

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет

Матеріали

**Міжнародної
науково-практичної конференції**

**“Ad orbem per linguas.
До світу через мови”**

20 – 22 березня 2019 року

Київ
Видавничий центр КНЛУ
2019

“Ad orbem per linguas. До світу через мови”: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 20 – 22 березня 2019 року. – Київ: Вид. центр КНЛУ, 2019. – 604 с.

У збірнику вміщено матеріали конференції, які присвячені основним проблемам сучасного мовознавства, літературознавства, методики мовної освіти, а також педагогічним, психологічним, культурологічним та історичним проблемам розвитку освіти у світі Болонських реалій.

Друкується за рішенням вченої ради
Київського національного лінгвістичного університету
Протокол № 16 від 16 квітня 2019 року

Члени Редколегії:

Матвієнко О. В., докт. пед. наук, проф., проректор з наукової роботи;

Бігич О. Б., докт. пед. наук, проф., кафедри методики викладання іноземних мов;

Бондаренко О. Ф., член-кор. НАПН України, докт. психол. наук, проф., зав. кафедри психології і педагогіки;

Валігура О. Р., докт. філол. наук, проф., зав. кафедри германської і фіно-угорської філології;

Валюх З. О., докт. філол. наук, проф., зав. кафедри української філології;

Воробйова О. П., докт. філол. наук, проф., зав. кафедри лексикології і стилістики англійської мови імені професора О.М. Мороховського;

Гамзюк М. В., докт. філол. наук, проф., зав. кафедри німецької філології;

Кагановська О. М., докт. філол. наук, проф., зав. кафедри романської філології;

Кан Ден Сік, канд. політичних наук, професор; завідувач кафедри корейської філології;

Любимова Ю. С., завідувач кафедри китайської філології, кандидат філологічних наук, доцент;

Мережко О. О., завідувач кафедри права, доктор юридичних наук, професор;

Ніколаєва С. Ю., докт. пед. наук, проф., зав. кафедри методики викладання іноземних мов;

Ніконова В. Л., докт. філол. наук, проф., зав. кафедри англійської філології факультету перекладачів;

Пирогов В. Л., канд. філол. наук, доц., зав. кафедри мов та цивілізацій Далекого Сходу;

Смагін В. Л., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту і маркетингу;

Терещенко Ю. І., завідувач кафедри історії України, доктор історичних наук, професор;

Шимчишин М. М., завідувач кафедри теорії та історії світової літератури імені професора В. І. Фесенко, доктор філологічних наук, професор;

Матеріали друкуються в авторській редакції.

ДИАЛОГИЧЕСКАЯ РЕЧЬ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ СО СТУДЕНТАМИ-ИНОСТРАНЦАМИ

Алексеева Т. С.

Киевский национальный лингвистический университет

Говорение – наиболее активная форма речевого взаимодействия. Обучение говорению обеспечивает решение учебно-познавательных и коммуникативных задач, формирует у учащихся знания, ценностные ориентации, организует их совместную деятельность. Говорение определяется как вид речевой деятельности, помощью которой наряду с аудированием осуществляется устное вербальное общение, и имеет место, если у человека возникает коммуникативная потребность.

Диалогическая речь в аспекте обучения ей как неродной должна быть соотнесена с этапом и подчинена задачам обучения на каждом из этапов. В первую очередь студенты должны овладеть коммуникативно необходимыми формами диалогической речи. Диалог является эффективным средством развития устной речи на всех этапах обучения, его виды (жанры) должны усложняться, как и содержание. На продвинутом этапе обучения, особенно в аудитории гуманитарного профиля, необходимо уделять больше внимания стилистической характеристике разговорного диалога, активизируя наиболее типичные его особенности. Наиболее эффективными являются диалог-обсуждение (с элементами дискуссии) и диалог “по поводу” (на основе прочитанного текста). По цели принято выделять повествовательные, вопросительные и побудительные высказывания, каждое из которых может быть утвердительным или отрицательным. В зависимости от преобладания коммуникативной установки на сообщение или выражение собственного отношения к сообщаемому факту диалог может носить диктальный или модальный характер.

При обучении различным типам диалогов руководствуются дидактическим принципом “от простого к сложному”, но непосредственно не связывают тип диалога с этапом обучения, так как на вопрос может быть использовано односоставное предложение или сообщение в виде сверхфразового единства. Динамику развития диалогической речи определяет расширение её тематики, использование разнообразных по структуре реплик, увеличение общего объёма диалога.

В системе работы по развитию речи выделяются приёмы работы, подготавливающие речь (учебно-речевые упражнения), и работа по активизации (истинно-речевые упражнения). На разных этапах обучения соотношение этих видов работы различно. С учётом общего методического требования посильности и доступности языкового материала, содержать

знакомий лексико-грамматический материал. Со временем характер вопросов-ответов усложняется, необходимо чаще создаются истинно речевые ситуации.

Большие возможности для развития навыка свободной речи представляют различные игры. Они максимально приближают к реальному речевому общению. На начальном этапе игры вызывают большой интерес, активизируя знания учащихся. Обязательным условием является использование наглядности: рисунки, картины, фото, а также мультимедийной доски и компьютера.

Русская разговорная речь отличается нечётким произношением окончаний, например, прилагательных в сочетании с существительными; сливаются в произношении предлоги; опускаются некоторые падежные формы множественного числа существительных и т. п. Подобные стилистические нюансы необходимо разъяснять, демонстрируя живую, естественную речь.

Развитие диалогической речи учащихся должно быть включено в общую систему развития речевых навыков и сочетаться с другими видами речевой деятельности и с системно-структурным изучением языка.

ТЕМА “ПЕРЕОДЯГАННЯ” У СУЧАСНОМУ КОРЕЙСЬКОМУ МАС-МЕДІАКОНТЕКСТІ: СУЧАСНИЙ ТРЕНД ЧИ ВІДЛУННЯ АВТОХТОННОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ТРАДИЦІЇ?

Аліменко О. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Переодягання – це одна із найбільш розповсюджених сюжетних ліній, зображуваних у сучасній корейській медіа-продукції. Загалом ця тема широко представлена у художніх фільмах та серіалах. Під терміном “переодягання” мається на увазі сюжетний хід, коли головним героєм розповіді виступає чоловік у жіночому вбранні або жінка у чоловічому вбранні, який/яка видає себе за особу протилежної статі. Така сюжетна лінія є однією з найбільш рейтингових у корейському медіа-просторі, мотивуючи тим самим постійне розширення ряд художніх творів відповідної тематики.

Якщо розглянути це питання з точки зору історії корейської літератури, то “переодягання” не є новітнім трендом. Літературознавчі дослідження свідчать про те, що сюжети із переодяганням почали з’являтися у корейській прозі ще у XVII столітті. Однак якщо у сучасному суспільстві більш популярною є версія із переодягненою жінкою, то в епоху Чосон, навпаки, більшою популярністю користувалися сюжети, де головним героєм виступав переодягнений чоловік.

Причин такої переорієнтації смаків декілька. По-перше, разом з епохою змінилася власне категорія споживачів. Якщо у Чосоні головними читачами новел із таким сюжетом були молодші представники дворянських родин, то сучасний медіа-контент спрямований загалом на жінок-домогосподарок середнього класу.

По-друге, зміна смаків є наслідком зміни цінностей при переході від однієї історичної епохи до іншої. Розглядаючи мотиваційний ряд, що спонукає

головного героя до переодягання у жінку, у текстах епохи Чосон можна виділити дві основні причини: 1) врятувати себе або близьку людину від небезпеки; 2) побачити обличчя забороненої жінки або зустрітися з нею. З точки зору тогочасних читачів перший мотив є доказом таких позитивних рис головного героя як кмітливість та хоробрість, а другий мотив є вказівкою шляху до насолоди забороненим, що є природним бажанням для людини, особливо в умовах суворого конфуціанського суспільства. В будь-якому випадку присутність того чи іншого мотиву у сюжеті сприймалися читачами як щось позитивне, а тому цікаве для читання.

Сучасне ж суспільство вбачає у переодяганні чоловіка у жіноче вбрання пониження власного домінуючого патріархального статусу, а тому сприймає подібний вчинок як такий, що не відповідає концепту ЧОЛОВІК у сучасній корейській культурі. Тому книги, фільми чи серіали такого спрямування майже не виробляються.

Коли ж мова іде про жінку, то перевтілення у чоловіка розглядається, навпаки, як підвищення статусу, оскільки діє можливість заглибитися у так званий “чоловічий світ”. Мотиваційний ряд жінки при цьому у більшості сюжетів такий же, як і у чоловіків: рятування себе або близьких людей, або ж зустріч із забороненим чоловіком.

Якщо розглядати такий різновид сюжетів у ширшій перспективі, тема “переодягання” покликана дати відповідь на питання “Чи можлива дружба між чоловіком і жінкою?”, яке було актуальним для корейського суспільства в епоху Чосон, коли жінкам і чоловікам було заборонено відкрито спілкуватися, так і залишається актуальним у сучасну епоху, коли, не дивлячись на загальну світову політику рівності статей, проблема дискримінації жінок у патріархальному корейському суспільстві є досить гострою.

Отже, тема “переодягання” є наслідком автотонної корейської літературної традиції у сучасному медіа-просторі і популярність її зумовлена актуальними соціальними проблемами, присутніми у сучасному корейському суспільстві.

РЕЛІГІЙНИЙ ОБРАЗ-СИМВОЛ ЯК СТИЛЬОВИЙ ЧИННИК ПОЕТИЧНОГО МОВЛЕННЯ ФЕДЕРІКО ГАРСІЇ ЛОРКИ

Бабенко В.А.

Київський національний лінгвістичний університет

Аналізуючи поетичну творчість іспанського класика Федеріко Гарсії Лорки можна зробити висновок, що проблема символізму автора досі відкрита, оскільки це величезне поле для вивчення та трактування як всесвітньо відомих, так і авторських, “лоркіанських” образів-символів. Адже неповторний авторський стиль Федеріко Гарсії Лорки став революцією образно-стилістичного розвитку поетичного слова Іспанії.

Символічна інтерпретація релігійних образів та символів чітко просліджується в багатьох творах автора. Так, у всесвітньо відомому вірші “*La guitarra*” (2014) є декілька інтерпретованих класичних релігійних символів: “*se rompen las copas de la madrugada...*” (“розбивається чаша світанку”), “*corazón malherido por cinco espadas*” (“і мечами п’ятьма поранене серце”), що набувають глибокого художнього та смислового осмислення.

Символ “чаші” зустрічається у багатьох культурах, як символ родючості та життя. Аналізуючи цей образ через призму релігійного символізму можна зробити висновок, що чаша це алюзія до зображення Святого Граалю, чаші, з якої Ісус і апостоли пили під час Таємної вечері. Ця символічне джерело життя і безсмертя душі, а його можливості неосяжні. Згідно релігійних вірувань, свята чаша знаходиться в центрі Раю і її доля полягає в тому, щоб відновити гармонію для людства. Втрата Святого Граалю, символізує втрату Раю, духовності народу, чистоти та невинності людини. Аналізуючи цей символ, ми можемо зробити висновок, що даний образ сповнений негативної конотації та трагізму, адже “чаша, що розбивається” це символ людської трагедії, втрати духу та віри.

Образ-символ це не лише зображення конкретного предмета, але й різноманіття почуттів, емоцій та понять, що асоціюються з фізичним зображенням цього предмета та включає в себе об’єктивно-предметний, операційний та суб’єктивно-оцінювальний компонент (Захарян, 2006, с. 11). Таким чином образ “серця, яке пронизує п’ять мечів” передає сильний емоційний вплив на читача. За своєю семантикою, можна встановити паралель із одним із варіантів зображення Діви Марії, чиє серце також пронизано п’ятьма мечами. У християнській релігії образ серця займає ключове місце, адже символізує собою чисту та непорочну любов Ісуса та Діви Марії до людського роду. Таким чином, пронизане серце Богородиці це символ, що передає всю біль, зло та гріхи людства.

Число “п’ять” також можна інтерпретувати з точки зору релігійного символізму, адже даний образ-символ передає ідею п’яти основних християнських догм: віра, молитва, паломництво, милосердя та піст. Вертаючись до образу пронизаного серця, то сам образ сповнений смутку та розчарування, адже основні християнські обов’язки виявились зброєю, яка несе руйнівний характер.

Проаналізувавши реалізацію релігійного символізму у поетичному мовленні Федеріко Гарсії Лорки, ми дійшли до висновку, що автор широко використовує систему унікальних символів, що несуть в собі негативну конотацію. Автор не лише використовує релігійні образи, а й представляє їх у новому значенні для створення емоційного напруження та фонові атмосфери твору.

ЛІТЕРАТУРА

Захарян, Т. (2006). *Сакральний символ в язику религии*. (Дис. канд. філол. наук).

Уральский государственный университет им. А.М. Горького, Екатеринбург.
García Lorca, F. (2014). *Libro de poemas*. Barcelona: Alianza Editorial.

СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ ГРАНИЧНОСТІ У ДІЄСЛОВАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Бакуменко О.О.

Київський національний лінгвістичний університет

У побудові будь-якого висловлювання одну з провідних ролей відіграє дієслово. На думку В.В. Виноградова, дієслово – це “найскладніша, граматично організована категорія, що безпосередньо відображає дійсність” завдяки своїй здатності об’єднувати елементи мовлення (Виноградов, 1986, с. 528). Виконання зазначеної функції здійснюється за допомогою граматичного значення цієї частини мови, яке залежить від лексичного. Тож, зміст речення обумовлюється насамперед семантикою дієслова, категоріальним значенням якого є процес (Абрамов, 2004, с. 43).

Відмінність у межах групи процесів полягає в характері розвитку зображуваних дієслівними лексемами значень. В одних випадках зміни є циклічними, відбуваються постійно (“*atmen*”, “*schreiten*”), в інших – спостерігається направленість дії і передбачено її завершення (“*kommen*”, “*heben*”). Процеси першого типу зазвичай є неграничними, а другого – граничними. Під граничністю не слід розуміти лише її обмеження в часі. На думку В.О. Плунгяна, поняття граничності має граматичний смисл саме як незалежна акціональна ознака “можливість природнього завершення ситуації (telicity), а не є синонімом поняття обмеження в часі (*boundedness*)” (Плунгян, 2011, с. 80).

Граничність у широкому розумінні цього слова – це здатність предиката виразити зміни, що не обов’язково передбачають досягнення кінцевого моменту, наприклад, “*die Temperatur ist gestiegen und steigt wieder*”. Саме таке значення граничності притаманне дієсловам німецької мови.

Під впливом контексту неграничні процеси здатні набувати рис граничних: “*Es regnete*”. → “*Es regnete nach einigen Minuten*”. У наведеному реченні неграничне дієслово під впливом обставини часу стало позначати початок дії, продовження якої імпліцитно виражено в присудку (Морковина, 1968, с. 12–16).

Водночас граничні дієслова можуть зазнавати нейтралізації у контексті, що уможливорюється за допомогою додавання до них елемента із семантикою повторення, який зазвичай вживається разом з неграничними дієсловами. При цьому в присудку залишається прихованим значення уривчастості дії: “*Er hat vielfach gewonnen, gewinnt noch immer und wird noch lange gewinnen*”. Проте граничні дієслова не вживатимуться з обставинами на позначення тривалості дії: “*Er hat eine Stunde lang gewonnen, gewinnt noch immer und wird noch lange gewinnen*” (Морковина, 1968, сс. 18–19).

Певними межами для перебігу дії можуть слугувати також обставини напрямку дії. Уточнювачі переміщення до певного місця в просторі підсилюють аспектологічну тенденцію граничних дієслів: “*Sie kehrte rasch ins Zimmer zurück*”. Аналогічний вплив на семантику дієслова мають прийменники

на позначення напрямку руху від певної точки простору. За допомогою таких модифікаторів дія неграничного дієслова прямує до свого кінцевого моменту виконання: “*Sie lief aus dem Zimmer*”, а дія граничного – зазнає інтенсифікації: “*Sie entfernte sich vom Kamin*” (Нефёдов, 1968, сс. 21–23).

На семантику дієслова впливають і прямі додатки, за допомогою яких можна перетворити неграничні дієслова на такі, що позначатимуть спрямування дії на об’єкт (Bybee, 1994, p. 57). При цьому передбаченою є можливість її завершення в результаті повного охоплення останнього дією або його зникнення: “*Ich esse einen Apfel. Der berühmte Schriftsteller schreibt ein Buch. Sie näht ein neues Kleid*”.

У ролі обмежувачів дієслівної дії часто виступають префікси: “*Der Narr geht ab. Im Frühling erblühen viele Blumen*”. Слід зазначити, що префікси мають більший зв’язок з дієсловом, ніж прийменники, оскільки вони безпосередньо виражають спосіб перебігу дії.

Відокремлювані і невідокремлювані префікси можуть позначати граничність дієслова, підсилюючи ступінь прояву цієї ознаки: “*Er isst den Apfel auf. Wir schuppen einen Fisch ab. Der Mann erschießt seinen Feind. Das Gewitter kommt auf. Der Alte verbrennt einen Brief*”.

Наведені приклади свідчать про те, що обставини часу, напрямку руху, прямі додатки і дієслівні префікси, які характеризують спосіб виконання дії, сприяють чіткому окресленню контурів процесу. У свою чергу це спричиняє розвиток в дієслові семантики граничності, яка є важливим компонентом категорії аспектуальності.

ЛІТЕРАТУРА:

- Абрамов, Б. А. (2004). Теоретическая грамматика немецкого языка: сопоставительная типология немецкого и русского языков. Москва: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС.
- Виноградов, В. В. (1986). Русский язык. Грамматическое учение о слове. Москва: Высшая школа.
- Морковина, Н. В. (1968). Предельность / неопредельность немецких глаголов как категория семасиологического уровня (Автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 663 “Германские языки”). Калинин.
- Нефёдов, В. Д. (1968). Влияние обстоятельств внешней и внутренней характеристики действия на аспектологическую тенденцию предельных и неопредельных глаголов в современном немецком языке. Автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 663 “Германские языки”. Калинин.
- Плунгян, В. А. (2011). Введение в грамматическую семантику: грамматические значения и грамматические системы языков мира. Москва: Российский государственный гуманитарный университет.
- Bybee J., Perkins R., & Pagliuca W. (1994). The evolution of grammar: tense, aspect and modality in the languages of the world. Chicago: University of Chicago Press.

ДИСКУРСИВНІ МАРКЕРИ *YOU KNOW / YOU SEE* ЯК КОНТАКТОЗАВЕРШУВАЛЬНІ МЕТАКОМУНІКАТИВНІ СИГНАЛИ

Бажура Т. А.

Київський національний лінгвістичний університет

Дискурсивні маркери є групою лексичних одиниць, що привертають увагу комунікантів нечіткістю своєї семантики, множинністю функцій, розуміння яких стає можливим лише в контексті спілкування. Дискурсивні маркери *you know / you see* є інформативно ненаповненими, оскільки не додають нічого нового до змісту висловлення. У випадку їх вилучення з висловлення зміст повідомлення не зазнає змін, а стиль мовлення стає менш розмовним, сухим, позбавленим природної жвавості. Зазначені дискурсивні маркери окрім притаманної їм комунікативної функції, вживаються також як метакомунікативні мовленнєві засоби, необхідні для організації комунікативного процесу, забезпечення плавності діалогічного спілкування та регуляції відносин між співрозмовниками (Бажура, 2016; 2017).

Традиційно виділяють три етапи фатичної метакомунікації: 1) встановлення мовленнєвого контакту, 2) підтримання мовленнєвого контакту та 3) розмикання мовленнєвого контакту (Почепцов, 1981). Метакомунікативні дискурсивні маркери *you know / you see* в діалогічному спілкуванні функціонують на кожному з цих етапів і тим самим забезпечують вирішення низки важливих метакомунікативних завдань. При розмиканні мовленнєвого контакту дискурсивні маркери *you know / you see* сигналізують про завершення комунікації і досягнення певного результату.

Після завершення висловлення пропозиційно значущого повідомлення використовують дискурсивні маркери *you know / you see*, які є сигналом для адресата, що автор висловлення не планує його продовжувати. Наприклад:

(1) *Elliot: That's it? That's all you're gonna tell me?*

Oliver: I'm gonna meet her at her hotel again. You happy?

Elliot: Yeah, I'm very happy. Are you happy?

Oliver: We haven't actually had a conversation yet, so... It's embarrassing. I'm 38, falling for a girl again. It's like I lost the instructions or I never had them, you know (Beginners, 2010, с. 29, 50).

Очевидно, що в проілюстрованому прикладі немає підстав продовжувати комунікативний процес, оскільки тема для обговорення вичерпалась. Із ситуації спілкування знаємо, що співрозмовники не розпочали нову тему, тому контакт було перервано відразу після дискурсивного маркера *you know*.

Розглянемо приклад використання дискурсивного маркера *you know* у побутовому діалозі між членами сім'ї на стадії завершення контакту, в якому традиційні формули прощання зазвичай відсутні, тому роль вказівки про припинення інтеракції виконує зазначений дискурсивний маркер:

(2) *Joe: Do not be stupid, Andrew!*

Andrew: You want a statement? Here's your statement. I've been working for Margaret Tate for three years. Six months ago we started dating. We fell in love. I asked her to marry me, she said "yes". I'll see you at the wedding.

Joe: Well, it's okay, you know (The Proposal, 2009, с. 1, 22, 50).

Після тривалого конфлікту між Джо та його сином Ендрю, батько приймає рішення більше не втручатись у життя сина та дає згоду на його одруження. Про це свідчить фраза *it's okay*. Мовець ставить крапку на бесіді за допомогою дискурсивного маркера *you know*, який сигналізує про розмикання контакту.

Зустрічаємо також приклади вживання дискурсивного маркера *you see* як сигналу про завершення поточного фрагменту діалогу. Наприклад:

(3) *Bill: Guess what. I got a job.*

Doris: Oh... Great.

Bill: Yeah. It's not a great job, but it's work. I get my first paycheck in a week. I haven't done that in a long time...

Doris: Well, I'm very proud of you.

Bill: Yeah? Well, it was no big deal, really, but it just feels better to be working.

Doris: I know, you see (Curly Sue, 1991, с. 59, 15).

Повернувшись додому ввечері, Білл повідомляє новину про нову роботу. Доріс радіє успіхам чоловіка та підтримує його у новій справі. Мовленнєва взаємодія завершується після висловлення дружини “я знаю” (*I know*) та дискурсивного маркера *you see*, що умовно ставить крапку на поточній розмові. Про це робимо висновок з подальших дій Білла, який без жодних додаткових слів йде у сусідню кімнату привітатись з донькою.

Дискурсивні маркери *you know* / *you see* як засоби організації інтеракції та регулювання процесу мовленнєвого спілкування в цілому беруть участь у розмиканні мовленнєвого контакту. Необхідність застосування дискурсивних маркерів *you know* / *you see* виникає у випадках, коли є певні результати комунікативної співпраці, поточна тема обговорення вичерпалась і розмова припиняється.

ЛІТЕРАТУРА

- Бажура, Т. А. (2017). “You know” як метакомунікативний дискурсивний маркер. В О. В. Матвієнко (Гол. ред.), *Україна і світ: діалог мов та культур*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 29 березня – 31 березня 2017 року (сс. 13–15). Київ: Вид. центр КНЛУ.
- Бажура, Т. А. (2016). Функціонування дискурсивних маркерів як контактовстановлювальних одиниць у діалогічному спілкуванні. В. О. Семенюк (Ред.), *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, 145, 290–293.
- Почепцов, Г. Г. (1981). Фатическая метакоммуникация. В *Семантика и прагматика синтаксических единств* (сс. 52-59). Калинин: Калининский государственный университет.

НЕОЛОГИЗАЦИЯ ЛЕКСИКИ (НА ПРИМЕРЕ СМИ)

Барабанщикова О. Ю.

Киевский национальный лингвистический университет

Теоретические вопросы функционирования лексических единиц в процессе коммуникации и локальные проблемы вербального общения (например, движущие силы языковых изменений, их реальные или возможные последствия, конкретные направления развития языка в разные периоды его существования), способствуют выяснению характера любой лексической структуры, и, в конце концов, определяют подход к общелингвистическому анализу всех ее звеньев, так или иначе связанных с актом коммуникации.

Один из теоретических вопросов, ориентация в котором ведет к обеспечению полноценного речевого общения, базируется на тезисе об элементе н о в и з н ы, который содержится (или может содержаться) в лексической единице. Однозначный вывод – “нужда в слове определяет нужду в понятии” – подкрепляется высказыванием Л. А. Булаховского: “живые потребности вызывают к жизни живые слова, лишенные каких-либо других претензий, кроме той, что они действительно понадобились” (Булаховский, 1953, с. 86) и В. В. Виноградова: “Семантический вес и сфера применения иностранных слов обусловлены социальной оценкой категории явлений, всем устройством общественной жизни” (Виноградов, 1982, с. 436).

Признанная исследователями необходимость учитывать время появления тех или иных реалий, а, следовательно, и их наименований (в частности, при периодизации лексики), наталкивает на труднопреодолимые препятствия в установлении хронологии появления и “приживления” новых терминов. Надежным показателем новизны слова именно для определенного исторического периода могут служить толкования, введенные в текст СМИ, в частности, газетных материалов, ведь они имеют неопровержимые даты выхода в свет. Посмотрим с этой точки зрения на недавние публикации, в газете “Факты и комментарии” (русскоязычная всеукраинская ежедневная газета, издается с августа 1997 года) и “Московский комсомолец” (российская ежедневная общественно-политическая газета), оба издания выбраны за их большую периодичность и непритязательную традиционность. Отмечая тот факт, что терминология как массив узкопрофессиональной лексики находит путь к широкому читателю именно благодаря средствам массовой информации (газетная лексика требует особых усилий при ее семантизации: осмысление, выявление содержания, значения), так как понимание этой лексики рядовым читателем затруднено или ее отсутствием в быстро стареющих словарях или через переосмысление семантического наполнения той или иной лексической единицы.

Пути просвещения читателя могут быть разными, наиболее простой (по крайней мере, наиболее распространенный) из них – введение понравившегося автору слова в заголовок, выделение его для начала размером и жирностью

шрифта вроде вокабул в словарях. Ни с этой ли целью за последний год в вышеуказанных изданиях появились заголовки: “Украинский *стартап*: двое киевлян придумали уникальный *фастфуд* – суп в съедобном стаканчике” (3 мая); “Самая колоритная глушь для *даунишфтинга*” (6 июня); “Работницы протестуют против *харрасмента* в Америке, Европе и Азии” (1 ноября); “22 февраля заканчивается льготная растоможка *евроблях*: как будет работать таможня” (20 февраля).

На первый взгляд, по крайней мере, пять слов, взятых из приведенных заголовков, имеют право на статус неологизма, а, следовательно, и неоспоримую возможность войти в лексикографические издания, потому что они еще не зафиксированы в Большом словаре иностранных слов – а это первый признак неологизма. К тому же, опираясь на компетентное мнение Н. З. Котеловой, под новыми словами следует понимать как собственно новые, впервые образованные или заимствованные из других языков слова (отсутствуют в словарях!), так и известные ранее слова, которые или принимались ограничено, за пределами литературного языка, или ушли из активного употребления, а ныне вновь стали широко применяемыми.

Действительно, слова *делимитация* (определение на географической карте) и *дефолт*, которые активизировались, в частности, при уточнении Украина-белорусской границы, границы Украина – Россия в Азовском море и угрожающего упадка финансовых дел государства (“банкротство – всегда банкротство, даже названное иностранным словом дефолт”) стоят едва ли не первыми (по крайней мере, в алфавитном порядке) в очереди претендентов на то, чтобы, по выражению Л. А. Булаховского, “пойти вслед за своими собратьями, прокладывая дорогу к лексической элите”.

Встречаются и такие ситуации, когда достаточно сложно определить статус слова. Например, слово Апокалипсис, которое, собственно, и не исчезало с сайта словарей, представлено в единственном значении: религиозно-мистическое произведение христианской литературы (68-69 гг. н.э.), полное пророчеств о конце света, а также со страниц печатных изданий: Как ранее сообщали “ФАКТЫ”, библейский эксперт из США П/Макгуайр утверждает, что нашел в Святом писании *пророчество о конце света*, который может произойти уже очень скоро, его причиной станет Третья мировая война, которая должна начаться в течение 30 ближайших лет. Вместо Нибиру летит “монстр из космоса”: ученые шокировали датой *Апокалипсиса* (20 февраля 2019).

Попутно приведем заголовки статей, в которых слово *апокалипсис* написано с маленькой буквы: “Жуткое наводнение практически смыло город, кадры *апокалипсиса*”, “Землетрясение в Италии стало *апокалипсисом* для старинного города Апатриче”, “Ураган “Ирма” затопил Майами: страшные мгновения американского *апокалипсиса*”.

Чтобы узаконить ложное употребление слова Апокалипсис (но с маленькой буквы) в значении “всемирная катастрофа”, делая упор не на перевод слова (“Откровение”), а на содержание (пророчество о конце света), следует дополнить соответствующую словарную статью вторым пунктом,

фіксує таким образом нове значення слова, навіть і засноване на помилці, але вже достатньо поширене (такі приклади лексикографічної практики знайомі).

Спроби знайти в публікаціях “Фактів” або “МК” новоутворення на кшталт “радаєзмів” *прописка*, *авоська* не увенчалися успіхом, так що замість святкування розвитку національного мови, темп якого, за твердженням С. І. Ожегова (1974, с. 55), залежить від темпів розвитку суспільства, відзначаємо збагачення лексических шарів запозиченнями, вступаючи в суперечність тим самим з Н. М. Шанським, який в своє час настаював на пріоритеті саме національно-мовних новоутворення. Навіть фразеологізми, які потрапили на сторінки досліджуємих ЗМІ – “Два роки президентства Дональда Трампа: *Хромая утка* або *Чорний лебідь?*” – переклад з англійського, *хромая утка* (англ. *late duck*) – в американській політичеській системі неформальне прозвіще президента, який швидко покине своє місце, а *чорний лебідь* – теорія, розглядаюча важкопрогнозуємих і рідкіх подій.

ЛИТЕРАТУРА

- Булаховський, Л. А. (1953). *Курс російського літературного мови*: В 2-х т. Москва: Російський мови.
- Виноградов, В. В. (1982). *Очерки по історії російського літературного мови XVIII-XIX століть*. Москва: Просвіщення.
- Ожегов, С. І. (1974). *Лексикологія. Лексикографія. Культура мови*. Москва: Наука.

ОСНОВНІ ТРУДНОЩІ В ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ АРТИКУЛЯЦІЙНОЮ БАЗОЮ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Беля В. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Одним з основних завдань у процесі викладання практичної фонетики китайської мови є попередження інтерференції з боку рідної мови та іноземних мов, які вивчають студенти. Для цього необхідно сформулювати необхідні знання про артикуляційну базу китайської мови, тобто знання про положення і рух органів мовлення в процесі вимови нормативних сегментних фонетичних одиниць китайської мови (Ли Шуцзинь, 2011а).

Для кращого розуміння природи голосних і приголосних фонем китайської мови потрібно поруч із системою транскрипції піньїнь, яка переважає в навчально-методичній та довідковій літературі, пов'язаній з вивченням китайської мови, використовувати інші системи транскрибування, зокрема міжнародний фонетичний алфавіт (Lee Wai-sum, 2003).

Серед голосних фонем китайської мови найбільші труднощі викликає вузька голосна переднього ряду *ü* [y], яка відрізняється від іншого вузького голосного переднього ряду *i* [i] додатковою лабіалізацією. Далі, значні

труднощі виникають при оволодінні голосною заднього ряду е [ɤ] (Comparison), утворення якої характеризується явищем ретрофлексизації, коли кінчик язика загинається в напрямку твердого піднебіння. Крім того, особливої уваги потребує фонетична зв'язаність утворення передньоапикальної голосної середнього ряду і [ɿ] з вимовою апікально-зубних приголосних *z*, *c*, *s*, а також зв'язаність утворення задньоапикальної голосної заднього ряду і [ʅ] з вимовою ретрофлексних приголосних *zh*, *ch*, *sh*, *r* (Алексахин, 2015), коли язык набуває сідлоподібної форми (Ли Шуцзинь, 2011a). Нарешті, необхідно зауважити, що при вимові китайських голосних верхнього підйому і [i], у [u] положення язика є вищим, а розкриття ротової порожнини меншим, ніж при вимові аналогічних українських голосних, як наслідок, коли зазначені голосні перебувають на початку складу, виникає додаткове тертя повітря між спинкою язика і твердим піднебінням при вимові і [i] та між губами при вимові у [u] (Ли Шуцзинь, 2011a; Comparison).

Використання міжнародного фонетичного алфавіту дозволяє наочно побачити випадки редукації голосних, які, внаслідок редукованої вимови, не відображені в системі транскрибування пінїнь. Зокрема, йдеться про трифтонги *iou* [iou], *uei* [uei], а також носову фіналь *uen* [uən], які, після додавання приголосної на початку складу записують у формі *iu*, *ui*, *un*, що на початкових етапах вивчення ускладнює їх сприйняття і перешкоджає правильній вимові (Lee Wai-sum, 2003; Comparison).

У процесі пояснення приголосних фонем китайської мови за місцем утворення необхідно звернути увагу на те, що принцип дорсальності українських приголосних *с*, *з*, *т*, *д*, *н*, *ц*, який, зокрема, сприяє їх палаталізації, відрізняється від принципу апікальності китайських приголосних, який перешкоджає поєднанню передньоапикальних *z*, *c*, *s* з вузькою і [i], а також пом'якшенню середньоапикальних *d*, *t*, *n*, *l* перед вузькою і [i]. Далі, необхідно відрізнити українські какумінальні приголосні *ш*, *ж*, *р* від китайських ретрофлексних приголосних *zh*, *ch*, *sh*, *r*, які утворюються зімкненням кінчика язика з передньою ділянкою твердого піднебіння (Алексахин, 2015; Ли Шуцзинь, 2011b). Крім того, слід уникати ототожнення китайських носових приголосних в кінці складу *n* [n] і *ng* [ŋ] з українськими м'яким *нь* і твердим *н* (Алексахин, 2015).

Окремої уваги заслуговує розгляд проблеми наявності дзвінких приголосних у китайській мові та їх протиставлення шумним глухим. В китайській нормативній мові путунхуа опозиція дзвінкості/глухості представлена лише однією парою *sh* [ʃ] — *r* [ʒ], вірніше, слід сказати, опозицією шумності/сонорності, натомість глухі непридихові зімкнені приголосні *b* [p], *d* [t], *g* [k] і афrikати *z* [ts], *zh* [tʃ], *j* [tɕ] озвончуються під впливом сусідніх голосних. Функцію опозиції дзвінкості/глухості в китайській мові виконує опозиція непридиховість/придиховість, коли після рекурсії (відступу) органів мовлення при їх вимові струмінь повітря продовжує проходити через порожнину рота, створюючи шум придишу (Ли Шуцзинь, 2011b).

Знаки міжнародного алфавіту загалом краще, ніж пінїнь, відображають протиставлення приголосних китайської мови за придиховістю/непридиховістю

b [p] — p [p^h], d [t] — t [t^h], g [k] — k [k^h], z [ts] — c [ts^h], zh [tʂ] — ch [tʂ^h], j [tɕ] — q [tɕ^h], а також структуру зімкнено-щілинних приголосних (аффрикат) z, c, zh, ch, j, q (Lee Wai-sum, 2003; Comparison).

ЛІТЕРАТУРА

- Алексахин А. Н. (2015). Вводный курс практической фонетики китайского языка путунхуа для русскоязычных студентов. Фонема – Звук речи – Слог – Слово (2-е изд.) Москва, Российская Федерация: Издательство ВКН.
- Ли Шуцзинь. (2011a). Сопоставление артикуляционных баз русского и китайского языков: вокализм. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти, 19, 64–72.
- Ли Шуцзинь. (2011b). Сопоставление артикуляционных баз русского и китайского языков: консонантизм. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти, 19, 73–83.
- Comparison of English and Mandarin (Segmentals). A Corpus. Retrieved from http://ec-concord.ied.edu.hk/phonetics_and_phonology/wordpress/?page_id=328
- Lee Wai-sum, & Zee, E. (2003). Standard Chinese (Beijing). Journal of the International Phonetic Association: Illustrations of the IPA, 33(1), 109-112.

МОДУСНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СТРУКТУРИ КОНЦЕПТУ МОЛОДІСТЬ

Бешлей О.В.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Складність концепту як об'єкта лінгвістичного аналізу та опису вимагає різнобічного методологічного підходу, що дає змогу отримати дані, здатні заповнити інформаційні лакуни, доповнюючи, повторюючи або уточнюючи одне одного. Когнітивно-дискурсний підхід посідає пріоритетну позицію серед методик дослідження концепту, що пояснюється складністю його структури і змісту. Такий вектор нинішніх лінгвістичних студій акцентує увагу на інтерпретації художнього тексту як концентрату його прагматичних, функційно-дієвих, когнітивних і комунікативних властивостей. Наразі лінгвісти зазначають взаємовплив концепту і дискурсу: “дискурс, створюючи нове знання про явища дійсності, впливає на формування концепту, який виявляє змістовну та ціннісну визначеність у мові” (Приходько, 2008).

На думку М. В. Нікітіна, з моменту *семіотизації* (означеності) концепт, як утворення функціональне, існує в когнітивній та прагматичній іпостасях, які вибудовуються у так звані *операційні модуси* – функціональні модифікації концепту, що актуалізують визначені частини його потенційного змісту та глобальнішої структури (Нікітін, 2004). Розуміння концепту передбачає більш складну побудову, представлену не лише у вигляді системи: поняття, образ й оцінка, а на протиставленні *одиничне / загальне та конкретне поняття /*

абстрактне уявлення. Поняття абстраговане від оцінки і репрезентує лише максимально об'єктивоване знання. Уявлення тяжіє до оцінки й передачі емоційного переживання, репрезентуючи знання індивідуальне. Образ посідає серединну позицію, забезпечуючи рух думки від одиничного до загального і навпаки, від загального до одиничного (Нікітін, 2004).

Структуру концепту МОЛОДІСТЬ представляємо низкою взаємодіючих операційних модусів. Серед них: *класифікаційний, ідентифікаційний, аксіологічний та структураційний* (назви за О. І. Морозовою, 2008).

Класифікаційний модус виконує функцію *систематизації*, тобто аналіз даних, спрямований на знаходження спільних / відмінних компонентів і їхню класифікацію. Йдеться лише про репрезентацію наявних знань, відірваних від контексту індивідуальних потреб і суджень – це енциклопедичні дані, отримані на основі опрацювання лексикографічних джерел (Нікітін, 2003). Модус відтворює набір *загальних* ознак, які формують **ЛОГІЧНЕ ПОНЯТТЯ**.

Функція систематизації тісно взаємодіє із функцією *впізнавання*, що лежить в основі взаємодії **ідентифікаційного й аксіологічного модусів**. На цьому етапі спостерігається розкол концепту на дві іпостасі: абстрактну (*молодість* як вікова категорія) та конкретну (*особа молодого віку / молодь* як представник). В ідентифікаційному модусі концепт аналізуємо у термінах повсякденного поняття і метафоричного образу; в аксіологічному – стереотипного уявлення і символічного образу. Розглянемо термінологію.

Повсякденне поняття формується унаслідок концептуалізації у двох полярних напрямках: від досліджуваної сутності до усвідомлення її класу і навпаки – від класу до сутності, що забезпечує систематичний перехід думки від конкретно-матеріального до узагальнено-абстрактного (Нікітін, 2004).

Втілення концепту у дискурсі можливе також завдяки його **метафоричному образу**. Здатність когнітивної метафори структурувати у процесі освоєння однієї, більш уявної, абстрагованої сутності засобами іншої, матеріальної пояснює її функціонування у межах ідентифікаційного модусу.

Стереотипне уявлення є продуктом конкретизації та аксіологічного наповнення *індивідуальних* когнітивних ознак, репрезентуючи мінімізоване ситуативно прикріплене (не універсальне і національно-культурне) знання, що асоціюється з відповідним концептом (Іванова, 2014). Приміром, сучасні вікові стереотипи вказують: всі підлітки – “важкі”; молодь страждає легковажністю; чоловіки після сорока перебувають у віковій кризі; літні люди – консерватори і буркотуни.

Дуалістична природа концепту МОЛОДІСТЬ, відтворена кореляцією і взаємозалежністю конкретної (*особа молодого віку / молодь*) та абстрактної (*молодість* як окремих віковий період у житті людини) іпостасей, слугує підґрунтям для розкриття **символічного образу**. Його аксіологічний зміст розширюються у рамках опозиції сфер *позитивного / негативного*, де *молодість* постає **символом** і взаємодіє з іншими елементами дійсності на асоціативному рівні (Морозова, 2008).

У рамках *структураційного модусу* висвітлюємо взаємодію логічного поняття (класифікаційний модус), повсякденного поняття (ідентифікаційний модус) і стереотипного уявлення (аксіологічний модус) через моделювання поняттєвої структури концепту за польовим принципом із виділенням ядра і периферії (Нікітін, 2003),

Узагальнюючи природу модусів, зазначимо, що ідентифікаційний та аксіологічний вирізняються динамічністю; класифікаційний та структурний демонструють статичну природу (Морозова, 2008). Вивчення концепту у динаміці вважаємо ключовим: *молодість* не сприймається як непорушна категорія, стабільна у своєму наявному значенні, а як смислова і ціннісна одиниця, утворена у процесі діяльній взаємодії на дискурській площині.

ЛІТЕРАТУРА

- Іванова, І. Б. (2014). Лінгвокультурологічні аспекти дослідження стереотипів. *Культура України*, 47, 130–138.
- Морозова, О. І. (2008). *Лінгвальні аспекти неправди як когнітивно-комунікативного утворення* (Автореферат докторської дисертації). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Нікітін, М. В. (2003). *Основания когнитивной семантики*. Санкт-Петербург: РГПУ им. А. И. Герцена.
- Нікітін, М. В. (2004). Развернутые тезисы о концептах. *Вопросы когнитивной лингвистики*, 168 (1), 53–154.
- Приходько, А. М. (2008). *Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики*. Запоріжжя: Прем'єр.

ФОНОВІ ЗНАННЯ ПЕРЕКЛАДАЧА ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР УСПІШНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Бесседіна В.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Фонові знання та фонова інформація є складовими перекладацької компетенції, яку в найбільш загальному значенні розуміють як здатність перекладати на фаховому рівні. Для успішного здійснення міжмовної та міжкультурної комунікації перекладач також має володіти фоновими знаннями, до змісту яких входять: історико-культурний фон, тобто дані про культуру певного суспільства протягом його історичного розвитку; соціокультурний фон, тобто знання про країну, мова якої вивчається, мовні одиниці з національно-культурним забарвленням (топоніми, історизми, безеквівалентна лексика тощо), формули мовленнєвого етикету; етнокультурний фон, тобто інформація про побут, традиції, свята певної країни; семіотичний фон (відомості про символіку іншомовного середовища). Для майбутнього перекладача важливо накопичувати подібні знання, без яких переклади не будуть точними і адекватними.

Фонові знання поділяються на загально-людські, якими володіють всі дорослі люди незалежно від того, в якій країні вони живуть і якою мовою говорять; регіональні, що є спільними для кількох мовних колективів; країнознавчі, тобто такі, якими володіють члени окремої мовної спільноти.

А.В. Федоров розглядає фонові знання як “соціокультурні відомості”, що відображають реальний комунікативний фон певного народу або картину життя певної країни (Федоров, 2002, с.4). На його думку, фонові знання дозволяють перекладачу зрозуміти глибинний зміст оригіналу і перекласти його без смислових втрат і помилок.

В.С.Виноградов віддає перевагу терміну “фонова інформація”, до змісту якого він включав як складову фонові знання (Виноградов, 2004, с.62). Дослідник зазначає, що фонова інформація включає конкретні факти щодо історії та державного устрою національної спільноти, особливостей її географічного середовища, характерних предметів матеріальної культури минулого і сьогодення, етнографічних та фольклорних понять тощо.

Пропонуємо відчувати важливість фонових знань перекладача на прикладі перекладу газетних заголовків. Всі вони стосуються теми парламентських виборів, які відбудуться в Індії навесні 2019 року. Для того, щоб зрозуміти і адекватно перекласти газетні заголовки статей на тему виборів, перекладачу необхідні знання про політичний устрій Індії, особливості виборчого процесу в країні, провідні політичні партії, лідерів політичних партій.

Заголовок *Sach ho raha he Kangres mukt bharat ka sapna?* (Дослівний переклад: *Чи справдиться мрія про Індію без Конгресу?*) Досвідчений перекладач має знати, що в 2014 році під час парламентських виборів “Індійська народна партія” отримала переважну більшість голосів і самостійно сформувала уряд. Пізніше вона перемогла на виборах в Законодавчі Збори цілого ряду штатів Індії. Тоді лідер партії та Прем’єр-міністр Індії Нарендра Моді заявив, що народ Індії прагне звільнитися від впливу популярної в країні протягом багатьох років політичної партії “Індійський національний Конгрес”. І, можливо, ця мрія лідерів провладної партії скоро здійсниться. Враховуючи фонову інформацію, пропонуємо переклад: *Чи вдасться “Індійській народній партії” сформувати уряд в кожному з 29 штатів Індії?*

Заголовок *Kangres vat ki karibi se uri didi ki nind* дослівно перекладається наступним чином: *Від зближення Конгресу і лівих старша сестра втратила сон.* Для того, щоб зрозуміти, про що йдеться, перекладач має знати, що в Індії політиків часто називають термінами родства, як наприклад отець нації Махатма Ганді, дядя Джавахарлал Неру та інші. Під терміном старша сестра мається на увазі лідер партії “Всеіндійський трінамул Конгрес” і головний міністр штату Західна Бенгалія Мамта Банерджі. Вона занепокоєна можливою перемогою на виборах коаліції, яку створили одна з провідних партій Індії “Індійський національний Конгрес” з кількома партіями лівого толку. Тож, пропонуємо переклад: *Після оголошення коаліції між “Індійським національним Конгресом” та рядом лівих партій Мамта Банерджі втратила спокій.*

Заголовок *Asam laga payega BDP ki zakhmon par tarham ?* дослівно перекладається так: *Чи зможе Асам загоїти рани “Індійської народної партії” ?* В цьому заголовку міститься інформація про те, що в декількох з 29 штатів Індії провладній “Індійській народній партії” не вдалося отримати більшість голосів, на яку вона розраховувала. Наступні вибори відбудуться в штаті Асам. І якщо там провладна партія переможе, то це врятує політиків від подальших розчарувань і сприятиме загоєнню душевних ран. Тож, заголовок можна перекласти: *Чи виграє “Індійська народна партія” вибори в штаті Асам?*

Якщо перекладати дослівно заголовок *BDP our daliton ki kundali milti nahin*, отримаємо наступне: *Гороскопи “Індійської народної партії” та далітів не мають нічого спільного*. Автор статті мав на увазі, що під час останніх виборів в крупних штатах Індії найбільніше населення всупереч очікуванням “Індійської народної партії” віддало свої голоси іншим партіям. А так як індійці вірять в долю і гороскопи, автор статті вдався до традиційного порівняння. Тож заголовок можна перекласти: *Під час останніх виборів в Законодавчі органи штатів шляхи “Індійської народної партії” та далітів розійшлися або Під час останніх виборів в Законодавчі органи штатів “Індійська народна партія” не отримала очікуваних голосів від найбільш численних прошарків населення*.

Тож, слід пам’ятати, що професія перекладача – це удосконалення володіння мовою та накопичення фонових знань, пов’язаних з певною країною, протягом усього життя, це – постійний пошук, постійна самостійна робота і робота над собою.

ЛІТЕРАТУРА

Виноградов, В.С. (2004). *Перевод: Общие и лексические вопросы*. Москва: КДУ.
Федоров, А.В. (2002). *Основы общей теории перевода*. Москва: Филология.

ФОРМУВАННЯ КОМП’ЮТЕРНОЇ І КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУР МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА-ПРОГРАМІСТА У ПРОЦЕСІ КОМП’ЮТЕРНОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

Білоус А.А., Деркач І. В.

Київський національний лінгвістичний університет

У період переходу до інформаційного суспільства, відмінними ознаками якого є збільшення ролі інформації і знань у житті суспільства; зростання долі інформаційних комунікацій, продуктів і послуг у валовому внутрішньому продукті; створення глобального інформаційного середовища постають нові потреби у підготовці фахівців у вищому технічному навчальному закладі (ВТНЗ), зокрема, майбутніх інженерів-програмістів. Майбутній інженер-програміст повинен мати певний рівень знань, умінь і навичок роботи з інформацією, використовувати інформаційні технології для її отримання,

обробки, збереження, захисту і розповсюдження. Ці знання, уміння та навички визначають суть інформаційної культури майбутнього інженера-програміста.

Поняття інформаційної культури фахівця в даний час остаточно не визначене і трактується по-різному в залежності від його професії та соціальних умов професійної діяльності. Ряд вітчизняних та зарубіжних вчених визначають термін “інформаційна культура” та розглядають питання її формування в майбутніх фахівців вищих навчальних закладів.

На підставі аналізу наукових досліджень інформаційну культуру майбутнього інженера-програміста слід розглядати як сукупність загальної культури, комунікативної культури та комп’ютерної культури.

На сьогодні одним з основних засобів розвитку та поширення комп’ютерної культури, як складника інформаційної культури, стають інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ).

Володіння іноземною мовою (ІМ) розглядається як важливий компонент особистості інженера-програміста, особливо, якщо фахівець бажає у майбутньому займати відповідне місце в соціальній ієрархії. Тому в умовах становлення ринкової економіки в Україні, об’єднання Європи, співробітництва європейських і міжнародних організацій, стрімкого розвитку ІКТ та впровадження їх у всі сфери життєдіяльності людини мовна підготовка, поряд із інформаційною, технічною, психологічною, юридичною тощо, стає тим перспективним напрямком, що забезпечить успішну професійну діяльність майбутнього інженера-програміста. За таких умов бажання майбутніх інженерів-програмістів спілкуватися ІМ в усній та письмовій формах.

Формування комунікативної культури як складника інформаційної культури майбутніх інженерів-програмістів у ВНЗ здійснюється у процесі навчання англійського діалогічного мовлення з використанням ІКТ.

Робота майбутніх інженерів-програмістів у інформаційно-навчальному середовищі, а саме з комп’ютерними навчальними програмами з ІМ, сприяє формуванню комунікативної культури та розвитку самостійності, творчості, ініціативності та пізнавальної активності особистості. Процес формування комунікативної культури майбутнього інженера-програміста сприяє становленню відповідного рівня її складника – комунікативної компетенції. У процесі формування комунікативної компетенції породжується іншомовне спілкування відповідно до умов мовленнєвої комунікації, ситуації спілкування з урахуванням взаємодії партнерів. Іншомовне спілкування несе в собі інформативний компонент, тобто студенти у разі спілкування обмінюються інформацією з певної теми у певній комунікативній ситуації. Практична мета навчання ІМ у ВНЗ – це досягнення такого рівня комунікативної компетенції, яка дозволяє практично використовувати знання ІМ у фаховій діяльності майбутнього інженера-програміста. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання ІМ дозволяє сформувати в студента високий рівень комунікативної компетенції.

Ми виділяємо такі основні напрямки формування комунікативної культури майбутнього інженера-програміста з використанням ІКТ у процесі навчання

ІМ: використання комп'ютерних засобів навчання (комп'ютерних навчальних програм, електронних словників, енциклопедій, систем машинного перекладу тощо); створення інтерактивного діалогу користувача з комп'ютерним засобом навчання у разі наявності розгалуженого зворотного зв'язку; робота в мережі Інтернет, використання електронної пошти для організації між особистісного спілкування; організація дистанційного навчання.

У процесі переходу до інформаційного суспільства виникають потреби в нових фахівцях у ВТНЗ, зокрема, в інженерах-програмістах, які б мали певний рівень інформаційної культури. Рівень інформаційної культури майбутнього інженера-програміста визначається рівнем його комунікативної та комп'ютерної культур. Одним з основних засобів розвитку комунікативної культури майбутнього інженера-програміста є впровадження в навчально-виховний процес ІТК. У процесі навчання ІМ у ВТНЗ формується комунікативна компетенція майбутнього інженера-програміста, що є складником комунікативної культури особистості інженера-програміста. Комунікативна культура має пізнавальну та виховну функції, які реалізуються у процесі роботи майбутніх інженерів-програмістів у інформаційно-навчальному середовищі у разі роботи в мережі Інтернет та у процесі використання електронної пошти як засіб комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

Ніколаєва, С. Ю. (1999) Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ: Ленвіт.

РОЛЬ АПОЗИТИВНИХ КОНСТРУКЦІЙ У РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ КОХАННЯ У ПОЕЗІЇ ДЖОНА МІЛЬТОНА: КОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ

Бойцан Л.Ф.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасна лінгвістика характеризується здійсненням різних парадигматичних знань, підходів і напрямків до вивчення мови, серед яких перспективною є когнітивна лінгвістика. Базовими орієнтирами досліджень художньої семантики і когнітивної поетики виступають креативність когнітивних процесів у створенні нового змісту шляхом концептуальної інтеграції та емотивного резонансу, який ґрунтується на домінуванні колективного несвідомого в художніх текстах (Wierzbicka, 2006).

Актуальність дослідження визначається необхідністю виокремлення когнітивних особливостей репрезентації концепту КОХАННЯ та ролі апозитивних конструкцій у здійсненні вербалізації цього концепту крізь призму когнітивних досліджень, які уявляють собою когнітивно-дискурсивний напрямок вивчення мовних явищ.

Мета роботи полягає у встановленні шляхом концептуального аналізу головних особливостей концепту КОХАННЯ у поезії Джона Мільтона та ролі апозитивних конструкцій у формуванні цього концепту.

В англійській мові розрізняють кілька видів апозитивних конструкцій в залежності від функції визначаючого слова. Одним з поширених видів апозитивних конструкцій є експлануюча апозиція, яка полягає у встановленні апозитивних відносин експлануючого характеру між головним словом і апозитивом, який виражений підрядним реченням (Gavins, 2003).

Поетичні твори Джона Мільтона уявляють собою надзвичайно цікавий матеріал для вивчення когнітивного аспекту вербалізації концепту КОХАННЯ.

Важливим уявляється те, що антецеденти експлануючих апозитивних конструкцій, які призначені характеризувати персонаж в плані мовленнєво-мисленнєвої діяльності, імпліцитно виражають сему суб'єктивності, яка реалізується і стає головною саме тоді, коли іменники-антецеденти виступають в ролі центру підрядності апозитивних конструкцій.

У поезії Джона Мільтона, визначного мислителя та політичного діяча, виокремлюються біблійські мотиви і образи, яким надається сучасне трактування, зокрема, концепції КОХАННЯ виокремлюються як уособлення культури епохи Відродження, й гуманізму.

Найбільш повна роль апозитивних конструкцій експлануючого типу здійснюється у фрагментах тексту, коли концептуальні метафори використовуються для позначення непередметних сутностей, що зумовлюється суміщенням в підрядних експлануючих апозитивних зазначеного типу двох функцій:

The mind is its own place, and in itself Can make a Heaven of Hell, a Hell of Heaven.

Роздуми про вічність кохання репрезентують концептуальну метафору LOVE IS ETERNITY. У словесному поетичному образі "... *make a Heaven of Hell, a Hell of Heaven*" Джон Мільтон створює теологічний концептуальний простір для дослідження духовності, величі людини, яка репрезентується крізь призму вербалізації концепту КОХАННЯ (Kovesces, 2002).

Поетичні твори Джона Мільтона стверджують ідеали гармонічної особливості, яка поєднує силу розуму з глибиною почуттів, тому актуальною повстає концептуальна метафора LOVE IS HARMONY:

Here for his envy, will not drive us hence: Here we may reign secure.

Джон Мільтон за допомогою концептуальної метафори апозитивного типу створив уявлення про концепт КОХАННЯ як життя, сповнене високих, натхненних почуттів (Вежбицкая, 2011).

Аналіз концептуальних метафор, виражених апозитивами експлануючого типу, свідчить про те, що на основі словесних поетичних образів у поезії Джона Мільтона вони усвідомлюються як уособлення вічного прагнення людини до високих, палких почуттів, які досягаються за допомогою гармонійної єдності.

ЛИТЕРАТУРА

- Вежбицкая, А. (2011). *Семантические универсалии и базисные концепты*. Москва: Языки славянских культур.
- Gavins, J. (2003). *Cognitive Poetics in Practice*. London: Routledge.
- Kovescses, Z. (2002). *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Wierzbicka, A. (2006). *English: Meaning and culture*. Oxford University press.

ПОДКАСТЫ КАК ИНСТРУМЕНТ ИЗУЧЕНИЯ РКИ

Ботвинова К. В.

Киевский национальный лингвистический университет

На современном этапе развития технологий преподавания русского языка как иностранного в арсенале преподавателей есть огромное количество мощных интернет ресурсов, которые имеют огромный учебный потенциал. Одним из таких инструментов является подкаст.

Прежде всего, подкаст – это аудио запись или цифровой аудио файл – это контаминация, которая происходит от двух слов: “broadcasting”; (передача в эфир) и “IPOD”. Подкасты создаются радиостанциями, телеканалами, отдельными творческими людьми (подкастерами). Подкаст можно скачать на компьютер или смартфон и прослушивать в любое удобное для пользователя время. Это могут быть отдельные файлы или серия файлов, которая регулярно пополняется. Подкасты могут длиться как нескольких минут, так и час и даже больше. В зависимости от конкретных учебных задач, подкасты могут эффективно применяться во время аудиторных занятий и для самостоятельной работы. Пользователь может сам подписаться на интересующие его подкасты и регулярно их получать.

Существуют также такие виды подкастов как видеокасты и скринкасты. Видеокасты имеют определенное преимущество над аудио, потому что они активизируют не только слуховое восприятие, но и визуальное, что способствует лучшему запоминанию. Скринкастинг – жанр подкастинга, смысл которого заключается в трансляции для широкой аудитории видеопотока с записью того, что происходит на экране компьютера автора. Преподаватель может использовать подкасты для нахождения интересных и актуальных материалов для занятий, поощрять студентов слушать аудиоматериалы по темам, которые их интересуют. Также при желании студенты сами могут создать свои подкасты, используя различные бесплатные программы аудиозаписи.

Подкаст имеет ряд преимуществ по сравнению с традиционными формами преподавания. Материалы являются портативными, удобными в использовании и доступными. Студент может контролировать темп подачи информации (например, нажав кнопку “пауза”). Подкасты можно прослушивать любое количество раз, полностью или частями. Именно поэтому последнее время их

использование становится чрезвычайно популярными среди преподавателей и студентов.

По самой распространенной на сегодняшний день классификации Г. Стэнли выделяют четыре типа подкастов, применяемых в процессе преподавания иностранного языка:

- аутентичные (authenticpodcasts) – предназначенные для тех студентов, которые уже имеют богатый опыт прослушивания аудио файлов и владеют иностранным языком на высоком уровне;

- созданные преподавателем (teacherpodcasts) – создаются преподавателями для достижения определенных целей в учебном процессе;

- созданные студентом (studentpodcasts) – создаются студентами с помощью преподавателя;

- методические (educatorpodcasts) – охватывают вопросы, связанные с методикой преподавания иностранного языка.

Конечно, в первую очередь подкасты помогают развивать навыки аудирования. Одна из важнейших целей обучения иностранному языку – научить студента понимать речь, которую он слышит. Грамотное использование аудио материалов может в значительной степени облегчить решение этой задачи.

Стратегии работы с подкастами могут отличаться в зависимости от поставленных целей и уровня группы. Преподаватель может использовать подкасты в начале занятия в качестве вступления к новой теме, источника для дальнейшего обсуждения и перехода к чтению текста или при отработке новых лексических единиц. Для этого можно заранее подготовить основные фразы и словосочетания с целью облегчения понимания во время аудирования, также эти фразы можно после прослушивания использовать для перевода. В качестве самостоятельной работы студенты могут прорабатывать определенный подкаст дома. Контроль понимания может быть осуществлен на следующем занятии. Также целесообразным видом работы может быть презентация студентом определенного подкаста перед всей группой.

Еще раз обратим внимание на основные преимущества использования подкастов: общедоступность и бесплатность; увеличение разнообразия ресурсов для дистанционной учебы; информативность, творческая подача материала, юмор; ознакомление с разными акцентами и вариантами языка, развитие лингвистического кругозора, способности адаптации к индивидуальным особенностям произношения. Подкасты являются источником речевых клише, на основе которых часто строится неформальное общение. Они помогают студентам с дислексией; делают эффективнее самостоятельную работу студента.

Ниже мы приводим небольшой список наиболее популярных для изучения подкастов, которые используются при изучении русского языка как иностранного:

1. <https://russianpodcast.eu/>
2. <https://govoriporuski.com/>
3. <https://www.russianwithmax.com/>
4. <http://www.tasteofrussian.com/>

5. <https://everydayrussianlanguage.com/en/home/>
6. <https://ochenporuski.com/>
7. <http://speakrussian.blogspot.com/>
8. <https://russianmadeeasy.com/>
9. <https://player.fm/featured/learning-russian>
10. <http://www.russianeasy.com/>

Из всего вышесказанного можно сделать вывод, что, являясь новой технологией в методике преподавания РКИ, подкасты обладают рядом преимуществ, способных сделать процесс обучения более интересным и эффективным. Они являются чрезвычайно мощным ресурсом, который должен быть использован преподавателями.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ЗАСОБИ КІНЕТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРСОНАЖА (на матеріалі іспанського роману ХХ століття)

Бохун Н.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Будь-який художній текст та мова художнього тексту є відображенням індивідуально-авторської картини світу, своєрідним віддзеркаленням культури народу – носія мови, його історії та картини світу певної епохи.

Одним із провідних художніх антропоцентрів, поряд з автором і віртуальним читачем, вважається персонаж, у структурі образу якого опису його невербальної поведінки належить чільне місце. Наше дослідження присвячено аналізу кінетичної лексики роману “La maja desnuda” іспанського письменника Вісенте Бласко Ібаньеса, яка в тексті виступає одним з найважливіших засобів творення образу персонажа, і одночасно – реалізації намірів автора художнього тексту.

У цьому романі кінетична лексика використовується В.Бласко Ібаньесом для опису як головних, так і другорядних осіб твору. Характерною особливістю створення портретів другорядних персонажів за допомогою невербальних засобів, таких як погляд, усмішка, жест, зміна виразу обличчя, є те, що автор не описує деталей самого обличчя персонажів.

Особливе місце серед мімічних засобів у романі “La maja desnuda” належить виразу очей та посмішці.

За Яновою (2001), кінетема “усмішка” в художньому тексті бере участь у передаванні всіх фундаментальних емоцій людини, передусім, позитивних. У мовленнєвому спілкуванні персонажів усмішка важлива як маркер їхніх емоційних стосунків. До того ж, у літературному творі усмішка може бути засобом соціальної взаємодії між людьми. Утілення в художньому тексті знакового характеру невербальної дії усмішки під час характеристики персонажа передбачає залучення певного корпусу мовних одиниць різних рівнів, вибір яких є комунікативно зумовленим.

Таким чином, серед лексичних одиниць на позначення усмішки та виразу очей персонажа, нами були виокремлені:

– невербальні кінетемами, які описують героя з позиції “загального враження”, спровокованого на іншу дійову особу: *Su voz dulce, con un ceceo débil, le acariciaba los oídos. Reía, pensando en la posibilidad de dar un abrazo a aquel cuerpo gracioso y frágil...Ella le oía, mirándole con sus ojos pardos, que parecían sonreírle...* (Vicente Blasco Ibáñez, 1998, p. 214);

– невербальні знаки, які описують емоційний стан персонажів твору, а саме передають **гнів**: *pero en seguida rió con su risa cruel, como si sintiera lástima ante la confusión que mostraba Renovales viendo su enfado.* (Vicente Blasco Ibáñez, 1998, p. 287); *al través del velo vio Renovales sus ojos que brillaban con cierta hostilidad, su linda boca contraída en las comisuras por un pliegue rabioso.* (Vicente Blasco Ibáñez, 1998, p. 326); *los ojos de ella tomaron una extraña dureza. El fulgor de la cólera pasó por las pupilas.* (Vicente Blasco Ibáñez, 1998, p. 379); **сум**: *Josefina sonreía tristemente. ¡Casarse! Jamas lo lograría en este mundo que frecuentaban.* (Vicente Blasco Ibáñez, 1998, p. 213); **презирство**: *la sonrisa del doctor fue ahora de soberano menosprecio* (Vicente Blasco Ibáñez, 1998, p. 134); **відразу**: *Reía con su carcajada ruidosa de gigante, la hablaba con la misma libertad que si fuese una de las mujercuelas que le salían al paso po la noche* (Vicente Blasco Ibáñez, 1998, p. 208); **занепокоєння**: *Y del modo lo afirmaba mirando a Concha con ojos alarmantes, que acabó por reír de su ingenuidad, amenazándole con una mano.* (Vicente Blasco Ibáñez, 1998, p. 281); *miró en torno de ella con ojos desdeñosos, deseando mortificar al pintor* (Vicente Blasco Ibáñez, 1998, p. 328); **здивування**: *los ojos de Renovales abrierónse con asombro.* (Vicente Blasco Ibáñez, 1998, p. 326).

Зазначимо, що в портретах героїв твору “La maja desnuda” іспанського письменника Вісенте Бласко Ібаньеса, в яких має місце опис емоційних реакцій персонажів, що виражаються через усмішку та вираз очей, превалює негативна емоційна тональність.

Додамо, що характеристика усмішки як невербального знака не є єдиною у розглянутому нами творі. Описуючи інший комплекс невербальних поведінок своїх персонажів, який віддзеркалюється у їхніх реакціях на зовнішні обставини, у внутрішньому стані, емоціях, почуттях, думках останніх тощо, В.Бласко Ібаньес доповнює загальну цілісну портретну характеристику дійових осіб твору за допомогою кінетем, які описують жести, міміку, рухи тіла героїв. Ужиток кінетем при зображенні персонажа не лише сприяє створенню динамічного портрету героя, але й також, розкриттю його взаємовідносин з навколишнім світом:

La condesa siguió buscando en la obscuridad, repitiendo con vocecilla irritada. (Vicente Blasco Ibáñez, 1998, p. 287);

Concha se hizo atrás con un gesto de enfado (Vicente Blasco Ibáñez, 1998, p. 326);

Pero a pesar de la sencillez de Josefina y del tierno agradecimiento que sentía él viéndola mirar a su hijo con amorosa expresión, no osaba permitirse el tuteo y hacía los mayores esfuerzos para evitar ese peligro, hablándola siempre en tercera persona. (Vicente Blasco Ibáñez, 1998, p. 218).

Отже, нами було розглянуто мимічний та жестовий маркери як засоби вираження психологічних особливостей персонажа (на матеріалі роману “La maja desnuda” іспанського письменника Вісенте Бласко Ібаньєса). Було з’ясовано, що невербальні засоби, супроводжуючи мову персонажів, доповнюють емоційний бік комунікації і демонструють емоційний стан, у якому в певний момент перебуває герой твору.

ЛІТЕРАТУРА

- Ibáñez, V. (1998). *La maja desnuda*. Madrid: Fecundo Tomás.
- Sanmiguel, D. (1994). *Retrato. Rostros y expresiones*. Barcelona: Parramón.
- Янова, О. (2001). *Номінативно-комунікативний аспект позначення усмішки як компонента невербальної поведінки (на матеріалі сучасної англійської мови)*. (Автореф. дис. канд. філол. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.

РИТОРИЧНЕ ПИТАННЯ ЯК ЗАСІБ АРГУМЕНТАТИВНОГО ВПЛИВУ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Бочарова С.А.

Київський національний лінгвістичний університет

Китайська мова є одна з найскладніших мов світу, і граматики китайської мови значно відрізняється від граматик звичних нам української, англійської та інших мов. Проте дослідження і вивчення цієї різниці допомагає ближче познайомитися як з цією стародавньою і унікальною мовою, так і з історією і культурою Китаю.

В китайській мові є п'ять типів питальних речень -так-ні питання, спеціальне питання, стверджувально-заперечне речення, альтернативне питання та риторичне питання. Втім риторичне питання, і в українській, і в китайській, і в англійській мовах не несе функції інформування, а використовується для наголошення і для загострення уваги на очевидному факті.

В китайській мові є безліч конструкцій для формулювання риторичного питання, і наступні дві вживаються надзвичайно часто.

哪儿.....啊 *nǎr..... a?* використовується для аргументативного підтвердження негативного виразу [1], наприклад:

- 我哪儿有空帮你的忙啊? – *Wǒ nǎr yǒu kōng bāng nǐde máng a?* – Звідки в мене вільний час щоб допомогати тобі? В даному прикладі ми бачимо фактично не питання, а ствердження того, що у мовця немає часу, і він не потребує відповіді, а сам повідомляє співрозмовки про незмогу допомогти йому.
- 这个姑娘哪儿是李老师的啊? – *Zhège gūniang nǎer shì Lǐlǎoshī a?* – Та хіба ж ця дівчина – викладачка Лі? Цікавий момент з перекладом можна помітити одразу – дану конструкцію цього прикладу ми не змогли перекласти так само, як і в минулому – звідки, тому що змінився б загальний зміст речення,

а саме *Звідки ж ця дівчина – викладачка Лі?* Ми ніби запитуємо про те, звідки дівчина прибула, а потім уточнюємо її фамілію і професію. Хоча сама конструкція в обох прикладах залишається тією ж самою, і не потребує перефразування для того щоб донести аргумент мовця.

Друга конструкція – 不是.....吗? *búshì.....ma?* використовується для вираження впевненості [1]. Наприклад:

- 我們不是好朋友嗎? – *Wǒmen búshì hǎo péngyou ma?* – *Хіба ми не добрі друзі?* В даному прикладі вже відсутній негативний підтекст, проте ми помічаємо повторення *хіба*, але вже з запереченням *не*. Мовець знає, що вони є добрими друзями і не питає співрозмовника про це, очікуючи відповіді, втім таке формулювання підкреслює впевненість мовця в своїх слова і наголошує на цьому, не задаючи питання, але при цьому звертаючись до співрозмовника.
- 不是你去上海旅遊嗎? *Búshì nǐ qù Shànghǎi lǚyóu ma?* – *Хіба не ти поїхав в Шанхай подорожувати?* – Розглянемо цю ж саму конструкцію, але з акцентом на підмет. Можна побачити, що в даному випадку 不是 *Búshì* ми вжили перед підметом, вираженим іменником, і таким чином вже підкреслюємо не сам відомий факт поїздки, а те, що ми знаємо хто саме її здійснив, і демонструємо що нам ще добре відомо і відповіді ми не потребуємо.

Риторичні питання можуть бути і більш складними, наприклад таке, в якому заперечують всі два або навіть три можливих альтернативи (Люй, 1965), в деяких іноді заперечується друга частина альтернативи, а іноді – перша (Люй, 1965), окрім конструкцій використовувати 難道, 肯 (Карпека, 2017) тощо.

Хоча риторичне питання і оформлюється як питання, проте, все одно відбувається реалізація семантики достовірності, яка не потребує відповіді від співрозмовника. Дана форма питання також може використовуватися і для передання сумніву (不是.....吗? – *Búshì.....ma?*), яке, до речі, може ставитися як на початку, так і в кінці речення (Любимова, 2017); і для підкреслення очевидності (何況呢? – *Hé kuàng.....ne?*) (Любимова, 2017); і для емпатизації неможливості ситуації (要– yào, 让– ràng), для формування емоційно забарвленого заперечення тощо (Любимова, 2017).

Отже, як бачимо, риторичні питання китайської граматики включають в собі безліч функцій використання і надзвичайно багаті на різноманітні конструкції, кожна з яких несе певне особливе вживання. Риторичні питання в сучасній китайській мові потребують ще більшого розкриття і більш поглибленого дослідження, оскільки представляють собою цікаву і багатоглибну тему для вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

- Li, D. (2010). *A practical Chinese grammar for foreigners (revised edition)*. Beijing, PRC: Beijing language and culture university press,
Люй, Ш. (1965). *Очерк грамматики китайского языка*. Москва, Россия: Наука.

Карпека, Д. А. (2017). *Глагол и грамматические категории предикатов в современном китайском языке*. Санкт-Петербург, Россия: Восточный экспресс.

Любимова Ю. А. (2017). *Функціонально-семантичне поле модальності в сучасній китайській мові* (Кандидатська дисертація). Київ, Україна.

ЛІНГВОФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ

Бумар К.С.

Київський національний лінгвістичний університет

Нинішні нові міждисциплінарні лінгвістичні розвідки фокусуються на вирішенні проблем взаємопроникнення мови й інших дотичних до неї сфер діяльності людини, таких як культура, суспільство, релігія. На перетині досліджень цих взаємодій формуються різноманітні аспекти та експериментальні напрями науки про мову, одним з яких є лінгвофілософія. Лінгвофілософський напрям досліджень включає в себе широкий спектр розвідок, спрямованих на вивчення взаємовідносин між мовою, буттям, яке означається реальністю, дійсністю, світом, і мисленням, а також теоретико-методологічні знаннями, які виражають і інтерпретують ці взаємозв'язки.

Одним з першочергових завдань лінгвофілософського напрямку є встановлення співвідношень між буттям і мовним проявом людської свідомості. Підставою для поєднання цих двох гілок лінгвофілософських студій, що формують знання про мову – з позиції внутрішніх завдань лінгвістики і з позиції основних засад філософії, – при всій розбіжності цих завдань і засад є глибока внутрішня спорідненість мови і філософії як двох символічних форм світорозуміння людини – наївного, стихійно нерелексивного у мові і теоретичного, релексивного у філософії – з їх спільної мети бачити світ як єдине ціле (Вежбицька, 1999, с. 43).

Згідно з думкою французького філософа П. Рікера, саме мовлення є підґрунтям філософської релексії, яка повинна спиратися не на судження “я мислю” або “я існую”, а на твердження “я говорю”, що відображає глибший сенс людського існування, оскільки сутнісні структури буття відображаються не в мисленні або свідомості, а в рухомій, безоб'єктній і невловимій для понятійного мислення мові (Рікер, 2002, с. 31). Таким чином, вивчення віддзеркалення буття у мові стає сьогодні найзагальнішим завданням лінгвофілософського напрямку.

За М. Гайдеггером, соціально-маркована лексика, тобто арготизми, жаргонізми, сленг, варваризми тощо, являє собою “внутрішню концептуальність мови” і є об'єктом філософії мови і мовлення (Гайдеггер, 1993, сс. 56-57). Соціально-маркована лексика є досить легко розпізнаваною, тому що мовець певним чином себе позиціонує та демонструє або імітує свою приналежність до конкретної соціальної групи. У прагматичному аспекті,

мовець так чи інакше виявляє своє ставлення до навколишнього середовища з позиції своєї соціальної групи: оцінює, іронізує, жартує, зневажає, ненавидить тощо. Логіко-прагматична концепція мови відображена у філософії Л. Вітгенштайна, який розкрив її у своїй праці “Філософські дослідження”, присвяченій мовним іграм. Ідея мовної гри припускає, що мова – явище нестійке, вона подібна до виконання музики, сценічної дії, спортивним та інших іграм – динамічна за своєю природою, вона живе лише в дії, діянні, в практиці комунікації. Виокремлюючи елементарні функції мови, варіюючи їхнє поєднання, Л. Вітгенштайн, тим не менш, вважає, що вихідні мовні моделі абстрагуються у природній мові за рахунок її спрощення, перероблення слів і речень, що нашаровуються на той реальний життєвий ґрунт, де вони отримали свої початкові значення. Над найпростішими мовними іграми поступово надбудовуються нові, більш складні. Так відтворюється “драбинка” ускладнень мови, нарощуються її можливості (Вітгенштайн, 1994, с. 54).

Так постає проблема виявлення жаргонізмів, арготизмів, діалектизмів тощо, тому що для кожної розвиненої мовної практики відшукуються її елементарні зразки. Потім, як зазначає Л. Вітгенштайн, на цій основі, здійснюється поступове уявне відтворення або “реконструкція” все більш зрілих практик. Таким чином з’являються складніші типи ігор, у тому числі ті, що пов’язані із застосуванням штучних мов (Вітгенштайн, 1994, с. 61). Соціально-маркована лексика також є полем своєрідної мовної гри. Вона зростає з літературної мови шляхом переосмислення, метафоризації, переоформлення, звукового усичення, а також активного засвоєння іншомовних слів та морфем.

Одним з основних видів соціально-маркованої лексики є жаргон. У лінгвістичних дослідженнях поняття *жаргон* витлумачується по-різному, зокрема як різновид мови окремої соціальної групи людей, об’єднаних професією, соціальним статусом, інтересами чи віком, що функціонує переважно в усному спілкуванні (Хомяков, 1971, сс. 64-65). Ця лексика перебирає на себе функції синонімів професійної термінології. Наприклад, синонімом нелегального податку, сплачуваного маленькими сімейними фірмами, яких в Італії надзвичайно багато, особливо уразливими перед вимогами італійської мафії, є жаргонізм “pizzo”. При широкому вжитку, той чи інший жаргонізм, який має яскраве емоційно-експресивне забарвлення і надає вдалу характеристику предмету або явищу, закріплюється у літературній мові.

Розуміння ролі соціально-маркованої лексики висвітлює не тільки лінгвофілософські і соціолінгвістичні питання, а й пояснює загальнокультурні проблеми. На нашу думку соціально-маркована лексика є необхідною для розвитку мови та мовлення, тому, піклуючись про її чистоту, ми водночас відмовляємо мовцю у лінгвокреативній діяльності. Дослідження усного мовлення, звичайно, не обмежуються жаргоном, сленгом чи іншим соціолектом, проте соціально-маркована лексика – важливий складник культури мовлення, психології та філософії мови.

ЛІТЕРАТУРА

- Вежбицкая, А. (1999). *Понимание культур через посредство ключевых слов*. Москва: Языки славянской культуры.
- Витгенштейн, Л. (1994). *Философские работы*. Москва: Гнозис.
- Рикер, П. (2002). *Конфликт интерпретаций. Очерки о герменевтике*. Москва: КАНОН-пресс-Ц; 'Кучково поле'.
- Хайдеггер, М. (1993). *Работы и размышления разных лет*. Москва: Гнозис.
- Хомяков, В. А. (1971). *Введение в изучение слэнга – основного компонента английского просторечия*. Вологда: Областная типография.

ІСТОРИЧНІ ЗМІНИ СИНТАГМАТИКИ ПРИГОЛОСНИХ ФОНЕМ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Бурка Н.А.

Київський національний лінгвістичний університет

Оскільки історія будь-якої мови тісно пов'язана з історією народу, якому вона належить, то порівняльно-історичне вивчення мови або мов не може обходитися без залучення даних суспільної історії, зокрема, історії культури, які за відомих умов зводяться до даних археології та етнографії (Смирницький, 1998, с. 10). Природнім, тому вбачається аналіз існуючої наукової інформації щодо провідних змін в англійській мові, взагалі, та її фонологічної системи, зокрема.

Результати такого аналізу свідчать, що система фонем давньоанглійської мови у дописемний (до кінця VII ст. н. е.) була успадкована зі спільногерманської фонемної системи. У процесі інтеграції спільногерманської системи фонем у давньоанглійську відбулися важливі структурні (парадигматичні) зміни у підсистемі довгих і коротких голосних: розщеплення спільногерманської короткої \bar{a} на дві фонemi – $\bar{æ}$ і $\bar{ā}$, і спільногерманської короткої a на три фонemi – $æ$, a і \acute{a} , остання з яких мала статус алофона. Після вказаних розщеплень система голосних фонем-монофтонгів мала такий вигляд: $iu \rightarrow \bar{i}\bar{u}$; $eo \rightarrow \bar{e}\bar{o}$ та $\bar{æ}\bar{ā}$ для розщеплених.

Підсистеми коротких і довгих голосних фонем були симетричними. У процесі розпаду спільногерманської мовної єдності при інтеграції давньоанглійської системи фонем до підсистеми довгих голосних увійшли рефлeksi спільногерманських дифтонгів, які втратили свій двофонемний статус і стали довгими дифтонгами з артикуляцією від переднього ряду до заднього: $\bar{i}\bar{u}$, $\bar{e}\bar{o}$, $\bar{æ}\bar{ā}$. Вхідження цього класу фонем до підсистеми довгих голосних, яка завжди була маркованою, порушило симетричність системи, що не могло не вплинути на парадигматичні зміни у підсистемі коротких голосних фонем. Для відновлення симетрії, балансу, структурного паралелізму у підсистемі коротких голосних фонем відбулися фонологічні процеси (OE Breaking, Palatal Diphthongization, Velar Umlaut), у результаті яких з'явився новий клас фонем: короткі дифтонги з артикуляцією від переднього ряду до заднього. Після вказаних фонологічних

процесів давньоанглійську систему голосних фонем можна подати у такому вигляді: **i iu u** → **ī tū ū**; **e eo o** → **ē ēā ō** та **æ æa a** → **ǣ ǣā ā** для розщеплених.

Таким чином, крім фонематичних опозицій ряду і лабіалізації (єдина нерозчленована темброва опозиція, за якою розрізняють фонем переднього ряду – нелабіалізовані і фонем заднього ряду – лабіалізовані) та опозиції широкого / неширокого піднесення (за якою диференціюють вузькі й широкі фонем), є також опозиція напруженості / ненапруженості (відповідно до якої розрізняють довгі й короткі голосні фонем).

Для максимального розгортання парадигматичної системи голосних фонем у давньоанглійський період була здійснена ще одна можливість розрізнити довгі і короткі дифтонги з артикуляцією від заднього ряду до переднього. Поява такого класу фонем була реалізована у процесі *i- Умлауту* (передня перегласовка), який відбувався як у підсистемі коротких, так і довгих голосних фонем. У результаті цього процесу виникли задньо-передні дифтонги: * **ui**, * **oe**, * **aæ**, які увійшли в обидві підсистеми голосних фонем і, таким чином, система голосних фонем давньоанглійської мови була розгорнута до максимуму: **i iu ui u** → **ī tū ūī ū**; **e eo oe o** → **ē ēō ōē ō**; **æ æa aæ a** → **ǣ ǣā āǣ ā** для розщеплених (Васько, 2006).

Система приголосних фонем у давньоанглійський період зазнала також певних змін, а саме: відбулося розщеплення гуттурального ряду (піднебінних, фарингальних і ларингальних фонем) на два ряди – велярні й палатальні. Подальші зміни відбувалися у середньоанглійський і новоанглійський періоди. Вони спричинили появу нових приголосних фонем, які раніше мали статус алофонів: /θ, ð, s, z/. Фонемні процеси, що відбувалися впродовж розвитку англійської мови, описуються традиційно як єдиний динамічний процес протягом більш ніж півтори тисячі років (Plotkin, 2006).

За цей період змінився граматичний тип мови із синтетичного флективного до аналітичного з чітко вираженою тенденцією до аглютинації і кореневої ізоляції. Ще в 1929 році датський мовознавець Отто Єсперсен у своїй відомій праці “*Monosyllabism in English*” зазначав, що у процесі свого розвитку від флективного до аналітичного граматичного типу англійська мова наблизилася, набула рис, притаманних мовам аморфним, з кореневою ізоляцією, таких, як китайська (Jespersen, 1929). Зміна граматичного типу не могла не віддзеркалитися на парадигматиці й синтагматиці приголосних фонем.

Відомо, що порівняльно-історичний метод, спрямований на виявлення зв'язків між групами споріднених мов на фонологічному, морфологічному й лексичному рівнях, дозволяє реконструювати основні риси фонемної та граматичної будови певної мови на підставі двох провідних ідей.

Перша ґрунтується на припущенні, що на окремих етапах зародження людської цивілізації, діалектами досліджуваної мови розмовляли різні групи племен, які розселялися здебільшого на великих географічних територіях. Друга ідея припускає, що в мові-основі функціонує значна кількість запозичень зі споріднених мов, у цих мовах фонологічні системи типологічно подібні.

На наш погляд, виходячи з методологічної специфіки використання порівняльно-історичного методу, його застосування у межах розгляду

особливостей розвитку тієї чи іншої мови в певні історичні періоди не слід обмежуватися аналізом закономірностей фонетичних або граматичних змін, а спрямовувати подальший пошук на реконструкцію певних форм слів, які гіпотетично вважають елементом-прототипом мови-основи.

ЛІТЕРАТУРА

- Васько, Р. В. (2006). Давньогерманський консонантизм: парадигматика і синтагматика. Київ: Вид. центр КНЛУ.
- Смирницкий, А. И. (1998). Древнеанглийский язык. Москва: МГУ им. М.В. Ломоносова.
- Jespersen, O. (1929). *Monosyllabism in English*. London: H. Milford.
- Plotkin, V. (2006). *The Language System of English*. Boca Raton: BrownWalker Press.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОНЯТТЯ *МАНІПУЛЯТИВНИЙ ВПЛИВ* У ГУМАНІТАРНИХ НАУКАХ

Буць Ж.В.

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасному світі людині необхідні всілякі маніпулятивні кроки у її боротьби за існування. Це сприяє повсякденному маніпулюванню чи-то свідомо, чи не усвідомлюючи цього. Тому сучасна людина є маніпулятором, ким би вона не була. У кожному з нас живе маніпулятор, який постійно застосовує будь-які хитрощі, аби досягти для себе якоїсь вигоди.

Маніпуляція займає першочергову позицію у повсякденному житті цивілізацій, де системи влади, конфлікти інтересів, силові відносини є найбільш розповсюдженими явищами сучасності. Вона розвивається на тлі самосвідомості, мови і ієрархії суспільства, де існує велика кількість взаємодій і кожен член якого хоче скористатися перевагами (Cuzacq, 2011). Маніпуляцію вважають набутою навичкою, яка формує культуру, і якою кожен володіє і використовує у своєму особистому або професійному житті з позитивною або негативною аргументацією, свідомо чи несвідомо (Breton, 2004). Таким чином, у розвинутій цивілізації будь-яка комунікація може набувати форми впливу або маніпуляції.

Особливості людського мислення надають підґрунтя для маніпулювання. Маніпуляція як наукова концепція, в основному в зарубіжній практиці, вивчається у соціальній психології та філософії (Almeida, 2011). Маніпулювання вважається універсальним явищем, яке можна виявити в усіх соціально значущих сферах людської життєдіяльності. Визначаючи людину як соціальну істоту, яка “виникає та існує лише у взаємодії з іншими” (Кара-Мурза, 2005, с.11), процес взаємодії передбачає певний вплив один на одного. Таким чином, у нашому дослідженні поняття *маніпуляція* та *маніпулятивний вплив* розуміємо як синонімічні.

Термін “маніпуляція” використовувався первісно для опису психічних методик призвичаювання, які з'явилися у ХІХ столітті, а потім еволюціонував і став позначати “провал права приборкати людську поведінку” (Almeida, 2011, с. 5). Таким чином, відбувається еволюція не лише терміна, а й засобів його застосування, що призводить до розширення кола наукових пошуків.

Останнім часом дослідники гуманітарного напрямку все частіше звертаються до визначення феномену маніпулювання і розглядають його з різних ракурсів прояву. Так, одні дотримуються визначення маніпуляції як виду духовного впливу (Богдановський, 2010; Шостром, 2008); тоді як інші вбачають в актах маніпулювання програмування дій співрозмовників (Федорів, 2010; Шиллер, 1980); деякі визнають за маніпулювання ігнорування особистості співрозмовника (Литвинчук, 2011; Чалдини, 2012).

У дискурсивних роботах маніпулювання розглядають як “різного типу хитрощі, які мають на меті оману перекопати адресата зайняти позицію адресанта, не звертаючи увагу на неспроможність фактичного чи/або логічного обґрунтування питання” (Карасик, 2015, с. 95).

Механізми маніпулятивного впливу дедалі частіше стають об'єктами наукових досліджень. Так, їх активно вивчають у межах політичного (Т. ван Дейк, О.С. Іссерс, Л.В. Мосієвич, І.В. Пожидаєва, І.В. Рибак), медійного (О.В. Дмитрук, Л.М. Киричук, О.А. Лагодзінська, Н.С. Тарасова), рекламного (В.В. Зірка, С.К. Романюк, С. Топачевський) дискурсу.

Отже, виходячи із розуміння маніпулювання як виду мовленнєвого психологічного впливу, необхідно враховувати його соціо-, психо- і лінгвістичні аспекти, оскільки маніпуляція виникає внаслідок соціальної взаємодії людей, які співіснують у суспільстві. Як було доведено науковцями гуманітарної парадигми, маніпуляція є продуктом різноманітних установ індивідів, які впливають один на одного. Крім того, маніпулятивний вплив передбачає використання низки мовних засобів задля досягнення позитивного (для маніпулятора) результату.

ЛІТЕРАТУРА

- Богдановський, І. В. (2010). Маніпуляція і контроль свідомості як основні механізми соціально-психологічного впливу на adeptів нетрадиційних релігійних об'єднань. *Вісник Національного авіаційного університету*, 1, 111–117.
- Карасик, В. И. (2015). *Языковое проявление личности*. Москва: Гнозис.
- Кара-Мурза, С. Г. (2011). *Манипуляция сознанием*. Москва: Эксмо.
- Литвинчук, О. М. (2011). *Психологічні умови запобігання маніпулятивному впливу в педагогічному спілкуванні*. (автореф. дис. канд. психол. наук). Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, Київ.
- Федорів, Я. Р. (2010). Маніпулятивна риторика: лінгвопрагматичний аналіз стратегій прихованого впливу. *Наукові записки*, 111, 7–10.
- Чалдини, Р. (2012). *Психология влияния. Как научиться убеждать и добиваться успеха*. Москва: Эксмо.

- Шиллер, Г. (1980). *Манипуляторы сознанием*. Москва: Мысль.
- Шостром, Э. (2008). *Человек-манипулятор. Внутреннее путешествие от манипуляции к актуализации*. Москва: Апрель-Пресс, Психотерапия.
- Almeida, F. de (2011). *La manipulation*. Paris : Presses Universitaires de France, coll. "Que sais-je ?".
- Breton, P. (2004). *La parole manipulée*. Paris : La Découverte, Nouvelle.
- Cuzacq, M-L. (2011). *Les Manipulateurs : Les identifier, déjouer leurs pièges*. Paris : Edigo.

ВИМОВНИЙ АКЦЕНТ: ПРИЧИНИ ТА УМОВИ ВИНИКНЕННЯ В ІНШОМОВНОМУ МОВЛЕННІ

Валігура О.Р.

Київський національний лінгвістичний університет

Спрямованість сучасних фонетичних досліджень на виявлення національної специфіки й міжмовних подібностей/відмінностей у фонетичних системах контактуючих мов визначають необхідність встановлення й інтерпретацію причин виникнення вимовного акценту та розкриття механізмів його появи в іншомовному мовленні.

У процесі міжкультурної/міжмовної комунікації неминуче місце має зіткнення двох мов, наслідком якого постає новий когнітивно-емоційний лінгвокультурний простір комунікативної реалізації двомовної особистості. На цій підставі слід звернути увагу на трансформації когнітивних структур мовної свідомості і комунікативної поведінки білінгва як результату перерозподілу психо-енергетичного потенціалу особистості, який і спричинює появу вимовного акценту в іншомовному мовленні.

За таких обставин важливого значення набувають такі психокогнітивні чинники впливу на засвоєння білінгвом вторинної мовно-культурної системи як когнітивна гнучкість, мовне чуття, мовні здібності. При цьому вроджені здібності людини осмислювати артикуляційні й акустичні характеристики звукових сегментів і в потоці мовлення, і під час внутрішнього програмування розглядаються як рушійна сила когнітивно-пізнавальних процесів, спрямованих на формування її мовної компетенції і, відповідно, мовленнєвої поведінки.

Мовленнєва поведінка білінгва зумовлюється, з одного боку, прототипами фонетичного рівня рідної мови, з іншого – прагненням до еталону звучання іноземної. Унаслідок цього свідомість білінгва змушена контролювати декілька стадій вибору й оцінки закладених у ній альтернативних можливостей звукової матеріалізації висловлень іноземною мовою, що складають певний тезаурус фоноконцептів з різними ступенями вияву вимовного акценту.

Вимовний акцент як динамічне системне мовленнєве явище є сукупністю типових порушень на сегментному і просодичному рівнях, притаманних іншомовному мовленню більшості мовців.

Причини фонетичних порушень на сегментному рівні зумовлюються, насамперед, об'єктивними характеристиками фонологічних систем контактуючих мов. Специфічний для певної мови інвентар ознак, що використовуються для розрізнення слів у мові, визначається і властивостями артикуляторної системи, що генерує мовлення, і характеристиками людської аудитивної системи, що обробляє мовлення. У кожній з мов можливо виокремити специфічні диференційні ознаки та своєрідні їхні комбінації, значні акустико-артикуляційні відмінності подібних звуків, різні закономірності варіювання фонем та неоднакових дистрибутивних обмежень.

Виходячи з того, що вимовний акцент здебільшого зумовлюється відсутністю у мовця навичок щодо дотримування артикуляційного укладу іноземної мови, необхідно звертати увагу на особливості артикуляційних баз мов, що контактують. При цьому специфічні артикуляції рідної мови, міцно закріплені в мовній свідомості білінгва, здійснюють постійний вплив на іншомовне мовлення (Moуer, 2013).

Мовна свідомість білінгва автоматично поділяє потік іншомовного мовлення на пучки диференційних ознак, які зіставляються з відповідними фонологічними елементами рідної мови. Йдеться мова про “фонологічне сито” рідної мови, через яке сприймається звуковий потік іншомовного мовлення і яке є однією з причин вимовного акценту. Убачається цілком логічним, за аналогією з “фонологічним ситом”, провести паралель “просодичного сита”, матриці, через яку сприймається просодія іншомовного мовлення і яка зумовлює виникнення вимовного акценту на просодичному рівні.

Причина виникнення фонетичних порушень на просодичному рівні відрізняється від причини вимовного акценту на сегментному рівні. По-перше, сприйняття мовленнєвих повідомлень та їх просодичної організації здійснюється квантами інформації у вигляді наборів ритмічних структур, зафіксованих у нейродинамічних зв'язках головного мозку (Laver, 1994), і, відповідно, мелодика висловлень сприймається монолітно у вигляді гештальтів як цілісних одиниць. По-друге, у процесі породження білінгвом мовленнєвих повідомлень активізується їхній лексико-семантичний рівень, оскільки на перший план виступає лексичне наповнення та коректна граматична структура висловлення. При цьому рідна мова білінгва бере на себе функції інтонаційного оформлення іншомовного мовлення і, безумовно, здійснює значний вплив на нього (Moуer, 2013; Valigura, 2017). Саме тому у процесі засвоєння іноземної мови мовці не лише оволодівають диференційними ознаками і дистрибутивними правилами на сегментному рівні, але й мають засвоїти просодичні особливості реалізації звукової системи, сприймати й передавати інтонацію іноземної мови як цілісну одиницю.

Отже, вимовний акцент в іншомовному мовленні виникає внаслідок несвідомого переносу білінгвом фонетичних концептів-прототипів первинної мови в структуру вторинної, а причинами виникнення вимовного акценту слугують ментально-психологічні процеси, що відбуваються в мовній свідомості білінгва, зумовлені розширенням його ментальних просторів,

зміною комунікативної поведінки, способу мислення і спілкування, що й визначає особливості вторгнення фонетичної системи домінуючої рідної мови в межі мови, що вивчається.

ЛІТЕРАТУРА

- Laver, J. (1994). *Principles of Phonetics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Moyer, A. (2013). *Foreign Accent: The Phenomenon of Non-native Speech*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Valigura, O. (2017). Bilinguals and Linguistics of Creativity: the Case of Ukrainians Speaking English. In Elzbieta Chrzanowska-Kluszczyńska, Olga Vorobyova (Eds.), *Language – Literature –the Arts: A Cognitive-Semiotic Interface* (pp. 261-276). Frankfurt am Main; Bern: Peter Lang.

ЕТНОКУЛЬТУРНА ОРНАМЕНТАЛІСТИКА РОМАНУ ЛЬЮІС ЕРДРІЧ “LOVE MEDICINE”: ЛІНГВОСЕМІОТИЧНИЙ АСПЕКТ

Варчук Л.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Постановка проблеми. Із багатьох концептуально значущих сфер поетики художнього тексту питання своєрідності нарративної організації його прозового різновиду все більше привертає увагу вітчизняних і зарубіжних дослідників (U. Margulin, W. Schmid, D. Shen, M.-L. Ryan, I. Бехта, О. Ткачук та ін.). Базуючись на фундаментальних працях зазначених учених, ми ставимо за мету виявлення та класифікацію тих етномаркованих лінгвосеміотичних засобів, вжитих у романі Льюїс Ердріч “Love Medicine”, які створюють його етнокультурний орнаменталізм.

Виклад основного матеріалу дослідження. Орнаменталізм (термін, який розпочав своє життя в мистецтві к. XIX – поч. XX ст.) є тим мистецьким форматом, за допомогою якого різні художні деталі створюють єдине ціле. Техніка орнаменталізму застосовується в мистецтві, архітектурі, дизайні й літературі. У своїй праці “Poetic or Ornamental Prose” В. Шмід (Schmid, 2014) характеризує орнаментальну прозу як таку, що формується в результаті дії поетичних засобів (ритмізація і повтори) на розгортання нарративу, унаслідок чого створюється поетизований нарратив. Завдяки цьому орнаментальна проза постає структурованим образом міфу.

Орнаменталізм роману “Love Medicine” виконує не тільки декоративну функцію, а й втілює естетичну концепцію етнокультурного спрямування завдяки тим лексичним засобам, які актуалізують етнокультурні цінності, мотиви, образи. Роман “Love Medicine”, як і інші романи сучасної амеріндіанської письменниці Льюїс Ердріч, пропагує світорозуміння й світобачення автохтонного населення США. Етнокультурний фон або орнамент роману формується за допомогою лексичних індексів та маркерів, які відтворюють у сучасному художньому тексті міфологію (Волкова, 2016) традицію висвітлення

етнокультурних реалій та цінностей, втілення в словесних образах тих символів, які мають етнокультурне значення. Схильність до орнаменталістики у творах амеріндіанських письменників взагалі, Л. Ердріч зокрема, бере свій початок від текстів міфів і легенд автохтонного населення, які, як правило, доповнювались невербальними засобами, а саме, предметними образами тварин-символів, рослин-символів, символічних предметів та об'єктів (там само).

Етнокультурний орнаменталізм аналізованого в нашому дослідженні роману створюється як дисперсно (шляхом поодинокого вкраплення у тканину художнього тексту етнонімів, що є лексичними одиницями прямої номінації, а також за допомогою різних стилістичних засобів), так і конверсивно (включення текстів міфів і легенд до основного повістування). Етнокультурний орнаменталізм у такий спосіб слугує зв'язком між міфічним і реальним світами, між сакральними об'єктами і об'єктами реального світу, між подіями сакрального і реального, між оповідачем-носієм етнокультури і оповідачем-представником сучасного американського соціуму.

На основі лінгвосеміотичного аналізу ми виявили та класифікували лексичний матеріал роману, який маркує його етнокультурний орнаменталізм (див. Табл. 1):

Таблиця 1

Лексичні одиниці, що є маркерами етнокультурного орнаменту роману Л. Ердріч “Love Medicine”

Етноніми	Стилістичні засоби		
	Лексико-семантичні	Стилістико-семіологічні	Синтаксично-стилістичні
Назви тварин: RushesBear (p. 96). Предмети побуту: ciga swa (p. 32). Сакральні назви: Akiwenzii (p. 34). Нумерологічні назви: 12 children (p. 18). Назви кольорів: Outfit was navy blue and Eli's was olive green ; Stones always painted white or blue were flaking back gray (p.18)	Гіпербола: one million of the heat (p.57). Літота: Sky is just about the size of my ignorance (p. 26). Метафора: My back was a wall of singing flame (p. 56). Метонімія: He had his mother's long slim legs (p. 17).	Оксиморон: Dead snow (p. 10). Порівняння: pale as birch (p. 64) her face of a starved rat (p. 60).	Еліпсис: Her defeat. Her sons. Living lights (p. 37). Полісиндетон: ...loaded with papers, with notices and titles and his treasured newspapers (p. 70). Анафора: I ran away from the government school. I ran away so often that... (p. 68). Інверсія: Have you met any marriageable boys...? (p. 14).

Перспективою нашої подальшої роботи є розробка принципів конструювання семіотичних моделей етнокультурного наративу в текстах сучасних англомовних письменників амеріндіанського походження.

ЛІТЕРАТУРА

Волкова, С. В. (2016). *Міфолорний простір англомовних амеріндіанських художніх текстів: когнітивно-семіотичний і наративний аспекти.* (Авт.

дис. докт. філол. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.

Erdrich, L. (2009). *Love Medicine*. New York/London: Harper/Perennial.

Peter, H., Jan, Ch. M., John, P., & Wolf, S. (2014). *Handbook of Narratology*. (V 1.). Berlin & Boston: De Gruyter.

Richard, E., & Alfonso, O. (1984). *American Indian Myths and Legends*. New York: Pantheon Books.

Schmid, W. (2010). *Narratology: An Introduction*. Berlin/ New York: De Gruyter.

НЕОЛОГІЗМИ-КОМПОЗИТИЗ КОМПОНЕНТОМ *GENERATION* В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Василенко Д.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Нові одиниці номінації в англійській мові виникають з метою фіксації різних сторін дійсності. На початку 21-го століття словотворчу активність виявила лексема “*generation*”, на основі якої утворилася ціла низка нових композитів на позначення спільності членів суспільства за часом народження. В соціальній науці під цим терміном розуміють людей, які переживають однакові значущі події протягом певного періоду часу. Вважається, що покоління належать до основних соціальних категорій.

Компоненти даних неологізмів вживаються у їх прямому або переносному значенні. Образність і експресивність неологізмів-композитів безпосередньо пов’язана із семантичним наповненням моделі. Їх диференційними ознаками є порушення семантичного узгодження між компонентами конструкції. Більшість з них утворюють групу метафоричних композитів, які підлягають переосмисленню. Компоненти складних лексем мають свої власні лексичні значення, які включають супутні конотативні та експресивні семи, що можуть актуалізовуватись у процесі творення нових слів, наприклад, ***generational nomad*** – “покоління кочівників/мандрівників,” *тих, хто народився на межі різних поколінь: “For those, like me, in the upper age bracket of millennials (who are aged, roughly, between 18-36), yet not quite old enough to be firmly in Generation X (aged 37-52), the disconnect is most glaringly evident on social media. Welcome to life as a generational nomad”* (The Sunday Times, 29 January 2017).

Механізм творення багатокомпонентних комбінацій зумовлюється, головним чином, дією закону мовної економії, а також здійсненням процесу вторинної номінації, а саме, метафоризацією, що включає основний і допоміжний суб’єкт, а також групи їх актуалізованих і асоціативно співвіднесених властивостей: ***clipped wing generation*** – “покоління з обрізаними крилами,” покоління молодих дорослих людей, які залежать від своїх батьків і не можуть дозволити собі самостійні витрати на життя: “*William Wragg, aged 28, is among tens of thousands of Britons who have joined the “clipped wing generation” of graduates, despite earning £74,000 plus expenses as a Member of*

Parliament” (<http://www.standard.co.uk/> 10 February 2016). Новотвір **switch and swipe generation** – молоде покоління, яке, як стверджують, зазнає більше змін у своєму житті, ніж зазнавали їхні батьки, особливо змін сексуальних партнерів, місць проживання та робочих місць: *“All change for the “switch and swipe” generation: “Young people now have twice as many jobs, more partners and move house more often than their parents”* (www.dailymail.co.uk 05 July 2015). У прямому значенні лексема **switch** вживається на позначення перемикача, що використовується з метою зміни стану пристрою або типу операції, а слово **swipe** позначає переміщення пальця на екрані мобільного телефону чи планшета за для того, щоб перейти на наступну сторінку. В основі метафоричного образу лежить образ дії: швидкість, мобільність, оперативність.

Нові лексеми на позначення поколінь корелюють з суспільними інноваційними процесами та явищами. Зокрема, **generation mute** – “німе покоління” є посиленням на покоління молодих людей, які, як правило, використовують письмові форми спілкування, такі як текстові повідомлення, а не телефонують: *“A survey by the regulator Ofcom has found a new “generation mute”: only 15% of 16 to 24 year olds consider phone calls the most important method of communication, compared with 36% who prefer instant messaging. In America, a study found that 80% of millennials ... felt more comfortable conversing via text or online”* (Sunday Times, 5 November 2017).

Композит **generation pause** позначає молодих людей, які через брак грошей не в змозі робити те, що раніше було характерним для цієї вікової групи, наприклад, придбати будинок або заснувати родину: *“Meanwhile, a new study released last week revealed a quarter of Brits believe they’ll never own a property, leading them to be dubbed “generation pause” – an entire generation trapped in a kidult lifestyle not being able to afford to do the “grown-up” stuff, like buying property, getting married and having kids”* (Grazia (UK celebrity magazine) 13 October 2014).

Неологізм **generation rent** утворився на позначення молодих британців та американців, більшість з яких не може дозволити собі придбати свої власні будинки і, отже, змушені орендувати житло: *“The current clutch of young adults have been nicknamed “generation rent” after a series of studies suggested that Britain is changing from a nation of home owners into a continental-style society where renting is the norm”* (www.telegraph.co.uk 27 June 2012).

Позначення поколінь різними буквами латинського алфавіту запропоновано американськими дослідниками Вільямом Штраусом (William Strauss) і Нейлом Хоув (Neil Howe), які розробили теорію поколінь, що описує певні цикли, які повторюються в історії США, наприклад, **Gen Z**, або “покоління “Z”, термін, що застосовується на позначення людей, які народилися між другою половиною дев’яностих та другою половиною двотисячних: *“Marketing has a new buzzword: GenZ. Younger than millennials, the next generation is more reliant on digital than its predecessor”* (Adweek 28 September 2016).

Покоління *Gen Z* також відоме як *the iGeneration, Post-Millennials, Homeland Generation, or Plurals*. Дане покоління народилося в епоху глобалізації та постмодернізму. Для нього характерні прогресивні погляди, підприємницькі амбіції. Нові технології є невід'ємною частиною життя людей *Gen Z*. Відомо, що словниковий склад мови найбільш безпосередньо реагує на усі соціальні зміни, що дає можливість встановлювати кореляції між лінгвальними явищами і фактами суспільного життя певного мовного колективу. Вищезазначені неологізми-композиції відбивають зміни, які відбуваються впродовж життя певного покоління і корелюють з відповідними ділянками певної екстралінгвальної дійсності.

ЛІТЕРАТУРА

- About Words. New Words. URL <https://dictionaryblog.cambridge.org/category/newwords>.
- The Telegraph (27 June 2012). In *About Words. New Words*, Retrieved from <https://dictionaryblog.cambridge.org/category/newwords>.
- Grazia UK celebrity magazine (13 October 2014). In *About Words. New Words*, Retrieved from <https://dictionaryblog.cambridge.org/category/newwords>
- Daily Mail.com (05 July 2015).). In *About Words. New Words*, Retrieved from <https://dictionaryblog.cambridge.org/category/newwords>
- Evening Standard.(10 February 2016). In *About Words. New Words*, Retrieved from <https://dictionaryblog.cambridge.org/category/newwords>.
- Adweek.(28 September 2016). In *About Words. New Words*, Retrieved from <https://dictionaryblog.cambridge.org/category/newwords>.
- The Sunday Times.(29 January 2017). In *About Words. New Words*, Retrieved from <https://dictionaryblog.cambridge.org/category/newwords>
- The Sunday Times.(5 November 2017). In *About Words. New Words*, Retrieved from <https://dictionaryblog.cambridge.org/category/newwords>.

ДО ПРОБЛЕМИ ІНВЕРСІЇ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Векла І.О.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасна китайська мова має тривалу історію формування за рахунок чого набула чимало рис з точки зору граматики – вживання рахівних слів, вплив веньяню на структурні особливості сучасної китайської мови, особливий порядок слів у реченні, використання службових слів.

З точки зору європейської лінгвістики, порядок слів у реченні може вказувати на емоційний характер висловлювання, в такому випадку на перше місце виноситься той член речення, який являється емоціонально більш важливим. Як правило, цей елемент змісту передається зміною порядку слів, пов'язаних з деякою незвичністю, відхиленням від статистично більш частоті послідовності знаків у мові, це так звана “інверсія”. Проте дане твердження не

зовсім відповідає специфіці китайської граматики. Багато лінгвістів, які досліджували питання розрізнення “суб’єкта” та “об’єкта”, в китайській мові, доводять, що дискурсний аналіз синтаксичних функцій коректніше виводити через поняття топікалізації (Лі, Томпсон. 1982). Зважаючи на те, що китайську мову кваліфікують як ізолюючу з аглютинативною морфологією, тому у китайській мові відносини між словами виражаються порядком слів, їх граматичними властивостями, службовими словами, інтонацією. Китайська мова належить не до флективного, а до ізолюючого граматичного устрою; тому є мовою високого контексту. У лінгвістичних працях Тань Аошуан китайську мову названо мовою “з прихованою граматиною”, тобто лексичні одиниці проявляють полі функціональні та імпліцитні якості (Тань Аошуан, 2002).

Г. П. Мельников підкреслює економію морфологічних засобів таким чином: там, де у флективних мовах «відносини між смислами» визначаються за рахунок використання внутрішнього ресурсу слова, в китайській мові в ролі регулятора виступає порядок слів (Мельников, 2000).

Свого часу Ч. Лі та С. Томпсон висунули теорію про те, що китайське речення доцільніше розглядати не з позиції суб’єкт-предикат, а на матеріалі китайської мови описали явище “топик і коментар”. Китайська мова здійснює подачу висловлювання за допомогою топика і коментаря в форматі “згортків”. Топик і коментар в китайській мові співвідносяться не з позиції зчленування або розчленування, а з позиції так званого “актуального комунікативного при членування”. Топик займає позицію логічного центру висловлювання, але в число його функцій не входить регулювання граматичних відносин з присудком, що входить до складу коментаря. Цю функцію виконує підмет, який також є складовою частиною коментаря. У відносинах між частинами висловлювання замість розчленування або управління ми спостерігаємо доповнення (赵, 1979). Порядок слів у китайській мові є фіксованим, його синтаксична система залишалася стабільною протягом тривалого проміжку часу.

Для коректного висловлювання своїх думок на китайській мові слід звертати увагу не на категорії підмета і присудка, а на оформлення топика і коментаря, як основних смислових частин на рівні речення.

В цілому побудова китайського речення проводиться за схемою SVO, тобто «підмет-присудок-додаток», а якщо точніше, то “хто + коли + де + з ким + для чого + здійснює дію + з яким об’єктом”. Але такий погляд досить поверхневий. 我今天被猫抓了三道,请问用打针吗? – “Сьогодні мене подряпала кішка, залишивши три порізи, підкажіть, чи потрібно мені тепер робити щеплення?”

Студенти, що вивчають китайську мову, часто спираються на граматичну та синтаксичну системи своєї рідної мови, а не з позиції “топик – коментар”. Хоча саме в бік останніх буде зміщений основний акцент (Тань Аошуан, 2002).

З досліджень Чжао Юаньжєня, Ч. Лі та С. Томпсон видно, що речення з “висуванням” топика є базисними, найбільш логічними в основних мовних ситуаціях. Ч. Лі та С. Томпсон відносять китайську до групи мов, для яких характерно висування топика як сегмента висловлювання, що несе основне смислове навантаження, що становить “центр уваги” (Li, Thompson, 1976).

Чжао Юаньжень в своїх роботах пояснює, чому на перший погляд неходові члени речення, виносяться на початок в китайському реченні. Частина висловлювання, іменована топіком, описується як дійсний смисловий центр в пропозиціях (赵, 1979). На відміну від підмета, топік не вступає у відносини узгодження з присудком, в реченні ця функція виконується підметом.各种花 (топік), 你 (підмет) 都认识 吗? – “Всі ці назви кольорів ти дійсно знаєш?”

Ч. Лі та С. Томпсон (1976) виділяють категорію речень “з подвійним підметом”, топік і підмет в них яскраво виражені. Але підмет не грає такої важливої смислової ролі, так як логічний центр висловлювання становить саме топік. При побудові складних речень саме топік, а не підмет, контролює референтну тотожність. 这枚戒指翡翠是假的, 你还是买别的 – “Це кільце підроблене, не зі справжнього малахіту, краще купи інше”, друга частина речення логічно співвідноситься не з підметом, а саме з топіком.

Китайська мова за структурою настільки відрізняється від мов флективного типу, що для коректного опису її явищ і структур зміна кута зору на багато питань стає просто необхідністю. Таким чином, в китайській мові синтаксичні відношення реалізуються не за формальними ознаками підмет-присудок, а виходячи з прагматичної орієнтованості, тобто підмет у нас топікалізується, відповідно початок фрази вводить нам вже відому інформацію, що характеризується певним чином, а друга частина не відоме –коментар. Відповідно те, що в граматиках індо-європейських мов називають інверсією, ми може розглядати як топікалізацію.

ЛІТЕРАТУРА

- Мельников, Г. П. (2000). *Системная типология языков: синтез морфологической классификации языков*. Москва, Россия: РУДН.
- Тань, Аошуан. (2002) *Проблемы скрытой грамматики*. Москва, Россия: Языки славянской культуры.
- Li, C. N., Thompson, S. A. (1976). *Subject and topic: A new typology of language*. New York, USA: Academic Press.
- 赵, 元任. (1979). *汉语口语语法*. 北京, 中国: 商务印书馆.

КОРЕЙСЬКА МОВА: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Вишинський Д. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Корейська мова – одна з найдавніших мов світу, яка, незважаючи на багатовіковий китайський культурний вплив, японську військову окупацію і американську присутність після закінчення другої світової війни, зуміла зберегти свою самобутність і оригінальність, що відображають національний характер, багатовікові традиції і внутрішній світ кожного корейця і корейського народу в цілому.

Відомо, що корейську мову відносять до ізольованих мов, існують різні гіпотези її походження (дравідійська, японська, палеоазіатська, індоєвропейська, алтайська).

При цьому необхідно зазначити, що, хоча історично відносини між корейським і японським мовами не встановлені, обидві з цих мови мають різке подібні граматичні структури.

Існує гіпотеза, що Корея і Японія знаходилися в кінці двох маршрутів глобального переміщення народів: північний маршрут з Внутрішньої Азії та південний – з Південного Китаю або Південно-Східної Азії.

До середини XV ст. корейська мова мала писемність, в якій використовувались китайські ієрогліфи. Корейські звуки передавалися китайськими ієрогліфами, вимовлялися відповідно до правил корейської фонетики і вимови. Це було, незручно з двох причин. По-перше, типи звуків, використовуваних в цих двох мовах, значно відрізняються. Частково це є віддзеркаленням їх різного походження. У результаті виявилось неможливим при написанні відобразити “чисті корейські звуки” китайськими ієрогліфами. По-друге, система китайської писемності не фонетична, що ускладнювало її вивчення. Як наслідок, грамотність в Кореї була виключно привілеєм аристократії.

На початку 1440-х рр. король Сечжон (1418-1450 рр.) доручив групі корейських вчених розробити систему писемності, яка підходила б для відображення фонетичних особливостей корейської мови і була легка в вивченні.

Система, яку вони винайшли, називалася “Хунмін чоним” і включала 28 букв. Сучасний корейський “хангиль” містить 24 літери: 14 приголосних і 10 голосних.

“Хангиль” — як алфавітна система, в якій букви позначають цілі склади, надзвичайно легка для вивчення мови. Дві, три або чотири літери складають склади, які, у свою чергу, групуються в один або більше складів, утворюючи слово.

Кожен склад починається з приголосної і за нею слідує голосна. Склади можуть закінчуватися однією або двома приголосними. Дифтонги також можна побудувати, використовуючи комбінацію двох голосних.

Те, що “хангиль” є алфавітом, в якому ряд букв позначає цілі склади, визначило різні підходи до його вивчення та використання за більш ніж 500-річну історію свого існування.

Китайські ієрогліфи “Ханча” широко використовувалися до і після Корейської війни. Вчені-прихильники конфуціанства сприяли визнанню використання “Ханча” престижним серед представників вищого суспільства.

У період японського колоніального панування використання “хангиль” вважалося проявом націоналізму та було заборонено японцями. Після Корейської війни національний рух сприяв винятковому використанню “хангиль”.

Однак аж до початку 1980-х школярі вивчали китайські ієрогліфи (це мінімум 1000 знаків, звані “Чон ча мун”), оскільки їх продовжували використовувати в газетах і наукових статтях. Адміністрація президента Чон

Духвана (1961 — 1979) вилучила “Ханча” зі шкільних навчальних планів, хоча в багатьох школах вивчення “Ханча” тривало.

В результаті тривалої історії використання китайської писемності і наявності тісних культурних, релігійних і торгових зв'язків між Кореєю і Китаєм більш ніж половина сучасного корейського словника складається з китайсько-корейських слів, вимова яких запозичена безпосередньо з китайської мови. Як наслідок взаємодії китайської мови, що є тональною, і корейської, яка не є тональною, в корейському словниковому складі є багато китайсько-корейських слів з ідентичною корейською вимовою (тобто, слова, записані “хангиль”, які мають значення і вимову китайського ієрогліфа).

Як результат сучасний корейський словниковий склад складається з двох половин: одна — слова китайського походження, інша — корейські слова.

У письмовій корейській мові можна використовувати комбінацію з китайських ієрогліфів і споконвічно корейських слів, або тільки корейські слова.

Починаючи з 1948 року тривале використання китайських ієрогліфів в Південній Кореї критикувалося лінгвістичними націоналістами і деякими педагогами, але захищалося культурними консерваторами, які висловлювали побоювання, що втрата знання ієрогліфів позбавить молоде покоління важливої частини культурної спадщини.

Хоча корейські та китайські мови мають абсолютно різну граматичну структуру, понад 50 відсотків всього корейського словникового складу — це китайські запозичення, що є відображенням більш ніж 2000-річного панування китайської культури.

У багатьох випадках споконвічно корейське слово і китайське слово-запозичення можуть означати одне і те ж. Корейці вибирають той чи інший варіант слова, щоб досягти належного реєстру в мові або в письмовій формі і тим самим відтінити тонкі невловимі смислові значення відповідно до встановлених національними традиціями і звичаями спілкування.

Процес зближення літературної і розмовної мов продовжується. Це виражається в першу чергу, у скороченні використання ієрогліфіки, відмові від слів ханмунського походження і заміні їх споконвічно корейськими. Проте в деяких областях, наприклад, в історичній науці, музейній справі, географії, традиційній медицині, мистецтві, буддійській і конфуціанській літературі та ін., продовжує використовуватися змішане китайсько-корейське письмо. Ієрогліфи використовують, хоча і в скороченому обсязі, найбільші газети. Ієрогліфами заповнюються посвідчення особи, що замінюють корейцям паспорти; візитні картки; написи на надгробках і пам'ятниках, вівіски установ, ресторанів традиційної кухні. Ієрогліфічні написи несуть на собі офіційні печатки — як державні та організацій, так і персональні. Незважаючи на поступове скорочення числа людей, які можуть ці написи прочитати, ієрогліфіка і сьогодні залишається найважливішим атрибутом знання, символом респектабельності і консерватизму, відданості національним кореням. Вільне володіння нею, як і століття тому, викликає захоплення.

АДАПТИРОВАНИЕ СКАЗОК А. С. ПУШКИНА ДЛЯ СТУДЕНТОВ-ИНОФОНОВ НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ИЗУЧЕНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА

Власенко С. М., Прищепя О. К.

Киевский национальный лингвистический университет

Особенностью современных студентов-инофонов стало равнодушие к любому виду чтения не только на иностранном, но и на родном языке. Поколение “гаджетов” скептически относится к чтению как таковому. Именно поэтому задача преподавателя-русиста с помощью текстов А. С. Пушкина не только раскрыть красоту русского языка, но и выработать у студентов навыки “советоваться” с книгой не только на иностранном, но и на родном языке. Несмотря на то, что студенты уровня А1-А2 еще не владеют достаточной лексико-грамматической базой изучаемого языка, такое “погружение в чтение” действительно возможно. Однако не стоит забывать, что “...познавательный потенциал литературы – это действительно лишь потенция, возможность. Художественное произведение, объективно обладающее большим запасом информации о стране, “не отдаст” эту информацию читателю, если он не имеет достаточной подготовки или если он избегает труда понимания, не желает вчитываться” (Верещагин & Костомаров, 1987, с. 6).

Знакомство со сказками А. С. Пушкина предлагается начать не традиционно. В отличие от большинства учебников и пособий, рассказывающих о любви А. С. Пушкина к русскому фольклору, мы предлагаем начать рассказ с того, что до четырех лет маленький Саша не говорил по-русски, владел русским языком пассивно, а к русским сказкам приохотился лишь в Михайловской ссылке. Сам этот факт обычно вызывает большой интерес и живой отклик в аудитории студентов –иностранцев, это сближает их с языковой личностью великого поэта.

Далее следует рассказ об особенностях сказок А. С. Пушкина и пересказ основных сюжетных линий. На этом этапе освоения иностранного языка необходимо помнить, что лингвостилистическая интерпретация текста для студентов-инофонов предполагает снятие языковых трудностей. Незнакомую лексику – слова и словосочетания, необходимо заменять простыми синонимами, желательно из активного словарного запаса уровня А1-А2, сложные синтаксические конструкции объяснять описательно, исключить историзмы и архаизмы.

Например, в исходном авторском тексте мы имеем следующее: “...в 1824 г., осенью, в письме к брату Л. С. Пушкину поэт пишет: “Вечером слушаю сказки и вознаграждаю тем недостатки проклятого своего воспитания. Что за прелесть эти сказки! Каждая есть поэма!” (Пушкин, 1961, 9, с. 118). Естественно, что данный отрывок будет абсолютно не понят иностранцами. Адаптированный текст будет выглядеть следующим образом: “А. С. Пушкин писал в письме своему брату, что он очень любит слушать народные сказки, которые ему рассказывает его няня,

эти сказки ему очень нравятся, и он жалеет, что не слышал их раньше. Что за прелесть эти сказки!”. Тут необходимо отдельно остановиться на словообразовательной паре **прелесть-прелестный** и отметить, что эти слова активно использовались многими русскими писателями, например Л. Толстой про Наташу Ростову пишет: “Что за прелесть эта Наташа!”. А также можно напомнить студентам, почему же у А. С. Пушкина не было возможности слышать эти сказки раньше (опора на полученную ранее информацию о том, что писатель заговорил по-русски только в 4 года).

Всего А. С. Пушкин написал пять сказок в стихах, одна сказка “Медведиха” осталась незаконченной. Имеет смысл дать все пять названий этих сказок. Рекомендуется давать полные названия сказок, представленные в академическом издании. Если преподаватель ориентируется на краткое название, например, вместо “Сказка о царе Салтане, его сыне Гвидоне Салтановиче и прекрасной царевне Лебеди” дает сокращенное “Сказка о царе Салтане”, это дезинформирует студентов, знакомящихся со сказками в переводах на родной или английский язык.

Одной из наиболее простой и понятной сказкой для иностранцев стала сказка о Золотом Петушке. В этой сказке всего несколько активно действующих главных лиц, речь их, чаще всего проста и доходчива. Текст этой сказки можно использовать при формировании и тренировке грамматической компетенции и формировании активного владения глагольными формами.

Таким образом, комплексное изучение литературного произведения представляет собой новый этап развития методики преподавания иностранного языка, что позволяет уже на первых этапах изучения языка активно и качественно формировать лингвокультурную компетенцию, и тем самым заложить основы вторичной языковой личности.

ЛИТЕРАТУРА

- Верещагин, Е. М., & Костомаров, В. Г. (1987). К вопросу о лингвострановедческом аспекте прочтения произведений русской и советской классической литературы. В *Лингвострановедение и текст* (с. 7-10). Москва: Издательство РАЕ.
- Пушкин, А. С. (1961). *Собрание сочинений в 10 томах* (Т. 9). Москва: Просвещение.

ПОНЯТТЯ МОВНОГО ТАБУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ТРАКТУВАННЯ

Волинець Н.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Мовна картина світу – це безмежне різноманіття понять і категорій, що породжуються свідомістю людини в процесі її когнітивної діяльності, вона формує й регулює культурні норми поведінки людини в світі, визначає її

ставлення як до світу речей, так і до світу людей. Однією з характерних рис будь-якої національної культури є певна регламентація комунікативної діяльності та правил поведінки людини в соціумі, до якого вона належить. Зазначена регламентація є одним з проявів етносоціокультурного феномена, відомого в науковій літературі як табу. У мовознавстві вчені здебільшого визначають табу як заборону на вживання певних мовних одиниць. Відповідно до визначення, поданого в “Лінгвістичній енциклопедії” О. Селіванової (2010), табу – це “вияв магічної функції мови, заборона вживання деяких слів, зумовлена соціально-політичними, історико-культурними, релігійними, етнічними й естетичними чинниками. Табу поширюється на власні імена (померлих, родичів, вождів, богів), назви тварин, що є предметом полювання, на позначення смерті, небезпечної хвороби, деяких часин тіла, обценних, непристойних речей і дій тощо” (с. 713). Французька дослідниця А. Сабрі (2007), вважає, що антропологи Дж. Фрезер, Х. Вебстер, аналізуючи поведінку примітивного суспільства, розглядали поняття “табу” в основному як заборону. Як наслідок, більшість визначень табу ґрунтуються саме на цьому аспекті. Відомий німецький лінгвіст Е. Косеріу (1963) зазначає, що заборона на вживання певних слів є лише одним з аспектів феномену табу, і це пов’язано не лише з релігією та забобонами, а також з певним емотивно-соціальними факторами: виховання, ввічливість, порядність тощо. Російський мовознавець В. Карасик (2006) теж твердить, що табу є одним із різновидів заборони, що накладається на слова, дії, предмети. Табуйовані дії в контексті сучасності, на думку В.Карасика, є заборонами імперсонального характеру, які базуються відповідно до норм здорового глузду при спілкуванні. Вчений серед комунікативних табу виділяє такі три типи: 1) жорсткі заборони, що стосуються непристойної, грубої або вульгарної поведінки (висловлювання, натяки, жести, що стосуються сексуальної сфери та фізіологічної діяльності людини, яких необхідно уникати); 2) природні заборони, що пов’язані з нормами поведінки та є наслідком людських почуттів (сміятись на похоронах, казати прокльони на весіллі); 3) конвенціональні заборони, які передбачають норми спілкування в певній соціальній та етнокультурній спільноті (тема здоров’я, конфесійної приналежності тощо). На переконання І. Шамшина (2004), табу виникло на базі міфологічних вірувань (не можна було торкатись тіла померлого вождя племені, заходити в його будинок, торкатись його речей, називати його ім’я, розмовляти з вдовою). Щоб не накликати біду, не прогніввити духів люди не вимовляли слова, пов’язані зі смертю, хворобами, іменами богів. Сам факт смерті сприймався як прояв діяльності духів. Автор зазначає, що безособові форми дієслова (лихоманить, зробить, світає) вживались через страх називати ту силу, яка може викликати подібне явище або через неможливість пояснити факти навколишньої дійсності, що, у свою чергу, спонукало їх вірувати у вищу силу, яка керує їх справами, вчинками. Російська дослідниця Ж. Варбот (1998) також поділяє табу на релігійні, які були притаманні первісному суспільству (дотримувались таких табу, щоб не гніввити надприродні сили), а також на соціальні табу, які проявляються в забороні вживати певні слова, що зумовлено

соціально-політичними, історичними, етнічними, культурними факторами. Схожу класифікацію пропонує іспанський мовознавець Е. Монтеро Картелле (1981), який вважає, що табу має два походження: одне – магічно-релігійне (пов'язане зі страхом та вірою в магічну силу слова), а інше – соціальне (обачливість, делікатність, тобто, коли страх викликає не саме слово, а його конотація та асоціації, що виникають у певному суспільстві).

Отже, табу як лінгвокультурне явище – це заборона називати у процесі спілкування предмет чи явище, яка пов'язана з такими позамовними чинниками як національно-етнічні традиції, релігія, морально-етичні норми співжиття, магія, суспільно-політичні закони співжиття. Отже, мовне табу – це заборона на вживання в мовленні певних мовних одиниць. Поняття табу притаманне будь-якому суспільству та є одним з ключових понять, що регулюють поведінку людини в певній лінгвокультурній спільноті.

ЛІТЕРАТУРА

- Варбот, Ж. Ж. (1998). *Табу*. Москва: Видлак.
- Карасик, В. И., & Слышкин, Г. Г. (2006). Запрет, табу, эпатаж в коммуникативном пространстве. В М. Р. Желтухина (Ред.), *Коммуникативные технологии в образовании, бизнесе, политике и праве XXI века: Человек и его дискурс*, 2 (с. 13-33). Волгоград: ПринтТерра.
- Косериу, Э. (1963). Синхрония, диахрония и история. *Новое в зарубежной лингвистике*, 3 (с. 144-343). Москва: Иностранная литература.
- Селіванова, О. (2010). *Лінгвістична енциклопедія*. Полтава: Довкілля.
- Шамшин, И. В. (2004). *Табу, эвфемизмы*. Взято з <http://www.svetozar.ru/index/id/38484/index.html>
- Montero Cartelle, E. (1981). *El eufemismo en Galicia: (su comparación con otras áreas romances)*. Santiago de Compostela: Universidad de Santiago.
- Sabri-Zaaraoui, O. (2007) *Le tabou en communication publicitaire: conceptualisation, mesure et application*. Взято з https://www.afmmarketing.org/en/system/files/publications/s26_sabrio39_76.pdf

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПЕЦИФІКИ МОВЛЕННЄВОЇ ПОВЕДІНКИ ПРЕДСТАВНИКІВ РІЗНИХ ЕТНОСІВ

Вольфовська О. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Лінгвістичні дослідження останніх років, які здебільшого носять мультидисциплінарний характер, залучаючи досвід таких дисциплін, як психологія, соціологія, культурологія, етнологія, політологія тощо, відзначаються своїм антропоцентризмом. У центрі уваги таких досліджень завжди стоїть людина, як носій певної свідомості, як представник тієї чи іншої

культури та особистість зі своїм унікальним внутрішнім світом. Цей підхід до вивчення та аналізу мовних явищ не є новим та ґрунтується на ідеї В. фон Гумбольдта про мову як втілення духу народу, його світорозуміння та менталітет. Своєю розвинутою ця ідея знайшла у роботах багатьох етнолінгвістів, які вважають структуру мови відображенням структури мислення певного народу, особливостей його світосприйняття та культури загалом.

В умовах глобалізації, коли неминучими та все частішими стають контакти між різними народами, а відповідно й між різними мовними культурами, актуальності набувають контрастивні дослідження мов, зокрема вивчення універсальних та специфічних рис мовленнєвої поведінки представників різних етносів. Пояснюється це, насамперед, тим, що саме в процесі міжкультурної взаємодії очевидними стають розбіжності у світосприйнятті, а відмінності у реакціях та поведінці в одних і тих самих ситуаціях можуть навіть викликати непорозуміння.

Активні дослідження у цьому напрямі проводять російські науковці. Серед вітчизняних мовознавців до проблематики комунікативної лінгвістики у зіставному аспекті у своїх працях звертаються такі вчені, як Ф. С. Бацевич (2003), І. О. Голубовської (2004), І. Р. Корольова (2011, 2015), М. О. Шутова (2016) та інші. Вперше поняття “комунікативної поведінки” було використано І. А. Стерніним, який розробив та обґрунтував доцільність застосування трьох моделей її опису (ситуативну, аспектну та параметричну) (Стернін, 2000). На думку автора саме така методика забезпечує системний, комплексний підхід до проблеми. Нижче охарактеризуємо коротко кожен з моделей.

Параметрична модель ґрунтується на системному теоретичному описі комунікативної поведінки, для чого обирається певна сукупність параметрів, вибудованих на основі комунікативних факторів і ознак. При цьому вербальні та невербальні ознаки вивчаються в межах одних і тих самих параметрів. Результатом застосування параметричної моделі є узагальнена модель комунікативної поведінки народу.

Відповідно до *ситуативної* моделі описується поведінка людей у певних стандартних комунікативних ситуаціях (наприклад, ситуація привітання, примирення, вибачення тощо). Ця модель базується на практиці міжкультурного спілкування, при цьому для аналізу обираються такі комунікативні ситуації, у яких найбільш яскраво проявляються національно-специфічні риси комунікативної поведінки.

Аспектна модель передбачає опис комунікативної поведінки за декількома аспектами і розглядається як проміжний етап між ситуативною та параметричною моделями.

Традиційно, вивчаючи комунікативну поведінку, дослідники звертаються до лексичної системи мови, проте, на нашу думку, цього не достатньо для створення цілісної картини. У зв'язку з цим перспективним вважаємо залучення до аналізу й інших рівнів мовної системи, зокрема фонетичного (просодичного), установлення ступеня участі окремих просодичних засобів у

формуванні національно-специфічних рис мовленнєво-комунікативної поведінки того чи іншого народу.

ЛІТЕРАТУРА

- Бацевич, Ф. С. (2003). *Нариси з комунікативної лінгвістики*. Львів: Вид. центр Львівськ. нац. ун-ту.
- Голубовська, І. О. (2004). *Етнічні особливості мовних картин світу*. Київ: Логос.
- Корольов, І. Р. (2015). Антропометричний метод дослідження національної кооперативної комунікативної поведінки. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 9. Сучасні тенденції розвитку мов*, 13, 116-122.
- Корольов, І. Р. (2011). Відображення національно-ціннісних орієнтирів у комунікативній поведінці різномовних інтерактантів. *Studia Linguistica*, 5 (2), 286–291.
- Красных, В. В. (2003). “Свой” среди “чужих”: миф или реальность? Москва: ИТДГК “Гнозис”.
- Павловская, А. В. *Особенности национального характера итальянцев, англичан, немцев, норвежцев и финнов, американцев, исландцев*. Москва: МГУ им. М. В. Ломоносова.
- Попова, З. Д., Стернин, И. А. (2003). *Язык и национальная картина мира*. Воронеж: Истоки.
- Стернин, И. А. (2000). *Модели описания коммуникативного поведения*. Воронеж: Гарант.
- Стернин, И. А., Ларина, Т. В., Стернина, М. А. (2003). *Очерк английского коммуникативного поведения*. Воронеж: Истоки.
- Тер-Минасова, С. Г. (2007). *Война и мир языков и культур: вопросы теории и практики межъязыковой и межкультурной коммуникации*. Москва: Астрель; Хранитель.
- Шутова, М. О. (2016). *Етнокультурні стереотипи в англійській та українській мовах: реконструкція і типологія* (Дис. доктора філол. наук, Київський національний лінгвістичний університет, Київ).

ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРС В УМОВАХ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Галенко Т.Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Явище “дискурсу” є комплексним поняттям та розглядається з різних точок зору. Зокрема, дискурс можна описати як мовленнєву взаємодію осіб у суспільному просторі, що має ознаки процесуальності та пряме відношення до життєдіяльності у реальному часі. Дискурсом, безсумнівно, є також мовленнєві тексти та типові моделі мовленнєвої поведінки, характерні для певного типу комунікативних актів (Brown, 1987; Volkova, 2012). Інтернет, в свою чергу,

об'єднує осіб з осмисленою та потрібною інформацією та встановлює певні взаємовідносини.

Американські дослідники стверджують, що “світ швидко рухається до всеохоплюючого підключення до глобальної мережі Інтернет, що надалі стає простором, в якому окремі особи об'єднуються, збирають та обмінюються інформацією. Дослідження, здійснене 2558 експертами, щодо використання та впливу технологій на майбутнє до 2025 р., показує вражаючі закономірності в їх прогнозах. Респонденти у своїх відповідях описують навколишнє інформаційне середовище, де доступ до Інтернету буде легким, і більшість людей буде діяти в його умовах досить елементарно. Вони прогнозують, що мобільні засоби та вбудовані електронні ресурси будуть пов'язані у Інтернеті, дозволяючи всім потрапляти до зберігання та обміну інформацією на основі хмарних технологій із штучним інтелектом” (Anderson, 2010).

Загальнодоступний дискурс, як мовленнєва діяльність осіб в Інтернет-просторі, “зумовлює свою реалізацію в процесі мовленнєвої взаємодії, як мінімум, двох комунікантів, тобто мова йде про комплексний дискурс, що будується на законах діалогічності” (Fairclough, 2008). В даному випадку необхідно розглядати діалогічні дискурси крізь призму інтерактивного аспекту, де репліки комунікантів особливим чином змінюють один одного. Дискурс є “інтерактивною діяльністю комунікантів, обміном інформацією, впливом один на одного і використанням мовленнєвих стратегій, а також їх вербальним і невербальним втіленням в спілкуванні” (Hamilton, 2003).

В Інтернет-просторі дискурс відбувається у вигляді діалогу, який ведуть знайомі чи не знайомі між собою особи. Якщо особи є знайомими, манера спілкування може стати спрощеною. Крім того, такий вид дискурсу може характеризуватись певним порушенням побудови висловлювань, ситуативною залежністю та емоційністю. Інтернет дискурс може містити деякі відхилення від літературних норм мовлення та характеризуватися застосуванням певної специфічної лексики, характерної відповідному соціальному колу або прошарку суспільства, до яких належать мовці.

Традиційне поняття розмовного дискурсу характеризується, зокрема, тим, що мовці знаходяться одночасно в одному місці (Brown, 1987). Натомість, в сучасному інформаційному просторі найбільш поширеною є письмова реалізація діалогічного комп'ютерно-опосередкованого дискурсу – спілкування в чатах через використання технічних засобів (комп'ютера, телефону, планшета тощо), яке за властивістю синхронності вважається найбільш наближеним до вербального діалогічного спілкування.

У вербальній комунікації невимушеність спілкування проявляється в недбайливості вимови. В письмовому дискурсі в мережі Інтернет на фонетичному рівні спостерігається редукція звуків, злиття символів/слів та інші скорочення. Таким чином, випадіння звуків сприяє прискоренню швидкості дискурсу. Також спостерігається ігнорування правила написання деяких слів з великої букви, пропуск знаків пунктуації, заміна слів та виразів аббревіатурами, характерними неформальному спілкуванню в Інтернеті.

Знання співрозмовниками таких, не зафіксованих ніде, правил ведення Інтернет-дискурсу та усвідомлених помилок може бути одним із шляхів здійснення успішної комунікації. Дискурс в Інтернеті дещо нівелює переконання, яке полягає в тому, що граматики особистості свідчить про її статус, рівень освіченості тощо, адже висока швидкість набору тексту в чаті, неформальні правила спілкування з помилками (часто і граматичними), заміна букв символами, цифрами, не свідчать про рівень освіченості. Діалог ведеться миттєво, особливо якщо повідомлення від різних співрозмовників друкуються з'являються в чаті синхронно – що спричиняє велику кількість помилок, неприпустимих в традиційному дискурсі, а інколи правила граматики навіть можуть бути навмисне спотвореними. Часто, з метою надання розмові певного відтінку, співрозмовники використовують клавіатурну та Інтернет-символіку – смайли, графіки, зображення, числа та цифри.

Натомість, спостерігається дотримання нормативів орфографії та синтаксису в дискурсах, що здійснюються через асинхронне спілкування. Можна стверджувати про практично їх повне збереження при спілкуванні електронною поштою, особливо коли це стосується ділового спілкування.

Безперервно формуючи сучасні глобальні можливості спілкування між людьми, Інтернет створює нові моделі їх мовленнєвої взаємодії. За своєю сутністю, загальнодоступна комунікація в мережі Інтернет стає своєрідним феноменом мовленнєвої культури, що диктує зміну специфіки розуміння явища “дискурсу”.

ЛІТЕРАТУРА

- Anderson, J. Q., & Rainie, H. (2010). *The future of the internet*. Amherst, NY: Cambria Press.
- Brown, G., & Yule, G. (1987). *Discourse Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fairclough, N. (2008). *Analysing discourse: Textual analysis for social research*. London: Routledge.
- Hamilton, H. E., Schiffrin, D., & Tannen, D. (2003). *The handbook of discourse analysis*. Oxford: Blackwell.
- Volkova, L. M. (2012). *Function Words in Language and Speech: Secrets of Felicitous Communication*. Київ: Освіта України.

ВПЛИВ ФОНОСТИЛІСТИЧНОГО ФАКТОРУ НА ВАРІЮВАННЯ ГОЛОСНИХ В ОЗВУЧЕНІЙ РЕКЛАМІ

Гамалія В.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Фоностилестичний аналіз рекламного тексту передбачав вивчення його фонетичних компонентів на сегментному рівні. Однак функціонування сегментного складу мови визначається інтонаційними параметрами,

просодична організація рекламного повідомлення викликає певні модифікаційні процеси голосних. Просодичні засоби (темپ мовлення, розподіл наголосів, ритмічна структура тексту тощо) створюють особливі умови для варіювання одиниць сегментного рівня, тому пояснення причин значної частотності звукових варіацій у озвученій рекламі слід шукати переважно у впливі на сегментний рівень супрасегментних характеристик.

Відомо, що система вокалізму сучасної німецької мови представлена п'ятнадцятьма монофтонгами, до яких належать сім довгих та сім коротких монофтонгів та три дифтонги. Ієрархію монофтонгів німецької мови зображають у “трикутнику голосних”, враховуючи при цьому такі диференційні ознаки голосних, як належність до ряду, підняття спинки язика, огубленість, якість та тривалість.

Проте на сучасному етапі розвитку мовознавства більшість дослідників визнають, що німецька нормативна вимова зближується з мовленнєвою практикою, тобто тяжіє до розмовної. Автори наводять приклади, які підтверджують наявність модифікацій сегментного рівня мови, навіть у підготовлених видах мовлення.

Кожен окремих тип мовлення має низку характерних сегментних та супрасегментних ознак, які зумовлюють його функціонування. Варто розглянути в першу чергу функціонування одиниць сегментного рівня, які обумовлені особливостями просодики. Вчені погоджуються, що ступінь модифікації голосних корелює певним чином з жанром (або типом) тексту, тому цікаво встановити цю кореляцію на прикладі рекламного повідомлення.

Під час сонаграфічного аналізу головну увагу приділено показникам середніх значень першої та другої форманти (F1, F2 – області концентрації енергії на спектрограмах) наголошених і ненаголошених голосних, оскільки саме форманти голосних звуків вважаються основним акустичним корелятом якості голосних.

Частота F1 співвідноситься зі ступенем підняття голосного і є обернено пропорційною до нього, адже, чим більший ступінь підняття та закритість голосного, тим менше значення має F1 аналізованого голосного. Показники F2 вказують на приналежність голосних до ряду та є прямо пропорційною просуненню язика у ротовій порожнині, тому голосні переднього ряду визначаються більшими показниками F2, ніж голосні заднього ряду.

Формантна картина голосних фонем визначається цілою низкою чинників, до яких належать фонетична якість голосного, його оточення, анатомічна структура та мовленнєвий тракт мовця. Перші два фактори, що зумовлюють структуру діаграми F1 і F2, науковці пов'язують з інгерентними якостями голосного.

Сегментна структура реклами тісно взаємодіє з його просодичною організацією і модифікації звуків обумовлені впливом супрасегментних характеристик, тобто функціонування сегментного складу будь-якої мови підпорядковується компонентам інтонації. На модифікації голосних фонем німецької мови впливає їх позиція у мовленнєвому повідомленні.

Найменші варіювання голосних спостерігаються в початкових реченнях рекламних текстів, тому що читачеві необхідно зацікавити слухача, привернути його увагу до свого повідомлення, а це можливо лише за умови повної і чіткої реалізації звукових сегментів.

Більша варіативність властива голосним, реалізованим у основній частині реклами, що обумовлено невимушеністю, прискореним темпом мовлення на комунікативно ненавантажених ділянках і певною недбалістю вимовляння фонетичних одиниць. У кульмінаційних відрізках текстів реклами було виявлено найбільшу варіативність якісних ознак голосних, тобто зміна ступеня підняття, делябіалізація, часткова зміна ряду.

Згідно результатів спектрального аналізу, виявлено суттєву різницю між формантними показниками наголошених і ненаголошених голосних, що вказує на варіативність голосних високого підняття, а це зумовлено збільшенням ступеня відкритості і, як наслідок, втратою напруженості. Голосні низького підняття середнього ряду стають менш відкритими. Це явище характерне найбільшою мірою для ненаголошених голосних, реалізованих в основній частині реклами.

Максимально нестабільним варто зазначити розрізнення голосних за ступенем підняття, внаслідок чого навіть високі наголошені голосні просуваються вниз, а середні – вгору. Дані акустичного аналізу підтверджують, що наголошені голосні можуть також послаблювати ступінь огублення та змінювати певною мірою ступінь підняття. Так, наприклад, наголошені [ø:], [ɪ] в основній частині реклами стають менш напруженими, змінюючи ступінь підняття.

ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ТИПАЖ ЯК СКЛАДОВА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Гебре Д. А.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасна міжкультурна комунікація базується на наявності загальнолюдського фонду понять, думок, оцінок, уявлень, концептів, а також сприяє його подальшому розвитку. У процесі міжкультурної комунікації особистість додає нових компонентів до своєї мовної картини світу, але крізь призму власного національного менталітету.

Однією зі складових міжкультурної комунікації є лінгвокультурний типаж – різновид культурного концепту, змістом якого є поширене в даному соціумі уявлення про певний соціально-історичний тип особистості, який є характерним для тієї чи іншої культури; або узагальнений образ особистості, чия діяльність та пріоритети виявляють етнічну та соціальну своєрідність суспільства, до якого вона належить. Таким чином, лінгвокультурний типаж являє собою, з одного боку, мовну особистість, а з іншого боку, концепт, змістом якого є типізована особистість. Лінгвокультурний типаж відрізняється

від стереотипу тим, що має зв'язок з реально існуючою особистістю або з абстрактною особистістю як концептом.

Кожна епоха має власні типажі, що відповідають мовно-культурному дискурсу свого часу. Лінгвокультурний типаж наявний у національному менталітеті як мультикомпонентна ментальна абстракція, що є предметом дослідження таких лінгвістичних наук як лінгвокультурологія, лінгвоперсонологія та лінгвокогнітологія.

У своїх дослідженнях лінгвокультурних типажів сучасні науковці в основному зосереджуються на окремих типажах представників певного суспільства, акцентуючи увагу на наступних характеристиках: поняттєва (зміст концепту); образно-перцептивна (зовнішність, сфера діяльності, мовні особливості, дозвілля); ціннісна (ставлення до відповідного типуажу, його норм поведінки і цінностей).

Алгоритм моделювання лінгвокультурного типуажу наступний: 1) осмислення змісту концепту на основі аналізу його складових та їхніх взаємозв'язків; 2) визначення асоціативних ознак типуажу в індивідуальній мовній свідомості інформантів-носіїв лінгвокультури; 3) виявлення оцінних характеристик типуажу іншими соціальними групами (Карасик, 2005).

Оскільки поняттєвий компонент концепту є частиною національної концептосфери, то він має набір найбільш важливих смислових домінант, необхідних для успішного спілкування в рамках певної культури (Гуляева, 2010, с. 8).

Проаналізуємо поняттєві характеристики лінгвокультурного типуажу *Польська пані*, наводячи дефініції зі словника польської мови (Pani. Słownik...), та супроводжуючи їх українським перекладом:

- 1) *“kobieta” – “жінка”;*
- 2) *“oficjalna forma grzecznościowa używana przy zwracaniu się do kobiety lub w rozmowie o niej” – “офіційна ввічлива форма прямого звертання до жінки або згадки про неї”;*
- 3) *“kobieta mająca władzę nad kimś albo nad czymś” – “жінка, що має владу над кимось або чимось”;*
- 4) *“bogaczka, dawniej też: właścicielka majątku ziemskiego lub żona właściciela” – “заможна жінка, власниця маєтку або дружина власника”;*
- 5) *“kobieta stojąca na czele domu, rodziny, gospodarstwa” – “жінка на чолі дому, родини, господарства”;*
- 6) *daw. “pracodawczyni w stosunku do służby” – “жінка-роботодавець”;*
- 7) *Pani “Matka Boska” – Богоматір;*
- 8) *pot. “nauczycielka lub wychowawczyni w przedszkolu” – розм. “вчителька або вихователька у дитсадку”;*
- 9) *“właścicielka zwierzęcia domowego, zwłaszcza psa” – “власниця домашнього улюбленця, зокрема пса”.*

Зміст поняття “пані”, що окреслюється внаслідок аналізу його складових та їхніх взаємозв’язків, відрізняється у мовній свідомості поляків та українців. Так, дефініція № 2 в українській мові не є загальноживаною в якості ввічливої форми звертання і є підкреслено шанобливою; не вживається у розмові про третю особу; польське звертання “пані” має український відповідник “Ви”. Третя, четверта і шоста дефініції зумовлені соціально-історичними обставинами. Дефініція № 5 має українські еквіваленти “господиня”, “господарка”, “газда”, “хазяйка”. Дефініція № 8 не представлена в українській мові, натомість вживається назва за професією або видом діяльності, або ім’я по батькові. Дефініція № 9 має український еквівалент “власниця тварини”. Варто підкреслити, що значення першої дефініції “жінка” співпадає в обох лінгвокультурах.

Працюючи з польськими текстами, перекладач має враховувати лінгвокультурологічну різницю в конотаціях польської та української *пані* з метою досягнення адекватності перекладу.

Наведені конотації, наявні в польському національному менталітеті, нерозривно пов’язані між собою в єдиний лінгвокультурологічний концепт. Вживання однієї з конотацій відбувається під впливом інших, які відтіняють значення першого. Словникові дефініції висвітлюють увесь спектр значень, кожне з яких стає складовою лінгвокультурного типуажу *Польська пані*.

ЛІТЕРАТУРА

- Гуляева, Е. В. (2009). *Лингвокультурный типаж “американский адвокат”*. (Кандидатская диссертация). Волгоградский государственный университет, Волгоград.
- Карасик, В. И. (2005). *Лингвокультурный типаж: к определению понятия. Аксиологическая лингвистика: лингвокультурные типажу*. Волгоград: Парадигма.
- Pani*. *Słownik języka polskiego PWN*. Взято из <https://sjp.pwn.pl/>

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИСЛІВНИКА СТУПЕНЯ“很” У ГРАМАТИЧНІЙ БУДОВІ РЕЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Геворгян К.Л.

Київський національний лінгвістичний університет

Прислівник в китайській мові (副词) – частина мови, яка вказує не тільки на ознаку дії, якості, ступінь ознаки, а також і на відносну ознаку предмету і може виступати в реченні в якості означення. У дослідженні граматики китайської мови прислівнику приділяється багато уваги як у спеціальних дослідженнях, так і у загальних працях. Однак, найчастіше дослідження цієї групи слів обмежується тільки вивченням окремих ознак, не враховуючи

особливостей їх взаємозв'язку з іншими частинами мови. Взаємодія прислівника з іншими частинами мови дуже тісна: з одного боку – прислівники поповнюють свій склад за рахунок інших частин мови, з іншого – самі беруть участь у формуванні інших розрядів слів. Прислівник знаходиться на межі між самостійними та службовими частинами мови і є ніби перехідним етапом поступового переходу слів і словосполучень в службові слова. Деякі вчені, при цьому, відносять прислівники до самостійних, деякі до напів-самостійних, а деякі до службових частин мови. Лі Цзіньсі, наприклад, прикметники з прислівниками відносить до однієї групи детермінатив 区别词 (розрізнявальні). В «Сучасній граматиці китайської мови» Ван Лі відносить прислівники до напів-самостійних слів 半实词. Чжу Десі відносить прислівники разом з прийменниками, сполучниками, допоміжними словами, модальними частками до категорії службових слів.

У відповідності до загального граматичного значення і функціональних особливостей прислівники в китайській мові, в свою чергу, можна поділити на 3 класи: якісні (忽然, 连忙), обставинні (已经, 刚才, 也, 还, 又, 老, 快, 马上) та прислівники ступеня (很, 好, 大, 极, 太, 非常). Зупинимось на прислівниках, які вказують на ступінь якості або інтенсивності дії – прислівниках ступеню, на прикладі прислівника ступеня “很”. Як писав Люй Шу-сян (1961), основна роль прислівника “很” – оформлювати прикметники або ментальні дієслова. Але прислівник “很” має також деякі особливі випадки використання, які і викликають немало труднощів в процесі вивчення китайської мови. Спробуємо проаналізувати вищезгадані випадки з точки зору синтаксису та семантики прислівника ступеня “很” у поєднанні з іншими частинами мови.

I. Словосполучення «“很”+ прикметник» в реченні може виступати у якості: 1) обставини. Це найбільш характерне поєднання прислівника ступеня “很” з прикметником. Таке поєднання не вимагає навіть обов'язкового оформлення службовою часткою “地” (他很快就明白了。); 2) модифікатора: “很” може ставитись після прикметників у якості модифікатора ступеня (你买的苹果红得很。); 3) предиката: використання якісних прикметників у якості предиката зазвичай має відтінок протиставлення якісних характеристик, але у випадку, коли якісний прикметник оформлений прислівником ступеня “很” такий відтінок втрачається (这个栗子大, 那个栗子小。 - 这个栗子很大。); 4) означення: “很” не може самостійно використовуватись у якості означення, але може оформлювати прикметники у якості означення до іменника, при цьому прикметник оформлюється суфіксом “的” (那座山很高) .

II. Словосполучення «“很” + дієслово». Зазвичай прислівник не сполучається з дієсловами, але деякі дієслова, які вказують на емоції, ставлення, розуміння, оцінку і стан, можуть оформлюватись прислівником ступеня “很” (他很喜欢我爸爸唱的歌。). Крім цього, “很” може використовуватись у якості модифікатора до дієслів психічної діяльності (和父母就不见面, 她想念得很。). Прислівник “很” може у складі словосполучення «“很” + прикметник» виступати також компонентом до дієслів руху або дії, а також деяких дієслів психічної діяльності

(这件事他解释得很好。)。Прислівник “很” у якості обставини до дієслова може оформлювати модальні дієслова (我妈妈很可能不参加了。) або каузативні дієслова (他说的故事很让人感动。)。

III. Прислівник “很”, як вже зазначалось вище, також може оформлювати і іменник, не дивлячись на те, що зазвичай прийнято вважати, що це неможливо. Це явище почало з'являтися ще з моменту виникнення байхуа, а в останні роки під впливом розмовної мови Гонконгу і Тайваню, а також внаслідок розвитку комп'ютерної лексики словосполучення «“很”+ прислівник» стало активно використовуватись, особливо серед молоді. Наприклад, “很青春”, “很现代” тощо. Спільною особливістю цих іменників є те, що вони містять в собі дескриптивну семантичну особливість. Такі іменники можна поділити на три основні групи: а) ті, що вказують на людину (农民, 儿童, 男人); б) спеціальні іменники (德国, 啊Q, 雷锋); в) абстрактні іменники (快感, 逻辑, 经验). Більш вільно з прислівником “很” сполучаються іменники третьої групи. В реченні такі словосполучення можуть бути використані у якості присудка (这些东西都很中国。), означення (他这么做是个很小儿科的把戏。), обставини (他们每次见面都很时髦地打招呼。) або компонентом (他天天起得依旧很早。).

Виходячи з проведеного аналізу, можна зробити наступні висновки: “很” є дуже важливим компонентом у побудові речення, може поєднуватись з прикметниками, дієсловами, допоміжними дієсловами, каузативними дієсловами, спеціальними, абстрактними іменниками та власними назвами. З точки зору синтаксичної функції, словосполучення з прислівником “很” може самостійно виступати у якості обставини або модифікатора до предиката, може також, оформлюючи прикметники і деякі дієслівні словосполучення, виступати в реченні обставиною, предикатом, модифікатором або означенням. У контексті використання, “很” часто обмежується різними середовищами спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

- Драгунов, А. А. (1952). *Исследования по грамматике современного китайского языка*. Москва, СССР: Издательство АН СССР.
- Люй, Шусян. (1961). *Очерк грамматики китайского языка*. Москва, Россия: Наука.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАНЦУЗЬКИХ ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ ФРАНЦУЗЬКОЮ МОВОЮ

Глущенко М. П.

Київський національний лінгвістичний університет

Разом із нівелюванням кордонів у сьогоденному світі, стрімким розвитком сучасних технологій і науково-технічним прогресом особливої актуальності набувають дослідження проблем перекладу технічних текстів. Найтиповішою ознакою й одночасно лексичною особливістю тексту у галузі техніки є його насиченість спеціальними термінами (словами та

словосполученнями). Терміни можуть бути лінгвістично аналізовані так само, як й інші одиниці словникового складу. Таким чином, в лінгвістичному аспекті терміни, як і інші слова мови, можуть відзначатися багатозначністю, яка і є однією з основних перекладознавчих проблем.

Найскладнішим для вирішення є питання перекладу французьких технічних текстів, в яких один и той самий термін має різне значення в залежності від приладу чи обладнання. На нашу думку, вирішальним при перекладі багатозначного терміна є контекст. Особливу увагу слід приділяти вмінню знаходити правильне значення слів за контекстом і зовнішніми ознаками, працювати з словником, проводити морфологічний і синтаксичний аналіз.

Серед лексичних труднощів науково-технічного перекладу В. І. Карабан виокремлює “багатозначність слів (термінів) та вибір адекватного словникового відповідника або варіанту перекладу слова (терміна), переклад термінів-неологізмів, аббревіатур, “фальшиві” друзі перекладача, тощо”. До граматичних відмінностей автор відносить особливості граматичної будови мови, форми і традиції письмового наукового мовлення. (Карабан В., К., 1997). Наприклад: “surveillance” – “моніторинг, шеф-нагляд”; “machine” – “прилад, обчислювальний пристрій, двигун”, тощо.

Разом із полісемією, відзначимо й таку проблему, як поява термінів-неологізмів, які ще не віднайшли відображення у відповідних словниках. Тому, задача перекладача, який працює у галузі технічного перекладу є пошук і вдумливе застосування якісного відповідника, який би, зрештою, міг би не тільки бути адекватним й еквівалентним, а й також увійти у спеціальні термінологічно-словники. Наприклад: “phablette” – смартфон середнього розміру (між “iPhone” та планшетом); “photophoner” – дієслово, що означає “відправити з мобільного телефону фото, зроблене на цьому ж пристрої”, тощо.

Крім термінів, у технічних текстах особливе місце займають стереотипні слова і фрази (кліше). Кліше включають ідіоми, усталені вирази, набір готових фраз. Отже, технічні тексти характеризуються й вживанням спеціальної технічної фразеології. Наприклад: “appareil de surveillance” – “пошуковий прилад, контрольно-вимірювальний прилад”; “des clous chimiques” – “цвяхи з епоксидним клеєм”, тощо.

Характерною рисою сучасної технічної літератури є широке використання різних скорочень і аббревіатур.

Письмовий переклад технічного тексту є його основною формою. Практично вся технічна інформація французького тексту перекладається на українську мову у формі повного письмового перекладу.

Усі інші види технічного перекладу є похідними формами письмового перекладу, його скороченими варіантами, такими як: реферативний переклад, анотаційний переклад, консультативний переклад, тощо.

ЛІТЕРАТУРА

Карабан, В. І. (1997). Посібник-довідник з перекладу англійської науково-технічної літератури на українську мову. Київ: Tempus.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТИПИ РЕЧЕНЬ З ДОВОАЛЕНТНИМИ ДІЄСЛІВНИМИ ПРЕДИКАТАМИ

Гмиря Л.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Структурна організація і семантична наповнюваність речення утворюють діалектичну єдність. Тому для моделі речення однаково важливими є формально-граматична будова, пов'язана з граматичним мінімумом, і семантична наповнюваність, що сформована на мовних фактах, граматичних категоріях і синтаксичній деривації. Н. Л. Іваницька (1986) з цього приводу зазначає, що “в центрі уваги формально-граматичного і семантико-синтаксичного описів структури і моделей двоскладного речення знаходиться мінімальна реченнева структура (модель речення), об'єм і межі якої встановлено шляхом виділення в реченні його формально-граматичного центру (головних компонентів, обов'язкових компонентів припідметової і приприсудкової залежності (обов'язкових первинних компонентів) і їх ланцюгових рядів (обов'язкових вторинних компонентів)” (с. 6).

Враховуючи кількість та якість компонентів речення з погляду валентісно-інтенційних характеристик двовалентних дієслів, можна виділити такі валентні структури:

Subj – Vf Praed – Obj Дієслівний предикат, виражений формою особового дієслова, програмує позиції суб'єкта та об'єкта: *Я все ж тебе люблю ... Ти з мене глузувала...* (М. Рильський);

Subj – Vf Praed – Adv Дієслівний предикат, виражений формою особового дієслова, програмує позиції суб'єкта та обставини: *На тлі блакитного неба чітко й ясно викреслювалася голова Вер* (В. Домонтович);

Subj – Vf imp Praed – Adv Дієслівний предикат, виражений безособовим дієсловом, програмує позиції суб'єкта та обставини: *Спочатку навіть в жижках йому тепло ...* (О. Гончар);

Subj – Vf imp Praed – Obj Дієслівний предикат, виражений безособовим дієсловом, програмує позиції суб'єкта та об'єкта: *Мені таланило на молодих колег, з якими довелося пліч-о-пліч працювати у редакціях газет “Срібна Земля” та “Срібна Земля-Фест”* (В. Ільницький).

Правобічні компоненти при двовалентних дієслівних предикатах конкретної фізичної дії, спрямованої на об'єкт, представлені словоформами у непрямих відмінках: об'єкт дії оформлений основним морфологічним варіантом об'єктної синтаксеми – знахідним відмінком, та орудним відмінком. Напр.: *Навпаки, вона [церква] хазяйновито розширює свої “канонічні території”* (Є. Сверстюк); *Великий і завзятий рід; Всім світом буде упреляти ...* (І. Котляревський).

Об'єктна позиція при двовалентних дієслівних предикатах активної діяльності агенса, спрямованої на об'єкт, може бути експлікованою формою знахідного або орудного чи давального відмінків. Напр.: *От ви приходите до*

фотографа й каже: “Сфотографуйте мене, щоб я на картці був красунь” (В. Підмогильний); *Хочуть* [древляни] з *Ольгою миритись*, До княгині шлють послів ... (О. Олесь); *Катруся мала приходити тоді, коли Ядзя захоче з нею побавитись та надоїсть їй французька бонна* (М. Коцюбинський).

Об’єкт дії при двовалентних дієслівних предикатах мовленнєвої діяльності представлений формою знахідного, орудного та родового відмінків. Напр.: *Дівчина сказала неправду* (В. Собко); *Татарка побалакала з дорослою жінкою* (Ю. Яновський); *Та з’явилася ти і до когось гукала ...* (А. Охрімович).

У правобічній позиції при двовалентних дієслівних предикатах мисленнєвої діяльності перебувають переважно прийменникові словоформи в непрямих відмінках: знахідному, орудному, родовому та місцевому. Напр.: *Жадану волю вимріяв Богдан ...* (Д. Луценко); *Снив, мариб [Лука] нею [Настусею]* (К. Мотрич); *Ще раз пробач, – я не уявляю твого обличчя* (Ю. Яновський); *День визволення в Іванову пам’ять закарбувався назавжди* (Ю. Мушкетик).

Об’єктна синтаксема при двовалентних дієслівних предикатах ставлення суб’єкта до об’єкта та при предикатах емоційно-психічного стану експліковані формою знахідного, родового, давального, орудного та місцевого відмінків. Напр.: *Покохала ти душу мою ...* (М. Вороний); *Я призвичаївся до цієї родини і щиро прив’язався до Лесі* (В. Домонтович); *Та я тобі не дорікаю, Ти не прощаєш – я прощаю* (М. Луків); “*Отакої, - думаю, - це Наталка хоче моїм годинником похизуватися!*” (Ю. Яновський); *Дай Боже, щоб колись цей старший Валерик покався у цьому вчинку і став людиною* (В. Погрібний).

У правобічній позиції при двовалентних предикатах емоційно-психічного стану перебувають переважно словоформи у непрямих відмінках: знахідному, родовому, давальному, орудному та місцевому. Напр.: *Моя мила донечко, ти не гніваєшся на мене?* (М. Коцюбинський); *Баба Ликора – ох і дивна: з усього вміє радити* (Є. Гуцало); *Я сів на лавку в скверику і усміхався деревам, сонцю, пошматованим хмарам і перехожим* (В. Симоненко); *Дома стара Сірчиха скучала, мовчки журилася за дітьми* (І. Багрянний); *Я скучив по тобі ...* (М. Вінграновський).

Адвербіальний компонент при двовалентних дієслівних предикатах локативного стану виражений формою місцевого, орудного та родового відмінків. Напр.: *Я сидів у темній кімнаті ...* (Р. Іваничук); *Маленька Оля стояла поруч з матір’ю* (В. Павловська); *Ми посідали до столу* (Ю. Яновський).

Двовалентні дієслівні предикати, семантика яких багатопланова і різноманітна, становлять численну лексико-семантичну групу. У конструкціях з двовалентними дієслівними предикатами передбачено як домінуючий такий семантичний комплекс актантів: “суб’єкт + предикат + об’єкт”. Двовалентні предикати можуть реалізувати також інструментальну, адресатну або локативну позиції.

ЛІТЕРАТУРА

Іваницька, Н. Л. (1986). *Двоскладне речення в українській мові*. Київ: Вища школа.

БУДДИЗМ В ЯПОНІЇ (НА ПРИКЛАДІ БУДДІЙСЬКОГО ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ЯПОНСЬКОГО АЛФАВІТУ)

Голець О. Я., Ставинська І. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Звертаючись до історії буддизму, можна побачити, що ця релігія є не одноманітною, а вчення різних течій пропонують принципово різні бачення світу та пропонують різні шляхи, які повинні привести до звільнення від страждань. Все розмаїття буддійських концепцій прийнято зводити до трьох основних течій буддизму: Тхеравади (інша назва Хінаяна), Махаяни та Ваджраяни (яку часто вважають різновидом Махаяни). Тим не менше, є елементи буддійського вчення, які, в тому чи іншому варіанті, визнаються абсолютною більшістю шкіл. Це Чотири Благородні істини, які фіксують страждання як головну ознаку буття живих істот та визначають причини страждання й способи його подолання; вчення про миттєвість (йдеться про те, що цей світ змінюється щомиті і не існує нічого, що б було незмінним); вчення про неіснування субстанційної душі та вчення про причинно-наслідковий характер існування світу й карму (Торчинов, 2000).

До Японії буддизм приходив в контексті загальнокитайського впливу на весь далекосхідний регіон. Китайська культура стає своєрідним еталоном для формування та розвитку культур Японії, Кореї та В'єтнаму, відіграючи в цьому регіоні роль подібну до тієї, що відіграє греко-римська культура в Європі. В японському варіанті буддизму найбільший вплив отримують школи Дзен, Дзьодо-шін-сю та Шінгон.

Тепер розглянемо вплив буддизму на розвиток японської писемності. До V-VI ст. в Японії не було писемності. Перша японська писемність – ієрогліфи – була запозичена з Китаю, коли буддистські монахи привезли тексти буддійського вчення, перекладені китайською, до Японії. Певний час японці намагалися користуватися лише ієрогліфами, але потім відчували необхідність у створенні фонетичної абетки, яка б дозволила у декілька простих штрихів зобразити звучання слова, не звертаючись до змісту кожного окремого знаку (адже кожний ієрогліф складався з багатьох штрихів і, окрім звукового прочитання, мав певний унікальний сенс). В результаті цього була створена унікальна японська силабічна абетка – кана. Існують різні версії щодо того, як з'явилася ця абетка, але часто її створення приписують саме буддистському монаху Кукаю. Кукай є засновником буддистської школи Шінгон, яка належить до течії Ваджраяни. З японської назва цієї школи (“真言”) перекладається як “істинні слова” або “мантра”. Однією зі специфічних рис Ваджраяни є те, що представники цієї течії дуже велику увагу приділяють практиці читання мантр. Поєднання звуків, що складають мантри, не мають словникового значення, а повинні безпосередньо, через звукові модуляції, впливати на психофізичний стан йогіна, змінюючи його сутність. Вимовляння мантр обов'язково включає в себе внутрішнє споглядання езотеричного змісту мантри. Широке

використання також має практика споглядання писемної форми мантр, причому увага приділяється різноманітним параметрам літер, які споглядаються, а саме застосуванню кольору, розміру та товщини літер (Торчинов, 2000, сс. 123–124). Саме ця увага ваджраянського буддизму до графічної фіксації мантр та їх звуковій реалізації і вплинула на інтерес японського буддизму до розвитку різних форм писемності.

Існує версія, що Кукай спеціально створив фонетичну абетку, аби полегшити прочитання сутр для адептів. Абетка була вибудована за принципом санскритського алфавіту сіддхам, з яким постійно мав справу Кукай – адже цей варіант писемності зустрічався найчастіше серед сутр, що він привіз із Китаю. Також Кукаю приписують авторство вірша буддійської тематики “Іроха-ута”, що без повторів включає всі знаки (за виключенням одного) японської абетки (Бондаренко, 2011, сс. 24–25). Як і в багатьох інших поетичних творах традиційної японської культури, тут можна побачити алюзії до класичних буддійських мотивів швидкоплинності (миттєвості) всього існуючого, та заклик до відсторонення від ілюзорного буття на користь звернення до істинної природи Будди, яка є в кожній людині. Саме цей вірш багато століть використовувався для вивчення японської писемності, і навіть зараз цей порядок знаків може використовуватися як алфавітний покажчик у книжках. Наводимо текст “Іроха-ута” японською (Бондаренко, 2011, с. 24), українською (Бондаренко, 2011, с. 24) і російською (Конрад, 1991, с. 480).

Японська	Українська (пер. І. Бондаренка)	Російська (пер. М. Конрада)
いろはにほへと ちりぬるを わかよたれそ つねならむ うみのおくやま けふこえて あさきゆめみし ゑひもせす	Вишневий квіт, Розливши аромат, На землю опадає. В нашім світі Хто із людей безсмертя досягнув? А отже й ти, в облуднім світі нині, Ущелини долаючи гірські, На сни короткі не звертай уваги І не хмелій від цих недовгих снів!	Красота блистает миг – И увяла вся. В нашем мире что, скажи, Пребывает век? Грани мира суеты Ныне перейди, Брось пустые видеть сны И пьянеть от них!

ЛІТЕРАТУРА

- Бондаренко, І. П. (2011). *Японська література: Хрестоматія. Том II (XIV–XIX ст.)*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Конрад, Н. И. (1991). *Японская литература в образцах и очерках*. Москва: Наука.
- Торчинов, Е. А. (2000). *Введение в буддологию*. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургское философское общество.

ПРОБЛЕМАТИКА ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-СХОДОЗНАВЦІВ

Голінко А.М.

Київський національний лінгвістичний університет

Питання про проблематику викладання англійської мови як другої іноземної набуває все більшої актуальності у зв'язку із сучасним масовим впровадженням англійської мови в різні контексти життя людини, широким використанням англійської чи не у всіх сферах діяльності, а також активним попитом на її вивчення. Ця проблема на сьогодні не є достатньо вирішеною та потребує більш ретельного дослідження, адже англійська і китайська мова різні за структурою (Серова, 2002, с. 45).

Мета роботи полягає у аналізі та дослідженні проблематики викладання англійської мови як другої іноземної, а також у подоланні труднощів, які виникають у студентів, які вивчають східні мови під час вивчення англійської мови.

Складається враження, що не можна порівнювати флективні та ізолюючі мови, проте саме ретельний аналіз схожих та відмінних рис у китайській та англійській мові створює механізми кращого сприйняття та вивчення англійської мови студентами-сходознавцями (Солнцев, 1995, с. 138).

Труднощі, котрі виникають під час вивчення англійської мови:

По-перше, особливості граматичних категорій в англійській та китайській мовах. У англійській мові, на відміну від китайської, є 16 часових форм дієслова. Для того, щоб вказати, коли відбувається дія, треба використати дієслово у правильній граматичній формі та застосувати маркери, характерні для цього часу. Для прикладу, якщо мовець хоче використати Past Simple, треба написати 3 форму дієслова (або додати закінчення -ed) та вказати, коли відбулася дія (yesterday, last year, two days ago, in 1995, on Sunday).

У китайській мові час можна умовно розподілити на минулий, майбутній та теперішній. Не обов'язково додавати аспектуальний суфікс до дієслова, для того, щоб підкреслити, що дія вже відбулася чи відбудеться. Якщо студент має на меті написати речення у минулому часі, достатньо вказати, коли відбулася дія (晚上 wǎnshang – ввечері, 前天 qiántiān – позавчора, 去年 qùnián – у минулому році, 星期日 xīngqīrì – у неділю), або час визначається контекстуально. Студенти застосовують такий принцип для побудування речень у англійській мові, що являється неприпустимим. Дуже часто речення “Позавчора я відвідав виставку” студенти перекладають за принципом китайської граматики – “Yesterday I visit the exhibition”, пропускаючи закінчення дієслова і не розуміючи, у чому помилка (китайською це буде звучати так – 前天我参观展览会 qiántiān wǒ cānguān zhǎnlǎnhuì) (Солнцев & Солнцева, 1978, с. 204).

Окрім того, студентам, які вивчають китайську як першу іноземну, важко зорієнтуватися, коли треба вживати такі часові форми, як Future Perfect Continuous чи Past Perfect Continuous, адже у китайській мові немає повного відповіднику (Humboldt, 1999).

По-друге, особливості побудови питання в китайській та англійській мовах.

Найбільші складнощі у студентів виникають під час формулювання питань. В англійській мові в загальному питальному реченні має бути непрямої порядок слів, що не є типовим для китайської мови. Для прикладу, у стверджувальному реченні порядок слів прямий – “I like cats” (“Я люблю котів”), проте якщо ми сформулюємо питання, то порядок слів зміниться – “Do you like cats?” (“Чи любиш ти котів?”).

У китайській мові все виглядає дещо інакше. Є багато способів утворення питань, проте один із найрозповсюдженіших – це використання частки 吗 в загальних питаннях. Ми можемо поставити питальну частку в кінці стверджувального речення, не змінюючи порядок слів. Стверджувальне речення – “他喜欢吃饺子 tā xǐhuan chī jiǎozi” (“Він любить їсти пельмені”), питальне речення – “他喜欢吃饺子吗? tā xǐhuan chī jiǎozi ma” (Він любить їсти пельмені?) (Акмажан, 1979).

Замість того, щоб сформулювати англійською мовою загальне питання за допомогою допоміжного дієслова та непрямого порядку слів (для прикладу – “I like cats – Do you like cats?”), студенти-сходознавці намагаються просто поставити допоміжне дієслово в кінець речення, не змінюючи прямого порядку слів, як це прийнято в китайській мові. Однак це є грубою граматичною помилкою для англійської мови.

Шляхи розв’язання цих труднощів: кожен викладач англійської мови на факультеті сходознавства повинен бути ознайомленим із морфологічною класифікацією мов, знати різницю у методиці викладання західноєвропейських та східних мов і бути здатним навести аналогії чи приклади, які б допомогли студентам у вивченні другої іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

- Серова, И. Г. (2002). *Современные проблемы филологии*. Тамбов: ТГУ.
- Солнцев, В. М. (1995). *Введение в теорию изолирующих языков*. Москва: Восточная литература.
- Солнцев, В. М. & Солнцева, Н. В. (1978). *Теоретическая грамматика современного китайского языка*. Москва: Военный институт.
- Акмажан, А. (1979). *Linguistics: An Introduction to Language & Communication*. Cambridge: MIT Press.
- Humboldt, W. (1999). *On Language, On the Diversity of Human Language Construction and its Influence on the Mental Development of the Human Species*. Cambridge: CUP.

ШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ В ЯПОНІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Голос Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Зважаючи на великий теоретичний фонд щодо виховання дітей та учнівської молоді в Україні, реформа “Нова українська школа” (2016 – 2029) покликана практично скоординувати теорію і практику, впорядкувати систему шкільного виховання, що є доволі складним завданням. Серед чинників, що гальмують оновлення – суперечлива соціально-культурна ситуація в Україні, хаос нормативних і приписувальних документів, незгуртованість шкільної громади, брак практичного просвітництва у масовій школі та ін. Зазначене актуалізує вивчення ефективного вітчизняного і світового досвіду організації шкільного виховання. У контексті останнього, таким досвідом цінна відлагоджена і демонстративно успішна японська система виховання. Організація шкільного виховання в Японії у повному сенсі відповідає поняттю “шкільне життя” на протигагу штучно-лабораторному “процес”. Якість різнобічного виховання, максимальне залучення учнів у різних видах діяльності, “нота” ентузіазму і оптимізму, яку вносять японські педагоги у навчання, безумовно, впливають на кінцеву мету виховання – “розвиток людського потенціалу як фундаментально соціальне благо” (Rohlen, 1983)

Довга історія взаємин доводить про неоднозначне сприйняття Сходу Заходом – “для когось примітивного і незрозумілого, для когось інтригуючого” (Каган, 1996). Разом з тим культурне взаємозбагачення як і спільний внесок у розвиток світової культури є очевидний. Загальновідомо, що погляди Конфуція, перекладені єзуїтами на європейські мови, склали великий вплив на філософську думку просвітників, як і колись поширені сходом західні цінності, що не полишають його і донині (Hobson, 2004). Тож, висвітлення досвіду організації шкільного виховання в Японії має за мету, по-перше, переорієнтувати упереджене ставлення освітян щодо відмінностей на повагу до розмаїття; по-друге, з’ясувати специфіку соціалізації і культурації школярів в розрізі обох моделей виховання; по-третє, ознайомить з шляхами оптимізації умов для учнівської самореалізації у різних видах діяльності, важливої для становлення і самовизначення кожної людини.

І система освіти, і система виховання в Японії натепер є добре вивчені дослідниками (Benedict R., Cave P., Cummings W., Duke B., Fukuzawa R., Khan Y., Letendre G., Lewis C., Rohlen T., Tsuneyoshi R., Vogel E., White M., Біла І., Гришельова Л., Кон І., Листюк С., Лученко О., Молодякова Е., Маркар’ян В., Пазюра Н., Свердлов Т., Свистак-Яроцька О., Кучай Т., Чегодарь Н. та ін.).

Хронологія освітніх реформ в Японії доводить про регулярний цикл оновлення системи освіти і виховання (раз на десять років), метою чого є не тільки “всепідготовка” людського капіталу до сталого розвитку суспільства, а й реакція на події суспільного життя. Остання реформа визнала необхідність розвитку в учнів компетентностей для 21-го століття, у ряді перших завдань –

виховання гідних громадян Японії (*Education Policy in Japan*, 2018). “Фундаментальний закон” (1947), Навчальна програма (the Course of study) і виховний ідеал (1965) є вихідними документами, довкола яких вже понад півстоліття впроваджується виховна політика.

Елементами нинішньої системи виховання в Японії є: 1) органічна співпраця шкільництва із усією шкільною громадою, що уможлиблює наскрізність системи; 2) курс морального виховання; 3) курс інтегрованого навчання; 4) спеціальна діяльність.

На відміну від України, моральне виховання є обов’язковим предметом шкільної програми в Японії, що викладається класоводом з 1-го по 9-й класи (очікується, що з 2019 року учні складатимуть іспит). У програмі старшої загальноосвітньої школи (10 – 12 класи) цей курс відсутній, натомість учні продовжують брати активну участь у спеціальній діяльності, вивчають “Громадянську освіту”, “Політику”, “Етику”, “Економіку”, тобто виховна лінія ліній не переривається, а розгортається. Цікавими для освітян є форми і методи роботи, тематика дискусій вчителя з учнями на уроках морального виховання (наприклад, тема ЛГБТ в Японії – не є темою табу).

Інтегроване навчання (з 3-го класу, двічі на тиждень) в японській школі передбачає опанування учнями курсу за вибором. Серед переліку предметів, наприклад, для старшокласників є: інформаційні технології та ІТ-бізнес; спорт /культуру; образотворче мистецтво, скульптура, декоративно ужиткове мистецтво / гуманітарні науки; довкілля / природознавство та ін (*The period for integrated studies*).

Виховна мета спеціальної діяльності – всебічний, гармонійний розвиток учнів у приємний, незабутній спосіб, засобом спільної діяльності і групової роботи, куди входить: робота у класі, учнівське самоврядування, клубна діяльність (гуртки за різним спрямуванням), практично-орієнтовані загальношкільні і позашкільні заходи, покликані посилювати відчуття шкільної приналежності, культивувати здоровий стиль життя, створювати умови для здобуття учнями практичного досвіду (*The world of Tokkatsu*, 2012)

Отже, впорядкований, національний характер системи виховання в Японії, її спрямованість на патріотичну, розвивальну, культуротворчу домінанти співпадають із вектором розвитку системи виховання в Україні, а тому є повчальними для висвітлення і осмислення в контексті цілісного, наскрізного врегулювання практики виховання в новій українській школі.

ЛІТЕРАТУРА

- Каган, М. (1996). *Философия культуры*. Санкт-Петербург: Прогресс.
- Education Policy in Japan: Building Bridges Towards 2030*. (2018). Retrieved from <http://www.oecd.org/education/Japan-BB2030-Highlights.pdf>.
- Hobson, J. (2004). *The Eastern Origin of Western Civilization*. Cambridge: University Press.
- Rohlen, T. (1983). *Japan's high school*. University of California Press. *The period for integrated studies*. Retrieved from

http://www.mext.go.jp/component/english/___icsFiles/afieldfile/2011/03/17/130375_5_012.pdf

The world of Tokkatsu. (2012). Retrieved from http://www.p.u-tokyo.ac.jp/~tsunelab/tokkatsu/cms/wp-content/uploads/2016/03/the_world_of_tokkatsu.pdf

ПОРУШЕННЯ КООПЕРАТИВНИХ МАКСИМ У КОНВЕНЦІЙНИХ ІМПЛІКАТУРАХ

Гольцова М.Г.

Київський національний лінгвістичний університет

На сучасному етапі розвитку мовознавства особливого значення набуває прагматичний підхід до вивчення імпліцитних аспектів значення висловлювань. Важливим питанням логіки та лінгвопрагматики є процедура виведення імплікатур. Про логічний характер імплікатури свідчить те, що імплікатура передбачає інформацію, що виводиться як за законами логіки, так і на підставі мовних й енциклопедичних знань інтерпретаторів повідомлення.

Перш за все, дамо визначення імплікатурі. Герберт Поль Грайс після прочитання циклу лекцій у Гарвардському університеті в 1967 р. та публікаціями “Logic and Conversation”, “Futher Notes on Logic and Conversation” (Grice, 1991) вводить поняття імплікатури. Науковець визначає імплікатуру як реальний смисл непрямиго або неконвенційного висловлення. Імплікатури виникають внаслідок порушення максимум комунікативної співпраці Г. П. Грайса.

Принцип Кооперації Г.П. Грайса включає чотири максими, зокрема:

1) максимум якості, тобто принцип спілкування, згідно з яким мовець має говорити лише те, у чому абсолютно впевнений, при цьому він може довести правильність своїх слів;

2) максимум кількості, яка спонукає говорити лише по суті, використовуючи мінімум слів, і водночас передавати максимум інформації;

3) максимум релевантності, за якої співрозмовники мусять не відволікатися від теми розмови, висловлюючись доречно;

4) максимум манери, або способу, яка означає, що говорити слід послідовно, зрозуміло й однозначно.

Імплікатури поділяються на конвенційні, що пов'язані зі змістом слів чи сполук, та неконвенційні або дискурсивні, які ґрунтуються на контексті, правилах спілкування й інших чинниках комунікативної ситуації.

У науковій розвідці ми розглядаємо конвенційні імплікатури, оскільки матеріалом дослідження є фразеологічно-паремійні одиниці англійської та української мов, а саме усталені порівняння, із яких були виведені антифразисні імплікатури, що належать до конвенційного типу. Це обґрунтовується тим, що імплікатури були виведені без залучення дискурсивного контексту, адже, попри їх парадоксальність, вони є

деконтекстуалізованими, тобто зрозумілими всім пересічним носіям певної лінгвокультури за умови наявності певних фонових знань.

Відповідно до постулатів Г.П. Грайса дискурсивні імплікатури виникають внаслідок порушення максимум Принципу Кооперації, а конвенційні – у результаті їх дотримання. Проте у нашій науковій розвідці ми спробуємо довести, що виведені нами імплікатури, залишаючись конвенційними, є наслідком порушення максимум кооперації Г. П. Грайса.

Розглянемо антифразисні паремійні одиниці з точки зору порушення максимум Г.П. Грайса. У таких іронічних усталених порівняннях англійської та української мов, як: *as useful as whistling psalms to a dead horse; as welcome as snow in harvest; to love somebody like a horse loves a whip; as fierce as a lion of Cotswold; something suits somebody as a saddle suits a cow; поможє як мертвому припарка; личить як корові сідло; потрібний як коло трактора віжки; правда як рак свиснув і море зайнялося; страшний як на гілку глек*, що побудовані на антифразисі, очевидним є порушення максимум Принципу Кооперації. Доведемо це на конкретних прикладах.

Головним для іронічних усталених порівнянь є **постулат якості** в його першій частині: “*Don't say what you believe to be false*” (Grice, 1991). Максима якості порушується, бо усталені порівняння розуміються неоднозначно, сказане можна ставити під сумнів.

Максима якості порушується в таких іронічних усталених порівняннях *as useful as whistling psalms to a dead horse; поможє як мертвому припарка*, тому що вони містять хибну інформацію, оскільки співання псалмів не допоможе мертвій кобилі, як і мертвому – припарка. Реципієнт має на основі власних фонових знань вивести імплікатуру з протилежним значенням до сказаного.

Максима кількості порушується, оскільки використовується полікомпонентна одиниця (*something suits somebody as a saddle suits a cow; личить як корові сідло; правда як рак свиснув і море зайнялося; as true as that the cat crew and the cock rocked the cradle*) замість монокомпонентної (*непотрібний; не личить; не допоможе, неправда*). Ці іронічні усталені порівняння містять більше інформації, ніж потрібно.

Водночас в іронічних усталених порівняннях ігнорується **постулат способу** вираження, який виявляється в зайвому багатослів'ї, образній деталізації, що не проясняє, а навпаки, приховує істинний смисл.

Наприклад, висловлювання *as fierce as a lion of Cotswold, as fierce as a lion with a white face* є доволі завуальованими. Перш за все, треба зрозуміти та розкодувати метафоричну імплікатуру, а саме, що *a lion of Cotswold; a lion with a white face* є перифразою вівці. Безумовно, що максима способу порушується, оскільки ці іронічні УП не є повністю прозорим.

Отже, **антифразисну імплікатуру**, яку ми виводили з іронічних усталених порівнянь, визначаємо як небуквальні аспекти значення, які не визначаються завдяки мовному кодові висловлювання, а навпаки сприймаються у протилежному розумінні. Антифразисна імплікатура виникає внаслідок порушення трьох постулатів Принципу Кооперації Г.П. Грайса.

ЛІТЕРАТУРА

Grice, H. P. (1991). Further Notes on Logic and Conversation. In *Studies in the Way of Words* (pp. 41–57). Cambridge: Harvard Univ. Press.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ-ІНОЗЕМЦЯМ

Гранський О. І.

Київський національний лінгвістичний університет

У наш час англійська мова міжнародний статус однієї з найпоширеніших мов світу. Саме тому незмінно посилюється інтерес до її вивчення. З розширенням міжнародної співпраці володіння іноземною мовою стало невід'ємною складовою професійної компетенції та успішної кар'єри будь-якого сучасного фахівця. Ці фактори привертають увагу педагогів до актуальних питань пошуку найбільш швидких та ефективних методів опанування та засвоєння цієї мови.

Сьогодні використання інформаційних технологій – одна з умов успішного вивчення іноземної мови. Тому викладач іноземної мови повинен, окрім ґрунтовної фахової підготовки, володіння сучасною комунікативною методикою, використовувати інформаційні технології на усіх етапах навчання.

Сучасні інформаційні технології мають бути ефективним інструментом, який полегшить засвоєння знань, зробить навчання інтерактивним, комунікативно спрямованим, цікавим, наочним, індивідуальним (Москалева, & Голубева, 2005, с. 85).

Впровадження комп'ютерних технологій в навчальний процес вимагає від ВНЗ створення спеціальних комп'ютерних класів, забезпечення закладів комп'ютерами нового покоління, а також проведення курсів підвищення кваліфікації викладачів (підвищення рівня комп'ютерної грамотності, навчання створенню дистанційних навчальних курсів, створення власної сторінки в Інтернеті, навчання роботи в блогах тощо).

Розглядаючи питання щодо використання Інтернет-ресурсів у навчанні іноземних мов, можна виділити такі позитивний момент його впровадження:

- мотивує навчання, можливо навіть більше, ніж аудіо- та відео матеріали;
- дає можливість викладачеві застосовувати індивідуальний підхід;
- сприяє розвитку самостійності студентів, спонукає користуватися інформацією,
- що безпосередньо стосується їхнього особистого чи професійного життя;
- підвищує поінформованість щодо інших мов та культур;
- завдяки наявності різноманітних типів текстів підвищує мовні компетенції;
- забезпечує сучасним матеріалом, що відповідає інтересам і потребам студентів;
- пропонує автентичний і актуальний матеріал (Ситдикова, 2004, сс. 115–118).

Використання Інтернету у процесі вивчення іноземної мови не повинно бути самоціллю. Насамперед, викладачу необхідно дати відповідь на запитання: для кого, для чого, коли, в якому обсязі повинен бути використаний Інтернет, оскільки дуже важко зорієнтуватися у величезному об'ємі інформації. Сайти, які є корисними для викладача іноземної мови і які можуть бути використані під час заняття, можна розділити на інформаційні та власне навчальні.

Інформаційні сайти використовують для добору цікавих текстових документів, творчих завдань. Спеціальні навчальні сайти містять різні види робіт, вони розроблені з урахуванням рівня знань студентів. Крім того, є група вузькоспеціальних навчальних сайтів, призначених для навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (читання, письма, говоріння та аудіювання), вивчення фонетики, граматики, лексики тощо. У роботі з навчальними сайтами обирається той рівень складності, який відповідає рівню підготовки студентів (Подопригорова, 2003, сс. 28–31).

З метою вивчення іноземних мов може використовуватись як вільне спілкування в Інтернеті, так і спеціально організоване спілкування в режимі електронної пошти, електронної конференції та дошки об'яв. Це створює унікальну автентичну ситуацію діалогічного мовлення.

Найбільш широко використовується організоване спілкування за допомогою телекомунікаційних мереж: листування між окремими студентами і між цілими групами, обмін інформацією між навчальними закладами різних міст, країн.

У цьому випадку викладач грає роль організатора роботи, який допомагає спланувати листування, написати лист чи скласти колективну відповідь (Токменко, 2006, с. 99).

Враховуючи всі переваги й можливості сучасних інформаційних технологій, не варто забувати, що комп'ютер, здійснюючи цілу низку функцій навчання, все ж таки не може повністю замінити викладача іноземної мови. Комп'ютер не потрібно протиставляти викладачу, а використовувати його як засіб підтримки його професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

- Москалева, И. С., & Голубева, С. К. (2005). Использование компьютерных технологий для профессиональной подготовки учителей иностранного языка. *Иностранные языки в школе*, 1, 83–87.
- Подопригорова, Л. А. (2003). Использование Интернета в обучении иностранным языкам. *Иностранные языки в школе*, 5, 25–31.
- Ситдикова, И. (2004). Комп'ютер поспішає на допомогу. *Іноземні мови в навчальних закладах*, 1, 116–119.
- Токменко, О. (2006). Інформаційні технології у викладанні іноземних мов: сьогодні і скрізь віки. *Іноземні мови в навчальних закладах*, 2, 98–100.

ВИРАЖЕННЯ НЕВПЕВНЕНОСТІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ГЕНДЕРНОГО ФАКТОРА В АНГЛОМОВНОМУ ДИАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Грежук Ю. В.

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасній лінгвістиці досить активного розвитку набуло дослідження понять “стать і мова”. Відповідно до антропоцентричного підходу виникла необхідність у застосуванні нової термінології при дослідженні всіх параметрів людської особистості, в тому числі і статі, що стало однією з причин введення у науковий обіг терміна “*гендер*” (Семашко, 2010).

Виникнення даного поняття, як одного з категорій соціального аналізу, пов’язане з іменем відомого американського психоаналітика Роберта Столлера, який у 1958 р. у своїй праці “*Sex and Gender: The Development of Masculinity and Famininity*” ввів цей термін, аби підкреслити двоїсту природу статі людини як біологічного, так і соціокультурного феномена (Малкіна-Пих, 2003). Серед ряду тлумачень даного поняття, зокрема, Семашко (2010) пропонує під гендером розуміти “динамічні, культурно-детерміновані соціальні характеристики чоловіків та жінок – носіїв відмінних картин світу, які реконструюються в основних своїх рисах на базі мовних засобів як усного, так і писемного мовлення” (с. 167).

З одного боку, немає жодних сумнівів у тому, що чоловіки та жінки суттєво відрізняються за психічними та фізіологічними параметрами, що виступають їх біологічними характеристиками. Різницю між статями вчені вбачають в організації структури головного мозку чоловіка / жінки та у спеціалізації його півкуль (Малкіна-Пих, 2003). Однак, з іншого боку, сюди також слід долучити соціокультурну, комунікативну та когнітивну орієнтацію особистості у світі. Саме тому слідує, що “гендер – це специфічний набір культурних характеристик, які визначають соціальну поведінку жінок і чоловіків, їх взаємини між собою” (Малкіна-Пих, 2003). Гендер стосується відносин між чоловіками та жінками, способу соціального конструювання цих відносин, а також подібностей та відмінностей у їх сприйнятті дійсності.

На думку Семашко (2010), “гендерні ознаки мовної картини світу – це сутнісні прояви пізнання світу крізь призму чоловічого і жіночого бачення, а також вплив статі на мовну практику та мовну поведінку” (с. 169). Гендерні особливості проявляються у вигляді *мовних стереотипів*, які накладають відбиток на поведінку особистості, зокрема й на мовленнєву, а також на процеси її мовної соціалізації. Ми звикли до основних чоловічих якостей відносити мужність, хоробрість, відважність, домінування, лідерство, впевненість у собі, агресивність, логічне мислення та активність у будь-якому її прояві. Жіночність у нашому уявленні, навпаки, проявляється більш у пасивному вигляді, що реалізується в залежності, слабкості, тендітності, ніжності, інтуїтивному мисленні, дбайливості, піклуванні, тривожності та емоційності. Дана стереотипізація має місце, але нині досить часто

простежується прояв феміністичних та маскулінних рис в осіб протилежної статі, що є проявом впливу сучасного суспільства та умов життя на особистість.

Саме тому слід брати до уваги прояв стильових особливостей, характерних для мовлення чоловіків чи жінок відповідно до чітко окресленої ситуації спілкування. У ході дослідження ми зосередимо свою увагу на мовних засобах вираження невпевненості – *хедж-маркерах* (hedge-markers) та простежимо їх особливості реалізації у процесі комунікації з опорою на *гендерний параметр*.

Звернемося до фрагменту тексту з детективного роману Агати Крісті “4.50 from Paddington”. Перед нами постає діалог між міс Марпл та сержантом Френком Корнішем про ймовірний злочин, який бачила її подруга місис Мак-Гіллікаді, прямуючи у потязі до Сент-Мері-Мід. Вона стала свідком того, як в купе вагона поїзда, який йшов по паралельній прямій, чоловік задушив жінку. Поліція віднеслася до показань старої жінки без особливої довіри, але все-таки перевірила їх, не знайшовши ніяких слідів злочину. Міс Марпл вірить словам свідка і намагається все з’ясувати: “*What do you think has happened to the body?*” asked Segeant Cornish. “*There seems to be only two possibilities,*” said Miss Marple... “*The most likely one is that the body was left in the train, but that seems improbable now, for it would have been found by another traveller, or by the railway staff at the train’s ultimate destination*”. Frank Cornish nodded. “*The only other course open to the murderer would be to push the body out of the train on to the line. It must, I suppose, be still on the track somewhere as yet undiscovered – though that does seem a little unlikely. But there would be, as far as I can see, no other way “in dealing with it”.* “*There’s the possibility that the woman was not actually dead. She may have been able to leave the train on her own*”. “*Hardly without assistance,*” said Miss Marple (Christie, 2007, p. 22-23).

Звернувши увагу на виділені лінгвістичні одиниці, можна простежити прояв невпевненості у мовленні обох співрозмовників, що спричинене неясністю ситуації. Проте, міс Марпл непохитно намагається відстояти свою позицію. Вона впевнена, що основна проблема у відсутності доказів, але вони будуть представлені. Це саме той прояв маскулінних рис у жіночому мовленні про який зазначалося раніше, що виступає відхиленням від застарілої стереотипізації у сучасному суспільстві.

Отже, наявність певних відмінностей у чоловічому та жіночому мовленні виступає беззаперечним фактом. Однак, не слід забувати, що значеннєву роль відіграє конкретно визначена комунікативна ситуація, відповідно до якої жінки та чоловіки відбирають певні мовні засоби з урахуванням їх уявлень, обізнаності та усвідомленості даної мовленнєвої картини, адекватного її розуміння, вихованості та освіченості, а також ряду інших біологічних та соціокультурних факторів для реалізації поставленої ними цілі.

ЛІТЕРАТУРА

Малкіна-Пих, І. Г. (2003). Гендерна терапія: Довідник практичного психолога. Москва: Ексмо.

Семашко, Т. Ф. (2010). Гендерна лінгвістика в системі сучасної мовознавчої науки. Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету: Філологія, 3, 166-170.

Christie, A. (2007). 4.50 from Paddington. New York, NY: HarperCollins.

РОЛЬ “ФІЛЬТРУ РІДНОЇ МОВИ” У ФОРМУВАННІ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ВСТУПНОМУ КОРЕКТИВНОМУ КУРСІ

Гутник В.М.

Київський національний лінгвістичний університет

Формування фонетичної компетентності (ФК) як складника іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) розпочинається на початковому етапі навчання та вивчення іноземної мови (ІМ) і ускладнюється низкою чинників, до яких ми передусім відносимо вплив *фільтру рідної мови*.

Існування такого фільтру було виявлено М. С. Трубецьким (Трубецкой, 1989). Коли людина сприймає чужу мову, вона підсвідомо “вмикає” фонологічне “сито” рідної мови. Оскільки воно конфліктує з рідною мовою, виникають численні помилки та непорозуміння. Звуки чужої мови інтерпретуються зачасти некоректно, так як зазнають впливу фільтру.

В. О. Артьомов пояснює принцип його дії: учень, незалежно від того, яка мова є його рідною, сприймає інтонацію ІМ так само, як і весь звуковий склад, вухами, вихованими на звуках рідної мови, тобто через призму звукової системи рідної мови (Артемюв, 1969).

К.-Р. Бауш визначає звичні для слуху звукові особливості рідної мови, які впливають на зрозумілість мовлення, як фільтр. Це означає, що сприйняття мовлення орієнтується на певні ознаки, яких немає в ІМ, в силу чого вони не можуть бути ідентифікованими та розпізнаними (Bausch, Christ, Krumm, 2007). Цю думку поділяє також Г. Шторх (Storch, 2001). У. Хіршфельд називає систему звукосприймання, яка склалась у рідній мові, шаблоном або фільтром, що пропускає через себе лише ті форми, які людина звикла чути і розуміти (Hirschfeld, 1992).

І. Кано визначає дію фільтру (“сітки” у І. Кано) як дію звукової системи рідної мови, що керує як звукосприйняттям, так і говорінням. Коли людина розпочинає вивчення нової мови, звуковий інвентар якої незафіксований мозком, система рідної мови уподібнюється фільтру: нові звуки зіставляються з уже зафіксованими в пам’яті і фільтруються – вони або зовсім не сприймаються мовцем, або ж відтворюються ним у зміненому, деформованому вигляді. Звуки ІМ, які не мають еквіваленту у рідній мові, не сприймаються зовсім (Cauneau, 1992). Це стосується не тільки звукового складу мови, а й одиниць супрасегментного рівня: просодичні особливості мови, що вивчається, теж підпадають під дію фільтру. О. Р. Валігура (2010) говорить про “просодичне сито”, через яке сприймається просодія іншомовного мовлення і яке зумовлює

виникнення просодичного акценту. Отже для того, щоб правильно відтворити звук чи мелодичний контур, його потрібно почути, тобто ідентифікувати, оскільки неправильне сприйняття на слух унеможливує коректну артикуляцію та інтонаційне оформлення мовлення. Для досягнення цієї мети ми пропонуємо *п'ятикрокові* та *трикрокові* вправи. Передусім це вправи, метою яких є формування навичок тонічної, або ж беззвучної артикуляції. Наступним кроком є відтворення мелодичного контуру фрази тільки “гудінням”, що сприяє формуванню навичок інтонування. Далі пропонується читання пошепки та напівголосно. В якості п'ятого, останнього кроку ми вважаємо доцільним читання фраз вголос, разом з диктором. Такі вправи, сприяють, на нашу думку, формуванню ФК як в аудіюванні, оскільки кожен фразу студенти спочатку слухають, так і в читанні вголос, оскільки вони відтворюють фрази самостійно у різних режимах. При цьому студентам пропонується супроводжувати кожен фразу жестами, що відтворюють мелодичний контур. *П'ятикрокові* вправи призначені для формування різної диференційної чутливості та нових слухових еталонів, які сприятимуть деавтоматизації ненормативних фосилізованих фонетичних навичок, що формуються під час навчання та вивчення ІМ у школі.

Трикрокові вправи мають на меті формування навичок тонічної артикуляції, читання пошепки та читання вголос разом з диктором – призначені здебільшого для формування диференційної чутливості до одиниць сегментного рівня, адже беззвучна артикуляція спричинює максимальне напруження голосових зв'язок, уповільнення темпу мовлення, отже і більш чітку артикуляцію. Проте слід зауважити, що як п'ятикрокові, так і трикрокові вправи сприяють формуванню диференційної чутливості, нормативних слухових еталонів, отже і ФК у читанні вголос.

ЛІТЕРАТУРА

- Артемов, В. А. (1969). *Психология обучения иностранным языкам*. Москва, Российская Федерация: Просвещение.
- Валігура, О. Р. (2010). *Лінгвокогнітивні і комунікативні основи фонетичної інтерференції* (експериментально-фонетичне дослідження англійського мовлення українців) (Докторська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Гутник, В. М. (2017). *Формування фонетичної компетенції у майбутніх учителів німецької мови у комунікативному вступному корективному курсі* (Кандидатська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, Україна.
- Bausch, K.-R., Christ, H., Krumm H.-J. (2007). *Handbuch Fremdsprachenunterricht*. Tübingen und Basel, Deutschland: A. Francke Verlag.
- Cauneau, I. (1992). *Hören – Brummen – Sprechen. Hören und Ausspracheschulung. Fremdsprache Deutsch. Heft 7*. Berlin, Deutschland: Erich Schmidt Verlag.
- Hirschfeld, U. (1992). *Wer nicht hören will ... Phonetik und*

verstehendes Hören. Fremdsprache Deutsch. – Heft 7. Berlin, Deutschland: Erich Schmidt Verlag.

Storch, G. (2001). *Eine Didaktik. Theoretische Grundlagen und praktische Unterrichtsgestaltung.* München, Deutschland: Fink.

Trubezkoy, N. S. (1989). *Grundzüge der Phonologie.* 7. Aufl. Göttingen, Deutschland: Vandenhoeck&Ruprecht.

ОГЛЯД АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ РИНКУ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Дейнеко І.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Ринок перекладу в Україні не викликає значного інтересу в законотворців, оскільки його обсяг залишається порівняно невеликим. Найбільші учасники ринку декларують річні доходи, що не перевищують 2 мільйони доларів США (“Обзор украинского рынка – 2018”, 2018). Фрагментованість ринку та відсутність будь-якого його регулювання визначають непрогнозованість його трендів.

Небезпечна тенденція спостерігається з боку міжнародних організацій. Наприклад, агентства ООН послідовно намагаються наймати перекладачів на умовах волонтерства, надаючи компенсацію в розмірі близько 900 доларів США на місяць. Не менш симптоматичними для ринку стали приклади провідної регіональної логістичної компанії та транснаціонального DIY-рітейлера, які збилися з ніг, намагаючись заповнити вакансію перекладача. Аналогічні проблеми мають і посольства англійських держав і міжнародні проекти. Орієнтуючись на київський ринок праці, вони схильні пропонувати заробітну плату на рівні до 1000 доларів США, вимагаючи виконувати усний послідовний переклад, а також щоденну норму письмових перекладів від 8 до 20 сторінок (із використання CAT), що дорівнює всього 2-4 доларам США за сторінку. За обставин, коли зовнішньоекономічна діяльність доступна всім фізичним особам – підприємцям 3 групи, а середня ставка за оцінкою ключової профільної платформи ProZ.com сягає 25-30 доларів США за сторінку (Average rates charged for translations: Ukrainian to English, 2019), українські роботодавці майже втратили можливість залучати перекладачів високої кваліфікації у штат компаній. З іншого боку, керівництво компаній має обґрунтовані заперечення проти того, щоб зарплата перекладача перевищувала зарплату директора.

Тенденція до заміщення українською мовою російської в усних перекладах призвела до втрати замовлень перекладачами старшого покоління, які не володіють сучасною українською мовою на достатньому рівні. Водночас це сприяло посиленню інформаційної безпеки та закриттю українського ринку для перекладачів з РФ. Через поширеність російської мови в Білорусі, її внутрішній ринок синхроністів, які перекладають з англійської, обмежений 15 особами, а ставка не перевищує 300 доларів США на день (“Чуть больше 1000 евро в день

на двоих”. Переводчик-синхронист – о доходах и перспективах профессии, 2019). Слід зазначити, що зростає ніша українсько-російських усних перекладів. Наприклад, вперше за історію TEDxKyiv у вересні 2018 року я забезпечувала український синхронний переклад виступів російською.

У країнах ЄС усний двосторонній переклад переговорів (liaison interpreting) використовується переважно в бізнес-сфері і вважається складнішим, ніж традиційно односторонній послідовний або синхронний. Стандарт оплати – 700 євро на день (The Magic Number is EUR 0.15: Translator Rate Survey Released in Germany, 2016). Структури ЄС платять близько 500 євро на день (“Чуть больше 1000 евро в день на двоих”. Переводчик-синхронист – о доходах и перспективах профессии, 2019). В Україні вважається, що двосторонній переклад не є чимось особливим, а синхронний переклад вимагає вищої майстерності, ніж послідовний. Брак замовлень змушує усних перекладачів у регіонах України демпінгувати, працюючи за тарифом 100-150 доларів США на день.

Мабуть, найбільша проблема перекладацького ринку в Україні – його перенасиченість власниками дипломів перекладачів, які навчалися в непрофільних закладах вищої освіти та не отримали належної підготовки ні з іноземної мови, ні з фаху. У поєднанні з недостатнім рівнем володіння українською мовою, це завдає іміджевого удару по всій галузі. Роками ігнорується дискусія щодо неможливості опанування професії перекладача паралельно з вивченням іноземної мови, а також необхідності розмежувати спеціалізації “переклад” і “перекладознавство”.

Найбільш поширеним способом забезпечити сталий розвиток галузі є запровадження її саморегулювання (Саморегулювання галузі перекладу в Україні, 2019). Найбільш ефективною моделлю є об’єднання стейкхолдерів у громадські організації та утворення ними галузевої спілки.

ЛІТЕРАТУРА

- Обзор украинского рынка – 2018.* (27 июня 2018). Взято из <https://translationrating.ru/results2018ukraine/>
- Саморегулювання галузі перекладу в Україні* (29 січня 2019). Київ: Український інститут перекладу. Взято з <https://www.uiti.pro/self-regulation-of-translation-industry-in-ukraine/>
- “Чуть больше 1000 евро в день на двоих”. Переводчик-синхронист – о доходах и перспективах профессии.* (7 февраля 2019). Взято из <https://finance.tut.by/news624309.html>
- Average rates charged for translations: Ukrainian to English* (2019). Retrieved from https://search.proz.com/employers/rates?source_lang=ukr&target_lang=&disc_spec_id=¤cy=usd&submit=Submit
- The Magic Number is EUR 0.15: Translator Rate Survey Released in Germany* (3 February 2016). Retrieved from <https://slator.com/industry-news/the-magic-number-is-eur-0-15-translator-rate-survey-released-in-germany>

СПЕЦИФІКА АСИМЕТРИЧНОСТІ ВІДНОСИН КОМУНІКАНТІВ СУЧАСНОГО НІМЕЦЬКОМОВНОГО ДІЛОВОГО ДИСКУРСУ

Декало О.О.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасним лінгвістичним дослідженням комунікативної взаємодії властива тенденція розглядати вербальні і невербальні засоби у комунікативно-прагматичному ключі, адже вивчення складної природи процесів спілкування неможливе без наявності її учасників як суб'єктів ділової комунікації, які впливають на якість і результат інформаційного обміну.

Актуальним є виявлення ознак та чинників, що забезпечують координацію дій комунікантів ділового дискурсу як конкретних особистостей, які репрезентують різний характер статусно-рольових відносин; при цьому досягнення адресантом бажаного перлокутивного ефекту може стимулювати і кооперацію, і конфлікт.

Представлені у типових комунікативних ситуаціях норми мовленнєвої поведінки учасників ділового дискурсу детермінуються їхньою позиційною ідентифікацією, яка виявляється у вигляді симетричності чи асиметричності відносин. Потреба у вивченні особливостей асиметричної комунікативної взаємодії у сучасному німецькомовному діловому дискурсі спричинена пошуком шляхів виявлення дієвості мовленнєвих повідомлень, визначення труднощів, які можуть виникнути у процесі інформаційного обміну через різні об'єктивні і суб'єктивні причини, впливати на взаєморозуміння індивідів та регулювати їхню комунікативну діяльність.

Асиметричність відносин між учасниками ділового дискурсу відображає дисбаланс комунікативних статусів, їхню соціальну нерівність один до одного. Спілкування в межах асиметричної інтеракції відбувається між адресантом та адресатом ділової комунікації, які перебувають на різних ієрархічних рівнях: низхідному (“згори → донизу”) чи висхідному (“знизу → нагору”) та взаємодіють між собою як роботодавець – найманий працівник, начальник – підлеглий, менеджер – робітник (Науменко, 2013), член(и) правління концерну – керівник/представник колективу підприємства.

Процес низхідної взаємодії “згори → донизу” відбувається при передачі чи запиті інформації, надання розпоряджень, дозволів, оголошення рішень, висловлення пропозицій і здійснюється через такі канали зв'язку, як: безпосередні й телефонні ділові розмови, наради, накази, інструкції тощо. Комунікативним висловленням притаманна більша категоричність, яка прослідковується при застосуванні особових речень, модальних дієслів “*müssen*”, “*sollen*”, наказового способу тощо.

Висхідний комунікативний процес “знизу → нагору” використовують при наданні інформації, звітів, пропозицій, формулюванні власної думки.

Безпосередні й телефонні ділові розмови, наради виступають каналами зв'язку такої інтеракції, яка відзначається загалом нейтральною тональністю. Використання підкреслено ввічливих форм, офіційних звертань “*Herr*“, “*Frau*“, професійних або інших титулів, маркерів ввічливості, висловлення прохання, пропонування, запитання, побажання спостерігаються при безпосередній мовленнєвій взаємодії. Сценарії поведінки з огляду на асиметрію соціально-рольових статусів учасників німецькомовного ділового дискурсу залежать від їхніх конверсаційних можливостей і прагнення до комунікативної кооперації.

Наведемо конкретний приклад асиметричності відносин комунікантів:

„*Herr Pfitzer: Herr Rosner! Entschuldigung!*

Herr Rosner: Herr Pfitzer, was gibt's?

Herr Pfitzer: Wir brauchen ein neues Regal.

Herr Rosner: Wieso? Da ist Platz genug (a).

Herr Pfitzer: Aber die ganze Fuhre trägt es nicht mehr (b).

Herr Rosner: Blödsinn! Die Hölzer waren immer hier eingeschichtet.

Herr Pfitzer: Die zehn Achter, ja. Aber nicht die schweren Pfosten (c).

Herr Rosner: Pfitzer, das geht sich locker aus. Und außerdem im Sägewerk sind noch Dachlatten, die müssen ebenfalls da drauf (d)” (Die Alpenklinik – Notfall für Dr. Guth, 2011).

У проілюстрованому фрагменті спостерігаємо висхідний напрям спілкування: підлеглий (адресант: “*Herr Pfitzer – Arbeiter im Baubetrieb*“) → начальник (адресат: “*Herr Rosner – Chef von Rosner Baustoffhandel*“). Предметом обговорення є потреба у новому стелажі для деревини, яку потрібно розвантажити на складі будівельних матеріалів. В умовах непаритетної організації комунікації вибір і використання комунікативних ходів адресанта, нижчого за соціальним статусом, зумовлюється залежністю від реакції адресата на повідомлення. Так, на висловлення адресата (a) адресант дискурсу намагається генералізувати важливість своєї позиції (b), деталізує причини свого занепокоєння (c), які загалом не спонукають адресата до комунікативних поступок. Причиною цього є порушення адресатом максимум тактовності та згоди. Саме вплив вищого статусу адресата заважає ініціатору інтеракції досягти бажаного результату, а саме: умовити адресата створити підлеглим безпечні умови праці. Адресат перебуває у домінуючій позиції не лише статусно, а й комунікативно (d), надаючи своїм мовленнєвим діям на завершальному етапі розмови певної директивності через висловлення з модальним дієсловом *müssen*, іллокутивна семантика якого виражає відтінок необхідності.

Результат безпосередньої мовленнєвої взаємодії значною мірою залежить від того, наскільки залучений в ситуацію спілкування її адресат, його бажання сприймати повідомлення, що визначає валідність їхніх статусно-рольових можливостей у процесі реалізації комунікативних намірів. Вияв типової ідентифікації індивідів (гармонійна, конфліктна чи імпульсивна мовна особистість) здійснюється за допомогою вербальних засобів у висловленнях, які дають чітке уявлення про особистісні риси учасників ділового дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

- Науменко, Л. П. (2013). Конституенти сучасного англомовного бізнес-дискурсу. *Мовні і концептуальні картини світу*, 43(3), 115-123.
- Die Alpenklinik – Notfall für Dr. Guth (2011). Österreich: Mona Film Produktion GmbH.

РАЗВИТИЕ И СТАНОВЛЕНИЕ ЛИНГВОСТРАНОВЕДЧЕСКОЙ ЛЕКСИКОГРАФИИ

Доброштан Т. В.

Киевский национальный лингвистичный университет

В начале 1970-х годов 20-го века в сфере преподавания РКИ выделилось направление, получившее название лингвострановедение. Позже, в 90-е гг., единицы с национально-культурной семантикой стали обязательной составляющей списков лексики в описаниях уровней владения языком. Преподаватели и авторы учебников и пособий стали создавать перечни той лексики, которую можно считать лингвострановедчески и коммуникативно ценной. Данный факт стал серьезным стимулом для развития лингвострановедческой лексикологии и лексикографии.

В 1977 г. ученые Института русского языка имени А. С. Пушкина Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров и В. В. Морковкин опубликовали “Перспектив учебно-лингвострановедческого словаря современного русского литературного языка”, где дали определение лингвострановедческого словаря как одноязычного объяснительного словаря, в котором осуществляется семантизация лексики, отражающей своеобразие русской советской культуры. В. Г. Костомаров и В. В. Морковкин предложили разработать лингвострановедческую семантизацию лексического фона, которая была бы аналогична описаниям энциклопедий, но которая была бы направлена на фоновые знания. Они же предложили новый лексикографический термин – изъяснение – это характерная для лингвострановедческой лексикографии семантизация фоновой части номинативной языковой единицы. Изъяснением называется семантизация лексического фона – моделирование, описание всех тех сведений, которые стоят за словом и которые являются общеизвестными. В лингвострановедческой лексикографии семантизируются как лексические понятия, так и лексические фоны.

Позже авторами “Перспектив учебно-лингвострановедческого словаря современного русского литературного языка” предполагался выпуск серии тематических лингвострановедческих словарей: 1) Денисова М.А. “Народное образование в СССР” (1978, 1983), 2) Фелицына В.П., Прохоров Ю.Е. “Русские пословицы, поговорки и крылатые выражения: Лингвострановедческий словарь” (1979), 3) Чернявская Т.Н. “Художественная культура СССР” (1984).

В 90-е гг. также вышли следующие словари: 1) Акишина А.А., Кано Х., Акишина Т.Е. “Жесты и мимика в русской речи: Лингвострановедческий

словарь” (1991), 2) Харченко Л.И. “По одежке встречают... Секреты русского костюма” (1994) и др. Все названные выше словари были одноязычными и адресованными иностранцам, изучающим русский язык.

Кроме того, в это же время начали выходить лингвострановедческие словари, посвященные языку и культуре ряда стран: 1) “Американа” (Смоленск, 1996), 2) Веденина Л.Г. и др. “Франция” (М., 1997), 3) Мальцева Д.Г. “Германия: страна и язык” (М., 1998), 4) Томахин Г.Д. “США” (М., 1999), 5) Муравлева Н.В., Муравлева Е.Н. “Австрия” (М., 2003). Также в Китае в 2000 г. вышел словарь “Россия” / под ред. Хуан Сухуа.

Некоторые из этих словарей выдержали несколько изданий. Все они были политемные и двуязычные, адресованные русскоязычным учащимся. Заголовочные слова статей приводились на иностранном языке, а словарные статьи были написаны на русском. Практически во всех этих словарях наблюдается разное соотношение объема страноведческой и лингвострановедческой информации. И только в словаре “Германия: страна и язык” присутствует достаточно обширный и собранный в одном месте лингвострановедческий материал.

В начале 1990-х гг. 20-го века в государственном институте русского языка имени А. С. Пушкина под руководством Т. Н. Чернявской был создан авторский коллектив для составления политемного лингвострановедческого словаря “Россия”. Словарная статья будущего словаря представлялась как структурированный текст, содержащий и энциклопедическую (страноведческую), и лингвострановедческую информацию.

Новая концепция словаря начала разрабатываться в 2002 году совместно с издательством “АСТ-ПРЕСС”. Результатом проведенной работы стал выход в свет в 2008 году лингвострановедческого словаря нового поколения. Этот словарь называется “Россия. Большой лингвострановедческий словарь” / Под общ. ред. Ю.Е. Прохорова. Авторы: В.И. Борисенко, Ю.А. Вьюнов, С.К. Милославская, Е.Г. Ростова, О.Е. Фролова, Т.Н. Чернявская, В.П. Чуднов. М.: АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2008. 736 с. Это первый лингвострановедческий словарь, посвященный России. Словарь содержит около 1000 статей, 1500 красочных иллюстраций, объясняет около 2000 понятий. Изначально словарь предназначался для иностранцев, но в ходе работы к авторам пришло понимание, что словарь может быть полезен и для носителей языка. Главным в новой концепции словаря стало соединение, взаимопроникновение языка и культуры, которое так важно для лингвострановедения. В состав словника лингвострановедческого словаря “Россия” входят номинативные единицы, обладающие национально-культурным фоном, т.е. набором дополнительных сведений и ассоциаций, связанных с национальной историей и культурой страны и известных всем русским. В структуре словарной статьи выделяются 2 компонента: страноведческая часть (энциклопедическая, справочная) и лингвострановедческая.

ЦІЛІ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ УЧНЯ В ТРАДИЦІЙНІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ ДАВНЬОЇ ІНДІЇ

Довбня К.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Відновлення та розбудова санскритологічної освіти в незалежній Україні потребує вивчення усієї системи традиційної освіти давньої Індії та окремих її складових, а саме, цілей навчання та виховання учня.

Актуальність і доцільність дослідження цілей навчання та виховання учня в традиційній системі освіти давньої Індії зумовлені суперечностями між запитом суспільства на фахівців із високим рівнем професійно-комунікативної компетентності та браком науково-теоретичного обґрунтування однієї з найголовніших методичних категорій – цілей навчання та виховання учня в індійській давній традиційній системі освіти.

Системі освіти давньої Індії присвячено праці істориків А.С. Алтекара, Ф.І. Ккея, С.К. Даса, Р.К. Мукерджі та С.К. Саркара. Питання формулювання мети навчання та виховання учня мало досліджене в індійській педагогіці, у вітчизняній – не вивчене взагалі.

Мета даного дослідження – визначити цілі навчання та виховання учня в традиційній системі освіти давньої Індії, проаналізувати систему цінностей морального виховання, а саме загальнолюдських, релігійних і громадянських.

Система традиційної освіти давньої Індії розвивалася відповідно до загального розвитку освітніх систем у світі й навіть перевершувала своїми досягненнями багатьох із них. Вона проіснувала до 1850 року й занепадала через поширення в країні системи англійської освіти. Деякі традиційні школи (гуру кула) були знищені, а замість них відкривалися публічні школи англійського типу. У давній Індії існували школи релігійного типу, а освіта вважалася засобом духовного просвітлення та досягнення мукті – звільнення від перевтілень у матеріальному світі-сансарі.

Цілі виховання – це соціальні ідеї, визначені результати розвитку і формування особистості, яких намагаються досягти в процесі виховної роботи (Волошенко, 2010, с. 19). Цілі навчання та виховання учня в системі освіти давньої Індії були об'єднані в одне ціле. Основними вважалися такі:

– навчити учня основам праведного життя за уявленнями індуїзму. До того, як він вирушав до традиційної школи – гуру кула, відбувався спеціальний індуський обряд – упанаяна, тобто посвячення. В процесі навчання учень мав дотримуватися цілого ряду релігійних обітниць, вранці та увечорі здійснювати жертвоприношення богам, святкувати визначні релігійні свята тощо (द्वयाघर, 1993, р. 111). Таким чином, у процесі своєї діяльності та спілкування він ставав учасником різноманітних соціальних взаємин та зв'язків (Ягупов, 2002);

– наступною ціллю навчання та виховання було формування етичних понять та вироблення моральних почуттів учня. Давньоіндійські філософи вважали, що недостатньо навчити людину просто писати й читати.

Надважливою була мета морально-етичного виховання. У відомій давньоіндійській пам'ятці давньоіндійського права, збірнику релігійно-етичних та правових настанов «Ману смріті» («Закони Ману») (II ст. до н.е. – II ст. н.е.) зазначалося, що для морально-етичного виховання особистості недостатньо надати учням знання сакральних текстів Рігведи, їх необхідно навчити високоморальної поведінки (Dvivedi, p. 23). З метою формування системи цінностей морального виховання учнів навчали афоризмам-сутрам на санскриті, які виконували дидактичну роль і сприяли засвоєнню ними вищезазначених цінностей. Дітей вчили на прикладах зразкової поведінки героїв відомого давньоіндійського епосу Вальмікі «Рамаяни» (VII-VIII ст. до н.е.) – втілення Вішну, бога Рами, його брата Лакшмани, жінки Сіти та відданого Ханумана, на прикладах життя визначних особистостей давнини;

– третьою ціллю навчання та виховання було формування особистісного розвитку учня як основи системи виховання в давньоіндійській школі;

– четверта мета навчання та виховання – формування людини-громадянина. Успішна соціалізація людини розглядалася як запорука гармонійного розвитку суспільства. У процесі соціалізації вони оволодівали мовою соціальної спільноти – санскритом, релігійним індузьким мисленням, нормами, цінностями, традиціями тощо;

– п'ятою метою навчання та виховання в традиційній системі освіти давньої Індії була професійна освіта учнів. У межах давнього індузького суспільства існувала велика кількість каст, які базувалися на професійному розподілі праці. Учні, представників варни вайш'їв (землеробців і торгівців), навчали торгівлі та різним видам ремесел. Як правило, дитина в майбутньому успадковувала рід занять від батьків;

– ще однією важливою для давньоіндійського суспільства метою навчання та виховання було формування колективної релігійної ідентичності учня, яка вважалася чи не найголовнішою, притаманною людині. На майбутнього члена давньоіндійського індузького суспільства покладався обов'язок захищати та збагачувати сакральні вартості й предмети матеріальної культури, зберігати історичну пам'ять та традиції, кодифіковані в обрядах і ритуалах.

Проаналізувавши цілі навчання та виховання учня в традиційній системі освіти давньої Індії ми дійшли висновку, що тогочасна система освіти забезпечувала всебічний розвиток людини, а саме – фізичний, розумовий, моральний та естетичний в їх нерозривному зв'язку.

ЛІТЕРАТУРА:

Волошенко, О.В. (2010). Особистісний розвиток учня – основа системи виховання у школі. Черкаси.

Ягупов, В.В. (2002). Педагогіка: навч. посібник. К.: Либідь.

विद्याघर, महाजन. (1993). प्राचीन भारत का इतिहास (प. 111). रामनगर, नई दिल्ली.

Dvivedi, G. P. (1917). (मनुस्मृति) The Manusmriti or Manavadharma shastra. Lacknau.

ІНТЕНЦІЯ МОВЦЯ У СВІТЛІ ТЕОРІЇ РЕЛЕВАНТНОСТІ

Долішня Н. Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Розвиток мовознавчої науки сьогодення багато в чому завдячує тенденції до комплексного дослідження будь-якого явища із залученням даних із різних галузей гуманітарного знання. Вивчення поняття інтенції мовця є одним із таких складних явищ, яке, поряд із психолінгвістичним, прагматичним, соціолінгвістичним, синтаксичним, семіотичним та іншими аспектами, має і когнітивний вектор дослідження, оскільки є невід'ємною складовою мисленнево-мовленневої діяльності людини. Однією із теорій, розроблених у рамках когнітивної лінгвістики та покликаних розпізнавати та аналізувати наміри мовця, є теорія релевантності. Відповідно, мета цієї роботи – показати, що теорія релевантності є ефективним механізмом для виявлення та інтерпретації інтенції мовця.

На думку британського філософа Г. П. Грайса (1989), істотною ознакою людського спілкування є реалізація та розпізнавання інтенцій мовців. Саме це твердження, а також постулати кооперативного принципу та концепція інференційно-прагматичної моделі комунікації, основи якої заклав Г. П. Грайс, стали підґрунтям теорії релевантності.

Автори теорії релевантності Д. Вілсон, британська дослідниця у галузі лінгвістики та когнітивної психології, та Д. Спербер, фахівець із соціальних та когнітивних наук з Франції, вважають, що центральне місце в їхньому вченні належить поняттю інтенції (Wilson & Sperber, 2004). Ці науковці виокремлюють інформативний та комунікативний рівні інтенції. Інформативна інтенція полягає у тому, щоб проінформувати про щось адресата мовлення, тоді як комунікативна інтенція – це намір мовця донести до адресата свою інформативну інтенцію й таким чином викликати в нього певну реакцію (Wilson & Sperber, 2004, с. 611). Отже, успішність комунікації залежить від того, чи вдалося адресату мовлення розпізнати інформативну інтенцію мовця.

Процес комунікації у теорії релевантності Д. Вілсон та Д. Спербер (2004) характеризують як остенсивно-інференційний (с. 611). Якщо розглядати комунікацію з точки зору мовця, то вона має остенсивний характер. Це означає, що у висловленні закладено певний остенсивний стимул, мета якого – повернути і зосередити увагу адресата мовлення на тому, що хоче сказати мовець. З точки зору адресата мовлення комунікація є інференційною, оскільки інтерпретація закладеного мовцем стимулу та його інтенції здійснюється адресатом мовлення шляхом поетапної побудови припущень та умовиводів (Шуляк, 2016, с. 152). Українська дослідниця Н. К. Кравченко (2012) пояснює, що, по суті, значення, яке мав на меті донести мовець, виводиться за допомогою логічного висновку, тобто, інференції (с. 215). Відтак, процес вербальної комунікації – це не лише процес кодування та декодування інформації, а і процес домислювання змісту повідомлення (Шуляк, 2016; Wilson

& Sperber, 2004). Загалом, процес інтерпретації відбувається і з боку мовця, і з боку адресата мовлення. Саме тому А. В. Антонова (2004) у своїй дисертації розглядає вербальну комунікацію як взаємодію інтенцій (с. 30).

Характерною перевагою теорії релевантності, за А. В. Антоновою (2004), є те, що вона вивчає не тільки механізми породження та реалізації інтенції, а й механізми її розпізнавання та інтепретації (с. 30). Д. Вілсон та Д. Спербер стверджують, що інтерпретація висловлення складається з двох фаз (цит. за Кравченко, 2012, с. 215). На фазі декодування закодована за допомогою мови логічна форма доповнюється інформацією з контексту, тобто спільного знання співрозмовників. Далі, на фазі інференції, логічна форма застосовується для побудови гіпотези про інформативну інтенцію. Д. Вілсон та Д. Спербер (2004) визначають такі три стадії у процесі розпізнавання та інтерпретації інтенцій:

1) конструювання відповідної гіпотези стосовно експліцитно вираженого змісту повідомлення (експлікатура);

2) конструювання відповідної гіпотези на основі контекстуальних припущень (імпліцитна передумова);

3) конструювання відповідної гіпотези на основі попередньо сконструйованих імпліцитних передумов (імпліцитний висновок) (с. 615).

Ступінь комунікативної значущості повідомлення для адресата мовлення – ступінь релевантності інтерпретації – залежить від таких понять як контекстуальний ефект та процесуальні зусилля. Релевантність тим більша, чим менше зусиль докладено при обробці та розумінні висловлення (Кравченко, 2012, с. 216). Відповідно до теорії релевантності, контекстуальний ефект, або іншими словами, позитивний когнітивний ефект у формі правильного умовиводу, досягається завдяки контекстуальній імплікації, додаванню нової чи послабленню старої інформації, посиленню чи спростуванню припущень (Кравченко, 2012; Wilson & Sperber, 2004).

Отже, теорія релевантності є однією із концепцій сучасного мовознавства, яку доцільно застосувати для ідентифікації та вивчення інтенцій мовця у дискурсі.

ЛІТЕРАТУРА

- Антонова, А. В. (2004). *Интенция обещания и средства ее выражения в английском языке*. (Дис. канд. филол. наук, спец. 10.02.04 “Германские языки”). Самарский государственный педагогический университет, Самара.
- Кравченко, Н. К. (2012). *Практическая дискурсология: Школы, методы, методики современного дискурс-анализа*. Луцк: “Волыньполиграф”.
- Шуляк, І. М. (2016). Теорія релевантності як метод інтерпретації непрямих мовленнєвих актів в англomовному художньому дискурсі. *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія “Філологічна”*, 61, 151-154.
- Grice, H. P. (1989). *Studies in the way of words*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Wilson, D., & Sperber, D. (2004). Relevance theory. In L. R. Horn & G. Ward (Eds.), *The Handbook of Pragmatics* (pp. 607-632). Oxford: Blackwell.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДІЄСЛОВА-ПРИЙМЕННИКА 在 В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Дружнова А.Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Дієслова-прийменники – особливий тип багатозначних морфем китайської мови. Їх багатозначність полягає в тому, що в одному значенні вони функціонують як повнозначні дієслова, а в другому виконують функцію прийменників. Найчастіше ці морфемі розглядаються і як дієслова, і як омонімічні їм прийменники. Проте, слід сказати, що ці два значення подібних морфем дуже тісно взаємопов'язані, семантично не відокремлюються одна від одної, а іноді і не підлягають однозначному визначенню й розмежуванню (тобто в низці випадків неможливо з упевненістю стверджувати, що це слово функціонує як прийменник або як дієслово) (Карпека, 2017).

Дієслів-прийменників в китайській мові існує безліч. Дієслово-прийменник 在 може використовуватися в ролі формального показника категорії часу – теперішнього відносного або справжнього в сенсі моменту мовлення (Карпека, 2017).

Прийменник є носієм згорнутої предикативності, тобто додатковим, неутвердженим предикатом, який маркірує відносини в часі і просторі повнозначного дієслова, уточнюючи зміст і спрямованість основної дії. Цим позиція прийменника подібна позиції дієприслівника (Курдюмов, 2005).

Прийменники існують у всіх мовах, однак далеко не в кожній мові очевидна їх дієслівна етимологія і далеко не в кожній мові вони продовжують паралельне синхронне функціонування як дієслова.

Передбачається, що при формуванні позиції прийменника первинним були значення просторових відносин. Просторові прийменники типу 在, 从, 自 одночасно маркують і відносини в часі.

Характерною рисою прийменників в китайській мові є утворення рамкових конструкцій. Наприклад, прийменник + іменник + післяйменник. 在图书馆里看书. – Читати книги в бібліотеці.

У деяких ситуаціях в позиції іменника знаходиться тільки післяйменник, і поєднання прийменника і післяйменника разом утворює позицію прислівника. Наприклад, 在里面 – всередині (Курдюмов, 2005).

在 zài – прийменник зі значенням *знаходиться в ...* (в залежності від наявності і типу післяйменника – в просторі: *в ..., на ..., під ..., серед ..., посередині ...*; в часі – *час ..., до ..., після ...*):

Походження: дієслово 在 zài *жити, існувати, перебувати* (在北京 zàiběi jīng – знаходиться в Пекіні).

В сучасній китайській мові 在 zài продовжує вживатися в позиції повнозначного дієслова: 1) зі значенням *бути в живих* 父母在不在? Живі (Ваші) батьки? 祖母已经不在 – моєї бабусі вже немає в живих; 2) з перехідним значенням *бути вдома, бути на місці* 他不在 – Його немає вдома; 3) зі значенням *знаходиться десь* 在桌子 zài zhuōzi – на столі (Курдюмов, 2005).

Основний тип позиції прийменника 在 zài – прийменник до дієслова. У постпозиції 在 zài зазвичай вживається з односкладними дієсловами (生, 改, 排, 住), наприклад: 住在北京 *постійно жити в Пекіні*.

Постпозиція неприпустима, якщо односкладова дієслівна основа оформляється на суфікс 着 або результативні суфікси.

При поєднанні з особовими займенниками або іменниками, що позначають людей, для завершення конструкції при позначенні місця потрібний післяйменник типу 这里, 那里, 这儿, 哪儿.

Іноді 在 zài вживається в переносному значенні, замінюючи інші прийменники: 在我看来 zài wǒ kàn lái - *на мою думку* = 依在我看来 yī wǒ kàn lái - *на мій погляд, по-моєму* (Курдюмов, 2005).

У китайській мові існує група складних дієслів, що складаються з двох частин, перша з яких означає дію, а друга результат, тобто якість або дію, що з'являється в результаті першої дії. Дієслова, утворені таким чином, називаються результативними, а друга їх частина, яка вказує на результат дії - результативною морфемою або модифікатором. Як правило, кожен з елементів, що становить результативне дієслово, повністю зберігає своє самостійне значення (значення, яке він має, будучи вжитий як окреме слово).

Тільки прийменник 在 після дієслів стану не завжди надає цим дієсловам результативний вид. Через те, що дієслова результативного виду позначають не тривалий процес, а певний момент у виконанні дії, вони не поєднуються з суфіксом 着 і службовим словом 在. Це наближує їх до деяких дієслів, але останні позначають дію в цілому, а не тільки якийсь момент в її виконанні, тому вони відносяться до загального, а не до результативного виду (Яхонтов, 1957).

Процес утворення категорії теперішнього часу йде в сучасній китайській мові не лише шляхом вживання відповідного афіксів. Також є тенденція використовувати для цієї мети і дієслово *знаходиться в ...*, часто з одночасним оформленням дієслова на суфікс 着 (Драгунов, 1952).

Отже, поліфункціональність такого мовного засобу, як дієслово-прийменник 在 в сучасній китайській мові спонукає нас до подальших розвідок у цій сфері, уточнення статусу цієї мовної одиниці, а також вивчення особливостей її функціонування у мовленні.

ЛІТЕРАТУРА

- Карпека, Д. А. (2017). Глагол и грамматические категории предикатов в современном китайском языке. Санкт-Петербург, Россия: “Восточный экспресс”.
- Курдюмов, В. А. (2005). Курс китайского языка. Теоретическая грамматика. Москва, Россия: Цитадель-трейд ; Лада.
- Яхонтов, С. Е. (1957). Категория глагола в китайском языке. Ленинград, СССР: Из-во Ленинградского ун-та.
- Драгунов, А. А. (1952). Исследования по грамматике современного китайского языка. Москва, Ленинград, СССР: Изд-во АН СССР.

КОМУНІКАТИВНА МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ

Дячук О. В.

Національний університет державної фіскальної служби України

Дискурс соціальної реклами є видом комунікації (Мандель, 2010; Матвеева, 2003), комунікативним актом (Почепцов, 1989), спрямованим на привернення уваги до найбільш актуальних проблем суспільства та його моральних цінностей (Приходько, 2016). Соціальна реклама – це комунікація за допомогою засобів масової інформації та інших засобів передавання інформації для впливу на людей щодо тих чи інших соціальних проблем.

Досліджуючи комунікативно-прагматичні особливості дискурсу соціальної реклами, увагу фокусують передусім на сутності цього складного комунікативного явища, що виявляється в класичній тріаді його складників: автор / адресант – рекламне повідомлення – адресат. Важливого значення у зв'язку із цим набуває фактор адресата, а також комунікативна ситуація, під час якої створюють, передають і сприймають повідомлення.

Ураховуючи сказане, в аналізі дискурсу соціальної реклами США необхідно враховувати складники комунікативної ситуації, які актуалізують рекламні повідомлення: цілі, предмет, засоби, умови та канали передавання інформації, характеристики самої комунікативної сфери та її учасників, їхні мотиви, інтенції, наміри. Не можна залишати поза уваги і глобальний екстралінгвістичний контекст, який надає інформацію про соціальні, етнокультурні, ідеологічні, історичні та інші умови і чинники створення і поширення соціальної реклами в країні.

Оскільки реклама отримала статус комунікативної дії, розглянемо загальну модель комунікації крізь призму специфіки її основних компонентів: адресанта, адресата та самого продукту трансляції інформації – дискурсу соціальної реклами.

Адресантом дискурсу соціальної реклами, як правило, виступають громадські організації, державні інститути та професійні об'єднання. Громадські організації пропагують захист довкілля, здоровий спосіб життя, відмову від наркотиків, алкоголю, куріння, захист від СНІДу, гепатиту та інших важких захворювань, залучення коштів до благодійних фондів, донорство, допомогу конкретним хворим. Серед найбільш відомих громадських організацій – Green-Peace, World Wide Fund, Unicef, UN, а також різні спеціалізовані фонди (Мандель, 2010). Державні інститути є джерелами реклами у сфері дотримання державних законів гарантування і безпеки громадян, охорони здоров'я, збирання податків, явки на виборах. Різні професійні асоціації мають на меті привернення уваги до проблем суспільства або створення позитивної громадської думки з якого-небудь питання. Найбільш відомим прикладом такої реклами є серія відеороликів “Зателефонуйте батькам” (USA.gov), спрямована на зміцнення родинних зв'язків.

Адресат рекламної комунікації співвідноситься із широкою, неоднорідною і неструктурованою цільовою аудиторією (Арутюнова, 1981). Для підвищення

ефективності некомерційна реклама часто виділяє максимально вузький сегмент споживачів за критеріями матеріального добробуту, соціального статусу, віку, статі (Мандель, 2010). Отже, специфіка соціальної реклами полягає в тому, що портрет адресанта не розмитий, а соціально окреслений.

Повідомлення в рекламній комунікації реалізується через дискурс, у нашому випадку – дискурс соціальної реклами, що містить соціально важливу ідею або привертає увагу до соціально значущих проблем і використовує методи реклами.

Зміст рекламного звернення визначається багатьма чинниками, зокрема такими, як: цілі рекламного звернення, використаний вид реклами, якісний склад аудиторії потенційних споживачів, характер самої рекламної кампанії (Арутюнова, 1981; Мандель, 2010; Матвеева, 2003). Головне полягає в тому, щоб доступно і переконливо довести ті переваги, які отримують люди від нової інформації і позитивної зміни поведінки.

ЛІТЕРАТУРА

- Арутюнова, Н. Д. (1981). Фактор адресата. Известия Академии наук СССР. Серия : Литературы и языки, 356-357.
- Мандель, Б. Р. (2010). Социальная реклама. Москва: Литера.
- Матвеева, Г. Г. (2003). К вопросу о речевых стратегиях скрытого воздействия от правителя текста на его получателя. Личность, речь и юридическая практика, 6, 122—128.
- Почепцов, О. Г. (1989). Речевой акт и организация дискурса. Вестник Харьковского университета, 339, 47-50.
- Приходько, Г. І. (2016). Категорія оцінки в контексті зміни лінгвістичних парадигм [монографія]. Запоріжжя: Кругозір.
- USA.gov: US Government's official web portal. Access Mode: <https://search.usa.gov/search?affiliate=usagov&query=public+service+announcement>.

СТРАТЕГІЇ УХИЛАННЯ ВІД ВІДПОВІДІ НА КВЕСИТИВ У ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Єремєєва І.А.

Київський національний лінгвістичний університет

Діалогічний дискурс є очевидним контекстом для використання стратегій ухилення від відповідей на неприємні для відповідача запитання. Ухиленням є “передбачуване використання незрозумілих повідомлень, тобто неясна, неоднозначна, або непрямая комунікація, що часто зустрічається у відповідь на складні або незручні ситуації” (Galasiński, p. 38).

Грунтуючись на роботах Карстена Бредемаєра, Пітера Булла та Даріуса Галасінського, можна резюмувати характеристики ухилення таким чином:

- ухилення стосується сфери обміну питання-відповідь (Galasiński, p. 51);

- ухильні висловлювання семантично не стосуються питань, які ставилися;
- недоречність є навмисною (Bredemeier, p.73).

Ухилення можна розділити на два типи: відкрите ухилення і приховане ухилення від відповіді.

Використовуючи відкриті (явні) стратегії ухилення від відповіді, спікер більш-менш буде сигналізувати, що він або вона не зацікавлені в успішній комунікації через прості усні відмови (Bredemeier, p.92). До явних стратегій належать наступні тактики ухилення від відповіді: а) атака запитувача, б), атака самого запитання, і в) відмова від відповіді.

Перша явна тактика ухилення від відповіді полягає в тому, що нападаючи (вербально) на запитувача, відповідач намагається переключити увагу від питання, що обговорюється, і залякати запитувача. При такому підході, відповідач атакує компетентність чи досвід запитувача. Ця тактика ухилення від відповіді не тільки попереджує негайні наступні зауваження, але й запобігає будь-яким майбутнім питанням (Galasiński, p.114).

Друга відкрита тактика атакує саме питання, щоб уникнути потенційно небезпечної відповіді. Використовуючи цей підхід, відповідач стверджує, що питання не має значення або не стосується теми (Bredemeier, p.93).

Ще одна явна тактика передбачає, що відповідач не бажає відповідати на запитання, вказуючи, що він або вона відчуває нестачу необхідних знань чи досвіду для відповіді на питання, пообіцявши пізніше обговорити цю тему (без наміру це зробити), або просто відмовляється відповідати на запитання (Galasiński, p.117). Люди часто використовують цю тактику, щоб попередити подальші питання на чутливу тему, сподіваючись, що запитувач забудете перепитати пізніше.

Відкрите ухилення досить легко визначити, оскільки відповідач вибирає бути щирим і чітко заявляє про своє небажання відповісти на питання (Bredemeier, p.102).

В актах прихованого ухилення, мовець намагається приховати, що він або вона не дає суттєвої відповіді, роблячи вигляд, що відповідає на запитання, в той час як насправді це не так. Прихована ухилення включає три тактики: а) ігнорування запитання, б) “обробка” запитання, і в) неоднозначні відповіді.

Ігнорування питання належить до таємних стратегій ухилення від відповіді, тому що мовець не відкрито відмовляється відповісти на питання, а робить вигляд, що не почув його. Ігнорування питання визначається як “просте уникання відповіді на питання, які неприємні для відповідача” (Bull, p.38). У разі умисного ухилення, питання може бути проігноровано трьома способами: а) мовець ігнорує співрозмовника, б) мовець ігнорує слова співрозмовника, і в) мовець реагує на частину репліки, зазвичай твердження, що передують запитанню.

У першому випадку, тактика не звертання уваги на співрозмовника чудово працює в полілозі, коли декілька людей говорять одночасно. Так, якщо людина хоче проігнорувати неприємне питання, вона може зробити вигляд, що не помітила запитувача, і відповідати на слова деяких інших співрозмовників.

Ігнорування слів співрозмовника є дуже подібною тактикою; різниця в тому, що не наявність співрозмовника, але лише словесний елемент ігнорується. Такі ситуації можливі в разі побічних тонів, наприклад, якщо ввімкнений телевізор, радіо, музика, або присутні інші звуки.

Відповідь на певну частину репліки запитувача (зазвичай на твердження, що передує запитанню) є іншою тактикою ігнорування запитання. Зазвичай, якщо ця тактика використовується свідомо, це не робиться різко, але більш тонко: відповідач може навіть використовувати термін чи фразу із самого запитання, на яке він “відповідає”, але замість відповіді на нього, поступово дрейфує в бажаному для себе напрямку (Bull, p.44). Недосвідчений слухач може навіть не помітити, що питання залишилося без відповіді.

Щоб отримати відповідь на проігнороване запитання, потрібно відзначити, що питання залишилося без відповіді і повторити його ще раз.

“Обробка” запитання належить до таємних тактик ухилення від відповіді, тому що мовець намагається непомітно відійти від теми, а не дати відповідь на поставлене запитання. Відповідач обходить питання, визнавши його, але не відповідаючи на нього, стомлюючи запитувача тривалим поясненням, неактуальною або несуттєвою інформацією, яка не стосується основного запитання, чи даючи загальну відповідь без конкретики (Bull, p.48).

Щоб подолати цю тактику ухилення, запитувач має встановити чіткі цілі для бесіди і переконатися, що кожна з них була досягнута до кінця розмови.

Остання прихована тактика ухилення від відповіді – неоднозначні відповіді, коли відповідач робить вигляд, що він відповів на запитання; однак, його відповідь є занадто неоднозначно і, отже, ненадійною (Bull, p.50).

Для того, щоб людина, яка використовує цю тактику ухилення від відповіді, таки відповіла на запитання, слід попросити її дати однозначну відповідь і зробити її більш точною.

ЛІТЕРАТУРА

- Bredemeier, K. (2005). *Schwarze Rhetorik: Macht und Magie der Sprache*. München: Wilhelm Goldmann Verlag.
- Bull, P. (1998). Equivocation theory and news interviews. *Journal of Language and Social Psychology*, 17, 36-51.
- Galasiński, D. (2000). *Deceptiveness of Evasion*. New York: Sage Publications.

О ПРЕПОДАВАНИИ ГРАММАТИКИ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ

Ермоленко Н.В.

Киевский национальный лингвистический университет

Существует множество исследований, учебников и пособий по русской грамматике. Однако зачастую русисты ощущают недостаточность своих знаний по грамматике.

Если задуматься над тем, чего не хватает преподавателю-практиканту, то его трудности могут заключаться, в основном, в четырёх моментах:

1. Во многих случаях трудно семантизировать грамматическую форму или конструкцию на уровне реальных значений, а значит трудно объяснить ее функцию в речи, объяснить близкий, но не тождественный смысл. Например, как объяснить употребление неопределенных местоимений и наречий с частицами кое-, то-,нибудь-, либо-. Какие оттенки неопределенности передаются каждой из этих частиц?

Обратим внимание на значения дательного и винительного падежей в словосочетаниях а) рассказывать брату и б) благодарить брата представлены значения а) действие и его адресат и б) действие и его прямой объект.

Опираясь на значимость полной и краткой формы прилагательных (абсолютный/относительный признак), невозможно понять закономерности их употребления в роли именной части сказуемого (сравните: *Он всегда весел. – Он всегда весёлый. Он сегодня весел. – Он сегодня весёлый.*)

2. В практике преподавания русского языка мы не можем обойтись без выделения отвлечённых образцов построения грамматически и информативно-достаточных элементов связной речи, поскольку речевая деятельность в целом состоит не в запоминании отдельных речевых единиц, а в их воспроизведении по существующим в языке моделям. Старая и столь осмеянная формула “грамматика учит говорить” (Л. В. Щерба) вовсе не глупость, а отражает объективную действительность. Невозможно заучивать реальное множество словосочетаний и предложений, но за каждой речевой единицей стоит некая языковая сущность, некий отвлеченный образец. Чтобы построить языковые единицы, нужно знать языковые единицы: модели построения форм слова, словосочетаний, предложений.

3. Преподавателю-практику иногда трудно решить, могут ли данные языковые единицы воспроизводиться по модели или они должны изучаться “лексически”, нужно запомнить их списком. В практике преподавания иностранного языка чрезвычайно важно выделить случаи немотивированного употребления форм и конструкций: при семантической необходимости употребление формы её непосредственной реализации приходится просто заучивать на память.

Это связано с тем, что одно и то же значение может передаваться разными формами, а одна и та же форма может служить для выражения разных значений. “Сопротивление” воспроизведению по модели возникает в двух взаимосвязанных случаях:

1. Когда в языке существует семантически мотивированная оппозиция форм, но, кроме того, есть случаи, необъяснимые с точки зрения этой оппозиции.

2. Когда в языке существует определенная модель для выражения данного содержания, которая представляется основной (наиболее частотной и продуктивной), а кроме этого, есть другие конструкции – для выражения приблизительно того же значения. Первый случай наиболее ярко представлен предложно-падежными сочетаниями с локальным значением. Во всех пособиях

по русському языку как иностранному приводятся списки таких сочетаний, в которых предлог *в* не передает нахождение внутри, а предлог *на* – нахождение на поверхности (в поле, на факультете, на фабрике и т. п.).

3. Преподавателю-практику часто трудно дать рекомендации о возможности или невозможности определенных форм в контексте. Так как учащиеся в процессе речевой деятельности могут сознательно выбирать то, или иное средство для отражения некоторых явлений действительности, нам не обойтись без исследований взаимоотношений между разными языковыми единицами.

Необходимо ограничить номинативные значения языковых единиц не только от внутрисистемных, но и от денотативных значений, от тех ситуаций и событий которые имеют место в действительности. Например, предложение *На окраине города построили новые дома. На окраине города выросли новые дома.* Не различаются по своему содержанию. Но по семантическому и грамматическому значению по осмыслению одной и той же ситуации. Предложение *Рабочие построили дом – Дом построен рабочими, Он радуется – Он рад – Ему радостно – У него радость.* Одинаковы по своему содержанию и лексическому значению, но различны по грамматической семантике.

Итак, проблема взаимоотношения лексики и грамматики решается неоднозначно: с одной стороны, практически целесообразно “растворение” грамматики в лексике, что чрезмерно увеличивает число моделей, с другой – требование информативной достаточности и однозначности “порождаемой” единицы неизбежно приводит к вторжению лексики в синтаксис.

ФРАНЦУЗЬКИЙ ФОЛЬКЛОРНИЙ ДИСКУРС В КОНТЕКСТІ ПРОСТОРУ ТА ЧАСУ

Єсіпович К.П.

Київський національний лінгвістичний університет

Старофранцузький епос є віддзеркаленням стародавнього мислення та мовних засобів його відображення. Епос був предметом уваги вчених різних країн: Г. Париса (1890), Л. Готьє (1895), Р. Менендес Підаля (1960) та інші. Вітчизняному мовознавстві старофранцузький епос досліджувався у працях А.М. Веселовського (1940), М.Б. Томашевського (1976), Є.М. Мелетинського (1986). Наукові розвідки З.М. Волкової (1984), В.Б. Бурбело (1990), Л.М. Скреліної (1995), Г. Бурджес (1970), Т. Венклер (1975) були присвячені питанням мови та стилю епічного дискурсу.

Літературні твори відображають повною мірою глибинні особливості національного мислення. Картину світу відбито в літературі, яка використовує образну мовну палітру та художні засоби, які співіснують із особливостями розвитку мови та національної культури. Г. Гійом підкреслює, що література мова являє собою пам'ятник, що демонструє реалізацію здатності людини мислити, яка проявляється через літературний твір (Гійом, 1992, с. 17). Мова є зовнішнім проявом духу народу. Мова є посередником психологічних процесів

між людьми. Однак особливу увагу до людського фактору при вивченні мовних процесів проявив Г. Гійом, який вивчав проблему мови спираючись на проблему особливості мислення. Проблема зв'язку мови та мислення тривалий час викликала дискусії серед філософів та лінгвістів різних країн. Г. Гійом представив мову як сукупність засобів, систематизовану та сформульовану для забезпечення самоконтролю, самостримування та зупинки мислення. Такі засоби перехвату є обмеженими у своїй кількості, а мислення є вільним та безмежним (Гійом, 1992, с. 54). Мислення для людини є процесом осмислення навколишнього середовища для своєї орієнтації в ній. Ми бачимо оточуючий нас світ через той образ, який носимо у собі.

До текстів героїчного епосу належать твори, пов'язані зі ідеологією лицарського стану. Аксіологічна складова характеристик персонажів у таких творах виражається лексико-граматичними засобами і має подібність до клішованих формул. Їхня обмеженість компенсується семантичною та граматичною варіативністю. У героїчному епосі засоби інтенсифікації оцінки слугують для передачі монументального стилю у анімалістичному епосі вони стають елементами іронії.

А.Я. Гуревич визначає картину світу як “мережу координат”, за допомогою якої люди сприймають дійсність і будують образ світу, який існує у їх свідомості (Гуревич, 1972, с. 15). Картина світу виражає поняття універсальні у кожній культурі належні індивідууму на будь-якому етапі його історії: час, простір, зміна, причина, доля, число, відношення чуттєвого до надчуттєвого, частин до цілого.

Середньовічна французька культура наділена класовістю. Універсальні для свідомості середньовічної людини поняття в лицарській, духовенській, селянській літературі отримали різну інтерпретацію. Медієвісти наголошують на наявності у середньовічній культурі символізму та ієрархізму. Релігійні постулати наповнювали ідейний зміст Середньовіччя. Предмети та явища навколишньої дійсності людина пов'язувала з Богом, а їх ієрархія встановлювалася згідно загальному підпорядкуванню Богу. Середньовічна людина поділяла всі події на бінарні протиставлення царства Бога та Диявола, сил Добра та Зла. У середньовічній картині світу не існувало етично-нейтральних сил та речей, вони всі співвіднесені антагонізмом мікрокосму добра та зла (Гуревич, 1972, с. 262).

Релігійні уявлення в картині світу лицарства накладаються на світогляд, який відображає моральні норми та систему цінностей притаманні цьому стану, де мають місце лише моральності та чесноти. Особливістю мови епічної поезії вчені назвали її формульний стиль, який полягає у повторенні словесних характеристик персонажа або об'єкта. Специфічність повтору обумовлена його функціональною характеристикою, властивістю передавати інформацію за допомогою мінімальної кількості мовних засобів. Дослідники особливості старофранцузького епосу, виділяють десять притаманних йому рис: ідеалізацію, гіперболізацію, умовність, ситуативність, ретардацію, повторюваність,

ампліфікацію, орнаментальність, варіативність, об'єктивно-розповідний тон та монументальність стилю.

Дослідження народної культури періоду Середньовіччя пов'язані із сприйняттям середньовічних народних творів у ракурсі ціннісних канонів даної епохи. Поєднання протилежностей сублімованого та ницього, небесного та земного, трагічного та комічного вказують на особливості середньовічного світогляду. А.Я. Гуревич, розглядаючи витoki синтезу народної та офіційної культури. Тобто середньовічній людині притаманна належність до двох світів офіційно-церковного та сміхового, веселого.

Найяскравішим твором народної сміхової культури Середньовічної Франції є Роман про Лиса, який вважають пародією на лицарські романи, епосом навиворіт, представленим з негативної сторони визнають його схожість із фаблію. У Романі про Лиса використовуються схожі із лицарським романом образи і сюжети. Головними героями є король, лицар, подвиг. Структура Роману про Лиса нагадує структуру *chanson de gestes*, який складається з кількох пісень, поєднаних між собою ім'ям головного героя. "Романом" вважався твір написаний мовою відмінною від латини. У романі простежуються ті ж самі сюжети, використовується восьмискладовий вірш із римою. У Середньовіччі романом вважали не тільки жанр, а й оповідь про пригоди. У середньовіччі літературні жанри співіснували між собою, тому в залежності від зміни настроїв суспільства певний жанр міг набути провідної ролі. Пафос лицарського роману, притаманний аристократичній епосі, змінився на характерний для буржуазної епохи настрій фаблію, героїчний епос змінився на анімалістичний.

ЛІТЕРАТУРА

- Гийом, Г. (1992). Принципы теоретической лингвистики. Москва: Наука.
Гуревич, А. Я. (1972). *Категории средневековой культуры* (2-е изд., испр. и доп.). Москва: Искусство.

ТАКЕСИЧНІ ЗАСОБИ КОНФЛІКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ (на матеріалі англomовного художнього дискурсу)

Жуковська А.В.

Нововолинський навчально-науковий інститут економіки та менеджменту ТНЕУ

Конфлікт визначають як найбільш гострий спосіб вирішення суттєвих протиріч, що виникають у процесі взаємодії. Він полягає в протидії суб'єктів конфлікту та зазвичай супроводжується негативними емоціями. Незгода суб'єктів конфлікту може розгортатися в комунікативній, поведінковій та діяльній площинах (Анцупов, 2000). До невід'ємних атрибутів конфлікту, або конфліктної ситуації, належать учасники конфлікту (протидіючі сторони, опоненти), предмет конфлікту (відображення зіткнення інтересів та цілей конфліктних сторін, наявна або уявна проблема як суть конфлікту), об'єкт

конфлікту (матеріальна, соціальна або духовна цінність, володіти якою прагнуть учасники конфлікту), макро- та мікросередовище конфлікту (умови, у яких перебувають і діють сторони конфлікту) (Анцупов, 2000). Формою комунікативної конфліктної взаємодії виступає конфліктний діалогічний дискурс, в умовах якого вербальна та невербальна діяльність дискурсивних особистостей спрямована на подолання протиріч, що викликали конфлікт (Серякова, 2012). Слід зазначити, що фізичний вплив, який за своєю природою передбачає тактильний контакт з об'єктом у тій чи іншій формі реалізації, є одним із невербальних способів впливу учасників дискурсивних практик в умовах комунікативного конфлікту (Серякова, 2015).

Невербальні дії конфліктних комунікантів різняться залежно від властивого для них стилю спілкування. Аналіз ілюстративного матеріалу засвідчив, що тактильні способи впливу в ході конфлікту залучаються в усіх трьох комунікативних стилях: агресивному, асертивному та субмісивному (Gamble, 1987). Закономірно, що форма реалізації залучених дотиків за їхніми параметральними характеристиками буде відмінною. Так, тип конфліктної взаємодії, що ґрунтується на конкуренції та боротьбі, отже, бажанні перемогти суперника, а не досягти компромісу, передбачає антифасциативну модель тактильної поведінки персонажа, що виявлятиметься в ударах руками, ногами, ляпасах, хапаннях тощо. У художньому дискурсі акцентується на силовому компоненті тактильної дії персонажа (*to grip sb's arm tightly, to grab sb hard, to wrap sb's arm with crushing force etc.*) Тактильні засоби впливу, що використовуються агресивними комунікантами в ході конфлікту мають різкий, брутальний, часто больовий характер, виражають неприязнь і ворожість, частково або повністю ігнорують принцип ввічливості, тому відповідають критеріям антифасциативності (Жуковська, 2018):

We all stepped back when it was clear she was aiming for Tom. She grabbed him by the scruff of the nightshirt so that it rode up almost to his bottom. "You!" She curled her lip and bared her teeth. "You're starting to get on my nerves! <...> You've ruined Christmas! You've ruined it!" Her voice broke (Evans, 2006).

Натомість засоби фізичного впливу в умовах конфліктної ситуації, в основі якої лежить принцип кооперації, мають превентивний характер, тобто спрямовані на те, щоб попередити виникнення конфлікту чи його розгортання. У цьому випадку конфліктний дискурс розгортатиметься в умовах асертивного комунікативного стилю, з його вектором на мирне вирішення протистояння. Відтак, тактильні засоби матимуть принципово відмінну форму реалізації – наприклад, дружні легкі дотики до нейтральних частин тіла співрозмовника, що можуть виявляти свій фасциативний потенціал (Жуковська, 2018):

I covered Keith's hand with my own. "Would you feel more comfortable if we took off those cuffs" (Patterson, 2006).

Модель поступливості, прийняття вини на себе передбачає активізацію афасциативних тактильних засобів. З одного боку, субмісивна комунікативна особистість намагатиметься взагалі уникнути будь-якого тактильного контакту з партнером, проте, якщо тактильна взаємодія і матиме місце в процесі

спілкування, її характер відзначатиметься невпевненістю, тривожністю, знервованістю. З іншого боку, субмісивна позиція комуніканта в умовах конфлікту активізуватиме використання ним дотиків-адаптерів різних типів: здебільшого самоадаптерів та об'єкт-адаптерів, що є визнаними маркерами невпевненого, тривожного комуніканта (Жуковська, 2018).

Таким чином, нам вдалося виявити, що в контексті конфлікту тактильні засоби впливу займають окреме місце в системі невербальних способів впливу комунікантів один на одного та набувають різної форми реалізації й номінативного вираження з огляду на тип комунікативного стилю, що властивий комунікантам у заданому конфліктному дискурсі.

ЛІТЕРАТУРА

- Анцупов, А. Я., & Шипилов, А. И. (2000). *Конфликтология*. Москва: Юнити.
- Жуковська, А. В. (2018). *Тактильна поведінка мовця в англomовному художньому дискурсі: номінативний та комунікативно-прагматичний аспекти* (Кандидатська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
- Серякова, И. И. (2012). *Невербальный знак коммуникации в англоязычных дискурсивных практиках* [монографія]. Киев: Изд. центр. КНЛУ.
- Серякова, И. И. (2015). Коммуникативный менеджмент конфликтного дискурса. *Science and Education a New Dimension. Philology, III (9)*, 78-82.
- Evans, H. (2006). *Going home*. London: Harper Collins.
- Gamble, M., & Gamble, T. K. (1987). *Communication Works*. New York: Random House.
- Patterson, J. & Paetro, M. (2006). *4th of July*. London: Headline Book Publishing.

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ КІНОТЕКСТУ

Журавель Т.В.

Київський національний лінгвістичний університет

У межах комунікативно-прагматичного підходу основна увага приділяється орієнтації на реципієнта, його сприйняття тексту і соціокультурного контексту функціонування певного тексту (Гавриленко, 2010). Комунікативно-прагматичні дослідження у лінгвістиці ґрунтуються на врахуванні індивідуально-психологічних, міжособистісних, соціальних характеристик учасників комунікації у конкретних умовах (Зарицька, 2009). Сутність комунікативно-прагматичного аналізу полягає безпосередньо у вивченні людських вимірів комунікації і того, як вони пов'язані з мовними структурами. Настрій особистості, її психологічний стан, бачення світу, ставлення до співрозмовника – усі ці фактори впливають на процес комунікації і її атмосферу (“Методи комунікативної лінгвістики”, 2015).

Застосування комунікативно-прагматичного підходу є необхідною складовою аналізу кінотексту, адже він, як і будь-який інший текст “є одиницею комунікації і разом із функцією передачі оцінної та іншої інформації має і функцію впливу” (Мукатаєва & Кирилюк, 2013, с. 99). До того ж, кінотекст, як невід’ємна частина кінотвору, має комунікативне спрямування і призначений для естетичного та емоційного впливу на глядачів.

Здійснюючи комунікативно-прагматичний аналіз будь-якого тексту, перш за все, необхідно звернутись до його типології. Слід звернути увагу на те, чи є текст усним / письмовим / друкованим; монологічним / діалогічним / полілогічним; чи використовуються в ньому спеціальні канали комунікації (телебачення, радіо, Інтернет, телефон тощо) (Почапська-Красуцька, 2012). У такому разі необхідно застосувати контекстуально-інтерпретаційний метод, який являє собою сукупність процедур, що спрямована на встановлення статусу певного тексту відносно інших текстів (Селіванова, 2013). Відповідно до класифікації текстів, яку запропонувала німецька дослідниця К. Райс (1978), кінотекст є аудіомедіальним типом тексту, адже він існує у письмовій (друкованій) формі, але надходить до глядачів в усній формі. До того ж, окрім мовної складової, кінотекст обов’язково доповнюється позамовними і технічними елементами.

Концептуально-інтерпретаційний метод також звертає увагу на значимість тексту в соціокультурному контексті, відтворення авторського (комунікативного) задуму, цілей, мотивів, загального змісту, а також рецептивної спрямованості тексту (Селіванова, 2013).

Зважаючи на тісні зв’язки прагматики з семіотикою, не можна оминати семіотичний аналіз при здійсненні комунікативно-прагматичного підходу до аналізу кінотексту. Семіотичний аналіз полягає в дослідженні різновидів комунікації, базуючись на семіотичній (знаковій) природі складників спілкування. Його характерною рисою є застосування методологічного інструментарію, відпрацьованого лінгвістикою, а саме спроба зрозуміти особливості поєднання знаків в одиниці вищого рівня, вивчити особливості їх використання людьми (“Методи комунікативної лінгвістики”, 2015).

Як відомо, мова може бути або системою, в якій поєднано знаки одного типу, або комбінацією знаків різних типів. Слідуючи семіотичному аналізу кінотексту, стає зрозуміло, що мова кіно є яскравим прикладом останньої. Кінотекст являє собою замкнуту систему знаків, що утворюють чіткий наратив (“Слово и кино”). До того ж, кінотекст є складним зв’язаним семіотичним простором, адже містить у собі дві семіотичні системи – лінгвальну і нелінгвальну, які оперують різними знаками (Слышкин & Ефремова, 2004, с. 22).

Отже, застосування комунікативно-прагматичного підходу до аналізу кінотексту дозволяє виявити характерні риси його знакової системи, визначити його комунікативно-прагматичні особливості, а також диференціювати кінотекст від інших типів текстів. У нагоді у такому разі стає комунікативно-прагматичний аналіз, семіотичний аналіз та контекстуально-інтерпретаційний метод аналізу кінотексту.

ЛІТЕРАТУРА

- Гавриленко, К. М. (2010). *Комунікативно-прагматичний підхід до перекладу художнього тексту та його інтерпретації*. Взято з http://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/22985/1/Комунікативно-прагматичний_підхід_до_перекладу.PDF
- Зарицька, І. М. (2009). Структурні типи аргументативних мовленнєвих актів сучасної української мови: комунікативно-прагматичний аспект. *Лінгвістичні студії*, 18. Взято з <http://litmisto.org.ua/?p=8253>
- Методи комунікативної лінгвістики (2015). *Студопедія*. Взято з <https://studopedia.org/8-26248.html>
- Мукатаєва, Я. В., & Кирилюк, С. В. (2013). Лінгвопрагматичний аналіз балад Й. В. Гете. *Одеський лінгвістичний вісник*, 2, 99-107.
- Почапська-Красуцька, О. І. (2012). Прагматичний аналіз тексту у курсі “Теорія твору”. *Вестник. Наука и практика*. Взято з <http://xn--e1aaajfpcds8ay4h.com.ua/pages/view/657>
- Райс, К. (1978). *Классификация текстов и методы перевода* (Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике) (А. Батрак, пер.). Москва: Международные отношения.
- Селіванова, О. О. (2013). Методи дослідження тексту в сучасній лінгвістиці. *Google Академія*. Взято з http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:UI8uBHTReQAJ:scholar.google.com/&hl=ru&as_sdt=0,5
- Слышкин, Г. Г., & Ефремова, М. А. (2004). *Кинотекст: опыт лингвокультурологического анализа*. Москва: Водолей Publishers.
- Слово и кино (Семиотика и нарративное устройство кинотекста). Основные понятия семиотики кино. *StudFiles*. Взято из <https://studfiles.net/preview/5596313/>

РЕЗУЛЬТАТИВНИЙ КОМПЛЕМЕНТ 好 В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

Задорожна А.І.

Київський національний лінгвістичний університет

У китайській мові існує група складних дієслів, що складаються з двох частин, перша з яких позначає дію, а друга – результат цієї дії, тобто якість або дію, що з'являється в результаті першої дії. Дієслова, утворені таким чином, називаються результативними, а друга частина їх, яка вказує на результат дії – результативною морфемою, модифікатором або результативним компонентом. Складові частини результативних дієслів існують в мові і як самостійні слова (дієслова та прикметники) (Яхонтов, 1957).

Результативні дієслова вільно створюються в процесі мовлення, так само вільно, як створюються словосполучення. Вони не обов'язково існують в мові в готовому вигляді. Будь-який прикметник може бути другою частиною результативного дієслова. З дієслів модифікатором можуть бути тільки

неперехідні дієслова та дієслова, що мають значення думки, почуття та мовлення, до того ж навіть посеред дієслів цих двох груп не всі можуть бути результативними компонентами. Проте, число дієслів, яким властива ця функція, дуже велике.

Як правило, кожен з елементів результативного дієслова повністю зберігає своє значення, котре він має, коли використовується як окреме слово. Отже, результативне дієслово зрозуміле нам не тому, що воно існує в словниковому складі мови як готова одиниця з певним значенням, а тому, що його значення повністю випливає зі значень складових його частин (Драгунов, 1952).

Більшість китайських лінгвістів розглядають результативні дієслова не як слова, а як словосполучення. Наприклад, професор Люй Шусян і професор Чжу Де-сі вважали, що результативний компонент є означенням до дієслова. Професор Ван Лі спеціально підкреслював, що результативне дієслово не є цільним словом; він вважав, що результативний компонент – це додаток. Автори “Лекцій з граматики”, які були надруковані в журналі “Чжунго юйвень”, також говорили про компоненти в якості особливого члена речення– “буюй” (відповідного постпозитивному означенню до дієслова і прикметника в інших роботах по китайській граматиці). Для китайських мовознавців слово є тільки смисловою, але не формальною одиницею, тому для них дієслівний корінь і модифікатор, що зберігають кожен своє окреме значення, безсумнівно представляють собою два слова, а не одне. Втім, деякі з китайських граматистів все ж розглядають результативні дієслова як складні слова (Яхонтов, 1957).

Проте, зв'язок між дієслівним компонентом і результативною морфемою дуже тісний, це утворення можна розглядати як єдину лексичну одиницю. Між дієслівним компонентом і результативною морфемою не можна вставити ніякий член речення; видо-часовий суфікс 了le оформляє все дієслово і ставиться після результативної морфеми.

Зазвичай результативний компонент вказує на ознаку дійової особи або об'єкта дії. Проте існують модифікатори з іншими значеннями.

Деякі результативні компоненти дають оцінку дії, вказують на її успішність або неуспішність виконання. Такою є морфема 好 «хороший».

Результативний компонент 好 вказує на те, що результат дії хороший, позитивний. Він ніколи не втрачає цього значення, і це видно з того, що він не може приєднуватись до дієслів, що позначають дії, які мають поганий результат. Наприклад: 杀shā “вбивати”, 撕sī “рвати”, 丢diū “губити” і т.д. Комплемент好 приєднується до дієслів для того, щоб позначити дії, які мають виключно позитивний результат. Наприклад: 作好zuòhǎo “зробити, як слід”, 说好shuōhǎo “домовитись”, 修好xiūhǎo “відремонтувати”, 预备好yùbèihǎo “підготувати, як слід” (Яхонтов, 1957).

语言这东西不是随便可以学好的, 非下苦功不可。Yǔyán zhè dōngxī bùshì suíbiàn kěyǐ xuéhǎo de, fēi xià kǔgōng bùkě Мова – така річ, просто так її (добре) вивчити, не докладаючи великих зусиль, не можна.

Іноді результативна морфема 好 може вказувати на завершеність, закінченість дії: 我所订的东西已**做好**了没有? Wǒ suǒ dìng de dōngxī yǐ zuò hǎole méiyǒu Чи готове моє замовлення?

Оскільки в самій структурі результативного дієслова закладено те, що дія вже відбулася, заперечна форма створюється з 没 (有) méi (yǒu), відповідно, ствердно-заперечна форма питання утворюється з 没有 méi yǒu в кінці речення.

Наприклад: 你的行李**准备好了**没有? Nǐ de xíngli zhǔnbèi hǎole méiyǒu? Твій багаж готовий? 还没有准备好。Hái méiyǒu zhǔnbèi hǎo Ще не готовий (Карпека, 2017).

Результативний комплемент 好 часто використовується в реченнях з 把 і 被: 他把桌子**摆好了**。Tā bǎ zhuōzi bǎihǎole. Він переставив стіл. 这个折缝没有**被缝好**。Zhè gè zhé fèng méi yǒu bèi fèng hǎo. Цей шов не прошитий добре (Карпека, 2017).

Отже, результативний комплемент 好 в сучасній китайській мові, має семантичне значення позитивного результату дії, поєднується з великою кількістю смислових дієслівних компонентів, окрім дієслів, що позначають дії, які мають негативний результат. Має такі структурні та граматичні особливості, які властиві багатьом результативним комплементом в сучасній китайській мові.

ЛІТЕРАТУРА

Драгунов, А. А. (1952). Исследования по грамматике современного китайского языка. I. Части речи. Москва-Ленинград, СССР: Изд. АН СССР.

Карпека, Д. А. (2017). Глагол и грамматические категории предикатов в современном китайском языке. Санкт-Петербург, Россия: “Восточный экспресс”.

Яхонтов, С. Е. (1957). Категория глагола в китайском языке. Ленинград, СССР: Издательство Ленинградского университета.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В ІСПАНІЇ

Замкова Л. В.

Київський національний лінгвістичний університет

У всьому світі все більше і більше уваги приділяється проблемам освіти дітей з обмеженими можливостями здоров'я і толерантного сприйняття їх суспільством. Довгі роки система освіти чітко ділила дітей на звичайних та інвалідів, які практично не мали можливості отримати освіту й реалізувати свої можливості, їх не брали в заклади, де навчаються нормальні діти. Несправедливість такої ситуації очевидна. Діти з особливостями розвитку повинні мати рівні можливості з іншими дітьми. У зв'язку з цим, виникла гостра необхідність в організації інклюзивної освіти, яка створює оптимальні та рівні умови для всіх тих, хто навчається. Інклюзивний підхід припускає розуміння різних освітніх потреб дітей та надання послуг у відповідності з

цими потребами через більш повну участь в освітньому процесі, залучення суспільства, усунення дискримінації в освіті та створення умов для спільного навчання дітей з обмеженими можливостями й їх здорових одноліток.

Інклюзивна освіта – це концепція, яка передбачає спільне навчання і виховання дітей з обмеженими можливостями здоров'я і дітей, які не мають таких обмежень. Діти з обмеженими можливостями в певному сенсі знаходяться в декілька ізольованому чи відчуженому від основного колективу світі. Багато дітей з відхиленнями у розвитку, не дивлячись на зусилля, що робить сім'я, спеціалісти, суспільство з ціллю їх навчання та сприйняття, ставши дорослим, все-таки виявляються невідповідними до включення в соціально-економічне життя. Тому, успішно включити їх в соціум, подарувати суспільству повноправного члена і визнано інклюзивну освіту (від англ. Inclusion – включення). Основна ідея включення – це навчання дітей з особливими потребами не в окремих спеціалізованих установах, а у звичайних школах де навчаються всі учні. Такий підхід надає можливість всім дітям увійти в природну атмосферу колективу, усуває границі в міжособистісних відносинах і виключає чи, в багато разів зменшує ризики формування особистості майбутньої дорослої людини. Інклюзивна освіта дозволяє всім учням, незалежно від їх фізичних, психічних, інтелектуальних та інших особливостей, повноцінно брати участь в житті колективу дошкільної установи, школи, чи вузу. В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка включає будь-яку дискримінацію дітей, забезпечує рівнозначне відношення до всіх учнів, які мають особливі можливості.

Інклюзивне навчання – це рівні умови для всіх дітей, незалежно від їх індивідуальності, значимості їх проблем і можливостей. Кожна людина має право на повноцінний розвиток, право на спілкування, навчання, виховання, психолого-педагогічну підтримку, право бути почутим, всі люди потребують підтримки та дружби ровесників.

Ціль цього дослідження полягає у виявленні загального й особливого в теорії, методології та практиці інклюзивної освіти в Іспанії та можливостей користування європейського досвіду в Україні.

Історичний аналіз показує, що сучасна форма інтеграції в освіті з'являється вперше за кордоном лише в другій половині ХХ століття. Технологічна й інформаційна революції ХХ століття в сучасності с ліберально-демократичними реформами 70-х років сприяли економічному підйому, проникненню в педагогіку, як загальну, так і спеціальну, гуманістичних ідей, інноваційних теорій і технологій, у тому числі впровадженню і реалізації теорії та практики інклюзивного підходу в освіту. Однією з істотних проблем його реалізації стала неготовність вчителя масової школи до нового виду професійної діяльності та до нової відповідальності. Схожа ситуація була достатньо типовою і для багатьох європейських країн, які звернулися у другій половині ХХ століття до реалізації інтеграційних ідей в освіті.

Інклюзивній освіті в Іспанії налічується більше 70 років. Відомо, що в 1940 році вперше був закріплений в загальному “Закон про освіту” термін “спеціальна освіта”, а в 1975 році створюється самостійна установа –

“Національний інститут спеціальної освіти”. В 1978 році Іспанська Конституція встановила, що органи виконавчої влади будуть здійснювати політику попередження, лікування, реабілітації й інтеграції інвалідів з фізичними, сенсорними та психічними захворюваннями, які потребують особливої уваги, а також свідчить про те, що ці люди будуть спеціально захищені, щоб вони могли скористатися своїми правами, які Конституція пропонує всім громадянам.

Цілі та задачі інклюзивної освіти включають в себе можливості істотно змінити структуру, функціонування і зміст діяльності школи для задовільнення освітніх потреб усіх дітей на рівних умовах, як здорових, так і з обмеженими можливостями здоров'я, які мають у зв'язку з цим, як успіхи в навчанні, так і невдачі. В інклюзивній школі всі, хто навчається, отримують освіту, яка відповідає її потребам, можливостям та бажанням (Lopez, Echeita, & Martin, 2009).

ЛІТЕРАТУРА

Lopez, M., Echeita, G., & Martin, E. (2009). El concepto del progreso de educación inclusiva del alumnado con discapacidad dintellectualen la educación secundaria obligatoria. *Cultura y Educación*, 21, 485-496.

ВИМОГИ ДО СУЧАСНИХ ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ В КОНТЕКСТІ НОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З ІНОЗЕМНИХ МОВ

Зєня Л. Я., Роман С. В., Коломінова О. О.

*Київський національний лінгвістичний університет,
Український гуманітарний інститут*

Як здійснити вибір підручника з іноземної мови (ІМ) в сучасній школі? Це питання, розпочинаючи з 90-х років завжди було і є в центрі науково-дослідної і практично-методичної діяльності співавторів цієї публікації (Зєня, 1996; Коломінова, 2015 та ін.).

Наразі пошук шляхів його вирішення загострюється появою нових навчальних програм з ІМ для загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням ІМ для 5-9 класів. Їх аналіз засвідчує наявність позитивних змін у змісті цього державного документа, укладеного з орієнтацією на міжкультурну парадигму навчання як онтологію оновлення іншомовної освіти (І. Л. Бім, Н. Ф. Бориско, Н. Д. Гальскова, І. Ю. Голуб, Н. А. Горлова, Г. В. Єлізарова, С. Ю. Ніколаєва, Н. Ф. Коряковцева, В. В. Сафонова, О. М. Соловова, С. Г. Тер-Мінасова, О. М. Шерстюк, J. Volten, M. S. Vуgam, В. Н. Spitzberg та ін.). Парадигму, націлену на формування в учнів міжкультурної комунікативної компетентності як осучасненої мети навчання (в термінах С. Ю. Ніколаєвої), змістом якої є не лише прагматичні знання, навички та вміння, але й усебічний розвиток особистості засобами ІМ в процесі взаємопов'язаного навчання мови і культури (Ніколаєва, 2016, сс. 7–8.) При цьому в нових програмах з ІМ для українських шкіл вперше використані

розроблені у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти (ЗЄР) шкали рівнів володіння ІМ для того, щоб описати компетентності (комунікативну, лінгвістичну та соціолінгвістичну), які мають сформуватися в українських учнів на кінець 9-го класу в межах типових сфер (особистої, освітньої, суспільної), тем і ситуацій спілкування за рівнем А2 для основної школи, тобто на рівні “виживання” за даними ЗЄР.

Знаряддям реалізації цих вимог покликаний служити вітчизняний підручник (в загальному розумінні цього поняття) як засіб освітньої тактики вчителя та учня (Н. А. Горлова) в аспекті впливу на структуру і динаміку психологічного розвитку підлітка в межах ситуації соціального становлення його як учня основної школи: “підліток – одноліток”. Ситуації, покликаної забезпечувати в ході навчання ІМ і нової культури умови, сприятливі для набуття підлітком позитивної самооцінки і формування власного “Я” (Я-концепції в термінології Р. Бернса) у процесі його вторинної соціалізації.

Плідною для її набуття за умов реальної іншомовної комунікації є встановлення підлітками безпосередніх контактів зі своїми зарубіжними ровесниками. Наприклад, під час перебування в міжнародних літніх таборах або відпочинку за кордоном.

Але, на слушний погляд Н. Ф. Бориско (2018), іншомовна мобільність українських школярів є незначною. А автентичні НМК з ІМ, що розповсюджуються в Україні, є монокультурними. Окрім того, за своєю ціною, вони доступні обмеженому колу наших співвітчизників.

Як відомо, характерними ознаками підлітків вважають їхню зацікавленість комп'ютерними іграми та особливостями субкультури своїх іншомовних однолітків у сфері комп'ютерних технологій, телебачення, кіно, спорту, підліткової моди, преси, літератури, а також різних напрямів музичних уподобань. При цьому провідну роль у розвитку учнів підліткового віку, як зазначалося вище, відіграє спілкування з однолітками (у тому числі з різних країн) (Коломінова, 2015, сс. 60–61).

Наразі ця ідея в Україні втілена у вітчизняному підручнику з англійської мови для 9-го класу ЗНЗ (п'ятий рік навчання) О. О. Коломінової (English 9) (Коломінова, 2009), навчальний матеріал в якому організований у формі діалогів, текстів-фрагментів з літературних творів або періодики, уривків енциклопедичного характеру. Діалоги ведуть постійні персонажі Jimmy and Jenny Collins, підлітки з Ланкастера, які товаришують з підлітками з Києва – Ярославом і Настею Романенко (Шерстюк, 2010).

Такими є сучасні вимоги до підготовки якісного вітчизняного підручника / НМК з ІМ для основної школи, доступного широкому загалу громадян України, з урахуванням його провідних функцій (моделюючої, навчаючої, керуючої та інших) (Ніколаєва та ін., 2013, сс. 140–141). Його випуск має розширити можливості вибору цього засобу навчання (в тому числі й автентичного), в залежності від конкретних умов викладання, а також і фінансових можливостей батьків учнів. І цей фактор загалом має спричинити позитивний вплив на підвищення якості іншомовної освіти в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

- Бориско, Н. Ф. (2018). Проблеми міжкультурної підготовки майбутніх учителів і викладачів іноземних мов. *Іноземні мови*, 1, 9–20.
- Зеня, Л. Я. (1996). Как осуществить выбор учебника в современной школе? *Иностранные языки в школе*, 6, 70–73.
- Коломінова, О. (2009). *English, 9 : підруч. з англ. мови для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. (п'ятий рік навчання)*. Київ: Ін-т сучас. підруч.
- Коломінова, О. О., & Роман, С. В. (2015). Психолого-дидактичні та методичні засади підготовки студентів мовного педагогічного ВНЗ до аналізу підручника іноземної мови. *Іноземні мови*, 3, 53–63.
- Бігич, О. Б., Бориско, Н. Ф., Борецька, Г. Н., Голованчук, Л. П., Ніколаєва, С. Ю., Сажко, Л. А., ... Черниш, В. В. (2013). *Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика*. Київ: Ленвіт.
- Навчальні програми з іноземної мови для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов. 5–9 класи.* Взято з <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programi-5-9-klas-2017.html>.
- Ніколаєва, С. Ю. (2016). Міжкультурна іншомовна освіта в Україні: ключові проблеми. *Іноземні мови*, 2, 3–9.
- Шерстюк, О. М. (2010). Відгук на підручник англійської мови для 9 класу ЗНЗ (п'ятий рік навчання) О. О. Коломінової "English, 9". *Іноземні мови*, 2, 60–61.

СИНТАКСИЧНИЙ РАКУРС РОЗГОРТАННЯ ТЕКСТОВИХ КОНЦЕПТІВ ФРАНЦУЗЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ

Кагановська О.М.

Київський національний лінгвістичний університет

Комунікативна динаміка розгортання текстових концептів французьких романів середини ХХ сторіччя зумовлена кореляцією точок зору оповідача і персонажа (як наративної перспективи) і пов'язана з підпорядкуванням оповідної структури взаємним відношенням між розказаним і оповідачем, а саме тим, **чому** присвячені події і **хто** описує ці події. Виходячи з невичерпності художнього твору сюжетом у вузькому розумінні цього слова, у розкритті стосунків оповідача з персонажами розв'язання набуває питання щодо рівня його знання стосовно описуваних подій, оскільки зміст знання оповідача визначає логіко-тематичні лінії художнього твору. Зміна логіко-тематичних ліній художнього твору свідчить про нашарування на основний подійовий план додаткового знання оповідача переважно у негативному плані. Додаткове знання оповідача щодо описуваних у романах подій визначає рівень його **фокалізації** як наративного суб'єкта, окреслюючи комплекс мовних та мовленнєвих засобів, шляхом яких проходить розгортання текстових концептів художнього твору.

Наративна організація французьких романів середини ХХ сторіччя пов'язана з комунікативною динамікою розгортання текстових концептів. Концептотвірна функція внутрішньої/зовнішньої *варіабельної фокалізації* полягає у корелюванні відношення між оповідачем і персонажами. Дане відношення визначає взаємозв'язок експліцитної та імпліцитної інформації. У розгортанні текстових концептів французьких романів середини ХХ сторіччя концептотвірний статус отримує внутрішня фокалізація, яка розширює межі текстового семантичного простору за рахунок залучення імплікованих знань. Перевага комбінаторного *внутрішньо-нульового* рівня фокалізації у наративній системі романів визначена суміщенням різних наративних фокусів і одночасним поєднанням у варіабельній фокалізації основного та додаткового наративних фокусів. У *додатковому* фокусі перебувають персонаж або текстова подія, які у композиційному плані виникають після зав'язки та зникають раніше розв'язки і у наративному плані фокалізовані на внутрішньо-нульовому рівні з відповідним інтрагомодієгетичним оповідним типом. У концептуальному плані проходить окреслення *концепту додаткового фокуса*, який визначає розгортання текстового мегаконцепту певного художнього твору.

У комунікативній динаміці розгортання текстових концептів французьких романів середини ХХ сторіччя актуалізовані ті аспекти мовних засобів текстобудови (а саме лексичний, морфологічний та синтаксичний), що прямо чи опосередковано узгоджені з особливостями наративної структури художніх творів досліджуваного періоду. Комунікативну динаміку розгортання текстових концептів романів у лексичному плані визначають стилістично забарвлена лексика, вульгаризми та просторіччя. Морфологічний аспект розгортання текстових концептів детермінований дієсловами та дієслівними часами, зокрема ретроспективним часом, синтаксичний аспект – риторичними запитаннями, текстовими ремарками та лексико-синтаксичним повтором.

Роль стилістично забарвленої лексики як одного з лексичних засобів розгортання текстових концептів французьких романів середини ХХ сторіччя полягає у створенні своєрідної семантичної дисгармонії між імплікованою та експлікованою інформацією. Шляхом семантичної дисгармонії імпліцитний оповідач фокалізований на внутрішньо-нульовому рівні. Зміна вихідної точки зору оповідача пов'язана з концентрацією стилістично забарвленої лексики у вузькому контексті, що визначає переважно негативне спрямування текстових концептів художніх творів. Функція вульгаризмів та просторіччя у розгортанні текстових концептів зумовлена існуванням семантико-логічних відхилень від основної сюжетної лінії романів. Діяльнісний світ французьких романів середини ХХ сторіччя формує специфічна дієслівно-часова система, в межах якої художній ретроспективний час фіксує точку зору оповідача на проміжному рівні між власною і чужою точками зору.

Роль синтаксичних засобів у розгортанні текстових концептів художніх творів середини ХХ сторіччя полягає у використанні єдиних стилістичних і семантичних засобів імплікації та експлікації інформації.

Питально-стверджувальна комунікативна сутність риторичних запитань окреслює специфічний наративний простір, в якому відбувається зіткнення різних наративних позицій. Результатом такого зіткнення стає обмеження інформації шляхом або взяття її під сумнів, або спростування попередньої інформації. У романах аналізованого періоду проходить інтерференція концептуального і наративного просторів, що в концептуальному плані зумовлює розгортання текстових концептів. Концептуальне знання, що міститься у текстових ремарках, визначає смислову неузгодженість ремарок стосовно попереднього тексту і пояснюється їхньою спрямованістю на спростування вихідного твердження. Залучення позатекстової інформації розширює концептуальний простір художніх творів. Шляхом акумулювання інформації негативного змісту у лексико-синтаксичному повторі, зокрема у діалогічній цитації, у французьких романах імпліковано оцінку, відмінну від експлікованої у тексті, що визначає розгортання текстових концептів.

Результати дослідження семантики художнього тексту останніх десятиліть позначили динамічний підхід до формування теорій, сутність яких полягає у відповіді на питання щодо процесів, що відбуваються у художніх творах. Постановка цього питання, що підтверджують праці вітчизняних дослідників художнього тексту, пояснюється зверненням до глибинних семантичних процесів у художньому тексті й розглядається як закономірне явище у розвитку філологічної науки, пов'язане з необхідністю виділення, аналізу й послідовного опису досліджуваних творів.

ТРАНСФОРМАЦІЇ У СИНХРОННОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Казими́рова Ю.А.

Київський національний лінгвістичний університет

Синхронний переклад (далі – СП) – це вид усного перекладу на слух, здійснюваного перекладачем паралельно зі сприйняттям тексту оригіналу. Головними особливостями СП є такі фактори, як необхідність миттєвого прийняття рішення в умовах ліміту часу, напружена робота пам'яті і уваги, необхідність застосовувати прогнозування і здійснювати мовну компресію.

Процес перекладу не є простою заміною одиниць однієї мови одиницями іншої мови. Навпаки, це складний процес, що включає ряд труднощів, які необхідно долати перекладачеві. Одним із прийомів, які допомагають перекладачеві, є трансформації.

Інтерес до проблеми перекладацьких трансформацій з боку лінгвістів і їх всебічне вивчення є в курсі теорії і практики перекладу вже традиційними. Такі широко відомі лінгвісти, як А. Д. Швейцер, Я. І. Рецкер, Л. С. Бархударов, В. Н. Комісаров, Е. В. Бреус і інші присвятили дослідженню перекладацьких трансформацій свої численні статті та монографії. Проте, проблема міжмовних перетворень продовжує залишатися актуальною.

Різні вчені по-різному визначають перекладацькі трансформації. Так, наприклад, Р. К. Мін'яр-Белоручев вважає, що трансформації полягають в зміні формальних (лексичні чи граматичні трансформації) чи семантичних (семантичні трансформації) компонентів тексту оригіналу при збереженні інформації, призначеної для передачі [Мін'яр-Белоручев, 1996, 201]. Причинами перекладацьких трансформацій є істотні розбіжності комунікативних компетенцій носіїв мови оригіналу і носіїв мови перекладу, а також необхідність “згладити” їх заради досягнення рівноцінності регулятивного впливу тексту оригіналу і тексту перекладу.

Л. С. Бархударов зводить всі види перетворень і трансформацій, що здійснюються у процесі перекладу, до чотирьох елементарних типів, а саме:

1. Перестановки – це зміна розташування мовних елементів в тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу.

2. Заміни – найбільш поширений і різноманітний вид перекладацької трансформації. У процесі перекладу заміні можуть піддаватися як граматичні одиниці, так і лексичні.

3. Додавання. Цей тип перекладацької трансформації ґрунтується на відновленні під час перекладу опущених в ІМ “доречних слів”.

4. Опущення – явище, прямо протилежне додаванню. Тут мова йде про вилучення тих чи інших “надлишкових” слів при перекладі.

Деякі дослідники поділяють трансформації на дві групи: лексико-семантичні та семантико-синтаксичні і виділяють в кожній групі підгрупи.

Лексико-семантичні трансформації:

- підгрупа Лексичні опущення;
- підгрупа Синонімічні заміни на лексичному рівні.

Семантико-синтаксичні:

- підгрупа Синтаксичні опущення;
- підгрупа Синонімічні заміни синтаксичного рівня.

Таким чином, з метою скорочення обсягу перекладного повідомлення перекладач в умовах обмеженого часу при СП вдається до зміни структури перекладного повідомлення і звертається до трансформацій.

ЛІТЕРАТУРА

- Бархударов, Л. С. (1975). *Язык и перевод. (Вопросы общей и частной теории перевода)*. Москва: Международные отношения.
- Мін'яр-Белоручев, Р. К. (1996). *Теория и методы перевода*. Москва: Московский Лицей. 1996.
- Хасанова, Р. Р. (2011). Трансформации семантического свертывания в синхронном переводе. *Вестник ВолГУ, Серия 9, 9, 39-44*.
- Чернов, Г. В. (2007). *Теория и практика синхронного перевода*. Москва: Изд-во ЛКИ.
- Ширяев, А. Ф. (1979). *Синхронный перевод: Деятельность синхронного переводчика и методика преподавания синхронного перевода*. Москва: Воениздат.

Wörrlein, M. (2007). *Der Simultandolmetschprozess. Eine empirische Untersuchung*. München: Martin Meidenbauer.

РОЛЬ КИТАЯ В ПРОЦЕССЕ ДЕНУКЛЕАРИЗАЦИИ И МИРНОГО ПРЕОБРАЗОВАНИЯ КОРЕЙСКОГО ПОЛУОСТРОВА

Кан Д. С.

Київський національний лінгвістичний університет

Северная Корея всегда находилась в сфере интересов Китая, но с приходом к власти Ким Чен Ина отношения до 2018 года были в критическом состоянии, но в последнее время ситуация резко изменилась: только за 2018 год прошли четыре саммита между КНДР и Китаем, на которых были обсуждены вопросы заключения мирного договора, экономического сотрудничества, снятия санкций с КНДР, денуклеаризации. Однако ясно, что отношения между КНДР и Китаем могут измениться в зависимости от хода переговоров США-КНДР.

Многих исследователей интересует вопрос дальнейшего влияния Китая на процесс денуклеаризации и мирного преобразования Корейского полуострова. Си Дзинь Пин объявил, что в свете резкого изменения ситуации на Корейском полуострове, Китай намерен сыграть конструктивную роль в решении корейской проблемы. Ким Чен Ун также подчеркнул, что КНДР не будет отказываться от процесса денуклеаризации и надеется на стратегическое взаимопонимание и содействие, улучшения отношений между КНДР и Китаем.

Как известно, Северная Корея на третьем пленуме седьмого съезда Трудовой Партии Кореи приняла новый курс на повышение социалистической экономики, и в связи с этим для создания благоприятной внешнеэкономической ситуации необходимо по-новому возродить отношения с Китаем. Ким Чен Ун ожидает поддержки Китая относительно стратегии поэтапного процесса денуклеаризации. С другой стороны, Китай хочет принять конструктивное участие в заключении мирного договора. На третьем саммите Китай - КНДР, который состоялся вслед за саммитом США - КНДР, были обсуждены вопросы гарантии безопасности режима КНДР в случае полной денуклеаризации Корейского полуострова. 21 июня 2018 после окончания встречи президентов Си и Кима газета "Нодон синмун", сообщила, что на этой встрече был проведен обмен мнениями касательно вопроса денуклеаризации Корейского полуострова и взаимовыгодного сотрудничества, были обсуждены вопросы стратегии и тактики улучшения отношений двух партий, двух стран в свете изменившейся ситуации.

Особенно после заявления Си Дзинь Пина о том, что Китай намерен возродить традиционно теплые дружественные отношения с Северной Кореей. Стало ясно, что поднебесная хочет вернуть "право голоса", и влияние в решении

корейской проблемы. В свою очередь Северная Корея также посредством возрождения былых отношений с Китаем усилит переговорный процесс с США и повысит экономическое сотрудничество с Китаем.

Ожидается, что на ближайшем саммите КНР-КНДР будут обсуждены более конкретные мероприятия по заключению мирного договора, экономического сотрудничества КНДР-КНР, снятия санкций с КНДР и денуклеаризации. После получения поддержки Китая, Северная Корея на следующем саммите США-КНДР будет занимать более жесткую позицию. Однако хоть Китай возродил былые отношения с КНДР, относительно вопроса денуклеаризации твердо поддерживает санкции ООН. Очевидно, Китай тоже в дальнейшем ожидает продвижения в вопросах денуклеаризации и тогда сможет предпринять более конкретные шаги по снятию санкций и более глубокого экономического сотрудничества с КНДР. Китай считает себя заинтересованным лицом, имеющим непосредственное отношение к заключению мирного договора на Корейском полуострове. Естественно большинство исследователей ожидают, что Китай выступит заинтересованным лицом в решении корейской проблемы, но не исключен вариант, что в конкурентной борьбе с США сохранит былую тенденцию и тогда ситуация на Корейском полуострове может снова вернуться к конфронтации. Главным в сохранении мира и спокойствия, безопасности на Корейском полуострове являются межкорейские отношения и отношения США-КНДР-РК, но немаловажным является и сотрудничество с мировым сообществом, в первую очередь с КНР, Японией, Россией. Особенно важную роль сможет сыграть конструктивное участие Китая. Следовательно, РК должна разработать план продвижения конструктивного отношения Китая в решении корейской проблемы.

Во-первых, в свете сложившейся ситуации на Корейском полуострове с целью усиления сотрудничества и поддержки со стороны Китая в срочном порядке необходимо провести саммит РК - Китай и создать канал общения на высшем уровне.

Во-вторых, если переговоры США-КНДР зайдут в тупиковое положение, то РК необходимо приложить максимум усилий и с помощью Китая не дать погаснуть процессу мирного преобразования на Корейском полуострове.

В-третьих, в процессе продвижения вопроса заключения мирного договора поставить заслон для несущественных вопросов со стороны Китая.

В-четвертых, сотрудничество с Китаем с целью вынесения на международную арену, где Китай играет важную роль (ASEAN, АПВ, ООН), вопрос денуклеаризации и мирного преобразования на Корейском полуострове.

В-пятых, посредством обсуждения намерений РК – Китая и перспектив экономического развития Корейского полуострова приступить к окончательному вовлечению КНДР в международное сообщество.

СТРУКТУРА АНАЛІЗУ ТЕКСТОВОГО КОНЦЕПТУ-КОНСТАНТИ ПОДОРОЖ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОЗИ Ж.-М. Г. ЛЕ КЛЕЗІО)

Каратєєва Г.М.

Київський національний лінгвістичний університет

У рамках сучасних когнітивних досліджень художнього тексту пріоритетну роль займає загальна семантико-когнітивна методика дослідження динаміки розгортання текстових концептів художніх творів. Остання інтегрує у свою площину велику кількість методів як суто лінгвокогнітивних, так і таких, що є результатом роботи вчених, які працювали у рамках як традиційної лінгвопоетики, так і лінгвістики. Для аналізу текстового концепту-константи ПОДОРОЖ нами був обраний алгоритм концептуального аналізу художнього тексту, який був розроблений дослідницею Л. Г. Бабенко (Бабенко, 2004), та вже зазначений вище семантико-когнітивний підхід.

Звернемося до етапів дослідження індивідуально-авторської картини світу Ле Клезіо крізь призму аналізу мовних та позамовних засобів актуалізації текстового концепту-константи ПОДОРОЖ.

1. На першому етапі дослідження були визначені передтекстові пресупозиції ле-клезіанського письма, які є важливими елементами формування як особистості самого автора, так і концептуального простору його текстів.

2. Другий етап був спрямований на оглядове прочитання творів, аналіз лексико-семантичного наповнення текстів та пошук ключових лексичних одиниць ле-клезіанських текстів. Так, у процесі роботи нами було виявлено такі концептуально-значущі тематичні області ле-клезіанської прози: ПРИРОДА, МІСТО, СПОГАД, БАЖАННЯ, ФАНТАЗІЯ тощо. Окрім того, нами було з'ясовано, що будь-який ле-клезіанський текст є глобальним контекстом розгортання текстового концепту-константи ПОДОРОЖ, що посідає вершинну позицію в ле-клезіанській прозі та підпорядковує всі інші текстові концепти, віддзеркалені в індивідуально-авторській картині світу Ле Клезіо. На цьому ж етапі роботи нами був обраний подальший шлях здійснення розвідки, а саме простеження розгортання визначеного текстового концепту-константи у двох ракурсах – подорож як фізична дія та подорож як уявне переміщення.

3. На третьому етапі аналізу, беручи до уваги здобутки лінгвокогнітивної концептології, у якій концепт розглядається саме як одиниця, яка моделюється лінгвістичними засобами у рамках концептуального аналізу та результатів уже проведених етапів розвідки, нами було вирішено побудувати когнітивну модель розгортання текстового концепту-константи ПОДОРОЖ у межах ле-клезіанського мандрівного дискурсу. Для нашого дослідження була обрана методика моделювання концепту, що ґрунтується на поняттях когнітивно-пропозиційної структури, в основі якої містяться “узагальнення регулярно повторюваних у лексичних, фразеологічних та текстових репрезентаціях концепту його суттєвих рис, що репрезентують знання про світ” (Бабенко, 2004, с. 110), та

фреймового моделювання, оскільки в сучасних дослідженнях пропозиція розглядається як конститутивний елемент фрейму.

4. Окремий етап нашої роботи був спрямований на дослідження якісних та кількісних характеристик прямих та непрямих репрезентацій текстового концепту-константи ПОДОРОЖ, тобто номінативного поля імені концепту.

5. Наступний етап був присвячений аналізу семантики сильних позицій, які є вагомими елементами визначення текстових концептів.

6. Подальшим кроком нашої розвідки стало дослідження особливостей вербальної реалізації елементів виокремленої когнітивно-пропозиційної структури текстового концепту-константи ФІЗИЧНА ПОДОРОЖ у ле-клезіанській прозі у рамках таких позицій: суб'єкт, предикат, засіб, просторові та часові параметри подорожі. У процесі розгляду кожного окремого складника виокремленої структури ми спиралися на поняття мікроконтексту та глобального комплексного макроконтексту, що є важливою складовою інтерпретації як тексту взагалі, так і текстового концепту-константи зокрема, оскільки кожний компонент моделі перебуває в тісній взаємодії з іншими її конституентами, а відтак і з загальним текстовим простором у цілому.

Аналіз текстового концепту-константи УЯВНА ПОДОРОЖ містив кілька етапів: Перший етап був спрямований на: а) виокремлення та дослідження засобів вербалізації розумових переміщень текстових персонажів / оповідача можливими світами, б) встановлення тенденцій взаємодії можливих світів у межах ле-клезіанського текстового простору. Другий етап передбачав розгляд контекстуального оточення розгортання текстового концепту-константи УЯВНА ПОДОРОЖ.

На всіх етапах розвідки застосовувалися елементи кількісного аналізу для підтвердження вірогідності отриманих результатів та стилістичного аналізу для інтерпретації стилістичних прийомів, що є притаманними індивідуально-авторській картині світу Ле Клезіо.

Таким чином, загальна схема дослідження текстового концепту-константи ПОДОРОЖ у постмодерністській мандрівній прозі Ле Клезіо дозволяє виявити статус цього концепту та його основні ракурси розгортання, встановити засадничі принципи аналізу текстового концепту-константи ПОДОРОЖ у межах його моделювання, визначити та схарактеризувати особливості вербальної реалізації складників когнітивно-пропозиційної структури текстового концепту-константи ФІЗИЧНА ПОДОРОЖ, окреслити закономірності мовного втілення текстового концепту-константи УЯВНА ПОДОРОЖ у поезії Ле Клезіо, висвітлити особливості типової фреймової моделі мандрівного художнього дискурсу в ле-клезіанській прозі та виокремити значущі концептуальні компоненти індивідуально-авторської картини світу.

ЛІТЕРАТУРА

Бабенко, Л. Г. (2004) *Филологический анализ текста. Основы теории, принципы и аспекты анализа*. М.; Екатеринбург: Академический Проект: Деловая книга.

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ НЕГАТИВНОГО МАРКУВАННЯ ІМІДЖУ АРТИСТА В УКРАЇНОМОВНОМУ ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ

Карпенко Ю.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасний газетний дискурс є далеким від літературної норми лінгвістичного оформлення думки і характеризується не лише високою мірою імітування повсякденної розмовної мови, а й усе більше знижується до межі ненормативності. Першопричиною цього можна назвати загальну тенденцію до спрощення, огрубіння, експресивізації досліджуваних мов їхніми носіями. Динамічні зміни у мовних смаках суспільства відразу ж знаходять своє відображення у засобах масової комунікації.

Найширше у газетному дискурсі репрезентовано саме стилістичні засоби негативного маркування іміджу артиста. Як виразники експресивності, вони використовуються для вияву суб'єктивного ставлення мовця до змісту або адресата мовлення, а також характеризуються підвищеною інтенсивністю для утворення емоційного чи логічного підсилення. Характерною рисою стилістичних засобів негативного маркування іміджу артиста в газетному дискурсі є значне нашарування таких засобів поряд із використанням різнорівневих мовних засобів.

До найбільш уживаних **семасіологічних** стилістичних засобів в україномовному газетному дискурсі належать іронія, антитеза, епітет, метафора, метонімія. За аспектом негативного маркування найчисленнішу групу утворюють одиниці, що описують професійні якості артиста або продукт його діяльності. Приклад іронії: *І... ви не повірите: перемогла пісня “Ангели” у голосному виконанні співачки Міки Ньютон*. Адресант іронізує щодо голосу артистки, адже за словником (Словник української мови) голосним є той, який сильно звучить, добре чутний або гучний, а ця співачка, на думку більшості слухачів, не наділена такими якостями.

До стилістично забарвлених **лексичних засобів** негативного маркування належать лайливі слова, сленгізми, розмовні (кодифіковані і некодифіковані) слова, жаргонізми (подекуди кримінальні), вульгаризми, суржик тощо. Україномовний газетний дискурс насичений стилістично зниженими лексичними засобами, які репрезентовано і в мові авторів повідомлення, і у цитованих висловлюваннях публічних осіб.

Газетний дискурс є осередком поєднання експресії і стандарту, що в першу чергу відображено на доборі мовних одиниць різного стилю: поряд із нейтральною чи книжною лексикою вжито стилістично марковані засоби зниженого тону. Контрастне поєднання різностильових одиниць мови “стилістично і структурно цементує вислів (текст), розширює його емоційну палітру, породжує його експресивну напругу, уможлиблює насичення його

мінливими лексико-семантичними відтінками, робить мовлення стилістично гнучким і поліфонічним” (Чабаненко, 2002, с. 18).

Переважну більшість висловлень з використанням обценізмів лише цитовано журналістом, а насправді всі нелітературні лексеми вжито самими артистами, що може свідчити про низький рівень культури деяких діячів шоу-бізнесу, які проєктують це на своїх глядачів і слухачів. Цей факт негативно впливає на імідж артиста, проте варто пригадати тезу про діалектичність іміджу зірки – те, що виявиться поганим для однієї групи людей, буде нормальним і навіть позитивним для інших (наближення через знижені елементи мови до своєї цільової аудиторії, прагнення бути “своїм”).

З іншого боку, у деяких ситуаціях публічні особи, як і звичайні люди, схильні до використання лайливої лексики для того, щоб виговоритися, зняти напруження і роздратування, отримати емоційний розряд і таким чином дати категоричну оцінку (неприйняття) певним фактам, подіям чи явищам. Пор.: ... *істерика у мене трапилася, коли цей “феномен” співав якусь чергову херню і на екрані, тобто його тлом, пардон, були Леннон, Джексон, Монро...* (українська продюсерка Олена Мозгова про концерт російського співака Стаса Михайлова). Лайливий сленгізм *херня*, що значить погань, дурниці (Кондратюк, 2006) використано з метою висловлення абсолютно негативних вражень і зниженої експресивної оцінки професійної діяльності артиста загалом і продукту такої діяльності зокрема.

Зібраний **синтаксичний** матеріал негативного маркування іміджу артиста в газетному дискурсі дозволив установити, що найчастотнішими стилістичними засобами цього рівня є парцеляція, замовчування та інверсія.

Україномовний газетний дискурс також рясніє конвергентними (*конвергенція* – “нагромадження в невеликій частині тексту значної кількості стилістичних прийомів” (Л. Мацько, Сидоренко, & О. Мацько, 2003, с. 184)) авторськими засобами негативного маркування іміджу особи, серед яких метафора займає вагомe місце, а в поєднанні з іншими стилістичними засобами утворює “потужне” за ступенем експресивності висловлювання, що здатне руйнувати імідж артиста. Пор.: *Задорнов черговою порцією “творчості” вилив купу бруду на Україну та Майдан.* У цьому заголовку, наприклад, автор ужив кулінарну метафору (*чергова порція “творчості”*), яка включає мейозис (*порція* у кулінарній термінології – певна кількість харчового продукту, страви, призначеної для споживання однією особою за один раз (Словник української мови)) – навмисне применшення значущості – та іронічне “творчість”, що в сумі негативно маркує, висміює соціально-рольову характеристику іміджу артиста як професіонала та вказує на неприйняття продукту його творчості як чогось важливого, вартого уваги.

ЛІТЕРАТУРА

Кондратюк, Т. М. (2006). *Словник сучасного українського сленгу*. Харків: Фоліо.
Мацько, Л. І., Сидоренко, О. М., & Мацько, О. М. (2003). *Стилістика української мови*. Київ: Вища школа.

*Словник української мови. Взято з <http://sum.in.ua/>
Чабаненко, В. А. (2002). *Стилістика експресивних засобів української мови*.
Запоріжжя: ЗДУ.*

ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТІВ ЖИТТЯ І СМЕРТЬ У ТУРЕЦЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Каціон І.О.

Київський національний лінгвістичний університет

Відомо, що свідомість народу формується під впливом його культури. Модель світу в кожній культурі будується із цілої низки універсальних концептів і констант культури. Проте при однаковому наборі універсальних концептів у кожного народу існують особливі, притаманні лише йому співвідношення між цими концептами, що і створює основу національного світобачення та оцінки світу. Проте є і специфічні, етноцентричні концепти, орієнтовані на певний етнос.

Останнім часом предметом досліджень виступають як ключові концепти, характерні для певного народу, так і універсальні поняття, які мають загальнолюдську цінність, але з окремими специфічними компонентами значення. Об'єктам видимого світу протистоять елементи світу невидимого, так звані абстрактні субстантиви. Серед них є імена, значимість яких для культури нації перевірена роками. Е. Бенвеніст назвав такі слова “основними словами...словника сучасної культури” (Бенвеніст, 1974). Серед них провідне місце займають концепти ЖИТТЯ і СМЕРТЬ.

Процеси антропоцентризму у науці не минули й філософію, тож на початку ХХ ст. все, що стосувалося людини і індивіда набуло значної актуальності. Серед таких загально філософських понять життя і смерть посідають чинне місце. Внутрішня форма цих концептів є невід'ємною частиною людини, обрамлюючи її існування. Філософська наукова традиція також оперує і дещо видозміненим терміном картина світу, утверджуючи людину як “мікрокосм”, маленький світ, який містить у собі майже невичерпні глибини. Як писав Г.Гейне, “під кожним надмогильним каменем похований цілий світ”.

Проблема смерті й безсмертя завжди була й понині залишається предметом філософської і релігійної думки, наукових досліджень. Вона пов'язується з питанням про цінність і сенс життя. Можна сказати, що це – одна з вічних світоглядних, етичних, наукових проблем, але вона по-різному ставилася й осмислювалася в різних культурно-історичних умовах, людьми різних цивілізацій, представниками різних духовних, зокрема філософських і релігійних традицій.

В античній, греко-римській культурі переважало спокійне ставлення до смерті. Відомий грецький філософ, Епікур (341-270 до н.е) писав, що найстрашніше зло, – смерть, не має до нас ніякого відношення, бо коли ми

існуємо, вона ще не присутня, а коли вже смерть присутня, тоді ми не існуємо. Отже, смерть не має відношення ні до тих, хто живе, ні до померлих, бо для одних вона існує, а інші вже не існують.

У християнстві, яке виникло в кризову епоху історії, неприйняття смерті виступає як віра у воскресіння і вічне блаженне життя праведників.

В Середні віки пануюча церква вчила, що тимчасове земне життя – це тільки підготовка до вічного життя в потойбічному світі, а смерть – перехід від тимчасового до вічного.

А на початку Нового часу славетний нідерландський філософ Б. Спіноза, виражаючи умонастрій своєї епохи, писав: “Людина вільна ні про що так мало не думає, як про смерть, і її мудрість полягає в роздумах не про смерть, а про життя”.

З другої половини XIX ст. і в XX ст. певного поширення набирають філософські вчення, які ставлять проблему смерті і трагічного сприйняття її неминучості на одне з перших місць. Усвідомлення своєї конечності – сумна перевага людини перед тваринами. Виникнувши вперше на певному етапі життя (звичайно, ще в юності), це усвідомлення, як би воно не приглушувалося і витіснялося, вже назавжди залишається і надає особливого забарвлення всьому переживанню свого буття. Адже той, хто знає про свою смертність, не може жити, почувати, діяти так, як міг би безсмертний.

Своє розв'язання цих питань пропонує релігія, звичайно обіцяючи безсмертя в тому або іншому варіанті: або у вигляді переселення душ (індуїзм, буддизм), або як вічне блаженство праведників у потойбічному світі (іудаїзм, християнство, іслам) (Щерба, 2004).

Філософська традиція турків базується на нерозривному її зв'язку з ісламом. Згідно з цією релігією, життя дає і забирає лише Аллах. Він постійно включений до життєдіяльності людини, без Нього нічого не відбувається, Він впливає на дійсність завжди і постійно.

На основі поглядів різних філософів, а також витягів з Корану, ми зібрали низку характерних точок зору на життя і смерть у турецькій філософській думці:

- 1) життя людині надає Аллах;
- 2) він має право її забрати не узгоджуючи це з людиною;
- 3) людині заборонено самотійно обривати власне життя, вона може зробити це лише у протистоянні з ворогом, що вважається за честь, а на війні – за доблесть;
- 4) життя слід прожити достойно щоб потрапити у рай;
- 5) честь вища за життя;
- 6) загробне життя безкінечне і саме воно є кінцевою метою усіх, хто жив чи нині живе;
- 7) життя надається лише один раз;
- 8) все у цьому світі відбувається за волею Аллаха (Kubukçu, 1986).

Отже, очевидно, що субстантиви ЖИТТЯ і СМЕРТЬ займають у концептосфері турецького народу провідне місце, адже вони є онтологічними і

екзистенційно значимі як для кожного представника етносу, так і для нації в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

Бэнвенист, Э. (1974). *Общая лингвистика*. Москва: Прогресс.

Щерба, С. П. (2004). *Філософія*. Київ: МАУП.

Kubukçu, İ. (1986). *Türk Düşünce Tarihinde Felsefe Hareketleri*. Ankara.

МЕТОНІМІЧНА МОТИВАЦІЯ ГОЛОФРАСТИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ У ТЕКСТАХ БРИТАНСЬКОЇ КІНОРЕЦЕНЗІЇ

Качур І.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Дедалі більшої популярності набувають способи англійського словотвору, що дають змогу економити мовні засоби. Одним з таких є голофразис – специфічно англійський спосіб словотвору, котрий полягає у тому, що компоненти словосполучення чи навіть речення, яке вживається в атрибутивній позиції до іменника, оформлюються у графічну цілісність завдяки дефісу, лапкам або написанню разом, а також фонетичну цілісність завдяки наголосу (Арнольд, 2012, с. 175-176; Верба, 2008, с. 69), наприклад *by-the-numbers movie*, *race-against-time thriller*.

Голофразис викликає пошвавлений науковий інтерес завдяки нестандартній графічній формі, що не може не привертати увагу читачів. У британській кінорецензії голофрастичні конструкції часто мають метонімічну семантичну мотивацію. Це означає, що сам по собі складний і семантично конденсований голофразис доповнюється ще й непрямою метонімічною референцією до позначуваного об'єкта, як у *sword-and-sandals adventure* (досл. пригода з мечем і сандалями) означає жанровий різновид історичного фільму, тематика якого характеризується зображенням подій зі стародавньої історії – Стародавній Рим, Стародавня Греція, біблійні історії. Проілюстровану метонімію можна описати за допомогою моделі ТИПОВИЙ ОДЯГ (меч і сандалі) замість ІСТОРИЧНОЇ ЕПОХИ (стародавнього світу).

Опис семантики метонімічного голофразису ускладнюється тим, що голофразис використовується виключно в атрибутивній позиції, відповідно опис метонімічного перенесення варто здійснювати за аналогією до прикметникової метонімії. Прикметник не має денотації, оскільки співвідноситься з денотатом іменника, з котрим узгоджується. Тому метонімічний зсув у прикметнику також охоплює іменник, з яким узгоджується (Анашкіна, 2003, с. 58). В результаті, такі семантичні відношення, як у словосполученні *sword-and-sandals adventure*, можна описати за допомогою моделі: “одіжна ознака історичної епохи – ознака фільму”.

У прикладах метонімічного голофразису, де ознака зміщується від акторів до неживих предметів та абстрактних понять, спостерігається персоніфікація

означуваного слова, наприклад, *stripped-to-the-waist sequence* (досл. напівроздягнутий відеоряд), де напівроздягнутим є герой кінострічки, котрого показують у певному епізоді фільму; такий метонімічний зсув відбувається за моделлю “ознака персонажу – ознака відеоряду”.

Відношення між метонімічним голофразисом й означуваним іменником можуть мати каузативний характер, тобто голофразис позначає наслідок, до якого призводить поняття іменника; у контексті кінорецензії іменник, як правило, позначає фільм, його складові – зображення, музику, сюжет, а голофразис – емоційний ефект від кінострічки, виражений метонімічно вмотивованою лексичною одиницею. Наприклад, у словосполученні *crawl-under-the-seat tension* (досл. напруга, від якої хочеться залісти під стілець), голофразис *crawl-under-the-seat* позначає типову поведінку при переживанні емоції страху, навіяного напругою у фільмі. У цьому випадку метонімічний зсув можна описати як “поведінкова ознака страху – ознака напруги у фільмі”.

Отже, метонімічний голофразис має складну семантичну природу і, як наслідок, розуміння таких синтагматичних утворень вимагає певних інтерпретативних зусиль від читача, що свідчить про їх експресивний потенціал. Перспективним є дослідження функціонування голофрастичних конструкцій з метонімічною мотивацією у британській кінорецензії.

ЛІТЕРАТУРА

- Анашкина, У. В. (2003). *Дискурсивный аспект функционирования стилистического приема метонимии (на материале англоязычной художественной прозы)* (Кандидатская диссертация). Московский Орден Дружбы народов государственный лингвистический университет, Москва.
- Арнольд, И. В. (2012). *Лексикология современного английского языка*. Москва: Флинта.
- Верба, Л. Г. (2008). *Порівняльна лексикологія англійської та української мов*. Вінниця: Нова книга.

ДО ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ Й ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

Кирилова В. А.

Київський національний лінгвістичний університет

Сьогодні поняття “переклад” й “інтерпретація вже практично неможливо розмежувати. Як вітчизняні (М. Новикова, В. Радчук, О. Чередниченко та ін.), так і зарубіжні (С. Басснет, В. Лершер, Д. Псурцев, Д. Робінсон та ін.) перекладознавці схиляються до думки про те, що процес перекладу невіддільний від інтерпретативних процесів сприйняття й відтворення тексту, тому “цілком безглуздо сперечатися, що завдання перекладача полягає в тому, щоб перекладати, а не інтерпретувати, начебто це дві окремі операції” (Bassnett, 1991, 80). Сучасне літературознавство визначає термін

“інтерпретація” за змістоцентричною метою: *“називати значення тексту, що досліджується”* (Todorov, 1992, 4). Отже, відповідно до мети, основним завданням інтерпретації є *“змусити текст говорити за себе; тобто – вірність об’єктові, іншому, і, як наслідок, стирання суб’єкта”* (Todorov, 1992, 4).

Для теорії перекладу це має методологічне значення і є суголосним із висновком Й. В. Гете про “третю епоху перекладу” як найвищу й останню (як цитується у Коломієць, 2011, 21). На думку Л. Коломієць, “третьою епохою перекладу (на відміну від перших двох: епохи прозового і, по суті, “форенізуючого” перекладу, чи перекладу-очуження, та епохи “пародистського” як його називає автор, чи натуралізуючого, перекладу) Й. В. Гете вважає історичні періоди, в які “метою перекладу є досягнення ідеальної ідентичності з оригіналом: щоб переклад виступав не заміном оригіналу, а сприймався так, начебто він і є сам оригінал” (як цитується у Коломієць, 2011, 21). Розмірковуючи про суперечливий характер мети перекладу, Й.-В. Гете дійшов висновку про самозаперечення перекладу як інтерпретації: “Переклад, який тяжіє до того, щоб ототожнитися з оригіналом, в остаточному підсумкові наближається до підрядника, чим значно полегшує зрозуміння нами оригіналу. Так нас приводять – причому вимушено – назад до тексту-джерела: коло, в якому приблизна співвіднесеність чужого й знайомого, відомого й невідомого постійно змінювалась, нарешті замкнулося” (як цитується у Коломієць, 2011, 22).

Л. Коломієць вважає, що “висновок про зближення “ідеально ідентичного” перекладу з підрядником суголосний до висновку Ц. Тодорова про спорідненість ідеального прагнення інтерпретації із “дослівним повтором”, а отже, – і до висновку про драму інтерпретації. Таким чином, завдяки ідеальному завданню, спільному для “інтерпретації” й “перекладу”, ці два поняття тісно переплітаються між собою” (Коломієць, 2011, 21–25).

Теорія перекладацької інтерпретації М. Новикової ґрунтується на понятті “правильність”, якому протиставляється поняття “точність”: “По суті, всі спроби підмінити критерій правильності критерієм точності, прирівняти перекладацький стиль до відхилень і спотворень спираються на недовіру до інтерпретації. І навпаки: на основі перекладацької інтерпретації, зафіксованої текстуально, але і відкритої назовні, в широку систему контекстів, у живе життя, інтерпретації особистісної, але не суб’єктивістської, ми одержуємо доступ до першооснови художнього твору: до його смислової і стильової цільності” (Новикова, 1986, 79). Дослідниця наголошує на тому, що “в художньому перекладі інтерпретація принципово множинна і особистісна” (Новикова, 1986, 83). Разом із тим, на думку М. Новикової, *“інтерпретацію не можна штучно членувати: тут передається смисл, там форма; тут проблема лінгвістична, там соціокультурна. Єдність, системність – характерні ознаки інтерпретації”* (Новикова, 1986, 83).

За стратегією Д. Псурцева, існують два протилежні погляди щодо співвідношення перекладу й інтерпретації: “переклад як інтерпретація” й “інтерпретація як переклад”. У першому випадку недооцінюється фактор відмінності мов і, відповідно, переклад прирівнюється до інтерпретації,

натомість у другому переоцінюється фактор відмінності особистих інтелектуальних кодів, а отже, йдеться фактично про ототожнення інтерпретації та перекладу (Псурцев, 2002).

Підсумовуючи, варто зазначити, що кожен художній твір є неповторним та багатозначним, саме тому він може викликати різні, подекуди протилежні, інтерпретації. Складніший для розуміння твір пропонує більше можливостей для його тлумачення. В основі перекладацької діяльності лежить інтерпретація, адже будь-який переклад – це процес народження нового тексту, що ґрунтується на розумінні вихідного тексту. Найсуттєвішим та найскладнішим моментом у цьому процесі є здатність перекладача відтворювати образний світ художнього твору, зберігаючи при цьому стиль та манеру письма автора.

ЛІТЕРАТУРА

- Коломієць, Л. В. (2011). Перекладознавчі семінари: актуальні теоретичні концепції та моделі аналізу поетичного перекладу. Київ: ВПЦ Київський університет.
- Новикова, М. А. (1986). Прекрасен наш союз. Литература – переводчик – жизнь. Київ : Рад. письменник.
- Псурцев, Д. В. (2002). К проблеме перевода и интерпретации художественного текста: об одном критерии адекватности. Вестник МГЛУ : Перевод и дискурс, 463, 16–26.
- Bassnett, S. (1991). Translation Studies. London & New York : Routledge.
- Todorov, Tzv. (1992). Introduction to Poetics (5th ed.). Minneapolis : University of Minnesota Press.

ЕТАПИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСКУРСИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЯВИЩА ПЕРЕБИВАННЯ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Кириченко Т.С.

Київський національний лінгвістичний університет

Дослідження комунікативної взаємодії позначені широким розмаїттям методологічної бази (Бацевич, 2004, сс. 18-25; Комарова, 2012), різноманітними лінгвістичними школами та науковими парадигмами (Комарова, 2013; Кубрякова, 1997), які забезпечують системний підхід до вивчення явища перебивання. Матеріалом нашого дослідження було обрано прозові тексти художніх творів британських та американських письменників, а також англomовні художні фільми ХХ – початку ХХІ століть. Вивчення дискурсивної реалізації явища перебивання в сучасному англomовному діалогічному дискурсі передбачає поетапний аналіз.

На першому етапі нашого дослідження ми уточнили поняття “перебивання” та проаналізувати підходи до його вивчення в рамках

комунікативно-прагматичного, когнітивно-прагматичного та гендерного аспектів.

Другий етап дослідження пов'язаний із розглядом перебивання мовлення як динамічного явища та вивчення його комунікативно-прагматичних особливостей. Цей етап передбачає такі кроки:

- виокремлення шляхом суцільної вибірки з сучасних англомовних художніх творів та кінофільмів фрагментів дискурсу, які містять явище перебивання;
- дослідження ситуації перебивання мовлення з точки зору комунікативної функції перебивання;
- розгляд ситуації перебивання у динаміці, встановлення структурних компонентів та особливостей;
- аналіз прагматичного аспекту явища перебивання в рамках теорії мовленнєвих актів.

Розглянемо приклад, який демонструє аналіз комунікативно-прагматичних особливостей явища перебивання:

“Would you represent him?”

“I hope so.”

“Would the jury convict him?”

“Would you?”

“I don't know.”

(a) *“Well, think of Hanna. Just look at that sweet little innocent child out there skipping rope. You're a mother. Now think of the little Hailey girl, lying there, beaten, bloody, begging for her momma and daddy—”*

(b) *“Shut up, Jake!”*

He smiled. (c) *“Answer the question. You're on the jury. Would you vote to convict the father?”* (Grisham, 1989, p. 53).

Розмова у фрагменті відбувається між подружжям, Карлою та Джеком Бріганс. Вони обговорюють судову справу, у якій Джейк бажає виступити захисником. Перебивання *Shut up, Jake!* (b) є інтрузивним, яке вжито з метою ухилення від обговорюваної теми. Репліка-перебивання є коригуючою реплікою, яка виконує функцію виправлення / власне корекції комунікативної поведінки партнера. Доперебивна фаза (a) є реплікою стимулом та містить інформацію, яка неприємна адресанту перебивання. На сигнал зворотного зв'язку вказує реактивне висловлення *Shut up, Jake!*, яке становить фазу перебивання. Репліка перебивання позначена нехтуванням Принципу Кооперації та Принципу Ввічливості та веде до втрати "негативного обличчя". Ця репліка є проявом незгоди продовжувати розмову в обраному тематичному векторі і, як наслідок, спробою адресанта перебивання змусити свого партнера виконати певні дії, а саме: припинити розмову, на що вказує використання директивного мовленнєвого акту. Післяперебивна фаза (c) є реактивною реплікою на перебивання та постає у формі ігнорування попередньої репліки. Через це перебивання у цьому випадку можемо вважати неуспішним.

Третій етап передбачає розгляд явища перебивання з точки зору його когнітивно-прагматичних та гендерних ознак, що досягається за допомогою втілення таких кроків:

- виокремлення фрагментів дискурсу, які містять явище перебивання;
- визначення когнітивних основ перебивання мовлення;
- аналіз гендерних особливостей комунікативних перебивань;
- опис тактико-стратегічного репертуару ситуації “перебивання”.

Отже, наше дослідження передбачає три етапи: встановлення теоретичного вектору вивчення явища перебивання, визначення комунікативно-прагматичних ознак та окреслення когнітивно-прагматичних та гендерних особливостей ситуації “перебивання”.

ЛІТЕРАТУРА

- Бацевич, Ф. С. (2004). *Основи комунікативної лінгвістики*. Київ: Академія.
- Комарова, З. И. (2012). *Методология, метод, методика и технология научный исследований в лингвистике*. Екатеринбург: Издательство Уральского федерального университета.
- Комарова, З. И. (2013). Коммуникативно-прагматическая парадигма в дисциплинарно-методологическом пространстве современной лингвистики. *Вестник Челябинского государственного университета*, 73 (292), 66-71.
- Кубрякова, Е. С. (1997). *Части речи с когнитивной точки зрения*. Москва: Институт языкознания РАН.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРОВАНОГО МАТЕРІАЛУ

Grisham, J. (1989). *A Time to Kill*. New York: Doubleday.

МЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕСУРСІВ TED TALKS ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ІНШОМОВНОГО ГОВОРІННЯ

Кіржнер С.Е.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасні тенденції розвитку суспільства у напрямку інформатизації та комп'ютеризації освітнього процесу створюють дедалі більше можливостей для використання веб-ресурсів у навчанні іноземних мов.

Водночас, за відсутності реальних умов професійної іншомовної комунікації виникає постійна потреба в інтенсифікації процесу формування у майбутніх спеціалістів різних галузей умінь говоріння іноземною мовою. В цьому аспекті застосування таких засобів навчання як автентичні веб-ресурси набуває особливо важливого значення, оскільки вони здатні максимально наблизити процес вивчення мови до ситуацій реального спілкування. Отже, нашою метою є визначення цінності автентичних веб-ресурсів, зокрема TED Talks, для навчання іншомовного говоріння.

Відповідно до визначення І. М. Дробіт і Н. В. Рак, автентичні веб-ресурси – це ресурси іноземною мовою доступні в мережі WorldWideWeb. Вони містять неадаптовані аудіо та відеоматеріали, надають можливість спілкуватися з носіями мови, тобто створюють унікальне мовне середовище (Дробіт & Рак, 2013). За допомогою вказаних засобів навчання викладачі можуть вирішувати завдання формування, розвитку та вдосконалення навичок і вмінь як рецептивних, так і продуктивних видів мовленнєвої діяльності.

З огляду на розмаїття матеріалів, що існують сьогодні у мережі Інтернет, викладачам іноді важко обрати такі ресурси, що будуть доцільними для використання для певної цільової аудиторії. Саме тому, робота з веб-ресурсами вимагає від викладача попереднього аналізу та ретельного відбору навчального матеріалу щодо змістового наповнення, відповідності його тематики, посиленості для опрацювання студентами. Згідно з дослідженням Г. Дадніта Н. Хокбі відповідність веб-ресурсів повинна оцінюватися з огляду на їхню точність у викладі матеріалу, новизну інформації, зміст і функціональність (Дадні & Хокбі, 2007).

З-поміж багатьох матеріалів у Всесвітній мережі особливо цікавими з методичної точки зору видаються ресурси TED Talks. На нашу думку, вони відповідають вищезазначеним вимогам, а також є безкоштовно доступними, що значно спрощує процес їхнього використання. Матеріали TED Talks – це відеозаписи промов відомих діячів науки, культури, а також виступів невідомих доповідачів на конференції під загальним гаслом “Ideas worth pre-reading” (“поширення важливих ідей”).

Отже, визначимо методичну та психолого-дидактичну цінність цих ресурсів. По-перше, відеозапис виступів – це автентична відеофонограма. Відомо, що аудіовізуальне введення матеріалу забезпечує сприйняття інформації як через слуховий, так і зоровий канали, що сприяє утворенню в пам’яті яскравіших образів і, відповідно, кращому запам’ятовуванню матеріалу. Завдяки поєднанню аудіо- та відеорядів перегляд відеоматеріалів допомагає студентам, з одного боку, сприймати та розуміти усно мовленнєві висловлювання, а з іншого боку, сприяє їхньому породженню, забезпечуючи взаємопов’язане навчання аудіювання та говоріння.

З точки зору лінгвістики, відеозаписи виступів учасників TED конференцій є ефективним засобом навчання іншомовного говоріння, оскільки в них відтворюються основні характеристики процесу усного спілкування, а саме: лексичні та граматичні мовні одиниці, фонетичне та інтонаційне оформлення висловлювань, паралінгвістичні та екстралінгвістичні фактори, темпоральний зв’язок із ситуацією спілкування, контакт із співрозмовником. Велике значення має різноманіття тем і напрямів доповідей, адже це дозволяє використовувати ці ресурси для навчання студентів різних спеціальностей, підбираючи їх відповідно до інтересів слухачів і необхідного для них мовного та фактичного матеріалу.

У методичному плані переваги використання ресурсів TED Talks найбільш очевидні: цей засіб навчання створює сильну мотивацію щодо рухомих зображень і надає глядачеві велику кількість документів ситуативного і

країнознавчого характеру. Окрім цього, існує можливість застосування субтитрів для подолання труднощів сприйняття інформації студентами нижчого рівня підготовки або для організації різних видів роботи з матеріалами виступів. Автентичність відеозаписів робить їх ще більш цінними, оскільки надає можливість скористатись їхньою комунікативною специфікою. З досвіду роботи, зазначимо, що саме такі матеріали викликають у студентів інтерес, натхнення, підвищують мотивацію до вивчення іноземних мов, спонукають до створення власних висловлювань та обговорення на основі критичного осмислення інформації.

Отже, усі вищезазначені фактори дозволяють нам вважати використання автентичних веб-ресурсів, зокрема відеоматеріалів TED Talks, ефективним і перспективним засобом формування та розвитку вмінь говоріння іноземною мовою.

ЛІТЕРАТУРА

- Дробіт, І. М., & Рак, Н. В. (2013) Ефективність використання автентичних веб-ресурсів у підготовці перекладачів. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 3(35), 108.
- Dudenev, G., & Hockby, N. (2007). *How to ... Teach English with Technology*. Pearson, Longman.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОНОМАТОПЕЇЧНОЇ ЛЕКСИКИ В ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

Клепак А.В.

Київський національний лінгвістичний університет

На перший погляд українська мова здається гнучкою та різноманітною, тому можна було б зробити припущення, що україномовним перекладачам було б легше досягнути еквівалентності та адекватності під час перекладу. Однак, існує один, але дуже вагомий шар лексики, якому в українській мові та й загалом у більшості мов світу не приділяється така увага – ономотопеїчна лексика.

Звуконаслідування (ономотопея) та, ширше, звукосимволізм – це явища, за яких в основу номінації покладена закономірність, а не довільність фонем, а також зв'язок між фонемами у слові та значенням звуків.

Зуважимо, що в японській лінгвістичній традиції використовуються різні терміни для позначення ономотопеїчних одиниць. Це звуконаслідування – гіонго (“наслідування звуку”) і гісейго (букв. – “Наслідування голосу”). При докладній класифікації ці терміни диференціюються за ознакою “наслідування голосу живої істоти”, частіше ж вони використовуються як взаємозамінні.

Специфічність ономотопеїчних одиниць японської мови, на наш погляд, полягає, в першу чергу, в частоті їх вживання. Якщо в українській і в більшості європейських мов звуконаслідування, знаходяться на периферії мовної системи,

то в японській мові ономапопеїчні вирази, за словами Х. Какехі, “не є периферійними, а становлять значну частку мови”.

Як зауважують багато дослідників, основна функція ономапопеї – експресивна. Ономапопеїчні слова не тільки відображають звуки або стан речей, а й висловлюють почуття носія мови, передають його відчуття та емоції. При цьому важливу роль відіграє безпосередня передача почуттів, емоцій і відчуттів (завдяки явищу синестезії) на відміну від опису, створюваного при вживанні інших одиниць лексики (Поливанов, 1968).

Наявність в японській мові значно більшої, порівняно з багатьма іншими мовами світу, кількості ономапопеїчної лексики, пояснюється фахівцями не лише внутрішньомовними чинниками, насамперед характерними особливостями фонетичної, фонологічної, морфологічної систем цієї мови, надзвичайно продуктивними як у давні часи, та актуальними донині певними способами словотвору тощо, а й деякими позамовними факторами, найсуттєвішим серед яких, на мою думку, є геофізично зумовлена й історично підтверджена залежність японців від цілої низки постійних природних катаклізмів, які регулярно з покоління в покоління повторюються у природі – землетрусів, тайфунів, цунамі, зсувів ґрунту і т. ін.

За японською лексикографічною традицією, яка відрізняється від європейської, ономапопеїчна лексика за своїм походженням і семантикою поділяється на три головні групи:

1. Gisei-go (擬声語) – голосовідтворювальні (голосовідображальні) слова;
2. Gion-go (擬音語) – звуковідтворювальні (звуковідображальні) слова;
3. Gitai-go (擬態語) – звукообразні (дієвідображальні) слова.

Окрім цього, сучасна японська ономапопея як одна з галузей лінгвістики оперує також такими ключовими поняттями, як:

- onga (音画) – відображення звука (звукова картина);
- on'poho (音の方) – слова-звуки, що віддзеркалюють картину світу;
- onsei-nj shocho (音声の象徴) – звукові символи;
- onshocho (音象徴) – звуковий символізм;
- shocho-go (象徴語) – слова-символи;
- imi-no shocho (意味の象徴) – символи значення, символічне значення;
- kibo-go (気貌語) – слова, що змальовують зовнішність (людини);
- moi-go (模様語) – слова, що описують стан, ситуацію тощо;
- shayo-go (斜陽語) – слова, що описують форму, вигляд, образ.

Головним формальним критерієм віднесення лексем до класу ономапопеїзмів у японському мовознавстві передусім є їхня морфемна структура, а саме коренева редуплікація (іноді це лише подвоєння приголосних), яка значно посилює образність та метафоричність цих слів. Однак необхідно зауважити, що в японській мові редуплікація не є винятковою морфологічною ознакою ономапопеїчної лексики. Вона слугує також одним із засобів вираження категорії множини. Особливості морфологічної структури японських звуконаслідувальних слів свого часу докладно досліджували японський лінгвіст

Аманума Ясуші та ін., а тому, не будемо зупинятися на цьому питанні (Кобелянська, 2011).

Окремої уваги з боку фахівців потребує також проблема перекладу японської ономотопейчної лексики українською мовою. Зауважимо, що звуконаслідування в японській мові передають звуки оточуючого середовища, природні явища, особливості дій, почуттів та вражень мовців з таким розмаїттям конотативних відтінків, такою повнотою і вичерпністю, що при їх перекладі українською, як і будь-якою іншою іноземною мовою, у багатьох випадках необхідно залучати декілька прислівників, дієприслівників, прикметників чи дієслів, щоб хоча б більш-менш адекватно передати їхню семантику.

Найбільш проблематичною для фахівця-японіста при всеосяжній комплексно-аналітичній роботі з японськими текстами є група ономотопейзмів, що зображують суть певного явища, настрою або дії, аналогів якої немає ні в яких в інших іноземних мовах, що, безумовно, викликає різноманітні, часом непереборні труднощі для некваліфікованого фахівця.

ЛІТЕРАТУРА

- Tamori Miyazawa. (2004). Kenji-no onomatope. Nihongo-no bunseki to gengoruikei: Shibatani Masayoshi kyō:ju kanreki kinen ronbunshu, 5, 115–120.
- Кобелянська, О. І. (2011). Особливість і універсальність японського вокального звуко символізму (на матеріалі японської та європейської поезії). Східний Світ, 4, 111–120.
- Поливанов, Е. Д. (1968). Суб'єктивний характер воспріятий звуків язика. Статті по общему языкознанию. Наука, 9, 236–253.

ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ГУМОРУ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Коваль І.І.

Київський національний лінгвістичний університет

Поняття “комічне”, “гумор”, “сміх” не тотожні. Гумор – це нешаблонне когнітивне опрацювання сприйняття безглуздостей, які існують в навколишній дійсності; вербальна репрезентація нешаблонного когнітивного опрацювання життєвих безглуздостей. Комічне асоціюється з безглуздом, що не відповідає нормі в реальному житті. Сміх є психологічною реакцією реципієнта на комічне та гумор.

Особливу роль у формуванні культури гумору відіграють анекдоти. Анекдот – це сконцентрована мудрість народу. В анекдотах оцінка особистості, епохи, явища отримує суб'єктивну характеристику. Тільки в анекдоті можна знайти єдину вірну відповідь на будь-яке питання з галузі політики, економіки, сексу, педагогіки тощо. Анекдот базується на каламбурі – алогічному мовному утворенні, жарті, побудованому на грі слів. В тому числі на смисловому поєднанні в одному контексті різних значень одного слова, різних слів

(словосполучень), тотожних або схожих за звучанням, чи слів, які формально є синонімами або антонімами, але які за змістом знаходяться в різних синонімічних рядах. Виникнення комічного, як правило, обумовлено законом асиметричного дуалізму мовного знаку – принципом мовного семіозису, який виникає у порушенні однозначної відповідності між знаком та його змістом.

Засобами репрезентації гумору на лексико-семантичному рівні є омоніми, пароніми, автономазія, катархе́за, каламбур, метафора, метонімія, оксіморон, гіпербола, полісемія, okazіоналізм; на синтаксичному – порівняння, антитеза, градація, мейозис, хіазм, паралелізм, повтор, еліпс; на текстово-дискурсивному – алогізм, гротеск, іронія, парадокс, невідповідність посилки та наслідку.

Найяскравіші приклади вживання засобів лексико-семантичної категорії пов'язані з використанням полісемії та синонімії: *In einem Gespräch mit dem Sprachforscher Konrad Duden fragte die Frau eines ausländischen Diplomaten: "Ist es nicht merkwürdig, dass die deutsche Sprache für eine und dieselbe Tätigkeit mehrere Wörter hat? "Speisen" und "essen" ist doch wohl dasselbe! Und auch "senden" und "schicken"? – "O, das stimmt nicht ganz, gnädige Frau!", antwortete Duden. "Sehen Sie, Sie können Arme wohl "speisen", aber nicht "essen". Und Ihr Mann: Er ist zwar ein Gesandter, aber kein Geschickter!"*. В анекдоті дієслова *senden* та *schicken* є синонімами, але утворені від них субстантивовані прислівники мають різні значення: *der Gesandte* – “посол” і *der Geschickte* – “спритна, вправна, майстерна людина”. Окрім того, в анекдоті обіграється полісемія лексеми *speisen* – “їсти” и “годувати”, яка є в одному із значень синонімічна із дієсловом *essen*.

Омонімія є звуковим збігом різних мовних одиниць, значення яких не пов'язані одне з одним. Омонімія надає тексту двозначності: *"Herr Friseur, können Sie mir die Haare etwas locken?" – "Locken kann ich sie schon, mein Herr. Aber ob sie auch kommen?"* Дієслово *locken* у запитанні клієнта і відповіді перукаря має різне лексичне значення: “завивати” і “приваблювати”.

Одним із прийомів мовної гри є неомотивація скорочень, тобто наповнення відомих скорочень новим змістом, в результаті чого виникає комічний ефект: – *Was heißt BMW auf polnisch – Bald Mein Wagen. Абревіатура відомої марки німецького автомобіля BMW (Bayerische Motoren Werke) розшифровується як Bald Mein Wagen, натяк на крадіжку.*

На обігруванні лексичної багатозначності чи омонімії базується каламбур. Це фігура, заснована на значеннєвому поєднанні в одному контексті або різних значеннях одного слова, або різних слів (словосполучень), які звучать однаково або приблизно подібні за звучанням. В анекдоті *"Wie nennt man Männer, denen es egal ist, ob sie einen Ketchup- oder einen Tintenfleck haben?" – "Fleckmatiker"* каламбур полягає у співзвучності іменників *Phlegmatiker* “флегматик” і *Fleckmaticker*, утвореного від лексеми *Fleck* “пляма”.

"Drei Ostfriesen namens Keiner, Niemand und Doof wohnen in einem Hochhaus. Keiner wohnt ganz oben, Doof in der Mitte und Niemand ganz unten. Eines Tages schauten sie alle drei aus dem Fenster. Keiner spuckte Doof auf den Kopf. Empört ging Doof zum Polizisten. Er sagte: "Keiner hat mir auf den Kopf gespuckt, Niemand hat's gesehen". Fragt der Polizist: "Sagen Sie mal sind Sie doof?" В анекдоті

каламбур вживається на рівні слів *Keiner, Niemand, Doof*, які в цьому анекдоті є, з одного боку, власними іменами, а з іншого, збігаються із займенниками *keiner, niemand* і прикметником *doof*.

Розглянуті лінгвістичні прийоми не охоплюють всієї багатоманітності прийомів створення комічного. Як складне багатоаспектне явище анекдот потребує комплексного підходу, що є перспективою подальших досліджень у цій галузі.

ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕХІДНОСТІ НЕПЕРЕХІДНОСТІ ДІЄСЛІВ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Ковальчук Ю.Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

В сучасних китаєзнавчих розвідках дієслова класифікують на перехідні й неперехідні в залежності від їхньої здатності приймати прямий додаток. Додаток, в свою чергу, поділяється на три види: додаток, що позначає об'єкт дії, тобто обличчя або предмет, що змінює свій стан під впливом направленої на них дії; додаток, що позначає об'єкт почуття або розумової діяльності; додаток зі значенням місця. Третій вид можна вживати після дієслів зі значенням руху і прибуття на місце, і відрізняється від інших двох видів тим, що перед ним можна вживати прийменник (Яхонтов, 1965). Отже, в залежності від того, якого виду додаток відноситься до дієслова, можна визначити характер дієслова, і навпаки. Наприклад, якщо ми маємо дієслово зі значенням руху або прибуття, то додатком до нього може бути тільки слово зі значенням місця, отже характер дієслова і додатка тісно між собою пов'язані, і в залежності від їхнього зв'язку слід розглядати проблематику перехідності й неперехідності дієслів.

В.А. Курдюмов розглядає неперехідні дієслова як такі, що можуть поєднуватися з додатком за допомогою прийменника: 向他提议 – зробити йому пропозицію (якщо не вжити прийменник 向, то словосполучення набуде зовсім іншого значення: 他提议 – він робить пропозицію). 介绍给我 – представити мені, познайомити мене (в даному випадку необхідно використати прийменник 给 зі значенням “для”, отже, буквальний переклад даного словосполучення “представити для мене”). 对他说 – сказати йому (необхідно вжити прийменник 对 зі значенням “до”, щоб вказати, що дія направлена “до нього”, отже, буквальний переклад “говорити до нього”).

Можна помітити, що дієслова з зазначених вище прикладів є неперехідними тільки в конкретних ситуаціях, адже ми можемо вжити дієслово 说 у словосполученні 说话 – говорити, і одержимо перехідне дієслово, яке є перехідним, тобто без прийменника поєднується з додатком. В цьому випадку слово “话” виступає як нульовий додаток і не перекладається. В.А. Курдюмов вважає, що перехідність не є чимось постійним, вона залежить від ситуації, і навіть в одній і тій же ситуації дієслово може бути перехідним і неперехідним. Розглянемо приклад: 在房管住 – 住房管 жити в готелі. Можемо спостерігати, як

дієслово 住 «жити» виступає як перехідне і неперехідне в одній і тій самій ситуації: в першому випадку воно неперехідне, адже поєднується з додатком за допомогою прийменника 在, який має значення “в”, а в другому випадку 住 трансформується у перехідне дієслово, адже в цьому випадку воно не потребує прийменник для поєднання з додатком (Курдюмов, 2005).

Інший вчений лінгвіст О.О. Драгунов розрізняє перехідні і неперехідні дієслова за трьома чинниками:

1) перехідні дієслова тісно пов'язані з додатком. За твердженням О.О. Драгунова (1952), в китайській мові додаток виконує дві функції: лексичну та граматичну. Лексична – уточнює значення дієслівного кореня, а граматична – перетворює морфему дієслова з простого найменування дії в семантично і граматично завершене ціле, тобто, в перехідне дієслово. Наприклад: 写字 українською мовою перекладається як «писати» а не «писати ієрогліфи»; 睡觉 перекладається українською як «спати» а не «спати сон», 吃饭 перекладається як «їсти», а не «їсти їжу». В усіх трьох прикладах додаток виконує граматичну роль, лексично він нічого нового не вносить, і використовується лише для «оформлення» дієслівного кореня.

2) переважна кількість іменників із суфіксом 子 утворена від перехідних дієслів, і позначає конкретні, матеріальні предмети: 锥子 «шило» утворене від дієслова 锥 «проколювати»;

3) переважна кількість іменників із суфіксом 儿 утворена від неперехідних дієслів і позначає абстрактні поняття: 吓到班死儿 «злякатися до смерті», іменник 死儿 утворився від дієслова 死 «вмирати».

Отже, найважливішими ознаками, притаманними перехідним дієсловам є здатність поєднуватися з додатком без прийменників, тобто “перехідно”, а також необхідність перехідного дієслова приймати після себе непрямий додаток, або «нульовий» додаток, який виконує граматичну функцію. В той же час, слід пам'ятати, що перехідність явище непостійне і залежить від конкретної ситуації. Виходячи з зазначеного вище, можна зробити висновок, що питання перехідності і неперехідності дієслова ще потребує подальшого дослідження й уточнення, і є однією з ключових наукових проблем сучасного китаєзнавства.

ЛІТЕРАТУРА

- Яхонтов, С. Е. (1965). *Древнекитайский язык*. Москва, СССР: Академия наук СССР, НАУКА.
- Курдюмов, В. А. (2005). *Курс китайского языка. Теоретическая грамматика*. Москва, Россия: ЦИТАДЕЛЬ-ТРЕЙД: ЛАДА.
- Драгунов, А. А. (1952). Части Речи. Г.Ф. Смыкалов (Ред.), *Исследование по грамматике современного китайского языка*. Москва-Ленинград, СССР: Академия наук СССР.

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ОСВІТНЬОГО САЙТУ DEUTSCH.INFO ДЛЯ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Козир А. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Німецька мова належить до досить поширених у світі мов і є офіційною державною мовою таких держав, як Федеративна Республіка Німеччина (75,3 млн. мовців), Австрія (8 млн.), Ліхтенштейн, а також однією з офіційних мов Швейцарії (5,2 млн. мовців або 72,4 % населення) і Люксембургу. На користь вивчення німецької мови свідчать такі факти: Німеччина є найбільшою у світі країною-експортером; німецька мова є однією із загальноживаних в ЄС; німецька мова є другою поширеною мовою науки; той, хто вивчає і розуміє німецьку, підвищує свої шанси на ринку праці. Саме тому на сьогоднішній день виникла потреба вивчення німецької як другої та навіть першої іноземної мови. Сучасний інформаційний світ легко забезпечує цю потребу, і всі бажаючі мають можливість вивчати іноземну мову, не виходячи з дому, за допомогою мережі Інтернет.

Deutsch.info – це безкоштовний багатомовний сайт для вивчення німецької мови, на якому використовуються сучасні дидактичні матеріали, а також надається практична інформація про життя і роботу в Німеччині та Австрії. Основна цільова аудиторія сайту *deutsch.info* – це люди, зацікавлені у вивченні німецької мови, культури і традицій німецькомовних країн. Сайт орієнтований на працівників різної кваліфікації та студентів, які хотіли б переїхати до Німеччини чи Австрії або вже проживають в одній з цих країн, на тих, кому знання німецької мови необхідні для роботи, а також на старшокласників, туристів і жителів прикордонних регіонів. Сайт пропонує три рівні оволодіння німецькою мовою А1, А2 та В1.

Головна сторінка сайту пропонує своєму користувачу обрати мову, якою він бажає навчатися. Нажаль українська мова відсутня.

Далі в підрозділі «Що ви тут знайдете?» коротко описані такі розділи сайту, як *Курси, Граматика, Медіатека, Словники, Корисне та Співтовариство*. Однак щоб переглянути кожен із розділів детальніше, користувач має спочатку зареєструватися. На сайті зареєстровано близько 371 тис. користувачів.

У лівій частині титульної сторінки сайту знаходяться посилання на соціальні мережі, де можна знайти відгуки та додаткову інформацію про мову та країну, мова якої вивчається.

Розглянемо детальніше одну із тем сайту – *Тема 3. Одяг, кольори та погода. Урок 1. Я бачу те, що ти не бачиш...*

Урок починається з полілогу, на початку якого російською мовою коротко описана навчально-комунікативна ситуація. Зліва наведено текст полілогу, справа – мультиплікаційний відеофрагмент, в якому розігрується полілог. Персонажі та декорації реалістичні, що однаково добре сприймається різними віковими групами. Позитивним є поєднання різних видів мовленнєвої

діяльності (аудіювання та читання), використання зображальної та вербальної опори допомагає сприйманню та розумінню. Якщо навести курсор на текст полілогу, з'являється переклад фрази через Google Translate, хоча він є не досить вдалим, але достатнім для загального розуміння. Однак у цьому немає особливої необхідності, оскільки далі подано переклад нових слів та словосполучень з тексту та приклади їх вживання.

Після лексичних вправ користувач переходить до виконання граматичних вправ. Це вправи на заповнення пропусків словами зі списку, використання нових та вже відомих ЛО. Вправа починається із гіперпосилання на сторінку з відповідним граматичним правилом. Серед інших граматичних вправ є також вправи на відмінювання дієслів на рівні слова та речення.

Проаналізувавши сайт *Deutsch.info* можна виділити такі його позитивні риси:

- структурованість та послідовність викладу навчального матеріалу (від простого до складного);
- активізація ЛО на рівні слова, словосполучення, фрази, міні діалогу чи діалогу (полілогу);
- ситуативність, зв'язок з повсякденним життям;
- поєднання різних видів іншомовної мовленнєвої діяльності та залучення одразу декількох аналізаторів;
- контроль та оцінювання, що стимулює користувача до правильного виконання вправ і продовження свого навчання.

Незважаючи на всі переваги, варто зазначити деякі недоліки сайту *Deutsch.info*:

- обмеженість рівнів оволодіння мовою (лише до B1);
- відсутність можливості контролю говоріння;
- відсутність вправ і завдань для формування фонетичної компетентності;
- потреба у використанні додаткових джерел інформації (словників та довідників).

Сайт *Deutsch.info* може бути використаний як для самостійного вивчення мови, так і як допоміжний засіб на урок та заняттях з німецької мови як першої та другої іноземної мови.

Таким чином, з огляду на обмеженість часу аудиторних занять, розглянутий нами освітній сайт може успішно використовуватися як засіб формування німецькомовної граматичної та лексичної компетентностей у самостійній роботі студентів, оскільки теми представлені на освітньому сайті корелюють з темами, які вивчаються на перших двох курсах мовного ВНЗу.

ЛІТЕРАТУРА

Ulrich Ammon (2010). *Welche Rolle spielt Deutsch international?* Retrieved from: <https://www.deutschland.de/de/topic/wissen/bildung-lernen/welche-rolle-spielt-deutsch-international>.

ВЛАСНІ ІМЕНА В ПУБЛІЦИСТИЦІ Є. СВЕРСТЮКА

Козирєва З. Г.

Інститут української мови НАНУ

У лексиконі Є. Сверстюка досить частотні власні імена, що займають істотне місце в мовній картині світу письменника. Словник власних імен ідіолекту публіцистики Є. Сверстюка налічує близько 400 одиниць, які в індивідуальних образах відображають активну пам'ять автора – історію, суспільно-політичну ситуацію, релігію, культуру, географію. Виділено чотири часові зрізи, в кожному з яких представлені топоніми і антропоніми: 1) актуальний синхронний зріз часу життя письменника; 2) українська, російська і європейська культура в історичний період; 3) релігійне життя в Україні на сучасному етапі і в історичній ретроспективі; 4) біблійна, антична і християнська міфологія. Виділено тематичні поля: 1) імена реальних осіб – членів сім'ї, друзів, табірних товаришів, учасників епізодичних зустрічей, ім'я самого автора (Горбач, Горинь, Горська, Дишель, Кук, Лук'яненко, Луцький, Макаренко, Піскорська, Рокицький, Семикіна, Шумук); 2) українські, російські і європейські діячі культури – письменники і поети (Айтматов, Антоненко-Давидович, Вітмен, Достоєвський, Петефі), мовознавці (Єфремов, Кримський, Русанівський), історики, філософи (Бердяєв, Вернадський, Грушевський, Фройд), композитори (Кошиць, Стравінський, Стеценко), кінематографісти, артисти (Параджанов, Цимбал), співаки (Матвієнко), художники (Білокур, Касіян, Малевич, Приймаченко), правозахисники (Астра, Глузман, Мешко, Сахаров); 3) державні, громадські, історичні та церковні діячі (Бандера, Бейліс, Боженко, Герцль), 4) літературні герої (Гулівер, Митрофанушка, Раскольников, Тартюф), міфічні та біблійні персонажі (Антей, Антихрист, Богородиця, Мойсей, Пилат); 5) топоніми, назви пам'ятних місць, храмів (Андріївська церква, Бабин Яр, Володимирська гірка, Карпати, Курили, Магадан); 6) назви водних басейнів (ріка Колима); 7) різнорідна група з назвою церковних свят і таїнств (Андрія, Великдень, Пречиста, Причастя, П'ятидесятниця, Святвечір), біблійних понять (Апокаліпсис, Вавилонська вежа, Вифлеємська зоря, Нагірна проповідь, Голгота, Творець); 8) реалій: історичних документів, літературних організацій, видавництв, газет, журналів, часописів (ВАПЛІТЕ, "Правда", "Радянська Україна", "Релігія і релігієзнавство"), творів ("Архипелаг ГУЛАГ", "Біла гвардія", "Псалми Давидові", "Шинель"); 9) громадські, церковні, військові та військово-політичні організації і блоки (Антанта, Армія Людова, Гельсінкські угоди, ОУН, ПЕН-Клуб); 10) ідіоматичні вирази, до складу яких входять власні назви (Єгипетська неволя (полон), нагірна з'ява, Охрімова свита, Сізіфова гора (пагорб), Сцилла і Харибда).

Динаміка словника власних імен відображає – прямо або опосередковано – географічне пересування автора: від місця народження у волинському селі Сільце Горохівського повіту, через навчання у Львівському університеті, роботу в Почаєві і Богданівці після університету, потім київські роки

аспірантури в Інституті психології, викладання класичної української літератури в Полтавському педінституті, згодом перехід на сучасну літературу в журналі “Вітчизна”, літературно-критичні публікації у вітчизняних журналах і те, “що не вмістилося в наші журнали, вийшло в Парижі книжкою під назвою “Собор у риштованні”. Географія наступного життєвого етапу: тюремна камера навпроти Св. Софії і холодні бурятські ночі на Становому плоскогір’ї.

Власні імена у творах Є. Сверстюка фонетично і граматично стійкі. Розмовні і трансформовані форми автор уводить лише як знак вільного і невимушеного спілкування між дуже близькими по духу людьми, наприклад: *Сервус* – звертання В. Стуса до Є. Сверстюка, *Світличник* – Іван Світличний.

Власне ім’я, крім ідентифікаційної функції, може представляти особу або об’єкт як сукупність певних якостей. Тут використано форму множини як механізм поширення узагальнених якостей конкретного референта на багато осіб чи явищ, яким притаманні такі само якості, хоч вони можуть мати інше ім’я (*корнійчуки, коротичі, маланчуки* – реальні особи, *Тартюфи, Манілови, Митрофанушки* – літературні персонажі).

Власні імена в публіцистиці вжито у первісній – ідентифікаційній функції (власне ім’я співвідносне з тим об’єктом, заміником якого в мові воно є) і вторинній – характеризувальній функції (власне ім’я є засобом опису іншого об’єкта чи поняття). Існує ієрархічна залежність між часовою глибиною власних імен (їх давністю) і їхньою придатністю для використання у вторинній функції. Контекстно власні імена вживаються в первинній функції для позначення суб’єкта опису: *Є у нас Ніна Матвієнко – наша співуча жива душа*; об’єкта дії, сприйняття, переживання: *Досить було Л. Дмитеркові виступити з погромною статтею в першому номері газети під новою назвою “Літературна Україна”, як прізвища І. Дзюби і Є. Сверстюка були проскрибовані*; відношень належності: *Андрій Антонюк – великий поет степового краю, степової Миколаївщини.. Вона в шістдесяті роки заговорила юним голосом Миколи Вінграновського*; локалізаторів місця: *Вище над Подолом вирине з поранкової осінньої мли Покровський монастир – сюди сердечна родичка тихенько завела його, п’ятирічного хлопчика* [В. Марченка]; звертання до особи-адресата з його можливою подальшою характеристикою: *Михайлино, поглянь, як на Євгеновому обличчі відбився трагізм життя*.

У розвитку ідіолекту Є. Сверстюка можна простежити чітку лінію, спрямовану на перенесення власних імен з властивих їм релігійних сюжетів на змалювання світу сучасної людини як його уявляє автор, долаючи часову відстань. Означальна здатність власних імен у вторинній функції спирається на уявлення про референта власного імені як сукупність властивостей, що слугують підставою для номінації. Необхідною умовою для успішного сприйняття і розуміння власного імені в означальній функції як своєрідного семантичного центру є його самотійне введення, оскільки поява навіть однофункціонального з власним іменем кваліфікатора ускладнює розуміння змісту: *Це вже було остаточне прощання з Мадонною – це освічення*

“чортовому вітрові”, що дме проти Христа, і проти Рабіндраната, і проти погляду Заходу на “похід звіра”.

СТРУКТУРНО-КОМПОЗИЦІЙНІ, ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ-АНОТАЦІЙ АНГЛІЙСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Козуб Л.С.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

На сучасному етапі розвитку лінгвістики все більше уваги приділяється нетрадиційним формам текстів. Особливе місце серед них посідають короткі тексти або тексти малої форми, які дуже різноманітні за сферою свого функціонування. Одним із різновидів цих текстів є тексти-анотації англійських художніх творів. Серед головних аспектів аналізу цих текстів є вивчення їхньої структурної організації, лінгвопрагматичних і функціональних особливостей, емотивних засобів.

Питання про композиційні характеристики анотацій широко розглядається в посібниках з написання таких текстів малої форми. Зазначається, що рекомендаційні анотації можуть складатися з відомостей про автора і його творчості, оцінки і характеристики твору, відомостей про цільову аудиторію.

Однак зазначені композиційні елементи в проаналізованих текстах-анотаціях англійської художньої літератури простежуються не завжди. Різноманітність жанрів художньої літератури та особливості конкретної книги підказують авторові, як краще написати такий текст. Дослідження англійських текстів-анотацій дозволяє стверджувати, що вони часто містять цитати з художнього твору, його короткий зміст і літературознавчу оцінку, відомості про автора, оцінку його творчої діяльності та здобутків. При цьому ці елементи можуть розташовуватися у різній послідовності, повторюватися або ж бути зовсім відсутніми.

Так, досліджувані анотації англійської художньої літератури, за наявністю тих чи інших складових, можна поділити на ті, що складаються з:

- 1) літературознавчої оцінки, цитати з твору, короткого змісту, відомостей про автора й оцінки його творчості;
- 2) цитати з твору, короткого змісту і літературознавчої оцінки;
- 3) цитати з твору і короткого змісту;
- 4) короткого змісту і літературознавчої оцінки твору;
- 5) короткого змісту твору;
- 6) цитати з твору.

Для того, аби визначити чи дійсно кожен елемент композиції анотації реалізує свій прагматичний потенціал на практиці, нами було проведено опитування вітчизняних (193 особи) та англомовних (42 особи) читачів літератури віком від 14 до 35 років. За результатами дослідження виявилось, що 92, 2% вітчизняних і 55 % англомовних рецензентів читають тексти-анотації.

За результатами подальшого опитування тих читачів, які знайомляться з текстом анотації перед покупкою книги, виявилось, що на переважу більшість як вітчизняних 69,9 %, так і 62% англомовних читачів не впливають літературознавча оцінка у формі висловлень журналістів авторитетних видань, літературних критиків.

В анотаціях, метою яких є реклама книги, важливу роль виконують прийоми впливу на цільову аудиторію. Ці прийоми і засоби зумовлюють виклад матеріалу і формують мовностилістичну специфіку тексту малої форми. Лінгвостилістичні характеристики текстів-анотацій англійської художньої літератури розглядалися у тісному зв'язку з їхнім прагматичним спрямуванням, беручи до уваги те, що вивчення особливостей вживання мовних одиниць у досліджуваних текстах тісно пов'язане з проблемою впливу на реципієнта.

Аналіз лексичних мовностилістичних засобів у текстах-анотаціях англійської художньої літератури свідчить про те, що найбільш вживаними засобами і прийомами є епітети, слова-інтенсифікатори – підсилювальні прислівники, ампліфікація, гіпербола, персоніфікація, порівняння, антитеза, повтор і паралелізм. Рідше використовуються асиндетон, полісиндетон, метафора, метонімія, перифраза, іншомовні слова. Серед синтаксичних прийомів виділяємо інверсію, еліпсис, номінативні речення, замовчування, риторичні фігури. До графічних засобів, які використовуються у текстах-анотаціях належать зміна шрифту: виділення курсивом, жирним шрифтом, капіталізація та зміна кольору. Усі ці засоби і прийоми зумовлюють спосіб викладу матеріалу і формують мовностилістичну специфіку текстів-анотацій, з орієнтацією на реалізацію їхнього прагматичного спрямування.

Лексичні засоби і прийоми є найбільш помітними, тими, що легко і швидко привертають увагу. Вони створюють для читача привабливий «імідж» книги, роблять вторинний текст більш натхненним і пристрасним, що викликає відповідний відгук аудиторії. Стилестичні прийоми синтаксичної побудови речення допомагають незвично організувати висловлювання, відрізнити його від «нейтральної» подачі інформації, а все що незвичне зазвичай не залишається не поміченим читачем.

Графічні засоби допомагають підкреслити значущість конкретного моменту у тексті; передати емоційне забарвлення виловлювання, тобто почуття, які автор хоче донести до читача; інтенсифікувати ту частину текстового повідомлення, де є підтекст.

Отже, вивчення лінгвостилістичних особливостей текстів-анотацій англійської художньої літератури залишається однією з найактуальніших проблем сучасного мовознавства з позиції і лінгвістики, і стилістики, і прагматики. Адже за допомогою експресивних засобів та стилістичних прийомів автор може більш повно і точно висловити своє ставлення до описуваних подій та персонажів, а також впливати на слухача, керувати його сприйняттям і розумінням тексту.

НОВІ ЯВИЩА В ГРАМАТИЦІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (КОРПУСНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ)

Коломієць В.О.

Київський національний лінгвістичний університет

У переважній більшості сучасних досліджень, присвячених новим тенденціям розвитку англійської мови, аналізуються переважно зміни в фонетичній системі і лексичному складі, нові явища в словотворі, інноваційні зсуви у стилях. Значно менше уваги приділяється формуванню нових граматичних закономірностей, зокрема змінам у морфологічній будові англійської мови.

Морфологія вважається найстійкішим рівнем граматичної системи мови, майже непроникним для будь-якого впливу, що провокує виникнення варіантів, адже вона є основою, на якій тримаються інші ланки мовної системи. Звичайно, стійкість не є нерухомістю, морфологія живої мови характеризується певною динамікою. Але накопичення нової якості відбувається повільно й малопомітно, особливо якщо спостереження ведеться протягом невеликого часового проміжку і на обмеженому матеріалі.

Можливість аналізувати не тільки частотні, а й оказіональні граматичні явища, відслідковувати динаміку мовних змін протягом обмеженого часу, передбачати подальший розвиток нового явища з'явилась відносно нещодавно завдяки бурхливому розвитку корпусної лінгвістики.

З-поміж розміщених у відкритому доступі корпусів особливий інтерес для дослідників, які цікавляться змінами у граматичному ладі сучасної англійської літературної мови, становлять корпуси текстів, створені професором університету Бригама Янга (США) Марком Девісом [<https://www.english-corpora.org/>], зокрема корпус сучасної американської англійської мови (Corpus of Contemporary American English (COCA)) обсягом 560 мільйонів слів, який складається з великого розмаїття текстів різних жанрів, створених у 1990-2017 роках, і корпус новин інтернету (News on the Web (NOW)) обсягом 7.4 мільярдів слів, утворений із статей, опублікованих в онлайн газетах і журналах з 2010 по теперішній час.

Вказані корпуси були використані для аналізу вживання 's для утворення присвійного відмінка іменників, що позначають неживі предмети, а також для аналізу вживання аналітичних форм ступенів порівняння односкладових прикметників і двоскладових прикметників, які закінчуються на -у. Ці форми досить часто використовуються школярами і студентами, які вивчають англійську мову як іноземну, але згідно традиційних граматик вони є відхиленням від граматичної норми (Swan, 1980).

Аналіз корпусних даних свідчить про те, що в сучасній американській англійській мові іменники, які позначають неживі предмети, досить часто вживаються з 's: the paper's author, the novel's narrator, a hospital's children's ward, the plant's chief engineer, the college's faculty, the room's only window, the

restaurant's front door, the war's end, the river's edge, the project's second phase, the bank's website, TV's most popular sitcom, the building's entrance, the house's wiring, the book's most intriguing chapters, the car's windows, the museum's walls, the report's recommendations, the town's bookstore.

Порівняння вживання іменникових словосполучень з іменником у присвійному відмінку і з прийменником of показало, що обидві структури можуть з'являтися однаково часто:

СОСА: the book's title (107 вживань) – the title of the book (114 вживань),

NOW: the book's title (1050 вживань) – the title of the book (956 вживань).

Частотність вживання вказаних структур залежить від типу дискурсу, функціонального стилю. Словосполучення з іменником у присвійному відмінку частіше зустрічається в академічному письмі та газетних і журнальних статтях, а сполучення в прийменником of – у розмовній мові.

Щодо аналітичних форм ступенів порівняння односкладових прикметників і двоскладових прикметників, які закінчуються на –у, вони хоч і зустрічаються в корпусних даних, але значно поступаються за частотністю відповідним синтетичним формам:

СОСА: fuller than (56 вживань) – more full than (13 вживання),

newer than (63 вживання) – more new than (1 вживання),

happier than (605 вживання) – more happy than (13 вживань),

NOW: fuller than (326 вживань) – more full than (57 вживань),

newer than (342 вживання) – more new than (7 вживань),

happier than (4666 вживання) – more happy than (154 вживання).

Результати здійсненого попереднього аналізу спонукають до критичної оцінки існуючих методичних матеріалів з граматики за допомогою корпусних технологій. Є необхідність порівняти висвітлення різних аспектів граматики англійської мови в існуючих посібниках і вживання відповідних явищ і структур у значних за обсягом корпусах англійської мови, які відображають її сучасний стан, враховуючи як ці явища і структури використовуються в різних типах дискурсу і функціональних стилях. Також є очевидною потреба в створенні сучасної описової граматики англійської мови, яка містила б не тільки якісну, а й кількісну характеристику граматичних явищ. А поки в навчальному процесі використовуються традиційні підручники бажано реалізувати проблемне навчання граматики з використанням лінгвістичних корпусів, які дозволяють студентам отримати уявлення про функціонування лінгвістичних одиниць на великому матеріалі в їх природному оточенні і оволодіти важливим інструментом для самостійного вивчення іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

Swan, M. (1980). *Practical English Usage*. Oxford: Oxford University Press.

**ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ:
АНТОНІМІЧНИЙ ПЕРЕКЛАД В ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ
(на матеріалі арабської мови)**

Кононенко В. Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Уміння і навички здійснення перекладацьких трансформацій становлять суттєвий компонент компетенції перекладача, і тому їхньому визначенню і правильному застосуванню слід приділяти особливу увагу. Застосування трансформацій у перекладі має спрямовуватися на адекватну передачу смислу оригінала і враховувати норми мови перекладу. Більшість лінгвістів поділяють перекладацькі трансформації на лексичні, граматичні та змішані. Сутність лексичних трансформацій полягає у заміні окремих лексичних одиниць вихідної мови лексичними одиницями мови перекладу, які не є їхніми словниковими еквівалентами. Іноді трансформації можуть бути викликані лексичними, а іноді граматичними причинами. У деяких випадках вони перетинаються, і тоді мають лексико-граматичний характер. Один із видів таких перекладацьких трансформацій, здійснюваних у процесі перекладу, є антонімічний переклад.

Антонімічний переклад – це лексико-граматична трансформація, під час якої відбувається заміна стверджувальної форми у мові оригіналу на заперечувальну форму у мові перекладу, або навпаки заперечення замінюється на ствердження і супроводжується заміною лексичної одиниці мови оригіналу на одиницю у мові перекладу з протилежним значенням (Комиссаров, 1990, с. 183).

Означена трансформація представлена трьома видами: 1) негативація – слово або словосполучення без формально вираженої суфіксом або часткою заперечувальної семи замінюється в перекладі на слово з префіксом *غير*, наприклад, *في غير هذا المكان* – *в іншому місці* (букв. не в цьому місці); 2) позитивація – слово або словосполучення з формально вираженою заперечувальною семою замінюється в перекладі на слово або словосполучення, яке не містить формально вираженого негативного компонента, наприклад, *لاسيما* – *особливо* (букв. не рівний, не однаковий); 3) анулювання двох наявних у реченні негативних семантичних компонентів, наприклад, *لم يزل يعمل* – *він продовжує працювати, або він все ще працює* (букв. не перестав працювати) (Кириченко & Полевик, 2013, с. 109).

Антонімічний переклад застосовується досить часто, оскільки дозволяє розширити смислові акценти та внести до перекладу різноманітність.

Під час перекладу речень з частками *إلا، سوى*, які використовують разом із заперечувальною формою дієслова потрібно застосовувати антонімічний переклад (Скалозубова, 2011, с.28). Наприклад, *اللغة التي لا يتحدثها سوى 44 شخصا في العالم* – *Мова, якою розмовляють лише 44 людини у світі* (букв. Мова на якій не розмовляють окрім як 44 людини); *مَهْمُ طالت المحادثات فَلَنْ نَسْتَعْمِلَ القوةَ إِلَّا بعدَ إستنفادِ كافة*

الوسائل السياسية. – Як би довго не тривали переговори, ми застосуємо силу тільки тоді, коли будуть вичерпані усі політичні засоби (букв. Ми не застосуємо силу, доки не будуть вичерпані усі політичні засоби) (Майбуров, 2003, с. 92).

Основні труднощі перекладу, а також увесь характер перекладацького процесу зумовлюються відмінностями у структурах і правилах функціонування мов, що беруть участь у цьому процесі.

До антонімічного перекладу також звертаються під час перекладу конструкцій з часткою غير. Наприклад, ما الذي يميز العرب عن غيرهم من الشعوب؟ – *Що відрізняє арабів від інших народів?* (букв. Те, що відрізняє арабів від не їх народів) (Скалозубова, 2011, с. 28).

Таким чином, можемо зробити висновок, що серед усіх видів трансформацій антонімічний переклад – це трансформація, якої, мабуть, можна уникнути під час перекладу, але її застосування дозволяє урізноманітнити переклад з метою передачі стилістичного і семантичного збереження відтінків оригінального тексту.

ЛІТЕРАТУРА

- Комиссаров, В. Н. (1990). *Теория перевода (лингвистические аспекты)*. Москва: Высшая школа.
- Кириченко, Е. А., & Полевик, Д. О. (2013). Антонимический перевод как составная переводческих трансформаций. Роль антонимического перевода в процессе перевода художественной литературы. *Актуальные вопросы переводоведения и практики перевода*, 3, 107–112.
- Скалозубова, О. С. (2011). *Арабский язык: практика перевода*. Минск: БГУ.
- Майбуров, Н. А. (2001). *Читаем и переводим арабскую газету*. Москва: ИД “Муравей”.

ИМЕНА ПРИЛАГАТЕЛЬНЫЕ С ОСНОВОЙ НА МЯГКИЙ СОГЛАСНЫЙ Н' НА НАЧАЛЬНОМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ РКИ

Кордун Т.Г.

Киевский национальный лингвистический университет

Русский язык, принадлежащий к группе флективных языков, обладает разветвленной и многовариантной системой окончаний изменяемых частей речи и демонстрирует совмещение в одном словоизменительном аффиксе нескольких грамем, принадлежащих разным грамматическим категориям. Изучение русского имени прилагательного представляет серьезные трудности для студентов-иностранцев, так как в падежных окончаниях прилагательных совмещены грамемы падежа, числа и рода. Для многих учащихся является неожиданным этот факт и что, например, для английского *beautiful* в русском языке имеется эквивалент в нескольких формах: *красивый, красивая, красивое, красивые*, не считая падежных изменений, которые воспринимаются студентами как разные лексемы.

На начальном этапе обучения РКИ предъявляется информация о наличии четырёх групп прилагательных: с основой на твёрдый согласный, с основой на мягкий согласный *н'*, с основой на шипящий согласный, с основой на *г, к, х*. Ознакомившись с окончаниями твёрдой группы прилагательных, студенты приступают к изучению мягкой группы. Однако в учебных пособиях по РКИ для начинающих либо вообще не представлены имена прилагательные с основой на мягкий согласный *н'*, либо они изучаются недостаточно.

Проблемным для студентов-иностранцев является то, что на начальном этапе обучения они не всегда могут на слух определить твёрдость / мягкость последнего согласного основы и не чувствуют различия в произношении окончаний (*красный – синий, конечный – последний*). В связи с этим студентам следует сообщить, что при необходимости употребления в речи прилагательного с основой на *н* или *н'*, рекомендуется проверять по словарю, к твёрдой или к мягкой группе оно относится (то есть, по окончанию *-ый* или *-ий* в Именительном падеже мужского рода единственного числа).

Также сообщается, что осмысление принципа разделения прилагательных на данные группы и усвоение окончаний прилагательных мужского, женского и среднего рода в Именительном падеже позволит учащимся в дальнейшем правильно изменять в речи прилагательные по падежам, используя необходимые окончания в зависимости от рода, числа и падежа управляющих существительных и с учётом твёрдости / мягкости конечного согласного основы.

Считаем целесообразным рекомендовать для изучения на начальном этапе следующий перечень наиболее употребительных в речи прилагательных с основой на мягкий согласный *н'*, сгруппировав их по смыслу.

1. Прилагательные с темпоральным значением:
 - отнесённость ко времени суток: *утренний, вечерний*;
 - отнесённость к определённому дню: *позавчерашний, вчерашний, сегодняшний, завтрашний, послезавтрашний*;
 - отнесённость ко времени года: *осенний, зимний, весенний, летний*;
 - отнесённость к начальному или конечному периоду: *ранний, поздний, давний, последний*.
2. Прилагательные с пространственным значением:
 - локализация в пространстве относительно ориентира «дом»: *домашний, соседний*;
 - локализация в пространстве относительно ориентира по вертикали: *верхний, средний, нижний*;
 - локализация в пространстве относительно ориентира по горизонтали: *дальний, ближний*.
3. Прилагательные *синий, древний, крайний, искренний* и *многолетний* имеют значения, не относящиеся к вышеуказанным группам. Тем не менее, они также необходимы в активном словарном запасе вторичной языковой личности на начальном этапе обучения РКИ.

Вместо механического заучивания данных лексических единиц студенты выполняют следующие лексико-грамматические упражнения, направленные на

розвиток навичок використання прикметників з основою на м'який приголосний *н'* в мові:

1) розмістити прикметники в алфавітному порядку, супроводжуючи кожний еквівалентом з рідної мови (в результаті виконання даного завдання утвориться міні-словарик прикметників з основою на м'який приголосний *н'*);

2) підібрати до кожного прикметникового по одному іменникові: *осінній -я, -е, -е* (дождь, погода, небо, листя); *вечірній -я, -е, -е* (поезд, програма, сонце, вулиця); *сусідній -я, -е, -е* (город, деревня, будинок, кімнати); *верхній, -я, -е, -е* (этаж, одяг, місце, полиця); *останній (урок, ніч, лист, слова)* і т.д.;

3) для кожного з даних прикметників вказати прикметникові з протилежним значенням: *ближній, верхній, весінній, вечірній, дальній, зимній, нижній, осінній, позавчирній, ранній, літній, ранковий, післязавтрашній, пізній*;

4) з кожного ряду прикметників виокремити «лишні» слова і пояснити свій вибір: *чорний, червоний, синій, зелений; домашній, кімнатний, сусідній, коридорний; верхній, довгий, нижній, низький; осінній, зимній, весінній, літній, сезонний*. (Повинні залишитися тільки імена прикметникові з основою на м'який приголосний *н'*);

5) дати відповіді на запитання, використовуючи відповідні за значенням прикметникові з основою на м'який приголосний *н'*.

ЩОДО ПРОБЛЕМ ВИЗНАЧЕННЯ МОЛОДІЖНОГО СОЦІОЛЕКТУ У СВІТОВІЙ ТА ЯПОНСЬКІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Кравець О.І.

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасній світовій лінгвістиці вивчаються різноманітні варіанти існування мови. Вивчення соціолектних форм передбачає дослідження мови в тісному зв'язку з особистістю індивіда, його мисленням, світоглядом, духовною культурою і практичною діяльністю. В такому контексті саме молодіжна мова представляє собою важливу і перспективну область лінгвокультурологічного дослідження. Перш за все важливо зазначити, що не існує єдиної думки щодо визначення «соціолект».

Виникнення соціальних діалектів, очевидно, сягає тих часів, коли починає відбуватися соціальна диференціація суспільства, яка згодом і спричиняє появу соціальних діалектів.

Зі зростаючим інтересом до соціальних діалектів виникає безліч спеціальних термінів, покликаних описати все різноманіття ненормативних шарів мови. Відсутність точних лінгвістичних визначень ускладнює їх науковий опис і створює чималі труднощі.

Термін “соціалект”, введений у науковий вжиток В.Є. Полівановим, який використовував його для позначення соціально обумовлених варіантів мови, визнається універсальним і найбільш адекватно виражає сутність соціальної розшарованості мови. При широкому розумінні соціолекту в категорію соціальних діалектів включають всі або майже всі соціально зумовлені різновиди мови, незалежно від їхніх структурно-мовних та функціональних особливостей. Багато лінгвістів ототожнюють поняття соціолект з поняттями жаргон та сленг. Так, О.О. Аніщенко (2010) ідентифікує поняття “соціолект” і “жаргон”, розглядаючи їх як різновиди соціально-групових діалектів (соціолектів). С.І. Ожегов (2000) визначає жаргон, як мову певної соціальної або іншої об’єднаної спільними інтересами групи, що містить багато слів і виразів, відмінних від загальноживаної мови, у тому числі штучних, іноді умовних.

Л.О. Ставицька (2005) пропонує розрізнити поняття “жаргон” і “сленг” за кількома ознаками. Так, вона пояснює, поняття “жаргон” історично вказує на обмеженість групи його носіїв, а також на вузькість семантичного поля лексичних одиниць.

В японській лінгвістиці молодіжна мова визначається терміном вакамоного (若者語). За визначенням Йонекава Акіхіко (米川明彦 2009), “Вакамоного” – мова неформального спілкування молоді, віком від 12-13 до 25-30 років, незрозумілу іншим поколінням японського суспільства, що представляє собою сукупність лексичних, фонетичних і граматичних особливостей мови, яка використовується молоддю в умовах невимушеного спілкування. Отже, виходячи із визначення японського лінгвіста можна дійти висновку – “вакамоного” є соціальним явищем в сучасній японській мові, і в повній мірі відображає лінгвістичну сутність соціолекту.

Проаналізувавши термінологічне визначення поняття “соціолект”, ми можемо зробити висновок, що в сучасній лінгвістиці погляди на визначення молодіжного варіанту мови не мають чітко встановленого тлумачення. Отже є нагальною необхідністю встановити чітке термінологічне визначення поняття “соціолект” на основі уже існуючих, яке може слугувати теоретичною базою під час комплексного вивчення як молодіжних соціальних діалектів, так і на рівні окремих підсистем.

ЛІТЕРАТУРА

- Аніщенко, О. А. (2010). Генезис и функционирование молодежного социалекта в русском языке [монография]. Москва: Флинта-Наука.
- Маковський, М. М. (1982). Социалектные диалекты. Москва: Высшая школа.
- Ожегов. (2000). Толковый словарь русского языка (6-е изд., том 1). Москва: Российская академия наук.
- Ставицька, Л. О. (2005). Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. Критика, 4, 420-423.
- 米川明彦。(2009)。若者ことば辞典 仁田義雄 他著「日本語要説」改訂版、ひつじ書房。

МОВНА КАРТИНА СВІТУ ТА КОМБІНАТОРИКА ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ

Кравченко О.Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Як відомо, мовна картина являє собою відображення екстралінгвістичної дійсності у певній мовній системі. У когнітивній лінгвістиці основним є положення про те, що “кожна природна мова відображає певний спосіб сприйняття та організацію (концептуалізацію) світу” (див. Апресян). Як показують контрастивні і когнітивні дослідження, у різних мов відсутня єдина картина світу, і ступінь міжмовних відмінностей у відображенні екстралінгвістичної дійсності співвідноситься з цілою низкою чинників мовного порядку, наприклад, структурою мови, особливостями семантичного кодування дійсності лексичними одиницями та їхньою комбінаторикою.

Метою нашого дослідження є демонстрація є зіставний аналіз комбінаторних особливостей англійських одиниць та українських лексичних одиниць і певних особливостей відображення ними світу з огляду на сприйняття дійсності носіями відповідних мовних систем.

Більша схильність англійської мови до мовної і мовленнєвої синонімії та до семантичної розмитості знаходить вияв у більш розширеній сполучуваності лексичних одиниць для відтворення певного ситуативного смислу в межах однієї синтаксичної моделі. Так, за допомогою моделі термін *economy* може утворювати словосполучення зі значенням “стан економіки”, в яких він як залежний компонент, вступає у лівосторонні зв'язки з одиницями, співвідносними зі значенням “стан”: *state of the economy, shape of the economy* (N – іменник, N1 – англійський досліджуваний іменник або у еквівалентний іменник у моделях, що містять більше одного субстантивного компонента). Що стосується української лексеми *економіка*, то вона виявляє здатність утворювати лівосторонні зв'язки для вираження аналогічного смислу лише з елементом *стан*. З когнітивної точки це, мабуть, можна пояснити тим, що свідомість носія англійської мови є менш вибірковою при сполучуванні лексичних одиниць із синонімічними елементами. Дану тезу можна проілюструвати за допомогою таких словосполучень, як *disappointing economy, failing economy, ailing economy, tottering economy, faltering economy, sinking economy*. Український еквівалент *економіка* не виявляє такої широкої сполучуваності з препозитивними прикметниками для вираження аналогічного смислу. Серед еквівалентних словосполучень, які утворюю лексема *економіка* можна навести такі утворення, як *нездорова економіка* та *хвора економіка*.

Також англійська мова виявляє ширшу здатність до компресії. Прикладом такої здатності слугує словосполучення *to embrace market economy*. Іменник *економіка* не може сполучатися з одиницями, котрі є еквівалентами дієслова *to embrace*, і відповідний смисл виражається за допомогою більш розширених

утворень, наприклад, *використовувати принципи ринкової економіки, застосовувати принципи ринкової економіки*. На наш погляд, подібні приклади свідчать про більш синкретичне мислення носіїв англійської мови при відображенні екстралінгвістичної дійсності порівняно з носіями української мови.

Отже, на основі дослідження комбінаторних властивостей англійських та українських одиниць ми можемо висловити гіпотезу про те, що на відміну від українських мовців носії англійської мови у своїй свідомості виявляють меншу вибірковість при сполученні лексичних одиниць з іншими, а також гіпотезу про більш синкретичне мислення носіїв англійської мови порівняно з українськими мовцями.

ЛІТЕРАТУРА

- Маслова, В. А. (2001). *Лингвокультурология*. Москва: Издательский центр “Академія”, 208с.
- Dyal, J.A., & Karatjas, N. (1985). *Basic economics*. New York: Macmillan publishing comp.

СИМВОЛИ В АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ З КУЛІНАРНИМ КОМПОНЕНТОМ

Крикніцька І.О.

Київський національний лінгвістичний університет

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки все дедалі привертають увагу питання фразеологічного значення, вторинності номінації (Левченко, 2005). **Мета** статті – виявити семантичні особливості англійських фразеологічних одиниць з кулінарним компонентом на підставі аналізу етносимволів, які становлять кулінарний код нації.

Фразеологізми виникають в національних мовах на основі такого образного уявлення про навколишню дійсність, яка відображає побутовий, історичний або духовний досвід мовного колективу, що безперечно пов'язано з культурними традиціями (Телия, 1986). Фразеологічне значення створюється кількома номінаціями внаслідок переосмислення лексичних значень слів компонентів, і відповідає вторинності номінації мовного відтворення фразеологізмами дійсності (Кунин, 1970). При переосмисленні назв продуктів і страв їхнє значення стає образною основою нового значення. Метафорично мотивовані кулінарні найменування формують значний фрагмент мовної картини світу англійської мови. Так, у фразеологічних назвах національних страв: *Eton Mess* (букв. Ітонський безлад) – відомий десерт з початку ХІХ століття із свіжої полуниці, морозива, вершків і бізе, улюблений смаколик Ітонської молоді; *Knickerbocker glory* (букв. слава Нікербокера) – десерт з морозива, який традиційно складається із морозива, фруктів, желе та вершків, подається у високій вузькій склянці; вперше згадується у 1930 роках; *Spotted*

Dick або *Spotted Dog* (букв. Плямистий Дік) – пудинг із сала і сухофруктів; *Blue Stilton* (букв. Блакитний Стільтон) – англійський жирний сир; *Harbourne Blue* – сир; *Stinking Bishop* (букв. Смердючий Єпископ) – вид англійського м'якого сиру із молока корів глостерської породи; *Keltic Gold* (букв. Кельтське золото) – вид напівтвердого сиру із пастеризованого молока; *Fool's Gold Loaf* (букв. Золота Буханка Дурня) – бутерброд з хліба, варення з чорниць, арахісової пасти; *Sloppy Joe* (букв. Нечупара Джо) – бутерброд із яловичого фаршу; *Pigs in blankets* (букв. Свині в ковдрах) – сосиска у тісті; *Monterey Jack* (букв. Джек із Монтерея) – назва сиру; *Hangman's Blood* (букв. Кров Палача) – коктейль із рома, джина і бренді; *Monkey Gland* (букв. Гланди Мавпи) – алкогольний коктейль; *Hot Pockets* (букв. Гарячі Кишені) – вид закуски-буріто із м'яса, сиру і овочів; *Dundee Cake* (букв. Кекс Денді) – шотландський кекс, *Sally Lunn Cake* – булочка Саллі Ланн.

В наведених одиницях фразеологічна номінація здійснюється на основі вторинної номінації або семантичного перетворення конституентного складу на основі переосмислення всієї ситуації.

Фразеологізми з компонентом *bread* в англійській культурі мають таке символічне значення:

1. Символ духовності: *by bread and salt!* – клянусь Богом!

2. Символ матеріальності: *have one's bread buttered for life* – бути матеріально забезпеченим.

3. Символ основного продукту харчування: *bread and cheese* – проста їжа, *loafs and fishes* – земні блага.

4. Символ засобів існування: *to make one's bread* – заробляти на життя, *break somebody's bread* – жити за чужий рахунок.

5. Символ гостинності: *break bread with somebody* – користуватися гостинністю.

Кулінарний компонент *milk* – молоко є їжею Богів, символізує безсмертя, благополуччя, відродження:

1. Символ достатку: *milk and honey* – “молочні ріки”.

2. Символ існування: *mother's milk* – хліб насущний, *milk the market* – наживатися на мілких конкурентах.

3. Символ материнства: *drink in smth. with mother's milk* – увібрати з молоком матері, *bring something to his milk* – наставити на шлях істини, *the milk of human kindness* – доброта.

4. Символ краси і здоров'я: *milk and roses* – кров з молоком.

5. Символ безпорадності: *spilt milk* – щось невиправне.

6. Символ пустоти: *milk for babies* – щось нескладне.

Компонент *egg* в англійській культурі має такі символічні значення:

1. Символ особистісних якостей: *a tough egg* – грубіян, *a good egg* – мила людина.

2. Символ невдачі: *a bad egg* – щось не виправдало сподівання.

3. Символ ризику: *it is very hard to slave an egg* – практично нездійсненна справа.

4. Символ обережності: *walk on eggs* – чинити з обережністю.

Компонент *salt* у фразеологізмах несе таке символічне значення:

1. Символ високого положення у суспільстві – *sit above the salt* – мати високий статус.

2. Символ негативного ставлення до когось – *to take somebody with a grain of salt* – ставитися скептично.

Отже, кулінарні культурні смисли переосмислюються при фразеологічному декодуванні, коли їхнє кулінарне значення трансформується в соціально-етичну площину. Кожний фразеологізм з культурною конотацією є внеском у загальну картину національної культури.

ЛІТЕРАТУРА

Кунин, А. В. (1970). *Английская фразеология. Теоретический курс*. Москва: Высшая Школа.

Левченко, О. П. (2005). *Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект*. Львів: ЛРІДУ НАДУ.

Телия, В. Н. (1986). *Коннотативный аспект семантики номинативных единиц*. Москва: Наука.

АЛТАЙСЬКА ЕПОХА У РОЗВИТКУ ТЮРКСЬКИХ МОВ

Ксьондзик Н.М.

Київський національний лінгвістичний університет

Проблема вивчення тюркських мов, що є однією з основних проблем тюркського мовознавства, тісно пов'язана з історією народів-носіїв цих мов. Споконвічна спорідненість тюркських мов, які походять від однієї загально тюркської мови-основи, відображена у спільному кореневому ядрі словникового фонду і у загальній граматичній будові. Найсильнішими зовнішніми факторами, що суттєво вплинули на їхній розвиток, були міграція декількох хвиль тюркських народів зі сходу на захід; прийняття ісламу у X ст.; монгольська навала XIII ст. Питання про прабатьківщину тюрків є дискусійним і сьогодні, хоча більшість тюркологів розглядають її ядром саме район Алтайських гір і витоки Єнісею. На думку російського тюрколога Кляшторного С., по гірських хребтах Алтаю, що простягнулися на південь до пустелі Гобі, по долині верхнього Єнісею і його притоках, проходила у ту далеку епоху етноконтактна зона, на схід від якої переважали тюркські і монгольські племена, а на захід – індоєвропейські. Відповідно до періодизації, запропонованої тюркологом Баскаковим М., у розвитку тюркських племен, а згодом народів і відповідно їхніх мов можна виокремити такі великі епохи: алтайська, хуннська, давньотюркська, середньотюркська, новотюркська і новітня. Сьогодні ми можемо говорити про сучасний стан розвитку тюркських мов в умовах незалежних тюркських держав, що виникли на теренах колишнього СРСР, а також в умовах нинішньої Російської Федерації.

Хронологічні рамки алтайської епохи не встановлені. Як зазначає турецький дослідник тюркських мов Бозкурт Ф., “ця епоха простягається у минуле темних сторіч” (Bozkurt, 2002, s. 59). Проте Кляшторний С. у роботі “Степные империи древней Евразии” наголошує, що “... протягом I тис. до н.е. – першої половини I тис. н.е. осіле населення і кочові племена у степах і горах між Нижнім Поволжям і Алтаєм були переважно носіями індоєвропейських мов. Разом з тим уже тоді, в результаті інтенсивних і постійних міграцій населення, у євразійських степах на територію Казахстану і Середньої Азії постійно проникали ... групи ... протоугорських племен із Західного Сибіру і Приуралля і так званих *алтайських* племен зі Східного Сибіру і східної частини Центральної Азії” (Кляшторный & Савинов, 2005, с. 42). *Алтайськими* ці племена були названі умовно: спочатку вони формувалися значно східніше Алтаю, на величезній території Південного Сибіру, між Єнісеєм і Тихим океаном, у Монголії, Маньчжурії і на просторах, що нині займають провінції Північного Китаю. У II-I тис. до н.е. у середовищі *алтайських* племен поступово формувалися пратюрко-монгольська і пратунгусо-маньчжурська мовні спільноти. В середині першої спільноти уже у I тис. до н.е. почалося утворення прототюркських і протомонгольських мов. Але племена-носії протомонгольських мов консолідувалися у Північній Маньчжурії і Північно-Східній Монголії, а племена-носії прототюркських мов розселялися головним чином у Центральній і Внутрішній Монголії, від Байкалу до Ордосу. Процеси мовної диференціації були доволі складними і відбувалися у різних областях неоднаково, адже охоплювали величезні степові і гірські масиви: на деяких територіях ці племена жили змішано, а на деяких вони були сусідами іраномовних племен.

У цей період, на думку Баскакова М., ми можемо говорити про ареал урало-алтайської спільноти, що охоплював величезну територію північніше індоєвропейського ареалу, тобто на північ від Індії, Ірану. Цей північний ареал у результаті перманентного процесу з'єднання і розпаду племен утворив два великих ареали: уральський на заході і алтайський на сході. Згодом кожний з них розпався на підареали: уральський – на угорський, фінський і самодійський; алтайський – на тюркський, монгольський, тунгусо-маньчжурський і корейсько-японський. Саме у цей період тюркські мови мали мало розбіжностей з монгольськими і тунгусо-маньчжурськими мовами. Вірогідно, цей факт дає підстави деяким науковцям розглядати ці мови як мікроалтайську мовну сім'ю, а разом з корейською і японською – як так звану макроалтайську сім'ю, що є дискусійним. Генетична спорідненість цих мовних сімей і мов не є загально визнаною, деякі ж мовознавці вважають її набутою у результаті тривалих і багато разів поновлюваних контактів передусім на рівні прамов. У контексті алтайської гіпотези варто згадати також і про гіпотезу спорідненості уральських і алтайських мов (піонером якої був Ф. Й. Табберт фон Штраленберг), що не була доказово обґрунтована й на сьогодні вважається переважно спростованою.

Академік Владіміров Б. у своєму дослідженні “Сравнительная грамматика монгольского письменного языка и халкаского наречия” зазначав, що монгольська мова разом з тюркською і тунгусською мають одного спільного предка, якого умовно можна назвати алтайською мовою. Алтайська мова не відома, але відомі алтайські мови, тобто монгольська, тюркська і тунгуська, що утворилися у процесі розвитку алтайської мови. Оскільки жодних писемних пам’яток цієї епохи не виявлено, проте збереглися спільні фонетичні, лексичні і граматичні риси цієї більш давньої мови у сучасних тюркських, монгольській і тунгусо-маньчжурській мовах. Фактично ученими було проведено гіпотетичний аналіз елементів деяких давніх мертвих і сучасних мов, на підставі чого ми говоримо про алтайський період у розвитку тюркських мов. Турецький дослідник Бозкурт Ф. у роботі “Мова тюрків”, стисло характеризує цей алтайський період (Altausa), зазначає, що ця епоха є предметом дискусії “лише для тих, хто вірить у існування алтайської мовної сім’ї” (Bozkurt, 2002, s. 59).

Такою була етнолінгвістична карта Середньої і Центральної Азії до утворення могутньої імперії хуннів у Центральній Азії.

ЛІТЕРАТУРА

- Баскаков, Н. А. (2008). *Тюркские языки*. Москва: ЛКИ.
- Баскаков, Н. А. (1969). *Введение в изучение тюркских языков*. Москва: Высшая школа.
- Кляшторный, С. Г. (2006). *Памятники древнетюркской письменности и этнокультурная история Центральной Азии*. Санкт-Петербург: Наука.
- Кляшторный, С. Г., & Савинов, Д. Г. (2005). *Степные империи древней Евразии*. Санкт-Петербург: Филологический факультет СПбГУ.
- Кримський, А. Ю. (1974). *Сходознавство: Твори в п’яти томах* (Т.4). Київ: Наукова думка.
- Bozkurt, F. (2002). *Türklerin Dili*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Caferoğlu, A. (2004). *Türk Dili Tarihi I-II. 4. Baskı*. İstanbul-Bursa: ALFA.

ТЕМПОРАЛЬНІ ПАРАМЕТРИ НАГОЛОШЕНИХ ГОЛОСНИХ ФОНЕМ У СПОНТАННОМУ НІМЕЦЬКОМУ МОВЛЕННІ

Кузьменко Т.М.

Київський національний лінгвістичний університет

Спонтанному (вільному, незапланованому, імпровізованому) мовленню властива особлива реалізація одиниць сегментного рівня мови. Численні повтори, паузи, емоційність висловлення, прискорення темпу, притаманні спонтанному мовленню, впливають певною мірою на інтонаційне оформлення повідомлення, що сприяє варіативності голосних та приголосних фонем.

Доцільно прослідкувати, яким чином ступінь спонтанності мовлення впливає на тривалість наголошених голосних звуків і тим самим встановити діапазон їх модифікацій. Під час аналізу темпоральних параметрів голосних варто враховувати інгерентні властивості звуків.

Звук як фізіолого-акустичне явище має низку певних ознак, які дозволяють відрізнити його від інших звуків. Такими основними характеристиками вважають частоту основного тону, інтенсивність та тривалість (Потапова, Лінднер, 1991; Стеріополо, 2018), висоту, гучність, тембр (Бондарко, Вербицкая, Гордина, 1974). Зокрема, Р. К. Потапова та Г. Лінднер визначають частоту основного тону, інтенсивність та тривалість “інгерентними властивостями, які доповнюють специфіку кожного конкретного звуку”. Усі зазначені параметри вимірюють за допомогою осцилографічного аналізу. Осцилограма мовленнєвого сигналу являє собою графік, на якому зображено зміну амплітуди звукового тиску за період часу у вимові мовленнєвого відрізка (Кодзасов, Кривнова, 2001, с. 144). Такий вид аналізу уможлиблює зіставлення тривалості й інтенсивності певної послідовності звуків.

Згідно з даними проведеного дослідження, наголошені довгі голосні суттєво скорочуються за тривалістю у спонтанному мовленні, тобто зазнають кількісної редукції, ступінь якої варіює залежно від інгерентних властивостей звуків. Так, довгі а та о є більш тривалими, ніж у та і, не лише в ізольованій позиції, але й у мовленні. У той час як ізольовано вимовлений голосний а має тривалість 264 мс, у спонтанному мовленні його тривалість становить 97 мс, а голосний і, відповідно, – 211 мс та 68 мс.

Абсолютні одиниці не можуть реально представити, якою мірою змінюються темпоральні параметри наголошених довгих голосних звуків у мовленні, тому доцільно звернутися до відносних одиниць і встановити, як скорочуються аналізовані голосні зі зростанням ступеня спонтанності мовлення порівняно з ізольовано вимовленими голосними, тривалість яких прийнято за 100%. Вивчення відносної тривалості дає можливість виявити ступінь кількісної редукції наголошених голосних, а також представити різний характер варіативності того чи іншого звука.

Результати аналізу відносної варіативності довгих голосних у спонтанному мовленні підтверджують, що наголошена позиція не сприяє збереженню голосним їхнього розрізнення за тривалістю (Кузьменко, 2006). Довгі голосні скорочуються в середньому до 73%. Меншою мірою підлягає кількісній редукції наголошений а, відносна тривалість якого становить 62,2%, тоді як інші голосні редукуються більш суттєво, до 67,8% – 77,9%.

Зіставлення тривалості наголошених довгих та коротких голосних звуків доводить, що ступінь прояву кількісної редукції довгих голосних є більшим, ніж у коротких. У той час як довгі голосні скорочуються за тривалістю в середньому до 27%, короткі голосні зменшуються лише до 67,3%, що свідчить про нейтралізацію опозиції “довгий – короткий”, притаманну спонтанному мовленню.

Якщо зіставити тривалість ізольовано вимовлених довгих голосних та голосних в умовах слова, а особливо у спонтанному мовленні, то спостерігається поступове скорочення тривалості звуків, яке має місце більшою мірою у наголошених довгих голосних.

Кількісної редукції можуть також зазнавати компоненти німецьких дифтонгів. Так, згідно з результатами осцилографічного аналізу, найбільш стабільні кількісні характеристики притаманні наголошеному дифтонгу ɔ̃ø , менш стабільним є дифтонг ãd , скорочення якого пояснюється зменшенням тривалості або першого, або другого його компонентів. Дифтонг ãe є відносно довгим, ніж дифтонг ãd , за рахунок подовження його першого складника.

Таким чином, аналіз темпоральних параметрів наголошених голосних у спонтанному німецькому мовленні виявив такі особливості:

1. кореляцію кількісних характеристик голосних із якісними: голосні низького підняття триваліші за високі голосні;
2. кількісну редукцію довгих та коротких голосних, ступінь якої більший у довгих голосних звуків;
3. нейтралізацію протиставлення “довгий – короткий”, яка посилюється зі зростанням ступеня спонтанності мовлення;
4. скорочення тривалості компонентів дифтонгів ãd та ãe , що може зумовити появу їхньої монофтонгізації.

ЛІТЕРАТУРА

- Бондарко, Л. В., Вербицкая, Л. А., Гордина, М. В. (1974). Стили произношения и типы произнесения. *Вопросы языкознания*, 2, 64–70.
- Кодзасов, С. В., & Кривнова, О. Ф. (2001). *Общая фонетика*. Москва: Российский государственный гуманитарный университет.
- Кузьменко, Т. М. (2006). *Редукція наголошених голосних у сучасному німецькому мовленні (експериментально-фонетичне дослідження)*. (Дис. канд. філол. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
- Потапова, Р. К., & Линднер, Г. (1991). *Особенности немецкого произношения*. Москва: Высшая школа.
- Стеріополо, О.І. (2018). *Фонетика і фонологія німецької мови. Теоретичний курс*. Київ: Видавничий центр КНЛУ.

АПОКАЛІПТИЧНИЙ РОМАН БРАЙАНА ОЛДІСА “БОСОНОГИЙ В ГОЛОВІ: ЄВРОПЕЙСЬКА ФАНТАЗІЯ”

Кулешір М. М.

Київський національний лінгвістичний університет

Одним із нових літературних видів, що успішно розвиваються, є художня апокаліптична література, в якій змодельовані різні “кінці світу”, зумовлені ядерною війною, екологічною катастрофою, соціальними катаклізмами,

нашестями інопланетян тощо. Йому присвятили увагу письменники багатьох країн, але особливо популярним він став в англійській літературі. Попри значну кількість літературознавчих досліджень, до цих пір тривають дебати чи цей вид літератури є окремим жанром чи лише піджанром соціальної фантастики.

У жанрі апокаліптичного роману написаний роман британського письменника Б. Олдіса “Босоногий в голові: європейська фантазія” (Aldiss, 1969), який називали “Уліссом” фантастики. Він позначений багатьма новаціями, автор під час написання перебував у експериментальному пошуку. На це вплинули як суб’єктивні, так і об’єктивні фактори, процеси, що відбувалися в тодішній літературній фантастиці. В 1960-х роках Великобританія переживала один із складних періодів. Не так давно, у повоєнний період, відбулося руйнування Британської імперії, а тут і холодна війна, загроза третьої світової, екологічна криза, сексуальна революція та інші суспільні проблеми. Проте англійська фантастика, як і вся англословна, здається, не помічати наявних суспільних реалій, основну увагу звертаючи на космічні простори, досягнення науки і техніки. У цих умовах в Англії виник рух молодих фантастів (пізніше до них приєдналася низка американських), об’єднаних навколо журналу “Нові світи”, який очолив з 1964 року Майкл Муркок. Вони назвали себе “Новою хвилею”. Новохвильовці вважали, що в час “межевих станів і крайніх рішень” фантастична література має відображати катастрофічність свідомості сучасних людей, їхній страх перед ядерним та екологічним апокаліпсисом, потрясіння від росту злочинності, політичного тероризму, війни у В’єтнамі тощо. Послідовники “Нової хвилі” вважали, що показати внутрішній світ людини в умовах радикальних змін неможливо за допомогою традиційних літературних засобів, що використовувалися раніше у фантастиці. Тому вони активно використовували “потік свідомості”, філософську термінологію, ненормативну лексику, ускладнену символіку періодики, телебачення, кіно тощо. Сам Б. Олдіс формально знаходився осторонь від цього руху: йому не подобалися екстравагантні дії молодих авторів, шумиха, викликана ними. Проте в душі він солідаризувався з програмою руху. Олдіс підтримав їх своїм авторитетом і навіть домогся державної субсидії для журналу “Нові світи”, таким чином врятувавши його від банкрутства.

Ідеї “Нової хвилі” відповідним чином відобразилися і на подальшій творчості автора, зокрема на вищезгаданому романі “Босоногий в голові”. У творі йдеться про подорож співробітника однієї із структур ООН, НІОНСЕКС, що займалася розселенням і реабілітацією жертв війни, Коліна Чартеріса по Європі недалекого майбутнього, що переживала наслідки глобальної війни із застосуванням психоделічної зброї.

Власне це була війна Кувейту з Європою. На самому початку Психоделічної війни він здійснив нальоти майже на всі розвинуті країни. Першою країною, яка випробувала на собі дії ПХА-бомб, була Британія.

“Психохімічні аерозолі, які за суттю були психоміметиками, занурили її міста у пільму”.

Ось як Б. Олдіс описує мешканців одного із таборів (переважно з Кавказу), жертв психоделічної зброї: “Десять тисяч жертв психоміметичної атаки тинялися по табору, усміхаючись, сміючись, скиглячи, пришіптуючи точно так само, як і в перші хвилини після бомбового удару. Деяким вдалося поправитися, в більшості же зміни прийняли незворотний характер. До речі кажучи, персонал табору в будь-яку хвилину міг розділити долю своїх піднаглядних – їх хвороба була заразною”. В іншому місці один з персонажів роману зазначає: “...Армії кінець – ці шизоїди циклоделіки зі сміху падали, варто їм в шеренгу вишикуватися. Я про інше кажу – ніякої дисципліни, один сміх! А промисловість, а сільське господарство! Я скажу так: ця країна і вся Америка з Європою своє вже відпрацювали...”. Безумцями була переповнена уся Європа.

В нових умовах змінюється суспільна поведінка людей. Колін Чартеріс в поїзді по Британії підмічає, що люди почали більше тягнутися до колективу, змінилися їхні суспільні звички, ідеї самотності та колективного існування сприймаються інакше ніж раніше.

Шизоїдна реальність затягує й головного героя Коліна Чартеріса. Наслідки впливу психоделічної зброї доповнюються його зануренням в містицизм. Він проголошує початок хрестового мотопробігу по всій Європі для “дійсної реалізації єдиного”. Чартеріс виступає в ролі месії, що має проголосити народження нового світу. Розірвана свідомість героя подає й відповідне сприйняття ним світу. У цій безумній реальності інколи виникають й адекватні оцінки. Один з персонажів роману Боуріс заявляє послідовникам Чартеріса: “Ви дурні бовдури-наркомани, вам крім вашого безумного світу нічого не потрібно, вам наплювати на те, що відбувається навколо вас”.

Розірваності реальності, а також розірваності та зруйнованості психіки головного героя відповідає розірваність сюжету твору. Апокаліпсис особистісний, персонажа твору, співвідноситься з апокаліпсисом глобальним у масштабах планети. Літературознавець В. Гопман вважає, що Б. Олдіс, щоб підкреслити наближення твору до сучасних реалій, в епіграф виніс слова американського генерала Курта Лі, які він висловив в адрес в’єтнамців: “Ми загонимо їх бомбами в кам’яний вік”.

Розірваність логіки твору певним чином має донести до людства нерозумність його дій, змусити його схаменутися, інакше цивілізацію чекає крах. Водночас вибір письменником форми, в якій він доносить до читача свої ідеї, на наш погляд, обумовлений і тими тенденціями, які спостерігалися в західному суспільстві на той час. Цей твір є одним із “дорожніх знаків”, які застерігають людство на шляху його розвитку від фатальних помилок.

ЛІТЕРАТУРА

Aldiss, B. W. (1969) *Barefoot in the Head: A European Fantasia*. London: Faber.

ІСПАНО-АНГЛІЙСЬКЕ ПЕРЕМИКАННЯ КОДІВ У США

Кульбіда Д.П.

Київський національний лінгвістичний університет

Сполучені Штати Америки ніколи не були гомогенним суспільством (виключно “білим” та англомовним). У країні продовжують спостерігатися міграційні хвилі латиноамериканців, азіатів, індіанців та ін. Територію Північної Америки до цих пір заселяють різні племена індіанців (близько 4,1% населення країни) (Statista, 2019). Чисельність населення корінних народів США істотно знизилася в процесі колонізації території європейськими переселенцями, хвороб, поступового винищення і витіснення зі своїх територій.

Коли народи, їхні мови та культури починають контактувати, з’являється соціолінгвістичний феномен “білінгвізм”. Американський лінгвіст У. Вайнрайх (1968), який є піонером в області білінгвізму, визначає його як “звичку використовувати дві мови позмінно” (с. 71). Про “колективний білінгвізм” (*bilingüismo colectivo*) йдеться тоді, коли ці контакти стають масовими (Siguan, 2001). Двомовне суспільство формують люди, які стали білінгвами не через особисті забаганки, а внаслідок проживання і розвитку на території країни, де обидві мови мають суспільну силу.

Латиноамериканські іммігранти у США через два або три покоління стають англомовними, як і переважна більшість інших міграційних груп цієї країни. Таким чином, можна говорити про “перехідний білінгвізм” (*bilingüismo transitorio*) (Blas Arroyo, 2005, с. 455). Зміна цього мовного процесу проходить у три етапи: 1) перше покоління іммігрантів вивчає англійську мову, але вдома розмовляє рідною мовою; 2) друге покоління розмовляє вдома рідною, але в школі і на роботі – англійською (без акценту); 3) третє покоління розмовляє англійською вдома і майже не знає мови своїх латиноамериканських предків.

Незважаючи на тимчасову двомовність, іспанська мова має майбутнє на території штатів у зв’язку з постійною імміграцією населення з країн Латинської Америки.

Головною складовою акультурації іспаномовних іммігрантів у США є іспано-англійське перемикання кодів (*cambio de código, alternancia de códigos*). Ідеальне перемикання з однієї мови на іншу відбувається відповідно до мовленнєвої ситуації. На вибір коду впливає співрозмовник, тема бесіди, бажання щось процитувати мовою оригіналу та ін. Здатність перемикати коди свідчить про досить високий рівень володіння двома мовами. Перемикаючись на інший код, мовець повністю підпорядковує його до фонетичного, морфологічного, лексичного та синтаксичного рівнів другої мови.

Виокремлюють такі типи перемикання мовного коду (Кушнарьова, 2010, с. 8; Blas Arroyo, 2005, сс. 638-643):

– розділове (*cambios tipo “etiqueta”*). Представлене дискурсивними маркерами (*you know, so, now, well*), розділовими запитаннями (“з хвостиком”) (*no?*), вигуками (*yeah!*) та ін. Наприклад: *Te lo digo todo, man* (Ramón,

RPM Miami); *By the way, mi hijita, te llegó otro regalito* (madre de Luisa, RPM Miami);

– міжфразове (*cambios interoracionales*). Відбувається між простими реченнями двох мов, складними реченнями та простими реченнями у складі складних. Наприклад: *Te voy a contar la historia. Tu socio apostó su parte en el taller conmigo. Y perdió, si no lo sabías. Así, si no me consigue mi dinero, me cobro contigo o con su familia. Nothing personal, only business. ¿Lo dije bien?* (El Guajo, RPM Miami);

– внутрішньофразове (*cambios intraoracionales*). Реалізується всередині речення як на рівні окремого слова, що виконує певну синтаксичну функцію, так і на рівні словосполучення. Наприклад: *First of all, you are not a dad. And, second, don't pretend you are a family man, cuando te vas por meses y se te olvida que tienes una* (Natty Hernández, RPM Miami).

Менталітет будь-якого народу проявляється в його культурних здобутках. Телевізійний дискурс завжди оперативно віддзеркалює найновітніші процеси і тенденції суспільного життя. Тому оригінальне аудіовізуальне мистецтво має стабільно велику кількість шанувальників.

Для відбору матеріалу для дослідження було обрано **RPM Miami** (2011), який є одним із сучасних двомовних американських телесеріалів. На відміну від інших двомовних серіалів, зокрема **Modern Family** (2009), **Jane the Virgin** (2014), **Narcos** (2015) та ін., у **RPM Miami** можна якомога краще прослідкувати усне перемикання кодів у межах мовного потоку одного мовця. Цільовою аудиторією таких серіалів є здебільшого іспаноамериканці.

Наразі телебачення продовжує відігравати значну роль у житті американців. Формати їхніх телевізійних шоу та серіалів, актуальний контент, актори та телеведучі змінюються, щоб відобразити політичні, соціокультурні та мовні тенденції в розвитку сучасного суспільства. Дослідження білінгвального мовлення іспаноамериканців демонструє, що перемикання мовного коду не порушує синтаксичної цілісності та правильності комунікативних одиниць обох мов, що свідчить про мотивовану комунікативну поведінку, знання мовців та їхню компетентність у структурі і функціях лексичних одиниць двох різних мов.

ЛІТЕРАТУРА

- Кушнарџова, І. М. (2010). *Комунікативні стратегії ведення двомовного діалогу з перемиканням коду (на матеріалі української, російської, англійської мов)*. (Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук). Київський національний університет імені Т. Шевченка, Інститут філології, Київ.
- Blas Arroyo, J. L. (2005). *Sociolingüística del español. Desarrollos y perspectivas en el estudio de la lengua española en contexto social*. Madrid: Cátedra.
- RPM Miami. Season 1, episode 1. Взято з <https://vimeo.com/130717215>
- Siguan, M. (2001). *Bilingüismo y lenguas en contacto*. Madrid: Alianza. 17.

Statista. The Statistics Portal. Взято з <https://www.statista.com/statistics/183489/population-of-the-us-by-ethnicity-since-2000/>

Weinreich, U. (1968). *Languages in contact. Findings and problems.* The Hague: Mouton Publishers.

ПЕРЕКЛАД ЛЕКСИКО-СЛОВОВІРНИХ ГНІЗ З ВЕРШИНОЮ ТВАРИНА В КОНЦЕПТІ ОСОБА, ЩО ВИКОНУЄ ДІЮ

Куранда В. В.

Київський національний лінгвістичний університет

У галузі номінативного словотворення іменники, які називають осіб, посідають особливе місце та становлять органічний компонент дериваційної системи. Їх кількість постійно поповнюється новоутвореннями, які виникають за потреби називати ту чи іншу особу за новою професією чи видом діяльності.

Категорія діяча як об'єкт дослідження, на думку А. А. Уфимцевої (Уфимцева, 1986), вважається однією з центральних семіотичних категорій мови. Категорія особи-діяча, тобто особи, яка виконує певні дії, у тому числі здійснює професійну діяльність, може класифікуватися і як лексико-семантична категорія, і як слововірна, саме так, як вона представлена у цьому розділі. До категорії особи-діяча, під якою розуміємо живу істоту, належить категорія “особи що виконує дію”, під якою розуміємо особу, що цілеспрямовано займається певною трудовою діяльністю у сфері тваринництва.

Серед найменувань осіб зі значенням виконавця дії І. В. Желябова умовно виділяє такі лексико-семантичні розряди:

1) найменування осіб за родом занять: вони називають особу, що виконує таку трудову діяльність, яка не потребує певної підготовки (Желябова, 2002): *gatticida* – шкуродер (робітник служби по відлову безпритульних тварин), наприклад “...*Italo Brombara il terribile gatticida veneziano perito in un naufragio al Lido mentre trasportava un carico di bestiole illegalmente macellate*” (Pellegrini, 2010) – “*Італо Бромбара, страшний венеціанський шкуродер, загинув у корабельній аварії біля остовів Лідо, коли перевозив нелегально вбитих тварин*”, *accalappiacani* – собачник, шкуродер, *vaccario/vaccaro* – скотар, пастух, *capraio*, *capraro* – козопас (“*Un capraro, il cui nome era Lamone, trovò un piccol bambino, e con esso una capra che lo nutriva*” (Pellegrini, 2010) – “*Один козопас на ім'я Ламоне знайшов маленького хлопчика, а з ним козу, яка його годувала*”;

2) найменування осіб за ремеслом: іменують особу, що виконує таку трудову діяльність, яка є джерелом існування, потребує вишколу, базується на дрібному ручному виробництві і пов'язана з особистою майстерністю ремісника (Желябова, 2002): *tosacani* – собачий перукар, *vaccinaro* – 1) дубильник; 2) м'ясник;

3) найменування осіб за професією: називають людину, що виконує таку трудову діяльність, яка є джерелом існування, потребує кваліфікованої підготовки, спеціального навчання (Желябова, 2002): *cagnotto* – 1) найманий

вбивця; 2) агент таємної поліції; 3) прихвостень (“...attorniato da parassiti e da cagnotti di vilissima sorta” (Treccani, 2015) – “... оточений зрадниками та мерзенними прихвостнями”, *vaccinatore* – вакцинатор.

Концепт ОСОБА, ЩО ВИКОНУЄ ДІЮ терміносистеми тваринництва сучасної італійської мови представлена такими словотвірними моделями:

SN=SN+—cida: *gatticida*;

SN=SN+—aglia: *canaglia*;

SN=SN+—otto: *cagnotto*;

SN=SN+—aio: *vaccaio, capraio*;

SN=SN+—aro: *vaccaro, vaccinaro, capraro*;

SN=SN+—tore: *vaccinatore*;

SN=SN+—erella: *vaccherella*;

SN=SN+—ese: *Caprese*;

SN=SV+SN: *accalappiacani, tosacani, scalzacane*.

Характерною особливістю наповнення досліджуваного концепту є велика кількість задіяних мікромоделей суфіксального словотвору та словоскладання.

Основною пропозиційною структурою цього концепту є структура: суб’єкт – предикат – об’єкт. При цьому у терміносистемі тваринництва сучасної італійської мови можна виділити такі типи пропозиційних відношень:

1. Особа має справу з об’єктом: *capraio/capraro* – козопас, *vaccaio/vaccaro* – скотар/настух, *vaccinaro* – 1) дубильник; 2) м’ясник, *accalappiacani* – собачник, *шкуродер*.

2. Особа полює на об’єкт: (див. додаток 1) *gatticida* – *шкуродер* (робітник служби по відлову безпритульних тварин). Дериваційна одиниця утворена шляхом поєднання основи *gatt(i)* та суфіксоїду –cida, який походить від дієслова *uccidere* – вбивати.

3. Особа має риси об’єкта: лексеми, що входять до даного типу пропозиційних відношень, можна вважати емоційно зниженою лексикою. Утворені за допомогою метафоричного переносу: *vaccherella* – 1) теличка тварина; 2) зневажливо до дівчини; *canaglia* – 1) група злих мерзенних та нечесних людей; 2) негідник; *cagnotto* – 1) найманий вбивця; 2) агент таємної поліції; 3) прихвостень; *scalzacane* – 1) голодренець; 2) горе-працівник.

4. Особа знається на об’єкті: *vaccinatore* – вакцинатор, *tosacani* – собачий перукар.

5. Особа за місцем перебування: *caprese* – житель о. Капрі.

Загальна картина концепту ОСОБА, ЩО ВИКОНУЄ ДІЮ у терміносистемі тваринництва сучасної італійської мови характеризується ясністю, і в більшості випадків співвіднесеністю словотвірної моделі структурам знань.

ЛІТЕРАТУРА

Желябова, И. (2002). Профессиональная лексика в динамическом аспекте. *Вестник Ставропольского государственного университета*. Ставрополь: Изд-во СГУ.

- Уфимцева, А. (1986). *Лексическое значение: Принцип семиологического описания лексики*. Москва: Наука.
- Pellegrini, I. (2010). *Emigrazione da Veneto Orientale*. Venezia: Mizzanti Editiri.
- Treccani, G. (18.06.2015). *Enciclopedia italiana Treccani.it*. Roma: Istituto della Enciclopedia Italiana. URL: <http://www.treccani.it>.

ПРИНЦИПИ УКЛАДАННЯ ФАХОВИХ СЛОВНИКІВ З ГОМЕОПАТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Курбаль-Грановська О.О.

Київський національний лінгвістичний університет

Виділення гомеопатичної фармації в самостійну галузь обумовлює необхідність розробки основних теоретичних положень нової області знання, які виражаються, як правило, системою взаємозв'язаних понять. Поняття і терміни повинні не лише відповідати науковій логіці, але й спиратися на об'єктивні реалії у сфері фармацевтичної діяльності.

Наразі серед лікарів існує зацікавленість до теорії і практики гомеопатії, зростає число прибічників цього методу. У зв'язку з цим на сьогодні створені відповідні асоціації та комісії. Введення нового терміна “лікар-гомеопат” передбачає опанування ним сукупності знань, що дозволяє по-новому поглянути на викладання гомеопатії. Лікар-гомеопат, як і будь-який інший лікар, повинен володіти, окрім спеціальних знань, знаннями у сфері психології, уміти організувати і проводити науковий аналіз, використовуючи традиційні та інноваційні технології, володіти спеціальною термінологією.

Слід зазначити, що на сьогодні гомеопатична терміносистема ще не була предметом комплексного лінгвістичного дослідження (Луковенко, 2017).

Окрім того, актуальним завданням є створення словників основних термінів і понять в гомеопатичній галузі, більшість з яких сформульована вперше в результаті вивчення наукової літератури. У словники включені поняття, терміни і визначення, які зустрічаються в літературі з гомеопатії, а також використовуються лікарями, що практикують гомеопатичний метод лікування. Їх завданням є виконання відповідної інформативної та комунікативної функції.

Ще не так давно традиційна методика складання таких словників спиралася лише на реєстрацію і тлумачення терміна, але не враховувала системність наукових понять. Детальний аналіз і опис властивостей термінів, а також інших одиниць спеціальної лексики, дозволяють визначити принципи включення або не включення їх в термінологічний словник. Дефініція терміна є синтезом логічного і лінгвістичного типів визначення. Основний вигляд логічного визначення – родо-видовий (Медведева, 2000).

Будь-яка терміносистема стає логічно з'ясовною і передбаченою, якщо вдається виявити в ній спеціальні засоби, що багато разів використовуються і несуть певне смислове навантаження. Системність такого роду повинна

враховуватися при складанні тлумачних термінологічних словників. Це значно зменшить невиправдане розсіяння інформації про наукові поняття, її втрату і безсистемність (Медведева, 2000).

У процесі аналізу термінологічних словників було виявлено, що систематизація і впорядкування термінологічного матеріалу можливі лише при використанні єдиного наукового підходу, який полягає у встановленні чіткої послідовності роботи по складанню словника, визначенні його цілей і завдань, у виборі відповідного для їх здійснення термінологічного параметра – способу розміщення в словнику властивостей і явищ в області спеціальної лексики (походження, значення, сполучуваність, семантичні еквіваленти, омонімія).

Терміни, що позначають поняття будь-якої області знання, знаходяться в родо-видових відношеннях і можуть бути представлені у вигляді структур, що складаються з мікроструктур (МС) (Медведева, 2000). У термінологію поступово входять нові терміни, які упорядковують, уточнюють систему понять.

Головне завдання словника, що відображає багатоаспектну характеристику термінів, – уявити інформацію про терміни як мовні знаки і про ті, що позначаються цими термінами поняття. Необхідно включити в словникову статтю видові і аспектні терміни, відобразити словотворчі зв'язки між однокорінними термінами, простежити за допомогою дефініцій логічні відношення між поняттями.

Аналіз тлумачних термінологічних словників, вивчення принципів лексикографічного опису термінів дозволяють нам дійти наступних висновків. Термінологічні словники, складені без попереднього аналізу понять і термінів, мають істотні недоліки: 1) розсіяння інформації і її втрата; 2) безсистемність інформації про поняття. Прояв безсистемності інформації – непослідовне представлення родових і видових понять; різнобій в дефініціях видових понять; різна граматична форма видових термінів, що протиставили один одному; недбалість у вживанні термінологічних дублетів; недотримання принципів одноманітного представлення складених термінів.

Найбільш ефективним підходом до опису термінів у лексикографічних цілях є когнітивний, пов'язаний з представленням термінології у вигляді структури, усередині якої складаються ієрархічні відношення: родо-видові, причинно-наслідкові та ін. Терміни усередині такої структури пов'язані між собою синонімічними, антонімічними, словотворчими відношеннями (іншими словами, лексична і граматична парадигми слова), несуть в собі не розрізнену, а цілісну інформацію про поняття. Когнітивний підхід при складанні словника може бути здійснений у тому випадку, якщо його укладачі не просто лінгвісти, але і фахівці у вибраній для аналізу області знання, оскільки інакше неможливо описати систему понять на досить високому теоретичному і практичному рівні (Медведева, 2000).

Термінологія – це частина, по-перше, загальнолітературної мови і, по-друге, спеціальної лексики, тому опис властивостей термінів та інших одиниць спеціальної лексики (професіоналізмів і номенів) необхідний як підстава включення їх у різні типи словників. Ознаками термінів, що відрізняють його

від загальнолітературного слова, є: 1) його номінативна функція (термін називає спеціальне поняття); 2) його функція дефінітиву (термін визначає, виражає поняття); 3) двосистемність (термін, як позначення поняття, входить в систему понять, а як слово – в систему слів). Термінологія, на відміну від номенклатури, носить системний характер, визначається не через опис, а за допомогою дефініції; вона в основному стилістично нейтральна; інтернаціональна; позначає родові поняття по відношенню до видових, позначених номенами.

Лінгвістична термінологія як частина гуманітарного, на відміну від технічної термінології, володіє методологічною спрямованістю; має тенденцію до однозначності; в основному не залежить від контексту і не потребує його; позбавлена експресивності, стилістично нейтральна; виконує функцію пізнання мови, тому має подвійний характер: у терміні закріплюється пізнане і термін служить інструментом відкриття нового знання.

Таким чином, терміни, складові словника, по-перше, виступають як синтетичні одиниці, що трактували в цілому, і, по-друге, як сукупність самостійно значимих частин.

При складанні термінологічного словника успішно використовується тенденція термінології до гніздового словотворення, до створення комплексів найменувань, зв'язаних загальною основою.

ЛІТЕРАТУРА

Луковенко, Т. О. (2017) Особливості формування термінології гомеопатії.

Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології, 4, 41-47.

Медведева, И. В. (2000) *Принципы составления терминологического словаря, отражающего многоаспектную характеристику термина (на материале фонетических терминов)* (Автореферат кандидатской диссертации).

Башкирский государственный университет, Уфа, Россия.

ВИКРИВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Кушніров М.О.

Київський національний лінгвістичний університет

Безперервний розвиток засобів масової комунікації (ЗМК) сприяє посиленню ролі їх використання у політиці. Ефективне застосування можливостей медійної сфери дозволяє досягати різноманітні завдання. Саме тому на сьогоднішній день значна увага приділяється дослідженню прагматичної складової текстів політичного медіа-дискурсу.

Проблемам взаємовпливу мови та інформації у політичній сфері присвячені праці Г.Г. Почепцова, П. Чілтона, Д. Болінджера, Р. Лакоффа. Аналіз засобів сугестивного та маніпулятивного впливу відображено у працях Т.А. ван Дейка, Г. Адлера, Р. Ділтса, Л.Ф. Компанцеї, Л.П. Нагорної та ін.

В умовах зростання впливу ЗМІ на методи подання, обробки та отримання інформації, а також з метою забезпечення перевірки її достовірності, актуальним постає дослідження лінгвістичних засобів викривлення інформації. У той же час явище викривлення інформації залишається недостатньо дослідженим у межах лінгвістики.

Дослідження явища викривлення інформації у межах лінгвістики передбачає проведення лінгвістичного аналізу, а саме:

1) виявлення лінгвістичних засобів на різних мовних рівнях (фонологічному, морфологічному (граматичному), лексичному, синтаксичному, текстовому);

2) виявлення дискурсивних маркерів та визначення їх прагматичної складової;

3) проведення загального прагматичного та критичного дискурс-аналізу;

4) застосування інструментарію лінгвістичних та інтердисциплінарних теорій дискурсу (когнітивні, перцептивно-орієнтовані, категоризаційно-орієнтовані, лінгвориторичні тощо);

5) ідентифікацію комунікативних стратегій і тактик викривлення інформації та ін.

Основними мовними засобами, за допомогою яких досягається мета викривлення інформації, є вживання евфемізмів, дисфемізмів, стилістично забарвленої лексики, використання гіперболи та літоти тощо. Іншими ефективними прийомами є приписування ярликів, використання категорії “свій-чужий”, використання ключових слів, риторичних питань, приховування джерел інформації.

Серед лінгвістичних та інтердисциплінарних теорій дискурсу варто виділити категоризаційно-орієнтовану теорію побудови перспектив, яка була запропонована американським антропологом та лінгвістом Робертом Маклорі (R. MacLaury, 1997).

Теорія побудови перспектив є лінгвістичною інтерпретацією кольорометричної системи Альберта Мансела, американського художника та викладача мистецтв. Таблиця кольорів Мансела систематизує загальну гаму основних кольорів та унаочнює процес переходу одного кольору в інший. Лінгвістична теорія побудови перспектив, у свою чергу, відображає процес перекатегоризації предмету мовлення. Так, використовуючи певні мовні засоби, мовець може змінювати його приналежність до тієї чи іншої категорії та впливати на ставлення адресата до обговорюваного.

Ще одним засобом, який дозволяє викривляти інформацію перекатегоризовуючи факти та твердження, а також впливати на ставлення адресата до предмету мовлення, є застосування так званого “вікна Овертона”.

Основою “вікна Овертона” є модель оцінки суджень за ступенем їх придатності для відкритого політичного обговорення, запропонована у середині 1990-х років Джозефом Овертоном, американським ученим та старшим віце президентом Центру суспільної політики Mackinac Center (J. Lehman, 2015). Запропонована модель представляла собою графік, що складався з

двонаправленої вертикальної осі “more free” ↔ “less free” (“менше свободи” (направленість вниз) ↔ “більше свободи” (направленість вгору)). Вертикальне зображення було обране для уникнення асоціювання з горизонтальною політичною шкалою “праві” ↔ “ліві”. Сам автор називав цю модель “window of discourse” (“вікно дискурсу”). Згодом вона була доповнена, описана як маніпулятивна політична технологія та названа на його честь.

Сучасний загальновідомий вигляд шестиступеневої оціночної шкали (“Unthinkable – Radical – Acceptable – Sensible – Popular – Policy” (“Немислиме – Радикальне – Прийнятне – Розсудне – Загальноприйняте – Законне” (авторський переклад)) та світову звісність (до цього “вікном дискурсу” користувались лише працівники Макінтоського центру публічної політики) під назвою “вікно Овертона” ця модель отримала у 2006 році, коли американський політичний публіцист і політик Джошуа Тревінью запропонував шість ступенів допустимості відкритого обговорення політичних ідей та поглядів, зобразивши їх поруч із “вікном дискурсу” Джозефа Овертона.

Теорія “вікна Овертона” застосовується як інструмент викривлення інформації з метою подальшого впливу на переконання адресата. Як зазначає Л. Компанцева, визначальна особливість цієї технології полягає в непомітності її використання для масової свідомості (Компанцева, 2016).

Теорія побудови перспектив та “вікно Овертона” дозволяють змінювати ставлення адресата до фактів / поглядів та спричинюють викривлення інформації через використання відповідних сугестивних та інших мовних засобів. Ці та інші теорії можуть застосовуватися як у межах одного тексту, так і пронизувати весь дискурс конкретного мовця (політика, публічної особи і т.д.) чи організації (політичної партії, руху і т.п.) виконуючи роль інструментів досягнення комунікативної мети.

ЛІТЕРАТУРА

- Lehman, J. (2015). *A Brief Explanation of the Overton Window*. Retrieved from <http://www.mackinac.org/bio.aspx?ID=12>
- MacLaury, R. E. (1997). *Color and Cognition in Mesoamerica: Constructing Categories as Vantages*. USA, Texas: Austin: University of Texas Press.
- Компанцева, Л. Ф. (2016). Технології сугестивної лінгвістики в мобілізації мережових спільнот. *Психолінгвістика*, 19(2), 94-107. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2016_19\(2\)__11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2016_19(2)__11)

ЕТАПИ ФОРМАЛЬНОГО МОДЕЛЮВАННЯ КРЕОЛІЗОВАНОГО ВІРШОВАНОГО ТЕКСТУ

Ключюкіплікчі О.О.

Київський національний лінгвістичний університет

А.К. Мойсієнко наголошує на факторі розуміння поезики, оцінки поетичного як такого. Йдеться про компетентність інтерпретатора –

незважаючи на те, чи маємо справу, скажімо, з літературним твором чи шахопоезією (Мойсієнко, 2008, с. 34). “Щоб насолодитися красою предмета, треба вміти оцінити його достоїнства. Іноді це приходить відразу, а іноді вимагає часу й інтелектуальних зусиль. Чим складніший предмет, тим складніша, тим специфічніша його естетична оцінка. Наукова краса існує тільки для фахівця. Щоб зрозуміти красу математичної формули, потрібно володіти художньою культурою, але насамперед знати математику” (Гульга, 1986, сс. 81-82). В такій же мірі не мислиме пізнання краси мистецького твору без знання складних законів його внутрішньої організації, креативних засад мовнообразного мислення. З другого боку розмірковуючи над проблемами творчої уяви, С.В. Ковалевська (1961) зазначала, що “творча уява дозволяє і художнику, і вченому бачити те, чого не бачать інші, бачити глибше від інших... Не можна бути математиком, не будучи в той же час і поетом в душі” (с. 311).

Поетика текстової структури і повинна головним чином відображати те, що привнесено в текст саме “поетом в душі”, адже текст завжди “фокусує в собі естетичну енергію автора”, і задання інтерпретатора полягає в тому, щоб “вивільнити її, зробити доступною для реципієнта” (Марко, 2007, с. 252).

Визнаючи “в’язницю мистецтва” (Че Гевара), ілюзорну свободу митця, яку необхідно перевершувати й перетворювати, К. Падин зауважує: “Знак заміщує об’єкт або дію. Інформацію неможливо було б передати, якби ми мали представляти об’єкти й обставини дії, які вона трактує. Ця умова, немінуча при вербальній комунікації й передачі знання, була перероблена в інструмент пригнічення деформацією її основних положень: репрезентація перестала слугувати людині, щоб слугувати мотором суспільства, в якому він рухається, в нашому випадку концентрація способів відтворення в руках небагатьох і гальмо на послідовній розробці цих способів для надання їй суті” (Padin, 1978, pp. 86-87).

Передача інформації у креолізованому віршованому тексті відбувається через два основні канали: на синтактико-семантичному та прагма-семантичному рівнях, які відповідають етапам лінгвосеміотичного аналізу креолізованого віршованого тексту (КВТ) на рівні структури та перцепції тексту. Дані, отримані в ході цього аналізу, опрацьовуються квантитативним методом за допомогою програми Lingvosemiotics для наочного представлення кількісних даних по структурі КВТ.

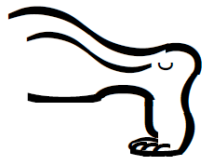
Наприклад, для тексту П. Сігеля “The Spirit of Enterprise” на першому етапі вивчення було проведено лінгвосеміотичний аналіз, результати якого внесено у наступну таблицю. У цьому КВТ виділено вербальні елементи (4 слова, 1 речення) та невербальні елементи (графічні виражальні засоби: 1 сегментація тексту, 1 пунктуаційний засіб, 3 знаки інших семіотичних систем (дати з дефісом-періодом); зображувальні елементи: 1 об’єкт/малюнок).

Таблиця 1

Лінгвосеміотичний аналіз КВТ “The Spirit of Enterprise”

Знаки	Синтактико-семантичний рівень	Прагма-семантичний рівень
Вербальні	Складаються у поетичний текст. Зв'язок синтагматичний .	Є прямий зв'язок між вербальною частиною та невербальною. Зображення ноги у позі бігуна, який готується до старту, є символом суперництва, а останнє – духу підприємництва.
Невербальні	Зв'язок парадигматичний , вільний, асоціативний. Немає підпорядкування одного ГВЗ іншому, тому графічні стилістичні прийоми не утворюються.	

THE
SPIRIT
OF
ENTER
PRISE,
1950-
1960

by Paul Siegel
from Jacques Lipchitz

The Spirit - Paul Siegel

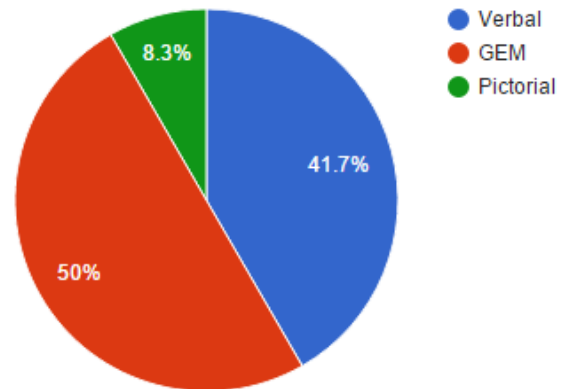

Рис. 1. “The Spirit of Enterprise” Р. Siegel Рис. 2. Діаграма структури КВТ

Опрацювання даних у програмі показує, що найбільшою мірою у створенні цього креолізованого віршованого тексту американської конкретної поезії було задіяно графічні виражальні засоби (50%), також великий відсоток конститuentів займають необхідні для КВТ вербальні елементи (41,7%), а зображувальні елементи займають 8,3%. Проте варто зазначити, що наявність зображувальних елементів не є обов'язковою для текстів конкретної поезії, а відсоток за кількісними показниками не впливає на якісний, тобто прагматичний вплив. Це означає, що навіть один зображувальний елемент (використання кольору або малюнку) може мати такий само або навіть більший прагматичний вплив на адресата (читача-глядача візуалізованого тексту), ніж декілька вербальних елементів або ГВЗ.

Оскільки будь-який креолізований віршований текст є відношенням невербальних елементів до вербальних, формальна модель для цього КВТ буде виглядати як $m\text{КВТ} < \frac{50\%GEM+8,3\%P}{41,7\%V} >$, де $m\text{КВТ}$ – це модель креолізованого віршованого тексту, GEM – графічні виражальні засоби, P – зображувальні елементи, V – вербальні елементи.

ЛІТЕРАТУРА

- Гулыга, А. В. (1986). *Немецкая классическая философия*. Москва: Мысль.
- Ковалевская, С. В. (1961). *Воспоминания и письма*. Москва: Изд-во АН СССР.
- Марко, В. П. (2007). *Стежки до тайни слова*. Кіровоград: Степ.
- Мойсієнко, А. К. (2008). *Мова як світ світів. Поетика текстових структур*. Умань: Софія.
- Padin, C. (1978, October-December). The New Poetry II. *Arte Nuevo*, 4, Jalapa, Ver., 86-87.

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ *ДЕМОКРАТІЯ* У ПРОМОВІ ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ НА З'ЇЗДІ КОНСЕРВАТИВНОЇ ПАРТІЇ: КОГНІТИВНО-РИТОРИЧНИЙ РАКУРС

Ликіна В.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Словники визначають концепт *ДЕМОКРАТІЯ* як уявлення про систему управління, здійснювану населенням або уповноваженими членами держави, як правило, за допомогою обраних представників (*a system of government in which the supreme power is vested in the people and exercised directly by them or by all the members of state, elected under a free electoral system.*) (OED, 2004, p. 222). Виходячи із наведеного визначення, до засобів вербалізації концепту *ДЕМОКРАТІЯ* в англійській мові зараховуємо одиниці на позначення людей (*people*), управління (*government*), виборів (*elections*), рівності (*equality*) та свободи (*freedom*). Досліджуючи втілення концепту *ДЕМОКРАТІЯ* в цілому та його складників зокрема у промові Терези Мей на з'їзді Консервативної партії Великої Британії у 2016 році спираємося на концептуальні структури сенсомоторного походження, які визначають будову всієї когнітивної системи мовної особистості, а саме, на образ-схеми (Потапенко, 2012, с. 133). Образ-схеми як динамічні структури, утворені під впливом перцептивної та моторної діяльності людини, забезпечують зв'язність і впорядкованість різних аспектів нашого досвіду (Johnson, 1990, p. 101). Його динамічний ракурс представлений силовими образ-схемами: *ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ (ENABLEMENT)*, що характеризується наявністю потенційного силового вектора; *ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ (DISABLEMENT)*, тобто неспроможність виконати дію через відсутність необхідних здібностей; *ПРИМУШЕННЯ (COMPULSION)*, що пов'язана зі спричиненням діяльності, часто у формі примусу; *ПЕРЕШКОДА (BLOCKAGE)*, що передбачає наявність певної перешкоди або бар'єру; та *УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ (RESTRAINT REMOVAL)*, що характеризується ліквідацією перепони (op. cit., p. 156).

На початку вступу як частини аналізованої промови концепт *ДЕМОКРАТІЯ* актуалізовано лексичними одиницями *referendum* (референдум), *vote* (голосування), *people* (населення), наприклад: *For the referendum was not just a vote to withdraw from the EU, but to call for a change in the way our country*

works – and the people for whom it works – forever. У наведеному реченні результати проведеного референдуму про вихід Британії з ЄС інтерпретовано у дещо заплутаний спосіб. Сема “*support*” (підтримувати) у семантичній структурі іменника *vote* вказує на задіяність образ-схеми ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, а його сполучення з дієсловом *withdraw* (вийти з) активує гештальт ЦИКЛ, що репрезентує рух назад, який в суспільному плані інтерпретується як регрес. Відповідно, при розгортанні речення ідея демократії посилюється дієсловом *call for* (закликати), яке вказує на ПРИМУШЕННЯ. Значущість останнього підкреслена іншими лексичними одиницями: *change*, що вказує на зміни без розкриття їхньої суті, та *work*, що завдяки семантиці діяльності активує образ-схему ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, метою якої постає населення, позначене іменником *people*.

Лише один раз за весь виступ, у вступній частині промови було вжито іменник *democracy*, який безпосередньо позначає концепт ДЕМОКРАТІЯ: *Our democracy should work for everyone.* У наведеному прикладі присудок *should work* (повинна працювати) активує образ-схеми ПРИМУШЕННЯ і ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, зображаючи демократію як джерело, що забезпечує існування народу **як цілі**, позначеної займенником *everyone* (кожен).

Називаючи у завершальній частині вступу до промови такі компоненти концепту ДЕМОКРАТІЯ як уряд (*government*) та народ (*people*) прем'єр-міністр повертається до згадки про концептуальні відношення перцептивної природи, лексично активовані на початку промови: *And if we believe in the good that government can do, it's important for people to trust us to deliver the change they need.* Спершу іменник *government* у сполученні з модальним дієсловом *can* активує образ-схему ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, ціллю якої слугує суспільне благо, важливість котрого підкреслена акцентуванням субстантивованого прикметника *the good* (добро). У другій частині цитованого речення суб'єктно-предикатна структура *it's important* (важливо) активує образ-схему ПРИМУШЕННЯ, зображаючи населення Великої Британії, позначене іменником *people*, як джерело демократії, а уряд, ідентифікований займенником *us*, як ціль діяльності. Проте кінцева частина речення *the change they need* (зміни, які їм потрібні) звучить дещо туманно, оскільки подібно до першого речення суть пропонованих змін тут теж не розкривається, що свідчить про дещо маніпулятивне призначення вступу.

Отже, концепт ДЕМОКРАТІЯ у вступі до промови прем'єр-міністра Великої Британії Терези Мей, актуалізований іменниками *people* та *government*, які у взаємодії з дієсловами *support*, *can*, *should work* та *call for* активують образ-схеми ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ та ПРИМУШЕННЯ, акцентує необхідність втілення в життя результатів проведеного референдуму як форми демократії.

ЛІТЕРАТУРА

Попова, З. Д., & Стернин И. А. (2007). *Когнитивная лингвистика*. Москва: АСТ: Восток-Запад.

- Потапенко, С. І. (2012). Когнітивна риторика ефекту: в пошуках методу (на матеріалі інавгураційних звернень американських президентів Дж. Кеннеді і Дж. Буша). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Філологія*, 15(2), 131–140.
- Johnson, M. (1990). *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination and Reason*. Chicago; London: The University of Chicago Press.
- May, T. (2016). *Speech the Conservative conference in Birmingham, 2016*. Accessed at <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/theresa-may-speech-tory-conference-2016-in-full-transcript-a7346171.html>
- Oxford English Dictionary*. (2004). Third Edition. Oxford: Oxford University Press.

ЛЕКСИЧНІ ПРОЯВИ ГЕНДЕРНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ПЕРСОНАЖНОЇ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Ликова К.І.

Київський національний лінгвістичний університет

Стійка увага лінгвістики до антропоцентричного та функціонального аспектів вивчення мови, а також дедалі зростаючий інтерес сучасної лінгвістики до проблеми мовленнєвого вираження поведінкових характеристик представників різних соціальних груп стали передумовою для розбудови теорії мовної особистості, зокрема у її гендерному аспекті. Вибір мовної особистості в якості об'єкта лінгвістичного вивчення зумовлює необхідність здійснення комплексного аналізу її дискурсу з акцентом на філософсько-світоглядні, етнонаціональні та соціальні характеристики. У цьому сенсі художній текст стає чи не найбільш сприятливим підґрунтям для дослідження феномену мовної особистості, оскільки включає одразу кілька антропоцентрів – автора, читача і персонажа.

Для нашого дослідження актуальним є аналіз мовної особистості персонажів із позиції їхньої гендерної приналежності. У лінгвостилістиці вивчається мовна особистість персонажа як суб'єкта внутрішньотекстової комунікації на основі аналізу лексичної структури створених ним текстів. Останні розуміються нами як персонажний дискурс – “мовне, загальнолінгвістичне явище, яке утворює (разом з іншими типами і модифікаціями мовлення) єдину систему засобів мови для передачі інформації, внутрішніх думок, волевиявлення, станів, почуттів тощо” (Бехта, 2002, с. 26).

Згідно із цим, у фокусі лінгвістичного інтересу перебувають лексичні засоби репрезентації персонажної мовної особистості у художньому дискурсі. Вважаємо, що на лексичному рівні суттєвими є гендерні розбіжності, які проявляються в частотності вживання форм слів та певних частин мов. Так, для жіночого мовлення є дуже типовим послуговування прикметниковими суфіксами *-ísimo (-a)*, що використовуються задля підсилення експресії.

– No, no – Tamara la interrumpió sin pararse a dar explicaciones, negando vigorosamente con la cabeza mientras volvía a concentrarse en su tío –, no es eso. Mira, Alfonso, escúchame. Ése no es Nicanor, ¿lo entiendes? Nicanor no está aquí,

Nicanor vive en Madrid, y ahora no estamos en Madrid, ahora vivimos aquí y estamos muy lejos, *lejísimos*, ¿no te acuerdas? (Grandes, 2007, p. 188).

– Sí, igual de grande que éste y bien guapa, ella sí, *guapísima*, aunque tampoco sea rubia ni tenga los ojos azules ni nada (Grandes, 2007, p. 24).

Проте у чоловічому мовленні вони зустрічаються вкрай рідко та переважно з метою зробити комплімент.

– ¿Cómo está, señora? ¡Qué alegría! La de años que hace que no viene por aquí, nos tiene muy olvidado. <...>. Está *guapísima*, y tan elegante como siempre (Grandes, 2007, p. 424).

La verdad es que se encontró muy atractiva, y eso le fastidió, y que Andrés se quedara pasmado y le dijera aquello – ¡estás *guapísima*! – al verla aparecer con su vestido largo de lentejuelas azul marino y el pelo recogido (Grandes, 2009, p. 49).

Ще однією характерною рисою жіночого мовлення є активне використання вигуків на кшталт: *¡Ea!*; *¡Vaya!*; *¡Mira /-e!*; *¡Qué va!*; *¡Qué bien!*.

– *¡Ea!* Usted defiéndale, ande... Dele la razón, désela... (Grandes, 2007, p. 23).

– *¡Qué bien!* – Sara sonreía, sin apartar los ojos de los suyos –, así da gusto, ya os podíais ir de viaje todas las semanas (Grandes, 2007, p. 513).

У якості вигуку, зокрема, вживається лексема “Dios”, за допомогою якої вербалізуються різні почуття, як-от:

Захват

– *¡Ay, por Dios, por Dios!* —su madre se abalanzó sobre la cuna para coger a su nieta en brazos sin pedir permiso –. Pero si es *guapísima*, una monada, una auténtica monada (Grandes, 2007, c. 287).

Невдоволення

– Me he enfadado con él y todo. La niña venga a enseñarle cosas y él sin decir nada, como si fuera sordomudo... *¡Qué fatiga de niño, por Dios!* (Grandes, 2007, p. 26).

Розпач

– ¿Cómo está, cómo está Miguela, doctora?

– En general, muy bien. Pero ha perdido la visión... en los dos ojos.

– ¿Ciega? *¡Ay, Dios mío, Dios mío!* Y es todo culpa mía, culpa mía, que no sirvo para nada, maldita sea, si todo lo que toco se estropea... (Grandes, 2007, p. 30).

Здивування

– Mira bien a esta mujer, Rosa, mírale la cara, los ojos...

– Fernando, por favor, no me obligues... Muy bien, pues y a la he visto, ¿qué pasa?

– Que esta mujer no es Miguela.

– Pero *¡por Dios!* ¿Qué estás diciendo? ¡Claro que es Miguela! (Grandes, 2009, p. 33).

Висока концентрація похідних прикметників та поширене використання вигуків свідчать про те, що жіноче мовлення є виразним та емоційним, тоді як емоційна стриманість, небажання демонструвати власні почуття, намагання виглядати більш серйозним та невразливим є типовими для мовленнєвої поведінки чоловіків.

Отже, наведені приклади демонструють наявну відмінність між мовленням жіночої та чоловічої мовних особистостей на лексичному рівні, що

проявляється в їхній мовленнєвій поведінці та способі мислення. Проте згадані вище лексичні розбіжності не є єдиними, що зумовлює необхідність здійснення подальших системних досліджень у цьому напрямі.

ЛІТЕРАТУРА

- Бехта, І. (2002). Персональний дискурс у наративній структурі художнього тексту. *Мова і культура. Серія "Філологія"*, 5 (1), 22-29.
- Grandes, A. (2007). *Los aires difíciles*. Barcelona: Tusquets Editores.
- Grandes, A. (2009). *Modelos de mujer*. Barcelona: Tusquets Editores.

ФОРМИ ДВОЇНИ В ЄФРЕМІВСЬКІЙ КОРМЧІЙ XII СТ.

Лиса Г. І.

Київський національний лінгвістичний університет

Єфремівська кормча (далі КЄ) – найдавніший список XII ст. слов'янського перекладу візантійської Синтагми XIV титулів без тлумачень, який відбиває давньоруський варіант старослов'янської мови, що функціонував як перша книжно-писемна мова Київської Русі. Оскільки варіант має еволюційний характер, формується протягом певного часу, можливе нашарування окремих елементів, що розвиваються на ранніх етапах, і пізніших, існування новотворів поряд з архаїчними рисами. Це стосується й окремих граматичних категорій, зокрема категорії числа.

Конкретному характеру найдавніших кількісних уявлень відповідає не лише конкретність значень, але і подрібнена структура парадигми граматичного числа, в яку входила субкатегорія двоїни. Традиційно, з часів А. Белича визначають чотири основних формально-змістових типи двоїни в індоєвропейській прамові, які були успадковані праслов'янською мовою: вільна двоїна, тобто двоїна іменників – позичень парних предметів, зокрема і в дистрибутивному використанні; зв'язана двоїна – двоїна іменників у сполученнях з числівником *дѣва*, сюди ж А. Белич залучає й анафоричну двоїну (тобто при повторному використанні двоїни в тому разі, коли на наявність двох предметів вказано попередньо); двоїна в конструкціях з двома іменами, пов'язаними сполучником (або без нього), або синдетична двоїна; окремо дослідник виділив двоїну особових займенників як самостійний різновид синдетичної двоїни. Автори "Исторической грамматики древнерусского языка. Т. 2: Двойственное число" (М., 2001) загалом дотримуються цієї класифікації, дещо її деталізуючи і змінюючи акценти. Зокрема, вони і для праслов'янської, і для давньоруської мови запропонували структуру двоїни з п'яти різновидів: 1. вільна двоїна (разом з дистрибутивним використанням) – категорійно-граматична номінація кількісно-предметного типу; 2. зв'язана двоїна – категорійно-граматична номінація лічильно-кількісного типу; 3. прономінально-вербальна двоїна (позначення учасників діалогічного континууму); 4. двоїна в конструкціях з двома іменами – сполучення двох імен з узгоджуваними за змістом

атрибутивними і предикативними формами у двоїні, сюди належить і подвійний дуаліс (двандва) – марковані форми двоїни, поєднання двох імен у двоїні, і еліптична двоїна; 5. конгруентна двоїна – узгоджувані і координовані форми, зокрема й анафоричних займенників.

Загалом форми двоїни в ЄК уживані правильно. З погляду формального вираження, як відомо, в слов'янських мовах із найдавніших часів у двоїні розрізнялися три відмінкові форми: називний-знахідний-кличний, родовий-місцевий, давальний-орудний. Парадигми чоловічого, жіночого та середнього роду іменників розрізнялися лише в наз.-зн.-кл. залежно від давньої основи іменника або твердого чи м'якого різновиду відміни, напр., іменники на позначення парних предметів: *колѣнѣ покланана; чело же и очи и ноздри и оуста и оуши*. Іменники давніх ї-основ мали однакові форми в наз.-зн. двоїни та множини; род.-місц. мав флексію -у/-ю – розрізнення йшло лише за твердим чи м'яким типом відмінювання, пор.: *достонть ли тѣло дати въ роукоу, изъ ноздрию испоущаемою исакновению*, для дав.-ор. характерне закінчення -ма: *сътоужати слоухома, своима роукама* і под. Дистрибутивне використання форм двоїни: *въ роуцѣ ноуждею влагающе ноудацимъ*.

Різновидом еліптичної двоїни вважають іменник *родители*. Однак з найдавніших часів це слово представлене у двох формах – двоїни та множини, що засвідчує і КЄ, напр.: *аще кынухъ чада родитель паче вѣрныхъ отиноудъ виною бочьстиа а не по подобьнѣи чьсти родителема подають*.

Зв'язана двоїна – іменник з числівником *дѣва (оба)* – становить один із типів дуальних контекстів, форми двоїни якого відповідають вираженню значення двоїстості і мотивуються взаємним узгодженням числової форми іменника і числівника; в КЄ в таких сполученнях загалом фіксуються правильні форми, напр.: *не отъмьстиши дѣва краты о единомъ; се два рода два степени, дѣва брата (к) двѣма сестрама; дѣвоу принеси лакътоу бытти дрѣво злюче; ω(т) швою братоу* і под. Проте трапляються й відхилення чи змішування форм двоїни та множини, особливо це стосується сполучень зі складеними числівниками з елементом *дѣва*: *прѣжде дѣвоу десатоу лѣтъ; и дѣвою на десате главизну; дѣвою сътоу боносныхъ оць* та з числівниками *три, чѣтыри*: *въ три сны ли въ три оутишителя* – форми двоїни та *три лѣта, кънигы црствни четверы* – форми множини.

Два імені можуть виконувати роль прикладки або означуваного прикладкою члена речення. Коли сполучення з двох імен виконує роль додатка, іменник при ньому, як правило, має форми непрямих відмінків двоїни: *при славною ц(с)рю аркади и онори авгоустоу*, іноді трапляються конструкції з подвійним дуалісом. Однак замість очікуваної форми двоїни в аналогічних контекстах можливі і форми множини, пор.: *при кесарни и атицѣ свѣтлыныхъ властель*.

Конгруентна двоїна, тобто форми узгодження та координації в дуальних контекстах, дає чи не найбільше випадків порушення форм двоїни. Поряд із правильними формами прикметники, займенники, дієприкметники, дієслова

(пор.: *двѣ естъвенѣи волѣ и двѣ естъственѣи дѣтели хвѣ; маркіану и плъхеріи въ кончиноу благочестивыма*) в таких сполученнях можуть мати форми множини (пор.: *придоуть обон хоташте прѣтиса; двѣ отъдавъшеса влцѣ боу тако же и чьрноризьцю не лѣтъ къть брацѣ причетатиса аще ли обраштютьса се твораште да боудоуть безъобьштени*).

С. П. Обнорський, дослідивши текст КЄ, нарахував до 30 випадків порушення двоїни в цій пам'ятці (хоча наше обстеження тексту свідчить про більшу кількість відхилень від правильного вживання форм дуалю в усіх його позиціях), деякі з них, на його думку, пов'язані з грецьким оригіналом, коли слов'янин-перекладач механічно переносив множинні форми оригіналу в переклад.

ЦИТУВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ СТВОРЕННЯ МНОЖИННОСТІ СВІТІВ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Лисенко Н.Є.

Київський національний лінгвістичний університет

Проблема “чужого слова” в художньому тексті, окреслена у ХХ ст. М.М. Бахтіним, продовжує бути предметом дискусій науковців і залишається на часі. У художньому творі, поряд із класичними формами передавання чужого мовлення, існують ще так звані “гібридні” форми (*Dictionnaire d'analyse du discours*, 2002, сс. 192-193) – алюзії, цитати тощо. Цитування визначається як дослівне наведення фрагмента певного тексту для ілюстрації або підтвердження висловленого (Rey, 1993, с. 10).

Залежно від ступеня вичленування з тексту у французькій лінгвістиці виокремлено такі форми цитат: 1) експліцитні, лінгвістично однорідні; 2) лінгвістично позначені, які однак потребують інтерпретативної роботи реципієнта, котрий, зважаючи на контекст, визначає джерело й мету цитування; 3) власне інтерпретативні форми – алюзії, приховані цитати, розраховані на культурну компетенцію реципієнта, його знання про джерело цитування тощо (*Dictionnaire d'analyse du discours*, 2002, с. 192).

Якщо в тексті спостерігаються структурні ознаки того, що певний елемент “незаконно” міститься в розглядуваному лексико-синтаксичному контексті, це свідчить про наявність цитати (Падучева, 1996, с. 359). Зазвичай у тексті цитати виділяються лапками, але вони можуть бути і не позначені графічно. Деякі лінгвісти (Москвин, 2002, с. 63; Rey, 1993, с. 10) вважають обов'язковим для цитати посилання на джерело, автора реального або уявного. Використання авторами художніх творів цитат як фрагментів тексту, відомих адресату, без посилань, а також уведення до творів фразеологізмів, прислів'їв та приказок є прийомом, близьким до цитати, названим аплікацією (лат. *applicatio* “приєднання”) (Квятковский, 1966, с. 47). Текстова аплікація пов'язана з асоціативною опорою на чуже мовлення і використовується з розрахунком на

те, що адресат згадає текст, який слугував джерелом цитати без лапок. Такі цитати називають ще комеморатами (лат. *commemoratio* – “нагадування”) (Москвин, 2002, сс. 63-64).

Асоціативні бази цитат класифікуються за ступенем відомості текстів-джерел носіям мови: 1) відомі вузькому колу осіб, наприклад, тільки комунікантам (особистий лист); 2) відомі широкому колу носіїв мови протягом нетривалого проміжку часу (газетні статті, промови політиків); 3) відомі широкому колу носіїв мови протягом тривалого часу (Біблія, твори класичної літератури, фольклорні тексти тощо) (Москвин, 2002, с. 68), так звані “прецедентні” (за Ю.М. Карауловим) тексти.

Під час сприйняття цитати актуалізується весь прецедентний текст відповідно до ступеня знання його реципієнтом. Кожен суб’єкт свідомості оперує не тільки відображеними фактами, але й феноменами власне ментальної сфери – думками, раніше сформульованими ним або іншими. Прецедентні тексти, являючи собою готові інтелектуально-емоційні блоки – стереотипи, взірці, матеріал для зіставлення, використовуються як інструмент, що полегшує та прискорює переключення, здійснювані мовною особистістю: з “фактологічного” контексту думки до “ментального” і навпаки (Караулов, 1987, сс. 218-220).

На думку О. В. Падучевої, при цитуванні йдеться про часткове вторгнення іншого у висловлення, яке мовець здійснює від своєї особи (1996, с. 361). Цитата є, таким чином, чужим голосом, уведеним до мовлення персонажа художнього твору, чужою свідомістю, залученою до його рефлексій, певним елементом чужого світу, що потрапляє до світу персонажного як можливого стану справ – того, що суб’єкт знає, у що вірить, що пам’ятає, на що сподівається, чого хоче, тобто його можливого світу (Хинтиikka, 1980, сс. 73-75).

Являючи собою одну з форм інтертексту (Ж. Женетт), текст у тексті, цитата забезпечує міжтекстову взаємодію. Розуміючи текст літературного твору як створений його автором фікційний часопростір, художній можливий світ (У. Еко, Ю. М. Лотман, Ю. А. Обелець), можемо стверджувати, що цитата, як світ у світі, слугує міжсвітової взаємодії, виступаючи в ролі інтегрованого перемикача між ними. Актуалізуючись у новому художньому просторі (світі), цитата спричиняє певні видозміни у вихідному можливому світі, що, зокрема, полягає в розширенні або, навпаки, звуженні його меж, різного роду транспозиціях усередені цього світу. При цьому спостерігається породження нових смислів (світів), а отже, збагачення вихідного можливого світу, його перетворення на мозаїчний, багатосвітовий універсум, що найяскравіше виявляється за умови впізнаваності цитати для читача-реципієнта. Саме інтерпретативна діяльність останнього запускає механізм актуалізації цитати в можливому світі художнього тексту.

Взаємодія між когнітивним простором (світом) реципієнта-читача, фікційним світом літературного тексту, створеним його автором, та інтегрованим до нього світом цитати з тексту-джерела породжує множинність можливих сценаріїв декодування всього твору, тобто множинність можливих світів.

ЛІТЕРАТУРА

- Караулов, Ю. Н. (1987). *Русский язык и языковая личность*. Москва: Наука.
- Квятковский, А. П. (1966). *Поэтический словарь*. Москва: Советская энциклопедия.
- Москвин, В. П. (2002). Цитирование, аппликация, парафраз: к разграничению понятий. *Филологические науки*, 1, 63-70.
- Падучева, Е. В. (1996). *Семантические исследования. (Семантика времени и вида в русском языке. Семантика нарратива)*. Москва: Языки русской культуры.
- Хинтиikka, Я. (1980). *Логико-эпистемологические исследования. Логика и методология науки*. Москва: Прогресс.
- Dictionnaire d'analyse du discours*. (2002). Paris: Seuil.
- Rey, A. (1993). Préface. Au A. Rey, *Dictionnaire des citations françaises* (pp. 9-11). Paris: Les Usuels.

ОСОБЛИВОСТІ АРАБО-УКРАЇНСЬКОЇ ЛЕКСИЧНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ

Лихошерстова М.Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Однією з активно досліджуваних проблем у теорії мовних контактів є сьогодні вивчення взаємодії як близькоспоріднених мов, так і неспоріднених. В умовах контактування неспоріднених мов (у нашому випадку арабської і української) інтерференція набуває досить специфічного характеру. Найбільш яскраво інтерференція виявляється на лексичному рівні, оскільки результати цього процесу (саме за обсягом результатів взаємодії мов) тут реалізуються у значному обсязі у вигляді запозичення.

Досліджуючи запозичення в арабській мові, В.М. Белкін виділяє два періоди запозичення в історії арабського мовознавства: класичний, де ми бачимо наявність “повністю засвоєних і асимільованих слів”, і сучасний – з “асимільованими і освоєними лексико-семантичною системою мови не до кінця” (Белкін, 1975, с. 98). Термін “запозичення” трактується ним у вузькому, класичному розумінні цього слова, як переміщення іншомовних лексичних коренів в арабську мову, що знаходять вираження або в появі слів без всякої морфологічної субституції, або ж у створенні слів із частковою морфологічною субституцією, які є зрощеннями іншомовної основи з арабським словотворчим афіксом (Белкін, 1975, с. 100).

Серед основних видів запозичень виділяються такі:

а) Матеріальне запозичення, яке ґрунтується на запозиченні “матеріальної оболонки” іншомовного терміна і поділяється на: лексичне запозичення; формальне запозичення; морфологічне запозичення.

б) Калькування, яке передбачає запозичення значення і має такі види: словотворче калькування; фразеологічне калькування; семантичне калькування.

в) Змішане запозичення, що полягає у запозиченні тільки однієї частини лексеми: гібридне запозичення; напівзапозичення (Крысин, 1968, сс. 162-163).

Для арабської термінології характерні всі види запозичень. Найбільш продуктивними виявилися матеріальне запозичення і калькування, адже у період загальної комп'ютеризації та осучаснення, ми стаємо свідками процесу калькування перекладених англійських термінів або їх транскрибування на інші мови. Так, наприклад, запозичені терміни *سكانير* 'сканер', *اموس* 'миша'; *فيروس* 'вірус', *انترنت* 'інтернет' та інші. Калькування є теж досить широким способом запозичення. Серед кальок виділяються словотворчі калькування (البريد الالكتروني) електронна пошта, калькували від англійського "electronic mail (e-mail)", *المرور* пароль (від англійського "password" від "pass" прохід і "word" слово)) та семантичні (сислові) калькування *كعكة الحظ* беззмстовний коментар у мережі (від англ. fortune cookie тістечко удачі), *انفجار* від дієслова *انفجرا* 'зламатися', тобто аварійне завершення роботи (дослівно вибух) від англійського "blow up" вибухати, та інші.

Українська і арабська мови активно взаємодіють, але відсоток запозичень лексики в них різний. Саме тому порівняння не однієї, а декількох мов на предмет запозичення є досить продуктивним як у теоретичному, так і в практичному планах для виявлення особливостей тих чи інших запозичень.

У XIII ст. н.е. багато арабських лексем увійшло до складу європейських мов. Найбільш помітним процес запозичення арабських слів був на територіях, через які проходили торговельні шляхи. Тому, говорячи про арабізми, слід зазначити, що в українську мову вони приходили не тільки безпосередньо, але і через мови-посередники, через французьку (були запозичені такі слова, як *люфа*, *магазин*, *мусон*, *сироп*, *софа*, *алізарин*, *бурнус*, *газель*, *гарем*, *жираф*, *жасмин*, *еліксир* і ін.), німецьку (*мамлюк*, *матрац*, *алгебра*, *бальзам*, *шафран* і т.д.), італійську (*камфора*), англійську (*кава* і ін.), польську (*атлас*, *лютня*). Проте найбільший пласт арабської лексики з'явився в українській мові через тюркські мови.

Більшість арабських слів увійшла в українську мову з вивченням астрономії, медицини та математики. Треба відзначити, що запозичені з арабської мови слова можна розділити на наступні групи:

1. У рамках природничих наук, наприклад: хімія – *الكيمياء*, алгебра – *الجبر*, альманах – *المناخ*, алкоголь – *الكحول*.

2. У рамках літератури, військового мистецтва, морських подорожей, назв тварин і рослин, загальних назв, наприклад: *емір* – *امير*, *візир* – *وزير*, *газават* – *غزوات*, *гази* – *غازي*, *джихад* – *جهاد*, *газель* – *غزال*, *жираф* – *زرافة*, *гашиш* – *حشيش*.

3. У рамках ісламу вони поділяються на дві групи:

а) слова з Корану – священної книги всіх мусульман (Аллах – *الله*, Коран – *قران*, шайтан – *شيطان*);

б) слова з інших ісламських джерел (каді – *قاضي*, муфтії – *مفتي*, факір – *فقير*).

Отже, незважаючи на неспорідненість мов, ми спостерігаємо значну арабо-українську лексичну інтерференцію, яка відбувається переважно через

мови-посередники, такі як французька, німецька, італійська, англійська, польська та ін.

ЛІТЕРАТУРА

Белкин, В. М. (1975). *Арабская лексикология*. Москва: Издательство Московского университета.

Крысин, Л. П. (1968). *Иноязычные слова в современном русском языке*. Москва: Наука.

ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ В МОВНОМУ ВНЗ

Ліннік Л. А.

Київський національний лінгвістичний університет

Перед викладачем іноземної мови у сучасному вищому навчальному закладі повсякчас постають нові виклики й вимоги: тут відіграють роль запровадження нових освітніх стандартів і тенденція розвитку сучасної освітньої системи з опертям на високий дидактичний потенціал комп'ютерних і телекомунікаційних технологій; входження України у Болонський процес (що зокрема передбачає принципово нові підходи до критеріїв якості освіти); скорочення аудиторних годин на вивчення предмета; низький рівень володіння іноземною, із яким приходять студенти (а це потребує додаткової роботи з ними), тощо.

Залучення інноваційних методів допомагає викладачеві розвивати навички мотивування студентів, орієнтування в інформаційному просторі, формування творчого й нестандартного мислення. Зараз технологічність набуває статусу кваліфікаційної характеристики викладацької діяльності і означає перехід на вищий щабель організації процесу навчання (Вардашкина, 2011).

Отже, викладач має планувати навчальний процес із урахуванням перелічених вище чинників і поєднувати традиційні методи навчання з інформаційними освітніми технологіями (ІОТ). Освітня концепція поєднання традиційних методів із ІОТ має назву **змішаного навчання** (blended learning; іноді цю систему також називають комбінованим, гібридним чи інтегрованим навчанням) – це модель, що охоплює режими дистанційного і аудиторного навчання з оптимальним поєднанням переваг кожного складника (Куркан, 2015).

До основних принципів застосування змішаного навчання у мовному вищому навчальному закладі зарахуємо такі:

- елементи дистанційного навчання варто інтегрувати в навчальний процес задля скорочення затрат аудиторного часу на засвоєння нового матеріалу, особливо теоретичного: наприклад, із фонетики чи граматики іноземної мови;
- застосування в навчальному процесі комп'ютерів і відповідного програмного забезпечення дасть змогу підвищити ефективність засвоєння матеріалу і, знову ж таки, скоротить затрати аудиторного часу;

- застосування ІОТ дасть змогу зробити процес вивчення іноземної мови мобільним, адаптувати його до потреб кожного студента з урахуванням його рівня знань;
- можливість доступу до необхідних даних через мережу Інтернет зробить процес навчання зручним і знайомим для студентів (Мельченкова, 2015).

Зазначимо, що ця модель не передбачає радикальної відмови від традиційних форм очного навчання, які дають важливі мовленнєві й соціокультурні навички. Модель радше покликана актуалізувати навчальний процес. Так, до компонентів моделі змішаного навчання належать:

- очне (face-to-face) навчання – традиційний формат аудиторних занять;
- самостійне навчання студентів (self-studylearning): пошук, вивчення і аналіз матеріалів (найчастіше в мережі Інтернет) за планом, укладеним викладачем (Rosett, 2006);
- спільне навчання онлайн (onlinecollaborativelearning): студенти й викладачі працюють із застосуванням онлайн-ресурсів, онлайн-технологій тощо (Костина, 2010).

Кінцева мета комбінованого навчання – підвищення ефективності за рахунок систематичної оцінки взаємопов'язаних змінних та інтеграції засобів навчання. Комбінування сприяє оптимізації ресурсів і часу, а студенти вчаться керувати своїм навчанням.

Методику змішаного навчання іноземній мові можна зарахувати до методик із комунікативним підходом: тут вдало поєднується процес безпосереднього спілкування в системі “викладач–студент” із взаємодією онлайн у віртуальному навчальному середовищі.

Щодо навчального середовища, можна послуговуватись навчальними платформами двох типів: зовнішніми, наповнення яких індивідуалізується навчальним закладом залежно від своїх потреб (до таких належить і Moodle), і внутрішніми, тобто розробленими для конкретних інституцій.

Визначені вище переваги змішаного навчання супроводжуються і труднощами: так, застосування навчальної платформи потребує відповідних умінь і навичок; суттєва частка самостійної роботи студентів пов'язана з проблемами самодисципліни, ефективності управління часом і співробітництва; можливі технічні проблеми; необхідно коригувати нормативну базу, систему перепідготовки й заохочення викладачів; застосування технічних засобів передбачає матеріальні затрати тощо. Однак зацентруємо увагу на тому, що ці проблеми можна подолати, а отримувані від змішаного навчання переваги компенсують можливі незручності.

ЛІТЕРАТУРА

Вардашкина, Е. В. (2011). Использование информационно-коммуникационных технологий в обучении английскому языку студентов неязыковых вузов. *Инновации и современная наука: материалы международной заочной научно-практической конференции*, 2(2), 27–32.

- Костина, Е. В. (2010). Модель смешанного обучения (Blended Learning) и ее использование в преподавании иностранных языков. *Известия высших учебных заведений. Гуманитарные науки*, 1(2), 141–144.
- Куркан, Н. В. (2015). Эффективность смешанного обучения при обучении иностранному языку в условиях современного образования. *Молодой ученый*, 5 (85), 488–490.
- Мельченкова, Н. В. (2015). Использование смешанного обучения иностранному языку в неязыковом вузе для повышения эффективности учебного процесса. *Известия Самарского научного центра РАН*, 1–5, 1063–1066.
- Rosett, A., & Vaughan, F. (2006). Blended Learning Opportunities. *American Management Association*. doi:10.1.1.617.572

ПРОБЛЕМА ФУНКЦІЙ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Ляшко О.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Дослідженню інтертекстуальності присвячена чимала кількість робіт (Арнольд, 1999; Смолина, Лубкина, 2012; Фатеева, 2006; Чернявская, 2014; Fairclough, 2003 та ін.), в яких набір функцій, а іноді й класифікації міжтекстових зв'язків суттєво різняться. Розбіжності виявляються через різні підходи до розуміння поняття інтертексту: *літературознавчий* – проблема літературних впливів чи творчий діалог авторів; *філософсько-постструктуралістський* – відношення між текстами у безмежному текстовому просторі; *лінгвістичний* – наявність в одному тексті фрагментів інших текстів. Актуальним залишається створення уніфікованої класифікації і виведення переліку функцій інтертекстуальності в лінгвістичному ракурсі. Проаналізувавши сучасні фундаментальні роботи з інтертекстуальності, виокремимо ті функції, котрі є релевантними для лінгвістичного дослідження функціонально-таксономічних виявів інтертексту у православній проповіді.

Цілком слушним є погляд І. В. Арнольд (1999) про залежність функцій і змісту інтертекстуальності від місця її виявів у тексті. Наприклад, зв'язок тексту з заголовком-цитатою, епіграфом, сильні позиції початку / кінця, висунення, оформлення цитат з урахуванням концепції “золотого перетину”, на нашу думку, відображають *конструктивну, текстотвірну або композиційну* (Фатеева, 2006) функції інтертекстуальності (пор. у І. В. Арнольд (1999) – структурно-композиційна, а у В. Є. Чернявської (2014) – змістовно-тематична функція у забезпеченні змістової та структурно-композиційної єдності тексту).

У свою чергу, текстотвірна функція корелює зі *смысловірною* або поліфонічною (Фатеева, 2006), яку В. Є. Чернявська (2014) ототожнює з “моделлю “віртуального” спілкування авторів, розділених просторово-часовою реальністю, для створення нових смислів у процесах текстотворення” (с. 205). У І. В. Арнольд (1999), слідом за М. М. Бахтіним, смысловірна функція

співвідноситься з діалогічністю: діалогом між авторами, між епохами і культурами, а також зіткненням різних світоглядів.

Крім того, у процесі текстотворення простежується “механізм метамовної рефлексії” (Фатеева, 2006, с. 38): спроба метатекстового переосмислення претексту з метою вилучення нового сенсу “свого” тексту. Таким чином відбувається дописування “чужого слова” (термін М. М. Бахтіна, цит. за Арнольд (1999)), його тлумачення або коментар, що дає підставу виділити третю *екзегетичну* (тлумачну) функцію інтертексту. Остання, у поєднанні зі смислотвірною, висвітлює *суб’єктивно-оціночну* функцію, що опирається на ситуації в тексті і власні переживання автора, за І. В. Арнольд (1999) (пор. з ідейно-тематичною функцією як індивідуально-авторською концепцією світу у В. Є. Чернявської (2014)).

Алюзії, ремінісценції, прямі та непрямі цитати можуть виконувати *рецептивно-орієнтовану* функцію в контексті діалогу автора і адресата через взаємодію тексту з читачем, тобто простежується взаємозумовленість категорій інтертекстуальності й адресованості (Чернявская, 2014).

За умови жанрового зв’язку текстів, що за класифікацією Ж. Женетта йменується архітекстуальністю (цит. за Фатеева, 2006), виокремлюється шоста функція інтертексту – *прототипна* (типологічна). В. Є. Чернявська (2014), слідом за Р.- А. де Бограндом і В. Дресслером, ідентифікує таку інтертекстуальність як типологічну відкритість текстів одного жанру (типу, класу), де кожен тип тексту має систему специфічних ознак.

У ракурсі широкого культурно-семіотичного погляду на інтертекстуальність простежується взаємодія тексту з фрагментами “текстів” інших мистецтв (Фатеева, 2006), музики, фільмів, мас-медіа тощо. З’являється полікодовий текст з різними додатковими відносинами, в яких візуальне слугує декоративним оздобленням мовного повідомлення і фактично є його подвійним кодуванням для посилення інформаційної ваги (Чернявская, 2014). У такий спосіб інтертекстуальність виконує *полікодову і мультимодальну* функції.

Аналізуючи стильові риси церковно-релігійних текстів різних жанрів, А. М. Смоліна і О. А. Лубкіна (2012) звертають увагу на функцію впливу на інтелектуальну та почуттєву сферу адресата, яку, на нашу думку, можна назвати *прагматичною*.

Дискурсивно-стилістична функція інтертекстуальності, яка, за В. Є. Чернявською (2014), передбачає наявність спільних стильових рис текстів чи дискурсів різних функціонально-комунікативних класів, виявляється під час включення в текст фрагментів текстів інших дискурсивних практик, іншомовних текстів тощо. Спираючись на праці критичного дискурс-аналізу і, зокрема Н. Фейрклафа (2003), таку функцію ще можна позначити як *інтердискурсивну*.

Результати дослідження лінгвальних виявів інтертекстуальності у православній проповіді демонструють, що той самий інтертекст може розглядатися крізь призму різних *видів* (відношення нового тексту з претекстом) і *засобів* (цитата, алюзія, ремінісценція, парафраз тощо) міжтекстових відношень, а також виконувати одразу декілька функцій.

ЛІТЕРАТУРА

- Арнольд, И. В., & Бухаркин, П. Е. (Ред.). (1999). *Семантика. Стилистика. Интертекстуальность*. Санкт-Петербург: Изд-во С.-Петерб. ун-та.
- Смолина, А. Н., & Лубкина, О. А. (2012). Интертекстуальность как стилевая черта церковно-религиозных текстов. *Мир науки, культуры, образования: международный журнал*, 5 (36), 268–271.
- Фатеева, Н. А. (2006). *Интертекст в мире текстов: Контрапункт интертекстуальности*. Москва: КомКнига.
- Чернявская, В. Е. (2014). *Лингвистика текста: Поликодовость, интертекстуальность, интердискурсивность*. Москва: Директ-Медиа.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London: Routledge.

РОЛЬ МОДАЛЬНИХ ЧАСТОК У ПРОЦЕСІ КОМУНІКАТИВНОГО ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ (НА ПРИКЛАДІ МОДАЛЬНОЇ ЧАСТКИ *м* МА)

Любимова Ю.С.

Київський національний лінгвістичний університет

В сучасному світі комунікативні процеси постають актуальним об'єктом для лінгвістичних розвідок, адже комунікація є способом формування людської особистості. Зважаючи на те, що комунікативна функція мови є однією з найважливіших, вивчення особливостей функціонування мовних засобів у живому мовленні дає можливість проаналізувати й схарактеризувати комунікативний процес, а також шляхи досягнення взаєморозуміння усіх учасників інтеракції.

У світлі зазначеного кола проблемних питань проблематика дослідження категорії модальності, а також засоби і способи її реалізації у мовленні потребують подальшого детального аналізу і характеристики. Модальність визначається як широку семантичну категорію, що складається з об'єктивної і суб'єктивної модальності, де об'єктивна модальність реалізується в значеннях реальності / ірреальності, а суб'єктивна є ситуативною модальністю, що конкретизує значення реальності / ірреальності стосовно дійсності, можливості, необхідності, бажаності тієї чи іншої дії (Войналович, 2013). Диктум представлений об'єктивною модальністю: виражає відношення речення до реальності, таким чином, повідомлення може подаватися як минуле, теперішнє і майбутнє (ірреальне). Модус представлений суб'єктивною модальністю, що виражає ставлення мовця до повідомлюваного, проте, мовець може й не висловлювати свого ставлення до повідомлення. У результаті накладання модусу на диктум виникає значна різноманітність основних і другорядних модальних значень у рамках кожної окремої репрезентації. Крім того, до понять об'єктивності й суб'єктивності слід також додати й поняття інтерсуб'єктивності, яке лягло в основу ідеї діалогічного характеру мови.

Таким чином, кожний, хто говорить, може виступити в ролі суб'єкта, лише протиставляючи себе "іншому", який володіє тією самою мовою і тими самими, притаманними їй засобами – тим самим набором форм, синтаксисом висловлювання і способом організації змісту, тобто функціонування мови завжди потребує двосторонньої суб'єктивності, опозиції "Я – Ти" (Озадовська, 2007). Отже, на передній план лінгвістичних досліджень виходить не лише аналіз відношення мовця до дійсності й комунікативної ситуації, а і його розуміння й ставлення по відношенню до слухача.

В сучасній китайській мові одним з граматикалізованих засобі реалізації модальності у мовленні виступають модальні частки. Широка варіативна система модальних часток дозволяє мовцю імпліцитно реалізувати своє ставлення і до комунікативної ситуації, і до слухача. Крім того, одна й та сама модальна частка може функціонувати у різних комунікативних ситуаціях, реалізуючи при цьому різні значення, а одне й те саме значення може бути представлене у мовленні різними модальними частками.

З-поміж широкого спектру цих модальних модифікаторів виокремлюємо частку *吗* *ma* як одну з найбільш широковживаних в сучасній китайській мові.

Частка здебільшого вживається в загальних питаннях, де відповідь може бути як «так», так і «ні»: *他今天来吗?* – *Він сьогодні прийде?* В наведеному прикладі мовець розуміє, що відповідь може бути як позитивною, так і негативною, проте, мається на увазі, що мовець прогнозує, якою саме буде відповідь.

Проте, іноді питання може бути загальним лише за формою, насправді ж, мовець за допомогою питальної форми акцентує увагу слухача на інформації, і відповідь на таке запитання, скоріше за все, буде позитивною, і мовець сам про це знає: *他不会写字吗?* – *Він не вміє писати ієрогліфи?* (*Він вміє писати ієрогліфи*). Хоча наведений приклад формально є запитанням, проте, через таку форму мовець хоче показати слухачеві свою впевненість в достовірності інформації (刘月华, 2006).

Іноді такі речення можуть навіть набувати семантики звинувачення, коли мовець через питальну форму хочу виразити своє особисте ставлення до ситуації: *这还叫领导吗?* – *І це називається керівник?* Мовець через таку форму виражає своє негативне ставлення до ситуації.

В таких випадках мовець може для емпатизації значення у висловленні також використати прислівник *难道* – *хіба; невже*. Наприклад, *你难道还有什么话说吗?* – *Невже ти хочеш ще щось сказати?* (吕, 2016).

Іноді модальною часткою *吗* *ma* може бути оформлене не все речення, а лише його частина, таким чином, вона опиняється всередині речення і супроводжується паузою: *你说的这件事吗, 我完全不同意。* – *З приводу справи, про яку ти говориш, я з цим повністю не погоджуюся.* З одного боку, таке вживання *吗* *ma* обумовлене тим, що те, про що буде говорити мовець, пов'язане з тим, що слухач вже знає. З іншого боку, мовець використовує це службове слово всередині речення для того, щоб привернути увагу слухача, а також для того, щоб скористатися паузою і обміркувати, що говорити далі.

Використання *le* та в такому випадку супроводжується зниженням і уповільненням інтонації, а потім паузою.

Отже, ми можемо побачити, що використання модальних часток у мовленні є невід'ємною складовою процесу комунікації та встановлення взаємовідносин з усіма учасниками інтеракції. Вони не лише показують, яким чином мовець ставиться до ситуації, а й акцентують увагу на взаємовідносинах мовця і слухача, і є одним з найважливіших інструментів у процесі комунікативного взаєморозуміння.

ЛІТЕРАТУРА

- Войналович, Л. П. (2013). Модальність як багатоаспектна лінгвістична категорія. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія : Філологічні науки, 3, 28-32.
- Озадовська, Л. В. (2007). Парадигма діалогічності в сучасному мисленні. Київ, Україна: Парапан.
- 刘, 月华. (2006). 实用现代汉语语法. 北京, 中国: 商务印书馆.
- 吕, 叔湘. (2016). 现代汉语八百词: 增订本. 北京, 中国: 商务印书馆.

ВАЖЛИВІСТЬ РОЗВИТКУ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ МОВНИХ ВНЗ ДЛЯ УСПІШНОГО ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ РЕКРЕАЦІЇ І ТУРИЗМУ

Макатер С. В.

Київський національний лінгвістичний університет

В рамках глобалізаційного світу і серйозної конкуренції у сфері туризму володіння іноземною мовою, а особливо англійською, є необхідною умовою професійної затребуваності і кар'єрного зростання. В умовах глобальної багатомовності у сфері туризму необхідний той тип білінгвізму, при якому важливо використовувати мовні і культурні норми носіїв мови, оскільки туристична діяльність передбачає взаємодію з іншими країнами, де, в одному випадку, мова може виступати як рідна, а в іншому – як загальноприйнята міжнародна.

У сучасному світі роль *lingua franca* відіграє англійська мова, яку можна вважати *Esperanto* сучасної міжнародної та міжкультурної комунікації. Тому дуже важливо вдосконалювати фахові компетентності, які відіграють важливу роль у професійному становленні фахівця туристичної індустрії. У світлі цього зростають вимоги до мовно-мовленнєвої підготовки спеціаліста (Lam, 2010).

Вдосконалення фахових компетентностей може відбуватися шляхом використання та застосування відповідних мовно-мовленнєвих стратегій. Існують різноманітні сучасні стратегії розвитку та вдосконалення моделей мовної професійної підготовки.

Стратегія, у рамках якої використовується термін *Input-output*, пов'язана з вхідною інформацією та кінцевим результатом, при яких формується здатність студентів сприймати матеріал, отриманий з прочитаної і прослуханої інформації та вміння створювати мовно-мовленнєвий продукт, наприклад, написання ділових листів (Макатер, 2017).

При описі іншої стратегії доцільно використати термін *Immersion* – мовне занурення. Стратегія представляє собою моделювання реальних комунікативних ситуацій у контексті бронювання авіаквитків або готельних номерів по телефону, ведення ділових переговорів, телефонні запити або відповіді на скарги, тощо.

У стратегії мовного занурення тренується відповідне вирішення поставленої задачі, що допомагає звикнути до певної ситуації, а також навчитися контролювати свої емоції, що є важливим чинником для подальшого засвоєння знань і професійного становлення. Стратегія реалізується через роботу в групах та парах, що є необхідним компонентом для подальшої успішної роботи фахівця у команді.

Стратегія *Feedback* – зворотній зв'язок, яка є також значущим компонентом сучасного навчання як двостороннього процесу. Зворотній зв'язок викладача і студента призначений для того, щоб студент міг час від часу повідомляти викладача про те, як виконуються практичні рекомендації, отримані в ході заняття, і який результат вони дають, а викладач міг коректувати практичні дії студента. Зворотній зв'язок проходить в атмосфері взаємоповаги і доброзичливості, надає змогу студентам виправити свої помилки, змінити хід мислення та навчає самоконтролю (Mariani, 2010).

Практикуючи ті чи інші стратегії, студент, а також фахівець з туристичної галузі у майбутньому вільно реалізує свої знання, володіє ситуацією та доцільно використовує свої уміння у режимі реального часу.

Результатом використання відповідних стратегій та моделей вивчення мови є володіння професійно зорієнтованих знань, умінь і навичок, які є необхідними для успішного здійснення професійних обов'язків та самореалізації, вміння використати моделі успішної поведінки фахівця у нестандартних ситуаціях, уміння оперувати суперечливою інформацією, модельне (професійне) мислення, професійна творчість і професійна рефлексія (критична об'єктивна самооцінка).

Висновуємо, що вдосконалення фахових компетентностей є важливим чинником становлення професійної особистості і важливим аспектом його професійної культури, здатність до здійснення стратегічних, організаційно-розпорядчих, аналітичних, консультативно-дорадчих, контрольних функцій та ефективної самореалізації в умовах практичної діяльності на підставі спеціальних знань, умінь та цінностей, необхідних для професійної діяльності у сфері туристичної індустрії.

ЛІТЕРАТУРА

Макатер, С. В. (2017). Посібник з англійської мови “English for tourism”. Київ: Вид. центр КНЛУ.

Lam, W. Y. K. (2010). Implementing communication strategy instruction in the ESL oral classroom: what do low-proficiency learners tell us? *TESL Canada Journal / Revue TESL du Canada*. 27 (2), 11-30.

Mariani, L. (2010). Communication strategies. *Learning and teaching how to manage oral interaction*. New York: Learning Path-Tante Vie Per Imparare.

ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЇ “ІНТЕРЕС” У ТЕРМІНАХ ТЕОРІЇ ПРАГМАТИЧНОГО ТРАНСПОНУВАННЯ РЕЧЕННЯ

Максименко Ю.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Твердження, що висловлення не завжди передбачає буквальне розуміння, не є новим для лінгвістичної науки. Воно лежить в основі прагматичного підходу до аналізу мови. Значення речення не обмежується значенням слів у висловленні, воно є набагато ширшим, а правильна його інтерпретація вимагає звернення до комунікативної інтенції мовця. Розуміння емотивних висловлень є складним ще й через те, що емоції характеризуються подвійною природою (їх об’єктивне існування, але суб’єктивне переживання) (Іонова, Волошин, & Леонтьєв, 2004, с. 9). Л.О. Піотровська (1994, с. 31) стверджує, що основною відмінністю між емотивними мовленнєвими актами та іншими типами мовленнєвих актів є їх іллокутивна мета, адже вони, на відміну від інформативної мети більшості мовленнєвих актів, передусім спрямовані на вираження емоційних переживань. У рамках цього дослідження ми розглянемо, яким чином вираження емоції “інтерес” може бути пояснено у термінах теорії прагматичного транспонування речення.

Суть теорії прагматичного транспонування запропонованої Г.Г. Почепцовим (Іванова, Бурлакова, & Почепцов, 1981) полягає в тому, що речення, яке за своїми формальними ознаками є одиницею одного прагматичного типу чи виду, у мовленнєвій діяльності може набувати іллокутивну силу речення іншого типу чи виду. Таким чином, зміни в емотивних мовленнєвих актах на вираження емоції “інтерес” відбуваються за двома принципами – якісним (зміна характеру іллокуції) та кількісним (збільшення чи зниження іллокутивної сили речення).

Проаналізуємо відібрані нами фрагменти художнього дискурсу, що містять емоцію інтересу, за їх іллокутивною метою та наявністю транспонування в них. Типовими варіантами транспозиції в таких висловленнях зі збільшенням іллокутивної сили висловлення є:

– констатив → квеситив

“But you obviously know all about them, sir? I mean, a wizard like you – sorry, I mean, if you can’t tell me, obviously – I just knew if anyone could tell me, you could – so I just thought I’d ask – ” (Rowling, 2005, pp. 496-497).

– квеситив → ін’юктив

Hermione, who seemed to be thinking along these lines, said quickly, "They're very interesting, aren't they? Aren't they, Harry?"

"What? Oh yeah ... ouch ... interesting," said Harry as she stepped on his foot (Rowling, 2000, p. 370).

– квеситив → менасив

"D'you know how much we lost by?" he asked Ron through clenched teeth.

"Well, yeah I do," said Ron apologetically. "Final score was three hundred and twenty to sixty."

"Brilliant," said Harry savagely. "Really brilliant! When I get hold of McLaggen" (Rowling, 2005, p. 416).

Зменшення іллокутивної сили висловлення спостерігається при транспонування таких типів:

– ін'юктив → квеситив

"And they took?" he said, his voice rising, a terrible fear gripping him. "Tell me! What did they take?"

"A ... a s-small golden c-cup, m-my Lord..." (Rowling, 2007, p. 549).

– квеситив → констатив

"Ah," said Fudge, who looked thoroughly disconcerted. "Dumbledore. Yes. You — er — got our — er — message that the time and — er — place of the hearing had been changed, then?" (Rowling, 2003, p.139).

Прагматичне транспонування не відбувається довільно, воно є соціально зумовленим та залежить від ряду екстралінгвальних факторів (Иванова, Бурлакова, & Почепцов, 1981), зокрема:

– комунікативний стиль, який обирає мовець (агресивний, асертивний, субмісивний);

– особистість мовця;

– особистість адресата;

– взаємовідносини між співрозмовниками;

– ситуація спілкування;

– мета мовця;

– тип обговорюваної інформації тощо.

Застосування теорії прагматичного транспонування з метою з'ясування особливостей вираження емоції "інтерес" дозволяє не лише коректно інтерпретувати іллокутивну мету мовця, але й прослідкувати кореляцію між синтаксичною формою висловлення, комунікативною інтенцією та перлокуцією, а також взяти до уваги ряд екстралінгвальних чинників, а тому є перспективним методом дослідження емотивних мовленнєвих актів у цілому.

ЛІТЕРАТУРА

Иванова, И. П., Бурлакова, В. В., & Почепцов, Г. Г. (1981). *Теоретическая грамматика современного английского языка*. Москва: Высш. школа.

Ионова, С. В., Волошин, Ю. К., & Леонтьев, В. В. (2004). *Лингвистика эмоций: основные проблемы, результаты и перспективы*. В С. В. Ионова (Ред.),

Язык и эмоции: личностные смыслы и доминанты в речевой деятельности (сс. 4-24). Волгоград: ЦОП "Центр".

Пиотровская, Л. А. (1994). *Эмотивные высказывания как объект лингвистического исследования (на материале русского и чешского языков)* [монография]. Санкт-Петербург: Издательство Санкт-Петербургского университета.

Rowling, J. K. (2000). *Harry Potter and The Goblet of Fire*. New York: Scholastic Press.

Rowling, J. K. (2003). *Harry Potter and The Order of the Phoenix*. New York: Scholastic Press.

Rowling, J. K. (2005) *Harry Potter and The Half-Blood Prince*. New York: Scholastic Press.

Rowling, J. K. (2007). *Harry Potter and The Deathly Hallows*. New York: Scholastic Press.

РОЛЬ СТЕРЕОТИПІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Мандзюк Б.Р.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасний розвиток української освіти вимагає постійної і незупинної адаптації навчальних матеріалів відповідно до нових тенденцій розвитку оточуючого світу. Таким чином, вивчення мови не обмежується тільки засвоєнням її особливостей, актуальним стає і паралельне освоєння реалій культури країни, мова якої вивчається, адже людина, яка розмовляє іноземною мовою є медіатором між рідною та чужою культурою і повинна усвідомлювати специфіку останньої для здійснення успішного міжкультурного спілкування.

Вивчення іншомовної культури, засвоєння її особливостей і розуміння системи мислення носіїв мови є складним і багатограним процесом, який відбувається у взаємодії з іншими елементами вивчення мови. Проте, на відміну від лінійного формування та розвитку мовних та мовленнєвих компетентностей, формування лінгвосоціокультурної компетентності не має однотипної моделі засвоєння знань, адже її розвиток відбувається у взаємодії з іншими елементами іншомовної комунікативної компетентності.

Очевидним є той факт, що при вивченні іноземної мови студенти часто стикаються із різноманітними бар'єрами, які перешкоджають їм комплексно засвоювати знання та розвивати іншомовні навички. Формування лінгвосоціокультурної компетентності передбачає формування психологічної готовності студентів до вивчення реалій та явищ іноземної культури, що виявляється у формуванні у їхній свідомості толерантного та неупередженого ставлення до іноземних реалій та традицій. Одними із таких бар'єрів міжкультурного спілкування є стереотипи.

Стереотипи – це сформовані у свідомості людей емоційно забарвленні образи, які передають значення, що поєднують у собі елементи опису, оцінки й припису. Крім цього, варто зазначити, що стереотип – це не просто образ, а “стандартизований”, спрощений образ певного явища дійсності (Воробйова, 2014, сс. 50-51). Іншими словами, стереотип – це схема, що фіксує деякі риси явища, які не насправді існують, а приписуються йому суб’єктивно, в залежності від наявних у свідомості індивіда чи цілої групи індивідів певних когнітивних маркерів по відношенню до конкретного явища дійсності.

Основною проблемою людини зі стереотипним мисленням є неможливість критично оцінювати реалії та явища, а опиратися тільки на вже наявні у власній свідомості уявлення нав’язані соціумом в якому зростала та розвивалася ця людина. Як наслідок, її уявлення про іноземну культуру є дещо шаблонними та позбавленими варіативності оцінки (Spencer-Oatey, 2008, pp. 322-326).

У процесі формування лінгвосоціокультурної компетентності стереотипні погляди заважатимуть мовцям адекватно оцінювати і засвоювати нову інформацію, адже замість того, щоб розвинути власні когнітивні вміння з метою отримання нового досвіду і сформувати позитивне та толерантне ставлення до чужої культури, вони будуть концентрувати свою увагу на інформації, яка підтверджує їхні сталі погляди. Більше того, знайшовши підтвердження своїм переконанням, вони відмовлятимуться бачити та розуміти багатогранність та особливість іноземної культури і змінювати своє уже сформоване ставлення до чужої культури, здійснювати декатегоризацію і розуміти складність та різноманітність чужої культури (Єлізарова, 2005, сс.161-163).

Тим не менш, не всі дослідники категоричні щодо негативного впливу стереотипів на процес вивчення культури країни, мова якої вивчається. Так, І.А. Воробйова зазначає, що стереотипи мають позитивний вплив на емоційний стан людини, коли вона вперше стикається з культурним шоком. Вона зазначає, що не зважаючи на їхню узагальненість та схематичність стереотипні уявлення про інші народи та культури готують мовця до зіткнення з чужою культурою та послаблюють культурний шок. Вони дозволяють вийти за межі свого вузького соціального, географічного та політичного світу (Воробйова, 2014, с. 51).

На нашу думку, стереотипи допомагають тільки на початковому етапі вивчення іноземної мови, адже мовець часто важко сприймає інформацію про звичаї та традиції чужої культури, які суттєво відрізняються від установлених зразків поведінки в рідній культурі. Стереотипи в цьому випадку виступають уже наявними у свідомості мовця фоновими знаннями про незвичні явища чужої культури. Проте, чим глибше і досконаліше людина опановує мову, тим більш катастрофічним і складнішим стає процес її засвоєння за участю стереотипів, адже вони перешкоджають мовцю абстрагуватися від рідної культури і перестати сприймати світ через призму знайомих усталених правил людського існування.

У підсумку можна зазначити, що у формуванні лінгвосоціокультурної компетентності значення стереотипів варіюється від позитивного до негативного. Позитивний вплив стереотипів можливий тільки на початковому

етапі вивчення іноземної мови та її культури, адже вони допомагають мовцю краще емоційно налаштуватися на незвичні традиції та реалії іноземного соціуму. Тоді як на вищих етапах вивчення мови стереотипи навпаки заважають мовцям розуміти особливості чужої культури, тому що мовець не здатний бачити багатогранність та варіативність цієї культури без фільтрування її через призму рідної культури.

ЛІТЕРАТУРА

- Воробйова, І. А. (2014). *Основи лінгвокраїнознавства*. Київ: Видавничий Дім “Слово”.
- Елизарова, Г. В. (2005). *Культура и обучение иностранным языкам*. Санкт-Петербург: Каро.
- Spencer-Oatey, H. (2008). *Projects. Culturally speaking. Culture, communication, and politeness theory*. London: Continuum International Publishing Group.

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕО В НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

Мартинюк О.С.

Київський національний лінгвістичний університет

Одним із завдань, які стоять перед викладачем в наш час, є не лише адаптуватися до рівня знань кожного студента, а й урізноманітнити навчальний процес та навчальний матеріал настільки, щоб він був водночас і доступний, і цікавий. Звичайно тут на допомогу приходять відеоматеріали.

Сучасна молодь асоціює інформацію з Інтернетом і телебаченням, а саме поняття інформації розглядається як процес комунікації, протягом якого між двома суб'єктами спілкування відбувається взаємна передача закодованих відомостей. Молодь надає перевагу візуальній формі інформації і зокрема відеоматеріалам.

Використання на заняттях відеоматеріалів підвищує рівень мотивації вивчення іноземної мови, адже відеофільми належать до групи тих сучасних допоміжних засобів навчання, які здійснюють насамперед емоційний вплив на студентів, відповідають їх інтересам, і тому є позитивним мотивом-стимулом у навчальному процесі. Використання відео також дає можливість працювати з автентичними зразками іноземної мови, сприяє вирішенню проблеми порушення процесу спілкування, коли студенти не здатні точно зрозуміти свого співрозмовника (Верисокін, 2003). Сприйняття на слух тексту фільму іноземною мовою сприяє усвідомленню студентами специфіки мови, її діалекту, експресивності, відтінків значень того чи іншого слова, викликає продуктивну умовно-рефлекторну діяльність, забезпечує найточніше відображення мови у користуванні, оскільки вона представлена носіями мови, тісно пов'язана з певною мовною ситуацією і є потужним та ефективним засобом, який сприяє більш швидшому та якіснішому засвоєнню іноземної мови. Під час відео

трансляції зоровий аналізатор значно полегшує сприйняття і розуміння мови на слух. Жести, міміка та інші зорові опори підсилюють слухові відчуття, полегшують внутрішнє промовляння і з'ясування змісту сказаного.

Ефективність використання відео при навчанні мови залежить не тільки від точного визначення його місця в системі навчання, а й від того, наскільки раціонально організована структура відео-заняття, як погоджені навчальні можливості відео із завданнями навчання.

Обов'язковою умовою отримання кращого результату в процесі формування мовленнєвої компетенції у студентів, є принцип відбору відеоматеріалів, який включає в себе: вимоги до зйомки (зображення та звук мають бути чіткими та якісними); вимоги до сюжету (повинен прослідковуватися чіткий зв'язок між сюжетом та змістом діалогів у сценах); вимоги до мови персонажів (відео мовлення повинно прослуховуватися достатньо чітко, без сторонніх та фонових шумів); вимоги до мови (мова має бути сучасною, відповідати вимогам та нормам літературної мови, необхідна наявність природних пауз між висловлюваннями, текст не має бути перенавантаженим новими словами, виразами та жестами); демонстрований відео матеріал повинен відповідати етапу, меті навчання та темі, що вивчається.

Використання відеоматеріалу потребує методичної підготовки, розробленої системи вправ, підготовки студентів до такого заняття, без цього перегляд не буде мати навчального характеру.

Відеоматеріали можна розподілити на такі групи:

- постановочні навчальні ролики;
- музичні та рекламні відеокліпи;
- повнометражні художні фільми і телесеріали;
- рекламні трейлери до фільмів;
- відеозаписи різних виступів, інтерв'ю, новин;
- відео програми для вивчення окремих аспектів мови (Яхунов, Верисокін, 2000).

При використанні відеометоду навчання виділяються чотири основні етапи: підготовка перегляду відеоматеріалу; перегляд відеофрагменту; опрацювання побаченого та почутого студентами; аналіз та висновки виконаної роботи.

Залежно від комунікативної функції та характеру логіко-синтаксичних зв'язків між реченнями розрізняють такі основні типи монологічних висловлювань: опис, розповідь і роздум (міркування).

Наступні прийоми роботи з відео направлені на розвиток монологічного мовлення:

- 1) Дати опис при відсутності зображення, але із збереженням звукового ряду
 - можливої зовнішності героїв та їх одягу;
 - предметів, які можуть бути розташовані поряд;
 - місця подій;
 - характеру взаємовідносин між персонажами, тощо.

Всі ці завдання є прикладами монологу-опису.

- 2) Використання кнопки "ПАУЗА".

В цьому завданні студентам пропонується висловити свої міркування щодо подальших подій, що тісно пов'язано з розвитком умінь на визначення та встановлення логіко-смыслових зв'язків тексту.

3) Відтворити побачене у формі розповіді, повідомлення, тощо (Соловова, 2010).

Завдання пропонуються студентам вибірково, в залежності від змісту відеофільму.

Проаналізувавши багато джерел, ми прийшли до висновку, що навчання англійської мови, зокрема монологічного мовлення, за допомогою відео – це дуже ефективний метод. В даний момент він прогресує і доводить своє право на існування.

ЛІТЕРАТУРА

- Барменкова, О. И. (1999) Видеозанятия в системе обучения иностранной речи. *Иностранные языки в школе*, 3, 20-25.
- Верисокін, Ю. І. (2003) Відеофільм як засіб підвищення мотивації учнів. *Іноземна мова в школі*, 5-6, 31-34.
- Ильченко, Е. И. (2003) Использование видеозаписи на уроках английского языка. *Английский язык*, 9, 7-10.
- Соловова, Е. Н. (2010) *Методика обучения иностранным языкам: продвинутый курс*. Москва: АСТ, Астрель.
- Яхунов, Т. О., & Верисокін, Ю. І. (2000) Типологія кіноінформації та її використання для навчання лексики соціокультурним компонентом, *Іноземні мови*, 3, 33-36.

ЗАСОБИ НАПРУЖЕНОСТІ В РЕКЛАМНОМУ ТЕКСТІ

Мащенко А.-М. А.

Київський національний лінгвістичний університет

Австрійський лінгвіст А. Філл (2009) вважає принцип напруженості однією з основ життя (с. 9), адже його прояви відчуваються в усіх сферах, у тім числі й у мові. Напруженість він розуміє як "...метафоричне позначення невропсихічного стану, який можна класифікувати як потребу в подразненні, потребу в позитивному збудженні" (Fill, 2009, с. 10). Надзвичайно важливе значення напруженості він підкреслює таким чином: "...людям потрібна напруженість, яка повинна бути якимось чином задоволена. Якщо це достатньою мірою не відбудеться в нормальному житті (завдяки професії, приватній сфері, спорту, грі та мистецтву), виникає загроза, що люди шукатимуть інші, небезпечні для суспільства, можливості створення достатнього рівня напруженості" (Fill, 2009, сс. 181-182). Схожі думки ще раніше висловлювали Г. Кьорбер (1979) – "потреба полоскотати нерви" (с. 52) та З. Фрейд (1958) – "жага задоволення" (с. 344), а також Е. Фромм (1974) – "людину в будь-якому віці мотивує як підвищення напруженості, так і її зниження" (с. 431).

Ця проблема не пройшла повз увагу знаних письменників. Досить назвати відомий роман Германа Гессе “Narziss und Goldmund” та новелу Ірмгард Койн “Die Brüllzelle”, де йдеться про потребу напруженості в житті людини та необхідність її розрядки, які чергуються між собою.

А. Філл (2009) вважає, що напружені конструкції у мові загалом сприяють забезпеченню людства необхідною йому мірою напруженості (с. 181).

У вужчому ж масштабі можна говорити про збудження та підтримування уваги до змісту тексту, який читається чи опрацьовується.

Прояви напруженості спостерігаються на всіх рівнях. Їй сприяють креативність, певний відступ від правил, рідкісність засобу та маркованість. При цьому йдеться про взаємодію різноманітних засобів, про що свідчить поданий нижче текст, який рекламує пісні популярної австралійської співачки.

Neues Baby, neuer Spaß

Zehn Jahre lang, sagt Juanita Stein, "war die Musik mein Baby, und das habe ich sehr, sehr ernst genommen." Die Australierin war seit Anfang des Jahrtausends Sängerin der Indie-Band Howling Bells und als solche leidlich erfolgreich. 2011 wurde sie Mutter, und das hat ihre Prioritäten verschoben. Mit schönem Nebeneffekt. Als ein echtes Baby ihr Leben bestimmte, hatte sie plötzlich deutlich mehr Spaß daran, eigene Songs zu schreiben und zu singen – der Druck war raus, der künstlerische Schaffensprozess organischer und lockerer. Was ihrer zweiten Soloplatte sehr zugutekommt. “Until The Lights Fade” (Alve) changiert zwischen tanzbar, rockig und atmosphärisch dicht.

Читача інтригує слово *Baby* в заголовку, він поступово починає розуміти його подвійний зміст. Це слово характеризує надзвичайно серйозне ставлення співачки до своєї роботи (музика для неї – *mein Baby*, власна дитина – *ein echtes Baby*). Таке ставлення до професії підкреслює ще повтор – *sehr, sehr ernst genommen*. Логічно, що така співачка повинна бути успішною – *erfolgreich*. Але тут напруженість створює слово *leidlich* ("так собі"), яке контрастує з уже названим прикметником і дещо нівелює успіх співачки. Співачка стає матір'ю, для адресата цілком зрозуміло, що її пріоритети змінюються. Далі про напруженість турбується ізоляція – *Mit schönem Nebeneffekt*. Адже заінтригований читач хоче дізнатися про побічний ефект, який додатково сигналізує стійкий вираз *Spaß haben*. Виявляється, що народження дитини дало поштовх до нових звершень у професії, що передається прикметниками у вищому ступені (*organischer und lockerer*) та дієсловом *zugutekommen* з підсиленням *sehr*, що завершують ізольоване речення *Was ihrer zweiten Soloplatte sehr zugutekommt*.

Отже, напруженість у наведеному тексті виражають інтригуючий заголовок, синтаксичні засоби (ізоляція), морфологічні форми (вищий ступінь прикметників), повтори, вдалий вибір слів, метафора та фразеологізм.

Найяскравішим способом створення напруженості у рекламі є використання фразеологізмів різного характеру, особливо їх модифікація. Вона може бути незначною, як у прикладі: *Es ist kein Geheimnis: Tupfen und Streifen stehen bei uns immer ganz hoch im Kurs, egal zu welcher Jahreszeit*. Йдеться про

завжди популярний (*hoch im Kurs stehen*) одяг у смужку та в горошок. Вираз розширюється за допомогою слова *ganz*, яке підсилює це значення, надає йому більшої значущості та експресивності. Сам текст має назву *Gut getupft ist halb gewonnen*. Друга частина виразу нагадує відоме прислів'я – *Frisch gewagt ist halb gewonnen*, яке модифікували, замінивши в ньому першу частину, що дозволило створити значну напруженість в тексті, оскільки читач вимушений докласти деяких зусиль, щоб осмислити зв'язок між обома виразами. Збережена частина прислів'я говорить про успіх певної справи. Модифікована частина називає цю справу – купівлю якісного одягу в горошок (*Gut getupft*).

Як свідчить наведений вище аналіз рекламних текстів з точки зору напруженості, такий спосіб їхньої інтерпретації може дати цікаві результати. Таким чином можна розглядати текст реклами як послідовну зміну та взаємодію елементів, що створюють напруженість, та елементів, що сприяють її розрядці на всіх рівнях мови. Принцип напруженості можна вважати однією з можливостей розгляду текстів взагалі та текстів реклами зокрема.

ЛІТЕРАТУРА

- Fill, A. (2003). *Das Prinzip der Spannung. Sprachliche Betrachtungen zu einem universalen Phänomen.* (206 S.). Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Freud, S. (1958). *Der Witz und seine Beziehung zum Unbewussten* (S.344). Frankfurt/Main: Fischer.
- Fromm, E. (1974). *Anatomie der menschlichen Destruktivität.* (S.431). Stuttgart: Deutsche Verlagsanstalt.
- Körper, H. (1979). *Wieviel Spannung braucht der Mensch?* (S.52). München: MVG, 1989.

ПРОСТОРОВО-ЧАСОВИЙ КОНТИНУУМ ЯК ФОРМА ЦІЛІСНОСТІ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОГО ТЕКСТУ

Мелешкевич Л.М.

Київський національний лінгвістичний університет

Стрімкий ритм сьогодення диктує необхідність швидкого доступу до сучасних знань, оскільки прийняття важливих рішень безпосередньо залежить від повноти, точності та правильності наявної інформації. І тут стають у пригоді чисельні енциклопедії та довідники, які задовольняють прагнення людей до постійного самовдосконалення та здобуття нових знань.

Значення енциклопедій важко переоцінити, оскільки у процесі читання енциклопедичного тексту, який є втіленням нових знань, у читача відбувається зміна інформаційних когнітивних структур. До того ж, енциклопедії слугують важливим засобом формування загальної картини світу.

Укладач енциклопедичної статті є діяльною формуючою силою, активна позиція якого виявляється шляхом:

- загального інформаційного спрямування тексту;

- пошуку наукової, повної, доступної для читача та об'єктивної інформації, яку він повідомляє;
- відбору ключових елементів тексту.

Етапи породження енциклопедичного тексту включають:

- вибір теми;
- відбір інформації;
- добір мовних засобів для її передачі.

У концепції тексту О.І. Москальської цілісність тексту є змістовою (тематичною), комунікативною і структурною (Москальская, 1981). Тематична цілісність енциклопедичного тексту визначається єдністю теми. Комунікативна цілісність енциклопедичного тексту базується на спрямуванні інформації від вже відомої до нової. Структурна цілісність досягається шляхом використання формальних засобів зв'язку між компонентами тексту.

Рух, простір і час є формами існування матерії. Просторово-часовий континуум енциклопедичного тексту виявляється поєднанням декількох факторів, кожний з яких відіграє важливу роль у загальній характеристиці енциклопедичних текстів:

- хронологічний виклад подій з одночасним зазначенням місцезнаходження предмета інформування;
- виявлення логічних зв'язків між окремими компонентами речення і складовими тексту в цілому;
- вживання лексики з просторовою та темпоральною семантикою;
- аксіологічна складова енциклопедичного тексту.

Процеси породження тексту автором і сприйняття його читачем відбуваються у певному просторі та часі. Простір тривимірний – довжина, ширина, висота, час же характеризується лише одним виміром – тривалістю. Вплив факторів простору та часу на процеси створення енциклопедичного тексту є надзвичайно вагомим, оскільки за допомогою зазначення у тексті просторових і темпоральних маркерів укладач статті структурує відібрану ним інформацію.

Час невинно рухається вперед, його лік незворотній, але щоб зрозуміти суть певної події, яка відбувається у певному місці в даний момент, слід уявно повернутися назад у часі і заповнити інформаційні лакуни шляхом встановлення зв'язку з минулими подіями. У такий спосіб автор енциклопедичного тексту може виявити найбільшу кількість якісних характеристик об'єкта дослідження.

Біографічний енциклопедичний текст є прототиповим втіленням просторово-часового континууму. За допомогою хронології подій, які відбувалися у конкретних місцях, автор описує життєвий шлях особи, названої у заголовку енциклопедичної статті. Зазначення географічної назви звужує простір до певного місцезнаходження, що допомагає пов'язати вже відому читачеві інформацію з новими фактами, викладеними в енциклопедичному тексті. Вживання інших власних назв, імен та прізвищ людей має за мету не лише надання точного опису події, але й виявлення характеристик предмета інформування шляхом аналізу взаємодії зазначених факторів.

Просторово-часовий континуум енциклопедичного тексту отримує своє вираження також шляхом зазначення логічних зв'язків між елементами повідомлюваної інформації як у межах речення, так і тексті в цілому, як наприклад, у описі роботи зернозбирального комбайну: *The combine cuts the standing grain, threshes out the grain from the straw and chaff, cleans the grain, and empties it into bags or grain-storage facilities* (Britannica Concise Encyclopedia, 2006, p. 437).

Важливу роль у інформаційній структурі енциклопедичного тексту відіграє лексика з просторовою та темпоральною семантикою. Основним засобом вираження просторово-темпоральних відношень у реченні є дієслово. Просторові характеристики дієслова виражаються перед усім за допомогою ознак динамічності/статичності, а для відображення темпоральних властивостей дієслова існує морфологічна категорія часу. Мовні засоби репрезентації просторово-темпоральних відношень у тексті не обмежуються лише дієсловами, а включають також інші частини мови, такі як іменники, займенники, прикметники, прислівники, сполучники та прийменники, як наприклад: *One common mechanism consists of a hopper, a long rectangular open trough, and an endless vertical belt or chain with flights (crosspieces) for conveying the grain to the top of the stack* (Britannica Concise Encyclopedia, 2006, p. 787).

Категорії простору і часу слугують підґрунтям для виявлення цінності об'єкта дослідження у порівнянні з іншими об'єктами і є необхідними складовими будь-якого висловлювання аксіологічного змісту у енциклопедичному тексті.

ЛІТЕРАТУРА

Москальская, О. И. (1981). *Грамматика текста*. Москва: Высшая школа.
Encyclopaedia Britannica. (Eds.). (2006). *Britannica Concise*. Peru: Encyclopædia Britannica, Inc.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ СІМЕЙНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ У РОМАНАХ ДОРІС ЛЕССІНГ

Мелешенко В.О.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

На сучасному етапі розвитку лінгвістики значна увага приділяється дослідженню стилістичних прийомів та експресивних засобів мови та їх використанню, що дозволяє здійснювати виразнішу та глибшу презентацію змісту художнього твору, детально змалювати художні образи та розглядається як частина проблеми, яка сприяє вивченню комунікації загалом та самоідентифікації себе у навколишньому середовищі.

Саме через самоідентифікацію людина формує своє неповторне «я», що виступає як основа для визначення життєвих стратегій у взаєминах із соціальним оточенням, адже у процесі самоідентифікації особистість

усвідомлює своє становище в суспільстві. Сім'я є тим началом, де формуються основи особистості та її цінності, що гарантує успішну адаптацію в соціумі, оскільки сім'я як соціалізуюча структура зображує людину не лише як біологічну одиницю, але й як індивіда з певними соціальними, культурними і моральними якостями. Найважливішою функцією сім'ї, поряд з соціалізацією, визнається самоідентифікація особистості. Сімейна самоідентифікація трактується як двобічний процес, що передбачає встановлення відповідностей між сімейними відносинами та вже прийнятими конкретним соціумом наявними суспільними нормами (Обушний, 1998).

Складна тема віднаходження свого місця в сім'ї розкривається в автобіографічному романі Доріс Лессінг "Under My Skin" (Lessing, 1993), де мнемонічне оповідання виступає засобом самовираження авторки і використовується нею для передачі сокровенних думок і почуттів. У текстах ми зіткнулися із зіставленням певних мовних одиниць у послідовності поступового наростання їх смислового чи емоційного значення. Одним із засобів емоційного забарвлення мовних засобів є вживання слів у переносному значенні, яке є похідним від прямого й асоціюється з ним. Письменниця народилась в складний історичний період, коли Європа перебувала у стані війни і саме цей трагізм, Лессінг переносить на своє життя: "And there I was born on the 22nd October 1919. My mother had a bad time. It was a *forceps birth*. My face was *scarred purple* for days. Do I believe this *difficult birth* scared me – that is to say, my nature? Who knows. I do know that to be born in the year 1919 when half of Europe was a *graveyard*, and people were dying in millions all over the world – that was important". Власне народження дівчинки за допомогою хірургічного втручання (*a forceps birth*) і нанесена травма, що асоціюється з цією подією нашоує читача на проведення паралелей з травмами нанесеними війною. Невипадковим є вибір дієслова *to scar*, що вживається в тексті і в прямому (*my face was scarred*), і переносному значенні (*the difficult birth scared me – that is to say, my nature*). Вживаючи ще одну метафору, Лессінг порівнює Європу з кладовищем (*Europe was a graveyard*). Все це демонструє, як маленька дівчинка з перших днів свого життя опиняється у жорстокому світі, сповненого насилля, самотності та відчуженості людей один від одного. В романі детально описується процес розвитку і формування авторки як особистості. Цей процес самоідентифікації життєвого шляху порівнюється з горою, на яку людина має зійти: "You see your life differently at different stages, like climbing a mountain while the landscape changes with every turn in the path". Розгорнута метафора допомагає зрозуміти, наскільки складним є шлях пізнання світу і себе як його складової. У цьому прикладі за допомогою використання кореневих повторів лексичними одиницями *differently* і *different* зображується несхожість та відмінність етапів становлення. Ця лексика дає певну характеристику дійовим особам, їх поведінці – виявляє ставлення персонажів до реалій життя.

Ключова тема сімейної ідентичності пронесена через весь роман і виражена сукупністю мовних одиниць (*rooms, furniture, doors, cupboard, panes, the smell of father, the smell of house*), що допомагають читачу реконструювати

образ родинного устрою, який склався в дитячій свідомості героїні. Значна низка образних асоціацій, що виникають в тексті, формуються перцептуальними образами: зоровими (*The rooms you run about in, the furniture you among, windows, doors are vast, nothing is your size, large cot*); тактильними (*slippery thing, dirty panes*); синестезією (*the smell of wet wool from my brother, and my own dry and warm smell*).

Трагізм сімейних стосунків, поранення батька під час війни, зокрема дерев'яний протез (*wooden leg*), який батько змушений був носити, викликали у душі Доріс Лессінг лише негативні емоції. Художні деталі, що використовуються при описі протезу, передаються епітетами *big, hard, slippery, hidden, thing*. Героїня називає протез *thing*, навіть не усвідомлюючи що це є. Лексична одиниця *hard* реалізує в тексті як пряме, так і переносне значення, що дозволяє нам спостерігати не лише особистісну важкість, але й усвідомити ті масштабні труднощі, які несе війна.

Отже, проведений лінгвістичний аналіз художнього матеріалу дозволив схарактеризувати певні типи самоідентифікації і те, яким чином вони формують культурну та сімейну самоідентифікацію особи. Крім того, виявлена специфіка мовних одиниць та їх відображення в лексичному наповненні тексту дозволила виокремити поняття подвійної свідомості та пограничні стани героїні, яка знаходиться між “своєю” і “чужою” культурою. Саме навіювання “чужої” культури та труднощі, які виникають в процесі самоідентифікації, спричинюють внутрішній конфлікт і викликають відчуття “Іншості”.

ЛІТЕРАТУРА

- Обушний, М. І. (1998). *Етнос і нація: проблеми ідентичності*. Київ: Український Центр духовної культури..
- Lessing, D. (1993). *London Observed. Stories and Sketches*. New York: Flamingo.

ЛОКАТИВИ 前 I 后 ЯК ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ КАТЕГОРІЇ ЧАСУ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Мельникова О.В.

Київський національний лінгвістичний університет

У будь-якій мові існує система, що виражає категорії простору і часу, бо об'єктивне наявність простору і часу всебічно впливає на наші існування, уявлення про світ і пізнавальну діяльність. Хоча в людському мисленні і є однаковість, засоби вираження просторових відносин в різних мовах унікальні і визначаються національними картинами світу (Ван, 2009).

У сучасній китайській мові для позначення концептів “простір” і “час” використовуються декілька варіантів лексичних одиниць. Так, концепт “простір” зазвичай включає в себе також концепти “об'єм” і “місце”; а концепт “час” позначається словом, яке записується двома ієрогліфами 时 і 间 (时间 – shíjiān) і містить у своєму основному значенні також семи “проміжок”,

“період”, “момент”, “тривалість” тощо (Чибисова, 2012). Взагалі в китайській лінгвокультурі час може усвідомлюватися як статичний і плинний, нерухомий і тривалий, горизонтальний і вертикальний, такий, що рухається зліва направо чи справа наліво, спереду назад чи ззаду наперед. Такі уявлення про час вербалізуються і знаходять своє вираження в мові у вигляді лексичних одиниць із дуже незвичними якостями. Зокрема, ці лексичні одиниці часто набувають у китайській мові просторових ознак. Наприклад, китайські мовці для вираження часу використовують просторові метафори, що визначають горизонтальний рух спереду назад. Таким чином, в китайській мові будуть використовувати “горизонтальні” метафори (前 qián – для позначення переднього плану, 后 hòu – для позначення заднього), позначаючи час здійснення події (Fulga, 2012).

Дослідженням питання категорії часу у сучасній китайській мові також займається Люй Шу-сян, зазначаючи, що для позначення часу до і після відправною точки часто вживаються слова-локативи 前 і 后 (Люй, 1965).

Тань Аошуан у своїй монографії “Китайская картина мира: язык, культура, ментальность” (Тань, 2004) розглядає цілу низку особливостей китайської моделі світу і зокрема – специфіку сприйняття часу китайцями та мовні способи вираження цієї категорії в китайській мові.

前 і 后 виступають парою антонімічних мовних одиниць, що є основними у визначенні лінійно-історичної та антропоцентричної моделі. Мовна одиниця 前 означає те, що було в минулому: “минулий”, “минулий”, “попередній”, “колишній”. 前 протиставляються 后 “позаду”, а в часовому відношенні “після”, “потім”. Це протиставлення добре ілюструється в таких поєднаннях: з 人 rén “людина”: 前人 qiánrén “попередні покоління”, 后人 hòu rén “наступні покоління”, “нащадки”; з 辈 bèi “покоління”: 前辈 qiánbèi “попередники”, «старше покоління», 后辈 hòubèi “нащадки”, “майбутні покоління”. За парою 前/后 і закріплені поняття, пов'язані з людським родом, що можемо спостерігати у наведених вище прикладах. До цієї групи також належать позначення династій 前/后汉 qián/hòuhàn, та такі позначення родинних відносин, як 前夫 qiánfū «чоловік в першому шлюбі» і 前妻 qiánqī «дружина в першому шлюбі».

Пара локативів 前 і 后 легко набуває часове значення в складі прийменників 以前 yǐqián “до того”, “раніше” і 以后 yǐhòu “після того”, “потім”. Пара 前 і 后 також дуже продуктивна щодо утворення часових виразів. Взагалі всі базові морфеми беруть на себе основне навантаження у формуванні системи позначень часу. Вони беруть участь в утворенні часових слів в поєднанні з родовими поняттями 年 “рік”, 月 “місяць” і 天 “день”. Наприклад: поєднання 前年 зі значенням “позаминулий рік” і 后年 “рік після майбутнього року”, 前天 qiántiān “позавчора” та 后天 hòutiān “післязавтра” (Тань, 2004).

Часові поняття, утворені парою локативів 前 і 后, в рідкісних випадках корелюють з просторовими значеннями і є метафорами останніх: наприклад, слова 前景 qiánjǐng “пейзаж попереду”, “перспективи” і 前程 qiánchéng “шлях вперед”, “майбутнє”, “перспективи”. Поєднання 后 hòu з 路 lù “дорога” у фразеологізми 没有后路 méiyǒu hòulù в переносному сенсі означає “немає шляху до повернення (назад)”. Іншими словами, лінійно-історична модель часу

породжується знаками з просторовими значеннями типу 景 jǐng “пейзаж”, 程 chéng “шлях”, 路 lù “дорога”. Переважна більшість лексичних утворень, що містять 前 і 后, корелюють з просторовими значеннями опосередковано. Наприклад, ті, хто народився раніше того, хто говорить, це “ті, що йдуть попереду”, його попередники 前人 qiánrén, а ті, хто народився пізніше нього, це “наступні за ним”, його нащадки 后人 hòurén. Таким чином, лінійне історичний час відраховується мовцем як би в зворотному порядку, задом наперед (Тань, 2004).

Таким чином, проаналізувавши вживання локативів 前 і 后 як засобів реалізації категорії часу, можемо зробити висновок, що простір і час в мовній картині світу китайців взаємопов'язані.

ЛІТЕРАТУРА

- Ван, С. (2009). Локативы как ведущий способ выражения пространственных отношений в современном китайском языке. *Вестник Новосибирского университета. Серия “Лингвистика и международная коммуникация”*, 7 (2), 74-85.
- Люй, Шусян. (1965) *Очерк грамматики китайского языка. Часть первая. Категории*. Москва, Россия: Наука.
- Тань, Аошун. (2004). Китайская картина мира. Язык, культура, ментальность. Москва, Россия: Языки славянской культуры.
- Чиби́сова, О. В. (2012). Концепт “Время” в русской и китайской лингвокультурах. *Вестник Рязанского государственного университета им. С.А. Есенина*, 35, 95-104.
- Fulga, A. (2012). Language and perception of space, motion and time. *Concordia Working Papers in Applied Linguistics*, 3, 26-37.

МОДИФІКАТОР НАПРЯМКУ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ СЕМАНТИКИ ГРАНИЧНОСТІ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Мерзлюк Д. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Модифікатор у китайській мові визначається як предикативний елемент, який посідає позицію після дієслова або прикметника (присудка/ предиката) (刘月华, 2001). Предикат і модифікатор тісно пов'язані в семантичному плані, модифікатор вносить додаткове пояснення до значення предиката. У китайській мові до категорії модифікаторів відносять модифікатори результату, напрямку, можливості (потенційна форма), стану, ступеня, кількості тощо. Об'єднує структури модифікаторів різних видів те, що переважна більшість висловлювань із модифікаторами включає два смисли: значення безпосередньо присудка та додаткове, уточнене значення, яке реалізує модифікатор (刘月华, 2001). Як вказує Лю Юехуа, у семантичному аспекті, коли предикат включає два смисли, перший (присудок, виражений дієсловом або

прикметником) вказує на причину (або спосіб), другий (модифікатор) – вказує на результат (刘月华, 2001). Таким чином, ми можемо говорити про модифікатори як про певний засіб вираження результативності дії.

Категорія модифікаторів напрямку в китайській мові – це закрыта категорія. Як модифікатори напрямку можуть поставати дієслова руху, які можна розподілити на дві групи: модифікатори, що безпосередньо вказують на напрямок руху (дії): 上 shàng, 下 xià, 进 jìn, 出 chū, 回 huí, 过 guò, 起 qǐ, 开 kāi, 到 dào; та модифікатори, що вказують напрямок руху відповідно до певної точки: 来 lái та 去 qù (Jian Kang Loar, 2011).

1. 汪淼走出暗室。 Wāng Miǎo zǒuchū ànshì. – Ван Мяо вийшов з фотолабораторії.

2. 妻子和孩子回来了。 Qīzi hé hái zǐ huíláile. – Дружина та дитина повернулися.

Модифікатори, що безпосередньо вказують на напрямок руху, можуть поєднуватися з модифікаторами 来 lái та 去 qù, утворюючи тим самим складені модифікатори напрямку, які містять вказівку як на сам напрямок дії, так і напрямок дії відносно певної точки у просторі.

Розглядаючи семантику модифікаторів напрямку, дослідники визначають три типи значень, які можуть виражати такі структури: значення напрямку, значення результативності та значення стану (刘月华, 1998). Значення напрямку дії тісно пов'язане безпосередньо із семантикою самих модифікаторів та виявляється найчастіше, коли прості або складені модифікатори напрямку приєднуються до дієслів, що вказують на рух або направлену дію (走 zǒu йти, 跑 pǎo бігти, 掏 tāo витягати, 升 shēng підіймати, 仍 réng кидати тощо) (刘月华, 1998):

Категорія модифікаторів у китайській мові безпосередньо пов'язана зі значенням та вираженням результативності. Різні типи модифікаторів можуть виражати різні особливості результату. Так, модифікатори результату вказують на характер досягнутого результату, модифікатори образу дії та ступеня вказують на стан, який є результатом певної дії. Модифікатори напрямку додають уявлення про кінцеву точку або мету, тим самим перетворюючи певну ситуацію на граничну. Як вказують Р. Сяо і Т. МакЕнері, модифікатори результату та напрямку можуть приєднуватися до будь-яких типів предикатів у реченні та перетворюють ситуацію на досягнення (achievement) (McEnergy & Xiao, 2004).

Модифікатори напрямку вказують на певний результативний стан, локалізуючи його просторово (Jian Kang Loar, 2011). Модифікатори тісно пов'язані з граничністю певної ситуації, тобто з наявністю експлікованої або імплікованої межі (Бондарко и др., 1987). Граничність розуміється нами як семантична категорія, що об'єднує різні типи відношення дії до межі, і така, що охоплює засоби мови, які виражають ці відношення (Бондарко и др., 1987). Розглядаючи модифікатори напрямку, які виражають безпосереднє значення напрямку дії, можна помітити дві ситуації:

1) У реченні межа виражена експліцитно вказівкою на певне місце, на яке спрямована дія, досягнення якого вказує на повноту та вичерпаність дії.

接汪淼的汽车驶进了城市近郊的一座大院。 Jiē Wāng Miǎo de qìchē shǐ jìnle chéngshì jìnjiāo de yǐzuò dà yuàn. – Автомобіль, в якому везли Ван Мяо, в'їхав до двору установи, що знаходилася у передмісті.

2) У висловлюванні межа виражається імпліцитно, лише за рахунок власне модифікаторів напрямку. У цьому випадку в реченні бракує вказівки на конкретну межу (яка може виражатися локативними виразами), а вираження граничності імплікується власне спрямованістю на досягнення межі, що не отримує буквального вираження у вигляді додатка, який вказує на певну точку, де дія або ситуація вичерпуються.

一棵如巴特农神庙的巨柱般高大的落叶松轰然倒下。 Yī kē rú bātènéng shénmiàode jù zhù bān gāodà de luòyè sōng hōngrán dào xià. – Величезна, як колони Парфенона, модрина з гуркотом впала донизу.

Таким чином, модифікатори напрямку в китайській мові, навіть за умови браку експліцитного вираження кінцевої точки або мети дії, імплікують граничність певної ситуацію, вказуючи на абстрактний напрямок як потенційну межу дії.

ЛІТЕРАТУРА

- Бондарко, А. В. (1987). Теория функциональной грамматики. Введение. Аспектуальность. Временная локализованость. Таксис. Ленинград: Издательство “Наука”.
- Jian, Kang Loar. (2011). Chinese Syntactic Grammar. Functional and Cinceptual Principles. New-York, USA.
- McEnery Tony, Xiao Robert. (2004). Aspect in Mandarin Chinese: A corpus-based study. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- 刘, 华。 (1998)。 趋向补语通释。 北京, 中国: 北京语言文化大学出版社。
- 刘, 月华。 (2001)。 使用现代汉语语法。 北京, 中国: 商务印书馆。

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МОВНИХ ЗАСОБІВ У КИТАЙСЬКОМОВНИХ ТЕКСТАХ ДИПЛОМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ СІ ЦЗІНЬПІНА)

Миرونенко Я.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Загальновідомо, що зовнішня політика неможлива без дипломатії. У свою чергу, дипломатія – це, передусім, комунікація, яка ґрунтується на досить чітких правилах. Аналізуючи думки дослідників різних країн, ми можемо прийти до висновку про те, що дипломатичний дискурс можна вважати одним із жанрів офіційно-ділового стилю. Сфера застосування дипломатичного дискурсу – будь-яка міжнародна комунікація як на письмовому так і на усному рівнях, ділові дипломатичні перемовини, договори, циркуляри, звернення вищих посадових осіб держав, публічні виступи, заяви, резолюції, меморандуми, ділова переписка на міжнародному рівні тощо. Зокрема, для

нього характерне використання суб'єктами ділової комунікації термінів, спеціальної лексики, книжкової лексики, клішованих структур, що водночас тісно переплітається з політичною тематикою.

Розвиваючи цю думку, зазначимо, що вивченням сфери застосування та характерних особливостей китайського дипломатичного дискурсу займалося досить незначна кількість дослідників, що є однією з причин звернення нашої уваги на цю проблему. Офіційно-діловий стиль є одним з функціональних стилів сучасної китайської мови, до 1949 року ділова китайська мова була доволі складною, але згодом офіційно-діловий стиль зазнав значних змін та став простіше і завдяки цьому, зрозуміліше для широких верств населення (Горелов, 1979).

Повертаючись до головної тематики нашого дослідження, зауважимо, що на нашу думку, для з'ясування особливостей використання мовних засобів у китайськомовних текстах дипломатичного дискурсу, нами було обрано публічні виступи голови КНР Сі Цзіньпіна (习近平), адже він є однією з головних фігур на політичній арені світу, а його промови завжди привертають увагу міжнародного суспільства. Яскравим підтвердженням цьому слугує його виступ на саміті Шанхайської організації співробітництва, який проходив 10.06.2018 року в місті Шанхай. Справедливо зауважимо, що в його промовах прослідковується стислість побудови, чіткість формування висловлювань та переконливість думок, яка досягається шляхом використання різноманітних мовних засобів.

По-перше, Сі Цзіньпін розпочинає свою промову цитатою представника конфуціанської традиції, філософа Мен Цзи “孔子登东山而小鲁，登泰山而小天下” [Kǒngzǐ dēngdōng dōng shān ér xiǎo lǔ, dēng tài shān ér xiǎo tiān xià] – “Піднявшись на східні гори, Конфуцій побачив все царство Лу, а піднявшись на гори Тайшань – усю піднебесну”, акцентуючи увагу аудиторії на тому, що за умов глобальних світових змін та розвитку, необхідно дивитись в майбутнє і розуміти світові тенденції.

По-друге, в промові голови КНР відстежується використання скорочень: 中方 (中国方面 [zhōngguó fāngmiàn]) – *китайська сторона*, 经贸 (经济贸易 [jīngjì mào yì]) – *економіка та торгівля*, 科技 (科学技术 [kēxué jìshù]) – *наука і техніка*, 建交 (建立外交关系 [jiànli wàijiāo guānxì]) – *встановлювати дипломатичні відносини*, 开放 (改革开放 [gǎigé kāifàng]) – *політика реформ та відкритості*, 互利 (互相有利 [hùxiāng yǒulì]) – *взаємовигода*, 互鉴 (互学互鉴 [互学互鉴]) – *навчатися один у одного*, 共存 (共同存在 [gòngtóng cúnzài]) – *співіснувати*, 互相信任 [hùxiāng xìnrèn] – *довіряти один одному*.

По-третє, його висловлювання насичені архаїчними формами загальноновживаної мови *путунхуа*, а саме слів, запозичених із давньокитайської літературної мови *веньянь*, яка є дуже лаконічною та стислою. Прикладами таких *веньянізмів* є наступні: 本 [běn], 于 [yú], 与 [yǔ], 以 [yǐ], 为 [wéi].

По-четверте, можемо констатувати, що політик, зокрема, використовує терміни, утворені за допомогою суфіксів -化 [huà], -主义 [zhǔyì]: 单边主义 [dānbīān zhǔyì] – *політика односторонніх дій*, 保护主义 [bǎohùzhǔyì] -

протекціонізм, 现代化 [xiàndàihuà] - модернізація, 便利化 [biànlìhuà] – спрощення, сприяння, 无核化 [wúhéhuà] – денуклеаризація тощо.

По-п'яте, під час аналізу промови голови КНР Сі Цзіньпіна спостерігається широке використання таких фразеологічних одиниць: 齐心协力 [qíxīn xié lì] – діяти спільними зусиллями, 自私自利 [zìsī zìlì] – думати лише про власну вигоду, 求同存异 [qiú tóng cún yì] - шукати підґрунтя для співробітництва, 同舟共济 [tóng zhōu gòng jì] – об'єднувати зусилля.

По-шосте, можемо зафіксувати використання офіційно-ділової лексики: 国际关系 [guó jì guān xi] – міжнародні відносини, 冷战思维 [lěng zhàn sī wéi] – менталітет 'холодної війни', 绝对安全 [jué duì ān quán] бути в повній безпеці, 秉持开放 [bǐng chí kāi fàng] - твердо дотримуватися політики відкритості, 多边贸易体制 [duō biān mào yì tǐ zhì] - система багатосторонньої торгівлі, 世界经济 [shì jì jīng jì] – світова економіка та інше.

Таким чином, можемо зробити висновок, що використання різноманітних мовних засобів, таких, як термінів, одиниць офіційно-ділової лексики та фразеологічних одиниць дозволяє зрозуміло доносити власні твердження для широкої аудиторії слухачів. Зокрема, використання цитат підкреслює глибину думки політика. Перспективу подальших досліджень складе поглиблене вивчення публічних промов ключових політичних фігур КНР.

ЛІТЕРАТУРА

Горелов, В. И. (1979). *Стилистика современного китайского языка*. Москва, Россия: Просвещение.

弘, 扬. (2018). “上海精神” 构建命运共同体. Взято з сайту 中国理论网 http://www.ccpph.com.cn/gj/201901/t20190128_257334.htm.

ФУНКЦІЙНО-СТИЛІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАЙМЕННИКІВ У ЗБІРЦІ М. ДОЧИНЦЯ “СВІТЛО СЕМИ ДНІВ”

Мінчак Г. Б.

Київський національний лінгвістичний університет

Займенники як носії широкого узагальненого значення представлені в українській літературній мові обмеженою невеликою кількістю слів, однак за частотою вживання вони є першими з-поміж інших частин мови. Це спричиняє особливе значення їх у мовленні як виразників досить складних семантико-стилістичних відношень. Для займенників, на відміну від інших лексико-граматичних розрядів слів, велику роль має контекст, у якому розкриваються їхні значення й відтінки, а також реалізується стилістичний потенціал.

Мета нашої статті – описати функційно-стилістичні можливості займенників у збірці Мирослава Дочинця “Світло семи днів”.

Показово, що серед 107 “маленьких історій для душі”, за жанровим визначенням самого автора, 43 історії починаються займенниками: здебільшого особовими (“Вона жила під лісом і жила з лісу” (“Скидка”), “Він любить

цифри” (“Кроки”), “*Ти щасливий?*” (“Не знаю...”), “*Ми любимо, щоб хата була скраю*” (“Наша хата”), “*Вони постарили разом, моряк і судно*” (“Його острів”), “*Він хімік, вона – філолог*” (“Два записники”), рідше – присвійними (“*Мій досвід схими був коротким*” (“Схима”), “*Мій старовинний друг Федорцьо...*” (“Веселий смуток”), неозначеними (“*Щось я погано сплю*” (“Засолодження сну”), “*Дехто з літніх людей у Хусті пам’ятає цю предивну історію*” (“Швейна машинка “Singer”), питально-відносними (“*Чий ти, хлопче*” (“Совина мудрість”), “*Яким промовистим може бути мовчання!*” (“Яким може бути...”), “*Чому я така?*” (“Чому я така?”) і т. ін.

Українські мовознавці виділяють дві основні сфери функціонування займенників: 1) можливість у результаті заміни займенниками інших слів, переважно іменних, уникати повторів, урізноманітнювати текст і до того ж створювати цілу гаму стилістичних значень (інтимізувати, виділяти, приховувати особу тощо); 2) творення з допомогою займенників семантичного ланцюжка, унаслідок чого формується одна з головних категорій тексту – семантична й граматична зв’язність (Мацько, 2003, сс. 44 – 45).

Відомо, що займенникові форми мають не номінативне, а дейктичне значення, вони не ідентифікують денотат, а характеризують актант. З цього погляду прономінативи здатні максимально конденсувати приховані смисли, виявляти додаткові відтінки значень, формуючи комунікативну рамку твору. За експресивним багатством перше місце в збірці М. Дочинця займають особові та присвійні займенники, що створює враження достовірності описуваних подій, наближаючи їх у такий спосіб до читача: “*Сама я математик-прикладник*” (Дочинець, 2018, с. 31); “*Ми любимо бути вдома. Бо ми люди Дому, а не Вітру. Поки ти вдома, хата не впаде, не згорить і не запліснявіє. І де б ми не були вимушено в світі – ми Дома. Бо свій дім, свою хату ми, як Божі равлики, вічно носимо із собою. І тому ми вічні*” (Дочинець, 2018, с. 36); “*Бог допомагає нам нашими руками*” (Дочинець, 2018, с. 31). Як бачимо, в авторському **Я** виявляється не просто прагнення оприлюднити свій погляд, але й знайти прихильників, переконати кожне **Я** у правильності висловлених думок. Сповідальна манера зумовлена бажанням бути зрозумілим читачеві.

Займенники в збірці М. Дочинця слугують виразниками певних стилістичних засобів і фігур, зокрема:

- анафори (мініатюра “Твій човен” складається із восьми абзаців, кожен з яких починається особовим займенником *ти*; мініатюра “Наша хата” – із семи абзаців, кожен з яких починається словом *ми*);

- оксиморону (*Розуміла, що генії не для одного чи однієї, вони – для всіх. Тобто вони нічий* (Дочинець, 2018, с. 55); *Буде ще ліпше, коли ти зустрінеш самого себе* (Дочинець, 2018, с. 105);

- антитези (*Нам не треба чужого, але й свого не віддамо* (Дочинець, 2018, с. 36); *Говорили ні про що, але, мабуть, у цьому й ховається щось* (Дочинець, 2018, с. 37); *Інший – це не тільки той, кого я бачу, алей той, хто бачить мене* (Дочинець, 2018, с. 70); *Може, я вас і познайомив, – усміхнувся художник-монах, – але призначив вас одне для одного дехто інший. І Він теж від вас децю*

чекає...” (Дочинець, 2018, с. 175); *Жертвовно лікуючи інших, оздоровлюється сам* (Дочинець, 2018, с. 58);

• клімаксу (*Він здригнувся. Ті ж слова і той же голос... До болю знайомий, такий рідний голос – дзвінкий і грайливий – пробився через час і простір. Відтворений мудрою природою, цей голос прилинув до нього з тієї ж гойдалки і вплився в той же заповітний скрип* (Дочинець, 2018, сс. 61 – 62);

• поліптотону (*Я завжди гадав, що свято душі – це коли воно не просто з тобою, а в тобі. – Так, але те свято повинні ділити з тобою інші. Ви ж самі казали: багатий не той, хто щось має, а той, хто має когось...* (Дочинець, 2018, с. 104);

• парцеляції (*Твої книжки... Ти шукаєш у них героїв. Десь, когось. Тоді як герой твого життя поряд – твій чоловік* (Дочинець, 2018, с. 173); *Тепер ви знаєте, що кожен чекає одне від одного. І що можете, а чого не можете дати одне одному* (Дочинець, 2018, с. 175); *Може, щастя – це вдалий вибір дороги. Своєї дороги* (Дочинець, 2018, с. 140); *Час і простір злилися в одне. В ніщо* (Дочинець, 2018, с. 61) тощо.

Отже, займенник у художніх творах М. Дочинця – надзвичайно активний, багатозначний і поліфункціональний стилістичний засіб; в ідіостилі автора він набуває особливих семантико-стилістичних нюансів, збагачуючи в такий спосіб виражальні можливості української мови. Як складники тексту прономінативи не лише вживаються у своєму значенні, а й виступають елементами змісту та форми твору.

ЛІТЕРАТУРА

Дочинець, М. (2018). *Світло семи днів. Маленькі історії для душі*. Мукачево: Карпатська вежа.

Мацько, Л. І. (2003). *Стилістика української мови*. Київ: Вища школа.

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ КОМПОНЕНТ У ЛЕКСИЦІ УКРАЇНСЬКИХ ГОВОРІВ

Могила О. А.

Українсько-американський університет Конкордія

Одним з актуальних питань сучасного мовознавства є питання взаємозв'язку мови та культури, оскільки мова певної етнокультурної спільності служить засобом моделювання національної картини світу, відображає специфічні риси національного світосприйняття та національного складу мислення. Кожна мовна картина світу виражає національні та культурні особливості народу.

Лексична система говорів української мови розвивається за своїми внутрішніми законами та під впливом суспільно-історичних умов життя народу. Значну роль у ній відіграють етнографічні діалектизми, які тісно пов'язані з побутом та характером господарської діяльності жителів певних регіонів України. Діалектна метеорологічна лексика є однією з найбільш давніх

та стійких тематичних груп, яка, будучи тісно пов'язаною з такими елементами духовної культури, як вірування, повір'я, міфологічні уявлення і світосприймання людини, зберігає дуже багато архаїчних рис семантики, що становить значний інтерес для етимології та історії мови.

Вивчення її семантичної організації вимагає постійного звертання до фольклорно-етнографічних текстів, оскільки, за твердженням М.І.Толстого, у багатьох випадках не найменування атмосферного явища, а назва процесу, який відбувається за народними метеорологічними міфологічними уявленнями, характерне для цілого ряду слов'янських і неслов'янських діалектних систем. Тому пояснити етимологію деяких назв можна лише на основі фольклорно-міфологічної інтерпретації позначуваних ними природних явищ.

Значну роль при творенні метеорологічних назв відіграє семантична деривація. Особливе значення при цьому належить метафоризації. Метафора, як правило, будується на міжпарадигматичних зв'язках слів на основі схожості позначуваної реалії з уже існуючими. В основі кожної метафори завжди лежить образність. Метафоричні трансформації спостерігаємо в таких найменуваннях природних явищ, як *боу'кун*, *баран'ц'і*, *поўх*, *д'іди* 'хмари', *ба'би ку'р'ітс'і*, *боро'дач* 'туман', *злий се* 'женит', *і'рєц'*, 'дід'чин *'танець*, 'колесо, 'куж'іл', *тру'ба* 'вихор' та ін. За зовнішньою подібністю райдуги з коромислом її називають *ка'ром'ісел*, *ко'ромисло*, *ко'ромісло*, *д'і'воче ко'ромисло*. З біблійними легендами про всесвітній потоп пов'язані назви райдуги, в основі яких лежить сприйняття райдуги як знаку, що передбачає благополуччя, благодать. Такими є діалектні назви райдуги *'бож'і во'рота*, *'божа с'тежка*, *во'рота в рай*, *'райс'к'і во'рота*, *'райдуга – то бог па'шоу на 'воду*, *'матер 'божа 'воду бе'ре*.

Протягом тисячоліть українці нагромаджували досвід, збагачували свої спостереження про навколишній світ, на основі чого в народі склалася ціла низка різноманітних метеорологічних, астрономічних та господарських прикмет, яка згодом вилілася в народний аграрний календар, що став для селянина неписаним кодексом і якого український селянин дотримується й нині. Фантастичне світосприймання явищ навколишньої дійсності згодом вилілося в яскраву мальовничу обрядовість, зберігаючись у різноманітних легендах, віруваннях, повір'ях, у колядках та щедрівках, веснянках, прислів'ях та приказках. Генезис календарної обрядовості в українців, як і календарної обрядовості у всіх слов'ян, пов'язаний з круговоротом часу, річним циклом трудових процесів. Цей річний круговорот у результаті християнізації народного календаря асоціювався з відповідними святами; у результаті для більшості українських регіонів характерний дуалізм: переплетення дохристиянських та християнських вірувань. Дуалістичний характер вірувань українців досить повно відбився в ритуальних діях весняного циклу.

У річній структурі народного календаря весняному циклу належить особливе місце, адже саме 1 березня (за старим стилем) з приходом весни давні слов'яни святкували новий рік. В основі міфологічної схеми лежала символіка зими як умираючого божества і прихід весни як воскресіння природи, яка в цей час пробуджується. У балканських слов'ян початок весни співвідноситься з

образом баби Марти, яка є водночас і персоніфікацією самого березня. З цим явищем пов'язані як самі назви третього місяця, так і назви морозної снігової чи вітряної погоди в ці дні. Цей мотив, за спостереженнями Г.І.Кабакової, відомий практично всім середземноморським народам – албанцям, грекам, словенцям, сербам, македонцям, а також їх балканським сусідам – румунам та болгарам (Кабакова, 1986, с. 147). Для східних слов'ян 1 березня – це день святої Явдохи, яка в гуцулів, на відміну від балканського міфологічного образу баби Марти, є однією з найбільш згубних постатей міфології. Різке похолодання в березні гуцули пояснюють легендою про бабу Єудоху (Дук'їю, Дот'у), яка виступає водночас образом втілення згубної зими. У буковинських селах існує також легенда про бабу Дукію, але, на відміну від гуцульських, у ній Дукія виступає як нейтральний персонаж; сніг після першого березня тут називають *йаўдошин сн'іг*, *бабин дук'їїн сн'іг*, *йеўдоха гул'айе*, *баба дук'їя т'руси сво'її ко'жухи*, *баба йаўдоха два'надц'ат' ден' гул'айе*, *баби дук'їїн сн'іг*, *йеўдока ме'те*. Буковинці вірять, що *йеўдо'к'їя 'має два'надц'ат ко'жух'їў замочити*, поки настане весна. На Гуцульщині про такий сніг говорять, що то *'фил'і йаўдока 'гонит*, згідно з повір'ям, вона *'має 'вигнати 'сорок 'фил' – то дошч, то сн'іг, то сонце* і вірять, що *ек на сорок свєтих сорок филь погоди, то ціле літо буде нирівне, биговате, ек мартові филі*. На Миколаївщині вважають, що весною *йаўдоха ост'ан':їй сн'іг вит'р'ус'ує*.

Таким чином, метеорологічна лексика українських говорів утворює значний шар діалектної лексики, який має чіткі внутрішні закономірності розвитку. Вона становить надзвичайно цікавий і багатий в етимологічному, семантичному, структурному та лінгвогеографічному аспектах матеріал, який може служити для вирішення актуальних проблем сучасного мовознавства.

ЛІТЕРАТУРА

Кабакова, Г. И. (1986). Структура и география легенды о Бабе Докии. *Балканы в контексте Средиземноморья* (сс. 146 – 150). Москва: Наука.

ФОЛЬКЛОРНІ ЖАНРИ В НОВЕЛІСТИЦІ С. ВАСИЛЬЧЕНКА

Могила Ю.А.

*Київський національний університет театру, кіно і телебачення
імені Івана Карпенка-Карого*

Як основний жанр усної народної прози, що впродовж віків виробив свою систему художньо-виражальних засобів у формуванні концепції факту чи події, казка перейшла і в літературу з відповідною системою композиційних прийомів, засобів творення образів – персонажів, манерою викладу матеріалу. Фольклорні сюжети, мотиви, образи, поетика, проникаючи у канву художнього твору (зазвичай, проходячи через багатовікову та багатоступеневу селекцію – як акту осмислення запозиченого), самі зазнають певної інтерпретації,

розширюючи сферу рецепції жанру загалом та поповнюючи фольклорний фонд новими сюжетами, образами та стилістикою.

Поруч з казками до епічного фольклору належать й інші жанри усної історичної пам'яті народу ("неказкової прози") – легенди, перекази, оповідання та бувальщини. Їх високо цінував І.Франко. У них, говорив він, простий народ виробив "той товариський господарський стиль, повний ясності, скромності і простоти, який особливо сьогодні, в пору панування абстракцій, претензійності, вишуканої колористики та символізації в стилі на кожного чоловіка робить враження подуву свіжого повітря по виході з замкненої, вишуканими парфумами та сопухами надиханої кімнати" (Франко, 1982, т. 37, с. 20).

Народні оповідання, що мають свою поетику, свої закономірності побутування та відповідні актуалізаційні ситуації, стали взірцем і для С. Васильченка, який завжди був у пошуках не тільки нових тем та образів, а й нових способів їх вираження. Указівка на додаткові жанрові орієнтири в реалізації творчого задуму стали однією з ознак його стильової манери письма. Скажімо, фабула новели "У панів" посилюється уточненням – "Різдвяне оповідання", "Пацанок" – "Великодним оповіданням", "Калинова дудка" – "Новорічною казкою", "Мороз" – уже "Бувальщиною" і т.д.

Сюжетні моделі у кожній з них спроектовані на розкриття реальності та загальнолюдських відносин автологічним (прямим, без надмірної тропіки) стилем, який властивий народним усним оповіданням. Правдивість оповіді (не тільки в окремо взятих деталях, а і в створенні концепції факту, події, в концепції художньої правди), невигаданість сюжету, максимальний контакт з реципієнтом та інтонаційна довірливість – це той набір художньо-виражальних показників, які, створюючи безпосередність усного мовлення, посилюють акт довірливої співтворчості автора з читачем у формі фольклорної традиції.

Скажімо, новелу "Чарівний млин" письменник доповнив, як свідчить першодрук 1911 р., уточненням "Святковий жарт", націливши трактування теми у визначеному руслі. Таке авторське самовизначення якби стало схематичною, контурною моделлю того, як буде поєднуватися жарт з видумкою та сатирою як емоційнішою формою заперечення всього негативного чи потворного. Бо сатира (лат. *satira* – різне, суміш, усяка всячина) володіє значно більшим арсеналом відтінків для позначення форм критики чи осуду (в інших варіантах це може бути не лише жарт, а й іронія, дотеп, гротеск, каламбур тощо). Тоді й міфологічний персонаж, старий дідько, що облюбував собі місце у такому ж старому трухлявому млині, як і сам, легко й органічно вписується в художньо-естетичну систему та займає в структурі сюжету нарівні з іншими персонажами власну нішу. В іншій новелі, "В хуртовину", додаткових жанрових уточнень щодо казковості сюжету немає, але в ній теж задіяний фольклорний персонаж – молоденький чортик, якого випустили пожирувати на свята і який "став таке виробляти, що зразу знялася курява, за якою не видно стало світу" (Васильченко, 1959, т. 1, с. 127). Сам казковий персонаж ніби й не має ніякого відношення до подій, як, скажімо, у "Чарівному млині", і з іншими

дійовими особами не вступає в контакти, хоча й уместився на санях у задку поруч з ними (композиційна домінанта – старшина Василь Миронович та писар Антон Агафонович – відносно самостійна система), проте його наявність забезпечує динамізацію сюжету в напрямку від легкого гумору до сатири, до різкого заперечення зображуваного.

У кінці новели цей міфологічний образ, який започаткував сварку між співбесідниками, ще раз продемонстрував свою присутність на увиразненні моменту завершальної дії (логічного вирішення теми). Виконуючи об'єднувальну функцію як композиційний прийом обрамлення, він відкриває простір і для подальшого доосмислення чи й переосмислення подій. Адже “мистецтво є мова художника, – говорив О.Потебня, – і як за допомогою слова неможливо передати іншому свою думку, а можна лише пробудити в ньому його власну, так і неможливо її повідомити у творі мистецтва; тому зміст останнього розвивається вже не в художникові, а в тих, хто розуміє” (Потебня, 1976, с. 181).

По-своєму С.Васильченко приступив до реалізації сюжету про борця за соціальну справедливість Олексу Довбуша, “який жив колись давно-давно і про якого і досі співають пісні, розповідають дивні речі”. Але якщо твір про Олексу Довбуша просто включено до циклу “Казки та легенди”, цим самим окресливши його жанрові ознаки як епічного усного фольклору з елементами фантастики, то твір про військово-політичного діяча Мороза автор назвав бувальщиною, оскільки в ньому теж йдеться про реально існуючу людину, але на базі розповідей з використанням стилістики народної творчості, збагаченої поетичними умовностями, близьких до фантастики. І хоч сюжет має яскраво виражені жанрові ознаки фольклорного епосу, він зайняв своє місце, як і оповідання з казковим чортиком “В хуртовину”, у ніші “Повістей та оповідань”, в яких визначальною художньою особливістю є відтворення життя “у формах самого життя”.

ЛІТЕРАТУРА

Васильченко, С. (1959). *Твори в 4-х томах*. Т. 1. Київ: Вид-во АН УРСР.

Потебня, А.А. (1976). *Естетика и поэтика*. Москва: Искусство.

Франко, І. (1982). *Зібрання творів у 50-ти т.* (Т. 37). Київ: Наукова думка.

БІЛІНГВАЛЬНА ОСВІТА В ЯПОНІЇ ЯК ЗАСІБ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Мірошніченко К.С.

Київський національний лінгвістичний університет

Сутність білінгвальної освіти полягає у застосуванні освітніх програм, в яких як рідна, так і іноземна мови використовуються в якості інструменту освіти й самоосвіти при вивченні тих чи інших дисциплін вищівського циклу. За умови включення міжнародного аспекту в зміст вищої освіти це дозволяє

підготувати суб'єктів освітнього процесу до міжкультурного співробітництва в різних областях діяльності в багатомовному світі.

Білінгвальна освіта стосується не тільки тих, хто навчає (викладачі), а й тих, хто навчається (учні), тому це не тільки освітні програми, розпорядження, законодавчі акти, а й їх виконання й сприйняття, іншими словами це не тільки теорія, а й практика.

Білінгвізм не означає бікультурність, оскільки можна володіти різною мірою двома мовами, але беззаперечно належати до однієї культури. Необхідно відзначити, що білінгвальна освіта як щось штучно організоване національною державою в межах певної інституції (дитячі садки, школи, вузи), має на увазі те, що першою мовою суворо й незмінно є мова титульної нації, де здійснюється ця освіта, а другою мовою є іноземна.

Японія історично з дотримувалася принципу відокремленості від зовнішнього світу. Однак паралельно із розвитком світової спільноти змінювалася й політика японської держави в напрямку інтеграції та взаємо-проникнення з іншими культурами. Отже білінгвальна освіта в цій країні стала фактором формування сучасного інтелектуального потенціалу країни (Алпатов, 2008).

В Японії будь-який школяр, який вивчає англійську мову як іноземну при такому розумінні білінгвального освіти, може з повним правом вважатися білінгвом, незалежно від того, чи добре він знає англійську мову, чи погано. Відповідно, навчання англійській мові за допомогою японської – за визначенням білінгвально.

Можна виділити чотири типи білінгвів на території японської держави, які тою чи іншою мірою включені в освітню систему Японії, а саме 1) японців, які вивчають другу мову як іноземну (найчастіше англійську в її американському варіанті); 2) “поверненці”, які прожили якийсь час за кордоном і підзабули свою першу – рідну японську мову; 3) дітей від змішаних шлюбів, де або чоловік, або жінка – за національністю японці; 4) представників етнічних і національних меншин (народ айну, корейці та китайці) (Мошняга, 2010).

Потрібно пояснити, яке відношення має японо-англійська двомовність до міжкультурної комунікації. Крім того, спостерігається, що вивчення англійської мови допомагає японцям раціоналізувати актуалізацію ними японської мови в мовленні. Таке здвоєне навчання ставить перед собою завдання, як не дивно, протистояти пануванню англійської мови в світі (і англо-американській культурі), оскільки від японців потрібно поширення японської мови (і японської культури), в тому числі й за межами Японії, але це виявляється неможливим без певної раціоналізації цієї мови з орієнтуванням на англо-американський тип мислення, відбитий в англійській мові. Судячи з доповіді Ради з національної мови під назвою “Інтернаціоналізація японської мови”, японцям більшою мірою, ніж американцям, властива невербальна комунікація, розуміння без слів, що викликає у відповідь непорозуміння при контакті з представниками західного світу в силу їх приналежності до іншого культурального контексту.

Міжкультурна комунікація з такими її типово стереотипізованими трактуваннями, як розподіл культур за ступенем контекстуальності,

ґрунтується на спрощеному, позбавленому протиріч, а тому ідеалізованому розумінні національної культури (причому не “своєї” національної культури, а саме “чужої”), тобто на національних стереотипах. Отже, в тому освітньому сегменті, де замішана міжкультурна комунікація, обов'язково повинен існувати національний стереотип.

Незважаючи на те, що формально японська гомогенність, строго розділяє “своє” і “чуже”, що навіть вилилося в часто згадувану японознавцями-фахівцями теорію “учі/сото” (японський специфічний аналог моделі “свій/чужий”) як аргумент закритості японської свідомості, здавалося б, відповідає принципам теорії міжкультурної комунікації, де так само відокремлюються “свій” від “чужий”, при всьому цьому японське “своє” часто, але не завжди, відмовляється від комунікації при найменшій небезпеці втрати, фрагментарної або повної, власної ідентичності. Дане міркування впливає з того спостереження, що японська влада кидає сили на навчання молодих японців англійської мови, розглядаючи це навчання як самоціль, але не як засіб ефективної міжкультурної комунікації між Японією, з одного боку, і нинішнім глобальним гегемоном США, з іншого боку. Мова при такому навчанні не сполучається з культурою, вона штучно вилучається з лінгвокультурної єдності.

Отже, з усього вищесказаного можна зробити висновок, що таке утворення, в цілому, відповідає принципам міжкультурної комунікації, але здійснює її не повною мірою, супроводжуючись найчастіше комунікативними невдачами при контакті з англомовними іноземцями. Сувора відмежованість мови від культури в японській освітній системі шкодить як засвоєнню чужорідної культури, так і оволодінню чужорідною мовою.

ЛІТЕРАТУРА

- Алпатов, В. М. (2008). *Япония. Язык и культура*. Москва: Литрес.
- Качалов, Н. А., & Полесюк, Р. С. (2006). Билингвальное образование как средство межкультурной подготовки учителя иностранного языка. *Вестник ТГПУ*, 9 (60), 45-57.
- Мошняга, П. А. (2010). Проблемы билингвизма в рамках теории межкультурной коммуникации. *Научные труды Московского гуманитарного университета*, 122, 137–158.
- Чугров, С. В. (1999). О традиционализме в японском мышлении. *Мировая экономика и международные отношения*, 1, 58–66.

НАРАТИВНА СТРУКТУРА ПСЕВДОАВТОБІОГРАФІЇ П. МОДІАНО

Молокова О.Ф.

Київський національний лінгвістичний університет

Псевдоавтобіографія П. Модіано – це фікціоналізація (Крикавська, 2008) особисто пережитих, документально підтверджених біографічних фактів письменника. Це несвідома єдність життєвих спогадів із видумкою, де розмиті

межі, а у автора з'являється можливість пережити своє життя (Laurent, 1997). З цієї точки зору псевдоавтобіографічний роман є певною наративною структурою, яка особливим чином реконфігурує реальність у вигаданий художній світ. Теми минулого, пошуку батька, самоідентифікації становлять художній простір П. Модіано й об'єднують твори в цілісний роман.

Характеризуючи наративну структуру псевдоавтобіографічної прози П. Модіано, зокрема перших романів – “La place de l’Etoile”, “La ronde de nuit”, “Les boulevards de ceinture”, ми зосереджуємо увагу на нелінійній, ретроспективній і фрагментарній моделі розповіді у формі монологу. Відсутність початку, кінця оповіді, поділу на розділи та помітна фрагментарність романів створюють відчуття “нескінченого мовного потоку” (Bony, 1986). Оповідна схема нагадує форму спіралі, яка розкручується і втягує у вир і героя, і читача.

Ці романи можна розглядати як трилогію, оскільки вони фокусуються на періоді окупації Франції 1940-1944 рр., взаємосхожі й взаємопов'язані. Основною темою “La place de l’Etoile” є важка ситуація єврейського народу в окупованій Франції. У двох кроках від площі Зірки закінчується перший і починається наступний роман “La ronde de nuit”. У такий спосіб автор забезпечує безперервність перебігу подій, але в цьому творі акцент зміщується на факт співпраці з ворогом. Читач знайомиться із новими персонажами та впізнає вже згадуваних у попередньому романі. Оповідач ходить вулицями Парижа, які створюють форму кола. У кінці твору, він розриває це коло й опиняється в передмісті Парижа, звідки починають розгортатися події третього роману “Les boulevards de ceinture”, у якому домінує проблема пошуку власного батька.

П. Модіано розриває лінійну модель часу, у якій минуле й майбутнє перебувають у причинно-наслідкових зв'язках із теперішнім. Наративна модель часу втілюється в співвідношенні граматичних часів – Présent, Passé composé, Passé simple, Imparfait. Автор створює свій наративний, “псевдочас”. який надає змогу розпочати із читачем “наративну гру”. Таким часом у П. Модіано є Passé composé, у тому розумінні, що “présent об'єднується (composer) із passé” (Bony, 1986).

Мистецтво письма П. Модіано визначається вмінням нашаровувати різні історичні епохи, перемішуючи орієнтири. Відсутність дат, різкі переходи із одного часового простору в інший, спонтанні пригадування призводять до відчуття плутанини. Тільки спостережливий читач помітить кілька часових площин, з яких складається твір. Романи ніколи не починаються із представлення наративних персонажів у конкретній просторово-часовій площині, “початок роману не вносить ясність, а дезорієнтує” (Bony, 1986) читача. Відсутність оповідача ускладнює процес розуміння тексту. Не завжди зрозуміло, хто говорить і розповідає про події, пережиті персонажами. На перших сторінках роману “La ronde de nuit” відсутня лексема je, а відповідно й оповідач, він наче стоїть поза текстовою площиною, а потім з'являється безособовий займенник on: **On** ne voit rien dans cette pénombre [...] **On** donne une dizaine de noms et d'adresses... (La ronde de nuit 1969, p. 20). До того ж слід відмітити, що оповідач може говорити замість інших персонажів, не ідентифікуючись: *Tâchez de savoir*

les noms et les addresses. Un beau coup de filet en perspective. – Je compte sur vous, Lamballe. Vous vous renseignerez sur ces gangsters (La ronde de nuit 1969, p. 110).

Одним із елементів наративної структури трилогії П. Модіано є образ кола, замкненості, циркуляції. Цей образ формують:

1) заголовки романів трилогії “La place de l’Etoile”, “La ronde de nuit”, “Les boulevards de ceinture”;

2) внутрішній монолог оповідача (зокрема Свінга Трубадура);

3) місцевість, де розгортаються події (оповідач ув’язнений, замкнений світом, в якому він живе);

4) інші персонажі, які оточують оповідача, також формують коло: [...] des ombres surgiroit et formeront une ronde autour de moi (ibid., 24); leurs visages tournent, tournent (La ronde de nuit 1969, p. 52); le soir [...] tous les autres forment une ronde autour de moi (La ronde de nuit 1969, p. 68);

5) предмети, якими цікавиться Свінг Трубадур, також викликають нав’язливий образ кола: le cerceau, le kaleidoscope, les boules de savon, la chenille “Sirocco”.

Образ кола є не лише оповідною темою, це також принцип музичної композиції роману. Слід зазначити, що роман “La ronde de nuit”, написаний у формі фуґи. В текстах звучать музичні інструменти, мелодії, пісні, які з’являються спонтанно і часто повторюються. Ця музичність і її повторюваність, з одного боку, переривають продовжуваність оповіді, а з іншого, підсилюють циклічність оповіді.

Як висновок можемо засвідчити, що для цілісного художнього простору псевдоавтобіографії П. Модіано характерна певна наративна структура, нелінійна модель оповіді, нашарування часових площин, гра контрастів, музикальність.

ЛІТЕРАТУРА

Крикавська, О. (2008). Жанрологічний аспект вивчення біографічного письма.

Наукові записки. Серія “Філологічна”, 10, 367-377.

Laurent, T. (1997). L’oeuvre de Patrick Modiano: une autofiction. Lyon: Presses universitaires de Lyon.

Bony, A. (1986). Suite en blanc. Paris: Gallimard.

ІДЕЯ НОВИЗНИ ТА ЗАСОБИ ЇЇ ПЕРЕДАЧІ В ІНАВГУРАЦІЙНИХ ПРОМОВАХ АМЕРИКАНСЬКИХ ПРЕЗИДЕНТІВ

Мудринич С. Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасна лінгвістика орієнтується на вивчення людського фактору у мові. Особливий інтерес викликають політичні промови й інавгураційні звернення. Оскільки інавгураційне звернення – це квінтесенція політичних ідей, програми

розвитку держави на певний період, тому дуже важливо звернути увагу на лексичні засоби передачі ідеї “новизни”. Це пояснює те, чому багато лінгвістів звертає увагу на мову політиків. **Мета** – з’ясувати особливості використання ідеї “новизни” та засобів її передачі в інавгураційних зверненнях американських президентів. Реалізація поставленої мети передбачає розв’язання таких **основних завдань**: *відібрати слова, що мають спільний семантичний компонент, який відповідає прикметнику “новий”, і належать семантичній групі “новизна”; порівняти значення відібраних слів з прикметником “новий”; провести компонентний аналіз слів, використаних промовцями для опису їх майбутньої політики.* **Методи дослідження** : *методом підбора* відібрали слова, що мають спільний семантичний компонент, який відповідає прикметнику “новий”, і належать семантичній групі “новизна”. Щоб довести це, ми, застосовуючи *метод порівняльного аналізу*, рівняємо значення відібраних слів з прикметником “новий”. *Методом семантичного аналізу*, визначаємо спільний семантичний компонент. Повторення є в кожній промові. Повторенням слів з семою “новий” президент змушує людей повірити у його здатність впровадити нові ідеї, нові дії і змінити ситуацію. Для вивчення концепції новизни в інавгураційних зверненнях Президентів США дуже важливим є *компонентний аналіз* слів, використаних промовцем для опису їх майбутньої політики, змін, які вони збираються запровадити, бачення ситуації в країні та за кордоном.

Об’єктом дослідження є процес передачі ідеї “новизни” у текстах п’яти інавгураційних звернень, виголошених Рональдом Рейганом, Джорджам Бушем та Біллом Клінтоном. Джордж Буш виголосив одне інавгураційне звернення. Рональд Рейган та Білл Клінтон були переобрані на другий термін і виголошували по два інавгураційних звернення кожний. Тому ми розглядаємо п’ять промов.

Теоретична цінність дослідницької роботи полягає в тому, що вона робить певний вклад у розвиток теорії етнолінгвістики.

Науково теоретичною основою є праці Дьякова М., Почепцова Г., Стриженка А., Московічі С., Моль А., Kendall K., Kyle A. R., Price R., Orwell G., Trent J., та інших дослідників вивчаючих політичне мовлення.

Мова – це модель, малюнок, що існує між людиною і світом, зображуючи сприйняття реальності та визначаючи розуміння фактів реальності. Тому мова політиків є не тільки одним із засобів, що змінюють і створюють модель світу. Вона ще й визначає поведінку людей у певних етнокультурних общинах, а також є засобом ідеологічного впливу.

У даній роботі розглянуто роль ідеї “новизни” в інавгураційних зверненнях американських президентів та засоби її передачі. Ми визначили 23 слова (13 дієслів, 5 іменників, 2 прикметники і 3 прислівника) зі спільним семантичним компонентом, що відповідає прикметнику “новий”, і показали, як вони входять до семантичної групи “новизна”, створеною лексичними предметами з домінуючою семою “новий”. Аналіз значень цих слів з семою “новий” показав, що вони означають повторення дії (відповідно до значення прикметника *новий* “відновлення або повторення попередньої дії або речі,

початок знову, відновлення після зникнення, знищення”). Тому можна зробити висновок, що Рональд Рейган, Джордж Буш і Білл Клінтон представляють *новизну* у своїх промовах, повертаючись назад до минулого, до старих духовних цінностей і традицій управління. (Bush 1990).

Щоб виразити ідею “*новизни*”, президенти використовують різні засоби вираження і стилістичні одиниці. Кожна промова містить метафори, які відображають президентські ідеї, плани, розуміння майбутнього як суцільної новизни, нових завдань та нових досягнень. Лише друге інавгураційне звернення Рональда Рейгана не містить особливих метафор, що передають ідею “*новизни*”. Повторення і паралельні конструкції є в кожній промові.

Аналіз інавгураційних промов американських президентів показує, що вся промова кожного президента насичена ідеями “*новизни*”.

Щоб зрозуміти основну функцію інавгураційного звернення президентів США, необхідно пам’ятати, що це – офіційне представлення новообраного президента нації. Промова покликана зміцнити образ президента, створений протягом передвиборчої кампанії. Президент представляє себе людям національним лідером, здатним повести країну до кращого майбутнього. Тому дуже важливо створити переконливий образ кращого світу (здатність змінити ситуацію на краще та чітке бачення шляхів до кращого майбутнього – дуже важливі складові образу будь-якого політичного лідера в світі). На базі аналізу ми можемо виділити групу слів, яю мають загальну тенденцію *новизни*.

Таким чином маємо об’єктивні дані, щоб довести, що концепція “*новизни*” відіграє дуже важливу роль в інавгураційних промовах президентів США, і що здатність впровадити *новизну* в життя є важливим компонентом позитивного образу президента.

ЛІТЕРАТУРА

- Bush, George W. (1990). *Project Gutenberg License*. Retrieved from www.gutenberg.org
- Trent, J. (1998). *The Ideal Candidate: A Study of the Desired Attributes of the Public and the Media*. New York: Random House.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРЕЙМОВИХ СТРУКТУР У ПРОСОДИЧНОМУ ОФОРМЛЕННІ ПАРАБОЛІЧНИХ ТЕКСТІВ

Мусієнко Ю.А.

Київський національний лінгвістичний університет

Когнітивний напрям відіграє особливу роль у сучасних лінгвістичних дослідженнях. Саме у сфері когнітивної науки розроблено метод концептуального аналізу, а в його межах фреймовий підхід. Існує чимало визначень терміну “фрейм” та значна кількість концепцій, проте однастайності з цього приводу на сучасному етапі розвитку лінгвістики не досягнуто. Певні

науки, серед яких психологія, інформатика та лінгвістика, одним із актуальних питань досліджень вважають способи представлення знань про світ за допомогою різних схем та систем. Основна частина цих знань зберігається у таких структурах, як когнітивні моделі, сценарії, схеми, фрейми тощо. Ці структури є певним узагальненням, схематизацією ситуації, яка дає ключ до розуміння і усвідомлення ролі її учасників. Відтак використання фреймової семантики пов'язане з фреймовими структурами репрезентації знань у штучному інтелекті (Мінський, с. 266), який запропонував організувати знання про світ як структуровані дані, що представлені стереотипними ситуаціями.

Виявлено, що при аналізі мовленнєвого акту на синтагматичному рівні враховується, що кожен фрейм як структура зберігає знання про предметні області, а при наповненні слотів знаннями перетворюється у конкретний фрейм події чи явища (Ніконова, с. 227). Отже, мовознавці почали виявляти значний інтерес до використання фреймових структур для аналізу стереотипних ситуацій, для представлення фонових знань людини про певні явища та для ефективного комплексного висвітлення інформації про явища, об'єкти й дії. Розвиваючи ідеї основоположників теорії фреймів: Дж. Лакоффа, М. Мінського, Ч. Філлмора, С. Аткинса та ін., і розвиваючи гіпотезу сіткових моделей на фонетичному рівні: Н. Хомський (1972, сс. 37–39), або, інакше кажучи, моделі збереження фонетичних знань у пам'яті людини, нам убачається можливим представити продукування і реалізацію просодичних програм у вигляді асоціативної організації зв'язків, точки і вузли перехрещення якої репрезентують ядерний тон певної просодичної конструкції.

За таких умов просодичний фрейм розглядається нами вслід за О.Р. Валігурою (2010, сс. 191–196) як структура, компонентами якої можна вважати тон, гучність, фразовий наголос, ритм, темп, паузацію. У межах певного просодичного поля або просодичної зони для передачі емоційно-модальних значень можуть модифікуватися відповідні просодичні параметри, а саме висота тону, діапазон, мелодійна крива, інтенсивність, тривалість складів тощо. Відтак наявність в системі способів породження мовлення окремого механізму його фонетичного оформлення, підтверджена даними нейролінгвістичного дослідження мовлення, доводить існування певних фонетичних фреймів висловлювань, які поділяються на базові елементи – фонетичні інваріанти, властиві фонетичній системі мови в цілому, та їх варіативну різноманітність (слоти), які мотивують контекст спілкування. Відтак кожному висловлюванню властивий певний набір просодичних фреймів у формі гештальтів, тобто незмінного цілісного складника свідомості, існуючого у вигляді фігур, структур, образів (Селіванова, с. 84).

Зіставлення результатів аудитивного аналізу притчового дискурсу дозволило встановити, що інтонаційна інваріантна модель виділення прагматичних фокусів відображає тип відношення до об'єктів картин притчі та їх значущість у динаміці, що в свою чергу, сприяє прогнозуванню інтонаційного оформлення закодованого директивного висловлення. Так, наприклад, встановлено, що під час проголошення притчі з позитивною етичною ідеєю,

мовець оформлює своє мовлення такими просодичними засобами, які сприяють схваленню дій героя, виражають категоричність, акцентують увагу на раціональності вчинків, апелюють до емпатії слухача, готують його до прийняття певної позиції, роздумів тощо, зокрема: 1) середньо-підвищену зону початку та низьку зону завершення тонального рівня директивного висловлення; 2) домінування спадної ступінчатої шкали; 3) зміну тонального діапазону директивного висловлення від середнього до розширеного; 4) варіювання термінальної частини інтоногрупи у межах високого-середнього-низького спадного тону; 5) малу швидкість зміни напряму руху термінального тону; 6) помірну межу темпу; 7) помірну гучність; 8) плавний регулярний легато ритм; 9) м'який тембр голосу; 10) перцептивну і внутрішньосинтагменну паузу. Відтак відповідне інтонаційне оформлення фонові інформації притчі уможливило декодування її директивної інтенції, яка на просодичному рівні реалізується мовцем подібним набором інтонаційних засобів.

З огляду на отримані результати, розвиваючи гіпотезу сіткових моделей на просодичному рівні, нам убачається доречним вважати, що у межах певного просодичного поля або просодичної зони для передачі емоційно-модальних значень можуть модифікуватися відповідні просодичні параметри, а саме висота тону, інтенсивність, тривалість пауз, темп і гучність, ядерний тон, типи шкал. Таким чином, вслід за Селівановою О.О. вважаємо, що кожному директивному висловлюванню властивий певний набір просодичних фреймів у формі гештальтів, тобто незмінного цілісного складника свідомості, існуючого у вигляді образів, фігур, структур.

ЛІТЕРАТУРА

- Валігура, О. Р. (2008). Фонетична інтерференція в англomовному мовленні українських білінгвів. Тернопіль: Підручники і посібники.
- Минский, М. (1978). Структура для представления знаний. Психология машинного зрения. Москва: Мир.
- Никонова, Ж.В. (2008). Основные этапы фреймового анализа речевых актов. Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского, №. 6.
- Селіванова, О. О. (2010). Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К.
- Хомский, Н. (1972). Язык и мышление. Москва: Изд-во МГУ.

АКТИВІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Наумова Ю.С.

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасних умовах модернізації освіти вища школа поступово переходить від передачі інформації до управління навчально-пізнавальною діяльністю, формування у студентів навичок самостійної роботи. Відповідно до Положення про організацію навчального процесу у ВНЗ, самостійна робота студентів є

основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час.

У зв'язку з цим проблема активізації самостійної роботи студентів набуває значної актуальності.

Поняття “самостійна робота” трактують як різноманітні види індивідуальної, групової пізнавальної діяльності студентів на заняттях або у позааудиторний час без безпосереднього керівництва, але під наглядом викладача. Самостійна робота студентів потребує чіткої організації, планування, системи й певного керування (обсяг завдань, типи завдань, методичні рекомендації щодо їхнього виконання, аналіз передбачуваних труднощів, облік, перевірка та оцінювання виконаних робіт).

Самостійна робота формує позитивну мотивацію вміння, професійну компетентність і найважливіші особистісні якості – самостійність, відповідальність і пізнавальну активність (Астахова, 2000).

Пізнавальна діяльність є фундаментальною діяльністю людини, що грає важливу роль протягом всього його життя, оскільки це, перш за все розумова діяльність. А мислення – це завжди пошук рішення пізнавальної завдання; пошук відповіді на питання, що виникли в результаті діяльності; це процес осмислення. У процесі самостійної роботи студентом сприймається і закріплюється навчальний матеріал, а також формується ставлення до самої пізнавальної діяльності. І чим активніше протікає розумовий і практичний процес самостійної роботи, тим продуктивніше її результат.

Активізація самостійної роботи студентів передбачає використання такої системи методів, яка спрямована головним чином не на механічне запам'ятовування і відтворення готових знань, а на усвідомлене і самостійне оволодіння студентами знаннями і вміннями в процесі активної пізнавальної діяльності (Буряк, 2001).

На підставі теоретичного аналізу можна виділити два шляхи активізації самостійної роботи студентів: екстенсивний (збільшення кількості навчальних дисциплін, тобто збільшення обсягу знань, які мають опанувати студенти) і інтенсивний (зміна навчальних програм, інтенсифікація засобів і методів навчання, орієнтованих на активну особистісну позицію студента в процесі пізнавальної діяльності). Перевага надається інтенсивному шляху активізації самостійної роботи студентів, оскільки він передбачає не просто передачу знань студенту, а дозволяє у навчанні самого студента свідомо і творчо управляти складовими процесу пізнання: допитливістю, організацією навчальної діяльності, умінням здобувати знання тощо.

Аналіз педагогічних досліджень показує, що пізнавальна активність і самостійність тісно пов'язані з мотивацією, а остання, з пізнавальними потребами. Ефективна реалізація самостійної активності залежить від зацікавленості в досягненні результату, тобто від стійкої мотивації.

Таким чином, у процесі навчання необхідно систематично активізувати, розвивати і зміцнювати пізнавальний інтерес студентів і як важливий мотив

навчання, і як стійку рису особистості, і як ефективний засіб підвищення якості навчання.

ЛІТЕРАТУРА

- Астахова, Е. В. (2000). Познавательная активность студентов: поиск форм оптимизации. *Alma mater*, 11, 29-32.
- Буряк, В. К. (2001). Керування самостійною роботою студентів. *Вища школа*, 4/5, 48-52.
- Пасмор, Н. П. (2006). *Бібліотечно-інформаційне забезпечення самостійної роботи студентів* [монографія]. Київ: Кондор.

СУБ'ЄКТИВНИЙ ВІДРІЗОК ЧАСУ “НІКОЛИ” У ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЯХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Наумович Т. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Проблема розрізнення суб'єктивного та об'єктивного часу знаходиться у фокусі досліджень як низки філософських напрямків, так і дисциплін природничого напрямку. З одного боку, диференціація цих двох іпостасей часу зумовлена протиставленням осмисленості між перебігом часу об'єктивно даної дійсності, яке передбачає існування культурно та історично зумовленої системи координат, в рамках яких можливим є вимірювання перебігу та тривалості як людського життя, так і інших об'єктів та явищ. З іншого боку, відсутність односпайного погляду на це питання пов'язане і із здобутками філософії (феноменології, екзистенційної філософії), які трактують проблему часу дещо під іншим кутом зору, ніж науки природничо-експериментального циклу (як скажімо, фізика).

Ціль фізики аналіз часу як об'єктивно існуючого даного, яке може бути емпірично виміряне в термінах абстрактних величин (Мюллер, 2015, сс. 60-61), які апелюють до наукового потрактування циклічної періодизації часу як у житті окремого індивіда (наприклад, дні, місяці, роки), так і людства загалом (століття, тисячоліття), в той час як філософські течії прагнуть відокремити переживання часу індивідуальною людською свідомістю від будь-яких форм перебігу фізичного (об'єктивного) часу (Хартунг, 2015, с. 14). Здобутком філософії є зокрема встановлення існування часовості як структури людської свідомості, відкриття якої йде в унісон з все більшою увагою до досвіду людини (Хартунг, 2015, с. 14), суб'єктивного світовідчуття та переживання себе в світі. Як справедливо резюмує Т. Мюллер (2015), суб'єктивне переживання часу відбувається в свідомості суб'єкта у трьох часових модусах: минулому, теперішньому та майбутньому; причому відправною точкою є теперішнє, адже суб'єктивне переживання та сприйняття можливе лише в теперішньому відрізку часу (с. 67). Вирішальними для переживання та усвідомлення часу суб'єктом є направленість часового потоку крізь три модуси (минуле, теперішнє, майбутнє), яка визначається свідомістю суб'єкта; трикратна структура переживання часу

свідомістю; провідна роль теперішнього, в якому є можливим суб'єктивне сприйняття будь-чого, та яке є точкою відліку для минулого та майбутнього, що є однак індивідуалізованим, бо для кожного суб'єкта ця межа є різною.

Відповідно до цього, суб'єктивне сприйняття часу, яке зумовлене функціоналом свідомості людини, уможливорює специфічне, індивідуалізоване розуміння часу та поділу на часові відрізки, відмінні від часового поділу у термінах фізичного часу (приміром, години, місяці, тижні тощо). У мовних одиницях, в яких вербалізовано суб'єктивне розуміння часу, акцент часу як такого зміщується з часового відрізка, який можна виміряти емпірично (фізично), на будь-яку абстрактну точку в часовому потоці взагалі. При чому, для кожного суб'єкта вона буде індивідуальною, тобто суб'єктивною за своїм наповненням, адже кожна людина вкладатиме в неї свій індивідуальний зміст. Наприклад, саме завдяки суб'єктивному переживанню часу можливі часові відрізки “рано”, “пізно”, “ціла вічність” тощо.

В суб'єктивному уявленні людини має місце і суб'єктивний відрізок часу “ніколи”, який направлений у майбутнє, нівелює настання чи сам факт того, що дія відбудеться, адже саме поняття “ніколи” апелює до відрізка часу, який не має місця на часовій осі та не піддається емпіричному осягненню. Суб'єктивний відрізок “ніколи” вербалізований відносно великою кількістю ФО (наприклад, *wenn Ostern und Pfingsten auf einen Tag fallen / zusammenfallen, am Sankt-Nimmerleins-Tag, zu Pfingsten auf dem Eise, wenn der Main brennt, wenn der Fuchs und der Hase einander “Gute Nacht!” sagen, wenn Schweine fliegen*) (Redensarten-Index).

Зазвичай, компонентами таких ФО є так звані псевдолексеми (наприклад, *Sankt-Nimmerleins-Tag*) або реалії (назви свят, річок) з німецькомовного культурного ареалу. Образність цих ФО створюється завдяки ситуації, яка суперечить законам логіки, є неможливою за законами перебігу фізичного часу. Приміром, два з найулюбленіших свят у німецькомовному культурному ареалі, Великдень та Трійця, апріорі не можуть святкуватися в один день, адже між ними передбачено тривалий часовий проміжок, що їх розділяє. Трійця, яка припадає на один з літніх місяців, не може відзначатися в зимову пору року (*auf dem Eise*). Певна подія або явище не може відбуватися в день, який має назву *Sankt-Nimmerleins-Tag*, тому що його існування не допускає об'єктивна дійсність, проте є цілком допустимим в суб'єктивній свідомості, яка утворює цю псевдолексеми за типом творення інших найменувань днів, які мають належне місце у календарі інших народів (наприклад, *St. Patrick's Day* у Ірландії), проте заперечення *nimmer* створює зовсім протилежний ефект. Образність фразеологічних одиниць *wenn der Fuchs und der Hase einander “Gute Nacht!” sagen* та *wenn Schweine fliegen* створена шляхом метафоричного перенесення, що базується на спостереженні за поведінкою тварин.

Отже, сутність часу розглянута нами в діалектиці поглядів філософських напрямів та природничих дисциплін. Досягнення та теоретичні міркування з цих напрямів дозволяють припустити існування об'єктивного та суб'єктивного часу. У мові вербалізовано як суб'єктивний, так і об'єктивний відрізки часу.

Проаналізувавши ФО німецької мови на позначення суб'єктивного відрізка часу “ніколи”, робимо висновок, що ці ФО мають високу образність завдяки тому, що загальне значення ФО апелює до нелогічних ситуацій, які суперечать законам логіки та є ірреальними в термінах перебігу фізичного часу.

ЛІТЕРАТУРА

- Hartung, G. (2015). Mensch und Zeit – zur Einführung. G. Hartung (Hrsg.), *Mensch und Zeit*. (S. 7-22). Wiesbaden: Springer VS.
- Müller, T. (2015). Zeit und Prozess. Zur fundamentalen Zeitstruktur von Natur und Bewusstsein. In G. Hartung (Hrsg.), *Mensch und Zeit*. (S. 57-81). Wiesbaden: Springer VS.
- Redensarten-Index (2019). Gießen: Peter Udem Internet-Dienstleistungen. Abgerufen am 12. Februar 2019 von <http://www.redensarten-index.de/>

ПРОТАЛАМА ЯК ЖАНРОВА ІННОВАЦІЯ ЕДМУНДА СПЕНСЕРА

Ніколаєнко С.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Е. Спенсер – яскравий митець доби Відродження європейського масштабу, художній доробок якого має неминущу художню цінність. Поетичний спадок Спенсера маркований своєрідним переплетенням традиції та новатарства.

Жанрове новаторство Е. Спенсера яскраво виявилось у його “Проталамі” (1596 р.). Проталама є різновидом гімну, піснею, що оспівує заручини старших дочок графа Едварда Сомерсета – Єлизавети та Катерини. “Проталама” – один з найбільш гармонійних та мелодійних творів Спенсера. У ньому поєднується своєрідна система образів з вишуканою та ритмічною мовою. За словами С. Колріджа, “Проталама” Спенсера нагадує “лебединий рух” і свідчить про зрілість таланту поета. Кожна з 10 строф складається з 18 рядків і є завершеною строфою. Т. Еліот використав подібну схему у своєму творі “Безплідна земля”.

“Проталаму” Спенсер опублікував на рік пізніше “Епіталами” (1595 р.). Назва “Проталама” належить Спенсеру та вказує на те, що він розглядав цей ліричний твір як окремий жанр. Поет оспівував заручини, які були традиційною складовою весільного обряду в Англії XVI ст.

Витоки жанру Проталами можна знайти у класичній поезії Проперція і Стація та в англійській поезії молодших сучасників Спенсера, наприклад, у Літгейта та Данбара. Заручинам раніше не присвячувались гімни. “Проталама” має кілька елементів, які не були характерними для традиційних весільних пісень, таких як скарга поета та особиста історія, викладена у строфі першій та восьмій, звернення до історії Лейстера у восьмій строфі та похвальна пісня Есексу у дев'ятій. Е. Спенсер намагався створити новий жанр, поєднуючи традиційні риси епіталами з елементами чосерівських видінь (строфа 1), топографічними елементами єднання річок Темзи та Лі, а також алегорією

Лебедя у восьмій строфі. Деякі критики звинувачували Спенсера у використанні особистісного, історичного та політичного дискурсу у своєму творі, присвяченому весіллю. Однак, на наш погляд, вони спирались на занадто вузьке визначення жанру і традиційні жанрові константи епіталами. І. Бутова зазначає, “що у спенсерознавстві вишукану та елегантну “Проталаму” розглядають як вторинну по відношенню до “Епіталами” (Бутова, 2017).

Структура “Проталами” подібна до структури “Епіталами”. Символи кола – гірлянди, корони, отримують нове значення космічних образів зодіаку. З цієї перспективи, на думку А. Фаулера, той факт, що “Проталама” складається зі 180 рядків в цілому, може асоціюватися зі 180 градусами щоденного проходження Сонцем свого кола, що, у свою чергу, передбачає інші колоподібні та астрономічні символи (Fowler, 1977).

Гімн починається конфліктом між силами вітру та сонця. Бог сонця – Титан у першій строфі заміняється Геспером. Гармонія порушена, вітер Зефір “дихає солодко, щоб відвести гарячі промені Титана”. Образ палючого сонця часто демонструє реальність, далеку від бажаної, і так само, як біблійний образ у Псалмі 120.5–6, інтерпретується як спокуси світу, від яких може захистити лише Божа благодать. Контраст між Зефіром і Титаном репрезентує контраст між минулим і теперішнім станом поета, який може розглядатись в контексті опозиції між складним соціальним статусом при дворі королеви та щасливим пасторальним станом.

Строфи з першої по сьому стосуються приватної та пасторальної сфер. Восьма і десята – пов’язані з публічною. Перша, як і восьма, строфа прояснює поетове ставлення до свого сюжету. Четверта – дає алюзію на походження наречених. З третьої по п’яту строфу весільна процесія розглядається у класичному ключі. У восьмій, дев’ятій і десятій строфах поет звертається до часу задля пом’якшення трагедії минулого.

Трагічна втрата Лейстера, військовий тріумф графа Есекса у поєднанні з правлінням королеви мають забезпечити захищене і щасливе майбутнє подружніх пар. Вшануванню Єлизавети присвячена дев’ята строфа, адже рефрен вказує на день її сходження на престол – 17 листопада, який традиційно вважається днем весілля королеви з Англією.

У рефрені “*Sweete Themmes runne softly, till I end my Song*” Е. Спенсер втілює ідею гармонізації ідеального та реального світів. Автор використовує образ річки Лі задля зображення плинності часу. Вона згадується у двох головних джерелах Спенсера – “Лебедина пісня” Леланда (1545) та “Казка про двох лебедів” В. Валланса (1591). Могутня річка, яка бачила так багато людських перемог та поразок, має виконати поетове бажання – текти повільніше аж доки лунатиме поетова пісня, і таким чином зберегти гармонію самої весільної процесії та поеми. Короткий проміжок часу довжиною в один день весілля символізує поєднання протилежностей – миттєвого та вічного. Якщо уявити, що Спенсер зображує справжні події, то виходить, що процесія почала свій рух десь на річці Лі та йшла вниз по її течії до Гринвіча, потім піднімалась по течії Темзи вгору до маєтку Есекса, що розташований нагорі над

цегляними вежами будинків при дворі. Парування річок Лі та Темзи представлене як єднання, що стало вторинним мотивом поеми. Образ річок використовується Спенсером як алюзія на долі героїв поеми (Jones, 1958).

У цілому в поемі описується рух від хаосу до гармонії. Е. Спенсер використовує паралелі і контрасти, які слугують структурними індикаторами. Наприклад, поетове незадоволення через довге і безплідне перебування при дворі у першій строфі контрастує з плодами, обіцяними нареченим, у шостій строфі. Гарячий Титан у першому рядку замінюється на сяючого Геспера в десятому рядку. Ми бачимо благородних лицарів, так само як і прекрасних лебедів на річці. Лебеді народжені на небесах, і наречені так само розглядаються поетом як такі, що викликають небесні паралелі.

ЛІТЕРАТУРА

Fowler, A. (1977). *Edmund Spenser*. Harlow: Longman, 164.

Jones, H. (1958). *A Spenser Handbook*. New York: Appleton-Century-Crofts, 419.

Бурова, И. (2017). “Проталама” и звездное небо Э. Спенсера. *Литературоведение*, 7(73), 16–18.

ФОНОСЕМАНТИЧНА ПРИРОДА СПЕЦІАЛЬНОГО ПІДЙОМУ НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ КІНО- ТА МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНИХ ФІЛЬМІВ

Насікан З.С.

Київський національний лінгвістичний університет

В сучасних лінгвістичних студіях великого інтересу набуває дослідження взаємозв'язку мовних засобів з просодичними параметрами в усних висловленнях. Системний підхід до їх вивчення уможливорює розглядати ці явища одночасно на різних мовних рівнях.

Особливе місце серед таких засобів посідає спеціальний підйом. Загалом його використовують в усних висловленнях як засіб інтенсифікації, що дозволяє виділити семантично значуще для висловлення слово (Калита, 2010). Це дає нам підстави вважати, що спеціальний підйом збігається із емотивним й емпатичним наголосом та спричиняє зміни просодичних параметрів, а саме мелодичного рівня, гучності та темпу (Томахів, 2018).

Проведений нами аналіз дозволяє стверджувати, що за умови взаємодії лексико-семантичного рівня з фонетичним, спеціальний підйом здатен реалізувати зображальний ефект, тобто може об'єднувати форму вираження з формою значення в один умотивований лінгвістичний знак. Це значно розширює межі функціонування цього елемента, оскільки дає можливість не тільки виокремлювати важливе слово, а й символічно підкреслювати його значення.

В ході здійсненого дослідження аудитори-фонетисти відзначили певну тенденцію у використанні спеціального підйому в репліках героїв сучасних англомовних кіно- та мультиплікаційних фільмів. Вони помітили, що цей засіб

знаходить свою реалізацію здебільшого у числівниках *three, hundred, millionth, thousand*, іменниках, семи яких пов'язані з позначенням певної кількості, наприклад, *loads, chock-full*, прикметниках, які описують величину, наприклад, *whole, huge*, займеннику *all* та в інтенсифікуючих прислівниках *so, really, totally, absolutely* тощо.

Виявляємо, що всі ці групи слів мають спільну семантичну ознаку, яка характеризується позначенням кількості (більше, ніж один) або великого розміру, тобто їх денотатом виступає КІЛЬКІСТЬ або ВЕЛИКИЙ РОЗМІР. У свою чергу спеціальний підйом, тобто підвищення тону у порівнянні з попереднім наголошуваним складом (Калита, 2010), формально імітує це значення, підкреслюючи його символічно. В результаті цього утворюється вмотивований лінгвістичний знак, який за допомогою взаємодії двох мовних рівнів утворює фоносемантичний комплекс (Валігура & Насікан, 2019) та актуалізує принцип вмотивованості лінгвістичного знака (Воронін, 1982), найважливішого принципу у фоносемантиці.

Найчастотнішою лексичною одиницею, на якій був помічений спеціальний підйом виявився займенник *all* (22% усіх випадків), що й зумовило нас дібрати такі приклади із сучасних англійських кіно- та мультиплікаційних фільмів:

“Is 'normal that I 'think about you ↑all the _time? ||” (Taylor & Wilson, 2016)

“Do you _know| he's 'going ↑all the 'way to _Ipswich| just to 'buy me a _ring? ||” (Vaughn & Goldman, 2007)

“You 'know the 'thing about 'good _food? || It 'brings 'folks to'gether from ↑all 'walks of _life. ||” (Clemens et al., 2009)

Як бачимо, інтенсифікація слова *all* надає висловленням більшої виразності, особливо, якщо до цього моменту мовлення звучало монотонним. Більш того, виходячи із фонетичних особливостей спеціального підйому, можемо напевно стверджувати, що окрім функції інтенсифікації (Алексієвець, 2002), цей засіб виконує ще й зображальну або фоносемантичну функцію.

Таким чином, в результаті дослідження нами було виявлено випадки символічного характеру використання спеціального підйому, який взаємодіючи із певними лексичними одиницями реалізував принцип вмотивованості лінгвістичного знака та робив висловлення більш емоційно насиченими та експресивними.

ЛІТЕРАТУРА

- Алексієвець, О. М. (2002) Просодичні засоби інтенсифікації висловлювань сучасного англійського мовлення (експериментально-фонетичне дослідження). Тернопіль: “Економічна думка”.
- Валігура, О. Р., & Насікан З. С. (2019) Просодичні засоби реалізації фоносемантичних комплексів у сучасному кінодискурсі. Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Серія: Філологічні науки, (175), 262-268.

- Воронин, С. В. (1982). Основы фоносемантики. Ленинград: Изд-во Ленинградского университета.
- Калита, А. А., & Тараненко, Л. І. (2010). Concise Dictionary of Phonetic Terms/Словник фонетичних термінів (короткий) (англ. мовою). Тернопіль: Підручники і посібники.
- Томахів, М. В. (2018). Просодичні засоби мовленнєвого впливу в сучасному англомовному дискурсі (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі відеолекцій) (Дис. канд. філол. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
- Clemens, R. (Director/Writer), Musker, J. (Director/Writer), Erb, G. (Writer) & Oremland, J. (Writer) (2009). The Princess and the Frog [Motion Picture]. United States: Walt Disney Animation Studios, Walt Disney Pictures.
- Taylor, T. (Director) & Wilson E. C. (Writer). (2016). The girl on the train [Motion Picture]. United States: Amblin Partners, DreamWorks, Marc Platt Productions, Reliance Entertainment.
- Vaughn, M. (Director/Screenwriter) & Goldman, J. (Screenwriter). (2007). Stardust [Motion Picture]. United States: Paramount Pictures, Marv Films, Vaughn Productions, Di Bonaventura Pictures, Ingenious Film Partners, Truenorth Productions.

ФУНКЦІЇ СПОЛУЧНИКІВ У СУЧАСНІЙ АРАБСЬКІЙ МОВІ

Образцова Т.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Часто неправильне розуміння функцій і значень сполучників або заміна одного значення іншим викликають спотворення змісту речення при перекладі або спричиняють труднощі у розумінні навіть цілих текстів. Це пояснюється перш за все тим, що при читанні основна увага зосереджена на перекладі головних частин мови, на їхній багатofункціональності і багатозначності, і при цьому не беруться до уваги другорядні члени речення, зокрема сполучники і сполучні слова.

Кожен сполучник є носієм певного кваліфікуючого значення, тобто здатний з тим або іншим ступенем конкретизації характеризувати відношення між частинами конструкції (Тахсин & Ашуак, 2006).

За своєю функцією в мові сполучники поділяються на сурядні і підрядні.

Сурядні сполучники служать для з'єднання або однорідних членів речення, або відносно самостійних речень у складі складносурядних речень.

Як і в інших мовах, в арабській мові сурядні сполучники за своїм значенням поділяються на з'єднувальні, протиставні і розділові.

З'єднувальні сполучники служать для з'єднання дій, що відбуваються послідовно або одночасно. До цієї групи належать такі частки як: وَ ('і', 'та', 'й'), فَ ('і', 'та', 'й'), ثُمَّ ('і', 'та', 'й') (Михеева, Антибас & Егорова, 2017). При чому кожен з цих сполучників має свої особливості використання. Сполучник ثُمَّ

служить для з'єднання дій, що відбуваються послідовно, але більш самостійних і з можливим часовим розривом. Зазвичай він не вживається зі сполучником و попереду. До цієї підгрупи також можна віднести подвійний з'єднувальний сполучник فَأَمَّا... (‘щодо..., то...’), що виконує одночасно дві функції: протиставно-єднальну та вилучальну. За допомогою цього сполучника, з одного боку, виділяють у реченні будь-який іменний член, з іншого – протиставляють його відповідному члену попереднього речення (Ковалев & Шарбатов, 1998).

Протиставні сполучники служать для з'єднання дій, що протиставляються. До протиставних сполучників відносяться: بَلْ لَكِنَّ, لَكِنَّ (‘але’), بَلْ لَكِنَّ, إِلَّا أَنْ (‘але’), بَلْ لَكِنَّ, إِلَّا أَنْ (‘але’, ‘але все ж’), ...بَلْ لَكِنَّ, فَحَسْبُ (‘не тільки..., але й...’).

Розділові сполучники вказують на чергування дій або на реальність лише одного з перерахованих факторів або явищ. До розділових сполучників відносяться: أَوْ (‘або’), أَمْ (‘чи’), إِمَّا...إِمَّا (‘або..., або...’), إِمَّا...أَوْ (‘або..., або...’), إِمَّا...أَوْ (‘або..., або...’, ‘то..., то...’).

Підрядні сполучники служать для зв'язку двох речень, одне з яких (підрядне) залежить від іншого (головного). Залежно від того, які відносини виражають підрядні сполучники і які підрядні речення вони з'єднують з головним, їх можна поділити на наступні види:

- причинні: إِذْ (‘так як...’), بِمَا أَنْ (‘тому, що...’), مِنْ حَيْثُ أَنْ (‘через те, що...’) та інші;
- Мети: لِي (‘щоб’), أَنْ (‘щоб’), لِأَنْ (‘для того, щоб...’), لِكَيْ (‘з тим, щоб...’), كَيْ (‘щоб’), حَتَّى (‘з тим, щоб...’) та інші;
- умовні: إِذَا, إِنْ, لِنَنْ (‘якби’), لَوْ...لَوْ... (‘якби..., то...’). Сполучники إِذَا та إِنْ використовуються для утворення підрядних реально-умовних речень, а сполучник لَوْ...لَوْ... використовується для утворення ірреально-умовних підрядних речень;
- допустові: وَإِنْ (‘хоча й’), وَلَوْ (‘хоча б’), بِالرَّغْمِ مِنْ (‘незважаючи на ...’) та інші. Для вказівки на умову, всупереч якій відбувається дія, в арабській мові використовуються різні сполучникові конструкції. Ці конструкції представлені наступними підгрупами: група сполучникових конструкцій зі значенням "хоча", побудованих на основі сполучників لِأَنْ і لَوْ; сполучникові конструкції, побудовані на основі прийменника مَعَ в його значенні спільного існування явищ, що суперечать одне одному; конструкції, побудовані на базі слова رَغْمٌ; конструкції, складовим елементом яких є частка مَا і займенник مِنْ;
- образу дії і порівняльні: كَمَا (‘як’), (‘наче, як’), كَأَنَّ (‘начебто’), (‘наче’) حَسْبَمَا (‘залежно від того’), مِنْ دُونَ أَنْ, دُونَ أَنْ (‘без того, щоб...’);
- часові: عِنْدَمَا (‘коли’), إِذَا (‘коли’), إِذَا مَا (‘коли’), بَيْنَمَا (‘між тим, як’), لَمَّا (‘коли’), إِلَى أَنْ (‘до тих пір, як’), مِنْذُ (‘з тих пір, як’), قَبْلَ أَنْ (‘до того, як’), بَعْدَ أَنْ (‘після того, як’), (‘поки не...’);
- з'ясувальні: أَنْ (‘що’), كَأَنَّ (‘наче’).

Таким чином, правильне розуміння функцій арабських сполучників дає змогу адекватно сприймати та перекладати як на рівні речень, так і на рівні цілих текстів.

ЛІТЕРАТУРА

- Ковалев, А. А., Шарбатов, Г. Ш. (1998). *Учебник арабского языка*. Москва: Издательская фирма «Восточная литература» РАН.
- Михеева, Т.Б., Антибас И.А., Егорова О.А. (2017). Различия в реализации союзной связи в арабском и русском языках. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*, 3(69), 142-146.
- Тахсин, Р.А., Ашуак, М.М. (2006). Функции и значения союзов и союзных слов в русском и арабском языках. Взято з <https://www.iasj.net/iasj?func=fulltext&aId=48888>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ МОРЯКІВ

Огородник Н.Є.

Херсонська державна морська академія

Особливої вагомості для врегулювання й упорядкування як предметного, так і процесуального аспектів змісту навчання англійської мови майбутніх моряків набуває спеціалізований з англійської мови для моряків модельний курс 3.17 – *Maritime English (Model Course, 2015)*.

Виступаючи у ролі типової програми викладання англійської мови для професійного спілкування майбутніх моряків, модельний курс 3.17, подібно до документів такого типу, відображає цільові установки та змістову основу даного навчального курсу, логіку його побудови, принципи вибору технологій навчання та методів контролю досягнутого рівня сформованості професійної англомовної комунікативної компетентності.

В оновленому варіанті змін зазнали як структура, так і безпосередньо зміст курсу. Таким чином, *Англійська мова для моряків (Maritime English)* представлена двома складовими: *Загальнонавчана англійська мова для моряків (General Maritime English – GME)* та *Спеціалізована англійська мова для моряків (Specialized Maritime English – SME)*.

Два основних розділи, що представляють послідовні етапи навчання, мають ідентичну будову і, по суті, становлять стандартизовану базу для розробки робочих навчальних програм відповідно до професійних мовних потреб майбутніх моряків. Кожен з розділів розпочинається пояснювальною запискою щодо цілей, завдань, змісту, будови та методології курсу. Так, метою першого етапу навчання є підвищення рівня англійської мови з елементарного (A1) або середнього (A2) рівнів до рубіжного (B1) рівня з урахуванням мінімальних стандартів професійної компетентності, викладених у Кодексі ПДНВ (“International Convention on Standards”, 2010). Другий етап спрямовано на досягнення просунутого рівня (B2) професійно орієнтованої комунікативної компетентності, вимоги до якого викладено у частині А Кодексу ПДНВ, що описує обов’язкові стандарти компетентності для фахівців різного

професійного спрямування, з різними функціональними обов'язками та рівнем відповідальності (“International Convention on Standards”, 2010).

Власне у вступі визначено цільове призначення модельного курсу, представлено його структуру; описано варіативну основу організації навчання з урахуванням фактичного (вихідного) рівня володіння мовою; зазначено про гнучкий підхід до регулювання цілей, обсягу та змісту курсу, а також про інші його модифікації відносно майбутніх професійних обов'язків випускників, і, головне, проголошено комунікативний підхід провідним фактором успіху в оволодінні компетентністю у професійно орієнтованому англомовному спілкуванні (Model Course, 2015).

Аналізуючи нову редакцію модельного курсу 3.17, дослідники серед усіх його характерних особливостей підкреслюють такі, як:

- беззаперечне професійне спрямування, регламентоване міжнародними професійними стандартами з Конвенції ПДНВ;
- організація процесу викладання мови на засадах жанрового підходу, тобто з урахуванням типових для морської сфери моделей спілкування, або мовленнєвих жанрів;
- комплексний та інтегративний характер, за якого здійснюється всебічне формування професійної англомовної мовленнєвої компетентності шляхом залучення всіх її компонентів, розвиток і вдосконалення яких відбувається на базі широкого інформаційного поля, створюваного навчальним матеріалом з різних дисциплін (Zhang, 2018).

Природу англійської мови для моряків учені характеризують під так званим узагальнювальним (umbrella term) терміном як “code-tailored English for specific purposes” (Zhang, 2018), наголошуючи у такий спосіб міцну правову основу, на якій розроблено типовий навчальний курс дисципліни з усіма його складовими, серед яких:

- структура курсу (course framework), що є основою для його розробки та визнання як такого, що відповідає офіційним стандартам в означеній предметній галузі, і в рамках якої формується відповідна модель навчання, що поєднує очікувані результати, способи їх досягнення та оцінювання;
- короткий опис, або стислий зміст курсу (course outline) для формування загального уявлення про побудову курсу навчання та логіку його розгортання;
- деталізований тематичний виклад змісту навчальної дисципліни, або тематичний план вивчення дисципліни (detailed teaching syllabus), заснований на погодженій тематиці.

Отже, модельний курс 3.17, як програмний документ, що висвітлює головні принципи та порядок здійснення навчального процесу з англійської мови для майбутніх моряків, впроваджує чітко виражене цілеспрямоване регламентування процесу навчання мови через загальноновизнані міжнародні стандарти. Одночасно він забезпечує баланс між правовим унормуванням змісту навчання, що у певному сенсі звужує та обмежує його, та професійним дискурсом, представленим широким спектром жанрів професійного

спілкування на борту судна. Ефективність засвоєння жанрів забезпечується поєднанням комплексного й інтегративного способів організації процесу навчання.

ЛІТЕРАТУРА

- International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers (STCW)*, 1995. (2010). London. Retrieved from http://www.seajobs.ru/sea_programms/STCW95.pdf
- Model Course 3.17. Maritime English*. (2015). London: International Maritime Organization.
- Zhang, Y., & Cole, C. (2018). Maritime English as a code-tailored ESP: Genre-based curriculum development as a way out. *Ibérica*, 35, 145-170. Retrieved from http://www.aelfe.org/documents/35_06_IBERICA.pdf

СУЧАСНА ІРАНСЬКА ХУДОЖНЯ ПРОЗА В КОНТЕКСТІ ВЧЕННЯ ПРО СТИЛІСТИКУ ПЕРСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Осядла Т.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Перська література протягом усієї своєї історії, переживаючи різні етапи історико-політичного розвитку народу, видозмінювалась і повставала в різних іпостасях. В межах цих епох розглядаються різноманітні політичні режими і сучасні їм видатні діячі літератури. Вперше Мохаммад-Такі Багар розділив історію перської прози на чотири періоди: 1) Перший період співпадає з початком правління династії Саманідів, тобто з першої половини X ст. до кінця XI ст.; 2) Другий період тривав з початку XII ст. до початку XIII ст.; 3) Третій період охоплює XIII – XVIII ст.; 4) Четвертий період – це час правління напрямку “Повернення” (بازگشت). *Bāzgašt* – друга половина XVIII – перша третина XX ст. Окрім вказаних вище чотирьох періодів, як окрему літературну епоху варто розглядати і сучасний етап розвитку перської словесності, який триває від зародження літератури дари до теперішнього часу. Таким чином, можна виділити п’ять літературних епох (Тамимдари, 2007, с. 49).

Стиль перської прози першої епохи (912 – 1058 рр.). Проста, неримована проза. Перша епоха розвитку перської прози підрозділяється на два етапи. Перший охоплює період від зародження прози до кінця першої половини XI ст.; другий – із середини XI ст. до початку XII ст. Найдавнішими прозаїчними творами зазвичай є роботи з релігійної філософії і релігії, епос, історичні, наукові, філософські та релігійно-містичні праці. Можна відзначити таких авторів цього періоду: Абу ал-Касим Самарканді, Абу Мансурі, Бал’амі, Мохаммад Аййуб Табарі, Біруні, Насір Хосроу. Стиль творів цього періоду простий і прозаїчний. З точки зору мови спостерігається превалювання перських слів над арабськими та іншими запозиченнями. У цілому всі мовні особливості прозаїчного стилю можна звести до таких моментів:

Стиль перської прози другого періоду (1058 – 1155 рр.) – епоха Газневидів і перших Сельджукідів. У цей період перський стиль прози поступово починає змінюватись і стає більш технічним. Витоки цих змін варто шукати в різних соціально-політичних факторах, природнім переходом прози від простоти до складності, превалюванні поезії в літературних центрах і в різноманітності наукових підходів до питань красномовності. У цей період перська проза має перехідний характер, але все більше схиляється в сторону штучності. Писались переважно історичні, філософські, релігійні та повчальні твори, широке розповсюдження мала суфійська література. Яскравим зразком стильових особливостей цієї прози є праці БуНасраМішкана і його учня Абу ал-ФазлаБайхакі(Тамимдари, 2007, с. 103).

Стиль перської прози третьої епохи. Епоха Сельджукидів і перших Хваразмшахів (1155 – 1203 рр.). Прозаїки цієї епохи, як і поети, проявляли схильність до використання перевантажених ритмічних структур, повторення слів і протяжних ритмів. Щодо змісту, то вони любили використовувати речення із подібним значенням, але переданим різними словами. Це, відповідно, створювало зайві довготи в тексті. Айати і хадіси в прозі цього періоду мали дискурсивний характер, а в цілому проза знаходилась під великим впливом арабських прозових зразків. Стосовно сенсу і змісту, то вони були ускладнені за рахунок використання літературних прикрас і поетичних тропів. Саме тому Багар назвав прозу цього періоду “технічною”. Яскравим зразком прози цього періоду є книга “Каліла і Дімна” (کلیله و دمنه), перекладена Абу ал-Ма’аліНаср Аллахом Мунши (Тамимдари, 2007, с. 103).

Стиль перської прози четвертого періоду (1203 – 1785 рр.). Іракський стиль і «штучна» проза. У цей період внаслідок зацікавленості монголів в історіографії почала розповсюджуватись історична проза. Стали активно створюватись твори на історичні теми. У XIII ст. найвагомим історичним твором стала книга Таріх-еджахангуша (تاریخ جهانگشا), написана ‘АтамалікомДжувайні приблизно в 1259 р., написана простою, доступною мовою, що зближає її до прозаїчних творів попередніх епох. У XIII ст. перська проза досягла вершини свого розвитку з появою на літературній арені Са’аді

Стиль перської прози п’ятої епохи. Літературне повернення (بازگشت) Bāzgašt (1785 – 1882 рр.). Після падіння династії Сафавидів у першій чверті XVIII ст. в перській літературі існувало три види прозаїчних творів: 1) Проста проза (твори АзараБідгулі); 2) “Штучна”, складна проза (твори мірзи Махді-хана та мірзи СадикаНамі); 3) Проміжна література (твори Абу ал-ХасанаГулістана). Вивчення стилів прози цієї епохи показує, що письменники не притримуються одного твердо встановленого стилю, оскільки у їхніх творах панує стильова еkleктика. У цю епоху зустрічаються і приклади порушення граматичних норм перської мови, тобто слабкі місця у творі. ‘Абдар-РазакДанбалі, ‘Абдал-ВаххабНішат та інші в XVIII – XIX ст. писали складну прозу «штучного» стилю (Тамимдари, 2007, с. 111).

Стиль перської прози шостої епохи. Наш час (XX ст.). За Каджарів відбулись серйозні зміни в перській прозі. Розповсюдження періодичної преси

змусило і літературну прозу звернутися до більш простого способу вираження думок, щоб читачі краще розуміли зміст написаного. Тому стала звертатись більша увага на ясність висловлення думки, тоді як давні літературні прийоми високого стилю стали вважатись недоліком (Тамимдари, 2007, с.112).

Таким чином, розвиток художньої літератури і жанру роману прискорив процес розповсюдження простого літературного стилю, який досяг своїх вершин у творах Гедаята, Дехходи, Джамаль-заде, Чубака та ін. Цю тенденцію посилили використання в літературних творах елементів розмовного стилю і розповсюдження перекладів із інших мов.

ЛІТЕРАТУРА

Тамимдари, А. (2007). *История персидской литературы*. Санкт-Петербург: Петербургское Востоковедение.

سبکشناسی / محمدتقی بهار. - تهران : نشر مرکز، 1375. - 467 ص
صدسالداستاننویسی ایران / حسنمیر عابدینی. - تهران : نشر چشمه، 1377. - 1298 ص

СУФІКСАЛЬНИЙ СПОСІБ УТВОРЕННЯ ОНОМАТОПІВ У СУЧАСНІЙ КОРЕЙСЬКІЙ МОВІ

Охріменко В. О.

Київський національний лінгвістичний університет

У корейській ономотопеїчній лексиці нараховується більше 20 структурних елементів, що вносять до значення основи найрізноманітніші відтінки. Розглядаючи структуру корейського ономотопеїчного слова, не можемо лишити поза увагою й такий важливий структурний елемент, як суфікс.

Суфіксальний спосіб є дуже продуктивним у творенні ономотопеїчної лексики сучасної корейської мови. За допомогою спеціальних суфіксів (-하다, -거리다, -대다, -이다) утворюються відономатопеїчні іменники, дієслова, прикметники і прислівники. Вивченням афіксів звуконаслідувальних та образонаслідувальних слів займалися Ю.М. Мазур (Мазур, 1960), Г. Рамстед (Рамстед, 1951), Г.А. Пак (Пак, 1958), О.О. Холодович (Холодович, 2012) та ін.

Уперше термін суфікс-слово для суфіксів -하다, -거리다, -대다, -이다 увів О.О. Холодович. Він стверджував, що ономотопи можуть поєднуватися із суфіксом-словом і виступати як виразники повноцінного значення, наприклад, 소근소근하다 або 찢긋찢긋하다 повністю перекладаються як повноцінні дієслова, що позначають відповідно *шепотіти* і *мружити, морщити*. Утворення дієслів від прислівника відбувається двома способами: за допомогою -하다, якщо прислівник постає як повтор, наприклад, 찢긋찢긋하다 – *мружити очі*, або за допомогою -거리다/대다, якщо в прислівника береться тільки перша половина без повтору, наприклад, 찢긋거리다 – *мружити очі* (Холодович, 2012, с. 191).

Г. Рамстед також звернув увагу на ці особливості ономотопеїчної лексики. Він відзначає (Рамстед, 1951, с. 207), що такі звукові комплекси мають певну

фонетичну форму: вони звичайно є редулькованими утвореннями і синтаксично використовуються як обставини-прислівники до наступного дієслова-присудка. Вони складаються з одного або двох складів, надзвичайно рідко – з трьох. Від ономапопейчного слова може бути утворене дієслово: цього можна досягти, приєднуючи до нього закінчення -거리다, -대다.

Стосовно цих суфіксів, варто відзначити широке використання дієслів, які утворені за їх допомогою. Розглянемо найбільш використовувані і продуктивні суфікси, що приєднуються до кореня ономапопа, а саме:

Суфікс -거리다, наприклад, **강충강충** – *стриб-стриб*; **방긋방긋** – *ніжно посміхатися*; **쫑긋쫑긋** – *слухати дуже уважно, на всі вуха, прислуховуватися*.

З прикладів стає зрозуміло, що суфікс -거리다, приєднуючись до кореня ономапопейчного слова утворює дієслово.

Суфікс -대다. Цей суфікс, на відміну від -거리다, зрідка використовується в усному мовленні, а його використання в художніх текстах – це явище стилістичне, а не словотвірне, причому -대다 як словотвірний засіб є рівнозначним -거리다 і в усіх випадках у відповідних дієсловах вони взаємозамінні. Але відмінності все ж таки є. У значенні дієслів на -대다 прослідковується модально-стилістичний відтінок інтенсивності дії. Наприклад, **나불나불** – *говорити багато і швидко*.

Суфікс -하다. За допомогою цього суфікса прислівник, що виражає руховий образ, переходить у дієслово, а прислівник, що позначає якість, – у прикметник. Ми погоджуємося із думкою, що від образних прислівників за допомогою -하다 можуть бути утворені як дієслова, так і прикметники. Ономапопейчні слова у подвоєному вигляді можуть оформлюватися закінченням -하다. Наприклад, **오손도손** – *мирно, дружно*; **허겁자겁** – *поспіхом, квапливо, швидко*; **티격태격** – *сперечатися, обговорювати, розглядати*; **꿀꿀** – *рох-рох*; **생생** – *свіжо, ясно*; **뻗뻗** – *жорстка, тверда*; **털털** – *просто, покійно, терпимо*.

Суфікс -이다. Погоджуючись із (Пак, 1958, с. 11), вважаємо, що суфікс -이다 – має значення як однократності, так і багатократності дії. За цією моделлю дієслова утворюються від обмеженої кількості ономапопейчних основ. Наприклад, **달쌩이다** – *підстрибувати, підскакувати* (про предмет), **딸쌩이다** – *дзвінко підстрибувати* (про предмет), **뒤적이다** – *перевертатися з боку на бік*, **뒤척이다** – *перелистувати*, **할딱이다** – *прискорено дихати*, **할떡이다** – *важко дихати*, **헤적이다** – *ворушити, розгрібати руками* (Цыдыпов, 2015, с. 29).

Отже, проведений аналіз показав, що в структурі ономапопейчного слова у сучасній корейській мові можна виокремити суфікс. Корейській ономапопейчній лексиці властива велика кількість способів варіювання відтінків значення у плані структури. Це досягається головним шляхом додавання додаткового кореня або шляхом приєднання різних суфіксів. Структура корейського ономапопа безпосередньо пов'язана із морфологічними особливостями такої лексики.

ЛІТЕРАТУРА

- Мазур, Ю. Н. (1960). *Корейский язык*. Москва: Изд-во Восточной литературы.
- Рамстед, Г. (1951). *Грамматика корейского языка*. Москва: Изд-во иностранной литературы.
- Пак, Г. А. (1958). *Изобразительные слова в корейском языке*. Ленинград: Ленингр. гос. ун-т им. А.А. Жданова.
- Холодович, А. А. (2012). *Очерк грамматики корейского языка*. Москва: Издательство ЛКИ.
- Цыдыпов, Б. С. (2015). *Особенности звукосимволической лексики корейского языка*. Гамбург: LAP LUMBERT Academic Publishing.

МІЖМОВНІ ПОДІБНОСТІ І ВІДМІННОСТІ СЕМАНТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ЕМОТИВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ (на матеріалі сучасних перської і української мов)

Охріменко М.А.

Київський національний лінгвістичний університет

У внутрішній формі більшості фразеологізмів містяться такі смисли, які надають їм культурно-національного колориту. Це означає, що їхню семантику можна висвітлювати в термінах культури, яка існує у своїх національних формах. Національно-культурна специфіка внутрішнього контексту фразеологізмів можлива за наявності в їхньому складі національно маркованих компонентів (власних імен, лексем реалій і т. ін.), а також завдяки розумінню тієї лінгвокультурної інформації, яка закладена в мотивуванні фразеологізму, тобто підтексті, образності, семантиці (Заваринська, 2009, с. 41).

На думку О.О. Корнілова (Корнилов, 2003, с. 148), така національно-специфічна лексика певною мірою простіша для засвоєння представниками інших культур, оскільки її специфіка впливає безпосередньо з екстралінгвальних факторів, які “лежать на поверхні”. Проте варто відзначити, що очевидність таких факторів відносна і “на поверхню” їх можна витягнути, лише детально ознайомившись із планом змісту такої лексики, тобто власне з референтами, що входять до матеріального середовища конкретної національної культури. Проаналізуємо емотивні фразеологічні одиниці, компонентами яких є назви предметів національної культури, наприклад, перс.: *به شجاف قبایش بر خورد*, *به تریج قبایش بر خورد* (букв.: “зачепилася складка габа”; *габа* – старовинна чоловіча одежа довга та простора) – *зачепити за живе, образити*; укр.: *носитися як з писаною торбою* – приділяти велику або більшу, ніж треба, увагу тому, хто її не вартий, що її не варте, не заслуговує. Приклади обох мов у своєму лексичному складі містять елементи матеріальної культури: *قبا* (*габа*) – в перській мові, і *торба* – в українській. Їхні значення, а також негативна емотивна конотація формувалися з урахуванням значень цих лексем. Так, *габа* – це простий одяг іранського чоловіка, він не постає як цінна річ, звідси, той, хто його носить, може викликати несхвалення. *Торба* – різновид

сумки, яку раніше носили жебраки й інші прості люди (Маслова, 2004, с. 70). Незважаючи на те, що вона *писана*, вона все ж таки залишається торбою, а звідси, всі, хто з нею носяться, викликають несхвалення і негативну емоцію.

До таких фразеологізмів можна віднести й ті, в яких відображено історію народу, національні власні імена, наприклад, перс.: *خون سیاوش* – *Кров Сійявуша*, тобто непримирима ворожнеча, незгасима ненависть (*Сійявуш* – один з героїв “Шах-наме”, його було вбито туранським царем Афрасіабом, що породило незгасиму ворожнечу й ненависть між Іраном і Тураном); укр.: *вискочити як голий козак (Кузьма) з маку* – недоречно, невчасно сказати що-небудь чи виступити з чимсь чим-небудь). Такі фразеологізми містять країнознавчі знання, а їх розуміння пов’язане із знанням конкретних історичних фактів. Культурна інформація таких ФО тісно пов’язана з параметром денотації, і власне денотат у таких ФО постає як носій культурної інформації. Більшість фразеологізмів постають як образно-емотивні, тобто такі, в значенні яких дуже важлива образна основа, наприклад, перс.: *از این ستون به آن تون فرج است* (букв.: “від цього стовпа до того стовпа – порятунок”); з байки: засудженого на страту прив’язали до стовпа й запитали про його останнє побажання. Він попросив прив’язати його до іншого стовпа. А в цей час падишах, який проїздив поруч, зацікавився історією засудженого, і той розповів йому про свою невинуватість. Падишах наказав його помилувати) – *не сумуйте, все може змінитися на краще в один момент*; укр.: *затоплювати / затопити лихо (розум, горе, біду) в горілці* (тамувати, приглушувати важкі почуття, думки, притупляти свідомість, надмірно вживаючи алкогольні напої). Національна специфіка семантики таких емотивних фразеологізмів, безумовно, має матеріалістичну основу й може бути пояснена конкретними факторами матеріального середовища буття етносу, які формують національний менталітет.

У формуванні фразеологізмів можна відстежити їхній зв’язок із ціннісними культурно-національними стереотипами й еталонами. Така інформація відтворюється у конотаціях, що віддзеркалюють зв’язок асоціативно-образної основи з культурою (еталонами, символами, стереотипами) (Маслова, 2004, с. 71). Такі емотивні фразеологічні одиниці і в перській, і в українській мовах починають виконувати роль стереотипів культури, наприклад, перс.: *پدر کسی را در آوردن (سوزاندن)* (букв.: “вирити з могили або спалити прах батька когось”); відповідно до законів зороастризму заборонено турбувати прах небіжчиків або спалювати померлих: вони дуже поважали вогонь, щоб використовувати його для знищення плоті. У давнину померлих залишали на оголеному гірському схилі або пустельному каменистому місці. Починаючи з часів середньовіччя померлих розміщали в спеціальних вежах (так звані “вежі мовчання”). Стерв’ятники, сонце, вітер робили свою справу. Чисті кістки збирали і заривали в землю) – *злісно сваритися*; укр.: *біда навчить калачі їсти*.

Таким чином, національна специфіка мов – це їхня закономірна властивість, яка існує внаслідок того, що вербалізація об’єктивної реальності здійснюється у різних мовах неоднаково. Ідіоетнічна специфіка мови може

виявлятися на різних рівнях, проте найяскравіше вона віддзеркалюється у фразеологічних одиницях.

ЛІТЕРАТУРА

- Заваринська, І. Ф. (2009). Лінгвокультурна мотивація фразеологізмів з онімним компонентом в англійській, польській та українській мовах. Київ: Науковий світ.
- Корнилов, О. А. (2003). Языковые картины мира как производные национальных менталитетов. Москва: ЧеРо.
- Маслова, В. А. (2004). Культурно-национальная специфика русской фразеологии. Москва: Языки славянской культуры.

СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ФЕНОМЕНІВ ГРОШОВОЇ ТА ЕКОНОМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Охріменко Т.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Гроші можна вважати базисом, основою соціально-економічної діяльності людини та водночас – культурним феноменом, з яким пов'язується специфіка монетарної поведінки особистості у сім'ї чи соціальній групі, характер грошових відносин між членами суспільства, ставлення до національної та світової матеріальної культури. В свою чергу, уявлення про грошову культуру тісно пов'язані із розумінням економічної та економічної діяльності. Відомо, що від терміну грецького походження *oikonomia* (із первинним значенням *домашнє господарство, домоведення, хатнє господарювання* та похідним значенням *управління господарством, мистецтво господарювання*) походить назва науки про економічну, господарську діяльність – *oikonomikē* (економіка).

У сучасних східнослов'янських лексикографічних джерелах поняття “економія” включає таку ієрархію значень:

1) *ведення господарства*, що передбачає *ощадливість, зменшення витрат* усіх використовуваних економічних *ресурсів*, залучення ресурсощадних технологій, *дбайливе господарювання*, високу *організацію праці* (блр. термін “эканоміка” включає значення *гаспадарче жыцця, вытворча* (укр. *виробнича*), *гаспадарча дзейнасць*, англ. “economy” (економіка) перекладається як *народне (національне) господарство, сукупність взаємодіючих економічних агентів*, які визначаються національними кордонами держави), хоча економіка – це не саме господарство, а його ефективне ведення, або *мистецтво управління господарством* разом із *ефективністю прийняття господарських рішень*, як вважали іще у Давній Греції;

2) *бережливість, ощадливість у / при витрачанні чого-небудь* (рос. “бережливость при расходовании чего-нибудь”, блр. “ашчаднасць, беражливасць пры расходаванні чаго-н.”), що можна віднести до людських якостей та рис характеру;

3) *вигода, користь, ефективність* від бережливого, ощадливого витрачання чого-небудь; економічна вигода як потенційна *можливість отримання грошових коштів*; економічна ефективність за умови *мінімальних економічних затрат* (рос. “выгода, получающаяся при бережном расходовании чего-нибудь, выгода в чём-нибудь”, блр. “выгада, якая атрымліваецца пры ашчадным расходаванні чого-н., э. часу, сотні мільёнаў рублёў эканоміі за год”, англ. “economic benefits” – економічні вигоди, «economic efficiency» – економічна ефективність, “economix” – *раціональна економія або максимізація*, присвячена проблемі оптимального обсягу, за якого *прибуток досягне максимуму*);

4) заощаджені проти встановленої норми матеріали, сировина, паливо, час, кошти на виробництво одиниці продукції (робіт, послуг), *кількість заощаджень* (рос. “сбережения”), в тому числі матеріальних та грошових ресурсів;

5) застаріле значення – великий поміщицький маєток (блр. “зямельнае ладанне”, “мела ўласнае адм.-гасп. Караванне”), в якому головував “економ”; це слово у білоруській мові також позначало господарну, ощадливу людину (див. блр. “эканом – (уст.) 1) гаспадарлівы, ашчадны чалавек, 2) загадчык (укр. розпорядник, керуючий) гаспадаркі”).

Семантичну характеристику економної діяльності людини розширює словотвірний ряд від похідного слова “економія”: “економний”, “економити”, “економічний”, “економічність”. Так, атрибутивна ознака “економний” пояснюється у східнослов’янській лексикографії як *ощадливий, бережливий, господарський / господарний, хазяйновитий, стриманий у витратах; той, що точно розраховує; той, що сприяє економії* (рос. “бережливый”, “хозяйственный”, “расчетливый” у першому значенні, “скромный в расходах”, “содействует экономии”, блр. “які ашчадна расходуе што-н., эканомная гаспадыня”, “які садзейнічае эканоміі, э. ў пакупках”) та у білоруському словнику частково відповідає спец. терміну “економічний” і загальноживаному «господарський» (блр. “эканомны – ..які патрабуе невялікіх затрат, дазваляе абысціся меншай колькасцю чаго-н.; эканамічны, э. від рухавіка (укр. двигуна) ўнутранаго згарання”; “эканамічны – 1) які має адносінны да эканомікі, гаспадарчы, эканамічная выгада; 2) які дае эканомію, выгадны ў гаспадарчых адносіннах, э. Рухавок”).

Дієслово «економити» у вище згаданих словниках означає витратити економно, бережливо, із вигодою (рос. “расходуя бережно, выгадывать на чём-нибудь”, блр. “эканоміць – незак., зэканоміць – зак.: 1) што – эканомна расходаваць, э. сілы, 2) на чым і без дап. – максимальна скарачаць выдаткі, усё дарагое, даводзіцца э.”). Блр. слово “эканомнічаць” близьке до рос. відповідника “экономничать” – “незак. (разм.): быць вельмі эканомным”. У словнику української мови “економний” та “економити” апелюють до зменшення витрат або демонструють вимогу до помірних витрат (тобто задають певні кількісні параметри) і в цьому значенні ототожнюються із

поняттям “економічний” у значенні *матеріальний, грошовий, пов’язаний з матеріальним добробутом*.

“Економічність” – термін, який також походить від “економії” та позначається економістами як “один з основних складників успіху ведення господарської діяльності” – *розумну і раціональну економію обмежених товарів з метою більш повного задоволення потреб*. У тлумачних словниках російської та української мов прикметник “економічний” та відповідний абстрактний іменник “економічність” стосуються до організації і ведення економіки, означають можливість *вигідно заощадити у господарському відношенні*, зекономити що-небудь (рос. “дающий возможность что-нибудь сэкономить, выгодный”). В англомовній традиції “economic” означає, як правило, економічний, господарський, пов’язаний з економікою чи з її вивченням, а іменник за родом діяльності “economist” позначає не лише фахівця з економіки, професіонала-економіста, а й аматора, який досліджує будь-яку інформацію, що має стосунок до економіки.

Таким чином, семантична структура культурного феномену грошей унаочнює тісні зв’язки із тлумаченням економної діяльності людини та демонструє використання матеріальних, зокрема грошових, ресурсів з метою правильного (“господарчого”, “розумного”, “раціонального”, “зваженого”, “ощадливого”, “ефективного”, “вигідного”, “корисного”, а отже “економного”) ведення господарства чи навіть мистецтва господарювання в індивідуальних, родинних, національних та світових масштабах. Економна діяльність включає в себе не лише значення, які відображають матеріальні цінності суб’єктів господарювання (“заощадження”, “прибуток”, “зиск”, “вигода”, “ефективність”, “розрахунок”, “власність”), а й специфікатори духовного надбання людства: 1) позначення особливого типу характеру людини – “ощадливий”, “бережливий”, “дбайливий”, “стриманий”, “скромний”, “помірний у поведінці споживання” (але не “жадібний”, схильний “економнічати”) стосовно використання природних ресурсів та матеріальних об’єктів задля власних потреб; 2) орієнтація на почуття людини – задоволення від життя внаслідок ефективної, успішної та корисної господарчої діяльності, налагодження добробуту хазяйновитою, господарною людиною, добрим господарем.

БЕССОЮЗНЫЕ СЛОЖНЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ С ПОЗИЦИИ НОВЕЙШЕГО СИНТАКСИСА

Палатовская Е.В.

Киевский национальный лингвистический университет

Начиная с середины XIX века, структурно-семантическая организация сложных предложений, оформленных без формально выраженных средств связи, вызывает споры в среде синтаксистов, которые не могут определиться с вопросом, является ли бессоюзие третьей, отличной от сочинения и подчинения, синтаксической связью. В современной лингвистике существует

три точки зрения по данному вопросу: 1) бессоюзные сложные предложения (БСП) как “предложения с опущенными союзами” (А. М. Пешковский) распределяются между сочинительными и подчинительными конструкциями (В. Г. Адмони, Е. В. Гулыга, Я. Г. Тестелец и др.); 2) БСП имеют статус отдельного класса сложных предложений (В. А. Белошапкина, С. И. Дорошенко, Е. Н. Ширяев и др.); 3) БСП признаются единицами текстового уровня (Г. В. Валимова, И. Н. Кручинина, Русская грамматика-80).

Однако в современных антропоцентрически ориентированных парадигмах (функционально-прагматической и когнитивно-дискурсивной) возможны иные, помимо структурно-семантического, основания для выделения бессоюзных конструкций в отдельный класс сложных предложений.

Е. Н. Ширяев в монографии “Бессоюзные сложные предложения в современном русском языке” (1986) высказал интересное предположение о том, что в бессоюзных синтаксических многочленах следует различать два типа отношений между компонентами: непосредственные (прямые) и отношения, возникающие на фоне фонда общих знаний партнеров по коммуникации. Данная идея представляется весьма перспективной в связи с развитием функционально-коммуникативной парадигмы вообще и теории дискурса в частности. Думается, что выбор автором сообщения союзной или бессоюзной конструкции напрямую зависит от целого набора факторов: целей общения, наличия общих пресуппозиций у коммуникантов; типа, жанра и модуса дискурса; индивидуальных характеристик адресанта и адресата (физическое, психологическое и эмоциональное состояние в момент общения, степень знакомства между ними, коммуникативные компетенции и т. д.).

Таким образом, бессоюзная vs. союзная связи в сложном предложении могут быть противопоставлены друг другу в функционально-прагматическом отношении, и такое противопоставление может оказаться весьма существенным для придания бессоюзным СП статуса самостоятельной функционально-прагматической единицы в системе сложного предложения.

Функционально-прагматические основы для такого противопоставления тесно связаны с когнитивной составляющей (ментальной грамматикой коммуникантов) и проблемами порождения и восприятия речи.

При когнитивном подходе к синтаксису проблема выбора говорящим союзной или бессоюзной конструкции выходит за рамки традиционной грамматики в проблемы порождения, восприятия, хранения и передачи вербальной информации. И рассматривать ее, как нам представляется, необходимо с позиции ментальной грамматики говорящего – ведь именно он (автор сообщения) осуществляет осознанный выбор наиболее оптимальной, с его точки зрения, грамматической формы для передачи необходимого содержания в пользу союзной или бессоюзной синтаксической конструкции.

Не вызывает сомнения тот факт, что наличие союза или его аналога актуализирует семантико-синтаксические отношения между компонентами СП, способствуя его адекватному смысловому восприятию, поэтому именно союзные конструкции составляют ядро системы СП в ментальной грамматике

носителей языка. Ядерные конструкции легче воспринимаются, запоминаются и актуализируются в речи говорящего в процессе спонтанной коммуникации, а модели, находящиеся на периферии, требуют больших когнитивных усилий со стороны участников коммуникации как при их порождении, так и при восприятии. Тем не менее, например, бытовая разговорная речь характеризуется наличием большого количества бессоюзных конструкций, которые без особых усилий понимаются участниками ситуации общения. Однако данное утверждение является справедливым только в том случае, если коммуникантами являются люди, принадлежащие к одному социальному кругу (семья, соседи, друзья и т. д.) и связанные общими пресуппозициями. Свойственная устной персональной коммуникации непринужденность и полимодальность (т. е. активное использование соответствующих жестов, мимики, интонации) сопутствуют вербальным сообщениям, облегчая коммуникацию вообще и адекватное понимание бессоюзных полипредикативных конструкций в частности.

Выдвижение необходимых и достаточных оснований для противопоставления союзных и бессоюзных СП с учетом когнитивных затрат говорящего является актуальной задачей новейшего когнитивного синтаксиса, требующего обращения к языковой интуиции носителей языка и учета сопутствующих функционально-прагматических факторов.

ВПЛИВ БІЛІНГВІЗМУ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Панченко Р. Б.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасні концепції навчання перекладу в мовному вищому закладі освіти розглядають перекладацьку компетенцію, як невід'ємний компонент фахової підготовки перекладача. Одна з цілей навчання перекладу – формування здатності переносу значень і смислу з однієї мови на іншу. Тобто студент має вміти використовувати словники, технічні засоби, мати треновану пам'ять, швидко переключатися з однієї мови на іншу і в той же час опиратися інтерференції. Спираючись на досвід, можемо сказати, що саме опір інтерференції складає для студентів особливу проблему.

Сучасний світ вимагає від професійного перекладача знання декількох іноземних мов. Білінгвізм (в нашому розумінні володіння двома іноземними мовами) є тим мінімумом, яким має оволодіти майбутній перекладач, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці. Тому англійська мова є невід'ємним складником портфеля перекладача. В той же час, іноді, вона може заважати коректному перекладу, наприклад, французької мови. Так скорочення від *Monsieur* помилково передається *M*, а не *Mr*, *Me* замість *Mme* від *Madame*, *NATO* замість *OTAN*, *boulevard* відтворюється як *bvd*, а не *bd* і т. і.

Неширим другом перекладача стають географічні об'єкти, відтворення яких французькою мовою або навпаки, вимагає фонових, екстралінгвістичних знань від майбутнього професіонала. Загальноприйняті в англomовному варіанті, топоніми помилково відтворюються французькою мовою: Женевське озеро замість озеро Леман, Шварцвальд замість Чорний ліс, Біскайська затока замість Гасконської і т.і.

Топоніми є яскравою ілюстрацією історії Франції та періоду колонізації, її становлення та трансформацій внаслідок різноманітних соціально-історичних подій. Вони виникли на культурно-історичній базі, зберігаючи у своїй пам'яті культурно-історичні факти.

Майбутній перекладач має сформувати знання загальних принципів перекладу і вміння його здійснення. Білінгвальна компетентність передбачає засвоєння і чітку лексичну диференціацію. Недостатня сформованість фахової компетентності, невідповідність сучасним вимогам може сприяти в подальшому проблемам у професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

- Мотрук, В. (2018). *Французькі географічні назви, мотивовані номенами сакрального походження*. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 2 (30). С 50-53.
- Зінукова, Н. В. (2018). *Професійна підготовка перекладача у закладах вищої освіти: формування фахової компетентності усного перекладача*. Н. В. Зінукова // Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. : Педагогічні науки. Вип. 166. — С. 92-95
- Черноватий, Л. М., Кальниченко, О. А., Ребрій, О. В. (2013). *Переклад у наукових дослідженнях представників харківської школи : колективна монографія*. Кафедра теорії та практики перекладу анг мови Харківського нац. ун-ту імені Каразіна. – Вінниця : Нова Книга ., С. 387-415.

МОДЕЛІ ФОНЕМНОЇ БУДОВИ СЛОВОФОРМ У ГОТСЬКІЙ МОВІ

Парк С.

Київський національний лінгвістичний університет

Дослідження словникового складу мови підтверджують його системний характер на граматичному та семантичному рівнях. Положення про те, що лексика є не просто множиною елементів, а впорядкованою множиною взаємозалежних і взаємообумовлених елементів, тобто систему, повинно бути підтверджено не лише граматичними і семантичними, але й фонологічними критеріями.

Структурний характер мови передбачає певну організацію його одиниць. Стійкість відношень між фонемами в межах слова / словоформи залежить від структури мови. Для повного фонологічного опису мови необхідно разом зі встановленням системи фонем виявити їх дистрибуцію. Вирішення цих двох завдань дає уявлення про фонологічну будову мови. На сьогоднішній день є чимало робіт, присвячених встановленню інвентарів фонем і визначенню їх дистрибуції в різних германських мовах у різні періоди історичного розвитку цих мов, але бракує досліджень з фонетики і фонології готської мови: наявна лінгвістична література свідчить про відсутність єдиного підходу до встановлення системи фонем, дослідження фонемної будови слова у готській мові нам не відомі або не доступні.

Матеріалом дослідження послуговували словоформи готської мови, що належать до різних лексико-граматичних класів, відібрані шляхом суцільної вибірки з конкордансу готських біблійних текстів *A Concordance to Biblical Gothic* by Magnús Snædal (1998). Основним методом дослідження обрано метод дистрибутивного аналізу.

У нашому дослідженні фонема – це стандартний блок первинних фонологічних одиниць – кінем, що забезпечує продукування і розпізнавання звуків мовлення (Plotkin, 2008). Ми услід за І.А. Мельчуком вважаємо, що “Слово – це або словоформа, або лексема. Словоформа – це окремий випадок мовного знака (множинність, яка складається із сигніфіката, сигніфіканта та синтактики. Лексема – це множинність словоформ і/або словосполучень, що відрізняються один від одного лише словозмінними значеннями)” (Мельчук, 1997).

У нашому матеріалі із 67 449 словоформ нами зареєстровано 656 канонічних форм (КФ). У нашому дослідженні зареєстровано словоформи довжиною від однієї до дев’ятнадцяти фонем.

Моделювальна сила кожної КФ не однакова, вона визначається кількістю словоформ, які побудовані за цією моделлю. Перші 25 КФ з найбільшою моделювальною силою у порядку зменшення частоти в готських текстах описують 51147 словоформ, що становить 75,8% усього нашого матеріалу. У словах довжиною від однієї до восьми фонем виділяється одна КФ, яка описує найбільше слів. У нашому матеріалі це КФ 1 SVC, напр., *jah* “сполучн. і”; *guf* “бог”; *qam* “форма 1 і 3-ої особи одн. претериту індикативу сильн. дієсл. IV кл. *qīman* приходити ” Її текстова частота 9588, що становить 14,2 відсотки від кількості усіх зареєстрованих нами словоформ. Фонемна структура SVC як у готській, так і в сучасній англійській мові є одночасно і окремим словом, і незв’язаною морфемою, і канонічним типом складу, порівн., напр., англ. *take, word, god, lake, book, seek, foot, keep, sin, good* та ін. Така велика частота цієї моделі слова в готських текстах може свідчити про те, що ще у давньогерманську епоху ця модель мала найбільшу частоту використання. Ця тенденція збереглася і в інших сучасних германських мовах.

Наступні по зменшенню частоти 45 канонічних форм (КФ 26-70) моделюють 9568 словоформ, що становить 14,2% нашого матеріалу. Сумарна

моделювальна сила КФ 26-70 більш ніж у п'ять разів менша від КФ 1-25, напр., КФ 58 CVCC, яка моделює 34 словоформ з текстовою частотою 132, напр., *wairþs* “достойний, цінний”.

Разом за фонемними моделями КФ 1-70 побудовано 60715 словоформ готської мови, що становить 90% усього нашого матеріалу. Якщо всю систему словоформ визначити як таку, до якої входить 90 % словоформ, то решта словоформ утворюють периферію системи, до якої входять КФ з невеликою частотою, та КФ, що моделюють лише одне слово. У нашому матеріалі таких канонічних форм 586, що становить 89% від усього корпусу КФ. Це КФ 71-656. За їхніми моделями побудовано 6734 словоформи, що становить 10% усіх досліджуваних нами словоформ готської мови, напр., КФ 209 VCCVCVCCVCC, яка моделює 9 слів з текстовою частотою 14, напр., *ussteigandans* “форма наз. відм. множ. дієприкм. І сильн. дієсл. І кл. *ussteigan* підніматися”.

Аналіз фонемної структури словоформ показав, що закони готської мови накладають обмеження на сполучуваність фонем: у початковій позиції словоформи не допускається реалізація послідовності більше трьох приголосних фонем підряд, у кінцевій позиції не може бути реалізована сполука, що містить більш ніж чотири приголосні фонем. Ці загальні закономірності фонемної структури словоформ готської мови є надзвичайно важливими, оскільки вони належать мові, яка у хронологічному плані знаходиться на відстані чотирьох століть від спільногерманської прамови і, яка на думку мовознавців, ще зберегла багато характерних типологічних рис, притаманних цій флективній прамові.

ЛІТЕРАТУРА

- Мельчук, И. А. (1997). *Курс общей морфологии* (Т. I). Москва-Вена: Языки русской культуры.
- Plotkin V. (2008). *The Evolution of Germanic Phonological Systems: Proto-Germanic, Gothic, West Germanic and Scandinavian*. Lewiston, New York, USA: The Edwin Mellen Press.
- Snædal M. (1998). *A Concordance to Biblical Gothic*. Reykjavik: Institute of Linguistics, University of Iceland Press.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО КОМУНІКАТИВНО-ІГРОВОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Паршикова О.О

Київський національний лінгвістичний університет

У 2016 році в Україні започаткована перша фаза реформування середньої освіти, основною метою якої є створення нової української початкової школи. Нова українська школа (НУШ) визначається на сайті Міністерства освіти та

науки як школа, в якій приємно навчатись учням, школа, яка дає дітям не тільки знання, а й вміння застосовувати їх у житті. Основними новаціями НУШ є перехід від школи знань до компетентної парадигми, розвиток зацікавленості учнів і підвищення їхньої мотивації до навчання, а також надання свободи діяльності вчителю. Однією з десяти ключових компетентностей, які мають бути сформовані у НУШ, є здатність учнів спілкуватися іноземними мовами (ІМ). Місія НУШ полягає в тому, щоб допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками.

НУШ функціонує на засадах особистісно орієнтованої моделі освіти, у межах якої максимально враховуються здібності, потреби та інтереси учнів. У шкільному житті учнів нової української початкової школи зростає частка ігрової, проектної, дослідницької діяльності (Нова українська школа, 2018, с. 22), що забезпечує активність молодших школярів, розвиток їхніх здібностей та формування умінь в умовах радісного та вмотивованого учіння. Активність навчальної діяльності учнів спостерігається тільки в тому випадку, якщо у них виникає бажання вчитися. У зв'язку з цим особистісно орієнтоване навчання ІМ передбачає цілеспрямоване створення мотиваційної основи іншомовного спілкування молодших школярів. Вивчення передового досвіду викладання ІМ у початковій школі свідчить про те, що таку основу може представляти особистісно значима і приваблива для учнів молодшого шкільного віку комунікативно-ігрова діяльність, яка забезпечує також змістову і процесуальну опору іншомовно-мовленнєвої діяльності школярів. Тому важливо навчити майбутніх учителів реалізовувати ігрове навчання за допомогою сучасних комунікативно-ігрових технологій.

У цьому зв'язку студентам третього курсу бакалаврату освітньо-професійної програми “Іноземні мови та література. Методика навчання іноземних мов і зарубіжної літератури (німецька мова і друга західноєвропейська мова)”, спеціальності 014 Середня освіта запропоновано у Київському національному лінгвістичному університеті вибірковий курс “Комунікативно-ігрові технології навчання німецької мови у закладах середньої освіти”. Мета вивчення курсу полягає у формуванні у студентів бакалаврату професійно-методичної компетентності у застосуванні комунікативно-ігрового методу навчання німецької мови у закладах середньої освіти. Під комунікативно-ігровим методом навчання ми розуміємо сукупність способів і засобів організації взаємопов'язаної комунікативно-ігрової діяльності молодших школярів і учителя, яка забезпечує мотиваційну, змістову та процесуальну основу для моделювання у навчальному процесі з ІМ у початковій школі адекватного їхнім віковим особливостям та процесам засвоєння мови елементарного іншомовного спілкування з метою виховання і розвитку учнів початкової школи, формування у них іншомовної комунікативної компетентності на елементарному рівні А1 (Паршикова, 2010, с. 247).

Зміст навчальної дисципліни розкривається в одному змістовому модулі. У лекційному курсі (14 годин) розкриваються теоретичні засади комунікативно-

ігрової методики навчання ІМ у закладах середньої освіти, зокрема аналізуються сучасні підходи до навчання ІМ з акцентом на особистісно орієнтований, коротко характеризуються нові технології навчання, у першу чергу інтерактивні, висвітлюються цілі, зміст, принципи та прийоми комунікативно-ігрового методу, подається їх класифікація та пропонується методика застосування оптимальних прийомів для формування мовної та мовленнєвої іншомовних компетенцій. На практичних заняттях (16 годин) студенти навчаються планувати та застосовувати комунікативно-ігрові прийоми навчання на уроках та у позакласній роботі з німецької мови. У спецкурсі передбачено формування наступних фахових компетентностей: здатності активізувати навчальну діяльність учнів на уроках та у позакласній роботі з німецької мови шляхом інтеграції комунікативної та ігрової діяльності; здатності моделювати та управляти комунікативно-ігровою діяльністю учнів, здатності забезпечувати мотиваційну, змістову та процесуальну основу іншомовного спілкування учнів за рахунок їх участі у різних видах ігрової діяльності; здатності застосовувати особистісно-діяльнісний підхід до навчання та оптимальні комунікативно-ігрові прийоми з урахуванням цілей формування німецькомовної компетентності на різних етапах навчання; володіння методикою застосування основних комунікативно-ігрових прийомів навчання ІМ; здатності вибирати та раціонально застосовувати комунікативно-ігрові прийоми у відповідності до мети навчання, мовленнєвих дій учнів; здатності відбирати доцільні навчальні німецькомовні матеріали та ігрові атрибути для реалізації комунікативно-ігрових технологій навчання; здатності здійснювати управління комунікативно-ігровою діяльністю учнів німецькою мовою.

ЛІТЕРАТУРА

- Бібік, Н. М. (Ред.). (2018). *Нова українська школа: Порадник для вчителя*. Київ: Літера ЛТД.
- Паршикова, О. О. (2010). *Теоретичні основи навчання іноземної мови учнів початкової школи* (Докторська дисертація). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.

ЗМІСТ НАВЧАННЯ ТВОРЧОГО УСНОГО МОВЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Паустовська М. В.

Київський національний лінгвістичний університет

В якості змісту процесу навчання ми вважаємо процес формування комунікативної компетентності в творчому усному мовленні. Три головних компоненти змісту предмета навчання іноземної мови – предметно-змістовний, комунікативний і лінгвістичний – є компонентами і змісту предмета навчання творчого усного мовлення засобами театральної педагогіки зі збереженням великої ролі його соціокультурного контексту.

Предметно-змістовний компонент включає зміст спілкування – теми, підтеми, проблеми і проблемні завдання, які презентуються у текстах (у друкованій, аудіо-, відео- та іншій формі) і у різноманітних наочних матеріалах (як графічних, так і аудіо- та відеоматеріалах – малюнках, музиці тощо). До комунікативного компонента належать сфери і ситуації спілкування, комунікативні завдання і ролі, а також мовленнєві дії, які, по суті, входять до складу лінгвістичного компонента, що містить крім цього мовленнєвого матеріалу (мовленнєві зразки, фрази тощо) мовний матеріал (фонетичний, граматичний, лексичний). У сучасному мультикультурному суспільстві особливого значення набуває міжкультурна комунікація, з цієї причини надзвичайно важливим вважається соціокультурний компонент навчання творчого усного мовлення.

Кожен з трьох головних компонентів змісту предмета навчання творчого усного мовлення повинен обов'язково містити творчий аспект. Наприклад, творчий аспект, притаманний предметно-змістовному компоненту, проявляється у забезпеченні цікавих і креативних проблемних завдань у межах програмних тем і підтем. Крім того, до навчання залучаються фантазійні тексти, фільми та їх фрагменти, малюнки тощо, які також мають творчу природу. Творчий аспект комунікативного компонента відтворюється, наприклад, у фантазійних ролях і ситуаціях, які необхідно моделювати на практичних заняттях. Творчий аспект лінгвістичного компонента проявляється у специфічних мовних і мовленнєвих особливостях, характерних для креативних текстів.

Реалізація зазначеного творчого аспекту в усіх компонентах змісту предмета навчання творчого усного мовлення дозволяє за умови виконання відповідних вправ досягнути не тільки практичної мети навчання говоріння, але й найважливіших виховних і розвиваючих цілей, а саме: розвинути творчі здібності, до яких належить, зокрема увага, уява, фантазія, оригінальність мислення, висока експресивність самовираження, артистизм тощо. У свою чергу, розвиток творчих здібностей стає більш ефективним завдяки використанню у навчанні саме засобів театральної педагогіки.

Для кожної теми необхідно відібрати оптимальний інформативно-ілюстративний (тексти, наочність та ін.), комунікативний (ситуації, ролі і завдання спілкування тощо) і лінгвістичний матеріал. Цей матеріал повинен забезпечувати ефективність навчання творчого усного мовлення і тому його треба відбирати, спираючись на відповідні критерії.

До головних критеріїв відбору текстів для навчання творчого усного мовлення засобами театральної педагогіки можна віднести такі загальноприйняті критерії як автентичність, інформативність, змістовність, зв'язність і логічність, функціональність, врахування контексту навчання тощо. Враховуючи особливості нашого дослідження, загальноприйняті критерії потребують уточнення і специфічної інтерпретації. Наприклад, виходячи з психологічних характеристик творчого мовлення, особливу цінність набувають такі тексти, які спонукають студентів до формування

принципової позиції, власної точки зору, що дозволяє їм продемонструвати критичність свого судження і наявність умовиводів. Крім того, спрямованість на створення творчого мовлення вимагає особливої уваги до відбору таких текстів, які спонукають до активізації фантазії у студентів. У зв'язку з цим виникає потреба додати ще один критерій – наявності потенціалу до стимулювання фантазії у студентів.

Виразність, образність та емоційність, що є психологічними характеристиками творчого мовлення, потребують особливих інструментів навчання, до яких належать зразки різноманітних видів текстів, що створюють основу для навчання творчого усного мовлення. Спираючись на лінгвістичні особливості творчого мовлення, в процесі відбору текстів для навчання творчого усного мовлення засобами театральної педагогіки доцільно надавати перевагу таким текстам, які містять характерні для творчого мовлення лексичні одиниці, граматичні структури тощо.

Разом з тим, необхідно відмітити, що не всі тексти для навчання творчого усного мовлення мають бути творчими: вони обов'язково повинні стимулювати студентів до творчого мислення, наприклад, шляхом глибокої обґрунтованості поставленої у тексті проблеми, наявності фактів та інформації, що пробуджують почуття і викликають певні емоції тощо. Відібрані аудіо- і відеотексти не обов'язково мають бути творчими, а повинні спонукати до розвитку творчого мовлення.

Перелік критеріїв для відбору інших наочних матеріалів (малюнків, фотографій, уривків з музичних творів тощо) для навчання творчого усного мовлення засобами театральної педагогіки включає загальноприйняті критерії, крім того, велике значення варто приділяти критерію “заохочення студентів до творчості”. Ці аудіо-візуальні матеріали сприяють розвитку уваги, фантазії, уяви, спостережливості, сприйняття і набувають особливої цінності, якщо вони містять певний підтекст для активізації процесу мислення і говоріння згідно з завданнями навчання творчого усного мовлення.

Лінгвістичний компонент змісту предмета навчання творчого усного мовлення складається з відповідних мовних і мовленнєвих елементів. Цей матеріал береться, наприклад, з існуючих лексичних мінімумів і відбирається із врахуванням загальноприйнятих критеріїв. Особливо важливим є використання такого лінгвістичного матеріалу, що є специфічним саме для творчого висловлювання.

ПОРУШЕННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ НОРМ У МОВІ ПРЯМОГО ТЕЛЕЕФІРУ

Пашинська Л. М.

Київський національний лінгвістичний університет

Телебачення як один із сучасних засобів масової інформації має здатність швидко охоплювати широкі аудиторії, що дає змогу впливати на громадську

свідомість, формувати суспільну думку, визначати духовні цінності, диктувати культуру українського слова. Фахова мова журналістів має базуватися на законах української мови та її нормах. Серед основних типів норм, відповідних системі мови, які увиразнюють й уточнюють контекст, надають вичерпної інформації висловлюваному, регулюють правила наголошування слів, сприяють правильному вживанню їхніх граматичних форм, побудові словосполучень і речень, вживанню мовних засобів згідно з функціональними стилями тощо, виділяють орфоепічні, акцентологічні, словотвірні, морфологічні, лексичні, стилістичні, синтаксичні норми. Мовні норми становлять основу культури мови, а володіння ними свідчить про культуру думки, загальну культуру людини, володіння мовою в процесі мовленнєвої діяльності.

В умовах сьогодення діяльність журналістів передбачає кваліфіковане володіння словом, розуміння фахової термінології, правильне користування нею тощо. Саме мовні норми передбачають регулювання чіткої відповідності мовних засобів загальній нормативності української мови, чого не завжди можна спостерігати у прямих телевізійних ефірах під час дискусій, обговорень, інтерв'ю, рекламі. Мова телевізійного ведучого у прямому ефірі більшою мірою є спонтанною, емоційною, частково непідготовленою, отож, найпоширеніші мовні недоліки й помилки стосуються таких випадків відхилень від літературних норм:

1) порушення орфоепічних норм: треба *п'ятдесят* (а не *п'ятьдесять*), *сімдесятий* (а не *семидесятий*), *Чилі, Чикаго, чипси* (а не *Чілі, Чікаго, чіпси*), *гарантує* (а не *гарантує*), *двох* (а не *двух*), *що, щось* (а не *шо, шось*);

2) відхилення від акцентологічних норм: треба *новИй* (а не *нОвий*), *бюлетЕнь* (а не *бЮлетень*), *вИпадок* (а не *випАдок*), *ознАка* (а не *Ознака*), *кіломЕтр* (а не *кілОметр*), *одинАдцять*, (а не *одИнадцять*);

3) порушення морфологічних норм: треба *о дванадцятій годині* (а не *в дванадцять годин*), *до сорока, дев'яноста, ста* (а не *до сто, сорок, дев'яносто*), *офіцери, інспектори* (а не *офіцера, інспектора*);

4) лексичні помилки: а) уживання слів у невластивому для контексту значенні: треба *покарати за провину* (а не *наказати за провину*), *тиждень тому* (а не *неділю тому*), *протягом дня* (а не *на протязі дня*), *відмовляти у послугі* (а не *відказувати у послугі*); б) сплутування паронімів: треба *домашня адреса* (а не *домашній адрес*), *правові відносини* (а не *відношення*), *воєнний злочин* (а не *військовий*), *виборча діляниця* (а не *виборна ділянка*), *рекламна кампанія* (а не *компанія*); в) зловживання іншомовною лексикою, переважно англіцизмами, які в українській мові мають свої відповідники: *бажано злочинний* (а не *кримінальний*), *законний* (а не *легітимний*), *вибір* (а не *альтернатива*), *обмін* (а не *бартер*), *занепадати* (а не *деградувати*), *переважати* (а не *домінувати*), *відшкодування* (а не *компенсація*), *перевага*, *право* (а не *прерогатива*), *чинник* (а не *фактор*), *постійний* (а не *хронічний*). Найявніші іншомовні слів у мові є закономірним явищем, яке відтворює зв'язки певного народу з іншими, але, як слушно зауважують мовознавці, у

фаховому мовленні варто керуватися здоровим глуздом: не викорінювати повністю чужомовні запозичення, без яких у культурному мовленні не обійтися, але й не зловживати ними. Запозичення слід уживати тільки тоді, коли вони насправді потрібні, і, безумовно, у властивому для них значеннях. Якщо є дві назви – українська й іншомовна, то перевагу варто віддавати першій, адже вона зрозуміліша, милозвучніше, легше запам'ятовується; г) уживання кальок із російської мови: треба *брати участь* (а не *приймати участь*), *наступний*, *такий* (а не *слідуючий*), *колишній* (а не *бувший*), *мати добру репутацію* (а не *бути на хорошому рахунку*), *запобігти хворобі* (а не *попередити хворобу*), *заходи* (а не *міроприємства*), *на виплат* (а не у *розстрочку*), *збіг обставин* (а не *співпадіння*), *гостра потреба* (а не *крайня необхідність*). Дискусії серед учених останніх років порушують чи не найважливішу проблему сучасного українського термінознавства, а саме збереження національного духу української термінології, словотвірна структура якої відрізняється від аналогічних термінів інших слов'янських мов, насамперед російської; г) уживання зайвих слів та повторів: треба *вакансія* (а не *вільна вакансія*), *власна думка* (а не *мій власний погляд*), *перспектива* (а не *перспектива на майбутнє*), *поширений* (а не *широко поширений*), *на сьогодні* (а не *на сьогоднішній день*); д) дослівний переклад іншомовних стійких зворотів мови, які в українській мові мають свої відповідники, порушення фразеологічної точності, пор.: треба *брати участь* (а не *приймати участь*), *впадати в очі* (а не *кидатися у вічі*), *просто неба* (а не *під відкритим небом*), *мати рацію* (а не *бути правим*), *опанувати себе* (а не *взяти себе в руки*), *спало на думку* (а не *прийшло в голову*); е) помилкове вживання приєменникових конструкцій, напр.: треба *довідка телефоном* (а не *по телефону*), *комісія у справах молоді* (а не *по справах молоді*), *за власним бажанням* (а не *по власному бажанню*), *тільки за умови* (а не *тільки при умові*), *за зачиненими дверима* (а не *при зачинених дверях*);

5) порушення стилістичних норм, які регулюють вибір слова, синтаксичної конструкції відповідно до умов спілкування. Серед таких виділяємо жаргонізми, які засвідчують брак мовної культури мас-медіа: *короче*, *тіпа*, *капец*, *круто*, *прикольно*, *на фіга*, *стрьомно*, *дебіл*, *пацани*, *чуваки*, *дівахи*, *прикинй*, *шмотки*.

Отже, у всіх сферах діяльності, у тому числі й журналістській, варто дотримуватися мовних норм, як шляху до впровадження культури мовлення. Утвердження ролі української мови як самобутньої системи у професійній практиці телевізійників сприятиме вдосконаленню її мовних засобів, збереженню лексичної та граматичної індивідуальності, створенню національних термінологічних стандартів, а також усуненню проблем неконтрольованого процесу вживання іншомовних запозичень, не властивих українській мові словоформ, престижу національномовної продукції в ЗМІ, утвердженню статусу державної мови та розширенню її функцій, формуванню соціального престижу літературної мови.

ПОХОДЖЕННЯ ТА СЕМАНТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ЛЕКСЕМИ КУРІНЬ

Пашкова Н. І.

Київський національний лінгвістичний університет

Українській лексемі *курінь* властива складна семантична структура і не менш складна історія.

Б. Грінченко у своєму словнику визначає *курінь* як “намет”, “житло взагалі” або “місце житла”, що ілюструє прикладом: “*Спершу жив він ув одній хаті на старому курені, а оце виселився за царину*”. У словниковій статті наводиться також традиційний ритуальний вираз, уживаний на Поділлі при запрошенні до хати, заснований на протиставленні семи “тимчасовість”, наявній у семантиці лексеми *курінь*, і протилежного значення “вічний дім” у могили: “*Хати наші на цвинтарі, а вас прошу до куреня*”. Крім того, назвою *курінь* позначалася казарма у запорізьких козаків, а згодом будь-яка казарма. Куренем також за перенесенням з контейнера на вміст називали складову частину запорізького війська, а за часів козаччини – одиницю адміністративного поділу Лівобережної України.

В академічному “Словнику української мови” за редакцією І. Білодіда лексема *курінь* тлумачиться як “легка будівля, сторожка (на городах, баштанах і т. ін.)”; “убоге житло”, що ілюструється цитатою з Т. Шевченка: “*І занесе піском, снігом Курінь – мою хату*”. Із ремаркою *іст.* подається значення “окрема частина запорізького козацького війська”, що додатково тлумачиться ілюстрацією “*Січове військо поділялось на тридцять вісім куренів, на чолі яких стояли курінні отамани*”; а також значення “житло козаків”; “військова частина контрреволюційного козацтва у період громадянської війни.

Основою протиставлення пейоративного значення у фразеологізмах з *милим рай і в курені* та *хоч курінь, аби свій* виступає імплікована в лексемі *курінь* сема “погане примітивне житло”.

М. Фасмер слушно переконує, що російське слово *курень* “козацьке поселення, пекарня, будка, намет”, а також п. *kureń* “землянка, халабуда”, слц. *kurin*, лтс. *kurinš* “ятка” є запозиченнями українського *курінь*. Походження слова автор етимологічного словника російської мови виводить із чагатайського *kürän* “натовп, плем’я, військовий загін”; “пекарня”, а зближення зі слов’янським дієсловом *курити* вважає неприйнятним. У тлумачній частині відповідної статті “Етимологічного словника української мови” наводяться такі діалектні значення слова *курінь*, як “садиба разом з будівлями”, “погріб”, “частина села або міста, що має свою назву”, “навіс над входом у яму, де зберігаються дрова”, “приміщення, де сидять під час негоди рибалки”. Українські етимологи слушно співвідносять слово *курінь* із тюрк. дієсловом *kur*, що має значення “оточувати.

Згідно з турецько-татарськими словниками, історично лексема *курінь* мала значення “натовп”, “плем’я”, “загін”, “корпус, полк”.

Як зазначено у виданому в США козацькому словнику-довідникові Г. Губарева, в імперії Чингізхана куренем називалась найменша адміністративна одиниця громадського і військового управління; курені підкорялись *агам*, *зайсангам*, *шулепгам* і утворювали окремі військові частини, складені за родовою ознакою.

За свідченням видатного російського тюрколога Л. Гумільова, куренями у монгольських племенах називали велику кількість юрт, оточених возами, яку охороняли воїни, на відміну звичайного поселення без охорони. У сучасній турецькій мові від основи *kur* походять дієслово *kurmak* “засновувати, встановлювати, збирати, монтувати, будувати”, іменник *kurta* “будівництво, створення” і, можливо, споріднене з ними *kurgan* “фортеця, укріплення”, “курган”, “могила”. Отже, не виключено, що сучасні українські слова *куринь* і *курган* мають спільну основу.

Номінативну модель, за якою утворено лексему *куринь*, можна реконструювати як каузативну, результат дії, мотивований тюркським дієсловом із широкою семантикою “будувати”.

Відтак, безперечним є факт, що українське слово *куринь*, уперше письмово зафіксоване 1626 р., має безпосередній зв'язок із козаччиною. Очевидно, є підстави вважати, що первинним значенням слова було “примітивне тимчасове житло з гілок і хмизу без комину”, згодом “будь-яке житло козаків, починаючи від намету аж до великої стабільної хати з товстих дубових брусів на кілька сотень чоловік” і далі шляхом перенесення назви з житла на його вміст виникло значення “військова та адміністративна одиниця на Запорізькій Січі та на теренах Лівобережжя”.

Отже, якщо слово й має татаро-монгольське походження і з'явилося в Україні за посередництва тюрків за часів національно-визвольної війни, у той самий час не можна й заперечувати, що воно було адаптоване фонетично і контаміноване народною етимологією з автохтонною слов'янською основою *курити* за асоціацією з *курною хатою*, оскільки не мало комину.

На сучасному етапі функціонування мови лексема *куринь* сприймається як питома українське слово, яскравий приклад номінативної одиниці з етнокультурним компонентом семантики, який розкривається в глибинах історії українського козацтва і входить до складу численних фразеологізмів.

ДІАХРОНІЧНІ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ВІДДІЄСЛІВНИХ СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКИХ ФІТОНІМІВ ІЗ ЗНАЧЕННЯМ “ПОЧУТТЯ”

Пащенко О.М.

Київський національний лінгвістичний університет

Актуальним при вивченні східнослов'янської ботанічної лексики є питання детального розгляду семантичних процесів, що лягли в основу утворення цієї тематичної групи, виявлення параметрів, що відрізняють вихідні для

фітонімівпраіндоєвропейські основи (корені), встановлення моделей семантичних процесів терміноутворення за участю конкретних елементів семантичної структури цих коренів, таким чином надаючислову нових значень та виявляючи семантичне співвідношення між вихідним та похідним від нього словом.

До віддієслівних східнослов'янських назв рослин віднесено лексеми із домінуючим значенням дії, тобто ті, які в індоєвропейській мові були дієслівними основами (коренями). Оскільки в своїй семантичній структурі вони відрізнялися елементами значення динамізму, стану та ін., їхній семантичний розвиток відбувався відповідно до цих особливостей, “почуття” увійшли праіндоєвроп. *leubh- “любити, кохати, бажати” та *las-//*ls- “бажати”, які в подальшому утворили рослинні назви. Первинно праіндоєвроп. *leubh- “любити, кохати, бажати” містила інтегральну сему “почуття”, ряд диференційних “прив’язаність”, “бажання”, але потенційно також зберігалось, окрім сем суб’єкта і об’єкта цієї дії, також значення “збуджувати бажання”. Про цю ознаку свідчить наявність давньоіндійської назви lobhayati- “збуджувати бажання”. У процесі переосмислення даної основи (кореня) відбулося відмінне від інших явище перебудови її семного складу. На їх основі через праслов. *ljubiti “любити” утворилися сучасні назви квітів.

Основний принцип формування фітонімів від праіндоєвроп. *leubh-: домінуючі позиції семи “суб’єкт дії”, на базі якої утворюються назви рослин, тобто “ті, що збуджують почуття”. Вірогідно, здійснювалися трансформації у структурі праіндоєвроп. *las-//*ls- “бажати”, яка через праслов. *lasъ “ласий” утворила такі деривати: укр. *ласкавець* “рослина родини зонтичних, *Viperula L.*”, [лас] “ласкавець”, [ласик, ласочтрава] “тс.”; рос. [ласкавец] “тс”. Ці назви, очевидно, стали позначати рослини, що, за народним повір’ям, збуджують прагнення до чогось. На базі викладеного вище можна вказати таку модель розвитку найменувань: *почуття* → *суб’єкт* → *назва за суб’єктом*.

Особливістю цієї групи фітонімів (у кількості 37 лексем) є те, що у праслов’янську добу збереглося віддієслівне значення праіндоєвропейської основи (кореня) “любити”, результатом узагальнення трансформаційних рис якого є можливість звести їх до більш абстрактної моделі: *дія* → *суб’єкт дії* → *назва за суб’єктом*.

ДЕСКРИПТИВНИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНУ ЯПОНСЬКОЇ ГАЗЕТНОЇ РЕКЛАМИ

Петриченко І.А.

Київський національний лінгвістичний університет

Офіційною датою народження японських газет називають грудень 1870 року, коли побачила світ перша газета сучасного типу “Йокохама майнічі шімбун”, проте щодо газетної реклами за перший прецедент прийнято вважати рекламу хліба та печива, яку ще 1867 року розмістив японський підприємець з Йокохама у третьому числі “Банкоку шімбунші”, япономовного

інформаційного видання британської християнської місії (土屋礼子, 1998). Рекламні оголошення почала друкувати і “Йокохама майнічі шімбун”, розміщуючи інформацію про вартість рекламних повідомлень на перших шпальтах (土屋礼子, 1998), а тому можна сказати, що японські газети від самого початку свого існування стали виконувати функцію рекламоносія. Зважаючи на попит, у газетах починають з’являтися і суто рекламні шпальта, проте вільний розвиток рекламної діяльності в газетах було перервано Другою світовою війною з її цензурою, податком на рекламу, дефіцитом газетного паперу та уніфікаціями газетних тарифів.

Отже, що ж являє собою спеціалізація сучасної японської газетної реклами? Спираючись на статистичні дані (三瀬元, 1998) тощо, можемо бачити, що газетна реклама в Японії має загалом досить позитивний образ надійного та достойного довіри джерела інформації про певні товари чи послуги і, незважаючи на бурхливий розвиток інтернет-технологій, залишається дієвим способом побудови комунікації між споживачами та рекламодавцями у певних сферах.

ЛІТЕРАТУРА

- 土屋礼子. (1998). 日本広告史概説 // 現代広告学を学ぶ人のために / [小宮山恵三郎,土屋礼子,三瀬元康,他]; 山本武利編. —東京：世界思想社, 2, 2-21.
- 三瀬元康. (1998). 新聞と広告 // 現代広告学を学ぶ人のために / [小宮山恵三郎,土屋礼子,三瀬元康,他];山本武利編. —東京：世界思想社, 3, 160-181.
- 日本新聞協会. 2013年度全国メディア接触・評価調査報告書日本新聞協会広告委員会:
http://www.pressnet.or.jp/adarc/data/research/pdf/2013media/report_web_2013.pdf.

ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АРАБСЬКОГО ПРИБЕРЕЖНОГО ДІАЛЕКТУ СИРІЇ

Петрова Ю.І., Джавад А.Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Арабські прибережні говірки Сирії розповсюджені на сирійському узбережжі Середземного моря та у прибережних гірських районах і поширюються далі до Лівану, Антіохії та історичної області Кілікії (на території сучасної Туреччини) (Behnstedt, 2009, с. 404).

Прибережному діалекту Сирії присвячена незначна кількість наукових публікацій (він досліджений набагато менше, ніж діалект Дамаска). Слід виділити передусім праці П. Бенштедта, М. Клімюка і С. А. Омрана.

Діалект прибережного регіону Сирії вважається типологічно близьким до ліванського (центрально-сирійського) діалекту. У фонетичній системі йому властиві риси, спільні для міських діалектів Леванту, як-от реалізація

міжзубних приголосних \underline{s} і \underline{z} через зубні t і d відповідно (зокрема у лексемах з побутової сфери), наприклад: *tlātīn* ‘тридцять’. Дистинктивною фонетичною ознакою є протяжна інтонація у певних синтаксичних структурах. Найбільш характерною рисою прибережного діалекту є редукція короткого голосного a в ненаголошених позиціях, який має тенденцію до випадіння або переходу в звуки i/u : *katabt* > *ktabt* ‘я написав’, *sallamit* > *sallmit* ‘вона привітала’, *madrasa* > *madr̄sa* ‘школа’, *fallāḥ* > *fillāḥ* ‘селянин’. Голосний a також має тенденцію переходити в i (е) або o : *aswad* > *aswid/ aswed* ‘чорний’, *ahḍar* > *ahḍor* ‘зелений’ (Behnstedt, 2009, с. 404).

На морфологічному рівні прибережний діалект відрізняють передусім такі форми, нетипові для інших діалектів Сирії:

а) множина вказівних займенників: *hawdit* ‘ці’ / *hawkit* ‘ті’;

б) розрізнення за родом у формах множини дієслова: *intu ktabtu* ‘ви (ч.р.) написали’ / *intni ktabtni* ‘ви (ж.р.) написали’; *hinnun katbu* ‘вони (ч.р.) написали’ / *hinnin ktabni* ‘вони (ж.р.) написали’;

в) збіг форми I особи однини теперішнього часу з діалектною формою імператива, в якій подовжується типовий голосний: *nzēl* ‘я спускаюся’; *šrāb* ‘я п’ю’; *kēl* ‘я їм’;

г) форми I та II особи особових займенників з додаванням ініціального придиху h : *hana* ‘я’; *hint* ‘ти’ (ч.р.); *hinte* ‘ти’ (ж.р.); у деяких локальних говірках форми особових займенників реалізуються як *riḥna / liḥna* ‘ми’;

д) форма заперечення дієслова типу *a-fa‘al* (для перфекта): *a-katab* ‘він не написав’; *a-mā-yif‘al* (для імперфекта): *a-mā-yiktub* ‘він не пише’.

У прибережному регіоні Сирії виділяється передусім діалект Латакії – найбільшого приморського міста країни; також слід виділити діалект другого за значенням прибережного міста Тартус. Між ними існують певні фонетичні відмінності, однак ідентифікувати говірку конкретного прибережного міста можуть лише вихідці з цього регіону, оскільки прибережний діалект порівняно зі столичним койне має периферійний статус на рівні країни.

Специфіку діалекту Латакії, який сирійці називають *il-lahže l-lādi‘āniyye*, в типологічному відношенні становлять наступні риси:

а) зникнення міжзубних приголосних \underline{s} , \underline{z} і апікального щілинного \underline{z} , які перейшли у t , d і δ відповідно (*ta‘lab* ‘лисиця’, *dīb* ‘вовк’, *ḍah‘r* ‘спина’);

б) поява дзвінкого середньоязикового смичного звуку g як паралелі до класичної фонемі q із паралельним збереженням останньої;

в) поява додаткового «сонячного» приголосного \check{g} , який уподібнює собі звук l означеного артикля: *iḡ-ḡidī* ‘козень’ (Омран, 1998, с. 8).

Низка фонетичних рис, властивих діалекту Латакії, зближують його зі столичним койне. Зокрема, це:

а) перехід дифтонгів aw і au у довгі голосні \bar{o} і \bar{e} відповідно: *lōn* ‘колір’, *bēt* ‘будинок’ (як у всіх діалектах Леванту);

б) вплив голосного оточення на приголосні (повна емпіфатизація у випадку наявності довгого або короткого a): *ḡaṣaḇ* ‘примушувати’;

в) можливість двоконсонантного початку слова або стику трьох приголосних всередині: *zġīr* ‘маленький’, *istlaqqā* ‘підхоплювати’.

Щодо такого важливого соціолінгвістичного показника, як реалізація фонем *q*, то в діалекті Латакії спостерігається загальноарабська діалектна тенденція: в діалекті міського типу фонема *q* реалізується через гортанний вибух (*’āl* ‘він сказав’; *’aṣṣ* ‘він розрізав’), а в діалекті сільського типу вимовляється як в літературній мові (*qāl* і *qaṣṣ* відповідно), особливо у місцевостях, населених алавітами. Зокрема, реалізація цієї фонемі через звук *q* вважається ознакою або сільського діалекту, або належністю до алавітської спільноти. У міському діалекті Латакії фонема *q* зберігається у деяких лексемах із суспільно-політичної сфери й спеціальної термінології, наприклад: *taqrīr* ‘доповідь’, *iqtiṣād* ‘економіка’. За нашими спостереженнями, на відміну від інших арабських діалектів, де у слові *al-qur’ān* ‘Коран’ завжди реалізується вимова велярного *q* на всіх функціональних рівнях, у латакійському діалекті сільського типу у мовленні жінок подекуди зустрічається реалізація *q* через гортанний вибух, але це явище не є системним.

Однією з характерних фонетичних ознак латакійського діалекту є випадіння кінцевого кореневого приголосного у паузальних формах, наприклад: *wāḥ* ‘один’ замість *wāḥid*; *rū* ‘йди!’ замість *rūḥ*.

Дистинктивною морфологічною рисою латакійського діалекту є використання специфічної форми стягненого займенника 3-ї особи однини ч. р. - *hne* з дієслівними словоформами: *ṣaḥṭahne* ‘ти його бачив’ (Klimiuk, 2016, с. 347).

Таким чином, діалект прибережного регіону Сирії і зокрема міста Латакії має низку типологічних особливостей, які дозволяють виділяти його в окрему діалектну групу у системі ідіомів Леванту.

ЛІТЕРАТУРА

- Омран, С. А. (1998). Разговорный язык Латакии (лексико-грамматический очерк) (Автореферат кандидатской диссертации). Институт востоковедения РАН, Москва.
- Behnstedt, P. (2009). Syria. In *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics*, 4 (pp. 402–409). Leiden – Boston: Brill.
- Klimiuk, M. (2016). Third Person Masculine Singular Pronominal Suffix *-hne* (*-hni*) in Syrian Arabic Dialects and its Hypothetical Origins. *Arabic Varieties: Far and Wide. Proceedings of the 11th International conference of AIDA* (pp. 345–349). Bucharest: Editura Universităţii din Bucureşti.

МОДЕЛЬ СПРИЙНЯТТЯ ІНШОМОВНОГО МОВЛЕННЯ

Петрочук Н. О.

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасному світі питання комунікації посідає одне з провідних місць у лінгвістичних, психологічних, фізіологічних та інших, суміжних з цими

дисциплінами, дослідженнях. Розглядаються способи і методи породження повідомлення, його передачі та сприйняття реципієнтом. В таких умовах сучасної глобальної взаємодії різних мов і культур, успішна комунікація є досить важливою, тому науковці досліджують сприйняття мовлення іноземною мовою носіями мови.

Процес сприйняття мовлення розглядається у таких дисциплінах як психофізіологія та фізіологія мовлення, експериментальній та загальній фонетиці, у психолінгвістиці та психології мовлення. Відтак у фонетиці, сприйняття трактується як сукупність механізмів, що “забезпечують перехід від первинного фонетичного опису звуку чи звукової послідовності до інтерпретації його як певної одиниці мовлення” (Ярцева, 2002, с. 87). Селіванова О. О. трактує сприйняття у психологічній площині, зазначаючи, що це “процес прийому та перетворення сенсорної інформації” (Селіванова, 2011, с. 685). Інформація, що отримується респондентом звіряється зі зразком наявними у свідомості, обробляється і порівнюється для розуміння мовної ситуації.

У психолінгвістиці усі теорії сприйняття класифікуються за двома основними критеріями: тип сприйняття (моторний чи сенсорний) та характер сприйняття (активний чи пасивний) (Леонтьєв, 2005).

Класичне розуміння моторної теорії сприйняття було закладено Хаскінською лабораторією. Процес сприйняття мовлення людиною визначає значення керівних моторних сигналів, що необхідні для створення повідомлення (Леонтьєв, 2005). Моторна теорія передбачає інтерпретацію вхідних звукових хвиль, що є репрезентантами фонологічних одиниць, які намагається ідентифікувати слухач (Tatham & Morton, 2011).

Основним механізмом сенсорної теорії є співставлення сигналу з еталоном, що існує у свідомості реципієнта, за акустичними ознаками. Цей процес передуює появі моторних образів, але суттєво не залежить від їх наявності чи відсутності (Леонтьєв, 2005).

Активною теорією сприйняття мовлення є модель, розроблена Stevens та Halle (1967), що зосереджується на залученні слухача до інтерпретації звукових хвиль. Основа теорії – ототожнення. Реципієнт намагається проаналізувати, чи здатен він відтворити одиницю мовлення, яку він почув; якщо так, то наступний крок – ототожнення із вже відомою фонологічною одиницею.

Протилежний характер сприйняття ілюструє пасивна теорія, за якою перцепція виступає простим засобом класифікації, що використовує характерні маркери, наявні в акустичному сигналі, аби ідентифікувати одиниці, що мовець прагне використати. Сприйняття відтак виступає акустичним класифікатором. Класифікатор – це засіб, що розподіляє інформацію, що надходить, на класи та категорії. Проте, для успішного розподілення, необхідно мати заздалегідь підготовлену базу даних іноземною мовою та попередні знання про явища навколишньої дійсності рідною мовою (Tatham & Morton, 2011).

На основі моторної та сенсорної теорії, а також активного та пасивного типу сприйняття була розроблена уніфікована теоретична *Bayesian model of speech perception*. Модель базується на взаємодії чотирьох показників успішної комунікації – моторних навичок мовця, сенсорного сприйняття слухача, об'єкта комунікації для мовця та об'єкта комунікації для слухача (Moulin-Frier, Diard, Schwartz, & Bessiere, 2010).

Для успішного сприйняття мовлення слухач повинен співвіднести лінгвістичні сигнали, що надходять від висловлювання продукованого артикуляторними навичками мовця, з лінгвістичними категоріями, наявними у свідомості реципієнта та пов'язати їх з його особистісним сприйняттям навколишнього світу. Американські дослідники Kleinschmidt та Jaeger (2015) виокремили чинники, що забезпечують ефективну комунікацію. Ці чинники: 1) впізнавання ситуації як схожої, або тієї, що вже мала місце; 2) уподібнення ситуації до інших, що існують у свідомості мовця і є здобутком його власного досвіду; 3) аналіз і пристосування до нової ситуації дійсності. Тобто ідеальний реципієнт іноземного мовлення має вміти поступово адаптуватися до лінгвістичної ситуації мовлення, провівши паралелі з вже існуючими у свідомості ситуаціями, та вміти обирати з розмаїття ситуативних компонентів ті, які актуальні для даної комунікації.

Отже, для успішної комунікації іноземною мовою, необхідно розуміти процеси сприйняття повідомлення та створення певної конструктивної формули-зразка, що допоможе попередити непорозуміння під час спілкування у іншомовному середовищі.

ЛІТЕРАТУРА

- Леонтьев, А. А. (2005). *Основы психолингвистики*. Москва: Издательский центр "Академия".
- Селіванова, О. О. (2011). *Лінгвістична енциклопедія*. Полтава: Довкілля-К.
- Ярцева, В. Н. (Ред.). (2002). *Лингвистический энциклопедический словарь* (второе изд., дополненное). Москва: Большая Российская энциклопедия.
- Stevens, K. & Halle, M. (1967). Remarks on analysis by synthesis and distinctive features. In W. Wathen-Dunn (Ed.), *Models for the Perception of Speech and Visual Form* (pp. 88-102). Cambridge, MA: MIT Press.
- Kleinschmidt, D., & Jaeger, T. (2015). Robust speech perception: recognize the familiar, generalize to the similar, and adapt to the novel. *Psychological Review*, 122(2), 148-203.
- Moulin-Frier, C., Diard, J., Schwartz, J.-L., & Bessiere, P. (2010). A unified theoretical bayesian model of speech communication. *Advances in Applied Digital Human Modeling*, 457-466.
- Tatham, M., & Morton, K. (2011). *A guide to speech production and perception*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ТЕОРІЇ МОВЛЕННЯ З ТОЧКИ ЗОРУ ДИХТОМІЇ “ІЕРОГЛІФІЧНЕ-БУКВЕНО-ФОНЕТИЧНЕ ПИСЬМО”

Пирогов В.Л.

Київський національний лінгвістичний університет

Як зауважує Т. Матвєєва, категорія енергетики в плані вираження є функціонально-семантичним полем, яке реалізується у вигляді сукупності експресивних і неекспресивних мовних засобів різної рівневої приналежності, а також мовних прийомів, націлених на вплив. Окремо такий засіб або прийом може бути позначений терміном “енергема” <...>. Поняття “енергетика” стосовно мови і мовлення ще не має достатньої термінологічної чіткості. Воно є цілком зрозумілим лише на рівні буденної свідомості як, з одного боку, мова аморфна, млява, а, з другого боку мова цілеспрямована і активна.

Насправді, енергетична природа мислення, мови і мовлення привертала увагу вчених з давніх часів. Зокрема, в західній філософській традиції ця проблема відображена в ідеях і вченнях Платона, Піфагора, Аристотеля та ін., а в новий час у роботах Ф. Гумбольдта, А. Вежбицької, М. Тоненкової, А. Каліти, Т. Матвєєвої тощо. У країнах Далекосхідного культурного ареалу вона займає, хоча і опосередковано, важливе місце, передусім, у творах таких видатних китайських філософів, як Лао Цзі, Конфуцій, Мен-Цзі, а також Гунсунь Лун, Цзоу Янь, Сюнь-цзи, Хань Фей, Дун Чжуншу, Ван Чун, Ван Янмін, які, зокрема, розробили систему космогонічних уявлень стосовно протиборчих вселенських світоустрійних сил Ін-Ян (кит. 阴 – 阳), тонкої Вселенської енергії Дао (кит. 道), енергії Ці (кит. 氣), Великої Межі Тайцзі (кит. 太极), п'ятьох першоелементів, або переходів У-сін (кит. 五行) тощо. Зазначені поняття і категорії є універсальними і тому застосовуються в антропоцентричному вимірі. Що стосується духовно-філософських поглядів Стародавньої Японії, то вони представлені такими видатними іменами, як Кукай і Сайті, а також Сінран, Доген, а в більш пізній період – Мотоорі Норінага, Хірата Ацутанеї та ін., у творах яких відображені такі поняття, як *котодама* (животворчий дух слова), *рейкі* (енергія життя), *норіто* (священі японські молитви) тощо.

Тому нам видається важливим і доцільним розглянути поняття енергетики мовлення з точки зору системної, ментальної дихтомії Схід – Захід, і більш конкретно, в плані параметричних опозицій релігійно-філософського, культурного та лінгвістичного планів.

Зокрема, до енергетичних компонентів (енергем) мови і писемності в китайській і японській мовах можна віднести, по-перше, саму систему ієрогліфічних знаків з її специфічними формально-змістовними засобами, особливо характерними для японської мови, в якій застосовується змішана система письма *кандзіканамадзірібун*, гонорифічні мовні засоби (кейго), сугестія як метод прихованого, психологічного впливу на індивідів, включаючи методи графостилістичного акцентування змісту висловлювання з метою привертання уваги об'єкта впливу, наприклад, т. зв. мова *емодзі*, а в плані

класичної письмових мови – чотирьохкомпонентні графо-семантичні композити *йодзідюкуго* тощо.

Отже, в китайській і японській мовах енергетика тексту спирається на традиційні категорії мови і мислення, що характеризують ставлення людини до навколишнього світу і всесвіту (космосу). Зокрема, в китайській мові експресивність досягається, перш за все, і головним чином графічними засобами шляхом використання графо-семантичних особливостей ієрогліфів, за допомогою яких актуалізується текст. Саме формою ієрогліфа-слова, втіленої в різноманітних графічних стилях і різновидах (графо-стилістика за визначенням Е.Маєвського), актуалізуються експресивність змісту, який автор хоче донести до адресата. Таким чином, енергетика і експресивність виражаються і розуміються по-різному в китайській ієрогліфічній, японській ієрогліфо-силабічній та європейських фонетичних мовах і культурах. У першому випадку за основу енергоємності знаку та тексту береться ієрогліф як універсальна змістова одиниця, в другому – графо-силабема, що поєднує логограми і озвучений лексичні компоненти, а в третьому – озвучені слова.

ЛІТЕРАТУРА

- Калита, А. А. (2013). Энергетическая теория речи: ее сущность, современное состояние и перспективы исследования. *Когниция, коммуникация, дискурс*, 7, 33–53.
- Матвеева, Т. В. (2000). Энергетика текста. *Известия Уральского государственного университета. Серия 2. Гуманитарные науки*, 17, 107–112.
- Пирогов, В. Л. (2013). Логографічне письмо як інструмент пізнання і моделювання світу. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія*, 16, 88–97.
- Пирогов, В. Л. (2016). Еволюція системи японського письма і динаміка форм словотвору в японській мові. *Наукові студії XXI (культура, освіта – антропоцентричні парадигми і сучасний світ). Філософія, Філологія, Педагогіка, Економіка*, 9(7), 55–85.
- Таранец, В. Г. (2014). *Энергетическая теория речи* [монографія]. Одеса: Печатный дом.

АНГЛОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У СУЧАСНОМУ ТУРЕЦЬКОМУ ГАЗЕТНОМУ ТЕКСТІ

Пілик В.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Відкритість лексико-семантичних підсистем можна назвати однією з найважливіших мовних властивостей, оскільки вона забезпечує безперервність функціонування і розвиток мови в цілому. Завдяки тому, що мікросистеми будь-якої мови перебувають завжди у відкритому стані, вони налаштовані на появу інновацій. У результаті міжмовних контактів одним з найпоширеніших

видів лексичних інновацій, що володіє реальними можливостями поповнення словникового складу, стає перенесення лексичного матеріалу з однієї мови в іншу – запозичення іншомовних лексем. Проф. Кочерган М.П. зазначає, що “стійкість мови необхідна для того, щоб вона була зрозумілою мовцям, зберігала і передавала досвід від попередніх поколінь, а змінність – щоб фіксувати і позначати нові явища зовнішнього і внутрішнього світу людини, тобто виражати нові думки” (Кочерган, 1999, с. 186).

Одним із головних джерел поповнення лексичного рівня системи мови, найбільш відкритим для інновацій, є сучасний медіапростір, який репрезентує публіцистичний стиль сучасної турецької мови. Останнім часом у турецькій мові все частіше з'являються англіцизми, які поширюються головним чином через ЗМІ. Часто ми можемо зустріти такі вирази, як: “no problem” – “без проблем”; “no panik” – “без паніки”; “streslendim” – “я перенервував”; “no koment” – “без коментарів”. Велика кількість англіцизмів утворюється за допомогою англійського слова, яке поєднується з турецьким допоміжним дієсловом “etmek, uymak, olmak, vermek”, при чому чітко помітно, що зберігається англійська словотворча модель. Наприклад: “startalmak” – “почати”; “çeketmek” – “перевірити”; “dizaynetmek” – “проекувати”; “testetmek” – “перевірити”; “stopetmek” – “зупинитися”; “startvermek” – “запустити”. Назвати конкретну дату входження англіцизмів у турецьку мову досить складно, адже часто слово може використовуватись, а потім вийти з ужитку, отримавши широке поширення вже пізніше.

Загалом англійські запозичення, які зустрічаються на сторінках турецьких газет, можна об'єднати в групи за ознакою тематичної спільності: 1. Сфера економіки і політики; 2. Сфера спорту; 3. Сфера сучасної культури; 4. Сфера інформаційних і комп'ютерних технологій. У інших групах лексики запозичення з англійської мови відсутні або представлені в мінімально.

У економічній термінології кількість слів із західних мов, переважно з англійської, досить велика, оскільки постійні контакти з іноземними партнерами і залучення Туреччини в світову економіку сприяють поширенню цих слів. У політичній лексиці кількість слів, запозичених з англійської мови помітно зростає, що є наслідком глибоко вкоріненої прозахідної орієнтації, якої дотримується Турецька Республіка в своєму зовнішньополітичному курсі, а саме: турецький уряд приділяє багато уваги партнерству зі США, а ініціатива вступу Туреччини до ЄС залишається головною метою зовнішньої політики.

У турецькій газеті чільне місце відводять спорту: практично у всіх газетах є спеціальні рубрики, присвячені спортивним темам, також виходять спеціальні газети та журнали. Значну групу становлять англіцизми, які вживаються для позначення назв і спортсменів, спортивних знарядь, спортивних понять.

Можна відзначити велику кількість запозичень з англійської мови в сфері сучасної культури, особливо активно впровадження нових слів спостерігається в останні десятиліття.

Інтернет відіграє важливу роль в поширенні англiцизмiв у турецькiй мовi. Саме через нього багато слiв, особливо термiни, потрапляють на сторiнки газет та журналiв i стають загальноповживаними.

Серед причин вживання англiзованої лексики доминирующими є екстралингвальні фактори: бажання слiдувати модi, привернути увагу читача, авторитетність мови-джерела, престижність iншомовного слова порiвняно з власне турецьким тощо. Як правило, такі англiцизми мають еквиваленти в турецькiй мовi i їхнє вживання не є обов'язковим. С. Караванський слушно зазначає, що поява англiцизмiв в мовi “часто зумовлена не потребою спілкування, а бажанням бути на рiвнi модної освiченостi, відрiзнитися своєю лексикою від “сiрих” людей” (Караванський, 2001, с. 60).

Не менш важливими є лiнгвальні причини: відсутність у мовi слова для називання нового предмета, явища, поняття, потреба у позначеннi актуального поняття, розмежування змістовно близьких понять, iнтернацiональний характер запозичених слiв тощо.

Новизна запозичень з англiйської мови в розглянутих лексико-семантичних групах проявляється у відсутностi фіксацiї цих нових елементiв мови в спеціальних словниках, а також у варіативному графічному оформленнi даних одиниць.

Визначальною рисою запозичень-англiцизмiв є збереження графічного оформлення мови-джерела, тобто в процесі перенесення мовної одиницi частіше враховується транслiтерацiйний, аніж транскрипцiйний метод адаптацiї. При цьому читання запозиченого слова переважно не відповідає нормам турецької мови.

Вивчення запозичень, які активно побутують у мовi сучасних турецьких перiодичних видань, є складовою системних досліджень неологiчного складу сучасної турецької мови, що, дозволяє простежувати динаміку i тенденцiї мовних змін у лексиконi, які зумовлені як позамовними, так i внутрiшньомовними чинниками, що визначають комунікативні потреби носiїв турецької мови.

ЛІТЕРАТУРА

- Караванський, С. (2001). *Пошук українського слова, або Боротьба за національне “я”*. Київ: Видавничий центр “Академія”.
- Кочерган, М. П. (1999). *Загальне мовознавство*. Київ: Видавничий дiм “Академія”.

АКТИВНИЙ СЛОВНИК: КРИТЕРІЇ “АКТИВНОСТІ” ТА ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ УКЛАДАННЯ

Плахотнюк Є.І.

Київський національний лiнгвістичний університет

Становлення мiждисциплiнарної лексикографії позначилося бурхливим розвитком активних словникiв. Традицiйна дихотомія *активний :: пасивний*

видається недоцільною лише у контексті “універсальних” словників, яким приписували статус “активних” (Berkov, 1996). Нині **активний словник (АС)** визначають як окремий тип словника для продукції мовлення: говоріння або письма (Hartmann & James, 2002, р. 3). Призначенням такого словника є асистенція, або забезпечення продукування правильних текстів, а орієнтовними користувачами виступають як носії мови, так й іноземці різного віку (Топо, 2012; Милославский, 2014, с. 254). У цьому ракурсі до АС часто автоматично відносять комбінаторні словники та ідеографічні тезауруси (Апресян, 2010). Однак таке поверхневе розуміння критеріїв “активності” словника у площині лише його функцій та/або об’єкту упорядкування залишає поза увагою принципи розбудови його структури, зорієнтованої власне на продукування.

На основі критичного аналізу результатів досліджень у руслі активної лексикографії (Rundell, 1989; Berkov, 1996; Апресян, 2010; Stark, 2011; Топо, 2012; Lew, 2015 та ін.) нами було визначено низку диференційних ознак АС. По-перше, **об’єктові опису** АС притаманні: 1) специфічність, обмеженість та ідіоматичність (для загальномовних АС це 3–8 тис. слів активного пласту лексикону, а для спеціальних АС – або лексичний мінімум (300–3 тис. слів), або до 3 тис. ключових слів за темою чи сферою вжитку); 2) цілісність контекстуальних семантичних і синтагматичних зв’язків реєстрових одиниць, відібраних з мовного корпусу разом із їхніми колокаціями і прикладами слововжитку; 3) релевантність, частотність і достатність вхідних даних тощо. За таких умов АС має неабияку цінність у лінгвокультурологічному ракурсі для узагальнень стосовно реального стану мови та відображення мовомислення у структурах самоупорядкування активного пласту лексикону. По-друге, **спосіб лексикографічного структурування і семантизації** реєстрових одиниць у АС визначається: 1) домінуванням ідеографічного упорядкування (від ідеї / поняття до мовних засобів її вираження) на усіх структурних рівнях словника; 2) інтегративністю опису гасла (єдністю його граматичних (синтаксичних) та лексико-семантичних аспектів); 3) забезпеченням парадигматичної цілісності (локалізації гасла в мережі його семантичних зв’язків з іншими членами лексико-семантичного поля / групи) та синтагматичної зв’язності (експлікації комбінаторних властивостей гасла через опис його колокацій)). Словникова стаття як “лексикографічний портрет” гасла може містити коротке визначення / переклад, ряди синонімів, антонімів, дериватів, конверсивів, колокацій, фразеологізмів та одиниць, споріднених із гаслом семантично (мікротезаурус / “лексичний світ” слова), а також мультимодальні засоби ілюстрації, приклади слововжитку та базові синтаксичні моделі (Rundell, 1989; Апресян, 2010, с. 18–19, 30). По-третє, укладання будь-якого АС є дослідженням із моделювання одночасно двох систем: мови у напрямку “**від тексту до здатності**”, – лінгвокогнітивна систематизація корпусних даних, та мовлення у напрямку “**від здатності до тексту**” – розгортання концептуальної лексикографічної структури за нейрокогнітивними принципами продукування мови (Караулов, 1999, с. 9-14). Таким чином, критерії “активності” словника

стосуються не лише його призначення і об'єкту дослідження, але й методу лексикографічного кодування.

За визначеними критеріями більшість АС, проаналізованих нами та згадуваних в інших дослідженнях (детальніше див. Апресян, 2010, с. 19–30), на практиці виявляються лише частково “активними”. Проблеми недосконалості абеткової макроструктури, дещо хаотичної мікроструктури, переважаної гетерогенними зв'язками і різноаспектним параметрами опису, та імплікованої або невизначеної медіоструктури досі залишаються каменем спотикання для укладачів АС (Stark, 2011, с. 90–91, 94). Перспективу більш цілісного підходу до вирішення цієї проблеми вбачаємо в залученні лінгвокогнітивного інструментарію (Zhabotynska, 2010) та нейрокогнітивних принципів продукування мовлення (Gala et al., 2015) до розбудови загальномовних (Ривелис, 2007) та спеціальних АС у руслі сучасної когнітивної лексикографії.

ЛІТЕРАТУРА

- Апресян, Ю. Д. (Ред.) (2010). *Проспект активного словаря русского языка*. Москва: Языки славянских культур.
- Караулов, Ю. Н. (1999). *Активная грамматика и ассоциативно-вербальная сеть*. Москва: ИРЯ РАН.
- Милославский, И. Г. (2014). Лексикография для продуктивных речевых действий: словарь синонимов, активный, идеографический? В *XLIII Международная филологическая конференция* (сс. 251–260). Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский государственный университет.
- Ривелис, Е. (2007). *Как возможен двуязычный словарь?* (Дис. на соиск. учен. степ. докт. фил. наук). Stockholm University.
- Berkov, V. (1996). Passive vs. active dictionary. A revision. In M. Gellerstam et al. (eds.) *Proceedings of the Seventh Euralex International Congress on Lexicography* (pp. 547–550). Gothenburg: Novum Grafiska AB.
- Gala, N., Rapp, R., & Bel-Enguix, G. (2015). *Language Production, Cognition, and the Lexicon*. Switzerland: Springer International Publishing.
- Hartmann, R. R. K., & James, G. (2002). *Dictionary of Lexicography*. New York: Routledge.
- Lew, R. A., Adamska-Sałaciak, A. (2015). A case for bilingual learners' dictionaries. *ELT Journal*, 69(1), 47–57.
- Rundell, M. (1989). Dictionary use in production. *International Journal of Lexicography*, 12, 35–53.
- Stark, M. (2011). *Bilingual Thematic Dictionaries*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Tono, Y. (2012). *Lexicography across Languages. The Encyclopedia of Applied Linguistics*. Oxford: Wiley Blackwell.
- Zhabotynska, S. A. (2010). Principles of building conceptual models for thesaurus dictionaries. *Cognition, Communication, Discourse*, 1, 75–92.

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ПРЯМОЇ АТРИБУТИВНОЇ НОМІНАЦІЇ У НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНИХ ТЕКСТАХ Р. БРЕДБЕРІ

Подсєвак К.С.

Київський національний лінгвістичний університет

Вираженням індивідуально-авторського світобачення письменника є його художні тести. Дослідження художніх концептів авторських текстів, зокрема, способів їх вербалізації, допомагає виявити зв'язки елементів текстів, їхню концептуальну цілісність, та визначити особливості індивідуально-авторського стилю письменника.

Основними способами вербалізації художніх концептів є пряма та непряма номінація (Уфимцева, 1997, сс. 7–98). Пряма номінація як спосіб, що ґрунтується “на використанні форм в їхній первісній функції для визначення даного об’єкту в даних умовах” (Серебренников, & Уфимцева, 1997, сс. 243) використовується автором для безпосереднього співвіднесення з референтом. Залежно від функцій та значення лексичних засобів прямої номінації, розрізняють пряму субстантивну, пряму атрибутивну та пряму процесуальну номінацію.

Пряма атрибутивна номінація художнього концепту ґрунтується на категорії атрибутивності, яка трактується як один із засобів пізнання, трансформації і збереження інформації про характеристику квалітативності субстанції (Глушак, 1999, сс. 3–10).

Художній концепт ЛЮДИНА у науково-фантастичних творах Р. Бредбері вербалізується атрибутивними конструкціями, які складаються з декількох компонентів. В таких конструкціях ядром є пряма субстантивна номінація концепту, виражена іменником, займенником або власним іменем персонажів, а граматично залежними від цього ядра є один або декілька компонентів, виражених різними частинами мови (Проскура, 2006, с. 6).

Художній концепт ЛЮДИНА найчастіше вербалізується як багатокомпонентними атрибутивними конструкціями, так і двокомпонентними атрибутивними конструкціями. Двокомпонентні конструкції представлені ядром та дієприкметником минулого часу у пре- або постпозиції: “*Montag stood, his mouth opened.*”; “*The tick of the playing-cards on the greasy table top, all the sounds came to Montag, behind his closed eyes...*” (Bradbury, 1953, p. 29, 30)

Багатокомпонентні атрибутивні конструкції репрезентовані наступним чином:

- іменник-ядро + прийменник + іменник-атрибут: “*Only the man with the Captain's hat and the sign of the Phoenix on his hat, at last, curious, his playing cards in his thin hand, talked across the long room.*” (Bradbury, 1953, p. 23)
- іменник/займенник-ядро + дієприкметник теперішнього часу + прийменникова конструкція: “*There was only a girl walking with him now, her face bright as snow in the moon light, and he knew she was working.*” (Bradbury, 1953, p. 4);
- іменник-ядро + прийменник + іменник-атрибут + прийменникова конструкція:

“And the men with the cigarrets in their straight-lined mouths, the with eyes off puff-adders, took up their load of machine...” (Bradbury, 1953, p. 13)

Використовуючи атрибутивні конструкції, автор має змогу якісно охарактеризувати персонажі, предмети, явища та процеси своїх художніх текстів за різними параметрами.

Так, шляхом контекстуального аналізу виявлено, що у науково-фантастичних текстах Р. Бредбері засоби прямої атрибутивної номінації концерту ЛЮДИНА характеризують:

- вік: *“I'm afraid of children my own age.”; Montag tried to see the men's faces, the old faces he remembered from the firelight.”* (Bradbury, 1953, p. 27, 147)
- зовнішній вигляд: *“Montag walked slowly toward the fire and the five old men sitting there dressed in dark blue denim pants and jackets and dark blue suits.”* (Bradbury, 1953, p. 140)
- професійну діяльність: *“This is Fred Clement, former occupant of the Thomas Handy chair at Cambridge in the years before it became an Atomic engineering School.”* (Bradbury, 1953, p. 143)

Таким чином, пряма атрибутивна номінація концепту ЛЮДИНА у науково-фантастичних текстах Р. Бредбері реалізується дво- та багатокомпонентними атрибутивними конструкціями, які складаються з ядра, що є прямою субстантивною номінацією концепту ЛЮДИНА, і атрибута, представленого дієприкметником, який визначає людину через характеристики її віку, зовнішності, професійної діяльності тощо. Завдяки атрибутивним конструкціям автор створює власний неповторний художній стиль, в якому детально характеризує своє бачення людини.

ЛІТЕРАТУРА

- Глушак, В. М. (1999). *Атрибутивные измерения текста как лингвистический феномен концептуальной связи: на материале немецкого языка.* (Автореферат кандидатской диссертации). Московский ордена дружбы народов государственный лингвистический университет. Москва.
- Проскура, Я. В. (2006). *Атрибутивные конструкции в немецком языке: когнитивный и функциональный аспект* (Автореферат кандидатской диссертации). Кузбасская государственная педагогическая академия, Барнаул.
- Уфимцева, А. А. (1997). Лингвистическая сущность и аспекты номинации. В Б. А. Серебренников, А. А. Уфимцева (ред.). *Языковая номинация: (общие вопросы)* (сс. 7-98) Москва: Наука.
- Ханаху, Д. Р. (2007). *Атрибутивные словосочетания в английском и русском языках (сопоставительно-типологический анализ).* (Автореферат кандидатской диссертации). Адыгейский государственный университет, Майкоп.
- Серебренников, Б. А., Уфимцева А. А. (ред.). (1997). *Языковая номинация: (общие вопросы)* Москва: Наука.
- Bradbury, R. (1953) Fahrenheit 451. Retrieved from: <http://raybradbury.ru/>

УКРАЇНСЬКА ШКОЛА НЕВЕРБАЛІСТИКИ: ПІДХОДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Пожар А.Б.

Київський національний лінгвістичний університет

Українська школа невербалістики зародилася у 80-х роках ХХ століття завдяки науковим дослідженням Л.Ю. Куліш (Кулиш, 1983), Н.В. Василенко (1979), І.І. Серякової (Серякова, 2012). Ці та інші роботи свідчать про те, що українські дослідження виконувалися в рамках функціонально-номінативного напрямку лінгвістики. Були запропоновані класифікації жестів на основі сфери їх застосування, розглянуті функції невербальних компонентів комунікації. На матеріалі різних мов виявлено номінації кінесичних, паралінгвістичних компонентів комунікації, способів їх подання в мовленнєвому акті.

Фундаментальна робота Л.В. Солощук (2006) “Взаємодія вербальних і невербальних компонентів комунікації в сучасному англomовному дискурсі” зміцнила лінгвістичне підґрунтя вітчизняної невербалістики: було виявлено не тільки комунікативну природу невербальних компонентів, але й встановлено моделі їх взаємодії з вербальними компонентами в сучасному англomовному дискурсі. Авторкою доведено, що номінації кінесичних, проксемічних і просодичних комунікативних компонентів, будучи структурним елементом діалогічного дискурсу, взаємодіють із вербальними компонентами на двох рівнях – макрорівні і мікрорівні. Макровзаємодія вербальних і невербальних компонентів відбувається в процесі автономного функціонування невербального знака як діалогічної репліки. Таким чином, мовленнєвий акт трансформується в парамовленнєвий, якому притаманні всі функції, властиві мовленнєвому акту. Мікровзаємодія відбувається в разі їх об’єднання в рамках однієї репліки й організована на основі таких принципів: принципу координації, принципу субординації, принципу ідентифікації, принципу контрадикції, виділених залежно від особливостей організації інформативного поля висловлення, його структурно-семантичної побудови і прагматичної установки.

Нові напрями дослідження української школи невербалістики – когнітивнодискурсивний і номінативно-прагматичний – окреслилися завдяки роботам І.І. Серякової (Серякова, 2012) та її послідовників. У монографії “Невербальный знак коммуникации в англоязычных дискурсивных практиках” (Серякова, 2012) висвітлено семіозисні процеси в системі невербальних компонентів комунікації, невербальний знак вивчено в когнітивному, функціональному, номінативному і прагматичному аспектах. Дослідницею запропоновано польове моделювання системи невербальних знаків. Уперше вивчено когнітивну проблематику невербального знака як комунікативного коду, визначено його еволюційну значущість у глотогенезі, виявлено зв’язок невербального знака з архітектурою когніції і запропоновано трактування метафори невербального каналу зв’язку в комунікативному процесі (Серякова, 2012). І.І. Серякова розробила концептуальні засади невербалістики як

лінгвістичної науки комунікативного спрямування, і виявила когнітивно-дискурсивну проекцію об'єктів дослідження (невербального знака, невербального модуля, соматикону) на загальний комунікативний простір дискурсивної практики.

Таким чином, завдяки теоретичним і прикладним дослідженням української школи невербалістики в рамках комунікативної лінгвістики по-різному сформувалися такі основні напрями невербалістики:

- функціональний напрям, що розглядає функціональні можливості невербальної поведінки як маркерів психологічних станів і прагматичних намірів комунікантів;

- етнокомунікативний напрям, який вивчає невербальну поведінку людини як спосіб існування в лінгвокультурі;

- когнітивно-дискурсивний напрям, що вивчає невербальні знаки як специфічні способи пізнавальної діяльності людини, які знаходять репрезентацію в дискурсивних практиках;

- психолінгвістичний напрям, що виявляє роль візуального та психологічного в комунікації;

- номінативно-прагматичний напрям, який досліджує позначення невербальних дій засобами мови і мовлення, а також виявляє роль таких номінацій у письмовому дискурсі.

ЛІТЕРАТУРА

Василенко, Н. В. (1979). *Семантика и прагматика предложений с глаголами кинесической коммуникации* (Автореферат кандидатской диссертации).

Киевский государственный университет им. Тараса Шевченко, Киев, СССР.

Кулиш, Л. Ю. (1983). Неязыковые средства коммуникации. *Вестник Киевского университета. Серия: Романо-германская филология*, 17, 29-35.

Серякова, И. И. (2012). *Невербальный знак коммуникации в англоязычных дискурсивных практиках* [монографія]. Киев: Изд. центр КНЛУ.

Солощук, Л. В. (2006). *Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англомовному дискурсі*. Харків: Константа.

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ДИСКУРСИВНОГО АНАЛІЗУ

Поздняков К.О.

Київський національний лінгвістичний університет

Дискурс-аналіз – це міждисциплінарний напрямок, актуальний для багатьох гуманітарних наук, які, маючи власний понятійний апарат та різну методологію, використовують дискурс-аналіз відповідно до власних об'єктів дослідження. Така спрямованість дискурс-аналізу пов'язана зі значенням поняття *дискурс*. Дискурс, за Н. Д. Арутюною, є наслідком взаємодії дійсності і тексту, яким ця дійсність описується, тексту, зануреного у життя (Арутюнова, 1998). Природа такої взаємодії, безумовно, виходить далеко за

межі власне лінгвістичного представлення тексту, як сукупності морфем, з'єднаних синтаксичною ієрархією в написаному тексті або послідовності акустичних сигналів у мовленні.

Найважливішими факторами актуалізації тексту як елементу дійсності, на думку представників лінгвістичного аналізу тексту (de Bougrande, 1997), (Schiffrin, 2001), є його співвіднесеність з дійсністю (когерентність) та впорядкованість елементів тексту (когезія) таким чином, щоб структура тексту віддзеркалювала стан справ, які описуються.

Дещо іншим чином аналіз дискурсу представлено послідовниками конверсаційного аналізу (Hutchby, Wooffitt, 2002). У конверсаційному аналізі (КА) в фокусі дослідження знаходяться не лінгвістичні структури тексту, а способи його використання, зокрема, КА розглядає мовлення як основу кожної соціальної діяльності, в якій мова виступає лише функціональним набором правил. У КА під висловленням розуміється не семантична взаємодія елементів, що до нього входять, а продукт, що використовується в мовленні і породжується, виходячи з намірів мовця та контексту комунікативної ситуації.

Одним з найбільш розвинених напрямків дискурс-аналізу є критичний дискурс-аналіз (КДА), який бере свій початок в роботах представників лінгвістичного повороту в філософії Л. Вітгенштейна, Дж. Остіна та Г. Райла. КДА ввібрав в себе елементи і лінгвістики тексту, і конверсаційного аналізу (Flowedre, Richardson, 2018). Основною метою КДА вбачається опис наявних культурних та соціальних явищ за допомогою аналізу лінгвістичних структур тексту. Вважаючи мовлення найбільш поширеною соціальною активністю, представники КДА співвідносять текст і контекст для виявлення законів співіснування представників певних соціальних груп або в цілому співіснування соціальних груп між собою (Fairclough, 2012).

Актуальною наразі є також модель когнітивної обробки дискурсу, що була запропонована Т. ван Дейком. На думку ван Дейка (van Dijk, 1997), дискурс складається з ієрархії різних рівнів знання, на базі яких вибудовується комунікативний акт. Комплексний аналіз комунікативного акту, що складається з аналізу лінгвістичних структур тексту, в першу чергу семантичних і синтаксичних, та аналізу соціокультурного контексту, в якому породжується текст, дозволяє формально відтворити дискурсивну ієрархію та на її основі побудувати когнітивну модель комунікації.

Як висновок слід зазначити, що на сьогодні дискурс-аналіз є найбільш розвинутим напрямком європейської лінгвістики. Характерні для сучасної науки інтегральні процеси створюють нові методологічні основи, які дозволяють об'єктивніше описувати організацію мовлення та тексту, таким чином сприяючи *грунтовнішому дослідженню* когнітивних процесів людини.

ЛІТЕРАТУРА

Арутюнова, Н. Д. (1998). Дискурс. В В. Н. Ярцева (Гл. ред.), *Большой энциклопедический словарь* (сс. 136–137). Москва: Большая Российская энциклопедия.

- de Beaugrande, R. A. (1997). *New Foundations for a Science of Text and Discourse*. Greenwich, CT: Ablex.
- Fairclough, N. (2012). *Critical discourse analysis*. London: Routledge.
- Flowerdew, J., & Richardson, J. E. (2018). *The Routledge Handbook of Critical Discourse Studies*. New York: Routledge.
- Hutchby, I., & Wooffitt, R. (2002). *Conversation Analysis principles, practices and applications*. Cambridge: Blackwell Publishers Ltd.
- Schiffrin, D. (2001). *The Handbook of Discourse Analysis*. Cambridge: Blackwell Publishers Ltd.
- van Dijk, T. (1997). *Discourse as Structure and Process*. London: Sage.

МЕТАФОРИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ОБРАЗІВ МІФІЧНИХ ПТАХІВ У ПРОМОВАХ ТУРЕЦЬКИХ ПОЛІТИКІВ

Польова О.С.

Київський національний лінгвістичний університет

Міфологія як невід’ємна частина будь-якої культури чинить істотний вплив на мову. На думку Л. В. Калашнікової (2009), “міф і мова тісно переплітаються одне з одним, оскільки їм притаманна спільна концептуальна форма – метафоричне мислення” (с. 96). Ми, у свою чергу, вбачаємо єдність метафори й міфу в інтуїтивному баченні спорідненості між різними явищами та об’єктами, а також у багатозначності, що потребує не так розуміння, як тлумачення.

У метафорі відбивається не цілісний міф, а міфологема, тобто важливий для міфу персонаж або ситуація (Маслова, 2001, с. 98). Асоціації з міфічними персонажами, істотами, явищами, можуть характеризуватися як позитивними, так і негативними конотаціями, про що свідчать метафори, які ми виявили у промовах турецьких політиків.

Міфологія у світогляді турків посідає другорядне місце, на відміну від релігійних вірувань, проте деякі міфологічні уявлення збереглися й до сьогодні; зокрема ті, що пов’язані зі світом тварин.

У міфології тюркських народів поширений міф про фантастичну істоту Сімург, або Фенікс, короля всіх птахів. У турецькій міфології цей птах відомий як Анка (тур. “Anka/ Zümrüdüanka”). Турецький дослідник Я. Чорухлу (2002) стверджує, що птах-фенікс, передбачаючи смерть, спалює себе у власному гнізді й відроджується з попелу (с. 130). Тому в метафоричному тлумаченні Фенікс, або Анка символізує вічне оновлення, відродження, безсмертя тощо. Наприклад, депутат Д. Бахчелі порівняв із міфічним птахом Туреччину: “*Türkiye Anka Kuşu gibi küllerinden yeniden doğacaktır*” – “Туреччина відродиться з попелу, як птах Анка/ Фенікс”. Подібну метафору знаходимо у виступі колишнього прем’єр-міністра А. Давутоглу з нагоди річниці битви під Чанаккале: “*Modern Türkiye Cumhuriyeti bir felaketin külleri arasından Anka kuşu gibi yeniden ve daha güçlü bir şekilde doğabilmiştir*” – “Сучасна Турецька

Республіка змогла відродитися з попелу цієї трагедії, як птах Фенікс, і стати сильнішою країною". Як бачимо, турецький вислів "Anka Kuşu gibi küllerinden yeniden doğmak" (досл. "заново народитися з попелу, як птах Фенікс") має переносне значення "повністю відродитися, пережити кардинальні зміни".

Дослідник тюркської міфології М. Ураз зазначає, що крім птаха Анки, чарівним птахом також вважається птах Хумай (тур. "Hüma kuşu"), якого турки часто називають "devlet kuşu" (досл. "державний птах"), або "cennet kuşu" (укр. "райський птах") (Uraz, 1994, с. 156). Водночас Я. Чорухлу (2002) додає, що Хумай – це віщий птах, птах щастя, який наділяє могутньою владою людину, на яку він кидає свою тінь (с. 132). У турецькій мові словосполучення "devlet kuşu" (укр. "державний птах") має переносне значення "неочікувана подія", а також є частиною фразеологізму "başına devlet kuşu konmak" (досл. "на голову сів державний птах"), що в метафоричному тлумаченні означає "досягти неочікуваного успіху" (Çoruhlu, 2002, с. 37). Наприклад, у своєму непрямому зверненні до президента Р. Ердогана, на голову якого сіла куріпка під час одного з візитів до м. Різе, депутат Д. Бахчелі сказав: "*Bizi muhatap almış olsaydın, eğer Devlet Bahçeli'yi dinlemiş olsaydın, başına keklik değil, devlet kuşu konardı*" – "Якби ти звернувся до нас, якби послухав Девлета Бахчелі, ти б досягнув успіху (досл. тобі б на голову сіла не куріпка, а державний птах)". У висловленні політика реальний випадок із життя метафоризується, оскільки тут куріпка символізує невдачу, а державний птах, навпаки, – успіх.

У своїй праці М. Ураз також згадує про птаха-стерв'ятника (тур. "akbaba"), який поїдав трупи інших міфічних істот (Uraz, 1994, с. 155). У метафоричному плані зі стерв'ятником часто порівнюють жорстоких людей, здатних убивати й проливати чужу кров. Наприклад, депутат Д. Бахчелі називає стерв'ятниками представників інших політичних партій, які недоброчесно ставляться до виконання своїх обов'язків: "*Akbabalar uçuyor etrafımızda, çakallar geziyor hisarlarımızda*" – "Навколо нас літають стерв'ятники і ходять шакали". А президент Р. Ердоган удається до подібної метафори, засуджуючи діяльність терористичних організацій: "*Çevremizde sırtlanlar, üzerimizde akbabalar dolaşırken biz kendi aramızda kavgaya tutuşamayız*" – "Ми не можемо вести боротьбу одне проти одного тоді, як довкола нас ходять гієни і літають стерв'ятники".

У міфах давніх тюрків також змальовано образ двоголового орла (тур. "çift başlı kartal"), який символізує благородство, перемогу, силу. Проте метафоричне порівняння "çift başlı kartal gibi" (укр. "як двоголовий орел") може вживатися щодо людей, явищ, процесів, які мають дві протилежні якості, характеристики, напрями тощо: "*Türkiye çift başlı kartal gibi bir yüzü Doğu'ya diğer yüzü de Batı'ya dönük bir şekilde, bundan böyle de yoluna devam edecek*" – "Туреччина схожа на двоголового орла, одна її голова дивиться на Схід, а інша – на Захід, і так буде тривати й надалі".

Тюркська міфологія справляє вагомий вплив на формування уявлень турків про навколишню дійсність, тому попри стилістичну строгість політичної комунікації вживання міфологічних сюжетів у промовах турецьких політиків не

є випадковим. Ми виявили, що в турецькій картині світу асоціації з такими міфічними птахами, як птах Фенікс, державний птах і орел у переносному плані символізують відродження, успіх і силу. Натомість метафоризований образ птаха-стерв'ятника уособлює жорстокість і підступність.

ЛІТЕРАТУРА

- Калашникова, Л. В. (2009). Метафора и миф. Метафорическое мышление. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*, 1 (3), 96-98.
- Маслова, В. А. (2001). *Лингвокультурология*. Москва: Академия.
- Çoruhlu, Y. (2002). *Türk mitolojisinin ana hatları*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Uraz, M. (1994). *Türk mitolojisi*. İstanbul: Düşünen Adam Yayınları.
- Ağakay, M. A. (1949). *Türkçede mecazlar sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

МІФОЛОГЕМА ОРЛА У ГІНДІМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Пономаренко А.Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Актуальність даної теми обумовлена підвищеним інтересом сучасної лінгвістики до формування національного менталітету засобом мови, відображенню в ньому окремих фрагментів мовної картини світу, а також недостатньою вивченістю в лінгвокультурологічних дослідженнях найменувань міфологічних персонажів, що використовуються в переносних значеннях у сучасній мові гінді.

У цій роботі ми розглядаємо міф як стереотип масової буденної свідомості, у якому слово-міфологема розуміється як слово особливого міфологічного змісту, результат діяльності міфологічного мислення щодо структурування світу. Міфологеми як міфологізовані мовні одиниці створюють мовну картину світу, унікальну для кожної окремої нації, і обов'язково несуть у своєму значенні етнокультурний компонент. Мовна картина світу – це відображений засобами мови образ свідомості – реальності, модель інтегрального знання про концептуальну систему уявлень, що репрезентується мовою.

Орел – це один з найбільш поширених, універсальних і стародавніх символів та архетипів, що зустрічається у міфологіях різних народів світу. Він втілює собою міць, швидкість і свободу, асоціюється з величчю, владою (особливо царською), пануванням, відвагою, натхненням, духовним піднесенням. Цей птах уособлює полуденне Сонце, піднесення, натхнення, свободу, перемогу, гордість, хоробрість, царське походження, владність, висоту, стихію повітря. Вважається, що орел здатний долетіти до Сонця, дивитися на нього і, не кліпаючи, з'єднатися з ним. Саме тому орел уособлює зір і духовне начало в людині, яке може здійснитися до Небес. Орел – цар птахів і найважливіший солярний символ всіх богів Сонця, правителів, а також воїнів. Надзвичайно широке поширення в міфології і мистецтві країн Азії має мотив боротьби орла і змії. За аккадським міфом про царя Етан, колись Змія і Орел

дружили, але потім стали ворогами після того, як Орел, боячись, що йому і його дітям не вистачить їжі, пожирає дітей змії (Temkin & Erman, 1975). У даному протистоянні орла і змії орел пов'язується з вершиною світового дерева, а змія – з його корінням. У боротьбі зі змією орел втілює сонячне божество, а змія – хтонічний та смертоносний початок, який співвідноситься з місяцем. Поєдинок орла зі змією відображає перемогу духу та інтелекту над матерією, нижчими силами, інстинктами. Крім того, орел уособлює світ невиявлений, тоді як змії – невиявлену темряву, а разом вони складають космічне ціле, поєднання духу і матерії.

Божественною символікою орел наділений і в індуїзмі. Верховна тварина бога Вішну – напівлюдина-напіворел – Гаруда (санскр. गरुड, “орел”) – уособлення божої благодаті й самого сонця. Він – цар птахів, пожирач змії і винищувач усякого зла. У віруваннях індусів здобич птаха Гаруди – змії, що гніздяться в головах невіруючих і тих, хто сумнівається у Всевишньому, тому Гаруда являється символом просвітленого розуму (Pattanaik Devdutt, 2003). Цей птах носив на своїй сильній спині по небу бога Вішну і його дружину Лакшмі. Величний орел з'являвся за безмовним покликом Вішну і боровся разом з ним проти злих демонів і зміїв. Гаруда був сяючим і жарким, як сонце. Політ священного орла Гаруди в Індії порівнюють із ходом світила по небу. Ще одна міфологічна властивість орла – його надзвичайне довголіття. Вірили, що він живе найдовше всіх птахів і має здатність до омолодження. Коли настає старість, орел летить на край світу і, скупавшись у озері з живою водою, знову стає молодим (Gupta & Valpey, 2013).

Існує чимало легенд про Гаруду. Одна з найбільш поширених – легенда про викрадення цим птахом соми-амріти – напою безсмертя. Епос змальовує царя птахів з золотим тулубом, крилами жовтогарячого кольору, головою людини, але з дзьобом орла. Гаруда був наділений такою великою силою, що міг звернути гори й накрити своєю тінню землю, немовби велетенська хмара. Коли Гаруда сідав на священні дерева, згиналися і ламалися їх гігантські гілки і стовбури, де гніздилися тисячі звичайних птахів. Грізний він був для всіх, хто ставав на його шляху.

У гіндімовному фольклорі частіше зустрічаються прислів'я і приказки не з самою міфологемою орла-гаруди, але з найближчими його пернатими родичами, які ототожнюються за своїми якостями з орлом, такі як шуліка, яструб та ін.:

- कबूतर कबूतर के साथ उड़ता है और बाज़ बाज़ के साथ – “голуб з голубом літає, а орел – з орлом”, порівн. “Знайся кінь з конем, а віл – з волон”;

- चील का मूत – майже неможлива річ, дослівно: “сеча шуліки”;

- चील के घरे माँस कहाँ ? - буквально: “де взятися м'ясу в домі шуліки?” або “В шуліки м'ясом не розживешся” (так говорять про людину, від якої очікують отримати те, чого вона ніколи не мала);

- चील बैठे तो एक खड़ ले ही उड़े – “Де сидів шуліка, там і билінки не знайдеш” (про старанну людину);

З огляду на наведені вище приклади, можемо зробити наступні висновки: у гіндімовній картині світу міфологема орла несе позитивні значення. Конкретне трактування певної міфологеми тварини або у нашому випадку птаха накладає відбиток на менталітет і мовну картину світу певної нації. Міфологема орла глибоко вплинула на формування національно-культурних особливостей гіндімовної картини світу.

ЛІТЕРАТУРА

- Temkin, E., Erman, V. (1975). *Myths of Ancient India*. Moscow: Nauka.
- Pattanaik, Devdutt (2003). *Indian mythology: tales, symbols, and rituals from the heart of the Subcontinent. Inner Traditions*. Rochester: Bear & Company.
- Gupta, R. & Valpey, K.(2013).*The Bhagavata Purana: Sacred Text and Living Tradition*. New York: Columbia University Press.

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Поплавець О. Є.

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова

В Україні все помітніше активізується опрацювання різнобічної лінгвістичної і лінгводидактичної проблематики, яка стосується якостей та виявів такого неповторного феномена, як українська мова. І все ж чимало з того, що сукупно утворює безмежний простір усієї системи української мови, й донині досліджено або лише в загальних рисах, або ж тільки в багатьох конкретних частковостях. До таких ланок і об'єктів вивчення в україністиці належить і педагогічна лексика, яка потребує особливої дослідницької уваги.

Актуальність дослідження педагогічної термінології в теоретичному плані зумовлюється достатньо високою питомою вагою її в сучасній українській мові з огляду на значення, яке має освіта та виховання у житті нашого суспільства. Внаслідок складних соціально-політичних і культурних умов формування української нації вона переживала як періоди піднесення, так і періоди тривалого вимушеного затишшя. Педагогічна наука завжди була своєрідним індикатором політичної, економічної та інтелектуальної свободи українського народу, адже педагогіка – не лише сучасна наука, а й мудрість народу, надбання багатьох поколінь, визначальним чинником формування інтелектуальної еліти, духовності та національної самосвідомості.

Та попри цікаву й “багату” лінгвальну та позалінгвальну історію, українська педагогічна термінологія довгий час спеціально комплексно не вивчалася. Вона залишалася в основному поза увагою термінознавчих досліджень і тоді, коли на межі ХХ – ХХІ ст. українська наука активно збагачувалася працями, присвяченими теоретичним і практичним аспектам формування, унормування та кодифікації української науково-технічної

термінології загалом (А.С Д'яков., Т.Р Кияк., І.М Кочан., Т.В Михайлова., Г.В. Наконечна).

Педагогічна термінологія української мови становить собою систему, що інтенсивно формується за загальними тенденціями розвитку та закономірностями функціонування сучасної української мови. Педагогічна лексика – упорядкована, галузева підсистема мови і науки, яка характеризується системно-мовною і предметно-логічною єдністю свого змісту. Вона, складова частина загально літературної мови, використовує її засоби вираження, функціонує за її законами.

Педагогічні найменування у точному розумінні цього слова створювалися ще у Давній Русі разом з появою шкільного навчання. Твори про виховання, пам'ятки писемності, засоби народної педагогіки XI – XIII ст. залишили слід в історії педагогіки як зразки формування педагогічних понять. Педагогічна лексика тоді, звичайно, не виділялась як самостійна спеціальна галузь словникового фонду: вона органічно формувалася із понять, пов'язаних з називанням основних життєвих процесів, що свідчить про первинність форм активної практичної діяльності від відповідних понять і термінів. Джерелом багатьох сучасних педагогічних словосполучень і термінів, утворених в результаті афіксальної і семантичної деривації, є давньоруський лексичний фонд, ядро якого сягає епохи праслов'янської єдності. Формування педагогічної терміносистеми здійснювалося із залученням запозичень із чужих мов: *старослов'янської, грецької мови, латини*. Запозичення – важливе джерело поповнення педагогічної лексики. Більшість іншомовних лексем – інтернаціоналізми, що походять із греко-латинського джерела (*школа, гімназія, професор, магістр, екзамен, лекція* тощо) і відображають поза національний характер педагогіки. Отже, засвоєння іншомовної лексики, пов'язаної із навчанням та освітою, відбувається у загальноєвропейському контексті.

У XV – XVIII ст. створюються передумови формування майбутньої наукової педагогічної термінології. У XVI – XVIII ст. велику роль відіграли братства, козацька епоха, які стали високим злетом української педагогічної думки світового масштабу. Внаслідок постійної реорганізації системи освіти, у XIX - на початку XX ст. тривало далі збагачення української педагогічної лексики. Протягом XX – XXI ст. українська педагогічна термінологія пройшла складний шлях розвитку – від власних термінологічних систем до прямого запозичення лексичних одиниць із західноєвропейських та російської мов, і знову до вироблення власних, уже системніших, термінологічних систем.

У розвитку педагогічної термінології мала значення діяльність українських громадських діячів, учених, письменників: Михайла Драгоманова, Агатангела Кримського, Івана Франка, Івана Нечуя-Левицького, Михайла Коцюбинського, Лесі Українки та інших.

Таким чином, становлення і розвиток системи педагогічної термінології в українській мові визначається рядом позамовних і власне мовних факторів, що

перебувають у тісному діалектичному зв'язку і впливають на функціонування словникового складу педагогіки протягом усього періоду її існування. Основоположними педагогічними чинниками є характер національної науки, техніки, розвиток матеріальної і духовної культури, становище мови в суспільстві і ступінь розвиненості відповідних функціональних стилів. Поява нових понять і реалій, безперервна діяльність учених і педагогів-практиків зумовлює виникнення нових слів або розвиток нових значень в існуючих словах.

ВІДТВОРЕННЯ ФОНЕТИЧНИХ ВІДХИЛЕНЬ У ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

Попович Ю.О.

Київський національний лінгвістичний університет

Завдання відтворення фонетичних відхилень в англійській художній літературі є нелегким з огляду на те, що фонетичні відхилення в українській мові здебільшого мають діалектний чи індивідуальний характер. Деякі перекладачі використовують суржик у відтворенні таких відхилень, що в окремих випадках може призводити до надмірного одомашнення й зміщення акцентів, а також втрати статусного підтексту у мовленні персонажів. А отже, від перекладача вимагається чимала майстерність у відтворенні фонетичних особливостей мовлення персонажа з урахуванням ідіостилю автора, жанрово-стильових особливостей твору.

Згідно з висновками дослідження І. Трофімчук про відтворення мовленнєвих відхилень у перекладі, на фонетичному рівні адекватно відтворити відхилення в англійській мові українською досить непросто: задля збереження стилістичної тональності оригіналу, статусної маркованості й комічності мовлення персонажів перекладачі вдаються до різних тактик, відтворюючи такі відхилення за допомогою вульгаризмів, згрубілих слів, зниженої лексики, вилучення або “ковтання” складів чи певних голосних та приголосних в українській мові, компенсації тощо. Нерідко перекладач повністю змінює структуру речення, не відтворюючи власне слова з помилками, а замінюючи їх іншими (Трофімчук, 2014, сс. 316-321).

У наступному прикладі спостерігаємо такі фонетичні відхилення як невимовлений звук [ð] у слові *them* та вилучення звуку [j] у слові *duty*: “*Baxter’s the keeper, and when he finds strange dogs hunting about, he takes and shoots ‘em. It’s keeper’s dooty miss, I think that dog will die.*” (Collins) / “*Бакстер – це лісник і, коли він побачить прибудну собаку, то й застрелить її. Такий його обов’язок, міс. А ця собака, мабуть, здохне.*” (пер. О. Мокровольського)

О. Мокровольський вдається до компенсації фонетичних помилок шляхом розмовного порядку слів (*то й застрелить її*) й грубого *здохне*. До такої ж тактики перекладу вдається й О. Сенюк у відтворенні репліки посудниці, яка лестить вищій від неї за статусом ключниці: “*The little kitchen-maid on her promotion was standing at her mistress’s side, quite delighted during the operation,*

and wagging her head up and down and crying, “Lor, Mum, ‘tis bittiful.”” (Thackeray) / “Молоденька посудниця, догоджаючи господині, стояла поряд, захоплено кивала головою й вигукувала: “Ловко, мем, господи, як ловкенько!”” (пер. О. Сенюк).

У перекладах репліки Елізи Дулітл одночасно застосовано кілька тактик: “THE FLOWER GIRL. *Nah then, Freddy: look wh’ y’ gowin, deah.*” (Show) “Квіткарка. *Ну шо се ти, Хреді! Чо’ ни дивисся, куди ступайш, любчику?*” (пер. О. Мокровольського) / “КВІТКАРКА. *Ну, ти, Хреді, диви, куди сунеш!*” (пер. М. Павлова).

У обох перекладах цього уривку спостерігаємо вживання усічення (чо’). М. Павлов компенсує помилки за допомогою фонетичної заміни [ф] на [х] (Хреді) та просторіччя. О. Мокровольський вдається до характерних для української мови фонетичних відхилень (Хреді, ни дивисся, ступайш) та просторіччя (ну шо се ти, диви, куди сунеш), проте, на жаль, його знахідки не сценічні, а суто текстові.

Таким чином, фонетичні відхилення в англійській мові переважно відтворюються українською за допомогою тактик компенсації просторіччям, усічення, вилучення або “ковтання” складів чи певних голосних та приголосних, заміни.

ЛІТЕРАТУРА

- Коллінз, В. (1989). *Твори в двох томах: Жінка в білому*. Київ: Дніпро. Взято з <http://www.e-reading.club/book.php?book=1002535>
- Теккерей, В. М. (1983). *Ярмарок суєти: Роман без героя*. Київ: Вища школа. Взято з <http://www.ukrlib.com.ua/books-zl/printthebookzl.php?id=397&bookid=0&sort=0>
- Трофімчук, І. (2014). Відтворення ключових мовленнєвих актів драматичного твору в перекладі. *Мовні і концептуальні картини світу*, 47(2), 448–457.
- Шоу, Б. (1994). Пігмаліон (Перекл. з англ. О. Мокровольського). *Тема*, 4, 2–79. Взято з http://www.ae-lib.org.ua/texts/shaw__pygmalion__ua.htm
- Шоу, Б. *Пігмаліон* (Перекл. з англ. М. Павлова). Взято з <http://www.litmir.co/br/?b=197669>
- Collins, W. (1996). *The Woman in White*. Oxford, New York: Oxford University Press. Retrieved from <http://www.readbookonline.net/title/35321/>
- Thackeray, W. M. *Vanity Fair*. Retrieved from <http://www.literaturepage.com/read/vanity-fair.html>
- Shaw, B. (1972). *Pygmalion*. Moscow: Higher school publishing house. Retrieved from <http://www.gutenberg.org/files/3825/3825-h/3825-h.htm>
- Knowledge (of social and cultural institutions, themes, genres, etc.)
 - Frequency-restricted (rare, marked v. familiar)
 - Appreciation (of humor-value of theme, approach, presentation, occasio

ДРЕВНЕРУССКАЯ ЛЕКСИКА В ИСТОРИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ СОВРЕМЕННОГО “НЕИСТОРИЧЕСКОГО” РОМАНА

Потапова Г. Н.

Киевский национальный лингвистический университет

В современной русской литературе творчество Е. Г. Водолазкина стоит несколько особняком. Связано это прежде всего с тем, что герои Водолазкина люди необычные, и в романе “Лавр”, и романе “Авиатор” перед читателями предстают особые “путешественники во времени”. Для создания особого дискурса романов автор активно использует языковую игру. Так, например, гармоничное соединение древнерусской и современной русской лексики в романе “Лавр” и формирует такой необычный языковой дискурс, который, в свою очередь, отражает тенденции современной постмодернистской литературы.

Целью нашей работы стало изучение и описание характера древнерусской русской лексики, используемой в романе. В результате проведенного исследования было обнаружено: имен существительных (110 ед. – 57%); имен прилагательных (17 ед. – 9%); глаголов (32 ед. – 17%); местоимений (4 ед. – 2%); союзов (10 ед. – 5%); частиц (5 ед. – 2%); наречий (15 ед. – 8%); числительных обнаружено не было.

С помощью древнерусских местоимений писатель не только избежал тавтологии, но и передал характер речи того времени. Он употребляет много форм наречий по значению, что говорит о задаче писателя обогатить язык повествования и передать дух эпохи.

В древнерусском языке употребление союзов было еще недостаточно дифференцированным. В процессе развития языка уточняются функции союзов. Помимо этого, изменения осуществляются также в стилистическом и структурном плане. В романе “Лавр” Е. Водолазкин показывает то состояние развития речи, присущее русскому языку XVI века. Было выявлено большое количество древнерусской лексики, которая характеризует все аспекты жизни древнерусского общества. С точки зрения происхождения подавляющее большинство устаревших и редких слов являются исконными.

Среди редкой и устаревшей лексики встречаются омонимы: *аз* (мест. и сущ.), *бо* (союз и част.), *добро* (сущ. и нареч.), *обаче* (союз и част.), *яко* и *якоже* (союз и нареч.). Полными лексическими омонимами являются лексемы *куколь* (лекарственное растение) и *куколь* (монашеский головной убор). Многочисленными лексемами являются *верста*, *идеже*, *отходный*, *пробыть*, *пробывать*, *пробывание*, *се*, *твердь*, *чадо*, *чрево*, *яко* (союз). Ряд лексем употребляется в составе устойчивых сочетаний: *изыти из жизни сея*, *отходить света сего*, *осенять крестным знаменем*, *князь мира сего*, *отвертеть лицо*, *предержать власть*, *преткнуть ногу*.

Имена прилагательные в романе не только характеризуют человека по его характеру и психологическим особенностям, но и указывают на особенные аспекты жизни людей того времени. Заимствованная неславянская лексика в

романе єдинична. Среди этих слов находим: слова греческого происхождения (*адамант, кафизма, китоврас, палаты, стадий, терпентин, трапеза, харадр*); слова латинского происхождения (*тривиум, кеадриеум*); слова итальянского происхождения (*дукат*); слова арабского происхождения (*мамлюк*); слова персидского происхождения (*сурьма*).

Среди лексико-семантических классов древнерусской лексики можно выделить следующие:

- омонимы: *аз* (мест, и сущ.), *бо* (союз и част.), *добро* (сущ. и нареч.), *обаче* (союз и част.), *яко* и *якоже* (союз и нареч.);

- полные лексические омонимы: *куколь* (лекарственное растение) и *куколь* (монашеский головной убор);

- многозначные слова: *верста, идеже, отходный, пребыть, пребывать, пребывание, се, твердь, чадо, чрево, яко* (союз);

- фразеологические сочетания: *изыти из жизни сея* “умереть”, *отходить света сего* “умирать”, *осенять крестным знаменем* “креститься”, *отвернуть лицо* “отвернуться” и др.

Имена прилагательные в романе не только описывают человека по характеру и психологическими особенностями, но и указывают на особенные аспекты жизни людей того времени.

С помощью древнерусских местоимений писатель передает особый колорит разговорной речи.

В романе автор также использует различные наречия.

Неиспользование имен числительных объясняется их отсутствием в древнерусском языке.

Таким образом, проведенное исследование подтвердило, что особый колорит роману “Лавр” придает гармоничное вкрапление в текст древнерусской лексики. Сам автор определяет такое “лексическое расслоение” новым жанром “неисторического” романа.

ЛИТЕРАТУРА

Водолазкин, Е. (2016). *Лавр. Неисторический роман*. Москва: Р. Валент.

СИСТЕМА ВПРАВ ДЛЯ НАВЧАННЯ ТЕХНІКИ ПИСЬМА УЧНІВ МОЛОДШОЇ ШКОЛИ У ПОСІБНИКУ “WRITE WITH BUDDY”

Прокопчук М.М.

Київський національний лінгвістичний університет

Початковий етап навчання іноземної мови в закладах загальної середньої освіти є надзвичайно важливим, оскільки в цей період закладаються психолінгвістичні основи для формування графічних та орфографічних навичок, а також умінь писати в межах результатів навчально-пізнавальної

діяльності учнів початкової школи, визначених Типовими освітніми програмами НУШ.

Уже з перших уроків зацікавленість учнів у вивченні літер англійського алфавіту у змісті посібника “Write with Buddy!” підтримується за допомогою наявності ігрового компонента в запропонованих вправах та ігрового персонажа, песика Бадді, який створює позитивне психологічне тло та наскрізно об’єднує зміст навчальних матеріалів для формування й удосконалення графічних та орфографічних навичок письма.

Педагогічна практика свідчить, що процес становлення компетентності в техніці письма в початковій школі ускладнюється низкою труднощів, які зумовлюються особливостями графічної та орфографічної систем англійської мови; схожістю / відмінністю графічних систем української та англійської мов; міжмовною та внутрішньомовною інтерференцією, значною кількістю англійських слів, написання яких підпорядковується історичному принципу тощо.

З метою подолання зазначених труднощів зміст посібника містить оптимізовану систему вправ для формування й подальшого вдосконалення графічних та орфографічних навичок письма англійською мовою, яка характеризується:

- ✓ чіткою послідовністю розумових операцій під час роботи з навчальним матеріалом, які стимулюють пізнавальну діяльність учнів засобами іноземної мови;

- ✓ уніфікованими інструкціями до вправ та зрозумілими засобами орієнтування;

- ✓ циклічністю й повторенням навчального матеріалу;

- ✓ органічним зв'язком роботи над графічною, орфографічною системами англійської мови із розвитком мовлення учнів;

- ✓ поступовим наростанням самостійності та складності у виконанні вправ.

Враховуючи тісний зв'язок читання і письма ознайомлення з кожною літерою відбувається на прикладі трьох лексичних одиниць (ЛО), розкриття значення яких відбувається за допомогою зорової наочності.

Добір мовного матеріалу для навчання техніки письма здійснювався з опорою на принципи:

- 1) *семантичної цінності* (відібраний навчальний матеріал на рівні ЛО відповідає темам, визначеними чинною програмою, покликаний задовольнити комунікативні потреби учнів і виконує номінативну функцію);

- 2) *стилістичної необмеженості* (використання відібраних ЛО не обмежено жодним із стилів мовлення),

а також із залученням додаткових критеріїв:

- 3) *автентичності* (відібрані ЛО є реальним продуктам мовленнєвої діяльності носіїв мови, ознайомлення з яким та його використання сприяє формуванню в учнів уявлення про іншу культуру);

- 4) *достатності та доступності* (зміст та обсяг навчального матеріалу враховує інтереси та вікові особливості учнів та є достатніми для формування відповідної компетенції);

5) частотності (вживаність у мовленні англомовних дітей відповідного віку).

Відповідно до вищезазначених принципів було відібрано 78 ЛО, які було розподілено на шість навчальних блоків. Після кожного блоку учням пропонується виконати оптимізовану систему вправ, яка складається з трьох груп: 1) для формування і вдосконалення репродуктивних каліграфічних; 2) орфографічних навичок письма; 3) зорові диктанти.

У вищезазначених групах використовуються рецептивно-репродуктивні некомунікативні з ігровим компонентом підгрупи вправ:

1) на сприймання літери, ознайомлення зі способом передачі літери на письмі, наведення, написання за зразком, списування окремих літер та слів;

2) на вписування / дописування пропущених літер, упізнавання, диференціацію графем, ускладнене списування слів;

3) зорові диктанти слів, що об'єднані в тематичні блоки: "Іграшки", "Шкільне обладнання", "Їжа", "Тварини".

Використання інших видів диктантів: *слухових* (з попередньо знятими труднощами); *пояснювальних* (з паралельним аналізом труднощів написання); *контрольних* (залишається на розсуд вчителя).

ЛІТЕРАТУРА

- Ніколаєва, С. Ю., Бігич, О. Б., Бориско, Н. Ф., Борецька, Г. Е., Сажко, Л. А. ..., Склярєнко, Н. К. (2011). *Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції*. Київ, Україна: Ленвіт.
- Прокопчук, М. М. (2019). *Посібник із навчання техніки письма для учнів початкової школи, посібник для 1 класу ЗЗСО*. Київ, Україна: Оріон.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ІРАНУ В КОНТЕКСТІ САНКЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Пророченко Н.О.

Київський національний лінгвістичний університет

Посилення санкцій міжнародного співтовариства проти Ірану на початку ХХІ ст. було спричинено занепокоєнням, що створення інфраструктури повного ядерного паливного циклу, про що було заявлено у 2005 р. тодішнім президентом М. Ахмедінежадом, буде використано Іраном для виробництва ядерної зброї. У відповідь Іран відмовився від конструктивного діалогу з міжнародним співтовариством й почав нарощувати потенціал з виробництва ядерних матеріалів.

Перспектива появи у Ірану ядерної зброї призвела до консолідації багатьох країн навколо ідеї стримування ядерних прагнень Ірану шляхом санкційного тиску. З метою ліквідації загрози виконанню Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) Рада Безпеки ООН приймає перші санкційні резолюції: № 1737 2006 р. та № 1747 від 2007 р. Найбільш відчутні санкції щодо Ірану

були введені після досягнення Іраном 20% рівня збагачення урану внаслідок чого була прийнята резолюція РБ ООН № 1929 від 10 червня 2010 р. Її реалізація протягом 2010-2012 рр. призвела до позбавлення Ірану доступу до іноземних інвестицій та технологій, було встановлено ембарго на купівлю іранської нафти, заборону на використання міжнародних страхових та транспортних послуг при перевезенні нафти, Відбулося відключення Ірану від міжнародної фінансової системи SWIFT. “ ”

В результаті видобуток та експорт нафти у країні скоротився на 50% (у 2014 р. прибуток від експорту нафти склав тільки \$49 млрд., тоді як у 2013 р. він становив \$64 млрд.), виник дефіцит іноземної валюти та споживчих товарів іноземного виробництва. Дефіцит державного бюджету поставив під загрозу реалізацію великих проектів, перед усім, у нафтовидобувній галузі (розробка родовищ Йаран, Північний та Південний Азадеган, що збільшило би обсяги видобутку нафти на 600-750 баррелів на добу) (Кожанов, 2018).

Погіршилися соціальні показники: за різними оцінками, 35-60% населення проживали за межею бідності, рівень безробіття становив 11-19%, доходи найбагатших громадян у 15,5 раз перевищували доходи найбідніших (Кожанов, 2018). Так санкційний режим став важким ударом по іранській економіці, призвів до вичерпання фінансових резервів і підштовхнув Іран до переговорів.

Чотирнадцятого липня 2015 р. між Ісламською республікою Іран (ІРІ) і “шісткою” міжнародних посередників (США, РФ, Китай, Велика Британія, Франція, Німеччина) було підписано “Спільний комплексний план дій” (СКПД) з врегулювання питання щодо іранської ядерної програми. Відповідно домовленостям, було передбачено скасування міжнародних і національних санкцій, запроваджених проти Ірану, в обмін на суттєве скорочення виробництва зі збагачення урану і забезпечення повного контролю МАГАТЕ за цим процесом, але при збереженні права ІРІ на мирне використання атомної енергії. Водночас, було збережено санкції, запроваджені за підтримку тероризму та порушення прав людини.

Шістнадцятого січня 2016 р. було розпочато процес зняття з Ірану санкцій, відповідно до СКПД. Внаслідок пом'якшення санкційного тиску керівництву Ірану вдалося стабілізувати економічну ситуацію в країні: темпи економічного зростання від від'ємних показників зросли до 4,3% на рік у 2018 р., збільшився видобуток нафти, проте, продовжувала знецінюватись національна валюта, зберігався високий рівень безробіття (12,5%, серед молоді – 20-40%), зростали ціни на продукти харчування (Белов, 2018). У політичній площині підписання угоди посилило позиції реформаторів. Перемогу на президентських виборах, які відбулися 20 травня 2017 р, здобув чинний голова виконавчої влади, представник поміркованої реформаторської течії – Х. Роухані, який був переобраний на другий термін, отримавши 57 % голосів виборців, що продемонструвало прагнення іранців до лібералізації економічного та суспільно-політичного життя.

Проте, після президентських виборів у США 2016 р. новообраний президент Д. Трамп негативно оцінив умови ядерної угоди з Іраном і заявив про

необхідність її перегляду шляхом продовження тиску на Іран. У лютому 2017 р. адміністрація Д. Трампа розширила список санкцій відносно Ірану, а 8 травня 2018 р. Д. Трамп оголосив про вихід з ядерної угоди з Іраном та відновлення санкцій доки Іран не змінить свою внутрішню та зовнішню політику.

Слід зауважити, що ядерна угода з Іраном дала позитивні результати. За висновками 11 звітів МАГАТЕ, Іран дотримується і духу і букви ядерної угоди, його ядерна програма носить суто мирний характер. Збільшення обсягів іранської нафти на міжнародному ринку (з 1 до 3 млн. баррелів на добу) дозволило зменшити ціну на нафту.

Очікуваними наслідками поновлення жорсткого санкційного режиму для Ірану є погіршення соціально-економічної ситуації та політична дестабілізація. Почали стрімко зростати ціни, що спричинило акції протестів.

На фоні корозії СКПД в політичній площині Ірану посилюються позиції консерваторів. Президент Х. Роухані заявив, що Іран продовжить дотримуватись своїх зобов'язань. Але надії реформаторів на повноцінне повернення у світову економіку, які вони пов'язували з ядерною угодою, зруйновані. Позиції уряду Х. Роухані стають нестійкими, проте, сама система стабільна, а вигоду від американських дій можуть отримати реакційні сили.

ЛІТЕРАТУРА

- Кожанов, Н. (2018). *Ограниченные возможности*. Взято з <http://www.profile.ru/politika/item/125683-ogranichennye-vozmozhnosti>
- Кожанов, Н. (2018). *Ограниченные возможности*. Взято з <http://www.profile.ru/politika/item/125683-ogranichennye-vozmozhnosti>.
- Белов, А. (2018). *National Interest: У мира есть веские доводы против антииранских санкций*. Взято з <https://regnum.ru/news/polit/2465432.html>

СЦЕНІЧНІСТЬ І ДРАМАТИЧНІСТЬ ЯК ВИЯВИ ТЕАТРАЛІЗАЦІЇ АНГЛОМОВНОЇ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ

Раренко Н.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Характерним для низки сучасних українських і зарубіжних розвідок філологічного спрямування є інтерес до синтезу різних видів мистецтв та літератури (Воробйова, 2012; Rajewsky, 2005; Vorobyova, 2016; Wolf, 2011), що тлумачиться в термінах інтермедіальності. Зокрема, художні твори постмодернізму переконливо демонструють тенденцію до інтеграції елементів театрального мистецтва у площину художнього тексту (Krasner, 2016). Виходячи з позицій лінгвопоетики та теорії інтермедіальності, простежимо специфіку *театралізації* як категорії художнього тексту, де *сценічність* і *драматичність* є одними з категорійних форм, актуалізованих на різних рівнях текстобудови.

Відштовхуючись від класифікації інтермедіальних зв'язків, запропонованої німецьким дослідником В. Вольфом (2016), інтермедіальний феномен театралізації розглядається як такий, що актуалізується в художньому тексті подвійно: за допомогою безпосереднього звернення до реалій театрального мистецтва (*явне інтермедіальне посилання*) і завдяки імітації театрального коду лінгвальними засобами художнього тексту (*приховане інтермедіальне посилання*). Власне сценічність як вияв театралізації художнього тексту розглядаємо, з одного боку, у складі словесно-образних засобів, наближених за своїм змістом до театральних сценічних реалій. З іншого боку, сценічність полягає у запозиченні та адаптації сценографічних прийомів відтворення художньої дійсності на сюжетно-композиційному і наративному рівнях текстової організації. Так, приміром, оповідна структура роману американської письменниці Л. Грофф "Fates and Furies" містить фрагменти тексту, які є формально подібними до творів драматичного жанру та імітують розгортання сценічної дії. Вербальними маркерами сценічності у цьому художньому тексті, зокрема, виступають репліки із зазначенням імен дійових осіб, які їх виголошують ("LANCELOT", "MATHILDE"), а також авторські та постановочні ремарки, наприклад: "*Scene: A gallery. Cavernous, shadowy, gilded birch trees foresting the walls. Tristan and Isolde on the sound system. Piratical crowd drinking from the bars in all four corners of the room, all bloodlust and hunger*" (Groff, 2016, p. 188). Таке вплетення елементів сценографічного характеру у наративну канву твору підсилює ефект театралізації, присутній і на змістовому рівні — сюжет роману розгортається навколо життя і творчості драматурга на ім'я Ланселот Саттервайт.

Своєю чергою, лінгвальне вираження драматичності розглядаємо у контексті таких словесно-образних, сюжетно-композиційних і наративних засобів та прийомів, які втілюють емоційні та/ чи поведінкові характеристики персонажів у їх вербальних (емоційні вигуки, оклична інтонація тощо) та невербальних (виразні рухи, жести, міміка, постава, хода) виявах. Наприклад, драматичних властивостей може набувати мовлення персонажів, що, зокрема, ілюструє фрагмент з роману британської письменниці-постмодерністки А. Картер "Wise Children": "*My crown, my foolish crown, my paper crown of a king of shreds and patches, he lamented. The crown my father wore as Lear — to have survived so many deaths, so much heartbreak, so many travels <...> but, oh, my crown! That cardboard crown, with the gold paint peeling off. Do you know, can you guess, how much it meant to me? More than wealth or fame, or women, or children*" (Carter, 2012, p. 105). Вживання дієслова "lamented" зі значенням 'несамовито кричати/ лементувати' для характеристики непрямого мовлення персонажа, а також численних синтаксичних повторів, епітетів, риторичного запитання ("Do you know, can you guess, how much it meant to me?"), окличного речення і вигуку ("oh, my crown!") у його прямій мові, надає уривку експресивної тональності, певною мірою подібної до сценічної декламації. Ефект підвищеної драматичності загострюється також за рахунок гіперболи, використаної наприкінці цитованого фрагменту ("*More than wealth or fame, or*

women, or children”), що підкреслює надзвичайну емоційну прив’язаність персонажа до театрального реквізиту — зношеної королівської корони, виготовленої з картону.

У підсумку зазначимо, що погляд на постмодерністську художню прозу в інтермедіальному ракурсі дозволяє простежити, як звернення до театралізованих елементів та прийомів прямо чи опосередковано сприяє її наближенню витворів літератури до театрального мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

- Воробйова, О. П. (2012). Спокушання музикою: емоційна аура музичних мотивів у художній прозі (когнітивний етюд). В Л. Ф. Присяжнюк (Ред.), *Світ емоцій у дзеркалі когніції: мова, текст. Дискурс*. Тези доповідей Круглого столу, присвяченого ювілею проф. О. П. Воробйової (с. 34). Київ: Вид. центр КНЛУ.
- Krasner, D. (2016). *A History of Modern Drama (Volume II)*. Massachusetts: Wiley-Blackwell.
- Rajewsky, I. (2005). Intermediality, Intertextuality and Remediation: A Literary Perspective on Intermediality. *Intermedialités*, 6, 43–64.
- Vorobyova, O. P. (2016). Virtual narrative in Virginia Woolf’s “A Simple Melody”: Cognitive and semiotic implications. In E. Chrzanowska-Kluczewska, O. Vorobyova (Eds.), *Language – Literature – the Arts: A Cognitive-Semiotic Interface* (Text – Meaning – Context: Cracow Studies in English Language, Literature and Culture) (pp. 95–112). Frankfurt am Maine: Peter Lang International Academic Publishers.
- Wolf, W. (2011). (Inter)mediality and the Study of Literature. *CLCWeb: Comparative Literature and Culture*, 13.3. Retrieved from <https://docs.lib.purdue.edu/clcweb/vol13/iss3/2/>.

ПРЕФІКСАЛЬНА ДЕРИВАЦІЯ У КОГНІТИВНОМУ АСПЕКТІ

Редковська Т. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Слідом за Ф. Соссюром, який розмежував поняття мови і мовлення як дві полярні форми існування різноманітних і суперечливих у їхній сукупності мовленнєвих явищ, проблема співвідношення мови і мовлення продовжувала вивчатися у працях таких визначних мовознавців, як Л. Єльмслев, Г. Гійом, Смирницький О. І., Щерба Л. В., Б. Єсперсен, Звегінцев В. А. та ін.

У ході досліджень виявилось, що мова впливає на мовлення не як цілісна структура, а фрагментарно, окремими елементами, котрі добираються мовцем відповідно до потреб повідомлення. У мовленні такі фрагменти мови мають особливий для певного тексту прояв. Так, слово і його словотвірні компоненти використовуються індивідом для того, щоб через мовлення показати не тільки свої знання, а також суб’єктивне ставлення до того, про що йдеться. Отже, мова

і мовлення постають складною діалектичною єдністю, в якій мова в процесі здійснення мовленнєвої діяльності стає і засобом комунікації, і, водночас, – мислення.

Залежно від типу словотвірного елемента похідна одиниця вступає у різні відношення з вихідною, і, як показали дослідження основ синтетичної деривації, афікси (у цьому разі – префікси) передають додаткову семантику, яка, взаємодіючи з основним дієслівним значенням, привносить до його структури модифікаційні зміни, тобто у результаті модифікації відбувається збагачення або уточнення семантики дієслова ознакою, доданою префіксом: *coger>recoger, durar>perdurar, cercar>acercar, poner>disponer, etc.*

Серед наявних у сучасній лінгвістиці напрямків першість наразі продовжує утримувати когнітивне спрямування. У рамках цього ракурсу всі мовні процеси і факти розглядаються відповідно до розумових структур людини, укладених в різноманітні формати знань. Відтак, когнітологи спрямовують свої наукові студії і на ментальні основи, і на принципи синтетичної деривації, яка реалізується за рахунок концептуального фонду тієї чи іншої мови.

Результати проведених досліджень свідчать про те, що мовні процеси мають універсальну синкретичну когнітивну основу. Цей висновок пояснюється тим, що в цілому людське мислення виказує еквіфінальний характер, що міститься у здійсненні змін різними шляхами з одним і тим же фінальним результатом (Балакин, 2016). На когнітивному рівні еквіфінальність дериваційних процесів відбувається в одночасному залученні різних когнітивних механізмів та когнітивних моделей для формування дериватів від однієї похідної основи.

Однак традиційно у якості основної моделі дериваційних процесів більшість лінгвістів вирізняє тричленну структуру, яка отримала назву пропозиціональної. Залежно від семантичних функцій у складі пропозиції виділяють два класи складових елементів: по-перше, облігаторні (суб'єкт, об'єкт, предикат) і, по-друге, факультативні (так звані сірконстанти (Полюжин, 1993)). Останні доповнюють пропозиціональну структуру супровідними елементами, такими як час, умова, результат тощо.

Аналізуючи когнітивні основи синтетичної деривації, виявляємо, що, незважаючи на свій додатковий статус, сірконстанти відіграють ключову роль при формуванні префіксального деривата, оскільки саме в префіксах закладені концептуальні ознаки, схожі з указаними сірконстантами.

Таким чином, при дослідженні когнітивних основ дієслівної префіксації на перші позиції висуваються сірконстанти пропозиції, стверджуючи тим самим, що основним змістовим ядром префіксів є сукупність локативних значень, що відображають точки орієнтації людини у просторі. Зазвичай, виділяють декілька ономасіологічних категорій: локативності / простору, що тісно пов'язана з дієсловами руху: *trepar>retrepar, poner>transponer, tender>extender*; фазовості / часу, що розподіляється на стадії початку, продовження, кінця, повторення: *conocer>reconocer, concebir>preconcebir, mirar>remirar*; оцінності: *lamer>relamer, condenar>recondenar*; контрарності: *amar>desamar*,

pegar>despegar, traer>abstraer; каузативності: *llevar>conllevar*; заперечення: *decir>contradecir, parar>disparar* тощо.

Префікси надають дієслівній основі значення специфічного способу дії, представленого предикативними відносинами аргументів, що створюють пропозиціональну структуру. Концептуальні властивості префіксів взаємодіють з пропозиціональною структурою, що стоїть за дієсловом, впливають на неї і привносять певні зміни у характер дії. У результаті цього процесу на мовленнєвому рівні префіксальний дієслівний дериват набуває лексико-граматичних значень, притаманних у сукупності і вихідному дієслову, і префіксу. Однак ці значення зазвичай мають узагальнений характер і вимагають подальшого уточнення та конкретизації на рівні пропозиції-висловлювання.

Отже, однією з ознак дієслівної пропозиції є збагачення її структури за рахунок нових концептуальних характеристик префіксальної одиниці. При формуванні префіксального дієслівного деривату відбувається нарощування пропозиціональної системи додатковими значеннями, що призводить до ускладнення пропозиції. Незважаючи на своє факультативне положення сірконстанти мають вирішальне значення при формуванні префіксатів.

ЛІТЕРАТУРА

- Балакин, С. В. (2016). Пропозициональная основа формирования префиксальных глаголов во французском и португальском языках. *Современные научные исследования и инновации*, 6. Взято з <http://web.snauka.ru/issues/2016/06/69436>.
- Полюжин, М. М. (1993). *Диахронно-семантический аспект префиксального словообразования в английском языке*. (Дис. д-ра филол. наук). Институт языкознания Российской академии наук, Ужгородский гос. ун-т, Москва, Ужгород.

САНТ ЕКНАТХ – “ГАРУР ЕК БГАРУР” АБО КІЛЬКА РЯДКІВ ПОЕЗІЇ ГІНДІ В КОНТЕКСТІ МАХАРАШТРИЙСЬКОГО БГАКТИ

Реутов Є. А.

Київський національний лінгвістичний університет

Одним із багатьох облич і візиток Індії стало популярне видовищне шоу – виступи факірів зі зміями (більш відомо) і скорпіонами. Змієлови і заклинателі – *санера* (змія на гінді – *сарп*) з давнини стали невід’ємною частиною традиційного індійського ярмарку і різноманітних фестивалів, а виступи факірів завжди збирають велику аудиторію як індійців, так і іноземців. Це дійство традиційно також несе відбиток місцевих релігійно-філософських уявлень, як, власно кажучи, і вся індійська культура у своїх найрізноманітніших проявах. Замальовки щодо згаданих виступів можна знайти в поезії одного з видатних середньовічних авторів, Екнатха (1533-1599). В історії індійської літератури взагалі, як і літератури гінді зокрема, Середньовіччя є надзвичайно

визначним етапом. У цей час сягає найвищого розвитку рух *бгакті* (відданість, любов до Бога), що багато в чому визначив головні риси середньовічної індійської поезії. Найбільшого поширення література бгакті отримала саме в гіндімовному ареалі, проте і в традиціях інших тогочасних індійських літератур ідеї бгакті посідають чинне місце.

Поет, який визнається в себе на батьківщині святим (*сантом*), належав до знатного брахманського роду і крім рідної маратхі (мова сучасного штату Махараштра зі столицею – найбільшим містом сучасної Індії, Бомбеєм), вільно володіючи гінді, перською, арабською та санскритом, залишив після себе величезний літературний спадок. Його і сьогодні визнають авторитетним коментатором священних санскритських текстів релігійно-філософського характеру, і він вважається одним із п'яти найбільш визначних національних маратхських поетів (Глушкова, 2003). Але крім цього, він є також автором популярних поетичних рядків з подвійним змістом у жанрі *бгарур*, де виразниками ідей бгакті опосередковано виступають представники різних прошарків суспільства (недоторкані, злидарі, повії), а також будь-які живі істоти (тварини, птахи, змії, скорпіони тощо). Ілюстративний матеріал для написання статті був запозичений із дослідження індійського автора Раджмаля Бора (“Індійська література *бгакті*”, глава “Поезія Екнатха на гінді”). Інтерпретації і коментарі до наведеного ілюстративного матеріалу також ґрунтуються на матеріалі зазначеного дослідження (Rajmal, 1994).

Певна кількість бгарурів Екнатха написані мовою гінді та мають назву *гарур*, будучи присвяченими роботі заклинателів-*санера*, які в текстах поета фігурують під назвою *гарурі* (*гаруді*). Цей термін прямо пов'язаний з тим легендарним птахом, який в індійській міфології веде нескінчену боротьбу зі зміями, а саме – величезним орлом, їздовою твариною бога Вішну, царем птахів і напівбогом на ім'я Гаруда. Гаруда вишукує змій невір'я, які гніздяться в душах і умах людей, тому і завдання заклинателя-гарурі – нагадувати людям про Бога і вищу мету. Розважальність тут повинна поєднуватися з повчальністю, а мова – бути зрозумілою неосвіченому сільському населенню.

Спробуємо, спираючись на роботу індійського дослідника, Раджмаля Бора, прокоментувати уривочок з одного із гарурів Екнатха у власному перекладі. Отже змієлов-*гарурі* звертається до глядачів, витягуючи зі своєї торби і демонструючи самця кобри – *нага*, який рухається біля нього:

Отруйна кобра – хтивість, [отже] дивиться [це] видовище шановні.

Вкусив і губиш сам себе, ой-ой, ой вжалив, ой вкусив!

Дивись уважно, зосереджено дивись!

Тож приберемо змія... давай-давай-давай;

дивись – це гордості прийшла змія,

о брате, брате!

Вона вкусила, вжалила, страждаю – ой-ой-ой!

Втікай-но братику втікай, біжи до ніг гуру,

біжи, біжи!

“Глядіть уважно цю виставу, це видовище” – звертається сапера до глядачів. Ця змія (самець кобри) – символ сластолюбства, хтивості та пристрасного бажання, а навколо триває гра, ім’я і ціна якої – життя. Наг (кобра-самець) починає все швидше пересуватися по майданчику, а змієлов каже: “Той, хто попався в це коло – загинув”. Пристрасне бажання – отруйна змія, яка жалить і знищує сама себе. Тут змієлов-сапера починає бігти по колу попереду кобри, яка все швидше і швидше його наздоганяє. Він не перестаючи вигукує: “Ой-ой-ой, ой ужалив, ужалив”. Таким чином *сапера-гарури* оббігає коло глядачів, тримаючи в руках посуд для пожертвувань, і просить дивитися уважно і зробити добру справу. Потім *сапера* випускає самку кобри (*нагін*), прибираючи нага, і продовжуючи свою гру. “Чаль-чаль-чаль (руш, руш, руш)” – звертається він до змії. “Ось на арені гордість” – продовжує змієлов і благає глядачів стерегтися й бути обережними (“О брате, брате”). Тут він знов біжить разом із змією, зображуючи біль і страждання від її укусу, а під кінець закликає аудиторію шукати притулку і порятунку біля ніг наставника-гуру. Є тільки один шлях до спасіння, і це – гуру!

У поезії Екнатха ми знаходимо цікавий приклад поєднання глибоких роздумів на високі теми з ретельним дослідженням реальності земного життя. Запозичивши цю жанрову форму, автор демонструє, що духовність і прагнення Неба – не виключне право і дар особливого прошарку вибраних, а природний потяг кожної душі, за якою б оболонкою вона не була прихована.

ЛІТЕРАТУРА

Глушкова, И. П. (2003). Мир вокруг себя и мир вокруг Бога (на примере традиции варкари). В Л. Р. Полонская (Отв. ред.), *Ценностные ориентиры индийского общества* (с. 60-77). Москва: Институт востоковедения РАН.
Rajmal, Bora. (1994). *Bhartiya bhakti sahitya (Indian bhakti-literature)*. New Delhi: Vani prakashan.

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНОГО КОНФЛІКТУ ТА ЙОГО КОНСТРУКТИВНИХ ФУНКЦІЙ

Решетник О.А.

ДВНЗ “Університет менеджменту освіти” НАПН України

Зовнішні фактори на макро, меза та мікро рівнях, а саме, соціально-економічні, політичні та культурні фактори, процеси глобалізації, зміни в оточуючому середовищі, соціальні процеси, мікропроцеси, що відбуваються у малих групах, до яких залучений кожен окремий індивід, внутрішньоособистісні умови, ці та багато інших чинників впливають на психологічне благополуччя особистості. В умовах загальної нестабільності з одного боку, та сприйнятливості особистості до стресогенних факторів середовища – з іншого, підвищується ризик зниження ефективності діяльності особистості, погіршення психоемоційного стану, підвищення конфліктності.

Особливої уваги наразі потребує вирішення проблеми ефективного розв'язання внутрішньоособистісних конфліктів.

Значні розбіжності у визначенні сутності внутрішньоособистісного конфлікту обґрунтовані наявністю різних підходів до дослідження цього поняття. У психодинамічній традиції значний акцент ставиться на дослідження неусвідомлюваних протиріч, які супроводжують особистість протягом усього життя та виникають у результаті розбіжностей у направленості підструктур особистості, найчастіше – це конфлікти між направленістю та соціальними нормами (А. Адлер, Р. Асаджиолі, З. Фрейд, К. Хорні, К. Юнг та ін.). Когнітивний підхід розподіляє внутрішньоособистісні конфлікти на мотиваційні та когнітивні (К. Левін, Л. Фестингер та ін.). В основі першого лежить боротьба одночасно актуалізованих суперечливих потреб, в основі другого – зіткнення несумісних уявлень, когніцій, за умови, що вони стосуються значимих для особистості переконань і потребують вибору між двома альтернативами. Мотиваційно-ціннісні підходи акцентують увагу на протиріччях у намірах, цілях, мотивах та цінностях особистості (Г. В. Ложкін, В.М. Мясичев, В.С. Мерлін, В.А. Роменець, О.Б. Фанталова та ін.). Згідно з теорією ролей, внутрішньоособистісні конфлікти виникають у результаті суперечностей між вимогами ролі і можливостями особистості або внаслідок суперечностей між кількома соціальними ролями особистості (І. Мещерякова).

Психологи-дослідники акцентують свою увагу на різних аспектах вивчення внутрішньоособистісних конфліктів. Зокрема: виокремленню та всесторонньому опису феномена внутрішньоособистісного ціннісного конфлікту присвячені праці М.В. Лисогорської та В.В. Шпунтової; у теоріях прийняття рішень у когнітивній психології дослідники М. Hanselmann та С. Tanner акцентують увагу на конфліктах вибору, зосереджених у ціннісній сфері особистості; на аспектах впливу інтрапсихічних конфліктів на поведінку особистості звертають увагу у своїх дослідженнях представники біхевіористичного напрямку М. Базерман, В. Barry, К.М. O'Connor, С.К.W.de Dreu, Т.Р. Lituchy, Н. Schroth; прикладний аспект вивчення досліджуваного феномену продемонстрували D. Ozkaramanli, Р. М. А. Desmet, Е. Özcan, (2016) розглядаючи психологічну концепцію внутрішньоособистісного конфлікту крізь призму повсякденних дилем особистості. Вагомий внесок у розробку проблеми внутрішньоособистісного конфлікту як стресогенного чинника з позиції психотерапевтичного втручання зробили А. Бек, О. Ф. Бондаренко, Ф. Ю. Василюк, Н. Епштейн, В. Лаутербах, К. Ньюман, Дж. Янг та ін.

Загальноприйнятим наразі є розуміння внутрішньоособистісного конфлікту як зіткнення інтересів, потреб, потягів особистості, що виникає за умови їх відносної паритетності за інтенсивністю і значущістю, але різної спрямованості (Мещеряков & Зінченко, 2009).

Актуальним на сьогодні є визначення конструктивних функцій внутрішньоособистісного конфлікту, розкриття психологічних особливостей його впливу на розвиток життєстійкості особистості. Так, внутрішньоособистісні конфлікти розглядались як чинники, що стимулюють особистісне зростання та

сприяють саморозвитку такими вченими як Ф.Ю. Василюк, О.О. Волков, В.М. Волкова, О.М. Леонтьєв, П.В. Лушин, В.С. Мерлін, В.М. Мясищев, Ю.Г. Овчинникова, В.В. Столін, J. A. Glover, R. R. Ronnig, C. R. Reynolds та ін.

Серед конструктивних функцій внутрішньоособистісних конфліктів дослідники визначають такі: саморозвиток і самовдосконалення особистості, самоосмислення своїх потреб, інтересів та виокремлення найбільш пріоритетних із них, активізація рефлексивних процесів, високі показники позитивного самоствалення, адекватна самооцінка, мотивація досягнення успіхів (Боброва, 2016, Овчинникова, 2004).

Отже, на нашу думку, внутрішньоособистісні конфлікти заключають у собі фактори, які за сприятливих психологічних умов позитивно впливають на життєстійкість особистості, а актуалізація позитивного потенціалу внутрішньоособистісних конфліктів може бути використана для підвищення її рівня.

ЛІТЕРАТУРА

- Боброва, Л. Г. (2014). *Психологічні особливості внутрішньоособистісних конфліктів майбутніх психологів* (Автореферат кандидатської дисертації). Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, Київ.
- Мещеряков, Б. Г., & Зинченко, В. П. (Ред.) (2009) *Большой психологический словарь* (4е изд., расширенное). Санкт-Петербург: Прайм-ЕВРОЗНАК.
- Овчинникова, Ю. Г. (2004). О конструктивной роли кризиса личностной идентичности в развитии личности. *Мир психологии: научно-методический журнал*, 2, 124-133. Retrieved from: <http://hpsy.ru/authors/x2632.htm>
- Ozkaramanli, D., Desmet, P. M. A., & Özcan, E. (2016). Beyond Resolving Dilemmas: Three Design Directions for Addressing Intrapersonal Concern Conflicts. *Massachusetts Institute of Technology. Design Issues*, 32(3). doi: 10.1162/DESI_a_00401

ПРОБЛЕМАТИКА ТВОРЧОСТІ ХАСАНА ТАУФІКА

Рибалкін С.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Хасан Тауфік (1943–2014) – поет, прозаїк, журналіст єгипетського походження; автор понад 10 збірок віршів, циклу шахрайських новел – макам, а також численних статей у провідних єгипетських та катарських періодичних виданнях на кшталт “Ар-Рая” та “Аш-Шарк”. Дослідники відносять Х. Тауфіка до представників так званої третьої хвилі у “новій” поезії Єгипту, що творили на літературній сцені у 70-х–80х рр. ХХ ст. (Кирпиченко & Сафронов, 2003).

У 1965 р. майбутній письменник закінчив навчання на бакалавраті при філологічному факультеті Каїрського університету, а 1978 р. здобув диплом магістра з арабської мови. Через рік Х. Тауфік поїхав до Катару працювати у газеті “Ар-Рая”, що стала “провідним культурним виданням країни і

залишалася в авангарді впродовж тридцяти років” (Shusha, 2014). Згодом влаштувався позаштатним дописувачем у газеті “Аш-Шарк”. Хасан Тауфік пильно стежив за подіями та літературними течіями у країнах Близького Сходу. Відтак, міркуючи над випуском першої Антології сучасних арабських авторів, Організація поетичної творчості аль-Бабтейн обрала Х. Тауфіка для написання розвідки, присвяченої огляду літературно-культурного середовища Катару та праць популярних місцевих поетів (Shusha, 2014).

Доробок Х. Тауфіка складається з художніх творів (касид, вільних віршів, малих та великих прозових форм), критичних досліджень (праць літературознавчого характеру) та статей у періодичних виданнях. До поезії написаної під час розлуки з батьківщиною, належать, передусім, такі збірки: “Кров у садах”, “Я люблю казати ні”, “Касиди кохання”, “Коли мрія стає мечем”, “Очікування прийдешнього”, “Історія Потопу від Ноя до піратів”, “Її обличчя – касида, що не закінчується”, “Те, що побачив Синдбад”, “Лейла любить Лейлу”, а останнім диваном цього періоду став “Мрія відкривається у скелі”. За збірку віршів “Очікування прийдешнього” Х. Тауфік здобув державну премію Катару, його поетична творчість також була відзначена премією аль-Бабтейн за найкращу касиду (Shusha, 2014).

Спадщині Хасана Тауфіка притаманна значна кількість інтертекстуальних елементів. Так, у віршах автор звертається до визначних постатей Доісламської епохи – поетів Імруулькайса та Антари ібн Шаддада, з метою обґрунтування власних міркувань стосовно певних морально-етичних проблем (втрата духовних орієнтирів суспільством, культурний занепад, відсутність єдності в арабському світі тощо). Найчастіше Х. Тауфік вдається до прямих цитувань або алюзій на загальновідомі факти з біографій доісламських поетів (Shusha, 2014). Пишучи про актуальні виклики сьогодення, Х. Тауфік наголошує, що ці ж проблеми були властиві арабському суспільству ще у V–VI ст. Апелюючи до шедеврів узритської лірики – історії кохання Маджнуна і Лейли, Хасан Тауфік тим самим вписує і своє ім’я у скрижалі літератури. Обігруючи популярну тисячолітню історію на власний манер, поет бере собі літературний псевдонім – “Маджнун аль-Араб”.

Що стосується літературознавчих досліджень, то найвідоміші з них це праця “Тенденції вільного вірша”, упорядкування забутого творчого спадку поета Ібрагіма Нагі та публікація його віршів під егідою єгипетської Вищої Ради з питань культури. Х. Тауфік, у процесі зібрання і впорядкування доробку Ібрагіма Нагі, популяризував також низку прозових творів письменника, не відомих раніше. Так само вчинив і з Бадром Шакером ас-Сайябом, зібравши та упорядкувавши його маловідомі поезії для подальшої публікації. Саме Салах Абдассабур, Бадр Шакер ас-Сайяб та Ібрагім Нагі, на думку Х. Тауфіка, є знаковими і ключовими фігурами у новітній арабській поезії, достойними того, щоб з їхньої праці вчилися наступні покоління авторів (Shusha, 2014).

Місце Х. Тауфіка в історії літератури Єгипту другої половини XX ст. на сьогодні осмислено недостатньо. Проблематика творчості цього автора дотепер майже не досліджувалася як у вітчизняному, так і в зарубіжному

літературознавстві. Вивчення спадщини Хасана Тауфіка необхідне хоча б для того, щоб мати цілісне уявлення про послідовні трансформації, які відбувалися у літературі Єгипту протягом ХХ ст. Цей період, особливо у поезії, називається критиками “новим” через ключові зміни у ставленні до канону і втіленні нового розуміння в художньому слові. Хасан Тауфік, однаковою мірою орієнтуючись у класичній спадщині і новітніх тенденціях, є свого роду зв’язною ланкою між поколінням поетів-традиціоналістів та авторів-новаторів, котрі радикально переосмислили форму та зміст арабської поезії в Єгипті ХХ–ХХІ ст.

ЛІТЕРАТУРА

Кирпиченко, В. Н. & Сафронов, В. В. (2003). История египетской литературы XIX–XX веков. В *Литература второй половины XX в.* (сс. 1–200). Москва: Восточная литература.

Shusha, F. (2014). *شوشة فاروق. في وداع الشاعرة حسن توفيق*.

НЕОЛОГІЧНА ЛЕКСИКА ДОБИ КРИМСЬКОЇ ВІЙНИ 1853-1856 РР. ЯК ЗАСІБ ВЕРБАЛЬНОГО СТВОРЕННЯ ОБРАЗУ ВІКТОРІАНСЬКОЇ АНГЛІЇ

Рибакова К.А.

Київський національний лінгвістичний університет

Нова епоха привносить із собою нововведення в політичну, науково-технічну, економічну, соціальну і культурну сфери країни. Всі зміни так чи інакше дзеркально відображаються в мові, залишаючись в письмових джерелах доби. Таким чином, зовнішні, позалінгвальні фактори пов’язані із входженням до мови нових понять, предметів і явищ, оскільки у результаті появи цілої низки змін, виникає необхідність їх мовної фіксації.

Неологізми – слова які створені для позначення нових понять, предметів, ознак і дій. Саме поняття “неологізму” завжди відносно і історично обумовлене, оскільки співвідноситься із відповідними часовими рамками.

Розвиток інновацій у всіх вищезгаданих сферах спричинив сплеск появи нової лексики, створюючи період розквіту Вікторіанської Англії – епохою неологізмів. Таким чином, можна стверджувати, що відповідна неологічна лексика є вербальним віддзеркалення епохи. Доба Кримської війни 1853-1856 рр. є одним із найяскравіших періодів Вікторіанської Англії і дозволяє реконструювати образ країни на вербальному рівні.

Аналіз виявленого корпусу неологізмів доби Кримської війни 1853-1856 рр. уможливує створити загальну таксономію неологізмів даного періоду. Лексичним матеріалом дослідження слугує як загальна так і власна лексика. Особливо продуктивною групою виявились ономастичні неологізми які були утворені від власних імен – епоніми, що утворились від антропонімів і або топонімів.

Таким чином, у знайденому корпусі можна виокремити декілька класифікацій неологізмів за різними критеріями відбору: спосіб утворення, ступінь новизни, джерело походження, градація закріплення в узусі.

За **способом створення** неологічну лексику Вікторіанського періоду доби Кримської війни можна розподілити на лексичний і семантичний критерії. Згідно цієї таксономії виділяються два типи нових слів: 1) нові лексичні одиниці (**словотвірна деривація**) і 2) нові значення (**семантична деривація**). Окремо виділяють третій тип: **неологізми-запозичення**.

1) До **лексичних неологізмів** або **неолексем** (Попова, 2017, с. 26) належать слова що утворені по вже існуючим мовним моделям. За **способом словотвору** (словотвірної деривації) до англійської неологічної лексики доби Кримської війни можна віднести афіксацію, словоскладання, конверсію, скорочення, абрєвіацію і блєндінг.

2) В основі **семантичних неологізмів** або **неосемем** і **неофразем** (там само, с. 26) лежить семантична деривація, яка зумовлює приєднання до вже існуючої системи значень слова (фрази) одного або кількох нових значень. Аналіз корпусу неологічної лексики Вікторіанського періоду доби Кримської війни виявив наступні **механізми семантичних зсувів**: метонімізація, метафоризація, звуження або розширення раніше відомого значення.

Було виявлено достатньо великий відсоток епонімів які отримали нове, розширене значення без залучення словотвірної деривації. Антропонім винахідника або відомої персоналії отримує принципове нове, розширене значення і використовується для позначення нових речей, винаходів, наукових термінів, тощо.

Слід відмітити, що переважна частина епонімічної неологічної лексики Вікторіанського періоду доби Кримської війни утворена змішаним лексико-семантичним способом, із застосуванням афіксації, метонімізації і розширенням первинного значення слову.

3) Також додатково до критерію за способом творення можна віднести **неологізми-запозичення**. Це зовнішні запозичення із іноземної мови-донору що увійшли до складу англійської мови Вікторіанського періоду доби Кримської війни 1853-1856 рр.

Схожа класифікація відносно **ступеню новизни** передбачає розподіл неологічної лексики на **абсолютну** і **відносну**. До абсолютних неологізмів відносяться новоутворення, які раніше не використовувалися в мові, тоді як до відносних неологізмів належать слова що в наслідок певних семантичних змін набули нових похідних значень.

Наступна класифікація неологічної лексики базується на розподілі **за джерелом походження** і включає в себе 1) **загально мовні** і 2) **авторські неологізми**.

1) **Загально мовні** неологізми виникають для назви нових предметів, понять, реалій, які до теперішнього моменту не мали назви в мові або як назви для вже існуючих предметів. Такі неологізми виконують, у першу чергу,

номінативну функцію. Їх використовують в повсякденній мові, вони відомі, доступні і зрозумілі.

2) **Авторські** або **індивідуально-стилістичні** неологізми переважно є **оказіоналізмами**. Це слова, які утворюються художниками слова, письменниками, публіцистами з метою посилення експресивності тексту, для додання образності тексту. На відміну від мовних неологізмів індивідуально-стилістичні неологізми частіше виконують не номінативну, а експресивну функцію.

Близькою до попередньої за своїм розподілом є класифікація за **ступенем закріплення у мові та мовленні**. Такий розподіл передбачає протиставлення розповсюджених загальномовних **узуальних** неологізмів – **неузуальним** (Брагіна, 1973, с. 91), авторським або індивідуально-стилістичним **оказіоналізмам**, які не увійшли до широкого вжитку.

Отже, нами було розглянуто і проаналізовано корпус неологічної лексики доби Кримської війни 1853-1856 рр. яка відбиває образ Вікторіанської Англії на вербальному рівні і може бути застосована у подальший когнітивно-дискурсивній реконструкції образу країни.

ЛІТЕРАТУРА

- Брагіна, А. А. (1973). *Неологизмы в русском языке*. Москва: Наука.
Попова, Т. В., Рацибурская, Л. В., & Гугунава, Д. В. (2017). *Неология и неография современного русского языка*. Москва: Флинта.

ДОСЛІДЖЕННЯ СЛОВОТВІРНОГО ГНІЗДА З ПОЗИЦІЙ ОСНОВОЦЕНТРИЧНОГО ПІДХОДУ

Рибачківська Л. Є.

Київський національний лінгвістичний університет

Основоцентричний підхід до аналізу словотвірних гнізд, який ґрунтується на використанні твірної основи як засобу виявлення типології лексичної деривації, набуває зараз першочергового значення і передбачає встановлення адекватної йому комплексної одиниці класифікації й опису дериваційної системи. Незважаючи на сучасні тенденції розвитку дериватології, зумовлені фундаментальними змінами у мовознавстві, коли важливим стає основоцентричний підхід, пов'язаний із вивченням ролі твірної основи у процесах деривації, використання традиційного формантоцентричного підходу також дозволило отримати вагомі результати.

Представники двох основних підходів: *формантоцентричного* та *основоцентричного* сформуvalи самостійні напрями в осмисленні різних категорій, моделей, способів і засобів словотворення: *функціональний* (Ф.С. Бацевич, Н.Б. Іваницька, А.Е. Левицький, М.Д. Степанова), *когнітивний* (О.Л. Березович, Т.І. Вендіна, Ю.В. Кравцова, М.М. Полюжин), *ономасіологічний* (А.М. Архангельська, Т.Р. Кияк, О.С. Кубрякова,

О.О. Селіванова, О.В. Тищенко), *семантичний* (О.В. Дияк, Н.Г. Іщенко, О.Д. Мешков та ін.)

Останнім часом найбільша увага дослідників зосереджена на вивченні поняття СЛОВОТВІРНОГО ГНІЗДА з позицій *основоцентричного підходу*, який був запропонований свого часу Іваном Івановичем Коваликом і сьогодні активно продовжує розроблятися учнями його дериватологічної школи, а саме: Романом Омеляновичем Бачкуром, Василем Васильовичом Грещуком, Іриною Федорівною Джочкою, Наталею Миколаївною Пославською та ін. (Ковалик, 1961).

Сьогодні дослідники приділяють багато уваги вивченню таких комплексних одиниць словотвору, як словотвірних ланцюжків, словотвірних парадигм, словотвірних гнізд (праці О.М. Тихонова) (Тихонов, 1987), Н.Ф. Клименко (Клименко, 2004), З.О. Валюх (Валюх, 2005, 2011) та ін.).

Словотвірне гніздо вважають найбільш загальною основоцентричною комплексною системотворчою одиницею, яку досліджували на матеріалі як окремих мов, так і у зіставленні: російської та англійської мов (І.В. Альтман, П.А. Соболева); російської і татарської (А.А. Амінова, В. Г. Фатхутдінова); російської, англійської і кабардинської (М.З. Кушхабієва і Є.М. Меднікова) тощо.

Розглянемо два словотвірних гнізда з вершинами *Ющенко* та *Bush*. Відомо, що за часи правління Д.В. Буша (G.W. Bush), 43-го президента США (2001 – 2009), який відбув два президентських терміни та В.А. Ющенка, 3-го президента України (2005 – 2010), в Україні та в США були досягнення, але більше спостерігалось негативних явищ, які чітко відбиваються в словотвірних гніздах. Деривати гнізд переважно іменники й прикметники, зрідка прислівники й дієслова, що характеризують різне бачення мовцями, журналістами явищ та реалій, пов'язаних із політиками.

Основоцентричний підхід допомагає систематизувати похідну лексику, зокрема й нову, яка об'єднується у словотвірні гнізда навколо так званих “ключових слів доби” (Земська, 1996), що, набуваючи піку активності, можуть утворювати гнізда спільнокореневих слів обсягом від декількох десятків до декількох сотень одиниць.

Отже, основоцентричний підхід (запропонований І.І. Коваликом і розвинений учнями його дериватологічної школи В.В. Грещуком, Р.О. Бачкуром, І.Ф. Джочкою, Н.М. Пославською та ін.) – це новий підхід до інтерпретації словотвірних явищ, який ґрунтується на використанні твірної основи як засобу виявлення типології лексичної деривації і набуває зараз першочергового значення. Найбільш загальною основоцентричною комплексною системотворчою одиницею є словотвірне гніздо.

ЛІТЕРАТУРА

Валюх, З. О. (2005). *Типологія словотвірних парадигм іменника в українській мові*. НАН України, Інститут української мови.

- Валюх, З. О. (2011). Функціональна роль основи твірного слова в процесах деривації. *Українське мовознавство*, 41, 24–31.
- Земская, Е. А. (1996). Активные процессы современного словопроизводства. Русский язык в конце XX столетия (1985–1995). В Е. А. Земская (Ред.), *Русский язык конца XX столетия. 1985-1995* (сс. 90– 41). Москва: *Языки русской культуры*.
- Клименко, Н. Ф. (2004). *Словотвірне гніздо*. Київ: Укр. енциклоп. ім. М. П. Бажана.
- Ковалик, І. І. (1961). *Вчення про словотвір: словотворча характеристика слова. Відношення вчення про словотвір до інших мовознавчих дисциплін (II)*. Львів: Вид-во Львів. ун-ту.
- Тихонов, А. Н. (1987). Словообразовательное гнездо как единица системы словообразования и как единица сравнительного изучения славянских языков. В Г. П. Нецименк (Отв. ред.). *Сопоставительное изучение словообразования славянских языков* (сс. 104–111). Москва: Наука.

СТРУКТУРА ЛИСТІВ У ФРАНЦУЗЬКОМУ ЕПІСТОЛЯРНОМУ РОМАНІ

Рогоза О.Б.

Київський національний лінгвістичний університет

Традиційна структура листа була розроблена риторикою ще за часів античності. В класичну епоху лист складається з трьох основних частин: вступ, змістовна частина та заключення. Згідно з підручниками з написання листів, що зазнали широкого розповсюдження у XVII столітті, вступ розміщується на початку листа, і основна його функція – викликати прихильність адресата. У листі, який є складовою регулярного листування, адресант висловлює у вступі подяку за відповідь на його попередній лист, або навпаки – скаржитися на відсутність відповіді. У класичній традиції вступу передують заголовки, який визначає особу адресата та вказує на місце і час написання листа. Вступ може містити ще й звертання до адресата (Lanson, 1982).

У приватному листуванні деяка інформація у вступній частині листа може випускатися. Наприклад, указівка місця і року написання листа в листуванні, яке відбувається регулярно та без зміни місцезнаходження комунікантів, може не зазначатися.

Друга частина, яка складає корпус листа, є найбільш розвиненою та варіативною. Вона може містити розповідь, опис, повідомлення, аргументацію тощо. Інформація може бути різного роду: приватна, родинна, політична, економічна, та бути переданою адресатові у формі опису подій чи людей із передачею діалогів. Крім того, корпус листа може слугувати для розвитку аргументації чи виклику, як це відбувається у відкритих листах. Зважаючи на те, що перед адресантом стоїть великий вибір сюжетів та тем, він повинен

намагатися полегшити прочитання листа, організовуючи оповідь таким чином, щоб вона була зрозумілою адресатові (Calas, 1996).

Заклучна частина листа має на меті підбиття підсумків. Перш ніж попрощатися, адресант часто згадує основну ідею послання, що є певною мірою повторенням. Заклучення може бути також установленням наступних відносин між кореспондентами. Так само, як вступу передують заголовок, за заклучною частиною слідує закінчення. Прощання супроводжується обов'язково формулою ввічливості, ступінь якої залежить від установлених зв'язків між комунікантами. Закінчує лист підпис адресанта.

Початкова частина (заголовок) і фінальна (закінчення) виявляються надзвичайно кодифікованими й мають фатичну функцію: йдеться про встановлення та розрив контакту. Вступ і заклучна частина є перехідними моментами у листі, які оточують корпус листа – змістовну частину (Lanson, 1982).

Листи в епістолярному романі мають усі атрибути класичного листа. Обов'язково присутні такі структурні елементи, як заголовок, змістовна частина й заклучна частина. Вказівка на місце та дату написання листа, постскриптом є факультативними як у власне листах, так і листах епістолярного роману.

Найбільше класичній структурі листа відповідають листи в романі “Les jeunes filles” А. де Монтерлана. У них наявні всі структурні елементи класичного листа, починаючи із заголовка, закінчуючи підписом. Оскільки в зазначеному романі листи не становлять основного засобу оповіді, автор навмисне надає їм традиційного оформлення з метою відрізнити їх від інших форм оповіді, використаних у романі. Листування відбувається між персонажами, які перебувають в офіційних та не досить близьких стосунках, тому офіційний тон листів вимагає дотримання класичних канонів написання листа.

У класичних епістолярних романах автори творів відходять від традиційних норм написання листа. Звичайно листи нумеруються, на початку зазначається адресант та адресат, наприкінці листа вказуються дата й місце написання. У романі “Les Liaisons dangereuses” Ш. де Лакло вказівка на час і місце написання присутня, але ніби заради збереження приватності листування конкретні назви та роки випущені. Таким чином, із цієї вказівки ми вилучаємо інформацію лише про століття, день та інколи час написання листа. Такий прийом, який полягає в конкретизації параметрів місця й часу, є, по-перше, важливим композиційним елементом твору, а по-друге, ще одною спробою надати листуванню вірогідності. Структура листів роману залежить від адресанта, а відповідно і від стилю листа. Листам, якими обмінюються Вальмон та мадам де Мертей, притаманний дружній тон, тому в структурі листа відсутні довгі вступні частини та обтяжливі формули ввічливості. Проте, в листах офіційного тону Лакло дотримується традиційних норм написання листа, але відверто скорочує кінцеві форми прощання.

Листи в романі “Mémoires de deux jeunes mariées” О. де Бальзака найменше схожі за формою на традиційне листування. Листи мають часто великий обсяг та обтяжливі граматичні конструкції. У структурі листа майже завжди відсутні

вступ та заключна частина, оскільки листування відбувається між подругами. У заголовку частіше вказуються адресант і адресат. Листи скоріше мають форму розповіді чи сповіді, ніж форму класичного листа. Вказівки на час і місце написання листа даються не регулярно, інколи просто місяць чи дата, роки зазначаються лише тоді, коли за сюжетом мав місце тривалий розрив у листуванні.

Таким чином, лист в епістолярному романі є елементом структури твору, що виокремлюється при об'ємно-прагматичному членуванні. Залежно від прагматичної настанови автора листи в епістолярному творі можуть мати як усі атрибути власне листа, від заголовка до закінчення, так і тільки окремі компоненти структури, наприклад, змістовну частину й закінчення. Листи в епістолярному романі наближаються за формою до художньої оповіді від першої особи, що пояснюється літературним статусом таких листів.

ЛІТЕРАТУРА

Calas, F. (1996). *Le Roman épistolaire*. Paris: Edition Nathan.

Lanson, G. (1982). *Choix de Lettres du XVIII-e siècle*. Paris: Hachette.

АНГЛОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В ЯПОНСЬКОМУ РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ

Родзінська О.Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасне суспільство характеризується як суспільство споживачів, у якому найважливішу роль грає представлений товар та споживач. Це є основною причиною популяризації реклами в світі. Без неї неможливо успішно вести бізнес, керувати підприємством та розвивати туристичний напрямок в країні. Реклама є упаковкою, у яку загортається товар, щоб привабити споживача. Тому маркетологи завжди враховують психологічні особливості та культурний аспект того населення, на яке направлена реклама.

Для впливу на споживача використовуються такі засоби як дизайн, малюнок, гра кольору, якість паперу, шрифт, розташування тексту, фокусування планів зображення, назва товару, торгова марка, емблема і ін. І все ж першорядну роль в рекламі грають мовні засоби (Дыбовский, 1996).

Рекламні тексти представляють собою дискурс: вони динамічні, завжди направлені на споживача і сприймаються у контексті подій, які відбуваються. Це зв'язний текст, який має свої лінгвістичні та соціокультурні особливості.

Японський лексичний склад представляю собою три пласти: ваго – істино японські слова, канго – слова, створені з використанням китайських основ, гайгайго – запозичені з європейських мов слова (Алпатов, 1985).

Зараз глобальна комп'ютерна мережа Інтернет стала новим каналом для розповсюдження реклами, причому, на відміну від реклами в традиційних газетах, компанії тут отримали великі можливості при подачі обсягу і деталізації рекламної інформації. Порівнявши рекламні оголошення в

традиційних газетах “на папері” і на їх сторінках в Інтернеті, можна побачити, що технічний прогрес тісно злився з національними традиціями, якими так насичений спосіб життя японців. Це проявилось і в зовнішньому вигляді реклами, і в лексиці, яка сьогодні насичена запозиченнями “гайрайго” і модними американськими словами, адаптованими японською мовою. В японських рекламних текстах дуже великий показник запозичень (гайрайго), їх кількість у тексті сягає у середньому 30%.

Запозичення в японському рекламному дискурсі можна поділити на декілька груп:

- Слова запозичені через обмежену семантику. Історично вони не були присутніми у японському побуті, тому їх використовували, записуючи катаканною. Часто такі слова японською мовою відрізнялися від оригінального значення. Наприклад, コーヒー(кофе) , コマシヤール (комерційний), パムフレット (буклет), スマート (худий, а не «розумний» як в англійській мові).
- Запозичення для позначення предметів, які є в японській мові, але використовуються замість ваго. Наприклад, замість 写真機 майже усюди використовують カメラ (фотоапарат).
- Неологізми, які виникли під впливом глобалізації. Означають нові явища в у японському та міжнародному суспільстві. パートナースhip партнерство, ナノテクノロジー нанотехнології ті інші.

Молоде покоління піддається впливу прогресивних тенденцій і є основним носієм мови. Лексика “гайрайго” найбільш часто використовується особами, що здійснюють активну діяльність, пов'язану з використанням комп'ютерних технологій (службовцями, фрілансерами, студентами та ін.). З цієї причини неологізми набули широкого поширення в науковому середовищі і в засобах масової інформації, орієнтованих на цю категорію (Благовіщенська, 2007).

Однак, японці також намагаються обмежити використання іноземних слів. У 2002 році при Державному інституті досліджень японської мови була створена комісія з гайрайго, яка по відношенню до 176 малозрозумілих слів іноземного походження рекомендувала замінювати їх японськими аналогами, або вживати з супроводжуючими роз'ясненнями. Газетам і телебаченню пропонувалося:

1. Використовувати у рекламі та новинах тільки запозичення, які були широко використовувані: スポーツ.
2. Давати визначення складним запозиченням. Таким як イノベーション(інновації).
3. Не використовувати вузьконаправлену та професійну лексику в рекламі. ハードウェア.
4. При першому використанні аббревіатур та скорочень надавати повне ієрогліфічне написання – ASEAN – 東南アジア諸国連合.

Отже технічний прогрес впливає на звичний спосіб життя японської нації, що проявляється навіть у зовнішньому вигляді реклами, яка насичена запозиченнями “гайрайго”. Але незважаючи на прагнення стати частиною

віртуальної культури, японська реклама зберегла свою яскравість, незвичайність і індивідуальність, виражену у дизайні, насиченості ієрогліфічними знаками і катаканаю.

ЛІТЕРАТУРА

- Алпатов, В. М. (1985). Англоязычные заимствования в японском языке и американизация японской массовой культуры. *Япония: культура и общество в эпоху НТР*, 5, 213-219.
- Благовіщенська, О. В. (2007). Мова молоді Японії. *Известия Восточного института*, 9, 210-214.
- Дыбовский, А. С. (1996). Заметки о языке рекламы в Японии. *Известия Восточного института*, 3, 192-208.

КОНЦЕПТ НЕПОХИТНІСТЬ У СУЧАСНІЙ АМЕРИКАНСЬКІЙ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛЬНІЙ ПРОЗІ

Романенко В.Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Огляд теоретичних джерел з філософії (Ч. Кукатас), соціології (Г. Маркузе, І. Берлін), культурології (Н. К. Гасанова) показав, що як набір певних теорій і практик осмислення культурної неоднорідності суспільства “мультикультуральність” пов’язується не тільки з питаннями структури суспільства й міграції, а також і з широким спектром культурних феноменів: мистецтво, наука, філософія, література, політика тощо (Гасанова, 2012, с. 2).

Спираючись на результати сучасних досліджень з лінгвоконцептології (О. А. Бабелюк, С. В. Волкова, О. П. Воробйова, І. О. Голубовська, С. А. Жаботинська, А. П. Мартинюк, С. І. Потапенко, А. М. Приходько, С. В. Форманова), у нашій роботі ставимо за мету виявити лінгвальні засоби актуалізації концепту НЕПОХИТНІСТЬ у мультикультуральних текстах сучасних американських письменниць Дж. К. Оутс та афроамериканки Т. Моррісон.

Романи американських письменниць різного етнічного походження, що обрано матеріалом для лінгвістичного аналізу, є тим мультиплексом, в якому толерантно до загальноамериканських і етнокультурних цінностей знаходять відображення і філософська теорія людини та світу, і художнє бачення життя людини в мистецтві, політиці, науці, і соціокультурна реальність і дискурс цієї реальності, що й зумовлює мультикультуральність (термін Х. Броді) цих текстів.

Критерієм відбору фактичного матеріалу слугували: спільність подій (життя сучасної американської сім’ї), персонажів (сучасна американська сім’я, в якій існує конфлікт між матір’ю і дочкою), мотивів (гармонії та балансу в сім’ї, утвердження жінки в суспільстві, відстоювання жіночих прав) і концептів (стійкість, непорушність, вимогливість, незламність).

В аналізованих текстах концепт НЕПОХИТНІСТЬ має різні засоби актуалізації, залежно від етнічної спрямованості самого наративу. До прикладу, у романі “We were the Mulvaneys” маніфестується загальноамериканська позиція Я-АМЕРИКАНЕЦЬ. Концептуально-сміслові значення тут мають цифрові маркери, а саме, дати значущих в історії США подій. Так, виявляємо референцію до 1849 року, коли у США почалось загострення відносин між різними регіонами країни, що стало причиною розв’язання громадянської війни 1861–1865 рр. У романі 1849 рік обрано як рік заснування ферми, власником якої стали члени сім’ї Малвеніз. Образ ферми є метафорою стійкості її власників, оскільки ця будівля вистояла в часи громадянської війни, подібно до того як члени сім’ї Малвеніз пережили всі труднощі цього страшного періоду.

У романі Тоні Моррісон “Beloved” цифрові маркери також виконують концептоактуалізувальну функцію. Роман починається словами “124 was spiteful”. 124 тут маркує дорогу Блу Стоун в Огайо. Головна героїня роману, Сеті, проходячи цією дорогою, звертає увагу на номер 124, який є знаковим, оскільки в послідовності числових знаків відсутня цифра 3. Пізніше стає відомо, що за часів рабства Сеті була вимушена вбити свою третю дочку, щоб позбавити її знущань і принижень. Число 124 постає тригером нестерпних часів у житті афроамериканців, активуючи в пам’яті Сеті минуле, дескрипторами якого в тексті постають іменники *darkness* (темрява) і *bitterness* (гіркота). У роздумах про теперішнє – “As Sethe walked to work, late for the first time in sixteen years and wrapped in a timeless present (Morrison 1987, p. 184). ... wondering how she could hurry time along and get to the no-time waiting for her (Morrison, 1987, p. 191)”, яке Сеті сприймає як вічність (*timeless present*), що загорнула її (*wrapped in*), жінка шукає шляхи, як подолати час і дістатися тієї точки, де час не буде мати такого впливу на неї, де вона позбавиться свого минулого, яке переслідує її всюди, нагадуючи про вчинок, який вона здійснила. Модальне дієслово *could* вербалізує непохитність духу героїні, ословлює її спроможність подолати час і досягти щасливого, вільного майбутнього.

Результати попереднього аналізу засобів актуалізації концепту НЕПОХИТНІСТЬ у творах Тоні Моррісон та Джойс Керол Оутс показали таке. У романах Дж. Керол Оутс концепт НЕПОХИТНІСТЬ актуалізується шляхом гіперболізації, метафоризації, алюзій, тоді як коли у творах Тоні Моррісон домінують етнокультурно зумовлені метафоричні та метонімічні моделі. Перспективу подальших розвідок вбачаємо в конструюванні концептуального простору образу НЕПОХИТНОЇ жінки, а також побудови лінгвосеміотичних моделей такого образу в романах зазначених письменниць.

ЛІТЕРАТУРА

- Гасанова, Н. К. (2012). Лингвокультурологический анализ мультикультурализма. *Этносоциум и межнациональная культура*, 11 (53), 16–23.
- Петлюченко Н. В., Потапенко С. И., Бабелюк О. А., Стрельцов Е. Л., Багацкая Е. В., Беценко Т. П. ... Яроцкая Г.С. (2017). *Концепты и контрасты* В Н. В Петлюченко (Ред.), “Гельветика”. Одесса.

Brody, H. (2003). *Stories of Sickness*. Yale: Yale University Press,
Morrison, T. (1991). *Beloved*. New York: Alfred A. Knopf.
Oates, J. (1997). *We were the Mulvaney*s. New York: Plum.

НАУКОВІ ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ РОЗРОБКИ ТЕОРІЇ СПОЛУЧУВАНOSTI

Романенко О. П.

Київський національний лінгвістичний університет

Теорія сполучуваності слів, на якій базується поняття синтагматики, а також теорія лексичного значення слова є базовими та взаємозалежними поняттями комбінаторної семасіології (М. В. Влавацька, А. Гудавічус).

Сполучуваність слів досліджувалася ще античними філософами в межах синтаксису, зокрема Аполлонієм Дисколом у II ст. н. е. (“Про синтаксис частин мови”). І вже відтоді термін синтаксис, за словами В. В. Виноградова, Аполлоній уживав на позначення зв’язків між словами у реченні, а також між сполученнями звуків та складів (Виноградов, 1958).

Але найбільш ґрунтовного розвитку категорії синтаксису, як зазначав В. В. Німчук, набули у ґраматиках Лаврентія Зізання (1596) та Мелетія Смотрицького (1691). Розділові знаки у “ґраматиці” Лаврентія Зізання позначають частини (синтагми), що об’єднуються на основі ґраматичних зв’язків та семантичної єдності. Саме у “ґрамматиці Славенській правильное синтагма” (1619) М. Смотрицький уперше вживає термін “синтагма”, який згодом став засадничим поняттям для розбудови цілої теорії (Німчук, 1985) – (синтагматики – уточнення наше – Р.О.).

Тимчасом лише пізніше у працях М. В. Ломоносова, який, за Ф. М. Березіним, вивчав правила сполучуваності слів та встановлював різні ступені ґраматичної узагальненості форм словосполучення, була знайдена залежність синтаксичних зв’язків між сполучуваними словами (Березін, 1984).

У XIX ст. цю проблему продовжує опрацьовувати, на думку В. В. Виноградова, О. Х. Востоков і насамперед через взаємодію лексичних значень та синтаксичних зв’язків слів (Виноградов, 1958). Виходячи з властивостей синтаксичних категорій та конструкцій, а також внутрішніх (синтагматичних) зв’язків слів різних ґруп, починається формування *теорії сполучуваності*. Безпосередньо іменну та дієслівну синтаксичну комбінаторику аналізував один із засновків психологізму в мовознавстві О.О. Потебня, проте залишав поза межами своїх досліджень лексику, що неодмінно впливає на процес поєднання мовних одиниць (Потебня, 1887).

Перспективні спроби у цій сфері належать також І. О. Бодуену де Куртене, який виявляв різницю між горизонтальними та вертикальними відношеннями при зіставленні одиниць та їх послідовній зміні (Бодуен де Куртене, 1963), але також не пояснив механізми цих складних процесів сполучуваності. Відтак, стислий попередній огляд досліджуваного питання дає

підстави припустити, що у другій половині ХІХ ст. поняття словосполучення і сполучуваності в цілому не були остаточно вирішені.

Учень і послідовник І. О. Бодуена де Куртене М. В. Крушевський намагається повернути розгляд цієї проблематики у сферу психологізму, наголошучи на тому, що системність мови підтримується законами асоціацій. Уперше вчений надає розширене тлумачення понять “асоціація за суміжністю” та “асоціація за подібністю”. Його постулати пояснюють закономірності системних зв’язків у мові, які пізніше розглядаються як асоціативні та синтагматичні відношення у Ф. де Соссюра, парадигматичні та синтагматичні – у Л. Єлмслева, селекції та комбінації – у Р. Й. Якобсона (Березин, 1984). Як справедливо зазначає Н. О. Андрамонова, М. В. Крушевський пов’язує залежність значення слова від його вживання з дією “закону зворотного зв’язку між обсягом і змістом”: “чим ширше вживання певного слова, тим менше змісту воно має” (Андрамонова, 2013), тобто збільшення (розширення) синтагматики слова призводить до зменшення (звуження) його парадигматики, та навпаки. Ці факти переконливо доводять, що саме М. В. Крушевський є засновником *теорії валентності та сполучуваності в мовознавстві*.

З 30-х років ХХ ст. вже розпочинають розробляти закони сполучуваності слів (Л. В. Щерба) і “не лише як правила синтаксису, але, що важливіше, – як правила складання смислів, що становлять не суму значень сполучуваних слів, а нові смисли” (Щерба, 1974).

Підсумовуючи, зазначимо, що теорія сполучуваності сягає перших наукових уявлень про синтаксис, які розвинуті крізь призму функцій та значень словосполучень (М. В. Ломоносов), психологічних законів асоціацій (М. В. Крушевський) та утворення нових смислів у процесі сполучуваності слів (Л. В. Щерба). Останні закони стали засадничими для становлення комбінаторної семасіології.

ЛІТЕРАТУРА:

- Андрамонова Н. А. (2013). Синтагматические постулаты Казанской лингвистической школы. *Филология и культура*, 1, 7 – 11.
- Березин Ф. М. (1984). *История лингвистических учений*. Москва.
- Бодуэн де Куртене И. А. (1963). *Избранные труды по общему языкознанию : в 2 т.* Москва : Изд-во Академии наук СССР. Т. 1.
- Виноградов В. В. (1958). *Из истории русского синтаксиса*. Москва : Изд-во Московского университета.
- Німчук В. В. (1985). Мовознавство на Україні в ХІV-ХVІІ ст. *Київ : Наукова думка*.
- Потебня А. А. (1887). *Объяснение малорусских и сродных народных песен: Колядки и щедровки*. Варшава. Т. 2.
- Щерба Л. В. (1974). *Языковая система и речевая деятельность*. Ленинград : Наука.

АНГЛОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ-ТРАНСПОЗИТИ У СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Рубан В.О.

Київський національний лінгвістичний університет

Вплив англійської мови на сучасну французьку стає дедалі більш відчутним, щодня у французькій мові з'являються нові лексеми англомовного походження, які є дуже різними за своєю природою та структурою. До категорії запозичень-транспозитів ми відносимо ті англіцизми, які змінили у французькій мові свою частиномовну належність. Англіцизми із синтаксичними відхиленнями являють собою клас запозичених слів, які існують в англійській мові, але належать до іншої лексико-граматичної категорії, ніж у французькій мові. Ця група запозичень у французькому словниковому фонді нечисленна, йдеться, наприклад, про слово *brushing* (m): *Au menu, salade de concombre et poulet au curry. Après la pause, on voit revenir Claude Askolovitch, ni tout à fait le même ni tout à fait un autre: rattrapé en catastrophe pour remplacer Frédéric Lefebvre et enregistrer une troisième émission, il a juste eu le temps de passer chez son coiffeur – on l'attend à l'Elysée à 16 h 30. Il rejoint Jean-Pierre Foucault en plein brushing, Cyril hanouna et la blonde Pauline Lefebvre, miss Météo maison* (E № 3029, p. 74).

Такі неологізми іншомовного походження, як *brushing, forcing, lifting* тощо, трактуються мовознавцями по-різному, хоча вони дуже схожі за формою (усі мають закінчення *-ing*). *Brushing*, як і *baby-foot* та *new look*, є у французькій мові лексичним утворенням на позначення французького феномену, але з різних причин було обрано саме форму англійського герундію, щоб позначити дію укладання волосся (за своїм значенням ця лексема в англійській мові була іншою, але теж стосувалася волосся). Зазначимо, що такі англіцизми не можуть розглядатись як семантичні відхилення, бо їх граматична категорія відрізняється у двох мовах. Можна було б сказати: *Ce n'est pas un building, il n'y a que trois étages!*, що означає *Це не висотка!*. Але така фраза нелогічна для англійської мови ("*It's not a building, it has only three stories*"), хоча її смисл на синтаксичному рівні не порушено. Однак коли відхилення, якого зазнає запозичене слово, є не лише семантичним, але й синтаксичним (бо слово вже представляє іншу частину мови), таке запозичення потрібно розглядати як транспозити, оскільки вони представляють два різних феномени.

Лексичні одиниці типу *brushing* у класифікації багатьох мовознавців, зокрема й М. Мізанчук, фігурують як англіцизми із "синтаксичними відхиленнями". Синтаксичні відхилення являють собою досить важке для розуміння, але поширене в мові явище. Значна частина слів цієї категорії закінчується на **-ing**, їх особливість полягає в тому, що такі лексеми мають не лише різне значення у двох мовах, але й наділені абсолютно різними граматичними функціями. Так, слова *brushing, forcing, lifting* тощо є в

англійській мові дієприкметниками, а у французькій – іменниками: *He's forcing the door; We're lifting something heavy; I'm brushing my hair.*

Зазначимо при цьому, що з цієї групи слів лише слово *brushing* має у французькій мові певний зв'язок зі значенням його відповідника в англійській. А значення дієслів *to force* та *to lift* настільки відрізняються у двох мовах, що французький контекст не відбиває жодного зі значень, носіями яких вони є в англійській мові. Англійські дієслова, які відповідають французьким іменникам, виступають перифразами, як-от: *to pile on the pressure, to get a facelift, to blow-dry someone's hair.* Слід зауважити, що в ряді випадків запозичені англійські дієслова утворюють у французькій мові перифрази.

Це означає, що неможливо було б, щоб французька мова взяла слова прямо з англійської мови, не змінюючи глибоко значення та граматичну категорію. Наведені приклади (*brushing, forcing, lifting*), як і ще з десятків інших, це слова, які існують в англійській мові і які мають не лише інше значення, але й належать до іншої лексико-граматичної категорії, а отже, відрізняються своїми функціями. Коли слово не використовується в мові-донорі в певній формі, наприклад *baby-foot*, важко зрозуміти мотивацію, яка зумовила запозичення. У таких випадках йдеться не про випадкові або повні запозичення, як, наприклад, *brownies*, що прийшли до Франції з їх назвою, або стиль музики *hip-hop*, популярний серед молодих французів, який позначають його англійським терміном. Щоб утворити *brushing, forcing, lifting* та інші слова цього типу, хтось вирішив створити англійську форму там, де її не існувало. Можна сказати, що це утворення на зразок *new-look* та *baby-foot*, але вони здаються більш англійськими, оскільки це, насправді, англійські морфеми, кожному з яких можна почути та побачити в інших контекстах у мові-донорі. Вони ще помітніші через те, що в англійській мові часто зустрічаються дієприкметники теперішнього часу, і не важливо навіть, чи значення дієслова повністю відповідає теперішньому його смислу у французькій мові. Той факт, що цю форму слова можна почути в будь-якому контексті й із різними значеннями, як-от: *He's forcing me to talk to him; She's lifting her daughter; I'm brushing the dog,* – спричиняє те, що слово, як іменник, підсилюється у французькій мові.

Зрозумілий процес, коли мова запозичує повнозначні слова, щоб потім вживати більш-менш відповідно до їх значення в мові-донорі, але у випадку запозичень-транспозитів це зазвичай не так. Проте, навіть якщо слова *building* і *kodak* мають дещо інший смисл у французькій мові, вони все ж стосуються, відповідно, сфери нерухомості та фотографії, і обидва є іменниками як в англійській, так і у французькій мовах. Зміст слів із суфіксом *-ing* інший, що можна побачити і в синтаксичних відхиленнях, і в деяких інших категоріях.

ЛІТЕРАТУРА

Misanchuk, M. (1997). *Anglicismes dans la presse française: L'Express et le Nouvel Observateur (1991 à 1995)*. Calgary: Alberta.

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ “ТРАДИЦІЙНИХ” І “СУЧАСНИХ” ГРАМАТИК АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВИВЧЕННІ КУРСУ ПРАКТИЧНОЇ ГРАМАТИКИ

Сабо О.А.

Київський національний лінгвістичний університет

“Традиційні” чи “нормативні” граматики англійської мови – “prescriptive grammars” визначають правила, що ґрунтуються на логічному підході і є обов’язковими для вжитку. Щонайменше останні 200 років це були найкращі підручники з граматики, проте вони приділяли увагу лише офіційному стилю, тоді як розмовна мова ігнорувалась. Основою їх організації була морфологія (Расторгуева, 2007, с.176), (Crystal, 1995, с. 189,192,194,197), (Сабо, 2018, с. 293). З плином часу як сама мова, так і вимоги до її адекватного дослідження зазнали певних змін і традиційні граматики почали потроху поступатись місцем “сучасним” граматакам англійської мови.

“Сучасні” чи “описові” граматики англійської мови “descriptive grammars” зосереджують увагу на описі зразків вжитку та причинах, що його регулюють, вказують на стилістичні особливості вжитку різних граматичних форм та структур, надають частотну характеристику їх вжитку в різних регістрах, зупиняються на особливостях розвитку граматичних явищ в історичному аспекті. Увага зосереджена на вивченні синтаксису (Crystal, 1995, с. 197, 214), (Biber, Conrad & Leech, 2003, pp. 1-10).

“Сучасні” граматики англійської мови можуть слугувати як найкращі та найглибші граматичні довідники сучасної англійської мови і тому їх слід постійно залучати до роботи над вдосконаленням мови і, безпосередньо граматики, проте, слід мати на увазі і ряд специфічних особливостей, що їм притаманні.

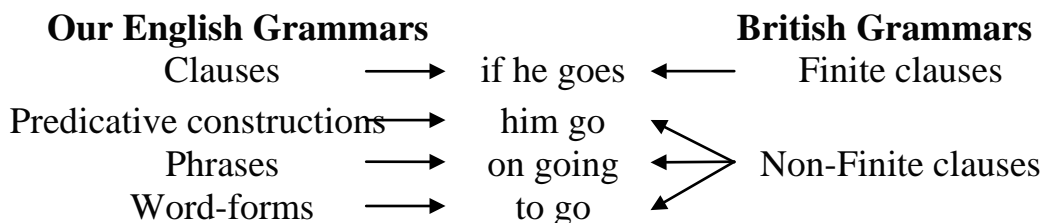
1. Як зазначалось вище, не співпадають відповідні пункти побудови “традиційних” та “сучасних” граматик англійської мови. Домінуючим принципом побудови сучасних британських граматик є розгляд граматичних явищ під синтаксичним кутом зору і починається з простого речення, натомість як “традиційні” граматики англійської мови побудовані за частиномовним принципом і починаються з розгляду морфології, як і граматики української та російської мов.

Акцент у вивченні синтаксису пояснюється тим, що сучасна англійська є аналітичною мовою з обмеженою варіативністю морфологічної структури англійських слів (Crystal, 1995, р. 214) та домінуючою науковою парадигмою середини 20-го сторіччя – генеративною граматокою Ноама Хомського.

2. Метою вивчення практичної граматики є практичне оволодіння структурами англійської мови, їх розуміння, визначення їх місця в системі координат граматичних явищ. Коли треба пояснити граматичні явища англійської мови, що відсутні в українській, краще застосовувати засвоєні

граматичні поняття і термінологію частиномовної граматики, щоб шляхом порівняння, протиставлення і аналізу досягти розуміння.

3. Іноді термінологія “сучасних” граматик англійської мови відрізняється від термінології, що використовується в наших підручниках *copular verbs* → *linking verbs*, іноді не співпадає за обсягом поняття *complement* → *object*, *adverbial modifier*, *predicative*, а іноді терміни позначають різні поняття чи просто суперечать одне одному:

4. Якщо поєднувати граматичні термінології різних систем, багато понять стануть незрозумілими, хибними, чи суперечитимуть одне одному. Краще покладатись на основні граматичні поняття рідної мови, якими володіють студенти, щоб зрозуміти специфічні явища іноземної мови.

5. У вітчизняних граматиках англійської мови граматичні поняття більш категоризовані, а в “сучасних” граматиках вони піддаються більш подрібненій та деталізованій класифікації. Так, наприклад, ми розрізняємо різні типи присудку, натомість, у сучасних граматиках виділяються семантичні групи дієслів, надається їх кількісна характеристика та особливості вжитку. Замість присудка “*predicate*” вживається термін “*verb*”, хоч для нас “*verb*” це – частина мови, а “*predicate*” – синтаксична функція, в якій вживається дієслово “*verb*”.

6. Щодо синтаксичного аналізу, його не можна поєднати у двох типах граматик, оскільки він базується на різних основах і передбачає різну мету чи кінцевий результат. Аналіз у “сучасних” граматиках відповідає пошуку і вимогам генеративної граматики, де кожне речення та його компоненти кожного разу поділяються на дві складові частини. Цей принцип прослідковується в аналізі як простих, так і складних речень і відомий під назвою аналіз по безпосередніх складових. Синтаксичний аналіз речення на заняттях з практичної граматики полягає у визначенні синтаксичних функцій частин мови, їх морфологічного аналізу, що сприяє повторенню морфології та засвоєнню синтаксису, визначенні типу речень за їх структурою та комунікативною спрямованістю, зв'язків між компонентами сурядних, підрядних, та змішаних типів складних речень.

Використання “сучасних” граматик англійської мови важко переоцінити при вивченні практичної граматики як довідників, що містять важливі характеристики сучасної англійської мови. Термінології та науковому підходу, що в них відображені, доречно приділяти увагу в курсі теоретичної граматики. У викладанні практичної граматики таку термінологію можна частково залучати, якщо вона не суперечить традиційній термінології і додає до загального розуміння граматичних понять.

ЛІТЕРАТУРА

- Расторгуева, Т. А. (2007). *История английского языка* (3-е изд.). Москва: Астрель: АСТ.
- Сабо, О. А. (2018). Від перших до сучасних граматик англійської мови. В О. В. Матвієнко (Гол. ред.), *Україна і світ: діалог мов та культур* (сс. 293–295). Київ: Вид. центр КНІУ.
- Biber, D., Conrad, S., & Leech, G. (2003). *Longman student grammar of spoken and written English* (2nd ed.). Harlow, Essex: Longman.
- Crystal, D. (1995). Part III English grammar. In D. Crystal, *The Cambridge encyclopedia of the English language* (pp. 188-233). London: Cambr. Univ. Press.

НАРАТИВНА СТРАТЕГІЯ “КАЛЕЙДОСКОП” ТА ЇЇ ГЕШТАЛЬТ-СТРУКТУРА У ФРАНЦУЗЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТОТВОРЕННІ

Савчук Р.І.

Київський національний лінгвістичний університет

У французькому художньому текстотворенні поч. ХХІ ст. однією з провідних *нарративних технік* форматування *постмодерністської оповідної реальності* є переорієнтація із зображення на вираження, що реалізується через лінгвокогнітивну *нарративну стратегію* “калейдоскоп”, оскільки французький роман цього періоду розірвано на окремі образи, що не завжди сполучаються в єдину та цілісну картинку.

Геіштальт (з нім. – Gestalt – форма, образ, структура) як центральне поняття геіштальт-психології у парадигмі когнітивного підходу займає особливе місце (Сорокіна, 2013, с. 11), оскільки має досить широке застосування у таких сферах, як менеджмент, соціальна психологія, психологія особистості, тощо.

У студії лінгвістичного спрямування поняття *геіштальту* було введено Дж. Лакоффом (Лакофф, 1981, с. 359) на позначення структур, які використовуються у мовній, розумовій, перцептивній або моторній діяльності і характеризуються деякою повторюваністю. За витлумаченням Т.С. Сорокіної, *геіштальт-структура* є способом співвіднесення її структурних компонентів (фону і фігури) з конкретними засобами мовної репрезентації (Сорокіна, 2013, с. 12).

У контексті нашої розвідки саме *геіштальт* як своєрідна перцептивна форма або когнітивна структура постає просторово-наглядною формою індивідуально-авторського сприйняття і текстуалізації у відповідному типі оповідної реальності певних *нарративних об’єктів* або *суб’єктів*, істотні властивості яких не можливо досягнути шляхом підсумовування властивостей їх частин (*Психологіс*, 2015).

Таке визначення *геіштальту* цілком суголосне власне самій сутності *калейдоскопу* як текстотвірної *нарративної стратегії*, що вибудовує *нарративну різноплановість* художнього твору на рівні мовленневої, темпоральної, просторової і модальної сіток, а тому цілком логічно з’ясувати особливості

застосування французькими письменниками початку ХХІ ст. цієї стратегії у термінах гештальт-структури КАЛЕЙДОСКОП.

Ефект *калейдоскопу*, зважаючи на особливості й специфіку роботи цього пристрою, ґрунтується на двох важливих моментах. По-перше, *калейдоскоп* є приладом-іграшкою у вигляді трубки, при обертанні якої різнокольорові скельця утворюють несхожі один на одного узори. По-друге, у цьому контексті має місце швидка зміна образів, подій і вражень (*Словник української мови*, 1970-1980). Прокручуючи циліндр калейдоскопу, ми отримуємо нове зображення. Калейдоскоп постає, таким чином, утіленням ідеї “сумативності” у часі (Бахтияров, 2004), звідки виникає ідея про те, що наступне / подальше ніяк не впливає із попереднього.

У наративній поетиці французького письменника кінця ХХ ст. і нашого сучасника, лауреата Нобелівської премії у галузі літератури 2014 року, Патріка Модіано більшість творів вибудовані на *наративній техніці* виписування власного “я”, що доповнена *наративним принципом* осциляції гомодієгетичного оповідача, яка отримує вираження в оповіді через спостереження за самим собою або у голосі власного сумління. Тут має місце залучення тих формоутворювальних засобів, які вможливають проникнення гетеродієгетичного оповідача з нульовим фокалізаційним кодом у психіку свого персонажа та його поступову заміну на гомодієгетичну оповідну інстанцію.

Серед фонових засобів конструювання гештальт-структури КАЛЕЙДОСКОП у Патріка Модіано виокремлюємо техніку “*паралельного монтажу*” (Агафонова, 2008, с. 47), що конструюється як чергування сюжетно-незвершених подій та/чи дій, які передбачають можливість їхнього розумового поєднання у сприйнятті гомодієгетичного оповідача (сс. 47-48).

Вважаємо, що *паралельний* або *перехресний* показ подій та/чи дій вжито з метою гальмування їхнього розвитку. У цьому разі констатуємо такий додатковий прийом, як спосіб *відображеної події та/чи дії*, адже у певний кульмінаційний момент оповідач припиняє відтворювати саму подію та/чи дію й “показує” крупним планом інший наративний об’єкт, який характеризується, у свою чергу, через вербалізацію емоційної реакції на нього. Приміром, досить часто опис у Патріка Модіано видається незавершеним, оскільки є перерваним інтроспекцією гомодієгетичного оповідача у підсвідоме / несвідоме, що вербалізується його діалогічною полемікою, та згодом останній знову повертається до візуалізації й констатації того, що бачить “тут” і “зараз”. Відтак, оповідь у Патріка Модіано вирізняється *фрагментарністю* й *нелінійністю* у представленні подій та/чи дій, що пояснюється лінгвокогнітивною наративною стратегією “калейдоскоп”, яка має у своїй основі прийом *монтажу* як кадрування оповідного зображення у художньому наративі.

ЛІТЕРАТУРА

- Агафонова, Н. А. (2008). *Общая теория кино и основа анализа фильма*. Минск: Тесей.
- Бахтияров, О. Г. (2004). *Деконцентрация*. Киев: Ника-Центр.

- Лакофф, Дж. (1981). Лингвистические гештальты. Лингвистическая семантика. В. А. Звегинцев (Ред.), *Новое в зарубежной лингвистике*, 10, (сс. 350-368). Москва: Прогресс.
- Психологіс. Енциклопедія практичної психології.* (2015). Взято з <http://psychologis.com.ua/index.htm>
- Словник української мови у 11 томах.* (1970-1980). Академічний тлумачний словник. Взято з <http://sum.in.ua>.
- Сорокина, Т. С. (2013). Гештальт-анализ как исследовательская методика диахронической концептологии. *Вестник Московского государственного лингвистического университета: Серия Языкознание*, 26 (686), 3-19.

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИСЛІВНИКА 就 В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Самаркіна А.О.

Київський національний лінгвістичний університет

Китайська мова є різнобарвною не тільки через те, що має таку незвичну для нас, українців, ієрогліфічну писемність, але й тому, що багато слів можуть виступати різними частинами мови, мати не одне і навіть не два значення та варіантів вживання. Одним з таких слів є прислівник 就jiù, що може функціонувати як прислівник, так і сполучник, та прийменник. Сьогодні розберемо вживання 就 як прислівника і визначимо у яких контекстуальних випадках він вживається та яке семантичне значення має. Почнемо з варіантів перекладу, які подані у Китайсько-українському словнику С.А. Колодко: 就jiù – 1) зараз; незабаром, же; 2) вже; 3) відразу ж; негайно; 4) як...так...; 5) тільки; лише; 6) саме; 7) так; 8) усе-таки; усе ж та ін.. (Колодко, 2004, с. 422) Наразі, в сучасній китайській мові це слово є настільки широковживаним, що його можна почути майже в кожній репліці носія мови завдяки різноманітності значень та варіантів вживання.

Прислівник 就 має значення дії, яка відбудеться через короткий проміжок часу. Існує 2 типи речень, що мають подібне значення. Перший тип речення будується за схемою 就 + дієслово: 你等一会儿, 他马上就來 – nǐ děng yī huìr, tā mǎ shàng jiù lái – Почекай трішки, він ось-ось прийде.

Другий тип – 就 + прикметник: 天很快就涼了 – tiān hěn kuài jiù liáng le – Скоро похолодає (呂叔湘, 1999). У подібних реченнях часто використовуються такі допоміжні слова як 顿时 – dùnshí – “незабаром”, 很快 – hěn kuài – “скоро” та ін., які також підкреслюють, що дія ось-ось відбудеться.

Наступне значення прислівника 就 абсолютно протилежне першому – “давним-давно”. В реченнях, де даний прислівник виступає у цьому значенні, попереду обов’язково має вживатись слово, яке означає час або інші прислівники, що відносяться до часового простору, наприклад, “змалечку”, “з тих часів”, “з дитинства” та інші.

Прислівник 就 також може означати, що дія сталась або завершилась неочікувано рано: 他七点半就来教室了 – tā qī diǎn bàn jiù lái jiàoshì le – він о 7:30 ранку вже прийшов до аудиторії (杨寄洲, 2007). Українською мовою значення слова 就 можна передати за допомогою прислівника “вже”, яке, у відповідному контексті, матиме значення несподівано рано виконаної дії.

Ще одне значення, яким володіє прислівник 就 – посилення твердження. Вживається трьома різними способами: у сполученні з 是; з дієсловом; з прикметником, але має на меті одну і ту ж функцію – інтенсифікувати твердження. Українською мовою цей прислівник можна передати словами “саме”, “все одно”, які можуть виражати твердість рішення. У подібних реченнях вербальний акцент – на прислівнику 就, тому що саме він виражає рішучість.

就 також має значення прислівника 只 – zhǐ, тобто виражає міру, кількість, у яких є межа, українською мовою подібну функцію прислівника можна передати за допомогою слова “всього”, “лише”: 老两口就有一个儿子 Lǎo liǎngkǒu jiù yǒu yīgè er zǐ – у літнього подружжя є тільки один син, що можна інтерпретувати як 老两口只有一个儿子, де наголос – на маленькій кількості. У подібних реченнях 就 часто вживається разом із 一个 (якщо мова йде лише про одну людину, наприклад), що ще більше підкреслює невелику кількість (Charles N.Li, 1989, p. 351)

Одним з найбільш вживаних значень прислівника 就 є отримання очевидного результату, в разі дотримання конкретних умов. В таких реченнях часто використовуються сполучники 只要、要是、既然 зі схожим значенням: “треба тільки”, “якщо тільки”: 只要努力就能成功 – zhǐyào nǔlì jiù néng chénggōng – треба тільки прикласти зусиль, одразу зможеш досягти успіхів (杨寄洲, 2007).

Отже, спираючись на правила вживання прислівника 就, можна зробити висновок, що цей елемент надзвичайно багатогранний, може поєднуватись із багатьма частинами мови, найчастіше – із дієсловами, прикметниками, іменниками. Цікавим є той факт, що у кожному типі речень, прислівник 就 має свою конкретну функцію, і, у більшості випадків, завдяки багатій українській мові, можна знайти аналог і перекласти речення більш красномовно, передаючи кожне зі значень прислівника 就.

ЛІТЕРАТУРА

Колодко, С. А. (2004). *Китайсько-український словник*. Київ, Україна: ТОВ “Консультант”.

吕, 叔湘. *现代汉语八百词*. (1999). 北京, 中国: 商务印书馆.

杨, 寄洲. 賈, 永芬 (2007). 北京, 中国: 北京语言大学出版社.

Li, Charles N. Tompson, Sandra, A. (1989). *Mandarin Chinese. A Functional Reference Grammar*. Los Angeles, USA: University of California Press.

ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ ГРАМАТИЧНИХ ЯВИЩ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ НА СТАРШОМУ ЕТАПІ

Свердлова Т.Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Грамотичні явища японської мови, що вивчаються на старшому етапі, відзначаються більшою складністю, ніж на попередніх етапах, що часто знижує мотивацію студентів до їхнього вивчення. Переважна частина граматичних конструкцій рівню N2 та N1 належить до письмової мови, а отже рідко зустрічається у повсякденному спілкуванні, манга та аніме, які є мотивуючими факторами значної частини сучасних студентів до вивчення японської мови. Ігрові та змагальні моменти, які використовуються на молодшому і середньому етапі для того, щоб зробити вивчення граматики цікавішим, також не є легкими для застосування на старшому етапі через складність граматичного матеріалу. Підручники з японської мови (Свердлова, 2015) зазвичай містять лише коротке пояснення явища і 1-2 вправи на його застосування, що не сприяє зосередженню уваги студентів саме на граматиці. Певну мотивацію створює намагання успішно здати кваліфікаційний екзамен 能力試験 та отримати сертифікат володіння японською мовою рівня N2 або N1, проте далеко не всі студенти ставлять перед собою таку мету. Отже існує необхідність віднаходження нових засобів підвищення мотивації студентів до вивчення граматичних явищ саме на старшому рівні, оскільки на думку більшості сучасних психологів саме мотивація є ключовим фактором успішності навчання.

Оскільки, як вже зазначалося вище, переважна частина граматичних конструкцій рівню N2 та N1 належить до письмової мови, ми бачимо такі шляхи вирішення проблеми мотивації, як:

1. Використання аутентичних пояснень граматичних явищ і прикладів з таких джерел, як граматичний довідник 文型辞典 (中級から上級への日本語, 2013), обговорення цікавих нюансів використання граматичних конструкцій із студентами та відповідні вправи на їх використання. Саме такого підходу ми дотримувались при створенні нашого методичного посібника з японської мови для студентів 4 курсу (日本語文型辞, 1 9 9 8).

2. Домашнє читання з опорою на посібник, де звертається увага на граматичні та лексичні явища, що вивчаються, та їх використання у кожному розділі.

3. Застосуванні у якості джерела для зразків використання граматичних явищ творів сучасної японської літератури, які становлять для них найбільший інтерес. Згідно з проведеними нами опитуваннями студентів, на даному етапі це твори Мураками Харуки, Дадзай Осаму та японські переклади книг Джоан Роулінг про Гаррі Поттера (перекладач Мацуока Юко) .

4. Проектна робота у групах. Група студентів з 3-4 осіб отримує завдання знайти граматичні конструкції, що вивчалися протягом певного часу, у розділі з

одного з творів, про які говорилося вище, і зробити їх презентацію (пояснити їх використання в тексті, дати граматичний коментар, навести додаткові приклади).

Визначені нами шляхи підвищення мотивації студентів до вивчення граматичних явищ на старшому етапі можливо використовувати як окремо, так і у комплексі, разом із розвитком навичок читання аутентичної японської літератури, який також є одним із завдань навчання на старшому етапі.

ЛІТЕРАТУРА

- Свердлова, Т. Г. (2015). Методичні рекомендації до курсу японської мови (4-й рік навчання). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія*, 5, 108-113.
- 上級で学ぶ日本語. (2000). 研究社出版株式会社、東京.
- 中級から上級への日本語. (2013). 株式会社ジャパンタイムズ.
- 日本語文型辞. (1998). くるしお出版、東京.
- 村上春樹. (1991). ノルウェイの森. 株式会社講談社.
- 6太宰治. (1967). 走れメロス. 株式会社新潮社.
- J. K. ローリング. (2002). ハリー・ポッターと炎のゴブレット. 株式会社静山社、東京.

КОЛОРОНІМИ У СКЛАДІ КОРЕЙСЬКИХ ІДІОМАТИЧНИХ ВИРАЗІВ: СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

Семеряко О. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Корейська мова відома своєю багатотою фразеологією. У ній відбита мудрість народу, його вікова культура, виражено ставлення до батьків, праці, науки, відносин між людьми, засуджуються й викриваються негативні риси людини. Фразеологізмам властиві образно-експресивні та конотативні відтінки – функції, які яскраво проявляються в корейській мові. Це чудово демонструє корейська лексика на позначення кольору. Ідея кольору відображена в мові і структурована певним чином в системі, в якій можна виділити тісно взаємопов'язані рівні. Поняття колороніма може включати в себе окремі лексеми, а також словосполучення й ідіоматичні вирази, що передають значення кольору або відтінку (червоний, криваво-червоний, сліпучо-білий, зеленішати) (Фролова, 1979).

Важливим критерієм при вивченні колоронімів є їх здатність формувати фразеологічні одиниці (далі – ФО), що визначається значною кількістю значень і частотою використання колоронімів у фразеологічних одиницях, прислів'ях і приказках. Більшість базових колоронімів характеризуються своєю полісемією, що призводить до високого ступеня формування ФО, а також до активного використання даних колоронімів в особливих умовах і професійних висловах: “блакитний чіп”, “сіра хвиля”, “білий комірець” (бізнес) (Пак Сонгу, 1999).

Пояснити семантичну обумовленість базових колоронімів у складі корейських фразеологізмів можна виходячи з 음양오행 – вірування, що походить з Китаю і поширилось на весь Схід, та означає “інь-ян і теорія п'яти елементів”. Традиційна культура Східної Азії та життя її людей спираються на природу, і теорія пояснює природну систему, на якій заснований світ. 음양, або Ін-ян, означає світло і темряву, які представлені сонцем і місяцем. 오행[охенг] означає п'ять елементів; вогонь, воду, дерево, метал, золото і землю, які складають світ, в якому ми живемо. Ін-ян і теорія п'яти елементів символізує і інтерпретує складові Всесвіту, такі як кольори, сторони світу, час та стихію. П'ять основних кольорів, які називаються 오방색 – червоний, чорний, синій, білий і жовтий – мають власне значення, яке знайшло своє вираження у мові та традиціях. Ці кольори представляють п'ять природних елементів, та символізують п'ять сторін світу – південь, північ, схід, захід і центр. Чотири сторони світу – схід, південь, захід і північ – відповідають сезону – весна, літо, осінь і зима. (향징야, 2008).

Кожен з кольорів 오방색 має власне значення (두전하, 2011). Червоний, що символізує творіння, пристрасть і любов, задуманий як потужний колір, що відлякує злих духів. Таке переконання стало причиною появи традиції їсти суп з червоної квасолі в день зимового сонцестояння.

Чорний означає мудрість, темряву і смерть. Оскільки чорний колір символізує смерть, він рідко використовується в палацах. Однак також це колір освіти та знання, оскільки чорний – колір чорнила. Тому судді носили чорний колір, щоб втілити мудрість, чесність і честь.

Синій означає нове народження, яскравість і ясність. Синій традиційно використовувався в одязі дівчат і васалів у палацах. Сукня нареченої і ниткові прикраси на шлюбних церемоніях також мають червоний і синій колір. Багато прислів'їв з колоронімом “синій” мають позитивне значення, наприклад 청출어람 - “блакитний, зроблений з трави, більш синій, ніж сама трава”. Це прислів'я посилається на фарбу, що отримували з індиго, яка мала більш насичений синій колір, ніж сама рослина. Це прислів'я буде доречним вжити, наприклад, у випадку, коли учень перевершив учителя. Також, воно влучно демонструє відсутність окремих традиційних колоронімів для кольорів “синій” і “зелений” до появи у корейській мові відповідних запозичень.

Білий, що означає істину, життя і невинність, – це колір, який корейці люблять чи не найбільше. Однак, цей колір вимагає обережності, оскільки його відтінок - колір нетканого полотна - є кольором скорботи.

Нарешті, жовтий, або золотий, символізує яскравість і промені сонячного світла. Золоті мотузки використовуються для позначення святих місць і місць, які потребують захисту, наприклад, будинку, де нещодавно з'явилось немовля.

Тож, ми бачимо, що кольороназви посідають важливе місце у лексико-семантичній системі мови. ФО утворюються в мовленні і відображають ті явища і предмети, що безпосередньо оточують людей; люди в свою чергу, надають їм тих чи інших характеристик, в тому числі ознак за кольором. Колір

допомагає створити яскраві зорові образи, що робить мовлення барвистим та емоційно насиченим. Отже, цілком закономірно, що у деяких фразеологізмах, які увиразнюють, емоційно забарвлюють образність в мовленні, саме колір є складовою частиною.

ЛІТЕРАТУРА

- Пак Сон, Гу. (1999). Национальная специфика фразеологизмов русского и корейского языков. Москва: Диалог-МГУ.
- Фролова, О. П. (1979). Фразеология современного японского языка.. Новосибирск: НГУ.
- 두전하 (2011). 고유어계 관용구와 한자어계 관용구의 비교 연구. 인하대학교 석사학위논문.
- 향징야 (2008). 한중 관용어의 표현 양상과 내포 문화 비교.

РОЗВИТОК ЖАНРОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ (НА ПРИКЛАДІ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ)

Середа О.М.

Київський національний лінгвістичний університет

Жанрова компетенція визначається як здатність (готовність) використовувати в певній сфері спілкування зв'язні тексти в сукупності з екстралінгвістичними (прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами); [...] тексти в аспекті події; мовлення, яке розглядається як цілеспрямована, соціальна дія [...] (Ридна, 2017, с. 12-13).

В 2017-2018 роках на навчальній платформі КНЛУ в Moodle було створено курс для магістрантів "Переклад юридичних текстів". Аналіз маркетингових досліджень та опитування студентів-бакалаврів КНЛУ після перекладацької практики, проведене у 2016-2018 роках, дозволили виділити найбільш затребувані в майбутній перекладацькій діяльності жанри в юридичному перекладі (Середа, 2019, с. 144). До таких, зокрема, відносяться тексти договорів, дипломи, свідоцтва та інші документи (тексти з комунікативно-стандартною жорсткою або напівжорсткою структурою), які ми доповнили текстами німецькою мовою з фахових журналів для юристів. Зв'язок із перекладацькою практикою забезпечується через використання в курсі текстів, що перекладалися в реальності або текстів, щодо яких може бути сформульовано реальне перекладацьке завдання (Hönig, 2011, S. 67).

Відібрані таким чином тексти репрезентують такі галузі права, як цивільне, адміністративне, кримінальне право, та надають можливість проаналізувати основні труднощі та проблеми українсько-німецького юридичного перекладу. Майбутні перекладачі виконують вправи на розуміння та стислий виклад прочитаного (виділення ключової інформації, складання плану та реферування тексту); перекладацький аналіз тексту (визначення

комунікативної домінанти тексту, його типологічних характеристик); вправи на розпізнавання та подолання перекладацьких труднощів та проблем; на редагування текстів перекладу тощо. Обов'язковим для всіх етапів роботи є залучення паралельних текстів – оригінальних текстів (не перекладів) мовою перекладу того ж жанру, що й текст-оригінал, – з яких майбутні перекладачі черпають інформацію про типологічні особливості того чи іншого жанру. Для отримання необхідної для перекладу фактологічної та фахової інформації використовуються фахові тексти інших жанрів.

Навчання перекладу є орієнтованим на процес перекладу: частина текстів перекладається групою студентів, які виконують різні ролі (від перекладача до коректора). Таким чином майбутні перекладачі отримують зворотній зв'язок один від одного, вчать аналізувати власні переклади та переклади інших студентів, обґрунтовуючи власні перекладацькі рішення або критичні зауваження до тексту перекладу.

Пробне навчання, проведене в 2017-2018 роках, довело ефективність використання у навчанні юридичного перекладу процесо-орієнтованого функціонального підходу: за результатами контролю абсолютна успішність складає 100%, якісна – 76%.

ЛІТЕРАТУРА

- Ридная, Ю. (2017). *Формирование иноязычной жанровой компетенции магистрантов технического профиля в научной сфере общения*. (Автореф. дис. канд. педаг. наук). ФГАОУ ВО “Российский университет дружбы народов”, Москва.
- Середа, О. (2019). Уявлення майбутніх перекладачів про професію та вимоги ринку. *Мовні та концептуальні картини світу, Випуск 65 (1)*, 141–152.
- Hönig, H. G. (2011). *Übersetzen lernt man nicht durch Übersetzen*. S. Hagemann (Hrsg.). *Übersetzen lernt man nicht durch Übersetzen. Translatorische Ansätze 1976-2004* (S. 59-72). Berlin: SAXA Verlag.

ГЛОБАЛЬНІ СИМВОЛИ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ ДЖ. ХАРРІС)

Сидоренко Т.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Символ у широкому сенсі визначається як умовне позначення якогось предмета чи явища, емпіричний об'єкт, який використовується для вказівки на інші емпіричні або абстрактні об'єкти. Його розглядають як синонім знаку, що може мати предметне чи словесне втілення (Горчак, 2009) або як особливий його вид, метазнак або лінгвокогнітивний конструкт (Горчак, 2009). Символіка в художньому дискурсі є об'єктом дослідження у працях багатьох вчених, таких як: Воробйова О. П., Горчак Т. Ю., Шурма С. Г. та ін. Щодо

символічності ольфакторності і густаторності в художніх творах, її також вивчали з культурологічного погляду (Rindisbacher, 1992).

Романи Дж. Харріс відзначаються символічністю, в них наявні глобальні символи як пізнавальна і культурна категорія, що підпорядковують сюжет і структуру твору (Шурма, 2008, с. 67) і текстові, або суб'єктивно – авторські символи, що функціонують лише в межах конкретного твору (Горчак, 2009, с. 12).

До глобальних символів належать ті символи, що мають архаїчний характер і значення яких обумовлено культурою і звичаями. Їх кількість точно не визначена, але обмежена. Такі символи зазвичай є об'єктами матеріального світу (тварини, предмети повсякденного вжитку) або явищами природи. З огляду на важливість сенсорного пізнання для людини у художній літературі поширеною є також символіка кольору (Cirlot, 2014, с.52) як властивості візуального сприйняття та звуку як явища, що в давніх традиціях розглядається як першопричина зародження світу (там само, с.300). Запах і смак самі по собі не є символами, проте речі, наділені ольфакторними і густаторними властивостями, часто наділені і символічністю.

Кольорова символіка у аналізованих романах взаємодіє із символікою запаху і смаку. Наприклад, на початку роману “Chocolat” (Шоколад) одна з оповідачів, Віанн Роше з донькою вирізняються на фоні жителів села своїми яскравими кольорами одягу (оранжевий, жовтий, небесно-блакитний):

The woman, her long hair tucked into the collar of her orange coat, a long silk scarf fluttering at her throat; the child in yellow wellingtons and sky-blue mac. Their colouring marks them. Their clothes are exotic, their faces – are they too pale or too dark? – their hair marks them other, foreign, indefinably strange... (Harris, 2007, p. 5)

Тяжіння до виразних кольорів, зокрема червоного, символізує емоційність та імпульсивність характеру Віанн (Cirlot, 1990). Трохи далі її відмінність від інших, належність до категорії “чужих” підкреслюється словом *whiff* із семантичного поля запаху: *We are a curiosity to them, a part of the carnival, a whiff of the outlands* (там само). Пізніше оповідачка відкриває в селі шоколадну крамницю, що привертає увагу як яскравим оформленням у червоно-золотих тонах (*a red-and-gold confection on a dazzling white ground. Red geraniums in the window boxes*), так і багатством смачних артефактів, порівняних з печерою Аладдіна (*Aladdin's cave of sweet cliches*).

Інший персонаж цього ж роману, літня жінка Арманда Буазен, носить переважно чорний верхній одяг, однак під нього вона надягає речі багряного кольору (*I caught a sudden, alarming swirl of scarlet from under her black skirt*), що вказує на її приховану справжню натуру. Поступово розкривається її прихильність до насичених смаків, що є причиною її емоційної близькості з Віанн Роше, власницею крамниці:

There is an energy in her voice, a forcefulness to her movements, which belies her age. Her mouth has a humorous twist which reminds me of my mother. “I used to love chocolate,” she declared (Harris, 2007).

ЛІТЕРАТУРА

- Горчак, Т. Ю. (2009). Словесний образ-символ в американській поезії ХХ століття: когнітивно-семіотичний аспект. Київ: Вид. Центр КНЛУ.
- Шурма, С. Г. (2008). Поетика образу та символу в американському готичному оповіданні: лінгвокогнітивний аспект. Київ: Вид. Центр КНЛУ.
- Cirlot, J. (2014). A Dictionary of Symbols. New York: Welcome Rain Publishers.
- Harris, J. (2007). Chocolat. New York: Random House.
- Rindisbacher, H. (1992). The Smell of Books: A Cultural-Historical Study of Olfactory Perception in Literature. Ann Arbor: University of Michigan Press.

СПЕЦИФІКА СУЧАСНОГО ЯПОНСЬКОГО МЕДІА ПРОСТОРУ: ОФІЦІЙНІ ТА НЕЗАЛЕЖНІ КАНАЛИ ІНФОРМАЦІЇ

Сидоркіна А.О.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасний медійний простір можна умовно поділити на дві групи: офіційні медіа канали та демократичні (створені незалежними журналістами)

Мова офіційних онлайн медіа каналів має наступні характеристики:

1) Експресивність та виразність мовних засобів. Оскільки завданням кожного матеріалу є привернути і затримати увагу читача, японські автори та журналісти активно користуються метафорами, емоційно забарвленою лексикою та фразеологізмами, які викликають у читачів певні стійкі асоціації.

2) Для утримання читацької уваги, текстові матеріали розташовуються за принципом «перевернутої піраміди», коли спочатку іде гучний заголовок, потім коротке резюме статті, а далі подробиці. Особливістю будови саме японського публіцистичного тексти є тенденція мати декілька підзаголовків статті, кожне з яких має свої ключі для привертання уваги (Thomson, 2008).

3) Матеріалам як друкованих японських видань, так і їхнім онлайн версіям притаманні імпліцитність, замовчування, неоднозначні вирази та завуальованість. Багато хто з дослідників японської культури відмічає, що уникнення прямих висловлювань та алегоричність мови є однією з характерних рис японського менталітету. Такий вид комунікації антрополог Т. Лебра назвала «інтуїтивною комунікацією», відмітивши у своїй роботі «Японські моделі поведінки» схильність японців до замовчування та удавання радше до невербальних засобів комунікації (Lebra, 1976). Замовчування (або апосіопезис), уникнення категоричності висловлювання, надання неповної або розмитої інформації, велика кількість граматичних конструкцій, які допомагають виразити припущення, невпевненість та невизначеність того, про що говориться.

4) У газетах та журналах широко використовується такий прийом виразності, як «поліфонічний текст». Деякі слова та фрази можуть бути записані ієрогліфами, що можна прочитати як за правилами, за китайським читанням, так і за японським читанням, створюючи таким чином інше значення.

5) Солідні медіа послуговуються більш офіційною мовою навіть онлайн. Якщо усне мовлення характеризується використанням слів японського походження з так званим «кунним» читанням, яке легше сприймається на слух, то мова таких медій тяжіє до використання китаїзмами. Наприклад, розмовне 時(токі – «коли») в газетних текстах замінюється на 際(сай). Після прізвищ політичних діячів замість більш розмовного さん(сан) використовують 氏(ші).

6) В текстах онлайн версій офіційних японських медій, так само як і у їхніх друкованих версіях, опускаються показники відмінків, емоційні частки та частка は, що указує на тему висловлювання.

7) У японських публіцистичних текстах часто зустрічаються аббревіатури. Онлайн видання не виключення. Часто вживані слова і фрази, що складаються з чотирьох і більше ієрогліфів, можуть скорочуватись, наприклад, до двох: 東京大学(Токійський університет) скорочується до 東大, 安全保障 (гарантії безпеки) – до 安保, 原子力発電所 (атомна електростанція) – до 原発. Навіть слова іншомовного походження, які записуються абеткою «катакана» теж часто мають свої скорочення.

До так званих «нових медій», окрім офіційних сторінок традиційних медіа каналів, відносять і такі канали комунікації, як персональні сайти, блоги, сторінки у соціальних мережах, незалежні відео канали та приватні профайли у месенджерах. Мова цих текстів має низку своїх особливостей:

1) Японська мова, якою пишуть незалежні журналісти, є більш наближеною до розмовної. Автор блогу або тексту на своїй сторінці у соцмережі може не дотримуватись офіційного тону та стилю, притаманному публіцистичним текстам. Особливо це стосується відео контенту, де блогери часто знімають ролики на побутову тематику і їхнє мовлення максимально наближене до спонтанного та не вимушеного розмовного стилю.

2) Незалежні автори на онлайн площадках можуть собі дозволити набагато більш експресивні вирази, аніж їхні колеги – представники медій старого формату.

3) Виразною особливістю саме японського онлайн дискурсу є інновативне використання графічних символів – двох японських абеток, ієрогліфів та англійського алфавіту.

4) Вважається, що письмовому каналу комунікації бракує паралінгвальних засобів передачі емоцій. Набагато складніше на письмі передати паузи, інтонацію, голос та вираз обличчя. Але онлайн медіа компенсують цей брак за рахунок так званих емотіконів (або смайлів). Це семіотична графічна одиниця, що може бути реалізована шляхом використання знаків клавіатури. Особливістю використання таких смайлів японцями є те, що а) вони складають знаки таким чином, щоб не потрібно було перегортати картинку у своїй уяві аби побачити в ній обличчя; б) вони приділяють більше уваги очам, аніж ротіві. Існують також графічні засоби для того, щоб позначити паузу у діалозі (~~). Інтонацію зазвичай передають за допомогою подовження якогось звуку шляхом повторення відповідної літери на письмі (Наприклад:

終わりましたかあ – «оварімашітакаа» – остання літера «а» зайва і поставлена на позначення протяжної інтонації нетерпіння «чи закінчиііііив вже?»»)

Будова та динаміка розвитку «нових медій» у япономовному дискурсі залишається недостатньо вивченою. Атже швидкий розвиток цієї сфери відкриває нові питання та сфери для розвідок майже кожного дня.

ЛІТЕРАТУРА

- Akira Uozumi. (2003). Tsuneo Watanabe and power media. *Kodansha Bunko*, 5, 13-22.
- Hidaka, Katsuyuki. (2016). *Japanese media at the beginning of the 21st century: consuming the past*. England: Routledge.
- Krauss, E. S. (2000). *Broadcasting politics in Japan: NHK and television news*. USA: Cornell University Press.
- Беляевская, Е. Г. (2015). Медийный дискурс: когнитивные модели интерпретации события (на материале английского языка). *Вопросы когнитивной лингвистики*, 3 (44), 15-23.
- Болошина, М. С. (2014). Роль японских журналов “Мадо” и “Муза” в диалоге культур России и Японии. *Вестник Русской христианской гуманитарной академии*, 4, 43-58.
- Помелова, М. А. (2005). Некоторые особенности японской журналистики. *Вопросы журналистики*, 11, 66-68.

РОЛЬ ПРИЙОМУ РЕДАГУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ВІДТВОРЕННЯ НІМЕЦЬКОМОВНИХ РІЗНОГАЛУЗЕВИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Синєгуб С.В., Артємцев А.В.

*Київський національний лінгвістичний університет
Національна академія біоресурсів і природокористування України*

Серед перекладацьких інструментів опрацювання вихідного тексту виділяють такі, що спрямовані на сприяння реалізації ним функціональної домінанти, а також такі, що сприяють його коректному структуруванню в мові перекладу. Поміж таких технологічних складових процесу перекладу редагування займає одне з найважливіших місць. Про це свідчить не лише його прикладний характер та практична цінність, але й постійна увага збоку перекладознавців (Алексеева, 2008; Брандес, 2001; Латышев, 2016; Ребрій, 2010; Kautz, 2002). Предметом їх наукових розвідок було зокрема попередження перекладацьких помилок (ПП) під час оформлення цільового тексту в залежності від галузевої приналежності останнього (Алексеева, 2008), роль в цьому перекладацького аналізу тексту (Алексеева, 2008; Брандес, 2001), визначення та класифікація типів ПП. Проте дидактична складова процесу редагування і досі залишається недостатньо вивченою і потребує, на наш погляд, поглибленого аналізу механізмів редагування в межах формування

індивідуальної перекладацької компетенції (ПК). Такий аналіз ми вважаємо актуальним для завдань навчального процесу у спеціалізованих ВНЗ.

В основі прийому редагування цільового тексту лежить ключове завдання диференціації типів помилок, які в першу чергу виступають об'єктом аналізу в ході перекладацької діяльності. Оскільки завданням перекладача під час редагування є *ідентифікація, класифікація та шляхи усунення* перекладацьких помилок, йому слід мати чітке уявлення про те, які саме порушення стандартних норм та правил вважати перекладацькою помилкою (ПП). З цієї точки зору навчання прийому редагування ТП надає унікальну можливість поглибити знання системи та структури мови ВТ і водночас опанувати специфічним прийомом оформлення цільового тексту. Отже, в умовах навчального процесу, в ході формування навичок редагування на основі комплексного підходу до виявлення системно-структурних та прагматичних недоліків ТП майбутній перекладач, як правило, має справу з такими типами ПП: а) ПП мовно-нормативного характеру; б) порушення узусу ВТ; в) порушення тема-рематичного зв'язку; г) порушення жанрово - стилістичного оформлення вихідного тексту; д) дефекти доперекладацького аналізу ВТ. Шляхи усунення та запобігання ПП системно-структурного характеру детально представлені у низці навчально-методичних робіт (Латышев, 2016; Ребрій, 2010) і не потребують повторного описання.

Формуванню відповідних навичок редагування, на наш погляд, сприятимуть завдання комплексного характеру, наприклад: 1) порівняйте ВТ та ТП, запропонуйте власний варіант; 2) оцініть правильність встановленої перекладачем жанрово-стилістичної приналежності ВТ. 3) Обґрунтуйте правильність перекладацького рішення; 4) оцініть правильність визначення потенційної цільової групи. Обґрунтуйте Вашу точку зору; 5) встановіть об'єктивність інтерпретації перекладацького завдання. Обґрунтуйте Вашу точку зору; 6) оцініть ступінь відповідності оформлення ТП конвенційним вимогам (на основі порівняння з паралельними текстами у цільовій мові); 7) оцініть ступінь об'єктивності застосованих перекладачем перекладацьких прийомів. Обґрунтуйте Вашу точку зору; 8) визначте ефективність використання лінгвокультурної інформації та внесіть зміни: а) назвіть додаткові пошукові системи – електронні енциклопедії, словники. Наведені типи вправ можуть проводитись як у формі індивідуальної роботи, так і в групах по 3-5 осіб. Режим “командної” роботи виявляється більш ефективним, оскільки дозволяє залучити максимальну кількість студентів та зробити процес редагування максимально об'єктивним.

Отже, розглянувши специфічність прийому редагування ТП з точки зору комплексного підходу до перекладацької діяльності, можна стверджувати, що: а) процес редагування є невід'ємною частиною специфічної складової перекладацької компетенції; б) формуванню навичок редагування може сприяти низка тренувальних вправ, ефективність яких перевірена в ході навчального процесу; в) редагування як інструмент мовного оформлення цільового тексту (ТП) сприяє підвищенню якості кінцевого продукту перекладацької діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

- Алексеева, И. С. (2008). *Текст и перевод. Вопросы теории*. Москва: Международные отношения.
- Брандес, М. П. (2001). *Предпереводческий анализ текста (для институтов и факультетов иностранных языков)*. Москва: НВИ-ТЕЗАУРУС.
- Латышев, Л. К. (2016). *Технология перевода*. Москва: Юрайт.
- Ребрій, О. В. (2010). *Основи теорії редагування перекладів*. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна.
- Kautz, U. (2002). *Das Handbuch: Didaktik des Übersetzens und Dolmetschens*. München: Indicum.

ДЕМОКРАТИЗАЦИЯ ЯЗЫКА В НАУЧНОМ ДИСКУРСЕ: ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЯ АВТОРСКОГО “Я”

Синявская О. Е.

Киевский национальный лингвистический университет

Демократизация современного общества, свобода личности в этом обществе, снятие многих запретов обусловили и коммуникативную свободу авторов научных текстов, которая проявляется, в частности, в обилии инноваций, предпочтении нестандартных форм выражения мысли, расширении нормативных границ языка: использование личной манеры изложения, активное употребление эмоционально-экспрессивных лексических единиц, обращение к конструкциям экспрессивного синтаксиса, насыщение научного текста метафорическими конструкциями и многое другое.

В классическом научном дискурсе категория лица, как правило, проявляется довольно ослаблено, неопределенно, обобщенно. Поэтому в научной речи обычно не принято употреблять местоимение первого лица единственного числа. Вместо него в текстах, принадлежащих к научному стилю, используют множественное число, – так называемое “авторское *мы*”. Таким образом автор подчёркивает объективность исследования и личную воздержанность.

Однако анализ современных научных публикаций и материалов научно-практических конференций на данном этапе демократизации научного дискурса демонстрирует, что безличная манера изложения уступила место личной. Ярким примером этому является активное употребление в научных текстах местоимений первого лица единственного числа (например, “**я** *понимаю* под *текстом* определенную организованную по цели и смыслу совокупность фраз или фразовых элементов...”; “**В** *настоящем докладе я попытаюсь проанализировать...*”; “**Мне** *кажется...*”; “**Предметом моего** *интереса в этой работе...*”; “**Мне** *пришлось сделать длинную выписку...*”; “...на **мой** *взгляд...*”; “**В** *своих лингвокультурологических изысканиях я следую* учению В. Н. Телия и *работаю* в парадигме именно ее лингвокультурологической школы”; “**Но вместе с тем, надеюсь, что мне** *удалось...*”; “**Мне** *это представляется...*”; “...я с *радостью говорю...*”; “**Мне** *остается только добавить...*”; “...я *бы хотела...*”;

“...с которыми **меня** связывает **моя** научная судьба...”; “...я **позволю себе** принести **свою** благодарность...”; “...я **бы хотела** принести **свою** глубокую признательность...” (в качестве примеров используются материалы конгрессов Международных ассоциаций преподавателей русского языка и литературы 10-15.05.2011 г. и 13-20.09.2015 г.).

По наблюдениям М. В. Панова, для функционирования русского языка нашего времени характерно усиление личностного начала, динамизм стиля, сочетание контрастных стилистических элементов.

Таким образом, на современном этапе развития научного стиля речи наблюдается процесс демократизации языка. Об этом свидетельствует усиление личностного начала в научном тексте, субъективное отношение к излагаемому, с помощью использования личных местоимений и глаголов в первом лице единственного числа, что не характерно традиционному научному дискурсу, поскольку изложение должно быть максимально отвлечено от личности автора.

КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ У ТУРЕЦЬКОМУ ГАЗЕТНО-ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ТЕКСТІ

Сіленко Н.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Вплив на суспільну свідомість засобів масової інформації, прагматичне використання та модифікування мови як інструмента соціального впливу є сьогодні однією з найактуальніших проблем. Функціонування сучасних засобів масової комунікації в Туреччині, як і в усьому світі, сьогодні не можливе без оцінювання подій політичного, економічного, культурного життя суспільства. Саме тому є актуальною проблема аналізу особливостей категорій оцінки у турецькому газетно-публіцистичному тексті, вивчення їхньої структури, засобів і форм вираження. У публіцистиці засобом ствердження базових ідеологем є оцінка. За її допомогою формується певна аксіологічна модель суспільства, яка закріплює в масовій свідомості політичні, ідеологічні, морально-етичні та інші універсальні й етноспецифічні цінності. Саме за допомогою оцінки адресант, переконує адресата в певних заданих ідеях, яка є інтенційною текстотвірною категорією публіцистичного тексту, складником лінгвістики переконання.

Категорія оцінки сьогодні залишається предметом наукових досліджень у філософії та лінгвістиці, що обумовлено перш за все складністю процесу виникнення оцінки, природою цінностей, їх місцем в реальності та структурі ціннісного світу. Оцінка як мовна категорія, що спирається у своїй семантиці на аксіологічну константу, формально виражається за допомогою різних мовних засобів – морфологічних, лексичних та синтаксичних, узагальненого інваріантного значення схвалення/несхвалення дій, процесів, явищ, фактів тощо.

Універсальна природа категорії оцінки зумовлює її належність до основних мовних категорій та пояснює значну кількість наукових досліджень за цією тематикою (Н. Арутюнової, Т. Космеди, О. Вольф, О. Островської,

Т. Радзівєвської, В. Телії, В. Шаховського Г. Кошель, І. Онищенко та ін.). Оцінка як філософське поняття зреалізовує судження, в якому характеризується певний об'єкт у його різноманітній якісній репрезентації, що проявляється в категоріях схвалення / несхвалення. Категорія оцінки розглядалася спочатку у філософії як категорія мислення і лише пізніше – як категорія мови і мовлення, тексту. Оцінні слова та вирази мають широку вживаність в публіцистиці, вирізняються величезним розмаїттям як в структурному плані, так і в плані семантичних відношень, і є недостатньо дослідженими. Оцінність – це інтенційна категорія публіцистичного тексту, за допомогою якої адресант переконує адресата в певних заданих ідеях. Наприклад: *Dünyanın en güçlü ülkeleri açıklandı.* – Було визначено найпотужніші країни світу.

Існує багато визначень оцінки, одні розглядають оцінку як “суспільно закріплене ставлення носіїв мови (гарний – поганий, добре – погано) до позамовного об'єкта й до фактів мови та мовлення” (Хидекель & Кошель, 1983, с. 11), інші пояснюють її з точки зору семантики: “оцінка – це категорія, що об'єднує всі засоби, які має сучасна мова у своєму розпорядженні для категоризації й позначення розмаїття оцінних значень, що мотивовані зв'язками між мовцем і дійсністю” (Космеда, 2000, с. 305).

У лінгвістиці категорія оцінки визначається як позитивна або негативна кваліфікація предмета думки, як судження мовця, його відношення – схвалення/несхвалення, бажане/небажане, захоплення тощо. Оцінка – це результат процесу оцінювання.

Категорію оцінки доцільно розглядати в плані змісту і в плані вираження. У плані змісту оцінка може бути нейтральною, позитивною і негативною, а в плані вираження експліцитною і імпліцитною. Експліцитні одиниці передають оцінку безпосередньо, а імпліцитні потребують складнішого і глибшого опосередкованого процесу сприймання.

З поміж різних типів оцінок, що поширені в турецьких газетно-публіцистичних текстах, найбільш поширеними є імпліцитні оцінки, на противагу експліцитним. Відповідно виокремлюють два основні типи оцінок, які використовують адресанти-журналісти газетно-публіцистичних текстів – приховані і відкриті. Вони виражені через явище функціональної системи мовних засобів різних мовних рівнів, що виступають у текстах якого-небудь функціонального стилю в одній ролі і тим поєднуються між собою в цих текстах. Поєднуються вони на основі виконання ними єдиного комунікативного завдання. При цьому засоби розподіляються за принципом центр - периферія. З цього випливає, що вираження оцінки відбувається за участю різноманітних мовних засобів:

- використання лексичних одиниць і словосполучень з оцінним значенням з заперечними і позитивними конотаціями;
- маніпуляція ідеологічно-модальної лексики (*savaşçı, terörist, özgür, haydut*);
- використання різноманітних стилістичних засобів;
- особлива побудова висловлювання, а саме акцент на основній лексичній одиниці. Наприклад, лексичні одиниці “*vatan*”, “*yurt*” (батьківщина) містять

сильний емоційний зв'язок турків з рідною країною, тому використовуються багатьма політичними діячами, починаючи зі слів Мустафи Кемалю Ататюрка “*Yurtta sulh, cihanda sulh*”.

Отже, оцінність газетних-публіцистичних текстів сприяє формуванню уявлення щодо особи, події, діяльності діяча чи об'єкту схарактеризованого автором та демонструє ментально-мовну ситуацію загалом, певні сторони людської життєдіяльності та уявлення про неї.

ЛІТЕРАТУРА

- Космеда, Т. А. (2000). *Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки*. Львів: ЛНУ імені І. Франка.
- Хидекель, С. С., & Кошель, Г. Г. (1983). *Природа и характер языковых оценок. Лексические и грамматические компоненты в семантике языкового знака*. Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та.

ЕВОЛЮЦІЯ ХУДОЖНЬОЇ ОБРАЗНОСТІ У ЯПОНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ЕПОХИ ХЕЙАН

Сінілкіна О.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Дослідники не раз відзначали глибоку символічну навантаженість японської поезії. “Символ для японця – це образ життя. Весь матеріальний та духовний світ, що оточує його, створений із символів.” (Пирогов, 1999). Саме тому величезну роль при створенні класичної японської поезії танка, жанр якої був найпопулярнішим у епоху Хейан, відігравав підбір художніх образів. Безумовно, зустрічається і певна кількість образів автологічного характеру (образи, у яких план вираження і план змісту збігаються), проте набагато більше – металогічних (образів-символів), а отже – виникає можливість розкодування образу та його інтерпретації.

Важливість дослідження системи образів полягає в декількох аспектах. По-перше, розглядаючи смислове навантаження, яке несе кожен традиційний образ, можна повністю відтворити світоглядну картину, яка поставала у думках японців доби Хейан; по-друге, можна стверджувати, що усі зміни у японському суспільстві, що відбувалися у досліджуваний період, знайшли своє відображення не лише у тематиці віршів танка, а й у своєрідних змінах значень художніх образів. Наприклад, образ-символ квітучої вишні (яп. 桜 – “сакура”) несе наступні конотації: по-перше, він є маркер сезонності (початок весни, березень), по-друге – часто пов'язується зі столицею, серцем держави (для аристократів доби Хейан квіт сакури був одним з еталонів прекрасного, і через це у столиці була висаджена величезна кількість цих дерев). По-третє, сакура є символом вродливої молодої дівчини. По-четверте, через вплив естетики “моно-но-аваре” образ квітучої вишні набув певного драматизму і став порівнюватися із людським життям, що, на думку поетів, минає так само швидко, як і пора цвітіння.

Естетику “моно-но-аваре”, яка простежується у збірці “Кокін-шю”, традиційно тлумачать як глибокий емоційний відгук на прояв краси, пов’язаний з усвідомленням плінності часу, недовговічності усього сущого, фатуму. Сформована під впливом буддистських вірувань “моно-но-аваре” була наступницею синтоїстського релігійно-філософського принципу “макото”, засади якого зустрічаються у тематиці й образах “Ман-йо-шю”. “Макото” характеризується такими словами: “істина, правдивість, щирість, безпосередність, природність” (Глускина, 1987). Пізніше “аваре” перетворилися на “юген” – “таємничість”, “прихованість”. Така естетика є вже рисою віршів збірки “Шінкокін-шю”. Аналізуючи ці естетичні категорії, можна зробити висновок, що смислове навантаження кожного художнього образа-символа зазнавало змін: від найбільшої кількості автологічних образів у “Ман-йо-шю” (описова поезія, фольклорно-побутові мотиви) до закріплення чіткої системи образів-символів у “Кокін-шю” та їх найбільшої кількості у “Шінкокін-шю”. І хоча така еволюція характерна не для кожного художнього образу, її легко простежити на загальнолітературних образах-топосах.

Як один із прикладів, можна навести образ місяця, “серп місяця” (яп. 月 – “цукі”). Спочатку образ місяця у поезії був суто сезонним (пов’язаний з осінньою порою: ночі ставали довшими, і людина могла милуватися місяцем триваліший час). Вживається також поетичне слово “мікадзукі” (яп. 三日月) – “молодий місяць, тонкий серп місяця”. Іноді місяць зустрічається і у віршах, присвячених іншим порам року, але дуже рідко: ключовим був образ саме досконалого, на думку японців, осіннього місяця. Крім того, місяць може символізувати кохану чи коханого. Такі значення спостерігаються вже в “Ман-йо-шю” і несуть контекст розлуки, віддаленості, оскільки місяць є недосяжним, ним можна лише милуватися і мріяти про зустріч. Іноді автор спостерігає навіть не сам місяць, а його відображення; відблиск місяця з-за гірських вершин, за якими він ховається від поета та дарує своє світло тим, хто живе по той бік гори. В одному з танка серп місяця – це метафора розбитого серця. Як символ кохання, з яким важко зустрітися, місяць зустрічається і в антології “Шінкокін-шю”: при цьому образ підкріплюється домінуючою естетикою того часу “юген”. Образ місяця навіює думки про мінливість рішень коханого, недоступність (Бондаренко, 2010).

Ще один приклад – образ дому, різні смислові значення, як і різні слова на позначення дому, можна простежити в різних антологіях. Із домом тісно пов’язані образи батьківщини та рідного села. У антології “Ман-йо-шю” дім (яп. 家 – “іе”) пов’язаний із родинним вогнищем, сім’єю: це місце, куди повертаються, де живуть разом із сім’єю. Попри те, зустрічається і образ хижки – “мисливського куреня” (яп. 仮いほ – “карі іхо”). В збірці “Кокін-шю”, у зв’язку з домінуючою естетикою “аваре”, набуває широкого використання вираз “моя оселя” (яп. わが宿 – “вага ядо”), у якій поет живе наодинці. У перекладах цей образ передається лексичними одиницями “хата”, “хатина” (на противагу “дому”). Усамітненість оселі підкреслюють різні супутні образи

природи (“снігом замітає дорогу”, “дах засипає осінні листя”, “стежки поростають травною” тощо).

Отже, якщо враховувати філософсько-естетичні та світоглядні принципи, що панували в різні періоди епохи Хейан, то, поступово досліджуючи і розкодовуючи смисли художніх образів-символів у японських класичних поетичних антологіях, можна простежити поступове поглиблення значень, їх зміни і нашарування додаткових конотацій, що допомагає досягти точності в тлумаченні та перекладі віршів танка, а також – осягнути специфіку світогляду та уявлень японців того часу. Подальші наукові розвідки в цьому напрямку можуть стосуватися створення класифікації образів та зіставного аспекту при порівнянні із традиційною символікою японської поезії інших часів.

ЛІТЕРАТУРА

- Бондаренко І. П. (2010). Розкоші і злидні японської поезії: японська класична поезія в контексті світової й української літератури. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Глускина А. Е. (1987). Поэзия заката древности и ранней зари средневековья. В Глускина А. Е (Ред.), Манъёсю. Избранное (сс. 3-18). Москва: главная редакция восточной литературы.
- Голець О. Я. (2013). Уявлення про красу в японській традиційній культурі: релігійний аспект. Totallogy-XXI. Постнекласичні дослідження, 29, 96-102.
- Конрад Н. И. (1974). Японская литература: от «Кодзики» до Токутоми. Москва: Наука.
- Пирогов, В. Л. (1999). Японская лирика. В В. Л. Пирогов, Г. Ю. Рогинская (Ред.), Алые листья клена (сс. 205-208). Харьков: Світ-Прес.

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТА СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ КОРЕЙСЬКОГО ДІЛОВОГО ЛИСТУВАННЯ

Сірош В. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Об'єктом дослідження є лексичні одиниці та граматико-синтаксичні структури офіційного ділового листування корейської мови. Предметом дослідження є лексичні одиниці, граматико-синтаксичні структури, кліше та сталі вирази і звороти, притаманні сучасному офіційному листуванню корейською мовою. Мета дослідження полягає у розгляді особливостей підбору лексики при веденні ділового листування, а також аналіз сталих граматико-синтаксичних структур, які використовуються як основа при написанні листів офіційно-ділового стилю.

Офіційно-діловий стиль – це стильовий різновид, що функціонує в сфері адміністративно-правової суспільної діяльності та реалізується у різних текстах від державних актів, законів до ділового мовлення.. Службове листування є одним з підвидів офіційно-ділового стилю, адже воно виникає на всіх

структурних рівнях і слугує для розв'язання численних завдань, які виникають в сфері ділових відносин.

Потрібно пам'ятати про те, що структура електронного листа в корейській мові є досить сталою, незалежно від сфери використання та рівня офіційності таких листів, кожен з яких має відповідати певним структурним особливостям. По-перше, в зверненні обов'язково використовується суфікс ~님께 або 귀하 після імені/позиції адресата, а при закінченні листа структурою передбачається використання 드림/ 올림, що співвідноситься в українській мові з фразою “З повагою ...”. Також важливо пам'ятати, що офіційні листи в корейському діловому листуванні мають обов'язково писатися або з використанням високої категорії ввічливості (보내주신 메일 잘 받았습니다), або повністю з використанням письмового стилю, що буде відноситися до офіційних листів меншого значення. Структура речень в діловому листуванні переважно проста, без надмірної кількості зворотів. Лексичні особливості ділового листування включають в себе використання а) загальноновживаної юридичної лексики (증인, 호적부, 참고 자료); б) слова-канцеляризми, які не вживаються за межами такого стилю (가입자, 상술 한 사항); в) архаїчна, маловживана лексика літературної мови (국력, 커다란 영광으로 생각하다), яку досить часто можна зустріти в діловому листуванні.

Отже, незважаючи на те, що з першого погляду ділове листування корейської мови здається досить простим, проте воно потребує знання не лише структурних особливостей кожного типу листів, які можуть виникати при веденні такого листування, але й знання граматичних структур, які використовуються при написанні офіційних листів корейською мовою. Крім того, потрібно пам'ятати про те, що не всі слова з загального вжитку прийнятні для використання в офіційному листуванні, тому при написанні листів потрібно особливу увагу звернути на синонімічні ряди слів, які можуть бути використані лише в офіційному листуванні.

АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В ЛЕКСИЧНІЙ СИСТЕМІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Слаба О. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Виникнувши в ході пізнання та освоєння людиною навколишнього середовища, мова стала засобом об'єктивації людського мислення. Вона має яскраво виражений суспільний характер. Мова як специфічно людський засіб спілкування невідривно пов'язана з суспільством, розвивається і функціонує за умови збереження цього суспільства. Сучасна міжкультурна комунікація здійснюється в умовах глобалізації англomовної культури та інтернаціоналізації англійської мови (Петришин, & Лужецька, 2018).

Мова є складною, функціональною системою, яка постійно розвивається під впливом цілої низки зовнішніх та внутрішніх чинників. Внутрішні чинники мовних змін визначаються системними зв'язками та відношеннями, що діють у самій мові, а також знаковим матеріалом, що є у її розпорядженні.

Зовнішні чинники залежать від зв'язку та взаємовідносин мови з суспільством, зі свідомістю людини, природою тощо, тобто від соціальних факторів, під якими розуміють комплекс суспільних, історичних, економічних, культурних, філософських, ідеологічних та інших екстралінгвістичних умов розвитку мови. Усі ці фактори по-різному впливають на мову, на її окремі рівні.

Ступінь впливу екстралінгвістичних чинників на розвиток мови, її словникового складу є неоднаковим у різні історичні епохи. Особливо інтенсивно відбуваються динамічні процеси в лексиці в періоди радикальних суспільно-політичних перетворень, у результаті науково-технічного прогресу, підйому в розвитку культури та мистецтва, активізації зовнішніх контактів мовного колективу тощо.

На всіх етапах історичних перетворень у Німеччині, а також після об'єднання НДР та ФРН в єдину державу, зміни в суспільно-політичному, економічному, культурному житті були тісно пов'язані зі змінами в мові, що особливо чітко виявилось в кількісному та якісному розвитку словникового складу німецької мови. Німецька мова поповнилася лексичними інноваціями, які дали позначення для історичних подій перехідного періоду та нових суспільних реалій.

З кількісним збільшенням словникового складу пов'язують вплив факторів зовнішнього порядку, серед яких особливу роль відіграє процес запозичення іншомовної лексики, що сприяє не лише кількісному поповненню словникового складу, але і якісному. Активізації процесу запозичення сприяє також швидке зростання термінології, в якій достатньо велика кількість запозиченої лексики. У зв'язку з тенденцією до інтернаціоналізації лексики безперервно збільшується кількість інтернаціональних лексичних одиниць. Матеріальна діяльність людей, міжнародні контакти, взаємовплив мов визначають в значній мірі цей процес. Велику роль тут відіграє словниковий фонд давніх мов – грецької та латинської.

Запозичена лексика в багатьох випадках задовольняла потреби термінологічної номінації на різних етапах розвитку мови, про що свідчить історія науки та техніки. Зараз заслуговує на увагу процес запозичення англо-американських запозичень, оскільки англійська мова продовжує значною мірою впливати на німецьку мову. Стрімке збільшення кількості англо-американських запозичень, яке викликане суспільно-політичними змінами та явище масового використання їх в межах всього мовного ареалу, дає змогу розглядати цей процес як одну з актуальних тенденцій кількісного розвитку сучасної німецької мови за нових історичних умов.

Запозичена лексика в процесі її засвоєння німецькою мовою зазнає різних змін: фонетичних, орфографічних, морфологічних, семантичних. Вона підпорядковується законам розвитку мови, її функціонально-стилістичним

нормам. Так, англійські дієслова *to lease, to manage, to deal* відповідно до законів німецької мови набули дієслівного суфікса *-(e)n*: *leasen, managen, dealen*, а іменники *das Leasing, der Manager, der Dealer* пишуться як усі іменники в німецькій мові з великої літери, крім того пристосовуються морфологічно: мають рід, число (однина і множина), відносяться до певної парадигми відмінювання.

Написання деяких запозичень базується на етимологічному (традиційному) принципі, при якому запозичення зберігають частково або повністю англійське написання: *account day, cash before delivery, Charter, Change, Design, Expensen* і т. д. В процесі функціонування в німецькій мові запозичення, які зберегли первинне написання, під впливом вимови можуть зазнати орфографічних змін, і орфографічно “онімечена” форма запозичення з часом витіснить форму з традиційним написанням. Однак, деякий час обидві форми існують паралельно: *Computer – Komputer, endorsement – Indossament*.

Таким чином, процеси неологізації в лексиці, які призводять до кількісних змін у її складі, можуть відбуватися найрізноманітнішими шляхами. Велика кількість неологізмів в лексиці німецької мови зумовлена стрімким розвитком економіки, промисловості, суспільно-політичних, культурних відношень, науково-технічного співробітництва. При цьому розширення лексичного складу шляхом неологізмів перехрещується з процесами запозичення. Стан безперервного оновлення, в якому перебуває словниковий склад німецької мови, відбувається завдяки явищам міжкультурної та міжмовної взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

- Петришин, О. Л., & Лужецька, О. М. (2018). Новітні англомовні запозичення як засіб міжкультурної комунікації. *Молодий вчений*, 3.1(55.1), 135-138.
- Філь, О. М. (2013). Запозичення як засіб міжкультурної комунікації (на матеріалі англомовної комп'ютерної лексики в українській та польській мовах). *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”*. Серія: Філологічна, 36, 80-82.

ТЕРМІНОТВОРЧА ДИНАМІКА АНГЛІЙСЬКОЇ ФАХОВОЇ МОВИ КОСМЕТОЛОГІЇ

Сніцар В.П.

Київський національний лінгвістичний університет

Англійська фахова мова косметології функціонує як гетерогенна, відкрита, чітко структурована система. Її ядро становить терміносистема, ключовим елементом якої є термін. Косметологічна терміносистема ієрархічно структурована на підсистеми й групи термінів (родо-видові, синонімічні, антонімічні тощо) на основі логіко-смыслових зв'язків між поняттями.

Динаміка терміносистеми виявляється в тому, що “вона здатна пристосовуватися до нових вимог, зумовлених розвитком галузі, й постійно поповнюватися новими елементами або позбуватися зайвих” (Дружб'як, 2010, с. 6).

Термінотворча динаміка англійської фахової мови косметології зумовлюється процесами **метафоризації**. Творення метафоричних термінів відбувається на основі виділення мотиваційної ознаки (ознак) і створення тісного мотиваційного зв'язку між двома явищами дійсності. Косметологічні терміни-метафори можуть утворюватись на основі аналогії з **тваринами**: *spider veins, crow's feet, fish scale disease*; **стравами**: *cottage cheese skin*; одиницями **одягу** та поняттями **швацької промисловості**: *gold thread, lipid mantle of the skin, silk peptide*.

Вихідними поняттєвими сферами для метафоризації у фаховій мові косметології часто виступають **навколишнє середовище**: *skin relief, venous trunk, sun screen, collagen mask*; **військова справа**: *line of demarcation*; **спорт**: *lipid barrier*; **театр**: *marionette lines*; **предмети побуту людини**: *under-eye bags*. Джерелом термінів, створених на основі метафоричного перенесення, також є **колір**: *rosacea* (from Latin *rosaceus* “rose-colored”), *ash blonde* (hair colour).

Свідченням динамічності англійської фахової мови косметології є наявність у її складі термінів-синонімів і антонімів. Класифікація термінів-синонімів здійснюється відповідно до тотожності чи відмінності мотивувальних ознак, за якими вони поділяються на два типи: **еквівалентні** та **інтерпретаційні**. У свою чергу, еквівалентні синоніми поділяються на варіанти – абсолютні синоніми, одержані варіацією форми терміна, і дублети – абсолютні синоніми з різною формою (Нашиванько, 2012, с. 9).

До **термінів-дублетів** належать в основному слова або словосполучення різномовного походження: *mastopexy – breast lift, phototherapy – light therapy*; до **термінів-варіантів** – повні і короткі варіанти позначень того самого поняття: *abdominoplasty – abdominal plastic surgery, EHF-therapy – extremely high frequency therapy*.

До синонімів інтерпретаційного типу належать **стилістичні синоніми**, які відрізняються: а) сферою використання: нейтральні, офіційні – розмовні, професійні: *cellulite – “orange peel syndrome”, “cottage cheese skin”; periorbital area – “crow's feet”*; б) часом появи: застарілі – сучасні наукові назви: *fish-scale disease – ichthyosis*.

Антонімія в косметологічній термінології є одним з регулярних принципів найменування понять з протилежним змістом. Залежно від способу вираження антонімічних відношень розрізняють антонімію лексичну і словотвірну. Обидва структурні типи антонімів знаходять застосування у вираженні контрастного і комплементарного різновидів логічної протилежності.

У **комплементарній антонімії** носієм протилежного значення можуть виступати атрибути складених термінів, утворених за допомогою: суфікса **free-**: *injectable – injection-free; needle – needle-free*; префіксів **non-**: *invasive – non-invasive*; **de-**: *hydrated skin – dehydrated skin*.

В утворенні антонімічних термінів **контрарного типу** беруть участь терміноелементи: а) **hyper-** / **hypo-**: *hypohidrosis* (знижене потовиділення), *hyperhidrosis* (надмірне потовиділення); б) **de-** (лат. префікс, що позначає рух униз, зниження, відсутність чого-небудь) / **re-** (лат. префікс, що вказує на процес поновлення): *dehydration – hydration – rehydration*.

Векторні антоніми за своєю структурною характеристикою, як і терміни-антоніми двох попередніх типів, частіше за все належать до словотвірних: *pre-peel – post-peel; aging – anti-aging*.

Найбільш поширеним випадком **полісемії** у фаховій мові косметології є категоріальна полісемія, яка полягає в тому, що зміст поняття складається з ознак, які одночасно належать кільком категоріям (Нашиванько, 2012, с. 11). Так, у термінів *peeling* і *mask* розвивається багатозначність за метонімічною моделлю “косметологічна процедура – засіб для процедури”, що дозволяє віднести багатозначність цих термінів до міжкатегоріальної.

Внутрішньокатегоріальна багатозначність, при якій різні значення характеризують терміни однієї категорії, властива “процедурному” терміну *lifting*, який у косметологічному дискурсі має два значення: “хірургічна операція”: *surgical lifting, frontotemporal lift, endoscopic lifting*, та “нехірургічна процедура”: *soft lifting, micro lifting, mesolifting*.

Термінотворча динаміка англійської фахової мови косметології зумовлюється процесами метафоризації, наявністю у її складі термінів-синонімів і антонімів. Функціонування полісемічних термінів ускладнює системну організацію фахової мови косметології, однак воно свідчить про розвиток її лексичної й поняттєвої систем.

ЛІТЕРАТУРА

- Дружб'як, С. В. (2010). Термінотворча динаміка фахової економіки: структурно-семантичний та функціональний аспекти (на матеріалі лексикографічних джерел і сучасної періодики Німеччини). (Автореферат кандидатської дисертації). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
- Нашиванько, О. В. (2012). Російськомовна термінологія медичної косметології в системному та функціональному аспектах. (Автореферат кандидатської дисертації). Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, Київ.

СТРУКТУРА БІНАРНИХ КОНЦЕПТІВ ТА ЗАСОБИ ЇХ АКСІОЛОГІЧНОЇ ПАРАМЕТРИЗАЦІЇ

Соловйова О.А.

Київський національний лінгвістичний університет

Зі становленням когнітивно-дискурсивної парадигми та антропоцентричним вектором дослідження мови, який сформувався наприкінці 90-х років минулого століття у наступних напрямках, що пересікаються між

собою: лінгвокультурологія, аксіологічна лінгвістика та лінгвоконцептологія, сучасний стан розвитку науки про мову позначено великою увагою до проблем лінгвокультурології. З початку когнітивних досліджень постало питання щодо формування структури концепту та його неоднорідності. Думки науковців стосовно основних компонентів концепту продовжують різнитись й до сьогоденішнього часу.

Дослідник В.І. Карасік ідентифікує в структурі концепту образно-перцептивний компонент, поняттєвий (інформаційно-фактуальний) компонент і ціннісну складову (оцінка та поведінкові норми) (Карасик, 2002, с. 107).

В свою чергу російський лінгвоконцептолог Ю.С. Степанов розрізняє в концепті дві сутності: першу – повсякденну, загальновідому і другу, яку розуміють окремі носії мови, а також їх історичну та етимологічну інформацію (Попова, Стернин, 2007, с. 74). Говорячи про складну структуру концепта вчений виокремлює в його складі понятійне, власне культурний, власне мовний (етимологія, внутрішня форма) зміст, пасивний (історичний) та активний (актуальний) шари. На сьогоднішній день в лінгвоконцептології прийнято вживати понятійну, образну, ціннісну та значеннєву складові, однак єдність думки стосовно їх визначення існує лише по відношенні до двох з них – понятійної та образної.

Так, дослідник М.В. Нікітін виокремлює в образі концепту образ, поняття, когнітивний імплікаціонал та прагматичний імплікаціонал (Никитин, 2004).

У той час як ціннісна складова С.Г. Воркачова не співпадає з емоційною оцінкою, вона позбавлена якісної визначеності, що дозволяє відокремити її від “понятійного” (раціонального): “добре/погано”, “добро/зло” які можна досягнути без усіляких емоцій та образів. Крім того вона носить “розмитий” характер – її фрагменти часто зосереджені у різних областях і точках семантичної структури лінгвокультурного концепту, як у понятійній (аксіологія і праксеологія лінгвокультурних концептів, які існують у пареміологічному фонді мови), так і в образній складовій, не говорячи про оціночні конотації, які, як правило, закріплені за вербальними знаками, за допомогою яких “опредметнюється” концепт (Воркачев, 2011, с. 66).

Іншим важливим баченням, наближеним до позиції С.Г. Воркачова, є бачення структури концепту В.І. Карасика, який розпізнає: 1) *фактуальний* (зберігається в свідомості у вербально вираженій формі), 2) *образний* (невербальний і підлягає лише описові) та 3) *ціннісний* елементи у структурі концепту. Особливу увагу дослідник приділяє ціннісному компоненту, вважаючи його центральним елементом концепту, і пропонує термін “ціннісна картина світу” (Карасик, 2002, с. 98).

В той самий час слід диференціювати поняття та структуру “концепту” в лінгвокультурології та лінгвокогнітології, які пропонують не тотожні, проте не взаємовиключні підходи до вивчення концептів. Так, представники когнітивного напрямку (З.Д. Попова, Й.А. Стернин, С.А. Жаботинська, М. Мінський, М.М. Болдирєв, О.С. Кубрякова, Дж. Лакофф, Ж. Фоконьє, Ч. Філлмор та інші), трактують концепт як “оперативну змістову одиницю

пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи та мови мозку (*lingua mentalis*), цілої картини світу, що відображається в людській психіці”, як позначення модельованої лінгвістичними засобами одиниці національного когнітивного пізнання для моделювання та опису національної концептосфери. Вони надають концепту певну визначену структуру, без якої існування концепту є неможливим.

Вчені когнітивісти (М.В. Нікітін, З.Д. Попова, Й.А. Стернін, Ч. Філлмор) у структурі концепту розрізняють інтенціонал та імплікаціонал (Никитин, 2004, с. 54), образний компонент, інформаційний зміст і інтерпретаційне поле, фрейм і слоти (Стернін, 2004; Lakoff, 1987, с. 133) або описують структуру концепту за допомогою когнітивних моделей (Fillmore, 1992, с. 79).

Таким чином, у зв'язку з появою лінгвокогнітивного і лінгвокультурологічного напрямків дослідження та для відображення повноти дослідження концептуальної структури, стає необхідним введення такого терміну як “*бінарний концепт*”, під яким розуміють такі концепти, слова-репрезентанти яких постають антонімами. Ці концепти також можуть номінувати як опозитивні. До таких бінарних концептів можемо віднести концепти: ДОБРО і ЗЛО, ЛЮБОВ і НЕНАВИСТЬ, СВІТЛО і ТЕМРЯВА, ДРУГ і ВОРОГ тощо. Адже саме завдяки такому поєднанню структурних компонентів бінарних концептів ДОБРО-ЗЛО стає можливим виокремлення власне таких ціннісних, понятійних та образних ознак, які ввібрали у себе усі необхідні компоненти аксіологічного характеру.

ЛІТЕРАТУРА

- Воркачев, С. Г. (2011). Российская лингвокультурная концептология: современное состояние, проблемы, вектор развития. Москва: Известия РАН.
- Карасик, В. И. (2002). Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена.
- Никитин, М. В. (2004). Развернутые тезисы о концептах. Тамбов: ИЯ РАН.
- Попова, З. Д., Стернін, И. А. (2007). Семантико-когнитивный анализ языка. Воронеж: Изд-во “Истоки”.
- Стернін, И. А. (2004). Контрастивная лингвистика. Воронеж: Истоки.
- Fillmore, Ch. J. (1992). *Toward a Frame-Based Lexicon: The semantics of RISK and Its Neighbours*. Hillsdale, N.Y.: Lawrence Erlbaum Assoc.
- Lakoff, G. (1987). *Women, fire, and dangerous things*. Chicago: University of Chicago Press.

РЕФЛЕКСІЯ ТА МОВНА УСВІДОМЛЕНІСТЬ ЯК СКЛАДОВІ НАВЧАЛЬНО-СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Соломко З. К.

Київський національний лінгвістичний університет

Мінливість і швидкий розвиток сучасного світу вимагають підготовки фахівців, здатних до навчання протягом усього життя, до постійного

вдосконалення здобутих знань, навичок та вмінь. Значні можливості у формуванні готовності і прагненні випускників до постійного самовдосконалення і самоосвіти відкриває самостійна робота, яка не лише сприяє оволодінню студентами навчально-стратегічною компетенцією, а й забезпечує їх досвідом самостійної позааудиторної навчальної діяльності. Крім того, особистісно-орієнтована парадигма, яка лежить в основі неперервної освіти, передбачає розвиток особистісного потенціалу кожного студента. Самостійна робота дає можливість побудови навчання за принципом індивідуального розвитку, що створює сприятливі умови для формування та удосконалення навчально-стратегічної компетентності, оскільки передбачає запропоновані викладачем та обрані студентом методи та засоби відповідно до індивідуальних потреб, можливостей, уподобань.

В результаті наукових досліджень з'явилася низка уявлень про *рефлексію*, проте не існує єдиного визначення цього поняття, особливо серед педагогів. Теоретичні передумови для дослідження рефлексії були закладені свого часу С. Л. Рубінштейном, який вважав, що рефлексія знаходиться під впливом рівня розвитку людської свідомості. А. В. Хуторський розглядає рефлексію як мисленєводіальнісний або чуттєвий процес усвідомлення суб'єктом освіти своєї діяльності. Якщо процес набуття знань ґрунтується на творчому пошуку, то таке набуття знань сприяє розвитку самого суб'єкта, його культури в цілому.

У межах досліджуваної проблеми особливе місце займає точка зору Н. Г. Алексєєва. Автор стверджує, що рефлексивне знання здатне поєднати розбіжності між знаннями як такими і їх застосуванням (Алексєєв, 2002, с. 25), що для нас має велике значення, оскільки причиною недостатньо ефективного оволодіння іноземної мови є розрив між лексичними знаннями (“знаю велику кількість слів”) та лексичними навичками (“не вмію їх використовувати”, “використовую з помилками”, “не можу швидко пригадати необхідне слово”, “використовую невідповідні лексичні одиниці” та ін.)

Щодо рефлексії під час вивчення іноземної мови та оволодіння навчально-стратегічної компетентності ми виділяємо *рефлексію*, спрямовану на уміння майбутніх викладачів рефлексувати над власними мовними реалізаціями і мовленням (усним чи письмовим) інших людей, критично усвідомлювати ефективність чи недовірність висловлювання, та *рефлексію*, спрямовану на процес навчання та оволодіння цією компетенцією. Іншими словами можна говорити про комунікативний та навчальний вид рефлексії, які очевидно лежать в основі оволодіння комунікативними та навчальними стратегіями.

Рефлексивна діяльність студентів багато в чому залежить від них самих. Під час засвоєння лексики задіяними є багато психологічних механізмів. Особливе місце серед них займає механізм усвідомлення.

У методиці навчання та вивчення ІМ прийнято говорити про *мовну свідомість* (*Bewusstsein*) та *мовну усвідомленість* (*Bewusstheit*), які протягом тривалого часу були предметом наукових досліджень, оскільки не існувало однозначної відповіді на запитання про їх тотожність чи кардинальну різницю.

Мовна свідомість, як зазначає І. Омен-Вельке (Oomen-Welke, 2006, SS. 452–463), зайняла свою нішу у теорії методики навчання та викладання ІМ у 70-і роки під рубрикою *мовна рефлексія*. В цей же час виник термін *мовна усвідомленість*, який означає, що той, хто вивчає мову, свідомо реєструє мовні закономірності, починає аналізувати їх та робити висновки; сприймає відношення, опрацьовує їх когнітивно, внаслідок чого формуються певні настанови, і все це відбувається на основі уважного вживання однієї чи декількох мов.

М. Будде вважає за доцільне використовувати термін *мовна сенсibilізація*, що поєднує у собі увагу індивіда до мовних явищ та метамовні здібності, які проявляються на рівні мовних операцій та у дії мовної рефлексії. Г. Шпіта визначає мовну усвідомленість як феномен інтелекту, а саме наскільки чітко я усвідомлюю свої дії, спостерігаючи за собою під час їх виконання, виконую їх свідомо та умисно з наміром вирішити проблему, яку я діагностував, тобто свідомо розпізнав та визначив.

Отже, рефлексія та усвідомлення – це два неподільно зв'язаних між собою аспекти когнітивного підходу до оволодіння професійно орієнтованою РЛК, а сенсibilізація студентів це умова включення механізмів усвідомлення та рефлексії.

ЛІТЕРАТУРА

- Алексеев, Н. Г. (2002). *Проектирование условий развития рефлексивного мышления* (Автореф. дис. докт. пед. наук). Московский педагогический государственный университет, Москва.
- Oomen-Welke, I. (2006). *Entwicklung sprachlichen Wissens und Bewusstseins im mehrsprachigen Kontext. Didaktik der deutschen Sprache. Ein Handbuch. Bd. 1, 452-463.*

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІМПЕРАТИВНОГО ДІЄСЛОВА 使 В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Сорочан В.О.

Київський національний лінгвістичний університет

Імперативні дієслова, також відомі як “каузативні” або “спонукальні дієслова” – це окрема категорія слів у сучасній китайській мові, які вживаються для вираження впливу, втручання у певну дію. В таких реченнях суб'єкт каузації просить, радить, змушує, допомагає, заважає об'єкту каузації виконати певну дію.

До таких слів відносять 请 – qǐng просити, 让 – ràng спонукати, 叫 – jiào дозволяти, 使 – shǐ давати, дозволяти, 允许 – yǔnxǔ дозволяти, 令 – lìng наказувати, 帮助 – bāngzhù допомагати, 妨碍 – fáng`ài заважати, 禁止 – jìnzhǐ забороняти, 要求 – yāoqiú вимагати та інші (Карпека, 2017).

Варто зауважити, що деякі мовознавці називають ці слова дієсловами (Люй, 1999), в той час як деякі зазначають, що вони такими не являються (Цуй, Бочина, 2014) Оскільки вони не можуть вживатися самотійно в реченні, вони не оформлюються вищо-часовими афіксами 了 – le, 过 – guo, 着 – zhe, до того ж вони не можуть вживатися із додатковими членами напряму, результату та кількості. У результаті граматикизації вони перетворилися на маркери зі значенням каузативності. На нашу думку, таке явище спостерігається, оскільки ці імперативні дієслова у сучасній китайській мові в окремих випадках можуть вживатися як самотійні дієслова, таким чином і в каузативних конструкціях досі зберігають деякі властивості дієслів.

Серед усіх імперативних дієслів ми зосередимо увагу саме на使, яке є одним із найчастіше вживаних спонукальних дієслів у сучасній китайській мові. Як самотійне дієслово воно вживається у значенні “використовувати”, “відправляти”, “змушувати”, “назначати послом”, “потурати”. 政府能使用新币并使其进入经济流通领域。 – Zhèngfǔ néng shǐyòng xīn bì bìng shǐ qí jìnrù jīngjì liútōng lǐngyù. Уряд може використати нові гроші та пустити їх у економіку. 懒, 能使人脾气大。 – Lǎn, néng shǐ rén píqì dà. Лінощі можуть зробити людину дратівливою (потурати її палкому темпераменту).

Як імперативне дієслово 使 здебільшого використовується в письмовій мові. Це дієслово за своїм значенням спонукає до виконання дії або до зміни стану, тому після цього дієслова вживається основне дієслово або ж інколи прикметник, об’єктом і суб’єктом можуть виступати також іменники, що позначають неживі істоти (Люй, 1961). 你新学期开门红使我很高兴。 – Nǐ xīn xuéqī kāiménhóng shǐ wǒ hěn gāoxìng. Той факт, що ти успішно розпочав новий семестр дуже мене тішить. У цьому реченні слово, пов’язане з使 – це прикметник 高兴 – радіти.

使 має значення “викликати”, “зробити так, що...”, “дозволити”, “примушувати” (Любимова, 2017). Наприклад, 环境的湿度与温度过高以及运动都会使体温上升。 – Huánjìng de shīdù yǔ wēndùguò gāo yǐjǐ yùndòng dūhuì shǐ tǐwēn shàngshēng. Висока температура та вологість повітря, а також спорт можуть підвищити температуру тіла.

Цікавим є те, що у попередніх двох прикладах 使 вживається у значенні «викликати, призвести до...» і не має аналогу в українському перекладі, лише впливає на переклад другого дієслова 上升 – підвищуватися, та прикметника 高兴 – радіти.

У значенні “нехай, зробити так, що...” дієслово 使 вже може перекладатися прямим еквівалентом, або ж опускається: 要使大家都知道你朋友的缺点。 – Yào shǐ dàjiā dōu zhīdào nǐ péngyǒu de quēdiǎn. Потрібно зробити так, щоб всі знали про недоліки твого друга. / нехай всі знають про недоліки твого друга.

У значенні ж “дозволити”, “примушувати” 使 при перекладі не опускається: 我一定要使您知道这个秘密。 – Wǒ yīdìng yào shǐ nín zhīdào zhège mìmì. Я зобов’язаний дозволити вам дізнатися про цю таємницю. 任何严刑拷打都不能使他开口。 – Rènhe yánxíng kǎodǎ dōu bùnéng shǐ tā kāikǒu. Будь-які катування не можуть змусити його говорити.

У книжковому стилі зустрічається і використання 使 у його основному значенні перед дієсловом (Люй, 1999). 当这种情况发生时，尽量使改变和增加与标准兼容。 – Dāng zhè zhǒng qíngkuàng fāshēng shí, jǐnliàng shǐ gǎibiàn hé zēngjiā yǔ biāozhǔn jiānróng. Коли це станеться, доклади усіх зусиль аби зміни та ріст відповідали зразку.

Отже, ми можемо зробити висновок, що імперативне дієслово 使 має досить широкий спектр значень, зустрічається як в розмовній, так і в письмовій мові. При перекладі це слово може становити проблему, адже в окремих випадках буде опускатися, передаючи лише відтінок значення, пов'язаного з ним другого дієслова або прикметника. Тому правильне визначення функції 使 у кожному конкретному випадку допомагає не тільки уникнути непорозуміння, але й підібрати правильний варіант перекладу. Дослідження статусу цього спонукального дієслова й низки інших потребує подальшого уточнення й вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

- Карпека, Д. А. (2017). Глагол и грамматические категории предикатов в современном китайском языке. СПб, Россия: Восточный экспресс.
- Любимова, Ю. С. (2017). Спонукальні дієслова як домінанта реалізації семантики імперативності в сучасній китайській мові. Південний архів, Філологічні науки, LXXI, 100-102.
- Цуй, В., & Бочина, Т. Г. (2014). Каузативная конструкция в русском и китайском языках. Филология и культура, 3(37), 7-12.
- Люй, Шусян. (1961). Очерк грамматики китайского языка. Слово и предложение. Часть 1. Москва, СССР: Издательство Восточной литературы.
- 吕, 叔湘. (1999). 现代汉语八百词。北京, 中国: 商务印书馆.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МАНІПУЛЯТИВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ В УКРАЇНІ

Сотников А. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Перш за все, слід розрізнити маніпуляцію на міжособистісному рівні та масові маніпуляції. Також, слід чітко усвідомлювати маніпуляцію як процес, та маніпулятивні методи, оскільки технікою маніпуляції можна користуватися невідомо. Доценко (1998) розглядає маніпуляцію як різновид психологічного впливу, який призводить до прихованої активізації намірів аудиторії, які не збігаються з її актуально реальними бажаннями. Міжособистісна маніпуляція завжди спрямована на певного реципієнта, коли як політична не має чітко вираженого адресата, і спрямована на широкі верстви населення. Зазвичай, воля меншості чи окремого політика приховано нав'язується більшості соціуму.

Технологія політичної маніпуляції складається з таких послідовних етапів:

а) впровадження у свідомість аудиторії прихованої, але бажаної для певних груп інформації у вигляді об'єктивної інформації (наприклад, інформаційне вкидання у соціальних мережах);

б) вплив на болючі теми суспільної свідомості, що викликають страх, тривожність, ненависть тощо (наприклад, створення образу ворога, соціальні стандарти, релігійні аспекти, що має мобілізувати цільову аудиторію); реалізація певних стратегій та досягнення певної мети, з якими маніпулятор пов'язує суспільну підтримку своєї точки зору.

У сучасному політичному дискурсі України політики використовують провокативні стратегії звинувачення (залучення журналістських розслідувань), протиставлення “своїх” та “чужих” в різних варіаціях (від класичного “я-він” до “ми-вони”, “увесь народ”, “громада” тощо), реіфікацію опонента (створення образу ворогу (міфічні групи (зрадники та корупціонери), групи, що мають відношення до економічного управління країною (наприклад, олігархія, приспівники відомих олігархів), група, що має відношення до управління країною (правлячий режим, оточення голови держави), метафоричні абстракції, що пов'язуються з незадовільним соціально-правовим аспектом життя країни (погіршення економічного становища, бюрократія), маніпулювання інформацією (популізм, викривлення фактів, приховування інформації, надмірна/лімітована інформація, перекладання відповідальності на опонентів, відволікання уваги аудиторії на другорядні цілі).

Окрім вищенаведених технологій, в сучасному політичному дискурсі України активно й доволі успішно використовуються соціальні мережі, маніпулювання в яких виявляється набагато простішим за традиційні ЗМІ. До такого маніпулювання відносимо інформаційні вкидання “сенсаційного” характеру, коли аудиторії повідомляють інформацію з метою викликати відповідну емоційну реакцію чи закликати до певних дій. В умовах України маніпулювання з рейтингом політиків набуває великого значення, оскільки традиційно широкі верстви населення не беруть участі в політичному житті країни та довіряють ЗМІ. В соціальних мережах маніпулювання з рейтингом може переконати аудиторію в переважній підтримці того чи іншого кандидата, контролювати емоційний стан прихильників тощо. Слід зауважити, що маніпулятивний політичний дискурс є притаманним в тій чи іншій мірі всьому світові, але в Україні відсутність механізмів протидії маніпуляціям заважає пануванню демократичних інститутів.

ЛІТЕРАТУРА

- Доценко, Е. Л. (1998). Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита. Москва: ЧеРо.
- Карасик, В. И. (1991). Язык социального статуса. Москва: Институт языкознания АН СССР, Волгоградский педагогический институт.
- Степанов, В. Н. (2008). Провоцирование в социальной и массовой коммуникации: монография. Санкт-Петербург: Роза мира.

ГІПЕРБОЛА В АНГЛОМОВНИХ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТАХ

Сташко Г.І.

Київський національний лінгвістичний університет

Стрімкий розвиток рекламної індустрії та зростаючий вплив рекламної мови на життя сучасного суспільства зумовлює **актуальність** лінгвістичних розвідок у царині стилістики. Таким чином, дослідження оптимальних шляхів та способів отримання ефективних формул створення потрібного образу продукту чи сервісу є як актуальним, так і необхідним, оскільки епоха цифрового панування дає можливість рекламодавцю скоротити час на досягнення результату, в той час, як аудиторія може розпізнати маніпуляцію та спонукання до марнотратства.

Варто зауважити, що англomовний рекламний текст, який є **об'єктом** дослідження, як правило, характеризується розмаїттям стилістичних фігур та образних засобів, які створюють рекламний образ у свідомості споживачів та підвищують економічну ефективність повідомлення. Наразі, метафори, порівняння, гіперболи найчастіше використовуються рекламістами для поживлення текстів, надання їм яскравості і виразності, і в той же час насичують рекламну мову емоційно.

Окремо варто виділити гіперболу, яка є **предметом** даного дослідження та інтерпретується науковими студіями як явне та навмисне перебільшення якостей предмета чи явища (Мороховский et al., 1991, с.165), безпосередньо апелює до уваги адресата (Гальперин, 1958) та є прямим, не завуальованим виявом емоцій (Скребнев, 1975, с.122). Ця стилістична фігура має функцію посилення виразності та підкреслення сказаної думки.

Метою роботи є опис та аналіз гіперболи як засобу створення позитивної оціночної конотації в англomовних рекламних текстах.

Матеріалом дослідження послужили автентичні англomовні рекламні тексти у мережі Інтернет.

Слід відмітити, що гіпербола в своїй основі має порівняння (приховане або явне), але в перебільшеному масштабі, що певним чином культивує ідеалізацію продукту. Великою популярністю користуються напої, які надають образну перевагу користувачеві. Як, наприклад, рекламна кампанія для енергетичного напою Red Bull обіцяє дати споживачеві крила (Red Bull gives you wings), а реклама пива від "Guinness for Strength" зображає напої, що допомагають підіймати автомобілі та важкі металеві конструкції високо в повітря. Обидва приклади спонукають користувача обрати віртуальну силу нібито для перемоги.

Ще одним яскравим прикладом вдалого використання гіперболи в рекламі харчових продуктів є слоган чіпсів Chunky Chips (Don't you want me baby? CHUNKY CHIPS ANY. Everybody wants).

Отже, у наведених вище прикладах реклами гіпербола функціонує як «прийом вираження навмисного збільшення або посилення властивостей предмета або явища, нерідко в такій мірі, в якій вони реально ними не

володіють; таке перебільшення підвищує експресивність висловлювання» (Брандес, 2004: 41).

Як помітно з наступних прикладів, виробники чаю Tetley (A cup of Tetley and you're ready for anything!) та Dilmah Ceylon (Dilmah. The finest tea on earth) досягли успіху не в останню чергу завдяки стилістично маркованому слогану з позитивною конотацією. Гіперболізація у вигляді найвищого ступеня порівняння також максимально акцентує якість автомобілів марки Toyota (The best built cars in the world), кави Folgers (The best part of waking up is Folgers in your cup) та Інтернет провайдера Xfinity (Experience the nation's fastest internet provider). Можемо зробити припущення, що після перегляду цієї реклами покупець може не перейматися кропітким вибором та не витратити свій дорогоцінний час, адже цей вибір за нього вже зроблено і йому не потрібно шукати щось краще.

Як бачимо, стилістичні підказки дозволяють надати продукту оцінку, що сприймається як така, що не підлягає порівнянню та має великий вплив на споживача, котрий підсвідомо обере найкраще авто, найшвидший Інтернет та найприємніший ранок.

Всесвітньо відомі джинси бренду Levis Jeans (A style for every story) могли б не стати такими успішними без гіперболізації, основною метою якої є надання необхідного емоційного впливу на кожного потенційного споживача, апелюючи як до унікальності товару, так і ексклюзивності кожного власника джинсів.

Безумовно, гіпербола є невід'ємною частиною реклами та її слоганів. Вона забезпечує необхідний підтекст і створює певний фон для переданої інформації, "допомагаючи" клієнту більш швидко прийняти рішення про придбання товару чи послуги (Ильинский, 2006, с. 70).

Отже, можемо резюмувати, що основна функція гіперболи в рекламному тексті – впливати на уяву та посилювати враження споживача від товару, зігравши на здатності людини вірити часом навіть у найнеймовірніші речі. Це найкращий спосіб переконання, який використовується у рекламних текстах. Проте, варто зазначити, що гіперболізація не має на меті маніпулювати чи обманути споживача, а лише є інструментом для успішного маркетингу з залученням якісного мовного контенту.

ЛІТЕРАТУРА

- Брандес, М.П. (2004). *Стилистика текста*. Москва: Прогресс-Традиция; ИНФРА-М.
- Гальперин, И.Р. (1958). *Очерки по стилистике английского языка*. Москва: Издательство литературы на иностранных языках.
- Ильинский, С. В. (2006). *Общественные связи*. Реклама. Маркетинг. Нейролингвистическое программирование. Москва: АСТ Восток-Запад.
- Скребнев, Ю. М. (1975). *Очерк теории стилистики*. Горький: ГГПИИЯ.
- Мороховский, А. Н., Воробьева, О. П., Лихошерст, Н. И., & Тимошенко, З. В. (1991). *Стилистика английского языка*. Киев: Высшая школа.

ЗНАКИ-РЕПРЕЗЕНТАНТИ ЛОКУСА ЯК ПОСЕРЕДНИКИ МІЖ ЧАРІВНИМИ СВІТАМИ

Степаненко К.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Поняття простору вважають ключовим для мовної картини світу, оскільки людина завжди прагнула окреслити межі своєї території, з чим тісно пов'язана проблема самоідентифікації. Термін “локус” початково не був винятково лінгвістичним, а застосовувався в різних дисциплінах у різних аспектах (а отже, є багатоплановим). Це стало причиною того, що цей термін не має точного визначення.) Наразі існують “різні класифікації видів простору за різноманітними ознаками, покладеними в основу залежно від точки зору та цілей дослідження” (Субботина, 2011, с. 111).

Найчастіше виникають труднощі з розмежуванням понять “локус” (від лат. locus – місце) і “топос” (дав.-гр. τόπος – місце, тема, аргумент). Їх “часто змішують, вживають взаємозамінно як свідомо чи несвідомо включений автором простір (відкритий або той, що має кордони)” (Прокоф'єва, 2005, с. 97). Більш того, “той самий просторовий образ може називатись і топосом, і локусом, залежно від його осмислення як [...] символу” (там само, с. 88).

Дослідники визначають локус як “образ довкілля, що має велике символічне навантаження, бо слугує не лише місцем чи тлом дії, а й засобом вираження певної духовної проблематики, вибудовуючи феноменологічний простір, де людина і ландшафт утворюють єдність і будь-які інші тематичні елементи” (Снігаренко, 2011, с. 262). Лотман (1988) використовував цей термін для прив'язки героя твору до поля його діяльності (с. 253). На думку Кузьміної (2013), локус – це “простір у фольклорному тексті, який має кордони, прив'язку до конкретного (реального) місця, де відбуваються локальні значущі події”. Це простір, який “визначається не лише ландшафтом, а й відчуттям міри”, тобто герой може його уявити, осмислити, відчутти (локус є “культурно значущим та [...] соціально освоєним”) (Кузьміна, 2013).

З огляду на наведені визначення, локус тлумачиться як символічний, знаковий, архетипний (Субботина, 2011), оскільки людині властиво сакралізувати та наповнювати смыслом значущі природні явища, предмети побуту, елементи культури. Отже, локус можна розглядати крізь призму семіотичної теорії поділу знаків на знаки-символи, індекси та іконічні знаки.

Знаки-символи – це предмети чи образи, наділені власним змістом, які, однак, відображають поняття, що є загальними, абстрактними. Абстрактними, але насиченими символічним смыслом локусами в українських чарівних казках є ліс, дубовий гай, дорога чи перехрестя доріг, які, зокрема, символізують зв'язок між світом живих і мертвих. Так, Ілля Муромець, опинившись на перехресті, постає перед вибором: ліворуч підеш – коня втрадиш, праворуч підеш – себе загубиш. Мачуха наказує відвести пасербицю на “край лісу”, де на неї чекають смертельні випробування (що сходять до обряду ініціації),

результатом яких завжди є зміна статусу людини (тобто перехід її в інший з “можливих світів”). Символічними репрезентантами казкових локусів можуть бути будівлі: хатка та млин (де зазвичай водиться “нечиста сила” – представник потойбіччя). В англійських казках, поряд із спільними символічними втіленнями локусу (*a road (a way), a field, a forest, a room, a kitchen*), функціонують відмінні від української чарівної казки образи-символи – *an enchanted chamber, a church, a churchyard*. Показово, що в англійських казках часто згадуються реальні географічні назви та назви міст, сіл: *the Red Sea, Gotham, Canterbury, Colchester*, пояснення чому слід шукати у жанрових відмінностях українських та англійських казок.

Знаки-індекси відмінні тим, що їх значення повністю визначається контекстом функціонування. Вони позначають відношення між об’єктами та властивостями цих об’єктів і власне об’єктом. Так, хмара є бінарним локусом і може позначати добро (перехід від засухи до родючості, відродження) та зло (тому що на/ у хмарі живе змії, що є знаком ворожого війська, війни).

Семантика іконічних знаків визначається предметом, якому вони відповідають, тобто референт та його позначення вбачаються подібними. Відтак, іконічність поєднує означуване й означувальне в одне ціле. Такими в українській казці можуть бути перехрестя (знак вибору, який слід зробити на роздоріжжі), галявина серед лісу або дерево у полі. Іконічним тут є незвичність, неочікуваність певного образу або об’єкту як частини локусу – через це поява таких локусних репрезентантів іконічно передає майбутню незвичайну подію, пов’язану зі зміною статусу героя або його переходом до іншого світу. Хатинка серед лісу може бути позитивним локусом (іконічна подібність базована на тому, що в будь-якому будинку/ житлі можна відпочити, отже хата стає знаком притулку) та/або негативним (слід чекати звідти біди).

Знакі-ікони у казковому нарративі нерідко виконують функцію і знаків-індексів (галявина серед лісу, дерево у полі вказують на неочікуваний поворот подій, перехрестя – на небезпеку, пов’язану з вибором героя. Отже, образ у чарівній казці може, інколи одночасно, бути символом, іконою та індексом.

Відтак, можна зробити висновок, що знаки-репрезентанти локусу є символічними, іконічними чи індексовими, фактично символізуючи перехід між світами, станами, статусами. Вони не лише пов’язують текст з певним місцем дії, а й власне конструюють самий текст і сюжет, окреслюють відчуття цілісності та допомагають наблизити структуру тексту до структури реального світу.

ЛІТЕРАТУРА

- Кузьмина, М. Ю. (2013). Динамичные локусы в былинном тексте. *Научный журнал КубГАУ*, 94(10). Взято из <http://ej.kubagro.ru/2013/10/pdf/45.pdf>
- Лотман, Ю. М. (1988). *В школе поэтического слова: Пушкин. Лермонтов. Гоголь: Книга для учителя*. Москва: Просвещение.

- Прокофьева, В. Ю. (2005). Категория пространства в художественном преломлении: локусы и топосы. *Вестник Оренбургского гос. ун-та*, 11, 87–94.
- Снігаренко, Є. Фольклорний топос і його художні параметри. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*, 15, 262–264.
- Субботина, Т. В. (2011). Локус, топос, урбоним, микротопоним: к вопросу о содержании пространственных понятий. *Вестник Челябинского государственного университета: Филология. Искусствоведение*, 24(239), 57, 111–113.

ТЕРМІНИ ЯК ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ ОБРАЗУ АВТОРА (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ Л. КОСТЕНКО)

Степанюк О. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Із поетичними творами Ліни Костенко, які відображають погляди автора на роль поета і поезії, пов'язані вірші, в яких на перший план виступає елемент автобіографізму, що є однією з характерних особливостей творчості поетеси.

Близькість почуттів, настроїв, поглядів ліричного героя пов'язується з поняттям “позиції автора”, що може трактуватися по-різному і втілюватися в художньому творі через систему категорій, які експлікуються за допомогою лінгвістичних та композиційно-архітектонічних засобів.

У науковій літературі категорія “образ автора” трактується як образ творчої функції письменника, де розкривається його мовна особистість. Образ автора посідає провідне місце в системі текстових категорій, виражених лексичними засобами, які використовуються автором у художньому творі. “Образ автора” в ідіостилі – це сукупність смислових і мовних елементів тексту, незалежно від того, яким чином автор сам представлений у тексті.

Із погляду стилістики в образі автора виділяються зовнішня і внутрішня сторони з правилами оформлення жанрово-прагматичної і стилістичної функцій твору.

Як зазначають учені, терміни характеризуються співвіднесеністю їх із поняттям у певній галузі знань, однозначністю у межах певної терміносистеми, обмеженістю певної сфери вживання і відсутністю емоційного та стилістичного забарвлення. У поетичних творах Л. Костенко спостерігаємо міграцію галузевих термінів у загальноновживану лексику.

Для безпосереднього розкриття внутрішнього світу поетеси, виявлення її думок і почуттів, авторської позиції залучаються військові, спортивні, медичні терміни в образно-переносному вживанні. Використання термінів визначається змістом творів і стає найбільш виразним засобом втілення авторського задуму.

Однією з важливих функцій використовуваних термінів у вірші “Коректна ода ворогам” – створення смислового паралелізму, формування опосередкованих асоціативних зв'язків. Номінативна експресивність, що

полягає в нетрадиційності назви референта в поетичному мовленні, виявляється в індивідуально-авторському використанні різногалузевих термінів як засобу номінації, де вибір ознаки на позначення ворогів відбувається на основі призначення спортивних приладів: *“Ви мій щоденний, звичний мій **тренаж**, мої **гантелі**, **турники** і **штанги**”*.

Спортивні терміни *тренаж, гантелі, турники, штанги* переносяться зі сфери професійного вжитку на людські стосунки, внаслідок чого утворюється дескриптивна метафора.

Метафора *біцепси душі* підготовлена контекстом і семантично виправдана. Специфікою цієї метафори є образне відтворення дійсності, пов'язане з індивідуальними авторськими асоціаціями. У поетичному контексті Ліни Костенко відбувається оновлення семантики термінологічного словосполучення *вольтова дуга*, яке внаслідок внесення конотації використовується як засіб самохарактеристики: *“Отож хвала вам! Бережіть снагу. І чемно попередить вас дозвольте: якщо мене ви й зігнете в дугу, то ця дуга, напевно, буде **вольтова**”*.

Експресивність авторських метафор досягається засобом сполучуваності термінів, специфічними семантичними прийомами, які дозволяють простежити семантичну валентність термінів і уточнюють смислові зміщення лексем: *фізкультура духа, біцепси душі*.

Мовна творчість Л. Костенко базується на метафоричності авторської свідомості та читацького сприймання. Закономірність використання термінів у створенні образу автора виявляє гнучкість і різноманітність форм поетичного втілення. Особливо це виявляється тоді, коли семантика терміна спеціально актуалізується і має у складі метафори образно-асоціативне значення, що спирається на дефініцію. Контекстуальні зв'язки вказують на переосмислення термінів: *“Я – **алкоголік** страченої суті”*, *“Я лиш **інструмент**, в якому плачуть сні мого народу”*.

Специфіка використання термінів із різних галузей знань для створення образу автора виявляється в умінні Л. Костенко знаходити в них семи, які завдяки авторським конотаціям в умовах контекстного оточення актуалізують семантику лексеми для створення експресивних виразів, афористичних висловів: *“Працюю в **кратерах вулканів**. Я завелика для **капканів**”*, *“Я сто поем ще маю на меті, а я дивлюсь у вічі **пістолету**”*, *“Я, що прийшла у світ не для **корид**, що не люблю юрби і телекамер, о як мені упікся і обрид щоденний **спорт** – боротися з биками”*.

Отже, формування образу автора в поетичних творах Л. Костенко відбувається завдяки метафоризації семантики військових, спортивних, медичних, геологічних термінів, які внаслідок лексичної сполучуваності виявляють у поетичних контекстах автора семантичний потенціал, набувають смислових прирощень і виступають складовими логіко-смислових центрів висловлювань.

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЯПОНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ ЗООНІМІЧНИМИ КОМПОНЕНТАМИ

Стратілат Ю.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Приказки, прислів'я, ідіоми, крилаті вирази та афоризми – це ті одиниці мови, які найкраще відображають бачення світу, всього того, що оточує народ протягом його існування. Вони показують як люди сприймають різні виявлення істот, явищ та предметів, які існують в нашому житті.

Фразеологічна система японської мови дуже широка та розгалужена. Вона містить в собі велику кількість одиниць, які включають в себе і чисто японські фразеологізми, і китайського походження і ті, що були запозичені з інших мов. Загальна кількість фразеологізмів налічує більше сіми тисяч одиниць. Вони включають в себе не тільки прислів'я та приказки, а також ідіоми, термінологічні вирази та афористичні вислови.

Частина з них займають фразеологізми із зоонімичним компонентом, які відображають бачення світу японців, зокрема того, що стосується фауни. В них видно ставлення народу до тих чи інших тварин, як вони їх сприймають та якими характеристиками наділяють. Зоонімичні компоненти як образи-прототипи використовуються людьми для зображення власних емоцій, характерів та для опису дій.

Всі зоонімичні компоненти фразеологічних одиниць можна поділити за місцем існуванням тварин, що стали образами-прототипами. Відповідно до такої характеристики ми поділили їх на таку групи:

1. **водяні**, ті що живуть в різних водоймах та поблизу них: жаба, риба, креветка (напр., 河豚は食いたし、命は惜しし *fugu wa kuitashi, inochi wa oshishi* – хотів би скуштувати рибу фугу, та життя шкода) та інші;
2. **лісові**, ті що існують в лісовій місцевості: тигр, вовк (напр., 前門の虎、後門の狼 *zenmon no tora, koumon no ookami* – між двох вогнів (букв. тигр біля передніх воріт, вовк біля задніх), змія, олень, лис, танукі (напр., 狐につままれた様だ *kitsune ni tsumamareta you da* – розгублений, здивований, спантеличений (букв. наче схвачений лисом), 狐狸のだまし合い *kitsune tanuki no damashiai* – водити один одного за носа (букв. взаємний обман лиса та танукі)), борсук та інші;
3. **повітряні**, ті що вмюють літати, наприклад, птахи: ворон, яструб, гусак, (напр., 足下から鳥が立つ *ashimoto kara tori ga tatsu* – як грім серед ясного дня (букв. птах вилетів із під ніг), комахи (ті, що літають): муха, бджола, комар, гедзь (напр., 兎の毛でついたほどのすきしない *u no ke de tsuita hodo no skishinai* – комар носа не підточить, 虻蜂取らず *abuhachi torazu* – за двома зайцями не женися (букв. ні спіймати ні гедзя ні бджоли)) та інші;
4. **домашні**, ті що зазвичай можна зустріти в домах: собака (напр., 愛犬に手を噛む *aiken ni te o kamu* – відплатити злом за добро (букв. улюблена собака за руку кусає), 犬も食わぬ *inu mo kuwanu* – нікому не до

вподоби (букв. навіть собака не стане їсти)), кіт (напр. 猫の手も借りたい *neko no te mo karitai* – бути дуже зайнятим (букв. хочу позичити лапку у kota), 猫に鰹節 *neko ni katsubushi* – довірити кішці стерегти рибу (букв. кішці – рибу)), миш (напр., 濡れ鼠になる *nure nezumi ni naru* – промокнути до нитки (букв. стати мокрою мишею)), папуга та інші;

5. **свійські**: свиня (напр. 豚に真珠 *buta ni shinju* – метати бісер перед свиня (букв. свині – перлини, кінь, бик(корова); 牛を馬に乗り換える *ushi wo uma ni norikaeru* – змінити на краще (букв. пересісти з бика на коня) та інші;
6. **інші**: павуки (напр., 蜘蛛の子を散らすよう *kumo no ko wo chirasu* – хто куди (букв. як маленькі павучата)), комахи (ті, що повзають) (напр., 黙り虫壁を掘る – *damari mushi kabe wo horu* – в тихому омуті чорти водяться (букв. тихий жучок прогризе стіну); 蟻の穴から堤も崩れる *ari no ana kara tsutsumi mo kuzureru* – капля камінь точить (букв. і дамба рушиться від мурашиної нірки) та інші.

Дана класифікація не є остаточною і може змінюватися та варіюватися в залежності від багатьох факторів.

Частина фразеологічних одиниць містять в собі одночасно два зоонімічних компонента, які проживають в різних умовах, наприклад: 犬猿の仲 *keien no naka* – жити як гуска зі свинею (букв. компанія собаки й мавпи): собака – домашня тварина, а мавпа – лісова, отже цей фразеологізм можна віднести одночасно до двох різних груп; 雀、海に入って蛤となる *suzume, umi ni itte hamaguri to naru* – часті несподівані зміни (букв. горобець, став хамагурі, зайшовши в море): горобець – пташка, а хамагурі – молюск, тобто водяна тварина.

Крім цього існує ще одне спірне питання в даній класифікації, одна і та ж тварина може проживати в декількох середовищах одночасно: – коли різні види живуть в різних місцях (наприклад мавпи, які можуть жити і в горах і в лісах: 猿の尻笑い *saru no shiriwarai* – сміятися над чужими мінусами, не помічаючи своїх (букв. сміх мавпи)); – коли вона проживає і в дикій природі і з людьми (наприклад папуга, рибка, змія, миша чи черепаха: 月と鼈 *tsuki to suppon* – схожий як макогін та ночви (букв. місяць та черепаха)).

Але в той же час такий розподіл компонентів дозволяють проглянути певну закономірність. Фразеологізми, що мають у своєму складі компоненти з лісовими тваринами, в більшості випадків вказують на якусь загрозу, небезпеку або містять попередження. Більша їх частина пов'язана з негативом, але не завжди. Іноді вказують на здобич, адже ліс служив японцям джерелом не тільки загрози, а й їжі.

Домашні тварини часто позначають буденні, побутові речі, те що супроводжує людей кожен день, так як ці тварини постійно знаходяться поряд, люди бачили в них відображення себе, проводили паралелі та використовували їх як образи-прототипи.

Значення фразеологічних одиниць, що містять в собі компоненти зі свійськими тваринами, мають відтінок низості (наприклад компонент 豚 *buta*), або щось корисне (наприклад 馬 *uma*). Це, скоріше за все, пов'язані з тим, що

вони використовувались людьми в якості транспорту та джерела їжі, а значить з боку людей знаходились нижче по “статусу”.

До повітряних тварин ми віднесли птахів та комахів. Перші в більшій частині позначають різні якості, ознаки, а другі, в виду їх маленький розмір, що дуже крихітне та незначне.

Японія – острівна країна, тому основним джерелом їжі був океан та інші водойми. Риба завжди грала велику роль в житті кожного японця, тому не дивно, що існує багато фразеологізмів, що мають у своєму складі різні види риби, а також інші створіння, що проживають в воді. Різні види риб несуть в собі різний сенс, але детальніше про це буде сказано в іншому підрозділі.

ЛІТЕРАТУРА

Быкова, С. А. (2002). *Японско-русский фразеологический словарь* (2-е изд., том 1). Москва: Издательский дом Муравей-Гайд.

故事ことわざ辞典。(1988). 学研、電子辞書。パピルス。ーシャープ株式会社

田仲正江、間柄奈保子。(2002). 慣用句「上級」。東京。

田仲正江、間柄奈保子。(2002). 慣用句「初・中級」。東京。

ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Стрельник О. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Входження України в полікультурний освітній простір вимагає перетворення освітньої системи та характеризуються постійним підвищенням вимог до якості професійної підготовки випускників вищих закладів освіти. При цьому особливого значення набуває проектна парадигма як основа процесів реорганізацій й інновацій в освіті.

Найважливішою рисою сучасного соціального замовлення стає формування фахівців, здатних якісно і продуктивно проектувати навчальну діяльність на всіх “сходінках” освітнього процесу і готових до постійного саморозвитку і самовдосконалення. Однак переосмислення функцій педагогів-філологів як посередників в галузі полікультурної комунікації, фасилітаторів навчальної діяльності і організаторів науково-дослідної роботи, а також дослідників і фахівців у міжкультурному навчанні, висуває якісно нові вимоги до їх компетентностей.

Наразі теоретичні і емпіричні дані свідчать про те, що сформувався єдиний погляд на проектну компетентність як комплексний професійно значимий феномен в системі неперервної підготовки філологів, що вимагає цілеспрямованих заходів щодо її формування. Витоки ідеї проектування в освіті досліджувалися багатьма вченими, зокрема проблеми *науково-педагогічних основ проектного навчання розглядали* П. П. Блонський, К. М. Венцель,

А. О. Вербицький, Дж. Дьюї, П. Ф. Каптерев, С. Т. Шацький; *проектування змісту підготовки та педагогічного проектування* В. С. Безрукова, В. П. Беспалько, В. А. Болотов, Ю. А. Воронін, І. Б. Готська, Дж. К. Джонс, О. С. Заїр-Бек, В. А. Комаров, Л. А. Шилова, В. А. Сластьонін, Ю. К. Чернова, В. З. Юсупов та ін.; *технологічного обґрунтування проектування навчального процесу* В. І. Бондар, В. М. Монахов, Г. А. Табарданов, А. І. Терещук, Т. Н. Шабонова та ін.; *підготовку майбутніх педагогів до здійснення проектної діяльності* П. Н. Пестряков, В. Е. Радіонов та ін.; *методичні аспекти навчання проектування в освітньому процесі* П. Р. Атутов, О. А. Кожина, Н. В. Матяш, А. П. Надточій, І. А. Сасова, Л. Н. Серебрянніков та ін.; *проектування як культурної форми освітніх інновацій* М. Г. Алексєєв, Ю. В. Громико, В. В. Рубцов, В. І. Слободчиков та багато інших.

Проте, незважаючи на поширеність виконаних досліджень, слід зазначити, що проблема формування проектної компетентності філологів залишається відкритою для теоретичного осмислення та вивчення. Моделювання нових підходів до цієї проблеми сприятиме, на наш погляд, збагаченню теорії і методики професійної освіти.

Отже вищевикладене має певні суперечності з багатьох параметрів щодо формування проектної компетентності “мовників”, зокрема – сучасними вимогами до професійного рівня філологів і традиційною системою підготовки студентів мовних факультетів ЗВО, що не передбачає теоретичну і практичну підготовку до здійснення проектної діяльності; 2) об'єктивними потребами філологів у розвитку проектної компетентності як засобу вирішення актуальних професійних завдань і неопрацьованістю комплексу педагогічних умов, які б забезпечували успішне формування цієї компетентності тощо.

У зв'язку з цим проблема формування проектної компетентності вчителів філологічних дисциплін стає актуальною, а створення ефективних технологій навчання, орієнтованих на самостійну, творчу діяльність з реалізації завдань професійної освіти – на активну участь у подальшому розвитку освітнього потенціалу нашої держави, адже формування проектної компетентності педагогів-філологів стає значущим засобом реалізації цілей багаторівневої гуманітарно-педагогічної підготовки, спрямованої не тільки на набуття професійних знань і практичного досвіду, необхідних для виконання тих чи інших професійно-педагогічних завдань, а й на розвиток творчого потенціалу особистості педагога.

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ ТУРЕЦЬКОГО ТЕКСТУ

Стрижак Є.М.

Київський національний лінгвістичний університет

У залежності від характеру одиниць мови оригіналу перекладацькі трансформації поділяються на *стилістичні, морфологічні, синтаксичні,*

семантичні, лексичні та граматичні (Лощенова & Нікішина, 2014, с. 104). Суть стилістичних трансформацій міститься у зміні стилістичного забарвлення одиниці, що перекладається. Морфологічні трансформації являють собою заміну однієї частини мови на одну чи на кілька інших частин мови. Суть синтаксичних трансформацій полягає у зміні синтаксичних функцій слів та словосполучень. Семантичні трансформації здійснюються на основі різноманітних причинно-наслідкових зв'язків, що існують між елементами тих ситуацій, що описуються. Лексичні трансформації становлять собою відхилення від прямих словникових відповідників та виникають, головним чином, тому, що об'єм значень лексичних одиниць вихідної та перекладної мов не співпадає. Граматичні трансформації полягають у перетворенні структури речення у процесі перекладу згідно з нормами мови перекладу.

За основу ми візьмемо класифікацію трансформацій, запропоновану В. Н. Комісаровим, тому що ми вважаємо її найбільш логічною і структурованою. Додаючи до цієї основи різні погляди інших мовознавців ми зможемо комплексно проаналізувати проблему класифікації та типології перекладацьких трансформацій та зможемо дати більше прикладів таких трансформацій при перекладі турецького тексту.

Лексичні трансформації описують формальні та змістовні відношення між словами та словосполученнями в оригіналі та перекладі. Серед формальних перетворень основними прийомами перекладу є перекладацька транскрипція / транслітерація та перекладацьке калькування. Широко застосовується комбінування трансформацій, наприклад, транскрипції й транслітерації (Иванова, 2013, с. 96).

1) Транскрипція і транслітерація

Транскрипція у перекладі – це формальне пофонемне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови, на яку перекладають, фонетична імітація вихідного слова. Іншим прийомом перекладу є транслітерація – формальне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови, на яку здійснюється переклад, буквена імітація форми вихідного слова:

Hüseyin Efendi – Хусейн-ефенді, IV. Mehmet – Мехмед IV, Naima – Наїма
Evliya Çelebi – Евлія Челебі, Gebze, Cennethisar – Гебзе, Дженнетхісар.
(райони Стамбулу)

Ці приклади свідчать про механічне перенесення слів оригінального тексту в текст перекладу з використанням графічних засобів мови перекладу з максимальним наближенням до оригінальної фонетичної форми. Таким чином перекладач прагне до максимально вірного збереження семантичного змісту без втрати національного колориту.

2) Калькування

Калькування – це спосіб перекладу, який найчастіше застосовується під час перекладу еквівалентних понять у двох мовах або для називання поняття, яке нещодавно з'явилося у мові. Калькування застосовують при перекладі лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин – морфем або слів (як у випадку стійких словосполучень) лексичними відповідностями в мові

перекладу (Иванова, 2013, с. 96). Сутність калькування полягає у створенні нового слова або стійкого словосполучення у мові перекладу, що копіює структуру вихідної лексичної одиниці:

Istanbul Üniversitesi – Стамбульський університет

Mirahor Köşkü – Мірахорський маєток

Topkapı Sarayı Kütüphanesi – бібліотека Палацу Топкапи

Üsküdar mezarlığı – цвинтар Ускюдар

Taksim meydanı – площа Таксім

На відміну від транскрипції, калькування не завжди буває простою механічною операцією перенесення вихідної форми у мову перекладу.

Розглянута типологія лексичних трансформацій є дуже лаконічною та логічною. Проте для ширшого аналізу слід взяти до уваги й інші погляди на типологію лексичні трансформації.

Наприклад В. І. Карабан описує лексичні трансформації, як своєрідні зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу для адекватної передачі їхніх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із урахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу (Карабан, 2004, с. 300). Згідно його визначення, лексичні трансформації застосовують тоді, коли словникові відповідники того чи того слова мови оригіналу не можуть бути використані в перекладі через невідповідність із погляду значення і контексту.

В. І. Карабан також зазначає, що лексичний елемент перекладається не окремо, сам по собі, в ізоляції від речення та тексту, де він вживається, а в сукупності його контекстуальних зв'язків та функціональних характеристик (Карабан, 2004, с. 300). Тільки так досягається точність та еквівалентність перекладу слів (в тому числі й термінів). Чим більше враховуються перекладачем всі характеристики слова, що перекладається, тим більш еквівалентним буде його переклад. Однією з таких важливих характеристик є норми та традиції вживання слів у тій чи іншій сфері мовлення. Знання словникових відповідників є необхідною, але недостатньою умовою еквівалентного перекладу лексики. Переклад лексичних елементів не обов'язково передбачає тільки вибір словникових відповідників. Крім цього, важливим є вміння підібрати контекстуальні відповідники, що не завжди фіксуються у перекладних словниках.

І. В. Корунець визначає перекладацькі лексичні трансформації, як різного роду зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою еквівалентної передачі їх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із урахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу (Корунець, 2000, с. 361).

Звісно, що все багатоманіття контекстів не можна зафіксувати у словнику, навіть на рівні словосполучень. Саме тому головною складністю перекладу є необхідність знайти конкретне значення слова чи словосполучення, відсутнє в словнику, але єдино доречне в певному контексті (Остроушко, 2010, с. 201). Прийоми логічного мислення, за допомогою якого ми розкриваємо значення

іншомовного слова в контексті і знаходимо йому український відповідник, прийнято називати лексичними трансформаціями. Суть трансформації полягає в заміні лексичної одиниці, що перекладається, словом або словосполученням, яке реалізує сему цієї одиниці вихідної мови (Коломейцева & Макеєва, 2004, с. 12).

Рецкер Я. И. виділяє сім різновидів лексичних трансформацій, хоча не завжди можна чітко класифікувати кожен приклад перекладу через переплетення категорій: 1) диференціація значень, 2) конкретизація значень, 3) генералізація значень, 4) смисловий розвиток, 5) антонімічний переклад, 6) цілісне перетворення, 7) компенсація втрат в процесі перекладу.

Нерідко прийоми трансформацій поєднуються, наприклад, перші два (Коломейцева & Макеєва, 2004, с. 12). Схожий підхід використовує у своєму дослідженні О. В. Шевцова і виділяє для дослідження шість найпоширеніших лексичних трансформацій: генералізація, конкретизація, додавання, вилучення, заміна, пермутація (Шевцова, 2012).

Як бачимо з приводу питання типології лексичних трансформації погляди вчених кардинально різняться від обраної нами типології Комісарова. Це жодним чином не становить проблему для нашого дослідження, оскільки всі перелічені типи трансформацій, які інші дослідники відносять до лексичних, знаходяться у Комісарова в лексико-семантичних та лексико-граматичних трансформаціях.

ЛІТЕРАТУРА:

- Иванова, Р. А. (2013). Переводческие трансформации как пример освоения языкового пространства художественного текста оригинала в переводе (на материале новелл В. Ирвинга “Альгамбра” и русскоязычного перевода В. Муравьева). *Армия и общество*, 5 (37), 93-98.
- Карабан, В. І. (2004). *Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми*. Вінниця: Нова книга.
- Корунець, І. В. (2000). *Теорія і практика перекладу (аспектний переклад)*. Київ: Нова Книга.
- Коломейцева, Е. М., & Макеєва, М. Н. (2004). *Лексические проблемы перевода с английского языка на русский*. Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та.
- Лощенова, І. Ф., & Нікішина, В. В. (2014). Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності. *Наукові записки Національного НДУ ім. М. Гоголя. Філологічні науки*, 3, 102-106.
- Остроушко, О. А. (2010). Лексичні трансформації при перекладі англійських інформаційних текстів українською мовою. *Філологічні студії*, 5, 201-208.
- Шевцова, О. В. (2012). Лексичні трансформації при еквівалентному перекладі конвенцій з англійської та французької мов українською. *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія: Філологічна*, 30, 175-178.

ФОНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КРИМСЬКО-ГОТСЬКОЇ МОВИ

Субота С.В.

Київський національний лінгвістичний університет

З багатьох джерел відомо, що готи потрапили до Криму в III ст. і продовжували проживати на території півострову до XVIII ст. (Айбабин, 1999; Буданова, 1990; Зализняк, 2008 та ін.), але відомостей про їх мову надзвичайно мало. Не враховуючи п'яти написів, датованих IX-X ст., які були розшифровані нещодавно (Виноградов, Коробов, 2015), єдиною писемною пам'яткою кримсько-готської мови є кримсько-готський глосарій, записаний у 1562 році фламандським мандрівником, дипломатом, письменником Ож'є Гісленом де Бусбеком (1522-1592).

На відміну від інших мандрівників, які обмежувалися у своїх записах лише відомостями про певне германське плем'я, яке проживало на території Криму і розмовляло на одному з германських діалектів, Бусбек, перебуваючи послом австрійського імператора у Константинополі, зустрівся з посланцями від кримських германців до турецького султана, двома чоловіками, готом та греком, який довгий час жив серед готів в Криму і непогано володів їх мовою. Від них Бусбеку вдалося записати 86 слів і коротких виразів, а також невелику пісню. Ці записи були пізніше викладені в його листі другу та опубліковані латинською мовою в «Четвертому турецькому листі» (Blackburne, 2012).

Більшість вчених вважає, що рукопис, з якого було здійснене перше друковане видання листів, не був написаний Бусбеком власноруч, тому низка кримсько-готських слів могла бути надрукована невірно (Ганина, 2011). Оригінальний рукопис з специфічним лексичним матеріалом, зафіксований за допомогою середньонідерландської або давньоверхньонімецької орфографічної традиції, був переписаний французьким писарем, а потім з ним працювали люди, які займалися набором тексту для друку. Не дивно, що перші спроби виправлення орфографії слів були здійснені ще в ранніх виданнях в XVI-XVII століттях. Так, наприклад, форми *stein*, *fyuf*, *fiscet* були виправлені на *stern* “зірка”, *funf* “пять”, *fisch* “риба” (Schröder, 1910).

Графемно-фонемна інтерпретація тексту Бусбека не раз ставала предметом лінгвістичних суперечок (Loewe, 1896; Stearns, 1978 та інші). Ряд питань, наприклад, інтерпретація диграфів *oe*, *ie*, лишаються відкритими до цих пір. Незважаючи на це, ми розглядаємо глосарій Бусбека як такий, що загалом відображає питомі кримсько-готські форми і дозволяє отримати уявлення про особливості фонетики кримсько-готської мови в порівнянні з класичною готською мовою. Для аналізу форм було обрано варіант інтерпретації графемно-фонемних відповідностей, представлений у відомій праці Стернса (Stearns, 1978).

Як свідчить фактичний матеріал, основними відмінностями між класичною готською і кримсько-готською в сфері вокалізму є:

1) відсутність переходу [e] в [i] (пор. гот. sibun – крим.-гот. seuene “сім”, гот. rign – крим.-гот. reghen “дощ”, гот. swistar – крим.-гот. schuuester “сестра”), хоча зустрічаються й протилежні випадки (пор. гот. meki – крим.-гот. mycha ”меч”, гот. mena – крим.-гот. mine ”місяць”);

2) відсутність готського переломлення (пор. гот. daur – крим.-гот. thurn «двері»);

3) переломлення [u] в [o] (пор. гот. gulþ – крим.-гот. goltz “золото”, гот. snuzus – крим.-гот. schnoz “сноха”);

4) монофтонгізація дифтонгу [au] в [o:] у всіх позиціях (пор. гот. haubir – крим.-гот. Hoef “голова”, гот. augona – крим.-гот. oeghene “очі”);

5) редукція голосних у ненаголошеній позиції (пор. гот. slippan – крим.-гот. schlippen “спати”, гот. broþar – крим.-гот. bruder “брат”).

Серед відмінностей у консонантизмі варто відзначити асибіляцію (перехід [sl], [sw], [sn] в [ʃl], [ʃw], [ʃn]), наприклад, гот. slippan – крим.-гот. schlippen “спати”, гот. swistar – крим.-гот. schuuester “сестра”, гот. snuzus – крим.-гот. schnoz “сноха”, а також ряд змін приголосних, подібних до змін за “другим пересувом приголосних” (пор. гот. dags – крим.-гот. tag “день”, гот. bloþs – крим.-гот. plut “кров”), що дозволило деяким вченим висловити гіпотезу про те, що у кримсько-готській мові відбувся ”другий пересув приголосних” (Höfler, 1957).

ЛІТЕРАТУРА

- Айбабин, А. И. (1999). О дате вторжения германцев в Крым. В М. И. Гладких (Отв. ред.), *Сто лет Черняховской культуре* (сс. 242-251). Киев: Товариство археології та антропології.
- Буданова, В. И. (1990). *Готы в эпоху Великого переселения народов*. М.: Наука.
- Виноградов, А. Ю., & Коробов, М. И. (2015). Готские граффити из Мангупской базилики. *Средние века*, 76 (3–4), 57–75.
- Ганина, Н. А. (2011) *Крымско-готский язык*. Санкт-Петербург: Алетейя.
- Зализняк, А. А. (2008). *Слово о полку Игореве: взгляд лингвиста*. М.: Рукописные памятники Древней Руси.
- Blackburne, F. H. (2012). *The Life and Letters of Ogier Ghiselin de Busbecq: Seigneur of Bousbecque, Knight, Imperial Ambassador* (Vol. 1). Cambridge: Cambridge University Press.
- Höfler, O. (1957). *Die zweite Lautverschiebung bei Ostgermanen und Westgermanen*. Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur, 79, 161-354.
- Loewe, R. (1896). *Die reste der Germanen am Schwarzen meere. Eine ethnologische untersuchung*, Halle.
- Schröder, E. (1910). Busbecqs krimgotisches Vokabular. *Nachrichten der königlichen Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen*. Retrieved from http://archive.org/stream/nachrichten1910akaduoft/nachrichten1910akaduoft_djvu.txt.

Stearns, McD. Jr. (1978). *Crimean Gothic: Analysis and Etymology of the Corpus*.
Saratoga, California: Anna Libri & Co.

ХАРАКТЕРИСТИКА МОВЛЕННЄВОЇ ПОВЕДІНКИ КОМУНІКАНТА В КОНФЛІКТНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ ХАСІНТО РЕЯ “СКАЖИ МАРІЇ, ЩО ЇЇ ЛЮБЛЮ”)

Судорженко Г.П.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасні лінгвістичні студії спрямовують свої дослідження на комунікативну парадигму і переходять від мовних аспектів до вивчення мовленнєвої поведінки індивідуума, враховуючи соціокультурні, позамовні та комунікативно-ситуативні чинники, і таким чином залучають до дослідження мисленнєво-розумові процеси, особливості поведінки людини у певній комунікативній ситуації залежно від її соціального стану, виховання, освіти, культури мовлення.

Роман Якобсон, відомий лінгвіст, наголошував, що при вивченні мовленнєвої комунікації необхідно враховувати, що кожна людина “входить одночасно до декількох мовленнєвих спільнот різного об’єму, вносить різноманітність у свій код і поєднує в собі різні коди. На кожному рівні мовного коду спостерігаємо шкалу переходів, яка варіюється від максимальної експліцитності до найбільш стислої еліптичної структури, і ця шкала знаходиться під дією чітких трансформаційних правил (Якобсон, 1985, с. 313). Це уможлиблює вивчення форм мовленнєвої поведінки як процесу. Комунікативна мовленнєва конфліктна ситуація, зазвичай, – це комунікативна інтеракція, що базується на конфронтації, ворожості, ненависті, непорозумінні, які ведуть до різного бачення ситуації, яка склалася, або до її оцінки. Прикладом може бути комунікативний акт, в якому, один із комунікантів, відчуваючи явну антипатію до свого співрозмовника, передає повідомлення-погрозу, що вже порушує конвенційні норми спілкування. Зіткнення двох ілокутивних цілей, двох особистостей створюють конфліктний дискурс. Ми погоджуємося з думкою Р. Якобсона про те, що, “аналізуючи роль учасників мовленнєвого акту, потрібно концентрувати увагу на основній формі їх стосунків”(Якобсон, 1985, с. 319), оскільки на них можуть впливати інші чинники, ускладнюючи їх, а саме: соціальний стан, расові погляди:

–*Con una simple llamada podría conseguir que acabe en un campo de concentración, pero he decidido ser generoso— añadió Von Eisler—. Estoy dispuesto a pagarle mil marcos si acepta no volver a ver a mi hija.*

–*¿Si no acepto su propuesta?*

–*Con los tiempos que se acercan no le interesa tenerme enemigo. Piense en su padre* (Rey, 2016, p. 105).

Наразі комунікативна ситуація з елементами психологічної напруги може привести до мовленнєвої конфліктної поведінки між близькими, людьми за певних обставин, коли на перший план виступають не батьківські почуття, а соціальні чинники, забобони, звичаї:

– *¿Sabes en qué posición me ha puesto tu matrimonio con un judío?*

– *Tienes que divorciarte.*

– *No tengo diez años, así que no puedes decirme lo que debo hacer* –replicó Matilde. (ibid., p. 75),

У реченні –*Si vuelves a acercarte a mi hermana* –gritó Henri –, *te juro que te mataré* (ibid., p. 40), комунікант створює ситуацію загрози своєму співрозмовнику. Таку погрозу комунікант промовляє як попередження з метою залякати, щоб уникнути нанесенню шкоди іншому, або уберегти себе від можливих ускладнень. Уживання в підрядній частині умови граматикалізованої конструкції, що передає значення повторності дії, підкреслює інтенцію мовця попередити співрозмовника та надати йому право вибору, наголошуючи при цьому на своєму намірі вживанням каузального дієслова *jure* та повтору *te juro que te mataré* як засобу впливу на морфо-синтаксичну структуру. Проте прояви явно вираженої ворожнечі одного із комунікантів та його попередження про гіпотетичність реалізації дії, дає можливість іншому уникнути конфліктної ситуації.

Хасінто Рей, представляє молоде покоління іспанських письменників, творчість якого відноситься до ХХІ століття, поліглот, який цікаво і правдиво описує історичні події, влучно добирає лексику, майстерно вживає граматичні структури. Слід зазначити, що іспанська мова має у своєму арсеналі як нецензурну, табуйовану, лайливу лексику, так і організовані на синтаксичному рівні структури, що містять прокльони. При зображенні мовленнєвої поведінки комунікантів у творі “Скажи Марії, що її люблю” відсутня власне інвективна лексика, автор використовує морфо-синтаксичні засоби для вираження агресії, використовуючи перифрази, стверджувальні і заперечні, питальні й спонукальні речення, різнооформлені складні речення, а також стилістичні фігури, які впливають на морфо-синтаксичну організацію тексту і слугують маркерами у конфліктній ситуації.

ЛІТЕРАТУРА

Якобсон, Р. (1985). Речевая коммуникация. В Р. Якобсон, *Избранные работы* (сс. 306-318). Москва: Прогресс.

Якобсон, Р. (1985). Язык в отношении к другим системам коммуникации. В Р. Якобсон, *Избранные работы* (сс. 319-330). Москва: Прогресс.

Rey, J. (2016). *Dile a María que la quiero*. Barcelona: PenguinRandom House Grupo Editorial. S. A. U.

**ВІДТВОРЕННЯ ІНОЗЕМНОГО АКЦЕНТУ
В ПЕРСОНАЖНОМУ МОВЛЕННІ (на матеріалі українського
перекладу драми Т. Джонсона “Істерія”)**

Сунг О.М.

Київський національний лінгвістичний університет

Відтворення індивідуальних рис у мовленні персонажів художніх творів залишається актуальною проблемою сучасного перекладознавства. Дослідники перебувають у пошуках адекватних стратегій і тактик відтворення субстандартної мови, яка репрезентується у вигляді територіально-діалектальних, соціально-діалектальних та контамінованих (таких, що імітують мовлення іноземця) відхилень мовлення (Комиссаров, 1990, с. 216). Зазвичай автор використовує стилістичні засоби для підкреслення іноземної ідентичності мовця та створення своєрідності його/її мовлення. Акцент тут може виконувати як характеризувальну функцію, так і функцію формування місцевого колориту (Щербак, 2009, с. 347).

До проблеми відтворення іноземного акценту звертались вітчизняні (Т. Некряч, О. Копильна, А. Галас, Т. Андрієнко, А. Щербак) й іноземні дослідники (R. P. Lopez, D. Formici, F. Federici). Т. Некряч вважає, що “відтворення акценту в мовленні досягається завдяки певному інструментарію, здебільшого фонетичного характеру, який може доповнюватися елементами лексичного чи навіть граматичного рівнів” (Некряч & Копильна, 2002, с. 159).

В українському перекладі Т. Некряч драми “Істерія” сучасного англійського драматурга Т. Джонсона виправдано використовується відтворення мовленнєвих відхилень на всіх трьох зазначених рівнях. Один із головних героїв драми, Сальвадор Далі, розмовляє з іспанським акцентом, його мовлення відтворено у перекладі здебільшого на граматичному та лексичному рівнях. У мовленні іншої героїні, Джесіки, яка з певних причин імітує іншомовний акцент, спостерігаємо відтворення акценту на фонетичному рівні шляхом підміни звуків. Наприклад: “*I thtayed behind to thpeak to Profethor Freud which ith why I wath thiting in the clothet*” (“Я салисилась росмовляти с професоре Фрейд, черес се я сховатися в комірсіні”). Перекладач вдається до прийому заміни дзвінкх приголосних глухими, /z/ на /c/, заміни шиплячих приголосних /ш/ та /ч/ на глухий /c/. Також в оригіналі і перекладі збережено авторський коментар: *dreadful Spanish accent* (говорить з жахливим іспанським акцентом), що можна віднести до тактики перекладацького вибору. Варто звернути увагу на порушення граматичних правил та вживання інфінітиву “сховатися” замість дієслова у потрібній видо-часовій формі.

Т. Джонсон вдається до різних прийомів створення мовленнєвого портрету Далі, до яких належать іншомовні вкраплення і граматичні помилки. Мовлення Далі є дуже специфічним і своєрідним, для його відтворення перекладачка вдається до стратегій вертикальної компенсації, вкраплення іншомовних слів, порушення граматичних правил. Наприклад: “*Is not in the published works you*

did this.” (“Сього немає в опублікованих працях що ви робили так.”). Вилучення підмету у мовленні Далі: “is not” замість “it’s not” компенсується в перекладі вживанням просторіччя “сього”, що є прийомом вертикальної компенсації.

На лексичному рівні використано техніку вкраплення іншомовних слів. Перекладачка залишає ці слова без перекладу, наприклад “si,” “que,” “scuse”, що підкреслює національну належність мовця, створюючи ефект іншого місцевого колориту. На граматичному рівні у перекладі використовується неузгодження слів у реченні, порушення граматичних правил, передача дієслів в особовій формі інфінітивами. Ці трансформації домінують в аналізованому перекладі та є найбільш характерним для відтворення реального мовлення іноземця. Наприклад: “*Is alright. I see myself.*” / “Я є порядок. Я піклуватися сам себе”. “*So, Is true. What Dali merely dreams, you live!*” / “Так, значить, це є правда. Про що Далі тільки мріяти, ви жити!” “*But wait he cannot. He is here.*” / “Але чекати він не могли. Він тут”. “*I am he*” / “Я і є він.”

У висновку зазначимо, що акцент персонажа становить стилістичний прийом, який потребує майстерності перекладача у виборі перекладацьких стратегій і тактик з урахуванням не тільки мовного, а й культурного, психологічного і літературного аспектів нестандартного мовлення. Почуття стилю, на думку К. Чуковського, є запорукою успішного перекладу: “той, хто нечутливий до стилю, не в праві займатися перекладом, це глухий, який намагається виконати оперу, яку він бачив, але не чув” (Чуковский, 1968, с. 98).

ЛІТЕРАТУРА

- Комиссаров, В. Н. (1990). *Теория перевода (лингвистические аспекты)*. Москва: Высшая школа.
- Щербак, А. (2009). Біфункціональність іноземного акценту в художньому мовленні як проблема перекладу. *Наукові записки Кіровоградського державного педуніверситету імені Володимира Винниченка. Філологічні науки*, 81(4), 347–350.
- Некряч Т. Є., & Копильна О. М. (2002). Відтворення контамінованої мови в українських перекладах. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*, 1, 155–159.
- Чуковский, К. И. (1968). *Высокое искусство*. Москва: Советский писатель.

ДИНАМІЧНІ РИСИ МОВНОЇ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ

Терехова Д. І.

Київський національний лінгвістичний університет

Проблемі змін у мовній свідомості представників різних етносів присвячено чимало робіт науковців різних країн (наприклад: Баландіна О.С., 2013; Волковінська Н.О., 2018; Корнеєв П.Г., 2007; Молдалієв О., Сандибаєва Н.О., 2003; Сабуркіна Н.В., Сонін О.Г., 2005; Терехова Д.І. 2006-2018; Уфімцева Н.В. 2000; Юдіна Н.В., Черних М.О., 2016; Чжао Цює, 2013), що

демонструє зацікавлення вчених динамікою образів мовної свідомості, установленням причин, які їх зумовлюють, поясненням змін у свідомості, отже, засвідчує актуальність наукових пошуків у цьому напрямі.

У науковій розвідці увагу зосереджено на виявленні динаміки мовної свідомості представників українського народу.

Дослідження побудовано на матеріалі вільних асоціативних експериментів, які проводилися в Україні у 2000 р. та 2012 р.. Респондентами були студенти вищих навчальних закладів (по 100 представників), які сформувалися як особистості в незалежній Україні, отже, у їхній свідомості відбито основні риси молодого покоління, яке в майбутньому визначатиме долю країни, і тому виявлення їхніх ціннісних орієнтирів, принципів, світоглядних засад є не лише цікавим з наукового погляду, а й надзвичайно важливим з позиції прогнозування розвитку суспільства.

Презентуємо результати аналізу асоціативних полів слова-стимулу АВТОРИТЕТ за допомогою “асоціативного гештальту” (методику подано в попередніх роботах). Вибір цього слова до стимульного списку пояснюємо значущістю даного поняття у формуванні суспільної думки, впливовістю, вирішальною роллю у становленні принципів, поглядів особистості.

Найчастотніші асоціації становлять ядра асоціативних полів стимулу:

Таблиця 1

№ п/п	Ядра асоціативних полів стимулу АВТОРИТЕТ	
	2000 р.	2012 р.
1	<i>повага (8)</i>	<i>батько (14)</i>
2	<i>влада (7)</i>	<i>повага (10)</i>
3	<i>батько (6)</i>	<i>лідер (8)</i>
4	<i>вчитель (5)</i>	<i>влада (7)</i>
5	<i>лідер (5)</i>	<i>тато (4)</i>
6	<i>слава (4)</i>	

Зіставлення ядер асоціативних полів показує зміни, які відбулися у мовній свідомості молоді: для респондентів, опитаних у 2012 р., більш важливим є родинне середовище, де й визначаються основоположні моральні засади, закладається модель сім'ї, що засвідчується найчастотнішою асоціацією АВТОРИТЕТ – *батько (14)* та підкріплюється частотною реакцією *тато (4)*.

Дещо підвищилися вимоги до розуміння особистості та ролі лідера в сучасному суспільстві, що відбилося у частотності та ранзі відповідної реакції (*лідер (5)* / *лідер (8)*).

Залишається актуальним шанобливе ставлення до авторитетної особистості (АВТОРИТЕТ – *повага (8)*, *слава (4)* / АВТОРИТЕТ – *повага (10)*) та визнання впливовості (АВТОРИТЕТ – *влада (7)* / АВТОРИТЕТ – *влада (7)*).

Реакція АВТОРИТЕТ – *вчитель (5)* не має відповідника в ядерній зоні асоціативного поля, одержаного в 2012 р., така асоціація знаходиться в периферійній зоні, що певною мірою відбиває зміну пріоритетів у суспільстві.

У цілому структура асоціативних полів наочно представлена в наступній таблиці:

Таблиця 2

Зони гештальтів асоціативних полів стимулу АВТОРИТЕТ

№№ п/п	Зони гештальтів	2000 р.	2012 р.
1.	Люди	38	53
2.	Ставлення	25	17
3.	Ознаки	15	17
4.	Характеристики	10	5
5.	Кримінал	2	2
6.	Персоналії	2	1
7.	Суспільство та його стан	1	1
8.	Робота	2	-
9.	Частини тіла людини	1	-
10.	Навчальний заклад, його складники	1	-
11.	Політична сфера	1	-
12.	Почуття	1	-
13.	Релігійні поняття	-	1
14.	Час	-	1
Усього зон		13	9

Отже, зміни, які відбулися в структурі асоціативних полів і відбивають динаміку образів мовної свідомості у представників української молоді протягом зазначеного терміну, полягають у наступному: у кількості та наявності зон (13 / 9), їхньому обсязі, рангу та якісному складі. Зменшення кількості зон засвідчує підвищення рівня стереотипності реакцій.

Якісне наповнення зон та кількісні показники засвідчують зміну акцентів в образах мовної свідомості, що стоять за словом АВТОРИТЕТ. Так, наприклад, у зоні “Люди” з часом стала переважати кількість асоціатів на позначення назв спорідненості та їхня частотність (АВТОРИТЕТ – *батько (6), батьки (3), мама (2), чоловік (2)* / АВТОРИТЕТ – *батько (14), тато (4), мама (3), чоловік (3), papa (рос.) (2), родители (рос.), сестра*, що підтверджує зростання усвідомлення ролі сім’ї, її значущість у формування світогляду. Визначальна роль батька в родині, чоловіка, як основоположника роду, головного трудівника і прикладу для наслідування набула більшої вартості.

Щодо професійної діяльності авторитетними особами визнано: АВТОРИТЕТ – *вчитель (5), начальник (рос.) (2), автор, викладач, вор (рос.), президент, король* / АВТОРИТЕТ – *вчений (3), вчитель (2), президент (2)*, а за субординацією посад привілеї надано керівництву: АВТОРИТЕТ – *начальник (рос.) (2), бос, голова, директор, керівник, шеф* / АВТОРИТЕТ – *керівник (2), голова, шеф*, щоправда в респондентів, які брали участь у 2012 р., переваг особистостям очільників надано менше.

Залишилося стабільним ставлення до самого поняття, що засвідчено асоціаціями зони “Ставлення”: АВТОРИТЕТ – *повага (8), кумир (2), приклад, зразок, популярність, престиж, шана* / АВТОРИТЕТ – *повага (10), ідеал (2), герой, ідол, почесність, добре, приклад для всіх*, і це є важливим з огляду на формування доброчесності, моральних орієнтирів представників молодого покоління.

Поодинокі реакції додають додаткових акцентів і певної завершеності образам мовної свідомості. Так, наприклад, в асоціативному полі, отриманому в експерименті 2000 р., наявна асоціація АВТОРИТЕТ – *школа*, а в асоціативному полі, одержаному в експерименті 2012 р., – АВТОРИТЕТ – *Бог*.

Таким чином, психолінгвістичні методи дослідження, зокрема вільний асоціативний експеримент, розкриває можливості зазирнути у свідомість, побачити образи мовної свідомості, що стоять за певним словом, та простежити динаміку асоціативного значення, що відбиває суспільно-історичні зміни.

ПОЛІПАРАДИГМАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ РЕПРЕЗЕНТАЦІЙ ОСОБОВОЇ РЕФЕРЕНЦІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ, РОСІЙСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ: ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Терехова С. І.

Київський національний лінгвістичний університет

У сучасному зіставному мово знавстві все більше уваги привертають комплексні дослідження, спрямовані на поліпарадигмальне вивчення мовного матеріалу в близькоспоріднених і віддалено споріднених мовах. Попри досить детальне опрацювання загальнолінгвістичного та концептуального підґрунтя теорії референції (див. праці Р. Карнапа, Н. Арутюнової, О. Падучевої, О. Jespersen, Ch. Fillmore, J. Lyons та багатьох ін.) бракує наукових розробок, спрямованих на багатоаспектний аналіз абстрактних мовних категорій, до яких належить функціонально-семантична категорія орієнтаційної референції, зокрема, такий її різновид, як референція до особи / осіб, або кількісна особова референція. Такі наукові студії були впроваджені на початку ХХІ століття і набувають дедалі більшого розвитку в наш час, зокрема, в напрямках загальної лінгвістики (див. праці М. Холоділової, С. Терехової), зіставної лінгвістики та перекладознавства (див. праці М. Авдоніної, Н. Жабо, С. Терехової, Ю. Тодорової та ін.).

Поліфункціоналізм як ознака репрезентацій особової референції (РОР) сприяє розвитку їхньої лексичної семантики і приводить до прагматичного, лексико-граматичного та стилістичного розшарування цих мовних одиниць у різних функціональних виявах. Типовим виявом поліфункціоналізму для українських і російських РОР є біфункціоналізм (що пов'язано, передусім, зі структурними особливостями цих мов), а також трансфункціональні типи РОР. Монофункціональні референційні прислівники у складі ФСП РОР мають тенденцію до поступового переоформлення в поліфункціональні мовні одиниці

та іноді (в українській і російській мовах) у предикати, в чому виявляється динамізм мовного розвитку. Поліфункціоналізм значною мірою зумовлює складність розмежування номінативного, неозначеного, ідентифікаційного та вказівного компонентів семантики РОР.

Транссемантичність і трансфункціональність у межах аналізованих парадигм визначають семантичні, функціонально-семантичні зв'язки і відповідні співвідношення понять. Нерідко їх оформлення прискорюється асоціативними зв'язками. Досліджувані трансфункціональні типи РОР (дейктично-референційний, дейктично-анафоричний, референційно-анафоричний, номінативно-дейктичний та референційно-номінативний типи), які оформилися на основі полісемантичності і поліфункціональності цих одиниць мови, виявляють свою специфіку в тому, що для РОР притаманні дейктично-референційний, референційно-номінативний, дейктично-анафоричний, анафорично-референційний та номінативно-дейктичний типи (Терехова, 2010, сс. 195-246).

Функціонально-семантичний розвиток аналізованих категорій характеризується біполярністю, тобто разом з національно-специфічною деталізацією репрезентацій відбувається певна поняттєва, мовна та, меншою мірою, асоціативна інтеграція як відображення світових глобалізаційних процесів у суспільстві. Разом із тим, цей вплив відображається у відповідних національно-мовних картинах світу і демонструє їх взаємодію. Спостерігається явище функціонально-семантичної нейтралізації, тобто контекстуально зумовленої заміни (а часом і усунення) однієї вказівної ознаки іншою – комплементарною, що приводить до попереминої актуалізації / дезактуалізації типів указування (наприклад, дейктичного та анафоричного) з можливою частиномовною заміною. Семантичний розвиток уточнюється комунікативними параметрами, фоном для визначення та формування яких виступають асоціативні РОР.

ЛІТЕРАТУРА

Терехова, С. І. (2010). Типи референції в системі просторових, часових та особових координат (на матеріалі української, російської та англійської мов). Київ: КСУ – Альфа Реклама.

МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ

Терещенко Н. Г.

Киевский национальный лингвистический университет

Методика обучения русскому языку как иностранному (РКИ) представляет собой самостоятельную педагогическую дисциплину о законах и правилах обучения языку и способах овладения языком, а также об особенностях образования и воспитания средствами языка.

Описание русского языка с целью его преподавания иностранцам – отдельная отрасль педагогической грамматики с определенными особенностями.

Если сравнить грамматические правила русского языка, представленные в школьном учебнике, учебнике для иностранцев и в так называемом академическом издании, которое осуществлялось примерно в 10 лет и содержало общепринятые установки (например, “Русская грамматика” 1980 г.), то можно увидеть заметную разницу. Приведем простой пример. Если рассмотреть тему “Виды глагола” в учебных пособиях всех трех типов, то в школьном обучении объяснении строится таким образом, чтобы научить ученика определять вид глагола в тексте, задавая вопросы Что делать? Что сделать?; в академической грамматике очень подробно излагаются сведения о способах глагольного действия; в учебнике для иностранцев изложение построено иначе и содержит тщательный перечень многочисленных правил употребления глаголов того или иного вида. Различаются даже представления о границах грамматики: тема “Глаголы движения” всегда входит в грамматики для иностранцев, а не в лексические пособия.

Академическое (называемое также теоретическим, а по задачам – структурно-системным) описание ставит целью обнаружить как можно больше языковых единиц и установить системные связи между ними. Поэтому в трудах этого направления ценится выявление различных групп (типы словоизменения, схемы предложения и т. п.). В то время как функционирование единиц оказывается на заднем плане. Поэтому в некоторых случаях академическое описание не помогает научить правильно употреблять слово или грамматическую форму (к примеру, знание всех частновидовых значений не помогает правильно выбрать глагольный вид, допустим, при сообщении о факте действия: *Я просил об этом* или *Я попросил об этом*).

Изучение русского языка за рубежом стало актуальным вскоре после образования Киевской Руси и выхода Русского государства на международную арену, причем в Юго-Восточном и Западном регионах Европы обучение проходило по-разному.

В православных славянских странах использовались методика и учебные пособия, общие для всего региона, что объясняется наличием общей церковно-славянской основы в литературно-письменных национальных языках, близостью культурных и образовательных традиций. Аналогичная ситуация существовала в Литве и Румынии. В Юго-Восточном регионе было развито школьное обучение русскому языку.

В Западной Европе XII-XVII вв. преобладало индивидуальное изучение русского языка, широко использовались двуязычные словари-разговорники, а также поездки на Русь с целью овладения языком во время проживания в русских семьях. Большинство изучавших русский язык принадлежало к купеческому сословию. Во второй половине XVII в. предпринимались попытки сформулировать отдельные положения теории обучения иностранным языкам, стали появляться первые печатные учебники русского языка для иностранцев.

В университетах и гимназиях Западной Европы русский язык впервые начали преподавать в начале XVIII в. Русскими и иностранными авторами составлялись грамматики и практические пособия по русскому языку для иностранцев. В учебники включались тексты, рассказывающие о России – о географии, климате, достопримечательностях русских городов, обычаях русских.

Во второй половине XVIII в. на Западе и в России предпринимались попытки теоретического обоснования методов преподавания иностранных языков (грамматико-переводного и текстуально-грамматического).

В XIX – начале XX в. русский язык преподавался в большинстве стран Европы и некоторых странах Азии и Африки. В преподавании русского языка по-прежнему развивались два направления: грамматико-переводное и практическое. В 70-х гг. представители реформы школьного образования выдвинули натуральный (прямой) метод, который несколько измененном виде стал применяться и в обучении русскому языку как иностранному. В университетах и средних школах был наиболее распространен грамматико-переводной метод. Создавался новый тип пособия – учебник – хрестоматия, который позволял учесть повышенный интерес иностранцев к русской литературе.

Для методики нового времени характерно углубленное исследование речевого общения как формы взаимодействия людей посредством языка. Это направление методических исследований развивается под значительным влиянием коммуникативной лингвистики и рассматривает в качестве главных свойств изучаемого языка такие его качества, как:

- коммуникативность (так как назначение языка – быть орудием общения),
- системность (поскольку языковые средства взаимно организованы и должны изучаться в единстве),
- функциональность (языковые средства используются в целях осуществления коммуникаций и по этой причине содержание высказывания определяет порядок подачи и овладения языковыми средствами).

Исследование речевого общения стимулировало публикацию функциональных грамматик, сопоставительное изучение языков.

Получило развитие направление исследований, ориентирующее преподавателя на обучение межкультурному общению и отражающее интерес учащихся к культуре и образу жизни носителя языка. Преподаватель стремится формировать у учащихся представление о языке как отражение социокультурной реальности, национальной и общечеловеческой. При этом наметились две тенденции интерпретации фактов культуры в учебных целях, которые могут быть разведены и хронологически.

В 1960-80-е гг. Советом Европы проводилось исследование уровней владения языком, завершившееся публикацией документа “Современные языки: изучение, преподавание, оценка. Общеввропейская компетенция владения иностранным языком” (Страсбург, 1996). В этом документе, помимо определения понятия “коммуникативная компетенция” и толкования входящих

в ее состав компетенции (лингвистическая, речевая, дискурсивная, социокультурная, социальная, стратегическая), были описаны 6 уровней владения языком. В рамках каждого уровня был определен минимум обязательных требований к целям и содержанию обучения языку. Российские методисты, опираясь на данные исследования, разработали “Государственный образовательный стандарт по русскому языку как иностранному” (1999) и предложили описание шести уровней владения языком (элементарный, базовый, 1-4 сертификационные) применительно к обучению в вузах России.

Вопрос о преимуществах и недостатках традиционного и тестового контроля остается дискуссионным. Сторонники тестирования видят недостатки традиционного контроля в отсутствии достаточной объективности и невозможности сравнения уровня знаний и умений учащихся одной группы с уровнем учащихся других групп. В то же время сторонники традиционных форм контроля видят недостатки тестирования в его малой эффективности при определении уровня коммуникативной компетенции в сравнении с языковой, отсутствие достаточного количества тестов по различным аспектам языка и видам речевой деятельности, а также слабую подготовку преподавателей к проведению процедуры тестирования и обработки его результатов. В данной ситуации можно утверждать, что внедрение тестового контроля в практику обучения языку не должно исключать и другие формы контроля, особенно для оценки уровня коммуникативной компетенции.

В эти же годы получило интенсивное развитие исследование проблемы стратегий овладения языком в связи с изучением способов приобретения и сохранения информации при изучении языка. Такие исследования проводятся с позиции когнитивной психологии. В настоящее время описаны более ста стратегий, непосредственно влияющих на овладение языком и способствующих такому овладению, предложено их использование на занятиях по языку.

В последние десятилетия в связи с развитием современных технологий обучения в учебный процесс стали широко внедряться аудио- и видеозаписи, компьютерные программы, дистанционное обучение. Информационные технологии обогащают учебный процесс во многих областях знания, в самых различных условиях обучения и на всех его уровнях. В полной мере это относится к преподаванию иностранных языков особенно за рубежом, где непосредственный контакт с изучаемым языком ограничен.

МИР ПРИРОДЫ В ЛИРИКЕ Ф.И. ТЮТЧЕВА

Тищенко И. Ю.

Киевский национальный лингвистический университет

Поэзия Ф.И. Тютчева – это маленькая часть большого целого, которая воспринимается не отдельно, а во взаимосвязи с миром и в то же время несет в себе самостоятельную идею.

Большинство стихотворений Ф.И. Тютчева – это стихи о природе, но это не просто природа. Тютчев погружается в исследование переходных состояний природы. В мире, по его мнению, все находится в движении, в противоборстве, в нем нет ничего постоянного. Тютчев стремится понять мир как целое, но не в совокупности различных признаков, а как живой, подвижный и внутренне противоречивый организм. С особенной силой эта мысль выражена в стихотворении “Не то, что мните вы, природа...”.

Не то, что мните вы, природа:

Не слепок, не бездушный лик –... (Тютчев, 2009, с. 106).

Тютчев начинает стихотворение с полемического обращения к так называемым материалистам, которые видят в природе не более чем объективную реальность, бесчувственную и равнодушную. Природа для них лишена духа и души. Тютчев с этим категорически не согласен. По его мнению, природа духовна. Она изначально наделена душой, чувствами и языком.

Когда Тютчев пишет о природе, то считать его стихотворения чисто пейзажными никак не приходится: за образами и мотивами природы у него всегда скрыты глубокие, напряженные, трагические раздумья о жизни и смерти, о Вселенной и ее устройстве, о человеке и его месте в мире, о человечестве, культуре, цивилизации, о мироздании и бытии в целом. Лирика Тютчева – это не просто зарисовки природы или поэтические пейзажи, а пейзажно-философские картины, которые получают под пером поэта символически-философский смысл. При этом природа у Тютчева – живой организм, который обладает своей собственной душой, своим языком:

...В ней есть душа, в ней есть свобода,

В ней есть любовь, в ней есть язык... (Тютчев, 2009, с. 106).

Лирика Тютчева не представляет нам логически безупречно выстроенную стройную картину мира: в одних стихотворениях утверждается мысль, которая опровергается в других.

В основе художественного мира Тютчева лежит миф о Вселенной. Этот миф формирует цельность, органичность и единство художественного мира поэта.

Тютчев воспринимает мир целостно, как игру светлых и темных стихийных сил, лежащий в основе бытия. Он обращается к переходным, изменчивым состояниям. Эти переходные состояния для него как миг, но в этом миге просвечивает вечность. В основе жизни, по мнению Тютчева, лежит вечная борьба стихийных сил. Если она и приобретает формы порядка, то этим формам все равно угрожает беспорядок, Хаос. Тютчев слышит грозное предзнаменование стихийных сил, он прикоснулся к их тайнам и это придает его лирике величественно-трагический пафос. Тютчев видит мир как бы впервые, в тот момент, когда мир возникает и умирает. Это сочетание величественно-прекрасного и торжественно-трагического придает лирике Тютчева огромную философскую масштабность. В стихотворениях мы видим мгновенное состояние, но оно обращено ко всей жизни.

Тютчев понимал природу и жизнь человека. Способность эта обусловлена тем, что он жил как бы двойной жизнью, а его душа – это жилище “двух миров”. Она одновременно пребывает и в мире идеальном, в мире гармонии, и в мире несовершенном, реальном. Она причастна и болезненному дню, и ночи, когда открываются тайны мироздания.

Особенность тютчевских стихотворений о природе еще и в том, что в любом явлении открывается философский смысл. Зарисовка природы превращается в философскую картину.

Хотя из многих стихотворений Тютчева ясно, что природа подчиняется тем же законам, что и деятельность человека, все же природа в целом противоположна человеческой жизни. Культура и цивилизация исчезают с лица земли, а природа остается вечной. Но и ее существование непрочно, оно подвержено действию стихийных сил. Человек мыслится Тютчеву “ничтожной пылью”, которая легко сдувается с лица земли, думающим созданием, дух которого способен на устремленность к счастью. Человек напрягает свои силы, поднимается духом и душой над всем земным, остро переживает роковые моменты судьбы, живет полной жизнью. В такие минуты раскрывается сила духа человека, которая напоминает нам стихийную силу. В часы катаклизмов, переломов истории человек получает возможность проявить свое духовное величие.

Тютчев не просто изображает природу и находит очень точные слова, чтобы сказать нам о том, что он видит. Поэт, рисуя природу, постоянно думает о ней. Его пейзажи полны размышлений о жизни, символов, обобщений, отчего и мысли художника, и образные картины обретают особую выразительность. Природа у Тютчева изменчива, многолика, наполнена звуками, красками, запахами. Она очеловечена, одухотворена, живет своей “чудной жизнью”, чувствует, дышит, радуется и грустит. Природа и человек близки друг другу, у обоих “есть душа”, есть свой язык, свои тайны.

Стихи Тютчева о природе – это не только видение родных пейзажей глазами поэта, но и трепетный рассказ о его собственной душе.

ЛИТЕРАТУРА

Тютчев, Ф. (2009). *Лирика*. Москва: Просвещение.

РОЗВИТОК ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ТУРЕЧЧИНІ В ПЕРІОД РЕСПУБЛІКИ

Тімкова Т.М.

Київський національний лінгвістичний університет

Перекладацька діяльність має багату довгу історію, дослідження якої дозволяє глибше вивчити важливі сторони розвитку мови, літератури та культури різних народів.

У сучасному суспільстві, в умовах формування та стрімкого розвитку глобального інформаційного простору, переклад відіграє роль одного із ключових інструментів міжкультурної комунікації, робить значний внесок у розвиток суспільства, перетворюючись у широку сферу людської діяльності, що динамічно розвивається.

Метою нашого дослідження є визначення основних етапів розвитку перекладацької діяльності в період становлення Турецької Республіки.

Проблеми перекладу з урахуванням соціально-політичного та культурного розвитку Туреччини досліджено у працях Міне Язиджи, Хільмі Зія Улькена, Таджеддіна Кая оглу тощо.

У період Османської імперії перекладацька діяльність була частиною державного механізму та забезпечувала зв'язок центру з іноземними провінціями у сферах адміністративного, військового та податкового контролю.

Після проголошення Турецької Республіки з'явилися нові орієнтири як соціальні так і перекладацькі. Однією з найважливіших цілей, визначених з моменту створення Республіки було досягнення рівня сучасних європейських країн. Значний внесок у розвиток активної перекладацької діяльності, особливо у галузі художньої літератури, було зроблено завдяки створенню Бюро Перекладів при Міністерстві Освіти 19 травня 1940 року. Багато письменників і перекладачів сприяли мобілізації перекладу, і в цей період загалом було перекладено 604 твори західної літератури, серед яких 210 творів з класичної французької літератури, які вважалися основою Просвітництва, 90 творів з німецької літератури, та 65 творів з англійської літератури.

На відміну від перекладацької діяльності, що відбувалася в період Османської республіки, під керівництвом Бюро перекладів, велася перекладацька діяльність із використанням свідомих методологічних переваг. У розробці основних перекладацьких принципів, основний наголос робився на адекватному перекладі. Таким чином, перекладачі більше не мали змоги використовувати вихідний текст, відповідно до власних уподобань. Іншим важливим рішенням було прийняття за основу перекладу з вихідної мови. Дозволялося виконувати переклад за посередництва іншої мови лише перекладачам, що виконували переклади з грецької, португальської та деяких інших мов. З метою відбору авторів та творів для перекладу створювалися списки творів переважно з класичної літератури. Мовні та стильові норми, що застосовувалися у цьому процесі різнилися у залежності від перекладача. Наприклад, Нуруллах Атач надавав перевагу використанню «пишної» турецької мови, а А. Хамді Танпинар вважав за краще використовувати більш розмовну мову. Але в цілому, було прийнято використання простої і зрозумілої турецької мови, відповідно до нововведень, зроблених Мустафою Кемалем Ататюрком у рамках його реформ. Хасан Алі Юджель за допомогою перекладів творів намагався привити в Туреччині дух гуманізму.

Слідом за політичними тенденціями, що змінювалися, неймовірна епопея з перекладацькою діяльністю в Туреччині вже уповільнила свої оберти. До 1947-

го року було видано 7 томів та 42 випуски Журналу Tercüme Dergisi («Перекладацький Журнал»), що був офіційним виданням Бюро перекладів, освітлював усю його діяльність та був єдиним журналом, який видавався за підтримки уряду.

Відомі письменники та перекладачі цього періоду, такі як Езра Ерхат, Нуруллах Атач та Орхан Буріан, мали змогу ділитися власними думками та поглядами стосовно методів перекладу на сторінках цього журналу. Можна стверджувати, що більшість статей, опублікованих у цьому журналі є висококваліфікованими та досить близькими до сучасних перекладацьких дискусій.

У 60-80-ті роки Туреччина пережила три військові інтервенції. Середовище відносної свободи, внесене революцією 27 травня, заклало основу для вільних творів, особливо у галузі мислення і мистецтва. Було перекладено та опубліковано безліч журналів та книг, що стало основою для розвитку теорії перекладу та перекладацької діяльності взагалі.

Після 80-х років ситуація трохи змінилася, переклад також зазнав впливу, переклади виконувалися на сучасні, технічні та наукові теми. Проте така ситуація не призвела до зменшення ефективності перекладу, а розвиток міжнародних відносин вимагав швидкого та зростаючого перекладу юридичних текстів. Необхідність у перекладі у двадцятому столітті також зросла паралельно з розвитком технологій та міждержавних зв'язків. Таким чином, з'явилася потреба у перекладах в юридичній, науковій, технічній та інших галузях. Відповідно, зросла потреба у перекладачах, які можуть задовольнити очікування ринку.

Створення перших інститутів перекладознавства у Європі в 1940-х роках призвело до переходу досліджень, пов'язаних з перекладом, у академічне середовище. У другій половині ХХ століття спеціальна освіта в Туреччині зі спеціалізованих та професійних навчальних закладів переходить на університетський рівень і утворюються перекладацькі факультети. Особливо після Другої Світової Війни перекладацька діяльність набуває великих обертів, і в закладах вищої освіти розпочинається викладання перекладу як спеціальності. У 1983 році в університетах Боазічі та Хаджеттепе вперше у Туреччині було відкрито факультети перекладу з англійської мови. У 1992 році в університеті Йилдиз Текнік було створено факультет перекладу з французької мови а в 1993-му році в Стамбульському університеті – факультет перекладу з німецької мови.

Сьогодні, в Туреччині існує понад двадцять факультетів, на яких викладають усний та письмовий переклад як спеціальність і близько 3500 студентів вивчають англійську, німецьку, французьку, російську, болгарську, китайську мови на бакалаврських програмах і в більшості з них відкрито магістерські програми навчання.

Отже, даючи оцінку перекладацькій діяльності в історичному розрізі, ми можемо побачити, що у різні періоди переклад мав різні функції та значення. Туреччина, особливо у період Республіки, намагалася отримати максимальну

користь від перекладацької діяльності для розвитку суспільства у галузі культури, літератури, науки тощо. Паралельно з потребою спілкування суспільства із зовнішнім світом, переклад також виконував велике коло завдань, що відповідали різним очікуванням.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ НОМІНАЦІЙ ПРОСТОРУ В ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ БРИТАНСЬКИХ ТА АМЕРИКАНСЬКИХ РЕПРЕЗЕНТАЦІЙ)

Ткаченко Н.Д.

Київський національний лінгвістичний університет

Різностильовий дискурс відіграє важливу роль у розвитку сучасної англійської мови, зокрема її британського та американського варіантів, як джерело структурних і текстових репрезентацій простору. У сучасній лінгвістиці дискурс розуміється як когнітивний процес, пов'язаний з мовленнєвою діяльністю (Кубрякова, 1997). Дослідження текстів різних функціональних стилів англійської мови виявляє особливості вживання британських та американських репрезентацій простору в дискурсі.

Дієслова *burn*, *run*, *swamp* набувають національного забарвлення у процесі транссемантизації (Терехова, 2012) або частиномовної транспозиції (Загнітко, 2012) у конверсиви – іменники простору брит. *burn* “струмок”, амер. *run* “струмок”, *swamp* “болото”, мотивовані соціокультурними потребами у відтворенні різних сторін поняття простору та його ознак, отже територіальна диференціація відбувається у процесі транссемантизації дієслів в іменники. Дієслова належать до спільної лексики обох варіантів англійської мови, сприяють міжкультурному взаєморозумінню, і, таким чином, зближенню британської та американської культури. Текстовий матеріал підтверджує територіальну маркованість іменників амер. *coulee*, *creek* “струмок”, брит. *tendip*, *barrow* “пагорб-поховання” та ін.

В економічному контексті дієслово *land* “поміщати” втрачає зв'язок з просторовою семантикою іменника *land* “земля” і набуває ЛСВ “вкласти вигідну грошову угоду”, яке відтворює відношення між економічними партнерами, наприклад: 74 CH7 W_newsp_tabloid A B C And *there was plenty of pre-season gloom among Goodison fans after Kendall's failure to land a big-money signing* (“Corpus of Contemporary”, 1990-2015).

Комунікація накладає обмеження на вживання або частотність уживання назв природного простору – апелятивів і топонімів або їх складових з причини соціокультурної, прагматичної актуалізації назв штучних просторів, зумовленої популярністю певної тематики, пов'язаною з діяльністю людини. Ось чому низку номінацій простору не знайдено у 100 прикладах тезаурусів BNC та COCA. Багатозначні номінації реалізують в діловому, публіцистичному та науковому стилях мови предметні, ментальні омонімічні ЛСВ, а їхня просторова семантика дезактуалізується. Наприклад, семантика назв струмків

spring, stream, burn, run у сучасному плині інформації в галузях психології, метеорології, інформатики та ін. набула загального трансфункціонального ЛСВ “потік”, “плин” “течія”, наприклад: психол. *stream of consciousness*; мед. *stream of blood*.

Рідкісні національні номінації вживані в функціональних стилях англійської мови переважно в топонімах або лише в антропонімах, хоча вони не помічені у словниках як застарілі. У наступному прикладі іменник брит. *barrow* “пагорб” функціонує як ойконім та скорочена назва спортивної команди, яка представляє це місто, отже реалізує контекстне ЛСВ спортивного жанру у публіцистичному стилі: AA7 *W_newsp_brdsh_t_nat_sports A B C It could also be that Widnes's match with Barrow last Sunday will be deducted from his current eight-match suspension* (“Corpus of Contemporary”, 1990-2015). Іменник амер. з ісп. *meza*, наявний в американських оронімах, виявлений лише в антропонімі: 2 2016 *SPOKNPR: Fresh Air A B C That's how I met Eric Meza, who was at the time a music video producer and director* (BNC, 1980-1993) та у назві їжі: 59 1991 *NEWS San FranChron A B C*

less like dessert after the first try. # For more traditional palates, a meza plate (\$ 6) with smoky eggplant puree and a lemony salad of bulgar (“British National Corpus”, 1980-1993). Отже, топоніми, демонструють розширення функціональної семантики без змін або втрати лексичної семантики.

Іменник брит. *mound*, уживаний в британських апелятивах і топонімах з історичним значенням “місце поховання”, в американському словнику набув узагальненого значення “пагорб” а у спортивному дискурсі – термінологічного ЛСВ амер. бейзбол. “підвищення на бейзбольному полі”, “дім” (“British National Corpus”, 1980-1993).

Ойконім амер. *Strath* – функціонально-семантичний варіант назви долини брит. *strath* – у спортивному жанрі американського публіцистичного тексту відомий як назва осередку спорту, з чого можна зробити висновок про важелі популярності запозичених просторових лексем залежно від актуальності подій у пов’язаних з ними видах простору.

Іменник *notch* “зарубка”, широко вживаний у текстах різних стилів, не виявляє територіальну семантику простору амер. “гірська ущелина”.

Отже, різностильовий дискурс актуалізує предметні, соціокультурні значення номінацій простору. Дієслова являють собою спільний словник двох народів аналізованої мови, що сприяє міжкультурній комунікації. Територіальну диференціацію виявляють іменники простору.

ЛІТЕРАТУРА

- Кубрякова, Е. С., & Александрова, О. В. (1997). Види пространства, текста и дискурса. В *Категоризация мира: просторанство и время*. Материалы научной конференции (сс. 19-20). Москва: Диалог-МГУ.
- Загнітко, А. П. (2012). *Словник сучасної лінгвістики у 4-х томах* (Т. 1). Донецьк: ДонУ.

- Терехова, С. І. (2012). *Референція в системі орієнтаційних репрезентацій української, російської та англійської мов (поліпарадигмальне дослідження)*. (Докторська дисертація). Донецький національний університет, Донецьк.
- British National Corpus of Contemporary English. (1980-1993). Retrieved from <http://corpus.byu.edu/bnc/>.
- Corpus of Contemporary American English. (1990-2015). Retrieved from <http://corpus.byu.edu/coca/>
- The Oxford English Dictionary On Historical Principles. (1970). London: At the Clarendon Press.

АМПЛІФІКАЦІЯ АВТОБІОГРАФІЧНОГО НАРАТИВУ

Тучкова О.О.

Київський національний лінгвістичний університет

Автобіографічний наратив як механізм організації людського досвіду має під собою психологічну, лінгвістичну, культурологічну і філософську основу в організації змісту свідомості.

Осмислення життєвих подій можливим постає лише у випадках, коли вони вже пережиті людиною. Саме тоді людина може повною мірою їх оцінити, себе в них, проаналізувати і зробити певний висновок. І виключно з плином часу ці події вбудовуються в цілісну конву її життєвого шляху, адже вони вже пройшли етап осмислення, інакше кажучи, мала місце мовна ідентифікація індивідуального досвіду шляхом внутрішнього або зовнішнього мовлення. В автобіографічному наративі процес мовної ідентифікації минулого досвіду переводить останній у ранг можливого, пройшовши перед цим осмислення дії/події (оцінка, аналіз, висновок). Тож, на сприйняття події, яка за рівнем наповненості вже відрізняється від початкової, накладається час і досвід. Надалі подія знов піддається переосмисленню, в ході якого смислові, конфліктні чи то пріоритетні центри дії/події можуть змінюватись кардинально або зміщуватись (Трубина, 2004).

Такі інтеріорізовані події, які не просто лишаються в пам'яті, а вже декілька разів "опрацьовані", входять у систему з іншими подіями життя. Вони набувають особливого, навіть сакрального смислу та невід'ємної цінності, інакше кажучи відбувається процес ампліфікації події. Саме надання елементів доленосності, провокує питання можливої нездійсненності того, що все ж таки сталося, і автора турбує питання: а що ж було б, якщо б щось не відбулося. Такі рефлексії щодо низки тих подій, які б могли відбутися, ще гостріше ампліфікує значення саме тих, які вже відбулися, розширюючи думки, почуття, емоції. Відтак, з різних часових пунктів життєвого досвіду будь-яка подія з минулого може виступати не більш ніж можлива в певній персональній інтерпретації. Тож, в автобіографічному наративі сукупність описаних подій може бути

досліджена як можливий минулий світ автора (Епштейн, 2001, с. 157), в якому “тут-і-зараз” зміниться на “там-і-тоді”.

Невід’ємним елементом процесу нарративізації постає кореляція процесу ампліфікації події з існуючими соціальними, культурними кодами. Варто зауважити, що автор співвідносить подію з певною соціо-культурною моделлю, за якою вона може бути сприйнята у суспільстві, щонайменше як позитивна, негативна або ж неоднозначна. Згадаймо, що залежно саме від того, хто сприймає подію, тобто від читача, у випадку автобіографічного роману, сприймається її відповідність його соціо-культурним кодам.

Під смисловою ампліфікацією розуміється суб’єктивний ментальний процес навмисного розширення і збагачення змісту факту, який включається в автобіографічний нарратив за рахунок надання значень та значущості нарративізованим подіям, їх ознакам, прихованим аспектам особистості, що породжує зміщення фокусу сприйняття певних життєвих подій з периферії до центру самосвідомості. Факторів, які породжують ампліфікацію події, надзвичайно багато, але рушійним постає внутрішня зміна особистості. Загалом, ампліфікація може відбуватися кількома способами. По-перше, ампліфікація утворюється поступовими когнітивними процесами особистості на кшталт *смыслопорождения*, *смыломодификации*, *смыслоутворения*. З іншого боку, оскільки рушійною силою ампліфікації є внутрішні зміни особистості, то, відповідно, утворені судження чи смыслоутворення не можуть залишатися константними, адже постають відображенням особистості, зокрема її багатогранного внутрішнього стану, когнітивних змін виключно тут-і-зараз. Отже, автобіографічний текст створюється, коли автор у стані “тут і зараз” нарративізує події періоду “там і тоді”. Тож, все попередньо набуте починає від’єднуватись, особистість наче звільняється від минулих смислів, або відмовляється їх визнавати для себе як такими, що варті її уваги (Сапогова, 2012). А події, у свою чергу, починають грати новими барвами, набувають інших значень, особливо додаючи роздуми щодо умовної можливості.

Відтак, урахуовуючи сказане вище, можна говорити про три напрямки ампліфікації біографічних даних: змісторозширення, що скероване на інтенсифікацію життєвих контекстів та вкладений в них смисл. Протилежний до першого, є змістозвужуючий спосіб, який зорієнтований на конкретизацію життєпису, сконцентрований на головних подіях, основних значеннях тощо. І третій спосіб – це змістовірогідна ампліфікація, що постає такою собі “грою у життя”, рефлексії на тему життєвих можливостей, моделювання імовірних ситуацій тощо. Відповідно до згаданих тенденцій збагачення тексту, останній буде сповнений чи спрощений у смислах, або ж, відповідно, перенасичений ними.

ЛІТЕРАТУРА

Сапогова, Е. Е. (2012). *Смысловая амплификация личностно значимых событий в автобиографических реконструкциях*. Взято з

<https://psihologia.biz/razvitiya-akmeologiya-psihologiya/udk-159e-sapogova-smyislovaya-amplifikatsiya-36814.html>

Эпштейн, М. Н. (2001). *Философия возможного*. Санкт-Петербург: Алетейя.

Трубина, Е. Г. (2004). *Нарратология: основы, проблемы, перспективы. Материалы к специальному курсу*. Екатеринбург: УрГУ.

ВИДИ КОЛОКАЦІЙНИХ КОНСТРУКЦІЙ (на матеріалі сучасних юридичних текстів корейської мови)

У Г. С.

Київський національний лінгвістичний університет

За синтаксично головному слову колокації діляться на дієслівні та іменні. Під дієслівними колокаціями розуміються такі словосполучення як “변화를 만들다”, яке перекладається на українську мову як “вносити зміни”, “비가 오다”, яке перекладається як “йде дощ”, а під іменними, наприклад, словосполучення “고온”, яке в українській мові має переклад “висока температура” та “성장 영향”, яке має переклад “зростання впливу”. Слово, яке зберігає своє значення, називається ключовим чи вільним компонентом. Наприклад, ключове слово “변화” (зміни) в словосполученні “변화를 만들다” (вносити зміни), слово “뜻” (смысл) в поєднанні з “깊은 뜻” (глибокий смысл). Іншими словами, вільний компонент підбирається за значенням в залежності від того, яку думку мовець хоче донести.

Колокації також можуть класифікуватися залежно від функціонального стилю, в якому вони вживаються. Більшу частину колокацій складають: наукові (“연구를 행하다” робити дослідження); офіційно-ділові (“판단을 세우다” виносити вирок), публіцистичні (“열의를 상실하다” втратити ентузіазм), розмовні (“허튼을 소리하다” говорити дурниці).

Слово, вибір якого визначається традицією та залежить від ключового елемента, повинен зберігатися у пам’яті чи словнику. Таке слово у колокації називається невольним компонентом. Для того, щоб правильно обрати дієслово до слова “зміни”, необхідно не тільки розуміти, яку думку потрібно висловити, а також пам’ятати чи дізнатися зі словника, що у даному словосполученні треба вживати дієслово “вносити”, а не “створювати” чи “виробляти”.

Окрім класифікації за синтаксичним аспектом, існує також класифікація за лексичним складом. Вони діляться на: нескладові, незамінювані та незмінні. У нескладових колокаціях значення повністю відрізняється від її складових частин. Це, як правило, ідіоми та ідіоматичні вирази. Наприклад, “дати дубу” чи “наставити рогів”. Незамінювані колокації не допускають синонімічну зміну одного слова іншим. У цей клас входять звороти та метафори. Наприклад, біле вино не можна замінити на “прозоре вино” чи “жовте вино”.

Незмінні колокації містять жорсткі зв'язки між словами, не дозволяють їх змінювати за допомогою додаткової лексики або зміни граматичної функції. Наприклад, *серце в п'ятки* ми не можемо замінити на *"серце в п'ятку"*.

Зарубіжні дослідники також пропонують кілька класифікацій колокацій. Лінгвістичне трактування колокацій М. Бенсона полягає в розумінні їх як ідіом і він розділяє їх на нескладові, незамінні та незмінні.

Нескладові колокації це ті, в яких значення словосполучення не впливає з його окремо взятих частин. Також він трактує цей вид колокацій, коли смисл повністю відрізняється від вільної комбінації.

Під незамінними колокаціями розуміється ті словосполучення, де члени колокації неможна замінити іншими словами, навіть якщо у контексті вони мають одне і теж саме значення. Наприклад, ми не можемо сказати *"жовте вино"* замість *"біле вино"*, хоча слово *"жовте"* добре підходить до описання кольору білого вина. Іншими словами, це ті колокації, які не можуть бути вільно змінені за допомогою додаткового лексичного матеріалу чи за допомогою його граматичних переходів. Це визначення особливо підходить до стійких словосполучень, таких як ідіоми. Наприклад, ми не можемо змінити вираз *"серце в п'ятки"* на *"серце в п'ятку"*. Перехід від множини до однини може створити невірно побудовану ідіому.

ГРАМАТИЧНІ ЗАСОБИ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО ВІДТВОРЕННЯ СТРАТЕГІЙ ПОЗИТИВНОЇ ВВІЧЛИВОСТІ В УКРАЇНО- ТА АНГЛОМОВНІЙ ДІЛОВІЙ КОРЕСПОНДЕНЦІЇ

Удяк К.П.

Київський національний лінгвістичний університет

Як відомо, граматична категорія – це інтегральна одиниця мови, яка охоплює загальним граматичним значенням кілька взаємопротиставлених і формально виражених родових (морфологічних чи синтаксичних) значень. Значення і маніфестації граматичних категорій є певним елементом системи знань про лінгвістичне втілення ввічливості, компонентом мовної компетентності мовця.

Ефективним граматичним засобом вираження позитивної ввічливості в англійській мові є оперування видо-часовими формами *категорії часу*. Теперішній доконаний час (the Present Perfect Tense) та теперішній доконаний тривалий час (the Present Perfect Continuous Tense) вживаються для того, щоб показати наявність результату зробленої дії, а значить, на нашу думку, є маркером позитивної ввічливості. Коли адресант підкреслює результат дії, він демонструє адресату свою турботу про нього, зацікавленість у подальшій співпраці, наголошує на спільності їхніх інтересів. Таким чином, автор листа задовольняє *"позитивне обличчя"* одержувача, наприклад: *Two sample Document Cases have been sent to you separately so that you may convince yourself of the good quality of our products; I have been watching with interest your company's expansion*

over the past few years and **have admired** the company's work on a number of occasions.

Ізоморфним граматичним засобом етнокультурного відтворення стратегій позитивної ввічливості є *категорія ступеня якості*. В україно- та англійській бізнес-кореспонденції зазначена категорія реалізується за допомогою найвищого ступеня порівняння прикметників, які мають позитивну конотацію. Завдяки вживанню прикметника в найвищому ступені порівняння автор листа задовольняє “*позитивне обличчя*” адресата, демонструючи останньому свою симпатію, небайдужість, дружність, підвищений, навіть перебільшений інтерес. Таким чином, цей засіб слугує для відтворення *стратегії 2* “Перебільшуй інтерес, схвалення, симпатію до слухача”, *стратегії 3* “Збільшуй ступінь інтересу до слухача”, *стратегії 7* “Припускай, створюй, стверджуй спільність інтересів”, *стратегії 14* “Припускай і стверджуй взаємність”.

Ілюстрацією використання вказаного граматичного засобу в зіставлюваних мовах є висловлення: укр. Хочу висловити Вам **найщирішу** вдячність за організовану Вами зустріч...; англ. Would you kindly let us have 250 “Cicero” dessert spoons at the **earliest** opportunity?.

Яскравими прикладами застосування категорії ступеня якості в україно- та англійській діловій комунікації є лексика формул прощання: З **найкращими** побажаннями та **Best** regards відповідно.

Частотність уживання наведених вище граматичних засобів етнокультурного відтворення стратегій позитивної ввічливості в україно- та англійській діловій кореспонденції відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Грамматичні засоби етнокультурного відтворення стратегій позитивної ввічливості в україно- та англійській діловій кореспонденції

№ з/п	Засоби		Українська мова	Англійська мова
			Кількість засобів (на 100 листів)	
1.	Засоби вираження категорії ступеня якості		23	18
2.	Видо- часові форми	Теперішній доконаний час	–	37
		Теперішній доконаний тривалий час	–	3
Усього			23	58

Проаналізувавши частотність уживання наведених вище граматичних засобів етнокультурного відтворення стратегій позитивної ввічливості в україно- та англійській діловій кореспонденції, очевидно, що категорія ступеня якості вживається в текстах ділових листів у зіставлюваних мовах майже з однаковою частотністю (укр. 23 та англ. 18 на 100 листів досліджуваними

мовами). Теперішній доконаний час є найпоширенішим аломорфним граматичним засобом відтворення стратегій позитивної ввічливості в англомовній бізнес-кореспонденції.

Отже, нами був проведений аналіз граматичних засобів етнокультурного відтворення стратегій позитивної ввічливості в україно- та англомовній діловій кореспонденції та виявлено їхні ізоморфні та аломорфні характеристики.

Підсумовуючи сказане, слід відзначити, що *засоби вираження категорії ступеня якості* (найвищий ступінь порівняння прикметників) є ізоморфними у бізнес-комунікації в досліджуваних мовах, а *видо-часові форми теперішнього доконаного часу* (the Present Perfect Tense) та *теперішнього доконаного тривалого часу* (the Present Perfect Continuous Tense) є аломорфними, оскільки вони представлені лише в англійській мові.

СПЕЦИФІКА КОРЕЙСЬКОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ. ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ КОСА СОНО (고사성어) ТА САДЖА СОНО (사자성어), ЩО ПРИТАМАННІ ТІЛЬКИ КОРЕЙСЬКІЙ МОВІ

Урядова В. Д.

Київський національний лінгвістичний університет

Усі фразеологічні одиниці китайського походження у корейській мові, що притаманні тільки корейській мові можна розділити на дві групи. Запозичені ідіоми поділяються на прямі та непрямі запозичення: ханча соно (한자성어), що з'явилися незалежно та ханча соно (한자성어), що увійшли в корейську мову непрямым способом.

Перша група фразеологічних одиниць – це ханча соно (한자성어), що з'явилися незалежно. Наприклад, ідіома *훈민정음* з'явилася до того, як з'явився корейський алфавіт – оскільки раніше засобом передачі письмових текстів були ханча, в результаті чого, деякі китайські слова увійшли в корейську лексику. Давні письменники та науковці комбінували між собою запозичену лексику та створювали нові ханча (한자) та саджа соно (사자성어). Навіть до сьогодні створені науковцями фразеологічні одиниці у корейській мові відображають своє “китайське” походження та природньо вливаються у різні граматичні форми.

Наприклад: *門前玉沓* (문전옥답): перед воротами багатий урожай; *屏門親日* (병문친구): люди, що збирають гроші стоять при вході; *白手乾達* (백수건달): людина, яка не маючи грошей нічого не робить, тільки їсть та розважається; *身世打令* (신세타령): грати на “тхарьон” (вид національного корейського інструменту) та оплакувати свою нещасну долю; *見蚊拔劍* (견문발검): намагатись протистояти комару з ножем; *認字功夫* (인자공부): стиснувши зуби терпіти та виконувати роботу.

Більша частина корейських фразеологічних одиниць китайського походження відображає цінності та соціальне життя Стародавнього Китаю. Варто сказати, що в багатьох випадках в одній ідіомі переплітаються як

китайські, так і корейські цінності, особливо це стосується тих одиниць, котрі не існують в китайській мові. Тобто, фразеологізми були створені за принципом саджа соно (사자성어) та коса соно (고사성어), проте з корейським відтінком. Наприклад, фразеологізм 南男北女 (남남북녀) означає, що на Корейському півострові на Півночі гарні дівчата, а на Півдні – чоловіки; 不娶同姓 (불취동성) означає жорстку заборону шлюбу між людьми зі спільним прізвищем; 辛不合醬 (신불합장) відображається традиційна культура при накритті столу під час святкування свята “Шініль”, 男負女戴 (남부여대) чоловік переносить речі на плечах, жінка – на голові – відображається те, як раніше люди переносили речі.

Простонародна мова несе у собі великий та багатий досвід народу та демонструє нам закони, якими користувалося суспільство того часу. В той самий час, поки ханча (한자) використовувались, в основному, освіченими людьми та високопосадовцями, багато корейських письменників та літераторів проявляли свою зацікавленість у простонародній мові. Пізніше, коли був винайдений корейський алфавіт, ці одиниці перекладались на китайську мову і належали до так званих “корейських фразеологізмів китайського походження”. Наприклад, завдяки письменникам Хон Манджон, Чон Якйон, які у своїх книгах увіковічили “нові” фразеологічні одиниці, з’явилися наступні ідіоми: 十伐之木 (십벌지목): немає дерева, яке не впаде після того, як його вдарять сокирою 10 разів; 得斧失斧 (득부실부): отримав сокиру – втратив сокиру; коли вкладаєш гроші в справу не обійтись без затрат; 覆杯之水 (복배지수): розливати воду, дуже складно врегулювати ситуацію у складний момент; 塵合泰山 (진합태산): потрохи збираючи маленькі речі, в результаті виходить багато; 盲者丹青 (맹자단청): сліпа людина пішла дивитись на танчон – корейське традиційне різнокольорове розмалювання дерев’яних будівель. Використовується у відношенні того, хто не може об’єктивно судити якусь річ в силу нестачі знань та досвіду; 無虎洞中 (무호동중): у царстві сліпих одноокий – король, коли людина, що нічого з себе не представляє намагається діяти, як начальник; 兩手執餅 (양수집병): тримаючи в руках тток (рисовий хліб) важко відмовитись від нього; 見蚊拔劍 (견문발검): боротися з комарем за допомогою ножа – людина, що сильно перебільшує ситуацію.

Друга група фразеологічних одиниць – це ханча соно (한자성어), що увійшли в корейську мову непрямым способом. Ці фразеологічні одиниці базуються на китайських словах. Такого типу ідіоми існують в китайській літературі, але самі ці слова не належать до категорії істинних китайських слів у китайській лексичній системі мови. Наприклад, така ідіома, як 夭夭灼灼 (요요작작) в корейській мові вважається фразеологізмом китайського походження, проте в китайській мові воно лише прирівнюється значенням до 桃之夭夭 (도치요요). Ще одним таким прикладом може служити трьох компонентний фразеологізм 白眼視 (백안시), що походить від 晉書, яке використовується, коли щось порівнюється з ігноруванням людини. Двох компонентний фразеологізм 卷舌 (권설) походить від 漢書 – сильне здивування, відкрити рота від здивування і не мати змоги нічого сказати.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІКТ У ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ З МАЙБУТНІМИ ПЕРЕКЛАДАЧАМИ

Фабрична Я.Г., Шевелько К.О.

Київський національний лінгвістичний університет

В умовах реформування системи вищої освіти в Україні підготовка фахівців з теорії та практики перекладу вимагає впровадження навчальних технологій і форм, спрямованих на розвиток академічної автономності, мотивації, відповідальності та здатності студентів до самоорганізації у процесі опанування складових професійної компетентності перекладача (Шевелько, 2018; Яценко & Фабрична, 2016). Однією із таких форм може бути позааудиторна робота, ефективність організації та проведення якої забезпечується використанням спеціально відібраних засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

На прикладі таких форм позааудиторної діяльності як англійський розмовний клуб “*English Speaking Club*” і студія перекладу та озвучування “*Translation and Voice Over Recording Studio*”, що проводяться під керівництвом викладачів кафедри англійської мови факультету перекладачів КНЛУ, розглянемо функції засобів ІКТ, які використовуються на кожному етапі їх реалізації, і проаналізуємо їх ефективність.

Застосування ІКТ на всіх етапах організації роботи розмовного клубу сприяє ефективності їх реалізації. Так, під час підготовчого етапу *онлайн анкети*, створені за допомогою сервісу *Google Forms*, дозволяють студентам, викладачам, організатору та спікеру (носію мови) клубу пропонувати і згодом обирати теми для обговорення на найближчих зустрічах шляхом голосування. Іншим онлайн інструментом, який використовується на цьому етапі організації, є *реєстраційна форма*, створена у формі *таблиці Google Sheets*. Таблиця, доступ для редагування якої відкритий для всіх учасників розмовного клубу, містить дати і місце проведення, теми найближчих засідань клубу, перелік академічних груп/студентів і їхніх викладачів, що планують взяти участь у зустрічі, а також необхідний рівень володіння англійською мовою для обговорення окремих тем. Етап управління передбачає залучення студентів до участі у засіданнях клубу під час зустрічей та поза ними. Ця функція може бути реалізована за допомогою *сторінки Facebook*, де організатор анонсує найближчі дискусії, розміщує посилання на навчальні матеріали, спрямовані на забезпечення студентів додатковою інформацією з обговорюваної теми, а також ініціює подальше обговорення і підбиття підсумків проведених зустрічей. Для реалізації етапу контролю, метою якого є визначення ефективності проведення попередніх етапів організації англійського розмовного клубу ми пропонуємо спонукати учасників обговорень до написання відгуків на *сторінці клубу у Facebook*, а також проводити *опитування* з використанням *Google Forms*, які дадуть змогу визначити сильні та слабкі сторони на кожному етапі організації клубу.

Ефективність функціонування студії перекладу та озвучування на етапі мотивації забезпечується опитуванням, що проводиться у формі *онлайнанкетування*, створеного за допомогою сервісу *Google Forms*. Цей засіб ІКТ дозволяє виявити та врахувати інтереси учасників проекту щодо стилів, жанрів, типів відео- та аудіо текстів для перекладу та їхнього подальшого озвучування. На етапі планування проекту учасники обговорюють цілі, обов'язки, терміни та форми презентації кінцевого результату, розподіляють ролі перекладачів, коректорів, редакторів, акторів озвучування, звукооператорів та обирають необхідні обладнання та засоби ІКТ. Активізації процесу реалізації роботи студії на основному виконавчому етапі сприяють використання *сховища даних Google Drive*, зокрема *офісного пакету Google Docs*, *мобільні месенджери Viber, WhatsApp*, які дозволяють зберігати інформацію, ділитися нею з іншими учасниками проекту, організовувати та контролювати їх діяльність під час створення скриптів, лексичних і термінологічних глосаріїв, виконання перекладу, його редагування, вдосконалення тощо. Процес озвучування неможливий без приміщення, що має звукоізоляцію та комплексу спеціального обладнання, до складу якого входять *комп'ютери, редактор звукових файлів Audacity, звуковий інтерфейс, навушники, мікрофони, поп-фільтр*. Етап оцінювання передбачає звіт і презентацію кінцевого продукту і для його реалізації студенти використовують онлайн сервіси *Google Docs, Google Slides* і *Powerpoint*.

Таким чином, використання перелічених засобів ІКТ у позааудиторних видах роботи з майбутніми перекладачами дало змогу удосконалити процес організації і проведення всіх етапів цієї роботи. Ефективними виявилися як онлайн сервіси, так і технічні засоби, які забезпечили високий рівень академічної автономності, мотивації і відповідальності студентів під час формування перекладацької компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

- Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року* (Проект). (2015). Available: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1109.html
- Шевелько, К. О. (2018). Навчання письмового перекладу у загальноосвітньому навчальному закладі з використанням інтерактивних технологій. В *Сучасна філологія: теорія та практика*” та міжвузівського науково-методичного семінару “Інтерактивні освітні технології та їх роль у формуванні іншомовної комунікативної компетентності. Матеріали міжвузівського науково-практичного семінару (сс. 253–255). Київ: Нац. акад. СБУ.
- Яценко, Л. М., & Фабрична, Я. Г. (2016). Проектна діяльність як форма позааудиторної роботи з майбутніми перекладачами. В *Дослідження і викладання іноземних мов у глобалізованому економічному просторі*. Матеріали II міжнародної конференції (сс. 81-85). Київ: КНУ ім. Т. Шевченка.

UNESCO. (2002). Information and communication technology in education. A curriculum for schools and programme for teacher development. Division of higher education. Available: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001295/129538e.pdf>.

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРИФРАСТИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ З ДІЄСЛОВИМ “РОБИТИ” У ЗАХІДНОГЕРМАНСЬКИХ МОВАХ

Фахурдінова М.А.

Київський національний лінгвістичний університет

Наявні в германських мовах перифрастичні конструкції з дієсловом “робити” (англ. “do”, нідерл. “doen”, нім. “tun”), яке походить від індоєвропейського кореня “*dhe”, викликають постійний дослідницький інтерес, обумовлений своєрідністю їх еволюційного розвитку в даних мовах в діахронічній та синхронічній площинах. Маючи загальну вихідну точку та походження, перифрази з дієсловом “робити” обрали різні вектори розвитку в англійській мові, з одного боку, та в німецькій і нідерландській мовах, з іншого.

Еволюція мови відбувається не хаотично, вона підкоряється певним законам розвитку, у тому числі граматиалізаційним процесам. Останні, проходячи загальні, характерні для більшості мов, етапи, підпадають під вплив різних чинників. Що визначає своєрідність процесу граматиалізації (перетворення лексичної одиниці на граматиалічну) в окремо взятій мові.

Аналітичні перифрастичні конструкції з “do/doen/tun” мають бівербальну структуру – складаються з допоміжного дієслова “робити” та інфінітива повнозначного дієслова. Конституентом цього бінома є західногерманські широкозначні дієслова “do/doen/tun”, які мають найбільш узагальнене значення, що існує в мові й актуалізується в контексті. Другим обов'язковим компонентом перифрази є немаркований інфінітив смислового дієслова, який вживається в конструкції без форманта “to/te/zu”.

Конструкції з дієсловом “робити” досліджені в англійській, німецькій і нідерландській мовах досить нерівномірно. В англійській мові інтерес науковців обмежується головним чином діахронічним розвитком перифрази з “do” (R. В. Hausmann, D. Stein, P. Poussa, A. Garret, N. Langer), менш вивчені діалекти (J. Klemola, В. Kortmann). В німецькій мові конструкція “tun”+інфінітив взагалі досліджена досить мало. Існують окремі напрацювання на матеріалі німецьких діалектів (A. Fischer, W. Abraham, H.-W. Eroms), а також історичного розвитку цього бінома (E. Weiss, N. Langer). Недостатніми можна назвати наукові розвідки і в нідерландській мові (N. Langer, L. Cornips, A. M. Duinhoven).

Порівнюючи західногерманські конструкції “do/doen/tun”+інфінітив, приходимо до висновку, що паралельний розвиток нідерландської та німецької перифрази протиставляється англійському біному. Можна припустити, що

одноманітність функцій бівербальних комплексів з “doen” і “tun” обумовлена безпосередньою територіальною близькістю двох країн і відповідно схожими процесами мовного розвитку. Аналітичні конструкції з “doen” і “tun” вважаються в обох мовах граматично некоректними, характерними для мови малоосвічених людей та дітей. Нормою визнається вживання перифраз у функції емпізи (у німецькій мові лише в топікалізованій позиції) та стилістичного засобу. Окрім цього нідерландська мова уможлиблює існування “doen” як каузативного дієслова, а німецька мова – для надання імперативу ввічливого відтінку.

Для нормованої англійської мови характерна повна грамати́калізація перифрази з “do” в питаннях та запереченнях, у функції емпізи та заміщення певної дієслівної лексеми. Тут “do” є десемантизованим, порожнім елементом, повністю позбавленим автономності.

Загальним для всіх трьох мов є вираження аспектуальної семантики в діалектах (*дуратив, прогресив, хабітуаліс*).

ЛІТЕРАТУРА

- Cornips, L. (1998). Do in English, Dutch and German: history and present-day variation. Munster: Nodus Publ.
- Dahl, Ö. (1977). Negation in universal grammar. Gothenburg Papers in theoretical linguistics, 33, 5–52.
- Duinhoven, A.M. (1994). Het hulpwerkwoord doen heeft afgedaan. Forum der letteren, 35 (2), 110–131.
- Erben, J., Engel, U., Grebe, P., Rupp, H. (1969). Festschrift für Hugo Moser. Düsseldorf: Schwann.
- Eroms, H.-W. (1984). Beiträge zur Bairischen und Ostfränkischen Dialektologie. Göppingen: Kümmerle.
- Kortman, B. (2004). Dialectology meets typology. Dialect Grammar from a cross-linguistic Perspective. Berlin, New York.
- Langer, N. (2001). Linguistic Purism in Action: How auxiliary tun was stigmatized in Early New High German. Berlin, New York.
- Schwarz, Ch. (2004). Die tun-Periphrase im Deutschen. Zur Erlangung des akademischen Grades des Magister Artium. München: Ludwig-Maximilians-Universität.

СИНТАКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТЕКСТОЇДНИХ РЕЧЕНЬ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ СУЧАСНОГО ФРАНЦУЗЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Філоненко Н.Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Специфіка перекладу сучасного французького художнього прозового тексту окреслюється сьогоднішніми літературними тенденціями, які наслідують

показові ознаки постмодерну, для якого характерно використання різноманітних прийомів і стилістичних технік. Використання письменниками у сучасній французькій художній літературі текстоїдних речень – один з найяскравіших стилістичних авторських прийомів.

У періоді, який традиційно вважається поліпропозиційним реченням, чітко визначаються протазис та аподозис. У сучасному французькому художньому тексті завдяки епосі постмодерну період трансформувався у текстоїдне речення, яке набуває ознак тексту із власною внутрішньою особливою пунктуацією. Текстоїдне речення представляє мінітекст всередині цілого тексту з внутрішніми інтертекстуальними зв'язками. Отже, на відміну від періоду, структурно текстоїдне речення може мати більше, ніж дві виразно окреслені частини.

Текстоїдні речення складаються з пропозицій, об'єднаних однією гіпертемою, і містять значну кількість пар підмет + присудок. При дослідженні довжин речень сучасних французьких художніх прозових текстів нами були віднайдені одиниці підмет + присудок із кількістю до 68 пропозицій. При перекладі текстоїдних речень першочерговим завданням перекладача є збереження поліфонії і наративної перспективи, стилістичного плану структурування речення, а також підтримання авторської інтенції і стилю. Тому, дослідження і порівняння існуючих перекладів текстоїдних речень французького художнього прозового тексту близькоспорідненими та далекоспорідненими мовами сприяє систематизації прийомів і технік перекладу поліпропозиційних речень, а також ефективному практичному використанню виявлених засобів у подальшому.

Питання перекладу наддовгих структур не покидає фокус уваги вітчизняних і зарубіжних перекладознавців. Однією з проблем є невідповідність кількості синтаксичних одиниць у вихідному і кінцевому текстах, а саме скорочення (при членуванні наддовгого речення на кілька окремих), або природного збільшення обсягу тексту у залежності від жанру художнього тексту, що завжди має певні об'єктивні підстави (Кириллова, Яровенко, Воробьева, 2016). В автоматизованому перекладі науково-технічних текстів часто спостерігається розбивка наддовгих речень на менші за обсягом, що є одним з адекватних рішень з метою рівноцінної передачі смислу (Коваленко, 2004). Цей прийом є цілком виправданим, оскільки збереження смислу тексту є пріоритетним завданням при перекладі науково-технічних текстів. Однак специфіка художнього перекладу вимагає збереження авторської стилістики та інтенції щодо синтаксичної організації тексту.

Крім великого обсягу і чималої кількості пропозицій текстоїдне речення французького художнього прозового тексту характеризується частим вживанням присудків у часових формах, які окреслює незавершеність, повторюваність, гомогенність, або тривалість дії, зокрема *Imparfait*, яка у наративному плані минулого у художньому прозовому тексті є проекцією *Présent*. Ця системна функція часової форми *Imparfait* дозволяє досягти ефекту

“нашарування”, акумулювання дій у хронотопі й утворення об’ємної “глибини” ментального образу дії.

Крім специфічного стилістичного значення граматичних явищ, текстотвірним реченням притаманна особлива типографіка (курсив, напівжирний шрифт), яка допомагає авторам чіткіше розставити смислові акценти і маркувати мовлення та думки у невластивому прямому мовленні персонажів. У разі збереження авторської типографіки у перекладах таким чином зберігається задумані автором голографічне нашарування думок персонажів і оповідача та відсутність кордонів між їхнім мовленням.

Аналіз перекладів роману М. Уельбека "La Carte et le Territoire", які здійснили Л.Г. Кононович (українською), G. Bowd (англійською) та F. Ascari (італійською) свідчить про наміри перекладачів наслідувати авторську інтенцію щодо обсягу та довжин текстотвірних речень. Л.Г. Кононович в українському перекладі у текстотвірних реченнях досяг збереження як меж одного речення, так і нашарування мовлення оповідача і персонажа. Так само перекладач зберігає авторську пунктуацію, використовуючи крапку з комою саме у тих місцях речення, як це передбачив автор. Відзначимо, що F. Ascari також використовує у перекладі італійською мовою крапки з комами саме там, де G. Bowd у перекладі англійською закінчує одне і починає інше речення. Отже, G. Bowd у перекладі англійською часто не зберігає межі текстотвірного речення і ділить таке речення на кілька окремих. Авторська логіка викладу інформації спонукає перекладачів до вживання унілатеральних роз’єднувальних знаків, таких як крапка з комою та крапка, при перекладах на мови різної спорідненості. Крім того, перекладачі врахували той факт, що М. Уельбек використовує крапку з комою для своєрідної авторської гри з текстом.

ЛІТЕРАТУРА:

- Кириллова М. Д., Яровенко Л. С., Воробьева Е. В. (2016) *Соотношение длины предложения в оригинале и переводе художественного прозаического текста*. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія "Філологія". Одеса: МГУ.
- Коваленко А.Я. (2004) *Науково-технічний переклад*. Тернопіль: Видавництво Карп’юка.

ВЕРЛІБР У НІМЕЦЬКИХ ВІРШОВАНИХ ТЕКСТАХ

Ходаковська Н. Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Як специфічний спосіб поетичного висловлення думки, *вільний вірш*, або *верлібр*, має довгу історію й приваблює увагу багатьох митців і вчених. Верлібр, як відомо, – це калька з французької мови *verse libre*, тобто – вірші вільні. Під верлібром ми розуміємо тип віршування, який принципово

звільнюється від ритму, метру, рими та строфіки. Це пов'язано з генезисом і розвитком особливостей конкретних мов.

Виникнення *верлібру* в Німеччині пов'язано з фігурою Фрідріха Готліба Клопштока, який взагалі не написав за своє життя жодного римованого рядка. Насправді, до "вільних ритмів" (*Freie Rhythmen*), як тоді називали верлібр, він прийшов не одразу, а через античну поезію. Ф. Г. Клопшток видумав *антикізорованні* рядки (асклепіадовий, алекеєвий або сапфічний рядок), в яких замінив довгі рядки на ударні – а оскільки в німецькій мові в одному слові буває два наголоси, то система запрацювала усередині силабо-тоніки, тобто німецький верлібр починався як довільне силабо-тонічне віршування. Але коли поет виявив бажання писати довгі вірші, він звернувся до поетичних творів (хорових урочистих віршів, культових гімнів, похвальних пісень) давньогрецького ліричного поета *Піндара* (близько 518–443 до н.е.) і виявив там повну асиметричність у віршуванні. Філологи того часу не могли пояснити, що то були за віршовані тексти. Ф. Г. Клопшток продовжив писати таким способом. Пізніше йому наслідували поети "Бурі і натиску", а ще пізніше і ранній Й. В. Гете, Фрідріх Гельдерлін і Новаліс (Фрідріх фон Гарденберг). Джерелами їх відомих гімнів, найімовірніше, була антична поезія, яка сприймалась європейцями як ритмічно вільна, плюс давні гімни різних народів, що виконувались під певні мотиви, але сприймалися при читанні з аркуша як вільні вірші, сюди ж можна зарахувати і германо-скандинавський алітераційний вірш.

Згодом вільним віршом писали й інші поети, щоправда, за поширеністю він знаходився на третьому місці після силабо-тоніки, яка прийшла в німецьку поезію в кінці XVII століття завдяки Мартіну Опіцу і Рудольфу Векерліну. Друге місце посідала стилізація під народну тоніку, яку зокрема часто використовували предромантики і романтики.

Наступним поетом, який активно послуговувався "вільними ритмами" став Фрідріх Вільгельм Ніцше. Зокрема, в "Діонісійських дифірамах" (*Die Dionysos-Dithyramben*) спостерігається особлива будова віршів, їх образний світ, своєрідність ліричного висловлювання, особливий характер поетичної екзистенції, що їх створила, і зрештою, новаторська стратегія, що стала основою організації всього тексту. Ф. Ніцше, як і Ф. Гельдерлін, був кумиром експресіоністів, і це важливо, оскільки саме з експресіоністів починається *модернізм*. Це відбулося в 1911 році і пов'язано з іменами *Георга Гейма*, *Георга Тракля* і *Готтфріда Бенна*. Експресіоністи писали як регулярним, так і нерегулярним віршом, оскільки поезія і поети встановлюють естетичний канон. До речі, Г. Бенн спочатку писав нерегулярним віршом, а у зрілому віці повертається до регулярного вірша, але й не відмовляється від вільного вірша. У поетичному розумінні експресіонізм – це величезне відкриття, що вплинуло на всю культуру. Монтаж, наприклад, був винайдений не кінематографом, а поезією. У Г. Тракля монтаж називали колажем. Виникнення і утвердження верлібру пов'язане з естетичними можливостями цих засобів (монтажу та колажу), проявлених у віршованих текстах. І саме тому, що верлібр не має наскрізної метричної чи іншої ритмічної схеми, окрім зміни рядків, він є

своєрідною віршовою реалізацією для техніки, яку засвоїла поезія одночасно з іншими видами мистецтва.

Другим важливим відкриттям виявилась *абсолютна метафора* і *абсолютна квіткова метафора*. Це можливо і змусило поетів-експресіоністів відмовитися від регулярного вірша, з тим щоб читач звертав увагу не на кінцівки рядків, а на більш важливі речі.

Готтфрід Бенн починав з нерегулярного вірша. Для нього характерна неймовірно потужна пластика слова (енергія рядка) і часті фізіологічні описи, оскільки він був лікарем, і в його віршованих текстах багато справжнього хірургічного натуралізму. Потужність його віршів – це прямота висловлювання. Навпаки Г. Гейм написав свою першу книгу віршів п'ятистопним ямбом, однак в середині книги є віршований текст, написаний дольником (паузником). Цей факт пояснюється тим, що Г. Гейм написав пародію на саме віршування. Творив Г. Гейм недовго, тільки три роки, він загинув на початку 1912 року, а в грудні 1911 року поет записує фрагменти своїх віршованих текстів, написаних нерегулярним віршом, скоріш поет наслідує пізньому Ф. Гельдерліну.

Заслуговує на увагу вільний вірш Г. Тракля, який спочатку не був "чистим верлібром", навпроти, поет завжди виступає проти ентропії (дисгармонії, хаосу), інерції, монотонності і скутості. Доречно зазначити, що в німецькій мові з її гнучким наголосом, з складними словами, вільний вірш з'являється раніше і стає основним швидше, ніж, наприклад, у французькій мові, де наголос є фіксованим. Поширення верлібру, на наш погляд, полягає в розвитку поетичних систем, він виникає в тих культурах, де віршований текст найбільш розвинутий, де вже випробувана велика кількість способів створення віршованих текстів.

До середини 50-х років нове покоління в Європі писало переважно вільним віршом. Це, звичайно, було пов'язано з катастрофою Другої світової війни. Тому доцільно згадати ранні віршовані тексти Пауля Целана, написані в традиційній римованій формі. Тексти були надзвичайно перенасичені образами та метафорами і важко сприймалися читачем, тому поет поступово відмовився від регулярного вірша на користь вільного.

На сьогодні вільний вірш посідає провідне місце; якщо раніше було дивним, що хтось писав вільним віршом, то тепер дивно, коли хтось пише регулярним, це стало просто важче робити. Окрім того, верлібр дає простір для плину авторської думки.

ВПЛИВ НЕНОРМАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ В ОНЛАЙН СПІЛКУВАННІ НА СВІДОМІСТЬ ПІДЛІТКА

Хоменко А.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Комп'ютерні ігри є невід'ємною складовою частиною сучасного молодого покоління підлітків та студентської спільноти по всьому світу. З кожним роком ігровий простір стає все більш привабливим для нових

геймерів. Розвиток медіа простору та комп'ютерних ігор на першому місці займає Сполучене Королівство Великої Британії. Тому дуже актуальним є вивчення саме британського покоління молоді. На сьогоднішній день існує що найменше 10 грандіозних глобальних корпорацій по створенню та виведенню на глобальний ринок онлайн відео ігор.

Відеогра – це найпростіший, найдешевший та найпоширеніший спосіб відійти від буденних проблем у XXI столітті. Раніше молодь віддавала перевагу активному образу життя, а зараз ця активність спостерігається перед монітором комп'ютера та на диванах грі в відео приставки сучасного покоління. Віртуальний простір з кожним днем розкриває все більш вражаючі можливості перед споживачем тому, що витрачаються грандіозні кошти на розробку більш новітніх відеоігор та абгрейди вже існуючих. Батьки, навіть того не розуміючи, стають заручниками все більш новітніх ігрових ринків, магазинів молодого підростаючого геймера. Відеоігри сьогодні вже офіційно визнано кібер спортом. А новітні аукціони ринки, та магазини вже є на світовому міждержавному рівні. Тому вже сьогодні потрібно бити на сполох та контролювати відеопростір молодого підростаючого покоління тинейджерів у всьому світі. Неконтрольований час перебування підлітка в відео просторі при агресивній грі, а майже всі сучасні відеоігри побудовані на вбивстві, боротьбі і агресії, призводить до руйнування свідомості та неадекватного сприйняття справжнього життя на відміну від віртуального простору. Підліток, сам того не підозрюючи, стає залежним від відеоігор, як наркоман від наркотиків. А як свідчить опитування, деякі підлітки ще й вживають наркотики перед тим, як увійти у віртуальний простір для надання ще більш вражаючого ефекту від проведеного в онлайн просторі часу.

Захмарні суми беруть участь у змаганнях у кібер спорті понад 10 мільйонів доларів становить щорічний призовий фонд, який безперервно збільшується “International competition” гравців в Дота-2 це тільки один приклад з безліч інших онлайн відео ігор, а прибутки від цього становлять мільярди доларів, які нестримно ростуть з кожним днем з появою все нових ігрових трюків по викачуванні грошей з наших гаманців Працюють цілі команди дизайнерів, психологів соціологів, які нестримно працюють на сферу онлайн відеопростору, яка наперед вже знає, як поведе себе гравець в тій чи іншій ситуації. Це цілі схеми своєрідні піраміди, які згодом втратять свою актуальність і відійдуть до історії. Але перед цим, на заміну вийдуть нові більш грандіозніше зроблені відеоігри. В майбутньому вже буде все складніше й складніше відрізнити справжнє життя від віртуального. Вже зараз всі починають тікати від буденних проблем в вигаданий віртуальний простір, а у майбутньому, мені навіть моторошно уявити, що віртуальний світ може стати набагато привабливішим, ніж справжній та навіть потроху витіснить буденні радощі. Але це буде в майбутньому, тому зараз немає причин щоб панікувати та силоміць прищепляти у підлітків любов до активного відпочинку, а не до диванних баталій с джойстиком від відеоігри. Упродовж двох останніх десятиліть спостерігається зростання немотивованої агресивно-насилницької

поведінки серед підлітків та студентської спільноти стверджують всесвітні кримінологи та кримінальні психологи. Суто злочинна поведінка переважає у більшості немотивована агресія, що формується під впливом зовнішніх соціальних стереотипів. Головна причина, яка знищує моральність та законослухняність британської та молоді, визначає відверту пропаганду насилля, свавілля, кримінальної романтики та жорстокості у розважально-ігровому просторі. На сьогоднішній день уже ні для кого не є таємницею, що інформаційна залежність підлітків сучасної Великобританії разом з певними перевагами несе за собою також негативні наслідки для формування особистості та створення свідомості дітей.

Людина по своїй природі завжди прагне до свободи, недоторканності, незалежності але лише суспільно регламентована міжособистісна поведінка, тобто правила самовираження людини в людському середовищі (соціумі) і відрізняє людину розумну з-поміж інших живих істот. Обмеження в проявах тваринних інстинктів потягів, і ваблень безпосередньо відноситься до вище зазначених правил. Ось саме чому, в суспільному житті сучасної людини переважають обов'язки, як правило установлені нормативами та алгоритмами людської цивілізованої поведінки. На превеликий жаль у Сполученому Королівстві та країнах Європи, Америки, східних і західних відбувається невпинний процес трансформації масової свідомості під впливом штучно-сформованої засобами масової медіа культури. Більше всього цьому піддався молодіжний сегмент суспільства, переважно молоді, дітей та підлітків, студентської спільноти. (1). Саме на дитячий та підлітковий вік через неповну фізіологічну сформованість особистості створюється найвищий вплив ефекту психологічного зараження. Тому це й спричиняє існування такого соціального явища, як дитяча або підліткова розважально-ігрова субкультура. У Британському суспільстві виникнення соціокультурних чинників сформувалося у зв'язку з впровадженням агресивних розважально-ігрових програм, призводять до виникнення безпосередньо спонтанних проявів агресивної поведінки та насильницької діяльності, що формується у свідомості та світобаченні молодого покоління британців та студентської спільноти, явні алгоритми, що спонукають до вчинення насильницьких дій. На перевагу від одних комп'ютерних ігор де жорстокість та безглузде вбивство мирного населення та створення суцільного хаосу (такі як GTA Rock Star games вайс сіті та інші) в цьому напрямі існують зовсім інші ігри характерною супутньою рисою формування агресивно насильницьких еталонів і є суспільна немотивованість. Існує і інша переважна більшість комп'ютерних ігор, що містять у собі винятково позитивний зміст, зосереджений на збереження своєї власної домівки, володінь та особистого майна від ворога подолання агресивних перешкод і перемогу над суцільним злом, тобто явно простежується та спостерігається майже повна відсутність видимої злочинної мотивації, злочинної спрямованості та суто злочинних спонукань до здійснення агресивно насильницької діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

- Горшенков, Г. Н. (2003). *Криминология массовых коммуникаций*. Нижний Новгород: Нижегородский государственный университет им. Н.И. Лобачевского.
- Медведєв, В. С. (2012). *Психологія злочинної діяльності*. Київ: Атіка.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ЯПОНСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ОПОВІДАННЯ КАКУТА МІЦУЙО “ГУРТОК ДЛЯ НОВЕНЬКИХ”)

Хоменко Н.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Переклад можна віднести до розряду творчих навіть делікатних видів діяльності, оскільки це дуже складний процес передати всі нюанси оригінальних висловлювань чи думки різних письменників при перекладі іноземною мовою. Якою мірою перекладач зможе наблизити думку, висловлену героєм твору, залежить від того, як близько він знайомий зі звичаями, менталітетом країни, з мови якої він перекладає.

У художньому перекладі виникає ряд наступних труднощів. Ідіоматичні вирази є однією з найскладніших проблем перекладу. Фразеологічному складу японської мови притаманні свої характерні особливості, до того ж більша частина фразеологічних зворотів не має рівноцінних еквівалентів в українській. Тому за їх відсутності необхідно використовувати дослівний чи описовий переклад. Наприклад фразеологізм “цубо о кавасареру” ми переклали дослівно – “змушувати купувати горщик”, що означає нав’язувати якусь непотрібну річ втридорога, щоб у повній мірі передати колорит оригіналу.

Окрім фразеологізмів у художніх творах зустрічається численна кількість культурно-маркованої або безіквівалентної лексики, що включає назви національних страв, одягу, зачісок, тощо. Через відсутність перекладних відповідників, національну варіативність, вони становлять однією з головних труднощів їх перекладу. Особливо складним був переклад назви японських солодошів таро мочі. Як виявилось, це своєрідний історизм, що позначає дешеві солодоші, які продавались у Японії у певний період часу кінця ХХ століття. Для передачі всіх відтінків та асоціацій, яке це слово викликає у носіїв мови, нами було застосовано описовий переклад (Фоненко, 2001).

Друга група труднощів стосується перекладу граматичних явищ. Враховуючи специфіку граматичної будови японської мови найчастіше ми користувались прийомом додавання/опускання. Оскільки підмет у японському реченні часто є відсутнім, здогадуватись хто виконує дію доводиться з контексту. Подібні речення в українській мові не завжди будуть доречними. Те саме стосується особових займенників, вживання яких в японській мові не обов’язкове, але без яких не можна обійтись в українському перекладі.

Наприклад в даному оповіданні йшлося про людину Ямада-сан, і оскільки граматичної категорії роду в японській немає, до того ж не використовувалися займенники, вирішальним критерієм для розуміння статі стало слово домогосподарка, що дало змогу зрозуміти що це жінка.

Дуже цікаве явище японської мови – оноματοпоетична лексика, яка стала дуже важливим фактом для взаємного розширення словникового запасу мови. Існує велика група так званої звуконаслідувальної лексики, яка представляє собою звукові образи, особливо часто зустрічається в живій розмовній мові та художній літературі. Вона викликає або слухове уявлення (поцу-поцу – крапання дощу), або зорове (піка-піка – блиск блискавки), деякі передають емоційний стан. Багато з цих слів вживаються тільки в сталих словосполученнях і українською мовою перекладаються або відповідними словосполученнями, або шляхом підбору більш виразного синоніма. А іноді змінюється семантика при перекладі того ж самого оноματοпоетичного прислівника з різними дієсловами (горогоро: горогоро нару – бурчати; горогоро курасу – байдикувати; горогоро тоору – гуркотіти) тощо. Їх так багато, і вони настільки різноманітні, що навіть самим японцям буває важко пояснити іноземцю переклад та вживання цих слів. Адже саме вони роблять мову дуже виразною і емоційно забарвленою.

Останнє, що хотілося б відзначити, – складність при перекладі іменників, коли неможливо зрозуміти, вони вжиті в однині чи множині. Одним із способів вказівки на множину є редуплікація іменників (хіто – хітобіто; куні – кунігуні тощо). На жаль, це правило діє не для всіх іменників, тому і виникають проблеми.

В рамках статті важко відобразити всі аспекти складності перекладу японської художньої літератури українською мовою, але ми описали основні з якими стикається перекладач.

ЛІТЕРАТУРА

- Влахов, С. И., & Флорин, С. П. (1980). Звукоподражания и междометия. В Влахов С. И. (Ред.), *Непереводимое в переводе* (сс. 285-297). Москва: Международные отношения.
- Фоненко, Н. А. (2001). Реалии языка. В А. А. Кретьова (Ред.), *Язык реалий и реалии языка* (сс. 125-134). Воронеж: Воронежский госдартвенный университет.

ТЕНДЕНЦІЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Хоменко О.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Динамізм суспільного життя в умовах глобалізації вимагає від вищої школи підготовки активної особистості фахівця, здатної швидко адаптуватися

до економічних, соціальних, політичних, культурних змін в глобалізованому світі. Звідси, виникає потреба у якісній інноваційній системі іншомовної підготовки майбутніх фахівців. Це, у свою чергу, потребує переосмислення світового досвіду у сфері іншомовної підготовки, ролі і значення світових освітніх тенденцій для розвитку вітчизняної системи професійно орієнтованої іншомовної підготовки, а також теоретико-методологічних засад та концептуальних підходів до системи іншомовної підготовки, спрямованої на формування нового соціально-професійного типу фахівця, здатного впевнено почувати себе у полікультурному та багатомовному професійному просторі сучасного глобалізованого світу.

Мета дослідження полягає у виокремленні ключових тенденцій іншомовної підготовки в контексті глобалізації.

У фахових літературних джерелах, нормативних документах Ради Європи, Європейської Комісії, ЮНЕСКО, ООН (EU documents, 2015) тощо широко представлені сучасні освітні тенденції, зокрема і в сфері іншомовної підготовки у вищих навчальних закладах (Eaton, 2010). До ключових, в умовах глобалізації, світових тенденцій в сфері загальної та професійно орієнтованої іншомовної підготовки, які об'єднані єдиною педагогічною платформою, належать, зокрема:

- мультилінгвізм як концентроване вираження політики Європейського Союзу і як програма дій ЄС: метою мовної політики ЄС є збереження мовного розмаїття європейського співтовариства і сприяння оволодінню громадянами ЄС принаймні двома іноземними мовами як довгострокова мета;

- полілінгвізм як здатність спілкуватися протягом життя кількома мовами в залежності від ситуації й потреб, що забезпечується розвитком мовних стратегій та компетентностей;

- вивчення іноземних мов впродовж життя як всебічна навчальна діяльність на постійній основі з метою покращення професійної іншомовної комунікативної компетентності;

- гармонізація систем іншомовної підготовки країн, які входять до єдиного європейського освітнього та наукового простору та іншомовна підготовка яких базується на принципі субсидіарності, повній відповідальності кожної країни ЄС за фахове навчання, організацію системи освіти, зокрема іншомовної, та її зміст;

- фундаменталізація та посилення уваги до методологічної складової змісту іншомовної підготовки;

- студентоцентрикований підхід до процесу навчання в контексті компетентнісного;

- безпрецедентне поширення англійської мови, набуття нею статусу *lingua franca* та використання її в процесі міжособистісного та міжкультурного спілкування, зокрема в професійній сфері;

- міжкультурний діалог, виховання міжкультурної толерантності;

- оволодіння іноземними мовами відповідно до загальноєвропейського стандартизованого рівня володіння іноземною мовою;

- диверсифікація, відкритість, віртуалізація;

- персоніфікація та автономія навчання;
- викладання іноземних мов в рамках міждисциплінарних навчальних програм. зокрема у такому сполученні як іноземна мова і менеджмент або іноземна мова та економіка, іноземна мова та педагогіка тощо;
- співпраця професорсько-викладацького складу, працедавців та випускників для визначення змісту іншомовної підготовки та ідентифікації відповідних компетентностей;
- розвиток практико-орієнтованих інноваційних технологій навчання іноземних мов, особливо мови для спеціальних цілей, які б відповідали реальним потребам сучасного суспільства (наприклад, Content and Language Integrated Learning – навчання через зміст, що передбачає створення професійно орієнтованого середовища на заняттях з іноземної мови.

Концепція нашого дослідження ґрунтується на розумінні сучасних світових освітніх тенденцій як рушійної сили: 1) для подолання відокремленості формування професійної іншомовної комунікативної компетентності від формування професійної компетентності майбутнього фахівця; 2) надання особистості права вибору індивідуального шляху до оволодіння професійною іншомовною компетентністю відповідно до своїх потреб та здібностей і кількості мов для вивчення при умові реалізації тенденцій в інноваційній системі професійно орієнтованої іншомовної підготовки, стратегічною метою якої є формування такої цілісності як полікультурна професійна мовна особистість. Звідси, комплексні інноваційні перетворення та подальший розвиток системи іншомовної підготовки майбутніх фахівців можливі лише за умови переходу від традиційного трактування іншомовної підготовки як взаємозв'язаного навчання всіх видів мовленнєвої діяльності до сучасної її інтерпретації як поетапного формування полікультурної мовної професійної особистості.

ЛІТЕРАТУРА

- Official website of the European Union. Retrieved January 23, 2015 from http://europa.eu/documents/index_en
- Eaton, S. E. (2010). *Global Trends in Language Learning in the Twenty-first Century*. Calgary: Onate Press.

ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ ЧАС (时间) У ЯПОНСЬКИХ ФО ЙОДЗІДЗЮКУГО (四字熟語)

Цимбал С.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Розмірковуючи над питанням швидкоплинності життя, кожна людина концептуалізує поняття “час” по-своєму, водночас окремій нації притаманні власні уявлення про цей феномен буття. У китайському світосприйнятті “час” (时间) – це матерія, за допомогою якої можна досягнути навколишній простір та усвідомити аспекти повсякденного життя, згадати про минуле, зупинити погляд

на теперішньому моменті та помріяти про майбутнє, котре знаходиться попереду. Зрештою, шляхом багатовікового осмислення сутності категорії часу, у мові відобразились саме ті глибинні аспекти, що характеризують її сприйняття китайським мовцем, крім цього, лексична одиниця (далі – ЛО) □□ стала позначенням концепту ЧАС, що знайшов своє відображення у багатьох сталих виразах та фразеологічних одиницях (далі – ФО) китайської мови, які активно вживаються і до тепер.

У контексті розгляду мовного віддзеркалення концептів зазначимо, що китайську фразеологію слід вважати найбільш масштабною сферою їх розповсюдження, адже саме на фразеологічному рівні відбувається фіксація духовних та культурних цінностей як нації в цілому, так і кожного носія мови окремо. Загальновідомим також є той факт, що в Китаї і сьогодні одним із критеріїв освіченості мовця є його знання та вміння використовувати фразеологічні одиниці, яких налічується десятки тисяч. Водночас багатвікова історія сусідства з Японією призвела до потужного впливу китайської мови на японську, наслідком чого зокрема стало укорінення в японській фразеології ФО під назвою *йодзідзюкуго* (四字熟語).

Головним фактором обрання саме цих ФО як об'єкту нашого дослідження слугувало те, що вони фактично є повтореннями китайських фразеологізмів *чен'юй* (成句) за своєю структурою та оформленням. *Йодзідзюкуго* є чотириморфемними утвореннями, побудовані за нормами старої літературної китайської мови *вен'янь* (文言), зазвичай це вислови афористичного характеру, походженням яких вважають легенду, висловлення відомої історичної особи тощо (Гуревич, 2011). Аналізуючи японські фразеологізми через призму відображення в їх складі концепту ЧАС, ми прийшли до висновку, що *йодзідзюкуго*, як і *чен'юй*, наповнені компонентами на позначення низки концептуальних ознак та класифікували ФО за принципом наявності зазначених категорій. Ми розділили виокремлені *йодзідзюкуго* (японськими та китайськими ієрогліфами) на відповідні підгрупи згідно такої класифікації:

1) 时间是日 (Час – це **день**): *яп.* いっちょういっせき, *кит.* 一朝一夕 [yī zhāo yī xī] (букв.: один ранок, один вечір) “в один день; відразу, швидко, однієї миті”; *яп.* ちようげつせき, *кит.* 花朝月夕 [huā zhāo yuè xī] (букв.: ранок квітів і вечір місяця) “найкращі пори року; насолоджуватися порами року; найкращі час і місце”; *яп.* ちゆうおけんてう, *кит.* 昼夜兼行 [zhòu yè jiān xíng] (букв.: і вдень, і вночі продовжувати шлях) “безперервно, і вдень, і вночі, без відпочинку”;

2) 时间是年 (Час – це **рік**): *яп.* じゅねんひとむかし, *кит.* 十年一昔 [shínián yī xī] (букв.: десять років як ціла вічність) “темп змін, які відбулися десять років назад, виглядає сповільненим”; *яп.* わんわんさいさい, *кит.* 年々歳々 [nián (nián) suì (suì)] (букв.: рік за роком) “кожен рік”; *яп.* ねんびゃくねんじゅう, *кит.* 年百年中 [niánbǎi niánzhōng] (букв.: протягом років) “цілий рік, постійно, увесь час”;

3) 时间是时代 (Час – це **епоха, покоління**): *яп.* いっせいちだい, *кит.* 一世一代 [yīshì yīdài] (букв.: на одну епоху, на одне покоління) “найкращий у

житті, те, що можна зробити тільки раз у житті, вершина чиеїсь діяльності”; *яп.* いっせいふうび, *кит.* 一世風靡 [yīshì fēngmǐ] (букв.: на одну **епоху** отримати популярність) “бути дуже популярним, загальний улюбленець”; *яп.* るいせいどうきよ, *кит.* 累世同居 [lěishī tóngjū] “кілька **поколінь** поспіль живуть під одним дахом” (Гуревич, 2011).

Зважаючи на виокремлену класифікацію ФО японської мови *йодзідзюкуго*, які детермінують концептуалізацію *часу*, можемо зробити висновок, що більшість із наведених висловлювань представляють собою цілковиті запозичення з китайської мови, іншими словами, серед фразеологізмів китайської мови *чен'юй* можна знайти аналогічні вирази. Крім цього можна констатувати, що з точки зору наявності компонентів на позначення концептуальних ознак концепту ЧАС, *йодзідзюкуго* доцільно розділити на декілька підгруп, серед яких: “Час – це **день**”, “Час – це **рік**”, “Час – це **епоха, покоління**”. Перша підгрупа характеризується наявністю у фразеологізмах компонентів, що вербалізують концепт ЧАС за допомогою ЛО *ранок* (朝 [zhāo]), *вечір* (夕 [xī]), *день і ніч* (昼夜 [zhòuyè]). Серед ФО другої підгрупи ЛО з відповідним значенням є 年 [nián] “рік” та 歲 [suì] “рік, вік”. До третьої групи ми зараховуємо фразеологізми, у складі яких присутні близькі за значенням ЛО 世 [shì] та 代 [dài] (або 時代 [shídài]), що виступають вербалізаторами понять “століття, епоха, покоління”.

Підсумовуючи короткий огляд особливостей репрезентації концепту ЧАС (□□) у японських ФО *йодзідзюкуго* (四字熟語), зазначимо, що ця тема не вичерпана, є актуальною та складає перспективу подальших досліджень. Зокрема цікавість до неї обумовлюється можливістю дослідити фразеологічний склад прадавньої китайської мови, що став матеріалом для формування японської фразеологічної системи, одиниці якої, під назвою *йодзідзюкуго*, наразі широко функціонують у мовленнєвому вжитку японських мовців.

ЛІТЕРАТУРА

Гуревич, Т. М. (2011). *Японско-русский учебный словарь ёдзидзюкуго*. 四字熟語露学习辞典. Москва, Россия: Издательство “МОНОГАТАРИ”.

ПОНЯТТІЙНА СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЇ ЕМОТИВНОСТІ У МОВІ НАУКИ

Чала С.О.

Київський національний лінгвістичний університет

Антропоцентрична парадигма, яка нині є однією з домінантних у сфері мовознавчих досліджень, зосередила свою увагу на особливостях функціонування психолінгвальних механізмів вербального спілкування, не враховує належним чином ролі емоційного стану мовців у здійсненні комунікативного акту. На це звертав свою увагу Ш. Баллі (1955), зазначаючи,

що “суто особистісний емоційний елемент... незважаючи ні на що, постійно просочується у вираження чистої думки”(с. 8).

Незважаючи на те, що категорія емотивності вже досліджувалася як вітчизняними так і зарубіжними вченими, дослідники її мовної природи не дали ще однозначної відповіді на те, що являє собою ця категорія, як вона взаємодіє із суміжними з нею категоріями експресивності та оцінності і, зрештою, як вона співвідноситься з емоційністю.

Термінологічне розмаїття в галузі емотіології, емотивістики пов'язано перш за все з синонімічним вживанням термінів “емоційність” і “емотивність”, а також із суперечливим трактуванням цих понять різними науковцями. У межах різних підходів використовується власна термінологія, методи дослідження емотивності, а також по-різному трактується їх зв'язок з оцінкою. Відомий дослідник емотивної семантики мови В. І. Шаховський (1987) розмежовує ці номінації, розглядаючи їх в рамках понятійно-термінологічного апарату, що обслуговує різні наукові дисципліни: лінгвістику, з одного боку, і психологію – з іншого.

Деяку іншу точку зору з цього питання обстоює Л. А. Піотровська (2007), яка визначає емотивність як функцію мовних одиниць, пов'язану з вираженням емоційного ставлення мовця до об'єктивної дійсності.

Увага лінгвістів до конотативного аспекту значення мовних одиниць визначила прагнення до розмежування понять “емотивність” і “експресивність” в семантичних і стилістичних дослідженнях. Експресивність мовних одиниць, в тому числі і тексту, визначається опозицією до нейтральних компонентів, яка реалізується в мові. Таке розуміння експресивності як результату вживання емоційних мовних одиниць у мовленні, цілком пояснює її синонімічність поняттю інтенсивності.

Говорячи про тісний взаємозв'язок категорій оцінки і емотивності, що визнається більшістю дослідників, слід визначити сутність відносин між ними. У сучасній лінгвістиці термін “емотивність” використовується і як синонім поняття “оцінність”. У працях Е. М. Вольф (1985), В. Н. Телія (1986) емотивність розглядається як факультативна частина оцінки. Е. М. Вольф (1985) вважає, що в більшості випадків емотивність як критерій оцінки невіддільна від позначення властивостей об'єкта, відносини суб'єкта до об'єкта.

Однак оцінка може включати і раціональний компонент, при чому він переважає, якщо у висловлюванні використовуються предикати думки. У цьому випадку емотивність нейтралізується, навіть якщо і використовуються афективні слова.

Підводячи підсумки аналізу терміносистеми емотивістики, слід визначити, що емотивність як функціонально-семантична категорія мови, що виражає, а не описує емоції людини, є базовою категорією для формування функціонально-семантичного поля, дослідження якого залишається актуальним завданням емотіології.

Категорії емотивності та емоційності досліджуються в площині мови і відображають дзеркально протилежні процеси. Емотивність є лінгвістичною характеристикою емоційності

Експресивність розглядається як властивість інтенсифікувати впливовість свого висловлювання, в основі якої лежать не лише емоції, а й мислення, етика, світогляд.

Категорія оцінності визначається як така, що має тісний зв'язок з емотивністю, адже будь-яка емоція містить оцінку, проте, навпаки, якщо слово оцінне, воно необов'язково повинно бути емотивним.

ЛІТЕРАТУРА

- Балли, Ш. (1955). *Общая лингвистика*. Москва: Иностр. лит.
- Вольф, Е. М. (2002). *Функциональная семантика оценки* (изд. 2-е изд.). Москва: Едиториал УРСС.
- Пиотровская, Л. А. (2007). *Взаимодействие эмоциональной и рациональной оценки в процессе порождения речи*. В М.А. Ремнева, А.А. Поликарпов (Ред.), III Международный конгресс исследователей русского языка. (сс. 28-29). Москва: МАКС Пресс.
- Телия, В. Н. (1986). *Коннотативный аспект семантики номинативных единиц*. Москва: Наука.
- Шаховский, И. В. (1987). *Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка*. Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та.

МЕТАФОРИЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ КАЯТТЯ У РЕЛІГІЙНО-ПОПУЛЯРНОМУ ДИСКУРСІ (на матеріалі англійської та німецької мови)

Черхава О.О.

Київський національний лінгвістичний університет

Витоки понятійного ядра релігійно-популярного дискурсу (далі – РПД) (Черхава, 2015), проявляються у різноманітті його новоявлених текстів, кожен з яких є справжнім довершенням ядерного глибинного формату знання (закладеного смислу-основи/концепту/домени кожного тексту – ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТІЯНСЬКОЇ ВІРИ РЕЛІГІЙНИМ БІБЛІЙНИМ ЗНАННЯМ, та індивідуального периферійного смислу відповідного тексту) і периферійного (агітації або інформування при популяризації християнського віровчення). Взаємозв'язок ядерного компонента та периферійного смислового осередка (нескінченної кількості смислів/мотивів, що вербалізуються представленням абстрактних понять та/або їх метафоризацією) можна відтворити через когнітивну матрицю як спосіб структурування відповідної релігійної сфери знання. Концепт КАЯТТЯ постає одним з провідних варіантних смислів РПД (поняття смисл концепту пов'язуємо не власне із семантичним об'ємом імені концепту, а з його когнітивною сутністю, яка полягає у здатності концепту

виражати не конкретні значення його вербалізаторів, а їхню сукупність, тобто абстрактні смисли, які прийнято називати концептуальними ознаками (Фаніра Габдулівна Самігуліна), тоді як значення імен концептів вживаємо у випадку характеристики його семантичних ознак, сукупність яких утворює певну концептуальну ознаку або один зі смислів концепту). Для відтворення глибинного (архетипно-стереотипного) смислу концепту КАЯТТЯ та встановлення метафоричних механізмів їх актуалізації під час сприйняття (як дискурсивних утворень), а також розщеплення семантичної структури лексики, що виражає цей смисл, у нашому дослідженні пропонуємо використати матричне моделювання реконструкції слів (наприклад, абстрактних понять) та, зокрема, реконструкції дії механізму концептуальної метафори (корпусне дослідження концептуальної метафори дозволяє віднайти її прототиби у різних мовах) (Pavpertova, 2014).

У процесі архетипного конструювання інваріантної моделі ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТИЯНСЬКОЇ ВІРИ (Черхава, 2015) – частково через варіантний смисл КАЯТТЯ виокремлюємо емотивно забарвлені лексеми англ. *turn away from, to reverse, to thwart, to avert*; нім. *umkehren, verkehren, invertieren*, архетипна потенція яких сягає значення “повертати, крутити, вертити” ще на рівні і.-є. походження (у германській та слов’янській культурах зводиться до одного зі значень і.-є. кореня **uer-* та **uel-*, похідних пгерм. коренів **ker-*, **wer-* “поворот”) і накладається на первинне значення смислу CONVERT/KONVERGIEREN “НАВЕРНУТИСЬ”.

Спільне для англійської та німецької мови значення “повертати” (від пгерм. кореня **tūh*, закладене у лексемі *tiohan* – сучасне англійське *turn*), розійшлося при формуванні давньоверхньонімецького *ziohan* “тягнути” – сучасне німецьке *ziehen* (ETYMONLINE), проте заклало основи для виформовування лексем *turn to* [faith], *heranziehen* [Glaube].

Смислове перенавантаження концепту КАЯТТЯ в англо- та німецькомовному біблійному контексті можливе через представлення образу шляху від [злого, поганого, гріховного] на шляху до [вічного] : англ. *to turn away from (sin / anger)... way to eternal life*, нім. *wenden von (Sünde / Zorn) ... Zugang zu ewigen*, наприклад, англ. *Until thy brother's anger turn away from thee* (Gen. 27:45), нім. *bis sich sein Zorn wider dich von dir wendet* (Gen. 27:45), *Jesus hat die Schuld der Sünde eines jeden Menschen auf sich geladen, damit wir Zugang zu ewigen Leben bekämen*.

Стереотипізацію смислу КАЯТТЯ у текстах, створених в англо-, та німецькомовній культурах простежуємо через спільну ідею християнства – а) *каяття через молитву*; б) *почуття провини-каяття-прощення* (Blame-Schame-Forgiveness/Schuld-Scham-Vergebung). Англ. *I havn't cometo CALL the righteous, but SINNERS TO REPENTANCE* (Luke 5:32); нім. *Ich bin nicht gekommen, Gerechte zu BERUFEn, sondern SÜNDER ZUR BUSSE* (Lukas 5:32). Відповідний англо-німецькомовний текст РПД актуалізує смисл КАЯТТЯ через лексеми: *call/berufen, sinners / Sünder, repentance / bussen*.

Відповідні слова-вербалізатори входять до складу фразем із спільним для англійців та німців метафоричним образом *сліз, сповіді, суду, раю-некла*: англ. *When we are in dire circumstances and want to cry "Where art Thou? It is imperative that we remember – He is right there with us where He has always been!"*; нім. *Tränen der Rührung und pure Begeisterung. Lasst uns lernen zu weinen*. У англомовних текстах РПД частіше з'являється мотив каяття як вільного вибору: англ. *Where are you going? Heaven or hell?*, тоді як у німецькомовних – *очищення* (часто втіленого у зображенні голуба): *Die Reinigung der Seele/Reue; Ein Symbol für Geist und Friede*.

ЛІТЕРАТУРА

- Черхава, О. О. (2015). Феномен реконструкції у лінгвокомпаративістиці доби структуралізму. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*, 18 (1), 157-164.
- Pavpertova, Olga. (2014). *Corpus-based analysis of conceptual metaphors of HAPPINESS in Russian and English*. Retrieved from <https://www.peterlang.com/view/9783653988796/Chapter02.html>
- ETYMONLINE. Electronic resource :<https://www.etymonline.com/search?q=ziehen>

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОСТІ У ВИХОВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ БРИТАНЦІВ

Чибіс Л.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Велика Британія досягла великих успіхів у сфері екологічної освіти. Одним з провідних принципів екологічної освіти є принцип міждисциплінарності, тому що екологічне навчання і виховання має багатоаспектний характер і не може здійснюватися в межах одного предмету. Реалізація принципу міждисциплінарності надає широкі можливості для якісного удосконалення екологічної освіти.

Багатосторонній та комплексний характер сучасної екологічної ситуації в цілому світі, й у Великій Британії зокрема, передбачає міждисциплінарний підхід до навчання, включення різноманітних сучасних наукових знань про людину, суспільство і природу.

Міждисциплінарний підхід – є логічним підпорядкуванням змісту навчальних предметів основній меті екологічної освіти для більш ґрунтовного висвітлення екологічних проблем. Згідно з цим підходом кожна навчальна дисципліна, враховуючи її специфіку та структуру, має сприяти формуванню екологічної свідомості і культури людини.

Міждисциплінарний підхід дозволяє здійснювати комплексний вплив на навчально-виховний процес і виконує інтегруючу роль, що забезпечує єдність процесу екологічного навчання, виховання й розвитку.

Відповідно до принципу міждисциплінарності предмети мають бути екологічно спрямовані. Дуже важливим є питання відбору навчального матеріалу, тому що він повинен відповідати змісту певної навчальної дисципліни.

У курсі біології розглядаються питання взаємозв'язку людини і біосфери, стану й охорони природних ресурсів, взаємодії між живими організмами та середовищем їх існування.

Вивчення географії дає можливість ознайомитися з проблемами використання природних ресурсів і їх охорони, допомагає зрозуміти вплив людини на біосферу, а також вплив навколишнього оточення на людське суспільство.

Історія допомагає проаналізувати досвід спілкування людини з природою, розкриває зміни у ставленні людини до навколишнього середовища з плином часу, знайомить зі змінами в довкіллі, що мали місце в процесі розвитку людського суспільства; розглядає хронологію подій.

Релігійне виховання у поєднанні з екологічним дозволяє ознайомитись зі ставленням представників різних культур, релігій до тварин, навколишнього середовища і всесвіту в цілому, розкриваючи моральні аспекти взаємодії людини та довкілля. Через те що провідною релігією Великої Британії є християнство, біблійне вчення та його сучасна інтерпретація займають чільне місце в релігійній освіті населення островів. Згідно з Біблією людина повинна поважати і піклуватися про тварин та природне середовище.

Хімія знайомить з методами боротьби із забрудненням довкілля.

Фізика допомагає розібратися, які новітні технології є шкідливими, а які не шкодять навколишньому середовищу.

Екологічно-орієнтований зміст математичних задач допомагає отримати інформацію про масштаби сучасних екологічних проблем, знайти шляхи подолання екологічної кризи, сформуванню власне ставлення до екологічних катастроф і усвідомити свою роль у вирішенні екологічних питань.

Заняття малюванням, музикою формують емоційно-ціннісне ставлення особистості до природи, сприяють замилюванню її красою.

Поєднання фізичного виховання та екологічної освіти дозволяє забезпечити безпосереднє спілкування з довкіллям, сприяє формуванню вмінь та навичок, потрібних для формування гуманних стосунків з природою (Duff & Maley, 2010).

Предмети мовного та літературознавчого профілів допомагають навчитися висловлювати свої емоції і почуття, пов'язанні з сприйняттям природи. Саме література акцентує увагу на моральному та естетичному питаннях спілкування людини з навколишнім середовищем (Mills, 1996). Варто зазначити, що в британській художній літературі завжди багато уваги приділялось емоційно яскравим описам природи і роздумам про стосунки людини з природним оточенням. Цей предмет в цілому є дуже важливим засобом у формуванні екологічної свідомості людини, оскільки містить увесь досвід взаємодії людства з природою.

Завдяки художнім текстам можливо дослідити екологічний стан навколишнього середовища країни з плином часу, побачити зміни у відношенні людини до природного оточення, проаналізувати питання біологічного розмаїття й захисту природи (Sampedro & Hillyard, 2004). Художні тексти є цінним джерелом навчальних матеріалів, тому що вони апелюють до почуттів, стимулюють процес мислення і, таким чином, сприяють особистісному розвитку. Крім того, добре підібрані тексти є мотивуючими і стимулюють зацікавленість у навчанні. Але використання літератури з подібною метою не є простим. Вибір текстів та супровідна діяльність, що відповідає рівню та інтересам певної групи студентів, є мистецтвом, яким викладачі оволодівають лише з часом.

Отже, британські освітяни, екологи, вчені постійно шукають можливості включення екологічного компонента в зміст базових предметів. Таким чином екологічна освіта скорочує відстань між базовими предметами, між потребами життя та освітою.

ЛІТЕРАТУРА

- Duff, A., & Maley, A. (2010). *Literature*. Oxford: Oxford University Press.
- Mills, J. (1996). *Partnership in the primary school: working in collaboration*. London: Routledge.
- Sampedro, R., & Hillyard, S. (2004). *Global issues*. Oxford: Oxford University Press.

ДО ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА ЗАНЯТТЯХ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Чобітько В.І.

Київський національний лінгвістичний університет

Словниковий склад мови – це не тільки слова, а й стійкі словосполучення. Певне значення може виражатися у мові не лише одним словом, а й словосполученням двох чи більше повнозначних слів чи фразеологічним зворотом, який образно передає поняття та супроводжується, як правило, певним емоційним забарвленням. Тому, у свою чергу, вивчення іноземної мови передбачає засвоєння не тільки окремих слів, а й фразеологізмів. Іноземна мова є засобом комунікації і розуміння та відповідно використання фразеологізмів є показником рівня володіння мовою.

Насправді у процесі навчання та вивчення німецької мови, ми зіштовхуємося з тим, що студентам важко розпізнати фразеологізм у тексті, а також і зрозуміти його. А знання фразеологізмів німецької мови та їх вірне використання допомогло б студентам ще в більшій мірі послуговуватися усім багатством лексичних засобів мови. Тому, незважаючи на труднощі, які виникають під час вивчення фразеологізмів, вони повинні зайняти належне місце на заняттях і завдання викладачів полягає у цілеспрямованій роботі над засвоєнням студентами фразеологічних одиниць.

Методикою ознайомлення з фразеологізмами як рідної так і іноземної мови займається фразеологічна лінгводидактика, а точніше фразеодидактика. Проте ця дисципліна не викладається окремо у вищих навчальних закладах, як і фразеологія, з якою студенти ознайомлюються тільки у рамках курсу лексикології або спецкурсу.

Необхідність розвитку фразеодидактики та її перспективи Г. Бургер бачить в тому, що:

- фразеологізми – це особливі мовні знаки, які виконують не лише комунікативну, а й культурну функції, вони образно передають інформацію про навколишній світ і одночасно транслиують культурні смисли, стереотипні уявлення тощо;
- робота над лексикою повинна бути орієнтована і на вживання фразеологічних одиниць;
- не слід обмежуватися вивченням тільки прислів'їв. Фразеологізми – це набагато більший спектр стійких словосполучень, які повинні бути предметом вивчення;
- фразеологічні одиниці слід не тільки аналізувати, але й вірно вживати, залежно від ситуації в усному мовленні та на письмі.

Питанню необхідності вивчення фразеологічних одиниць студентами-германістами приділяють увагу науковці П. Кюн, Г.-Г. Люгер, Г. Бургер, Д. Фаулзайт, Г. Бергерова, Т. Н. Федуленкова, Е. А. Демідкіна, Р. А. Сафіна, Е. В. Анісімов та ін. Фразеологічні школи, сформовані в Німеччині, Австрії, Чехії, Угорщині та Словенії, займаються наступними проблемами:

- як навчати та найефективніше спланувати процес засвоєння фразеологізмів;
- формування фразеологічної компетентності (вміння вірно використовувати фразеологізм у відповідних ситуаціях);
- розробка базового фразеологічного словника німецької мови для вивчення німецької як іноземної.

Створена у співпраці між університетами чотирьох країн програма EPHRAS дає можливість тим, хто вивчає німецьку мову як іноземну (B1 – C1), опанувати та активно включати у свій лексичний запас найбільш відомі та вживані фразеологізми.

Студенти-філологи вивчають фразеологізми протягом всього періоду навчання у вузі. Це стосується і домашнього читання, і роботи з газетними статтями та лексичними темами.

Відома на даний час дидактична концепція вивчення фразеологізмів Петера Кюна передбачає покрокову роботу над фразеологічними одиницями: розпізнати фразеологізм у тексті; зрозуміти його значення; використати / застосувати у відповідній ситуації. Розпізнати фразеологізм у тексті студентам допомагають знання про фразеологізми та їх ознаки із курсу лексикології.

Можливість перевірити та зрозуміти значення фразеологізму не тільки літературної, а й розмовної мови дають студентам “Німецько-український фразеологічний словник” у 2-х томах, “DUDEN 11. Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten”, онлайн-словник “Redensarten-index” та ін. Знання

фразеології рідної мови також уможлиблює розуміння деяких фразеологізмів. У окремих випадках викладач може підказати значення фразеологізму, або підвести до його розуміння, поставивши запитання для перевірки загального розуміння тексту. Кожен студент може вести свій словник фразеологічних одиниць, при цьому можна рекомендувати записувати фразеологізми за ключовим словом, в алфавітному порядку, чи з точки зору синтаксису.

Окрім практичного використання фразеологічних одиниць на заняттях з німецької мови та семінарах з лексикології і стилістики німецької мови студенти старших курсів вчать визначати їх комунікативну цінність, стилістичну та емоційну функції, добирати найбільш вдалі фразеологізми. Результати роботи над вивченням ФО ми бачимо на державних іспитах, коли студенти не тільки оперують теоретичними знаннями про фразеологію як науку, називаючи приклади, а й на основі цих знань та практичних вмінь розпізнають у тексті фразеологізми, розуміють їх та використовують у мові. Питання структурного та семантичного аналізу ФО та вивчення фразеологізмів у школі є предметом дослідження курсових та дипломних робіт.

СКЛАДОВІ ДИСКУРСУ, ЯКІ ВІДТВОРЮЮТЬ ЛЕКСИКО-СИНТАКСИЧНІ ВІДНОШЕННЯ ФРАЗИ

Чубай В.І.

Київський національний лінгвістичний університет

Розглянуто складові дискурсу, що відтворюють лексико-синтаксичні відношення фразового комплексу. Досліджено лексичні засоби синтаксичних відношень шляхом граматичного аналізу речення.

У реченні французької мови, через його аналітичну побудову, відсутня категорія відмінків, що викликає певні труднощі при перекладі або вивченні французької мови. Лексичні засоби виражають синтаксичні відношення між словами в реченні, фразовому комплексі через граматичні категорії (категорії стану, відмінка, особи, роду, числа) (Françoise Rullier-Theuret, 2010). До них належать службові слова – прийменники, сполучники, артиклі. Будь-яке речення, як елемент дискурсу, має граматичні категорії за семантичними ознаками. До складових дискурсу належать збірні іменники, речовинні іменники – назви істот / неістот, власні назви, загальні назви, зворотні дієслова, та службові слова. Складові дискурсу відтворюють лексико-граматичні відношення фрази.

Так, підмет і присудок як головні члени речення відбивають граматичні категорії речення. Підмет може виражатися іменником, займенником, числівником, інфінітивом. Присудок може бути дієслівним, іменним. Простий дієслівний присудок може бути дієсловом в особовій форму (у простому або складному часі). Іменник, у французькому реченні, відтворює синтаксичну роль підмета, додатка (прямого / непрямого), обставини, додатка до іменника та прикметника або іменної частини присудка (Françoise Rullier-Theuret, 2010).

У французькому реченні службові слова (артиклі, займенники, прийменники) виконують функцію зв'язки між частинами мови, зазначають

особу, однину / множину рід. Артиклі та займенники складають одну ритмічну групу разом з іменником. Особові займенники, як службові слова, не мають синтаксичної самостійності, позбавлені власного наголосу, і складають одну ритмічну групу разом з дієсловами. Вони поділяються на придієслівні і незалежні. Особові самостійні займенники вживаються для виділення підмета і додатка: *lui seul pourra nous aider* (Maurice Grevisse, 2009).

Але, треба розрізняти дві категорії службових слів, а саме вказівні прикметники і вказівні займенники. Вказівні прикметники вказують на предмет, одночасно зазначають його ознаки, та вживаються тільки разом з іменником. Вказівні займенники, чоловічого і жіночого роду, вживаються замість іменника, приймаючи його рід і число. Є також вказівний займенник середнього роду, що має узагальнене значення і не може замінити окремих іменник. Вказівні займенники поділяються на прості і складні.

Отже, сучасна французька мова поділяє службові слова на:

- вказівні Cet air-là, j'veux pas manger (Vautrin) (Françoise Rullier-Theuret, 2010).
- прийменникові Bonjour, mes enfants.
- присвійні C'est le mien de chapeau (Françoise Rullier-Theuret, 2010).
- особові займенники je rédige pas pour les lecteurs de cinq à dix ans, mecolle (San-Antonio...) (Françoise Rullier-Theuret, 2010).
- зворотні займенники Mon manège à toi (Piaf). (Françoise Rullier-Theuret, 2010).

Якщо зробити граматичний аналіз речення “*L'informations apportées par les mass media*”, побачимо як відбувається узгодження членів речення. А саме, відбувається узгодження в особі, роді, числі між усіма членами речення. Означений артикль “*les*” зазначає множину жіночого роду. Підметом (S) є іменник, жіночого роду, множини. Між підметом і присудком узгодження відбувається через префікс (*es*), що вказує на множину, жіночого роду. Це просте речення, в якому тільки одна граматична конструкція S + PV + “*par*”, що формує пасивну форму дієслова. Прийменник “*par*” передає орудний відмінок у пасивній форм. “*les mass media*” виступає в реченні прямим додатком (COD). При перекладі французьке слово “*L'informations*”, що має граматичну категорію іменника, жіночого роду, множини, перекладається як “інформацію” і набуває граматичну категорію іменника, однини. Прийменник “*par*” перекладається українським орудним відмінком пасивної форми. Означений артикль *les* перекладається не буде. Отже, речення перекладається як “Інформацію отримано засобами масової інформації”.

Шляхом проведення граматичного аналізу було виявлено, що реченню, як одиниці фразового комплексу, властиві такі граматичні категорії – морфологічні і синтаксичні. До морфологічних категорій належить категорія роду, числа, відмінка, виду, часу, способу, особи. До синтаксичних категорій належить категорія активності/пасивності, комунікативної спрямованості.

Службові слова у реченні виконують функцію зв'язки в єдиному лексико-семантичному полі, що підкреслює експресію висловів, а також передає національний характер мови.

ЛІТЕРАТУРА

- Rullier-Theuret, F. (2010). L'oral et l'écrit. Règles exercices et corrigés. Paris: Duculot.
- Grevisse, M. (2009). Le française correct. Guide pratique des difficultés. Paris: Duculot.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГЛОСАРІЮ ДЛЯ ТЕМИ “ЧОЛОВІЧИЙ КОСТЮМ 1960-1970-Х РР. В УКРАЇНІ”

Чуботіна І.М.

Київський національний університет культури і мистецтв

При розробці лексичної структури для тем з мистецтвознавства, та зокрема з дизайну костюму, виникає багато проблем, пов'язаних з включенням нових, або специфічних слів та виразів. Це особливо характерно, коли йдеться про опрацювання теми в контексті певного історичного проміжку. Так, при формуванні глосарію для теми “Чоловічий костюм 1960-1970-х рр. в Україні” виникає три основних групи проблем.

Перша, це терміни пов'язані з мистецтвознавством, які з часом втрачають свою актуальність, набувають інший зміст, мають подвійне значення або заміщуються нововведеними лінгвістичними формами. Друга група, це сленгові слова, або вирази, які набули популярності в результаті іншомовних запозичень у певний відрізок часу на території СРСР у широкому загалі, або у субкультурних осередках. Третя група слів, що може використовуватись, це слова з інших дисциплін, зокрема з соціології та психології, що зумовлено акцентуванням окремо на чоловічій статі.

До першої групи будуть належати базові поняття, такі як “дизайн”, “костюм”, “мода”, “стиль” тощо. Значення цих слів за останні роки зазнало деяких змін. Так, термін “дизайн” (від англ. design – проектувати, креслити) – це загальне, універсальне поняття, для позначення художньо-конструкторської діяльності, що спрямована на створення нових видів і типів виробів, які б відповідали вимогам суспільства. Цей термін в останні два десятиліття в індустрії моди, зайняв місце таких термінів як “художнє моделювання”, або “конструювання одягу”, які використовувались за часи СРСР. Так само, слово “дизайнер” майже витіснив словосполучення “художник-модельєр” в сучасному обігу. Демократизація та орієнтація на західні аналоги спричиняє остаточне видалення з лексику де-яких виразів, як, наприклад, “демонстратор(ка) моделей одягу”, що використовувався в радянські часи, він був заміщений словом “манекенник (манекенниця)”, або “модель” (франц. modele, італ. modello, від лат. modulus – міра, образ, норма), що має активне

використання ще й для позначення зразка, еталона для відтворення предметів масового виробництва. Ці номінальні трансформації, свідчать про динамічність і гнучкість модної галузі, про спрямованість до глобалізації.

Друга група слів, що позначає окремі сталі вирази, які вживалися у певних колах маргінальних, субкультурних колах і з часом вкоренились і в загальному вжитку. Характерне саме для радянської моди 1960-1970-х рр. адаптування іншомовних виразів, спричиняли обурення за часи своєї появи, згодом ставали вже звичними в побутовій розмові та наукових працях з певної тематики. Так, “for sale” (від англ. на продаж, для продажу) трансформувалося у термін “фарца”, або “фарцовщик”, тобто спекулянт, перекупник; або “стиляга” похідне від стиль (англ. Style, похідне від лат. stilus – паричка для письма), ще з 1950-х рр. використовувалося для зневажливого позначення людини з підвищеним інтересом до модного одягу, західної музики та стилю життя. Більш пізні субкультурні течії зберегли свої англомовні варіанти майже незмінними: хіпі, або гіпі (англ. Hippie, від англ. сленгового hip – модне, актуальне), моди (англ. Mods, похідне від англ. Modernist – новий, сучасний), диско (англ. Disco, від франц. Discothèque – музикальна бібліотека), панки (англ. Punks, від punk – “поганій”, “покидьок”, “лайно”, “повія”). Ці сленгові назви вкоренились в обігу і вживаються як сталі терміни, що стає тенденційним для будь-якої мови в сучасному світі.

Остання лінгвістична група, що використовується в дослідженні, це слова, які запозичені з інших галузей знань. Такі слова як “гендер”, “трансформація”, “революція”, “еволюція” тощо, адаптуються в сферу дизайну костюма з метою більш об’ємного висвітлення теми. Особливо актуальним наразі для дослідження тем з дизайну, де важливим аспектом стає диференціювання одягу на чоловічу та жіночу, є абсорбування слів з психології та соціології. Терміни “гендерний”, “маскулінний”, “фемінний”, ще є досить новими у мистецтвознавчій галузі. Проте ці терміни іноді виявляються більш точними та коректними, ніж їх звичні синоніми “статевий”, “мужній”, “жіночий”, що використовувались раніше.

Так, при лінгвістичному аналізі тем пов’язаних з модою, можна виявити цінний матеріал для дослідження, адже дизайн, як багатоскладова дисципліна, запозичує великий об’єм найрізноманітніших термінів. Подальше вивчення механізмів входження, адаптування та пристосування іншомовних та міжгалузевих термінів може бути корисним як для модної, так і для лінгвістичної галузі.

ЛІТЕРАТУРА

- Балдано, И. (2002). *Мода XX века: энциклопедия*. Москва: Олма-Пресс.
- Кириленко, К. М., Кундеревиц, О. В., & Бойко, Л. П. (2018). *Філософія культури*. Київ: ТОВ “Агенство “Україна”.
- Словник української мови* (2017). Retrieved from <http://sum.in.ua/>
- Волович, В. І., Тарасенко, В. І., & Захарченко, М. В. (1998). *Соціологія: короткий енциклопедичний словник*. Київ: Укр. центр духовн. культури.

ОМОНИМІЯ В КОРЕЙСЬКІЙ МОВІ

Швець В. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Омоніми (від грец. *homos* – однаковий, *onoma* – ім'я) – це слова, що мають однакову форму, звучання, написання, але різні за значенням. Наприклад, слово “배” пишеться і вимовляється однаково, але має різні значення: “живіт, корабель, груша, подвійно”.

Як вже було зазначено, характерною рисою омонімії є відсутність безпосереднього смислового зв'язку між значеннями співпадаючих за формою слів. При омонімії слова, збігаючись у звучанні, не мають спільних елементів сенсу (сем) і не пов'язані між собою асоціативно.

Фактично полісемію і омонімію при їх розмежуванні розглядають як два полюси відносин між значеннями, так як і в тому, і в іншому випадку слова збігаються за формою. Якщо при полісемії значення між собою пов'язані і відносяться до одного і того ж слова, то при омонімії кожне значення формує своє слово, при цьому безпосереднього зв'язку між значеннями немає. Очевидно, що критерієм розрізнення цих двох явищ – полісемії і омонімії – служить наявність або відсутність смислового зв'язку між значеннями, оскільки зовнішня форма і в тому, і в іншому випадку співвідноситься як мінімум з двома значеннями:

У цьому і полягає головна складність розмежування полісемії та омонімії, так як багато омонімів з'явилися в результаті розриву спочатку єдиної семантики багатозначного слова. Складність розмежування полягає і в тому, що розбіжність значень багатозначного слова відбувається поступово, тому нерідко в різних словниках одні й ті ж випадки трактуються по-різному.

Омоніми в мові виникають не тільки в результаті розбіжності значень багатозначного слова. В процесі історичного розвитку мови може відбутися збіг раніше різних за звучанням слів під впливом тих чи інших фонетичних законів.

Часто до появи омонімів призводить запозичення слів з інших мов, які збігаються за формою з споконвічними словами.

Класифікація омонімів на типи проводиться за їх формою. За характером звукових відмінностей насамперед виділяють омоніми повні та часткові. Повні омоніми збігаються в усіх граматичних формах. Часткові омоніми мають однакове звучання не у всіх граматичних формах.

1. В корейській мові існують випадки омонімії, коли слова мають однакове значення і написання. Наприклад, слово 널 (판자) – дошка.

널 (판자) 시체를 넣은 판. – Дошки з яких зроблено труну.

널 뛰기에 쓰이는 판자. – Дошка, що використовується для стрибків.

2. Іноді мова намагається позбутися омонімів. Це досягається шляхом часткової зміни написання слова. Так сталося зі словами: “바회” – скеля, великий камінь і “바회” – колесо. В процесі розвитку слово “바회” – колесо було частково замінено на “바퀴”, зберігши значення “колесо”.

3. В корейській мові існує також ще один вид омонімів. Ці слова мають різне значення, але однакове написання. При цьому вони мають відмінності у вимові. Так, наприклад, в слові “눈” – око, фонема “우” – вимовляється коротко, а в слові “눈” – сніг, фонема “우” – довга.

4. Ще один вид омонімів – слова, що мають різні значення і різне написання, але однакову вимову, тобто омофони (від грец. Nomos – однаковий + phone – голос, звук). Наприклад, “낫” – серп, коса, “날” – штука, окрема частина, “낫” – особа, “낫” – день; “빛” – гребінь, гребінець, “빛” – світло, “빛” – борг.

Існує кілька причин виникнення таких омонімів. Одна з таких причин – розвиток мови, при якому з’являються нові слова, схожі за звучанням з іншими. Наприклад, “붙이다” – приклеювати і “부치다” – відправляти лист.

Ще одне причина – різниця в позиції букв в слові. Наприклад: 반듯이 / 반드시 – прямо / неодмінно.

Таким чином, можна сказати, що омоніми – це головним чином результат збігів. У ліквідації непорозумінь, що можуть виникати завдяки омонімії, насамперед допомагає контекст, і чим віддалену тематичні омоніми, тим менше вони небезпечні відносно двозначності і непорозуміння мови.

МЕТОНІМІЧНІ ПЕРЕНЕСЕННЯ В МЕЖАХ ОБРАЗНОГО КОМПОНЕНТА КОНЦЕПТУ СПРАВЕДЛИВІСТЬ / JUSTICIA

Шевченко А.С.

Київський національний лінгвістичний університет

Досліджуючи образний компонент концепту, слід представити його, у першу чергу, за допомогою метонімії. Концептуальна метонімія – це когнітивний процес, в якому одна концептуальна сутність забезпечує доступ до іншої концептуальної сутності в межах однієї концептосфери чи домену. Таким визначенням З. Кевечеш та Дж. Редден слідує за Р. Ленекером, який вивчає метонімію як феномен референційної точки: “завдяки нашій здатності до встановлення референційної точки, вдало підібраний метонімічний вислів дозволяє нам згадати одну сутність, більш висвітлену та легко кодовану, і таким чином, викликати – цілком автоматично – ціль, яка або представляє менший інтерес, або є важчою для називання” (Langacker, 1993, p. 4).

Л. Талмі у книзі про когнітивну семантику надає центральне місце розділу про кадрювання уваги, який присвячено вибірковості людського сприйняття. Така вибірковість відображається у мові у вигляді різноманітних можливостей зсуву фокусу уваги при описі однієї і тієї ж позамовної ситуації. У нашому дослідженні ми погоджуємося із точкою зору О. В. Падучевої, яка представляє модель метонімії, що базується на уявленні про метонімію, як про зсув фокусу уваги, і у такому випадку є когнітивною моделлю (Падучева, 2004). Відповідно до класифікацій О.К. Біріха, М.Я. Біч, М.В. Бондаренка, Г. Пауля, Ст. Ульмана

метонімічні перенесення поділяються на каузальні, атрибутивні, локальні, темпоральні та кількісні (або синекдоху) (Бондаренко, 2010).

На матеріалі віршів іспаномовного тексту Святого Письма нами виділено каузальні, атрибутивні, локальні та кількісні перенесення при вербалізації концепту СПРАВЕДЛИВІСТЬ / JUSTICIA.

Метонімічні зв'язки, що виступають засобами вираження образного компонента концепту СПРАВЕДЛИВІСТЬ / JUSTICIA є такими:

1. Атрибутивна метонімія має дві відносно симетричні групи: “ознака → об’єкт” і “об’єкт → ознака”, які проявляються через окремі підвиди, наприклад:

A) Por esto se alejó de nosotros la justicia, y no nos alcanzó la rectitud; esperamos luz, y he aquí tinieblas; resplandores, y andamos en oscuridad (Is. 59:9). Тому віддалилося право від нас, і не сягає до нас справедливість! чекаємо світла, та ось темнота, чекаємо сяйва та й у темнощах ходимо! (Is. 59:9).

Перенесення відбувається за принципом “моральна якість → особа, наділена цією якістю” (право замість Бога, який діє відповідно до правових норм) (Шевченко, 2014, с. 94).

B) Ofreced sacrificios de justicia, y confiad en Jehová (Sal. 4:5). Жертви правди приносьте, і надійтесь на Господа (Пс. 4:6).

Принцип перенесення “моральний принцип → вчинки, оснований на цьому принципі” (правда замість правдивих вчинків). Таке перенесення відображає також “логічне протиставлення між прямим та метонімічним значенням” – “абстрактне → конкретне”. Водночас, О. В. Падучева характеризує метонімічний зсув такого типу як поєднання двох значень слова, зафіксованих у словнику, коли одне значення виходить із іншого завдяки зміщенню фокуса уваги. У нашому випадку це зв'язок двох значень концепту “правда” і “людська справедливість” (“справедлива поведінка”).

2. Каузальний (причинно-наслідковий) зв'язок охоплює чотири основні групи метонімічного перенесення, зумовлених відношеннями між поняттями дії та суб’єкта дії, дії й об’єкта дії, дії й результату дії, суб’єкта дії й результату дії. Наприклад:

A) Porque Jehová es justo, y ama la justicia; el hombre recto mirará su rostro (Sal. 11:7). Бо Господь справедливий, любить Він правду, праведний бачить обличчя Його! (Пс. 10:7).

Перенесення відбувається за принципом “дія → суб’єкт дії” (правда замість людини, яка чинить правду). Тип логічного протиставлення “конкретне → конкретне”.

3. Каузальний та кількісний типи метонімії.

En sus días será salvo Judá, e Israel habitará confiado; y éste será su nombre con el cual le llamarán: Jehová, justicia nuestra (Jer. 23:6). За днів Його Юда спасеться, Ізраїль же буде безпечний. А це Його Ймення, яким Його кликати будуть: Господь, праведність наша (Єр. 23:6).

Принцип перенесення “результат дії → дія” (праведність замість Бог виправдовує) та “представники народу → народ” (“частина → ціле”) (Юда, Ізраїль замість ізраїльського народу) (Ізраїль – патріарх ізраїльського народу

(прим. – А. Ш.)). Тип логічного протиставлення між прямим та метонімічним значенням – “абстрактне → конкретне”, що відображається у виділених нами концептуальних ознаках поняттєвого компонента JUSTICIA: “праведність” та “виправдання”.

Перспективами дослідження є визначення типів метонімічних перенесень інших біблійних концептів.

ЛІТЕРАТУРА

- Бондаренко, М. В. (2010). Метонимический перенос как способ образования семантических неологизмов в лексико-семантической парадигме английского языка. *Вестник СамГУ*, 3 (77), 154–158.
- Падучева, Е. В. (2004). Динамические модели в семантике лексики. Москва: Языки славянской культуры.
- Шевченко, А. С. (2014). *Семантико-когнітивна структура концептів СПРАВЕДЛИВІСТЬ і БЕЗЗАКОННЯ (на матеріалі іспаномовного тексту Біблії)*. (Дис. канд. філол. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
- Langacker, R. W. (1993). Reference-point constructions. *Cognitive Linguistics*, 4 (1), 1–38.

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ТЕРМИНОЛОГИИ АВТОМОБИЛЬНОГО СПОРТА НА АЗЕРБАЙДЖАНСКИЙ ЯЗЫК (НА ПРИМЕРЕ “ФОРМУЛЫ-1”)

Шихизаде И.А.

Киевский национальный лингвистический университет

На протяжении последних лет Азербайджан принимает множество крупнейших спортивных соревнований мирового масштаба. Среди них первые в истории Европейские игры 2015 в Баку, IV Игры исламской солидарности 2017, 30-й чемпионат Европы по художественной гимнастике 2014, 32-й чемпионат мира по дзюдо 2018, 42-я Всемирная шахматная Олимпиада в Баку и много другое. В числе таких спортивных соревнований, которое пользуется большой популярностью не только среди узкого круга спортсменов и болельщиков, но и среди обычного населения, является крупнейший мировой чемпионат по автогонкам в классе “Формула-1”, один из этапов (Гран-при Азербайджана) который с 2016-го года проводится в Баку.

Проведение соревнований такого масштаба в стране требует правильного перевода терминологии на азербайджанский язык. Если те или иные виды спорта в основном проводятся в закрытых помещениях, аренах и на стадионах, привлекают любителей определенного вида спорта, то трасса Гран-при Азербайджана по “Формуле-1” проходит прямо на городских улицах Баку и затрагивает практически каждого жителя города. Отсюда и возникает необходимость адекватной передачи терминологии для полноценного

понимания событий, которые происходят в центре города во время подготовки и проведения автогонок всеми жителями столицы.

Следует отметить, что большинство терминов по “Формуле-1” переводятся на азербайджанский язык с английского языка. В первую очередь возникают сложности при переводе различных сокращений. Учитывая то, что большинство аббревиатур на иностранных языках не соответствуют аббревиатурам азербайджанского языка, основная часть СМИ оставляют их без перевода, иногда сопровождая описанием. Например, FIA – “Beynəlxalq Avtomobil Federasiyası”, F1 – “Formula-1”, FOM – “Formula One Management”.

Особый интерес вызывают такие слова, как “car”, “drivers”, “track”, которые переводятся на азербайджанский язык как “bolid”, “pilot”, “trek”. Рассмотрим пример с официального сайта Гран-при Азербайджана: “Qədim şəhərdə şütüən bolidlər – yalnız Bakıdakı Formula 1 trekində (Baku City Circuit, 2019)” (“Болиды, которые мчатся по Старому городу – только на трассе Формулы-1 в Баку”). С точки зрения специфики данного вида спорта, такой перевод является вполне приемлемым и уместным, так как слова “bolid” (вместо “avtomobil”), “pilot” (вместо “sürücü”), “trek” (вместо “yol”) больше всего отображает дух автогонок. Но с другой стороны, обзор автогонок по “Формуле-1” и статьи печатаются не только в специализированных спортивных изданиях и интернет ресурсах, и не каждый читатель понимает полное значение этих специфических терминов, целесообразно было бы параллельно использовать и общеизвестный перевод этих слов на азербайджанский язык, т.е. “avtomobil”, “sürücü”, “yol”.

В следующую группу можно отнести термины, которые употребляются без описания и перевода на азербайджанский язык, а только транслитерируются. Сюда можно отнести такие термины, как “pit-leyn”, “pit-stop”, “paddock” и т.п. Рассмотрим примеры из Азербайджанских СМИ: “Start və finiş xətti Azadlıq meydanında olacaq. Həmçinin burada “Formula 1” Paddock Klubu, komandaların boksları və pit-leyn qurulacaq” (Azərbaycan qəzeti, 03.06.2016) (“Линия старта и финиша будет на площади Независимости. Также здесь будут обустроены Паддок клуб “Формулы-1”, боксы команд и пит-лейны”); “Williams” komandası 1,92 saniyəlik göstərici ilə “Formula-1” tarixində ən sürətli pit-stop edən komanda olub” (Azertac, 04.10, 2016) (“Команда “Williams” с показателем 1,92 секунды стала первой в истории “Формулы-1”, сделавшей самый быстрый пит-стоп”).

Сложность перевода этих терминов заключается в том, что даже в специализированных словарях спортивных терминов не всегда можно найти их точное описание. Например, толковый словарь спортивных терминов на азербайджанском языке, как и на русском, описывает значение термина “paddock” исходя из терминологии конного спорта, т.е. “Paddock – atları startdan əvvəl gəzdirmək və uəhərləmək üçün çəpərlənmiş meydança” (Hüseynov, 2016, səh. 371) (“Паддок – огороженная площадка для проводки и седловки лошадей перед стартом” (Блеер, Суслов & Тышлер, 2010, с. 232). На официальном сайте “Формула-1” на английском языке это термин описывается следующим

образом: “Paddock – an enclosed area behind the pits in which the teams keep their transporters and motor homes. There is no admission to the public (Glossary, 2019)” (“Paddock – boksların arxasında komandaların öz avtodaşıyıcılarını və mobil evlərini saxladığı yer. Bura ictimaiyyət üçün qapalıdır”).

Если рассмотреть способы передачи терминологии “Формулы-1” на азербайджанский язык в целом, то мы видим, что, в основном, эти термины транслитерируются или переводятся аналогично русскому и украинскому языкам. Это отнюдь не указывает на “бедность” азербайджанского языка. В основном, причиной этому является новизна данного вида спорта для страны и, соответственно, для языка, использование именно английских терминов во многих языках мира при описании “Формулы-1”, резкий рост интереса к этому спорту в Азербайджане и его широкое освещение во всех СМИ страны, малоизученность данной тематики среди лингвистов азербайджанского языка.

ЛИТЕРАТУРА

- Блеер, А. Н., Сулов, Ф. П., & Тышлер, Д. А. (2010). *Терминология спорта. Толковый словарь-справочник*. Москва: Издательский центр “Академия”.
- Hüseynov, S. S., & Allahverdiyev, S. İ. (2016). *İdman terminlərinin izahlı lüğəti*. Bakı: Elm və təhsil.
- Glossary. The official home of Formula 1. Взято з <https://www.formula1.com/en/championship/inside-f1/glossary.html>
- Baku City Circuit. 2019 Formula 1 Azerbaijan Gran Prix. Взято з <https://www.bakucitycircuit.com/az>

МІЖМОВНА АСИМЕТРІЯ У ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Шкута О.Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Художній переклад, як і будь-який вид перекладу, має свої особливості і проблематику. Основними проблемами художнього перекладу вважають дослівний переклад (“калька”), переклад стійких виразів, переклад гумору, збереження стилю та культурних особливостей епохи, збереження індивідуального стилю автора.

Однією з особливостей перекладу художніх творів можна вважати міжмовну асиметрію, поняття якої засноване на загальнонауковому розумінні категорій симетрії і асиметрії. У перекладознавчих дослідженнях, що стосуються художнього перекладу, симетрія / асиметрія “виступає суттєвою текстовою категорією” (Бірюкова, 2014, с. 215). Це пов'язано з тим, що при відтворенні художнього тексту цільовою мовою перекладач виступає у ролі автора, який має на меті зберегти “художню самобутність, змістовно-концептуальні і формально-стилістичні параметри” (Некряч, 2010, с. 78). Слід також зазначити, що завдання перекладача відтворити художній текст цільовою

мовою не дослівно, “а від ланки ідейно-образної структури оригіналу до відповідної ланки перекладу” (Коптілов, 2003, с.260).

Асиметрія перекладацького процесу при перекладі на іноземну мову – це широке використання “перевищення” оригіналу в процесі пошуку еквівалентів (Комиссаров, 2002, с. 274). Саме міжмовна асиметрія, на думку В. Б. Кашкіна, лежить в основі варіативності перекладу (2009, с. 37).

Художній текст характеризується найбільшою асиметричністю, що зумовлено домінуванням конотативності такого тексту над його денотативністю і нерозривною єдністю форми і змісту, наприклад, *the other side of the bed is cold* – місце біля мене було холодне; *curled upon her side* – лягла на бочок; *house is almost at the edge of the Seam* – хата стоїть на околиці Скиби; *trespassing* – пробиратися в ліс заборонено; *his expression brightens at the treat* – на саму лише згадку про ласощі обличчя Гейла проясніло.

Т. Є. Некряч (2006) розрізняє 3 типи асиметрії при перекладі художніх творів: системну, експлікативну і ситуативну (с. 191).

“Системна асиметрія пов’язана із неспівмірністю мовних систем і зустрічається в будь-якому перекладі незалежно від жанру і стилю” (Матюша, 2016, с. 84). Її спричиняють розбіжності у системах мови-джерела і цільової мови, тобто “відмінності у мовних елементах, незалежно від жанру і типу тексту, які при перекладі відтворено однаковим, фіксованим варіантом” (Некряч, 2008, с. 115).

Ситуативна асиметрія полягає у розбіжностях між оригіналом і його перекладом, що зумовлено текстуальною ситуацією художнього твору і спрямована на те щоб викликати в цільовій аудиторії реакцію, аналогічну сприйняттю того чи того елемента у вихідній аудиторії.

Експлікативна асиметрія – це лаконічні внутрішньотекстові ремарки, що “використовуються для повнішого розуміння авторської інтенції” (Некряч, 2006, с. 191).

Т. А. Казакова виділяє наступні типи міжмовної асиметрії при перекладі: мовна (відмінність граматичного і т.д. ладу мов), мовленнєва (відмінність ситуацій вживання мовних одиниць, форм і структур), лінгво-культурна (наявність, зокрема, культурних лакун) і комунікативно-психологічна (неспівмірність особистого досвіду перекладача і автора) (Казакова, 2009, с. 226).

В перекладі художніх творів міжмовна асиметрія виражається в трьох аспектах: синтагматичному, парадигматичному і семіотичному (Єнчева & Безсонова, 2013).

Синтагматична асиметрія проявляється у “невідповідності числа позначуваних та позначаючих у мові” (Єнчева & Безсонова, 2013). Парадигматичну асиметрію можна розглядати через призму такої закономірності: використання перекладацьких трансформацій не є обов'язковим, якщо “елементи мови використовуються в своїй первинній функції найменувань” (Єнчева & Безсонова, 2013). Семіотична асиметрія полягає у різниці між засобами вираження позначуваного в мові-оригіналі та мові перекладу (Єнчева & Безсонова, 2013).

ЛІТЕРАТУРА

- Бірюкова, О. О. (2014). Міжмовна асиметрія як джерело розвитку мови. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*, 20, 213-218. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_filol_2014_20_44
- Єнчева, Г. Г., & Безсонова, Є. О. (2013). Лінгвокультурний аспект асиметрії у перекладі художнього тексту. В А. Г. Гудманян (Відп. ред), *Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика*, (сс. 149-152). Київ: Аграр Медіа.
- Казакова, Т. А. (2009). Асимметрия как системное отношение в условиях перевода. *Университетское переводоведение*, 10, 225-229.
- Кашкин, В. Б. (2009). Асимметричность знака и межъязыковые различия. *Теоретические проблемы современного языкознания: Сборник в честь проф. З. Д. Поповой*, (сс. 32-37). Воронеж: Истоки.
- Комиссаров, В. Н. (2002). *Современное переводоведение*. Москва: ЄТС.
- Коптілов, В. В. (2003). *Теорія і практика перекладу*. Київ: Юніверс.
- Матюша, В. І. (2010). Драматургія і кіно: методологічні засади перекладу, *Мовні і концептуальні картини світу*, 42(1), 79-87. Взято з http://philology.knu.ua/library/zagal/Movni_i_konceptualni_2012_42_1/079_087.pdf
- Некряч, Т. Є. (2006). Види асиметрії приперекладі драматичного діалогу, *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*, 9, 191-196.
- Некряч, Т. Є. (2008). Муки і радощі драматичного перекладу. *Од слова путь верстаючи й до слова. Збірник на пошану Р. П. Зорівчак*, (сс. 108-126). М-во освіти і науки України, Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. Львів: Видавництво ЛНУ ім. І. Франка.
- Некряч, Т. Є. (2010). Ситуативна асиметрія у перекладі драми як елемент цинічності, *Наукові записки: Серія: філологічні науки*, 89(1), 78-83. Взято з [file:///C:/Users/Admin/Downloads/Nzs_2010_89\(1\)_19%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/Nzs_2010_89(1)_19%20(1).pdf)

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЛЕКСИКИ В МОВІ ІВРИТ У СФЕРІ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ

Школьна О.О.

Київський національний лінгвістичний університет

Тема формування нових лексичних одиниць в івриті неодноразово досліджувалася. Варто відзначити роботу Гілада Цукермана “Мовні контакти та лексичне збагачення ізраїльського івриту” (Zuckermann, 2003), або статті Ігаля Йанная “Інновації та неологізми в сучасному іврит” (Yannai, 1983), де він описує принципи роботи Академії мови іврит і коротко перераховує загальні принципи збагачення лексики:

- зміна значення вже наявних, але застарілих лексем класичного, середньовічного і пізнього івриту (прикладом може послужити слово

מְקַטְרֵת, “трубка”, оригінальне значення якого “посудина для куріння пахощів”);

- запозичення зі споріднених мов (арамейської і арабського);
- використання старих коренів у межах типових для івриту моделей;
- формування принципового нового слова.

Також він коротко описує два варіанти запозичень: у першому випадку загальний набір звуків, в першу чергу приголосних, які підлаштовуються під словотворну модель мови іврит (в першу чергу це стосується дієслів, формування яких в базовому івриті обмежена сімома моделями), у другому — іноземне слово входить у іврит цілком, іноді з незначними змінами. Він розповідає, що принцип такий, що запозичений іменник або прикметник адаптується до запозичень у мові іврит, з певною модифікацією їх початкової форми, так, щоб вони виглядали подібно іншим іменникам і прикметникам мови іврит.

Найпоширенішим способом словотворення в сфері технологій є калькування іншомовного терміна.

Розрізняють такі типи кальок:

- словотворча калька — поморфемний переклад іншомовного слова;
- семантична калька — запозичення переносного значення слова;
- фразеологічна калька — дослівний переклад фразеологізму;
- напівкалька — різновид словотворчої кальки, коли перекладається тільки частина слова.

До словотворчих кальок відносяться такі терміни, як מחשב, תצוגה, משתמש, מדפסת, מעבד, יישום. Термін מחשב (комп'ютер) утворений від дієслова לחשב (вираховувати, калькулювати). За моделлю також утворено слово מדפסת (принтер). Корінь ס.פ.ג. За словником Ернеста Кляйна (Klein, 1987) це слово є запозиченням з грецької мови і походить від слова “τύπος”, одному із значень якого відповідає англomовний іменник “print” (друк). Термін תצוגה (дисплей) утворений від להציג (виставляти, показувати) та ін.

До семантичних кальок відносяться такі терміни, як זכרון (пам'ять), ליבה (серцевина), עכבר (миша), חיבור (зв'язок, від לחבר – зв'язувати), אתר (сайт), מסוף (термінал), סיפרייה (бібліотека), а так само קווי (провідний (wired)) і אלווї (бездротовий (wireless)).

Фразеологічною калькою є терміни לוח אם (материнська плата, motherboard), מערכת קבצים (файлова система, filesystem), שער גישה (шлюз, gateway), ממשק משתמש (користувальницький інтерфейс, user interface) שרת מתווך (проксі-сервер, proxy server) и מערכת הפעלה (операційна система, operating system), причому, слід зазначити, що всі вони є зв'язану форму іменників, у той час як, наприклад, англomовні відповідності є складними словами (motherboard, filesystem, gateway), або, у випадку “operating system” і “proxy server,” словосполученням.

Крім зазначеного калькування, є також неасимільовані чи частково асимільовані запозичення, такі як Bluetooth, root і HTTP, але, безперечно, у випадках контакту сучасного івриту з іншими мовами, основним способом словотворення є калькування (як правило, семантичне) іншомовного терміна.

Випадки мультиресурсної неологізації трапляються значно менше, що не суперечить позиції Гілада Цукермана (Zuckermann, 2003), оскільки згідно з його підрахунками, мультиресурсна неологізація у сфері комп'ютерної лексики становить всього 2% від загального числа випадків мультиресурсної неологізації.

ЛІТЕРАТУРА

- Klein, E. (1987). A comprehensive etymological dictionary of the Hebrew language for readers of English. Jerusalem: Carta the Israel Map & Pub Co Ltd.
- Yannai, Y. (1983). Innovation and neologism in Modern Hebrew. Translating and the Computer: Term Banks for Tomorrow's World, №4, 32-39.
- Zuckermann, G. (2003). Language Contact and Lexical Enrichment in Israeli Hebrew. New York: Palgrave Macmillan.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Штепура А.П.

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

У межах упровадження Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020” у 2015 році було затверджено Національну програму вивчення та популяризації іноземних мов “Go Global”, першочерговим завданням якої є вивчення англійської мови як сучасної *lingua franca*. Як результат, на початку 2016 року було розроблено план заходів щодо посилення вивчення англійської мови, де зазначено, що інтеграція вітчизняної освіти до європейського та світового освітнього простору потребує оволодіння іноземними мовами на якісно новому рівні (Найєм, 2015).

Відповідно до зазначених євроінтеграційних тенденцій 2016 рік був проголошений роком англійської мови, та були визначені основні напрями вивчення й популяризації англійської мови в Україні, зокрема:

- опрацювання питання щодо забезпечення доступності послуг із вивчення англійської мови;
- запровадження на регіональному телебаченні освітніх програм із вивчення англійської мови;
- проведення із залученням навчальних закладів, закладів культури, установ і організацій, які надають послуги з вивчення англійської мови, олімпіад, фестивалів, конкурсів та інших заходів, спрямованих на заохочення різних вікових груп населення до вивчення англійської мови, підвищення рівня володіння нею (Президент України, 2015).

Отже, підготовка майбутніх вчителів англійської мови є досить актуальним питанням сьогодення. Передумовою успіху навчання іноземних

мов у школі є забезпечення належного рівня мовної і методичної підготовки вчителя у вишах (Вишневський, 2016).

У сучасному світі інформаційних технологій упровадження в освітній процес технологій дистанційного навчання дозволяє підвищити якість навчання та підготовки майбутніх вчителів англійської мови. Створення мережевих структур, навчальних платформ та віртуальних навчальних середовищ, навчання та підвищення кваліфікації засобами дистанційного навчання допомагають забезпечити належний рівень мовної і методичної підготовки майбутніх вчителів англійської мови.

Необхідно відмітити, що поєднання методів традиційного навчання з дистанційними методами активізує навчально-виховний процес і готує студентів до самостійного життя та самовдосконалення у продовж життя. Сучасні освітні та інформаційні технології, що базуються на використанні мультимедійних засобів, аудіо- та відеоматеріалів, застосування мережі Інтернет для створення мовленнєвого середовища, дистанційні курси на платформі Moodle, створення навчальних спільнот у віртуальному середовищі та спілкування англійською мовою в соціальних мережах (форуми, вебінари, конференції, чати, блоги), залучення сучасних пристроїв для пошуку та оброблення інформації (ноутбуки, смартфони, планшети), організація проектної роботи студентів сприяють підвищенню рівня професійної підготовки майбутніх вчителів англійської мови.

Одним із засобів інформаційно-комунікаційних технологій, що допомагає у підготовці майбутніх вчителів англійської мови в Ніжинському університеті імені Миколи Гоголя (НДУ) є система Moodle – модульне об'єктноорієнтоване динамічне навчальне середовище. Система Moodle набуває все більшого поширення в інформаційному освітньому просторі України. Сьогодні платформа Moodle широко використовується на факультеті іноземних мов НДУ. Система Moodle надає викладачу різноманітний інструментарій для забезпечення навчального процесу: надання навчально-методичних матеріалів курсів професійного і мовного спрямування (англійська, німецька, французька, польська), проведення теоретичних і практичних занять, організації індивідуальної, групової, проектної навчальної діяльності студентів, застосовуючи набір модулів (опитування, глосарій, семінар, чат, форум, різноманітні тести як для оцінювання, так і самоконтролю, Wiki).

Варто відзначити, що однією з переваг платформи Moodle є індивідуальний підхід до кожного студента, а насамперед до тих, хто потребує дистанційного навчання (це і можливість он-лайн спілкування викладача зі студентом, і студентів між собою англійською мовою, надання та презентація аудіо- та відеоматеріалів тощо). Ще однією з переваг застосування платформи при навчанні англійської мови є Hot Potatoes (Hot Potatoes quiz), яка надає можливість викладачам створювати різні типи інтерактивних завдань на доповнення тексту (close), встановлення послідовності, впорядкування (слів у реченні, літер у слові), створення кросвордів, вікторин.

Таким чином, використання засобів дистанційного навчання створює ефективне освітнє інформаційно-комунікаційне середовище у вивченні англійської мови, оскільки розширює можливості отримання знань, підвищує мотивацію навчання студентів та сприяє їх самоосвіті та самовдосконаленню.

ЛІТЕРАТУРА

- Вишневецький, О. (2016). *Коріння проблем у вивченні іноземних мов*. Взято з <http://osvita.ua/school/reform/53026/>
- Президент України. (2015). Указ Президента України №641/2015 *Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні*. Взято з <http://www.president.gov.ua/documents/6412015-19560>
- Найєм, М. (2015). *Go Global: Національна програма вивчення та популяризації іноземних мов (National Foreign Language Learning and Promotion Initiative)*. Взято з <https://www.president.gov.ua/administration/zasidannya-7-plan-zakonodavchogo-zabezpechennya-reform-go-gl-62>

КАТЕГОРИЗАЦІЯ ЯК ПРОЦЕС СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЯВИЩ НАВКОЛИШНЬОГО СВІТУ У СВІДОМОСТІ ЛЮДИНИ

Шульга А.А.

Київський національний лінгвістичний університет

Процес категоризації є надзвичайно актуальною сферою досліджень протягом останнього століття. Основні проблеми, пов'язані з категоризацією, і погляди на природу і механізми цього явища, були предтавлені і висвітлені в роботах таких дослідників, як Н.Д. Арутюнова, О.Л. Боярська, Л. Вітгенштейн, О.В. Дзюба, О. С. Кубрякова, Дж. Лакофф, Е. Рош., Ю.С. Степанов, Р.М. Фрумкіна, А.Л. Шарандін, та ін. Більш того, за спостереженнями багатьох дослідників (О. С. Кубрякова, О. Л. Боярская, О. В. Дзюба.) проблеми, що стосуються природи категоризації сягають ще античних часів, тим не менш, актуалізація досліджень цієї сфери припала на розвиток когнітивно-орієнтованої лінгвістики, яка змістила акценти на важливість дослідження механізмів та процесів пізнавальної діяльності людини (Кубрякова, 1997).

Протягом століть розуміння механізмів категоризації і основних принципів цього процесу суттєво змінювалось, через що сформувалась велика кількість підходів до розуміння і визначення сутності процесу категоризації. О. Л. Боярська (2011) у статті “Категоризація як базова когнітивна процедура” зазначає “серед великої кількості підходів можна виділити лише декілька таких, що внесли суттєвий внесок у формування сучасного бачення процесу категоризації: класична теорія категоризації, її сучасні варіанти та прототипічна теорія категоризації” (с. 18).

Класична теорія категоризації була заснована ще Платоном у діалозі “Кратил” і Арістотелем у трактаті “Категорії”. О. Л. Боярська (2011) відзначає, що Арістотель розглядав категоризацію під трьома кутами зору – онтологічному,

логічному і лінгвістичному. Важливо наголосити, що Арістотель вважав категорію певним угрупованням з чіткими межами, члени якого мають рівне положення, та однаковий статус (Арістотель. Категорії). Класична теорія є найпершою спробою пояснити механізм категоризації, і хоча вона не відображає повною мірою природи категоризації і має деякі недоліки, вона безсумнівно має своє продовження і відображення в більш сучасних напрямках досліджень. У своїй статті О. Л. Боярська (2011) вдало зазначає, що “Класична теорія категоризацій мала подальший розвиток в межах різноманітних філософських течій: номіналізму, реалізму і концептуалізму” (с. 18).

Не менш важливою, для розуміння процесу категоризації, на думку О.Л. Боярської (2011) є теорія прототипів: “В найширшому значенні теорією прототипів можна назвати підхід до визначення внутрішньої структури поняття як такої, що вміщає вказівку на те, що деякі його елементи є прототипами. Метою такої теорії є пояснити відношення об’єкту до того чи іншого прототипу в тій чи іншій конкретній інтерпретації мовлення. В сучасній когнітивній науці виділяють три різні концепції прототипічного підходу до організації процесу категоризації: власне теорія прототипів Е. Рош, концепція родинної схожості Л. Вітгенштейна і семантика стереотипів Х. Патнама”. О. Л. Боярська (2011) також зазначає, що сучасний підхід до явища категоризації “є певним компромісом між старим та новим баченням проблеми” (с. 22), тобто певним поєднанням поглядів Платона та Л. Вітгенштейна.

У сучасному розумінні, термін “категоризація” має кілька визначень. У вузькому значенні це “Підведення явища, об’єкта, процесу і т.д. під певну рубрику досвіду, категорію, і визнання його членом цієї категорії”(Кубрякова, 1997, с. 42). У ширшому значенні категоризація – це “процес утворення і виділення самих категорій, членування зовнішнього і внутрішнього світу людини відповідно до сутнісних характеристик його функціонування і буття, упорядковане бачення різноманітних явищ через зведення їх до меншої кількості розрядів та об’єднань і т.п.”(Кубрякова, та ін. 1997, с. 42). Категоризацію також визначають як “результат класифікаційної (таксономічної) діяльності людини” (Кубрякова, та ін. 1997, с. 42). О. В. Дзюба (2015) визначає категоризацію як “процес поділу об’єктів усього онтологічного простору на класи, групи і т.п.; це є процес упорядкування отриманих знань, розподілу нових знань до тих чи інших рубрик, що існують у свідомості людини, і часто зумовлені категоріями мови, носієм якої є ця людина”(с. 40). Підтверджуючи важливість категоризації, дослідниця зазначає, що цей процес на ряду з концептуалізацією є процесом “отримання, обробки і систематизації знань, що допомагають людині існувати та орієнтуватися в світі, упорядкованому за допомогою свідомості людини”(Дзюба, с.40) К. М. Абішева (2013) визначає категоризацію як “мисленеву операцію, направлену на формування категорій як понять, що гранично узагальнюють і класифікують результати пізнавальної діяльності людини ”(с. 21).

Таким чином, у сучасної наукової спільноти не виникає сумнівів, що категоризація є дуже важливим, більш того, одним з основних процесів,

завдяки яким відбувається когнітивна діяльність людини, тобто пізнання людиною навколишнього світу. О. С. Кубрякова (1997), пов'язує процес категоризації з такими процесами, як класифікація і структуризація явищ, які, в свою чергу, є важливими складовими процесу пізнання. Узагальнюючи вищесказане, можна зробити висновок, що категоризація – це процес систематизації та упорядкування усіх явищ навколишнього світу у свідомості людини, що ґрунтується на поєднанні цих явищ в певні угруповання за певними ознаками.

ЛІТЕРАТУРА

- Абишева, К. М. (2013). Категоризация и ее основные принципы. *Вопросы когнитивной лингвистики*, 2(35), 21-30.
- Аристотель. Категории: <http://lib.ru/POEEAST/ARISTOTEL/kategorii.txt>
- Боярская Е. Л. (2011). Категоризация как базовая когнитивная процедура. *Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. Серия: Филология, педагогика, психология*, 02, 18-28.
- Дзюба, Е. В. (2015). *Лингвокогнитивная категоризация в русском языковом сознании* (монография). Екатеринбург: ФГБОУ учреждение высшего профессионального образования “Уральский государственный педагогический университет”.
- Кубрякова, Е. С., Демьянков, В.З., Панкрац, Ю.Г., & Лузина, Л. Г. (1997). *Краткий словарь когнитивных терминов*. Москва: Филологический факультет МГУ им. М.В. Ломоносова.

КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ПОЛЕ “АЙМАЙ” УЯПОНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

Щербань Н.І.

Київський національний лінгвістичний університет

У когнітивній лінгвістиці для дослідження способів вербалізації концепту використовують методику “концептуального поля”; останнє є не лише сукупністю концептів, а системою взаємопов'язаних когнітивних структур, що репрезентуються у мовній картині світу завдяки різним способам номінації. Когнітивна граматики англійської мови, зокрема представлена Г. Радденом і Р. Дірвеном, визначає концептуальне поле як певний домен, до якого належить категорія або фрейм в якомусь конкретному випадку (Radden & Dirven, 2007, p. 11). Концепт організований за принципом побудови концептуальних полів, тобто, він не репрезентований якимось одним концептуальним полем, а у свої динаміці розподілений в культурному просторі. Поле – це єдине середовище поширення концепту, де він може приймати різні форми. При цьому концепт не обов'язково артикульований вербально або образно, він може містити в собі потенційні смисли, які вимагають свого здійснення (Radden & Dirven, 2007, p. 12).

Двозначність, невизначеність, як художнє явище, цікавили не лише лінгвістів, а й літературознавців, адже вербалізація цього концепту присутня в літературі навіть більшою мірою.

“Аймай” (яп. 曖昧) – один із ключових принципів японського менталітету та літератури, на основі якого реалізується прагнення японців до безконфліктного, компромісного і гармонійного спілкування і який значною мірою був сформований під впливом дзен-будизму, відіграв велику роль в історії японської поезії, посприявши зародженню і розквіту жанру хайку (Аністратенко & Бондаренко, 2012, с. 14). Часто у середньовічних віршах лейтмотив невизначеності, посилення на сумнів у реальності здійснення того чи іншого вчинку, натяк на неможливість відрізнити дійсне від уявного був для японського поета способом уникнути прямих звинувачень. Тяжіння до концепту «невизначеності» в японській поезії відбулося ще за часів епохи Хейан, із виникненням принципу “йоджьо” (яп. 余情) – емоційний відгук, післясмак, натяк, недомовленість. Часто головну роль у реалізації цього прийому виконує безеквівалентна лексика, яка при перекладі вірша вимагає від перекладача розгорнутих детальних пояснень (Глускіна, 1967, сс. 9–105). Також йоджьо втілювалось у недосказанності, замовчуваності, яке оформлювалось “обірваними фразами” – “кугірі”. Обумовлена стислістю віршованого поля, ця сугестивна форма вираження стала невід’ємним елементом мікроформ (танка, хайку) в середні віки (Бороніна, 1978).

Концепт “невизначеності” в літературі може проявлятися таким чином:

1. Семантична поліфункціональність: слово або граматична структура одночасно мають декілька значень та використань.

2. Семантичне злиття – два або більше смислів зливаються в один.

3. Семантична синхронізація: дві ідеї, пов’язані контекстом, можуть бути виражені однією фразою чи словом.

4. Семантичне ускладнення: два або більше смислів висловлювання не узгоджуються між собою, але об’єднуються, щоб зрозуміти більш складний стан думок автора.

5. Евристична плутанина смислів: автор відкриває свою ідею в акті написання, бо не тримає все це у своєму розумі відразу.

6. Підґрунтя для створення семантичного конфлікту, наявність у тексті тавтологій, протиріччя або невідповідних тверджень: читач змушений вигадувати власні інтерпретації.

7. Семантичний розкол – два значення слова, два значення неоднозначності, є двома протилежними значеннями, визначається контекстом, щоб показати фундаментальний поділ у свідомості автора (Воробйова, 2017, с. 431 – 432).

Вербалізація концепту невизначеності в японських тривіршах хайку відбувається завдяки стислості лінгвістичного простору, яка створює позачасове, поетико-лінгвістичне поле. Головна тема класичних хайку – природа, круговорот пір року, поза цією теми хайку не існує. Квінтесенцією цієї теми є так зване “кіго” – “сезонне слово” (Аністратенко & Бондаренко, 2012, с. 64).

Отже, для “ідеального читача” (Еко, 1979), який вміє декодувати семіотичний шифр сезонних слів, тривірш буде розкриватись глибше, ніж для звичайного мовця, який володіє японською мовою.

Особливості японської мови не сприяли розвитку евфонії, рими і т.д., але все ж асонанси і алітерації знайшли досить велике поширення в поезії хайку. Наприклад, у вірші Рьокана

"留守のとに一人淋しきちり松葉 Скидає глицю, журичись, сосна перед дверима зачиненої хати" (Бондаренко, 2008, с. 127).

Сосна “松” відноситься до сезонних слів на позначення зими, тоді як зима, в свою чергу, в японській мовній картині світу асоціюється із старістю на смерть. Ієрогліф листя “葉” також використовується для позначення слова “言葉”. А сполучення “ちり松葉” (опавше листя сосни) може відповідати "останнім словам старої людини”. Тобто, для людини, яка не занурена в японську лінгвокультуру, картинка, яку зображує хайку Рьокана може навіяти зовсім інші асоціації, ніж японцю – “ідеальному читачеві”.

ЛІТЕРАТУРА

- Radden, G., & Dirven, R. (2007). *Cognitive English Grammar*. Amsterdam: John BenJamin's publishing company.
- Vorobyova, O. P. (2017) 'Haunted by ambiguities' revisited: in search of a metamodel for literary text disambiguation. *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow*, II (1), 428-496.
- Аністратенко, Л.С. & Бондаренко, І.П. (2012). *Словник японських літературознавчих термінів*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Бондаренко, І. П. (Ред.). (2008). *Рьокан. Вибрані поезії*. Київ: Грані-Т.
- Боронина, И. А. (1978). *Поэтика классического японского стиха (VIII-XIII вв.)* Москва: Наука.
- Глускина, А. Е. (1967). *К изучению древнего стиля японской поэзии (заметки о макуро-котоба)*. Москва: Народы Азии и Африки.
- Эко, У. (2007). *Роль читателя. Исследования по семиотике текста*. Санкт-Петербург: Симпозиум.

СЛОВОТВІРНА СИНОНІМІЯ У КОНТЕКСТІ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СИНЕРГЕТИКИ

Щигло Л.В.

Сумський державний університет

Дослідженню синонімії у різних мовах присвячено багато класичних наукових праць із лінгвістики, утім нас синонімія цікавить не просто як факт мови, а як одне із явищ, що сприяє розвитку мовної системи.

Синонімія – необхідне у мові явище, тому що вона є причиною дестабілізації мовної системи (Некпелова, 2014), а дестабілізація, у свою чергу, приводить до розвитку мови за рахунок збільшення у ній обсягу

інформації, оскільки “збільшення обсягу мови збільшує ентропію і, як наслідок, інформативність системи” (Некипелова, 2013).

Варто зазначити, що саме синонімічні відношення сприяють відкритості мовної системи, а це означає, що мова, як і всі інші відкриті системи здатна еволюціонувати до більш високої форми складності. На думку І.М. Некипелової, “синонімія закладається в мові, а випрацьовується практикою мовної комунікації” (Некипелова, 2015, с. 136). Синонімія – явище, що збільшує ентропію і в мовленні, і в мові. Збільшення ентропії у мові спричиняється: 1) необхідністю постійного вибору вживання у мовленні одного із синонімів; 2) недотриманням точного вживання мовних одиниць у мовленні, внаслідок чого у контексті відбувається розпад кодифікованої мовної синонімічної пари за рахунок появи нових контекстних умов (там само, с. 137). Поряд із цим збільшення ентропії у мові пов’язують із: 1) появою взаємозамінних одиниць, які не є необхідними в умовах функціонування системи; 2) принциповою можливістю розширення синонімічних відношень і продовженням синонімічного ряду, тобто збільшенням дестабілізації мовної системи; 3) ускладненням системи за рахунок входження в неї нових одиниць і реалізації нових зв’язків і відношень між цими одиницями; 4) реалізацією потенційних можливостей мови і розширенням її обсягу (там само).

Загалом синонімія сприяє: 1) більш влучному висловлюванню думок мовця; 2) розширенню обсягу мови за рахунок появи нових мовних одиниць (у тому числі запозичених); 3) семантичному і функціональному розшаруванню мовної системи за рахунок спеціалізації одиниць мови та розрізненню їх за рахунок семантичних розбіжностей і стилістичного маркування; 4) дестабілізації системи і зростанню ентропії; 5) зростанню інформації; 6) розвитку мовної системи та її еволюції до більш складних форм; 7) надає мові характеру системності (Некипелова, 2015, с. 143).

Система синонімів у свідомості індивіда постійно розвивається “за принципом незамкненості, відкриті системи, що взаємодіють із середовищем та отримують інформацію, здатні еволюціонувати” (Гураль & Богданова, 2008, с. 300).

Процес вибору синоніма – це процес подолання нестійкості системи, вибір “конструктивного” або “деструктивного” шляху (Ровинский, 2006, с. 163). “Конструктивний” шлях трактується як перехід системи до стійкого стану, із більш досконалим рівнем організації, тобто становлення нової якості системи, механізмом якого є самоорганізація. “Деструктивний” шлях пов’язаний із руйнуванням динамічної стійкості системи, що реалізується через досягнення повної рівноваги з навколишнім середовищем (Гураль & Богданова, 2008, с. 301).

Вважаємо, що в певних випадках система синонімів може розвиватися за деструктивним шляхом, тобто перебувати у відносному спокої та рівновазі, не збагачуючись новими елементами. Це може відбуватися за умови, якщо атрактор синонімічної системи (слово) перебуває у пасивному користуванні або не функціонує у повсякденному мовленні і рідко вживається, в такому випадку

кількість “притягнутих” елементів знижується і параметри порядку будуть відображати нечисленні сфери функціонування цього слова.

Отже, що синонімія загалом, і словотвірна синонімія зокрема є вагомими дестабілізуючими чинниками, оскільки поява синонімічних одиниць спричиняє ситуацію вибору однієї із них у мовленні, а власне їх наявність у мові позбавляє її однозначності.

ЛІТЕРАТУРА

- Гураль, С. К., & Богданова, О. Е. (2008). Синергетические аспекты лингвистического образования. В *Язык. Культура. Общение* (сс. 298–308). Москва: Гнозис.
- Зарифуллина, Э. Г. (2014). Язык и речь: база данных и информация. In: *Филологические науки. Вопросы теории и практики*, 11(1), 80–82.
- Некипелова, И. М., & Зарифуллина, Э. Г. (2013). Языковая система как естественная многоуровневая классификация высокой степени надёжности. *Современные исследования социальных проблем*, 6(26). DOI: <http://dx.doi.org/10.12731/2218-7405-2013-6-38>.
- Некипелова, И. М. (2013). Энтропия языковой системы как основной показатель её развития. *Современные исследования социальных проблем*, 12(32). DOI: <http://dx.doi.org/10.12731/2218-7405-2013-12-4>
- Некипелова, И. М. (2014). Механизмы организации и дезорганизации языковой системы. *Современные исследования социальных проблем*, 4 (36). DOI: <http://dx.doi.org/10.12731/2218-7405-2014-4-15>.
- Некипелова, И. М. (2015). Синонимия: языковая избыточность, энтропия, рост информации. *Современные исследования социальных проблем*, 10 (54), 134–148.
- Ровинский, Р. Е. (2006). Синергетика и процессы развития сложных систем. In: *Вопросы философии*, 2, 162–169.

ЯВИЩЕ СТРАТЕГІЧНОГО НЕПОРОЗУМІННЯ У ДИСКУРСІ

Юровських К.А.

Київський національний лінгвістичний університет

Комунікативна ситуація непорозуміння переважно характеризується застосуванням спільних кооперативних зусиль, спрямованих на відновлення траєкторії руху успішної комунікації. Втім, така ситуація може приймати і девіантні форми. Одною з таких форм є **стратегічне непорозуміння**, що направлене не на конвенційне подолання наявної проблеми, а на досягнення зовнішніх цілей комуніканта. Гамфріс-Джонс (1986) називає його також інтенційним, цей термін потім запозичує і Цанне (2000). Гінненкамп (2003) денотує непорозуміння контрпродуктивним, оскільки така ситуація завдає шкоди кооперації між мовцями (Гінненкамп, 2003). Як відомо, принцип

кооперації вимагає комунікативних внесків мовців, що підпорядковані спільній меті. У ситуації ж стратегічного непорозуміння така спільна мета відсутня.

Ключовою рисою стратегічного непорозуміння є його *інтенційність*. У контекстуальній моделі та ментальній репрезентації розуміння адресата й адресанта співпадають; проте за певних причин, обумовлених власними мотивами і цілями, після обробки інформації та оформлення дискурсивної реакції вербально експлікується неадекватне розуміння. А отже, спостерігаємо відхилення від традиційного протікання комунікативного процесу: невідповідність когнітивного сприйняття продемонстрованій дискурсивній реакції. Іншими словами, відбувається симуляція комунікативного непорозуміння.

Стратегічне непорозуміння має певні схожі риси з комунікативним саботажем. Уточнимо термін останнього: *комунікативний саботаж* – прийом мовленнєвого впливу, що виражає прихований опір і спрямований на ігнорування змістової частини висловлювання з метою ухилення від спілкування, перекручення або приховування інформації, що полягають, перш за все, в їхній усвідомленості та некооперативності (Андрєєва, 2013). Подібність двох явищ прослідковуємо у прихованні наміру та перекрученні інформації. В той час же, вони різняться: стратегічне непорозуміння керується широким спектром причин, тоді як ключові цілі саботажу – завершити комунікацію чи змінити тему розмови (Андрєєва, 2013).

Стратегічне непорозуміння приймає вербальну форму конвенційного комунікативного непорозуміння. Лише детальний розгляд і залучення контексту, особливо спостерігачами зі сторони, дозволяє виявити небажання адресанта визнати адекватне розуміння, оскільки це протирічить його стратегічній програмі. Причини такої поведінки адресанта можуть бути найрізноманітніші, все залежить від сформованої інтенції. Звернемось до дискурсивного прикладу:

(1) *Annie: Um, before the trip is officially over, are you sure there isn't anything else you wanted to maybe, like, ask me or whatever? I'll pop some champagne, or we could sit, or you could kneel, should that be more comfortable.*

Jake: Ugh, champagne? I don't know, What are we celebrating, how expensive that trip was? Hey-o! No, I'm exhausted, but you have at that champagne. Have it, girl.

Annie: I can't believe you didn't propose on this trip, Jake! There, I said it...

Jake: Will you marry me? (Casper & Gordon, 2014).

У цій ситуації Енні натякає Джейкові на те, що вона очікує пропозицію руки і серця. Вона вдається до перерахування ритуальних дій, що виконуються для освідчення (“ask me”, “pop some champagne”, “you could kneel”), застосування генералізацій (“anything else”, “whatever”), заповнених пауз хезитації (“um”), вставних лексем із значенням невпевненості (“maybe”, “could”). Дівчина сподівається, що її хлопець зрештою зрозуміє натяки та задовольнить її очікування. У свою чергу, Джейк розглядає шампанське як атрибут святкування їхньої відпустки та не бажає брати участь у святкуванні.

Утім, його поведінка є підозрілою: він сам задає питання й відповідає на нього, що показує його бажання закрити цю тему. Поведінка Джейка змушує Енні експліцитно висловити її побажання. Починаючи свою довгу промову, щоб виразити її невдоволення, дівчина повернута до хлопця спиною і не бачить, що він вже стоїть з обручкою. За задумом молодого чоловіка освідчення має бути неочікуваним, тому він і вдався до стратегічного непорозуміння, збив дівчину з пантелику та встановив бажаний порядок дій. Як тільки Енні повертається обличчям до Джейка, вона чує заповітні слова – “*Will you marry me?*”. Таким чином, стратегічне непорозуміння застосовано для приховання власних прагматичних цілей і досягнення їх пізніше згідно з планом.

Підсумовуючи, сформулюємо визначення терміну: **стратегічне непорозуміння** – це симуляція комунікативного непорозуміння зі сторони адресата для досягнення власних егоцентричних цілей і реалізації відповідних інтенцій, що переважно здійснюється за допомогою маніпуляцій із семантикою висловлення адресанта.

ЛІТЕРАТУРА

- Андреева, В. Ю. (2013). Коммуникативный саботаж в сопоставлении с языковым насилием, языковым сопротивлением, коммуникативной неудачей, манипуляцией и речевой демагогией. *Известия ЮЗГУ. Серия Лингвистика и педагогика*, 4, 65-71.
- Caspe, D. (Writer), & Gordon, S. (Director). (2014). Pilot [Television series episode] In D. Caspe (Producer), *Marry me* [Film]. USA: FanFare Productions, Shark vs. Bear Productions, Sethsquatch.
- Hinnenkamp, V. (2003). Misunderstanding: Interactional structure and strategic resources. In J. House, G. Kasper, & S. Ross (Eds.), *Misunderstanding in social life* (pp. 57-81). London: Longman.
- Humphreys-Jones, C. (1986). *An investigation of the types and structure of misunderstandings*. (Dissertation). University of Newcastle upon Tyne, Newcastle upon Tyne.
- Tzanne, A. (2000). *Talking at cross-purposes: The dynamics of miscommunication*. Amsterdam: John Benjamins.

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ НАЗВ МОБІЛЬНИХ ЗАСТОСУНКІВ

Юшак В.М.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Постійні процеси інформатизації та глобалізації сучасного суспільства, потреба вести активний спосіб життя і перебувати у постійному русі зумовлюють необхідність використання мобільних телефонів. Сучасні смартфони і, відповідно, мобільні застосунки є першими помічниками у

вирішенні різних нагальних справ, суттєво полегшують життя, допомагають зекономити кошти та час.

Спектр функціонального призначення мобільних додатків надзвичайно широкий, що засвідчує важливість мобільних застосунків у житті людини. Відповідно, назви мобільних додатків відіграють велику роль у процесі їх реалізації, розповсюдження, забезпечення користувачів інформацією про програмний ресурс.

У пропонованому дослідженні об'єктом аналізу є сучасні англомовні назви мобільних застосунків – результати інтелектуальної діяльності. Матеріалом дослідження слугували назви мобільних додатків, представлені у крамниці застосунків від Google Google Play.

Уважаємо, що англомовні назви мобільних застосунків уходять до складу ономастичного простору сучасної англійської мови й утворюють окрему ономастичну групу класу прагмонімів. Питання прагмонімів обговорено в працях К. Веркмана (1986), Н. О. Стадульської (2007), Т. А. Соболевої і О. В. Суперанської (2016). Окрім загальних прагмонімічних ознак (використання різних типів скорочень, аугментативних префіксів, оцінних прикметників, прийомів мовної гри), англомовним назвам мобільних додатків притаманна низка специфічних характеристик: описовість назв, наприклад, назва програми для вивчення англійської мови *Learning English With The New York Times*, зазначення типу програми, наприклад, у назві органайзера застосунків *App Organizer*, використання присвійних займенників, наприклад у назві молитовного додатку *My Prayer*, номінація через речення, наприклад, у назвах програм для GPS-навігації *iGO Navigation, Where Am I?*, додатка для незрячих *Be My Eyes*, функціонування у віртуальному просторі.

Аналіз засвідчив, що диференційними рисами групи англомовних назв мобільних застосунків є її відкритість, динамізм, висока швидкість оновлення, варіативність, відображення функцій програмних ресурсів.

Через аналіз смислового навантаження англомовних назв мобільних застосунків, а також прагматичного аспекту номінації мобільних програм було виокремлено й описано функції назв програмних продуктів. Назви мобільних застосунків реалізують такі функції:

- номінативну (називають програмний ресурс, наприклад, назва додатка для батьків, який визначає місцезнаходження дітей *Find My Kids*);
- функцію індивідуалізації (за допомогою назв користувачі відрізняють програму одного розробника від програмного продукту іншого, наприклад, назви додатків для знайомств *iDates, JustDating, Once, Matcher*);
- ідентифікувальну (виділяють мобільний застосунок серед програмних продуктів одного типу, наприклад, назва Інтернет-браузера *Google Chrome*);
- репрезентативну (представляють програми і слугують їх офіційними назвами);
- класифікувальну (класифікують ресурси за призначенням, наприклад, назва додатка для безпеки *Avira Antivirus Security*);

- рекламну (зацікавлюють користувача мобільного пристрою у властивостях додатка і в такий спосіб спонукають придбати його, наприклад, назва застосунка для захисту, очистки й оптимізації системи *Super Speed Cleaner*);
- атрактивну (фокусують увагу користувачів мобільних телефонів на програмі, наприклад, назва додатка для блокування небажаних дзвінків *Mr. Number*);
- персуазивну (виступають інструментом впливу на користувача, наприклад, назви музичного редактора *Best Mp3 Editor*);
- інформативну (включають інформацію про сферу застосування програм, їхні функціональні можливості, наприклад, молитовний додаток *Click to pray*);
- функцію персоналізації (створюють відчуття, що пропонуваній застосунок розроблений персонально для користувача, враховуючи особисті вподобання, наприклад, назва органайзера *My Notes*);
- функцію інтимізації (використання присвійних займенників *your, my* в назвах мобільних додатків – засіб апеляції до свідомості користувача, вони створюють атмосферу особистої участі; назва апелює до користувача, «наближає» програму до нього, залучає до взаємодії та спонукає до вибору цієї програми, наприклад, у назві застосунку для підтримки фізичної форми *My Diet Coach*);
- функцію створення іміджу (назва є першою інформацією, яку отримує користувач про мобільний застосунок);
- експресивну (сприяють установленню позитивного контакту з користувачем, залучають його до декодування назв мобільних застосунків, наприклад, назва додатку для інвестування *Acorns*);
- оцінну (містять позитивні конотації і характеризують об'єкт номінації з найкращого боку, наприклад, назва пакета додатків для розваг *Amazing Vox*).

Результатом реалізації окреслених функцій є швидке поширення назв мобільних застосунків серед користувачів, їх легке запам'ятовування. З метою створити успішну назву розробники програмного забезпечення для мобільних пристроїв використовують різні графічні, фонетичні, словотворчі, стилістичні, граматичні засоби для привернення уваги користувачів та створення позитивного враження про застосунок.

ЛІТЕРАТУРА

- Веркман, К. Дж. (1986). Товарные знаки: создание, психология, восприятие. Москва: Прогресс.
- Соболева, Т. А., & Суперанская, А. В. (2016). Товарные знаки. Москва: Ленанд.
- Стадульская, Н. А. (2007). Ассоциативная основа воздействующей функции эффективных товарных знаков. Известия высших учебных заведений. Поволжский регион. Серия: Гуманитарные науки, 4, 82-88.
- Google Play. Retrieved from: <https://play.google.com/store>

ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Янішевська З.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Сьогодні, за умов формування Європейського виміру, коли відбуваються значні політичні, соціальні, культурні, наукові й технологічні зміни в суспільстві, система освіти відіграє значну роль як соціальний інститут: вона сприяє науковому, освітньому, технологічному прогресу, розповсюджує знання й інформацію серед населення, допомагає соціалізації нових поколінь, формує еліту та лідерів держави. Україна вбачає свій розвиток у межах інтеграції у Європейську спільноту, орієнтуючись на основні європейські цілі (науковий і технологічний прогрес, свобода, безпека без внутрішніх кордонів, мир, рівний доступ до якісної освіти будь-якого рівня) та цінності (толерантність, справедливість, солідарність, права людини та ін.) Ці цінності та благополуччя громадян Європейського Союзу є невід'ємною частиною європейського способу життя, і сьогодні Україна намагається бути повноправним учасником процесу Євроінтеграції.

Болонський процес бере початок у 1986 р., коли виникла ідея створити унікальний освітній простір у Європі. Найстаріший у Європі Болонський університет (в італійському місті Болонья) запропонував усім європейським університетам прийняти Велику університетську хартію (Magna Charta Universitatum). У 1988 р. цей документ був підписаний ректорами 80 університетів. У 1999 р. у Болоньї відбулася конференція, на якій 29 міністрів освіти з європейських країн прийняли Болонську декларацію, отже, створення унікального Європейського простору вищої освіти (ЕНЕА – European Higher Education Area) називається Болонським процесом. Основною метою цього процесу є консолідація зусиль наукових і освітніх кіл та урядів Європи для того, щоб значно покращити конкурентноспроможність європейської системи науки й вищої освіти у глобальному вимірі (Dakovska, 2016).

Україна приєдналася до Болонського процесу в 2005 р. на конференції в Бергені (Норвегія). Болонський процес передбачає проведення наступних реформ:

- перехід до трьохступеневої системи вищої освіти (bachelor, master, PhD);
- lifelong learning – навчання протягом життя, гнучкі можливості для одержання освіти, які дозволяють поєднувати роботу і навчання, полегшують доступ до вищої освіти людям різного віку;
- розвиток, запровадження і визнання спільних освітніх програм і дипломів, виданих університетами-партнерами;
- визнання ступенів, одержаних в інших країнах;
- мобільність у межах і поза межами Європи.

За останні роки Україна пройшла складний і відповідальний шлях, щоб приєднатися до Європейського простору вищої освіти (ЕНЕА). У рамках

впровадження Болонських стандартів для визнання українських дипломів про вищу освіту в Європі й забезпечення мобільності студентів у 2009 р. Міністерство освіти і науки України запровадило European Credit Transfer System (ECTS), а також додатки до дипломів європейського зразка в університетах України. Ці додатки видаються двома мовами – українською та англійською усім студентам, які успішно закінчили вищі навчальні заклади, і відповідають європейським зразкам. Вони потрібні для міжнародного визнання ступеня, одержаного студентом, та його подальшого навчання чи роботи в Європі.

1 липня 2014 р. Верховна Рада України більшістю з 276 голосів прийняла новий Закон України “Про вищу освіту”, який визначає принципи і засоби реалізації державної політики щодо вищої освіти, стандарти освіти, процедури ліцензування для вищих навчальних закладів та акредитації для спеціальностей. Згідно цього закону, рівні акредитації вищих навчальних закладів будуть відмінені, академічна та перша наукова ступінь – доктор філософії – буде введена, а також будуть створені Національна агенція з якості вищої освіти та незалежні агенції з оцінювання якості вищої освіти.

У 1993 р. Україна також приєдналася до програми TEMPUS (Trans-European Mobility Programme for University Studies), яка встановлює зв’язки та розширює обмін знаннями між університетами Східної та Західної Європи. TEMPUS започаткувала значні зміни у сфері вищої освіти – сприяла реструктуризації існуючих закладів, ввела оновлені навчальні програми, які відповідають вимогам ринку праці в Україні. Викладачі вищих навчальних закладів України підтверджують, що співпраця з європейськими колегами покращила якість навчання, дала можливість набути нові знання, запровадити нові методи викладання та оцінювання знань.

Отже, участь України в Болонському процесі має фокусуватися на набутті та розвитку нових якісних рис та поєднанні їх з найкращими традиціями національних стандартів. Метою цього процесу має бути створення можливостей для покращення освітньої системи та розвитку гармонійних відносин у суспільстві в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

- Analytical Data. Access mode: <https://www.tempus.org.ua/...vyshcha-osvita-ta-bolonskyj-p>.
- Bologna process in Ukraine. Study in Ukraine! Access mode: <https://toget.education/bologna-process-in-ukraine/>.
- Dakovska D. (2017). Competitive Universities? The Impact of International and European Trends on Academic Institutions in the ‘New Europe’. *Central and Eastern European Higher Education*, 16 (5), 588-604.
- Observatory Magna Charta Universitatum. Access mode: <https://www.magna-charta.org/>.

The Law of Ukraine “On Higher Education”. The Verkhovna Rada of Ukraine; Law of 01.07.2014 № 1556-VII. Available at: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

Zgurovsky, M. (2016). *ECTS – the structural reform of higher education in the European space*. Available at: kpi.ua/en/node/7340.

ДІАЛОГ ЯК УМОВА АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Янчук О. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Специфіка іноземної мови як навчального предмета полягає у безпосередньому спілкуванні студента з викладачем або іншими студентами. Це спілкування, особливо при застосуванні комунікативного підходу до навчання іноземної мови, за своєю суттю є діалог між учасниками навчального процесу.

Для діалогів, як відомо, важлива не лише точність висловлювання, а також і вживання доречної форми в певному соціальному контексті. Студенти повинні чітко уявляти, хто з ким говорить, про що говорить, з якою метою, де і коли, а також знати, як будується діалог, якими фразами його починають, продовжують, завершують, якими стратегіями користуються мовці при обговоренні для того, щоб їхні спроби спілкування досягли бажаного результату.

Діалог як форма навчального спілкування універсальний – його спрощена форма може застосовуватися на етапі, коли рівень мовної підготовки студентів невисокий. Для спілкування студентів з високим рівнем мовної підготовки діалог також є природнім. У діалозі задіяний весь спектр засобів спілкування – як вербальних, так і невербальних (пози, жести, міміка, інтонація, погляди тощо).

Діалог як активний метод навчання має ряд переваг перед іншими методами. Жирар (1976) виділив наступні переваги діалогу:

1) з погляду психології: “використання діалогів, особливо якщо ситуація моделюється із залученням зорової наочності, дозволяє звести до мінімуму мовну інтерференцію”, “метод подачі матеріалу в діалогах сприяє розвитку особистої активності студента”;

2) з погляду педагогіки: “слід визнати, що викладання іноземної мови методом подачі матеріалу в діалогах вже довело свої переваги ... Студенти, особливо ті, хто лише починає вивчати іноземну мову, горять бажанням говорити цією мовою”;

3) з погляду лінгвістики: “головною метою є усне мовлення, правила якого відрізняються і які часто є простішими, ніж правила писемного мовлення” (Жирар, 1976, с. 426).

Таким чином, цінність діалогічних завдань полягає в тому, що вони сприяють “розвитку особистої активності студента” (Жирар, 1976), підвищують мотивацію до вивчення мови, допомагають розвитку усного мовлення.

Навчання діалогічному спілкуванню студентів юридичних спеціальностей – необхідний процес, оскільки саме діалог, на нашу думку, допоможе студентам активізувати пізнавальну діяльність: розвинути мислення (діалогічне, логічне, критичне), пам'ять, сприйняття та уяву. Окрім того, діалог дозволить студентам в достатній мірі оволодіти: а) культурою повсякденного і професійного спілкування; б) формулами привітання, ввічливості тощо; в) граматичними структурами; г) професійною лексикою.

Оволодіння системою діалогічного навчання дозволить студентам отримати навички спілкування в професійному середовищі. Розігрування ситуативних діалогів ставить студентів в такі ситуації, вирішення яких допоможе студентам відчувати себе фахівцями, які спілкуються іноземною мовою.

В процесі спілкування діяльність говоріння, що є частиною складного інформаційного процесу, тісно пов'язана з діяльністю слухання. Отже, для вдалого діалогу іноземною мовою необхідно володіти не лише навичками говоріння, а й аудіювання. В іншому випадку, діалог не відбудеться. Двобічність діалогічного спілкування проявляється в тому, що, з одного боку, увага кожного з партнерів направлена на сприйняття і розуміння іншого партнера, а з іншого – на підготовку та породження відповідної репліки.

Е. М. Розенбаум (1975) розрізняє природний діалог як природний акт комунікації і навчальний діалог як навчальний акт комунікації. На його думку (1975), навчальний діалог, що побудований на стрижневих компонентах діалогічного мовлення навчального характеру, дає вихід в природний комунікативний акт, тобто в природний діалог, побудований на компонентах природного діалогічного мовлення.

Наша задача при розробці та впровадженні в навчальний процес технології навчання діалогу – домогтися того, щоб “навчальний” діалог на початкових стадіях навчання діалогічного мовлення переріс на заключній стадії в “природний” діалог. Для реалізації даної мети необхідно створити умови, виявити ситуації, максимально наближені до майбутньої професійної діяльності студентів. У студентів має бути відчуття, що дана ситуація, яка відтворена в діалозі, цілком можлива в реальності.

Застосування діалогу дає можливість диференційованого підходу до процесу навчання і дозволяє виходити не з загальних вимог, а з реального рівня кожного студента і вибрати індивідуальні методи та засоби активізації пізнавальної діяльності.

Наша задача – створити технологію навчання діалогу студентів юридичних спеціальностей з метою активізації пізнавальної діяльності та оволодіння студентами комунікативної компетенції для побутового та професійного спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

- Жирар, Д. (1976). *Диалог: за и против*. В Н. Беляева (Ред.), *Методика преподавания иностранных языков за рубежом* (Вып. 2, Т. 2, сс. 422-433). Москва: Прогресс.
- Розенбаум, Е. М. (1975). *Основы обучения диалогической речи на языковом факультете в педагогическом вузе: учебно-методическое пособие*. Москва: Высшая школа.

RENDERING NOMINATIONS OF NONVERBAL COMMUNICATION IN TRANSLATION: A LINGUISTIC AND CULTURAL ASPECT

Alimova A.Yu.

Kyiv National Linguistic University

Nonverbal communication has always been an integral part of human existence, but it was only in the second half of the 20th century that the science about it took shape. It is nowadays commonly referred to as “nonverbal semiotics” (Крейдлин, 2002, p. 6) and has recently begun to be studied from the linguistic perspective. However, the translational aspect of nonverbal communication remains mostly unexplored. Effective techniques of translating means of nonverbal communication in fictional texts have not been fully defined yet and require thorough research.

Rendering nominations of nonverbal communication in translation needs careful consideration of possible divergences between the source culture and the target one. According to R. Birdwhistell (1970), nonverbal behaviour is to a great extent conditioned by the society in which one grows up. A child learns gestures and other means of nonverbal communication the same way it learns its native tongue. Thus, the society can shape one’s model of conduct so as to make it predictable (p. 6).

Paul Ekman (1977), an American anthropologist, analysed video recordings of American and Japanese students watching documentaries with unpleasant and disturbing content. Without supervision, both groups exhibited identical facial expressions. When the participants were joined by some of the lecturers, however, their reactions began to differ. The Americans did not indicate any change in their behaviour, whereas Japanese students became much more reserved in the presence of authority figures, demonstrating more subdued facial reactions. Therefore, Ekman suggested that the emotions people experience in response to certain stimuli are universal, but the degree of their expression is to a large extent conditioned by cultural norms (p. 100). Culturally marked divergences in the appropriate models of nonverbal behaviour are often manifested in fiction, and must be translated in a way that would be adequately perceived by the readers.

Moreover, in different cultures, the same gesture can mean different things, and different kinemes can be used to convey the same message, thus creating “cross-cultural nonverbal homonymy” and “cross-cultural nonverbal synonymy” respectively (Серякова, 2013, с. 125). As an example of the former, a hand gesture

of folding one's fingers into a fist and extending the little finger towards one's interlocutor in Ukraine is used jokingly in informal situations as a "let's make up after an argument" sign, while in the English-speaking countries it has a different – albeit similarly light-hearted – meaning: it is used to make promises and is commonly referred to as "the pinky swear". In addition, in Turkey this hand movement would have a completely unrelated meaning: it is made to bet on something (Сарыгёз, 2018, с. 84). Raoul Weston La Barre (1972), a distinguished American anthropologist, describes several examples of cross-cultural nonverbal homonymy in his paper *Paralinguistics, Kinesics, and Cultural Anthropology*. For instance, he compares the following gestures: "In a restaurant, an American raises a well-bred right forefinger to summon a waiter. To express 'come here!', a Latin American makes a downward arc with the right hand, almost identical with an American jocular gesture of 'go away with you!'" (p. 202). Such variations of nonverbal communication means in different cultures pose a significant challenge for a translator, who is expected to possess extensive background knowledge in order to correctly interpret the gesture in the source text.

Furthermore, interpretation of nonverbal communication means in fiction is only the first stage of translation. After it is completed, the translator has to convey the interpreted meaning to the reader. At this stage, it is necessary to decide whether to prioritize the source language or the target one, or to "adapt the original to certain pragmatic requirements" (Некряч, Чала, 2008, p. 13). Different approaches to translation advocate the use of different strategies. The communicative approach, which regards functional equivalence as the highest priority, would implement domestication by substituting the means of character's nonverbal behaviour with their equivalents in the target culture. On the other hand, the semantic approach might favour the use of foreignization as a way to preserve specific features of the source text and acquaint the reader with the source culture. Finally, a translator might choose to merge the two strategies in order to develop a unique approach which would best serve to uncover the potential of nonverbal communication in a particular text.

LITERATURE

- Birdwhistell, R. (1970). *Kinesics and Context: Essays on Body Motion Communication*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Ekman, P. (1977). Facial expression. In A. Siegman & S. Feldstein (Eds.), *Nonverbal Behavior and Communication* (pp. 97–116). New Jersey: Lawrence Erlbaum Association.
- La Barre, R. (1972). *Paralinguistics, Kinesics, and Cultural Anthropology*. In T. A. Sebeok, A. S. Hayes, M. C. Bateson (Eds.), *Approaches to Semiotics: Cultural Anthropology, Education, Linguistics, Psychology; Transactions of the Indiana University Conference on Paralinguistics and Kinesics* (pp. 191–220). The Hague; Paris: Mouton & Co.
- Крейдлин, Г. Е. (2002). *Невербальная семиотика: Язык тела и естественный язык*. Москва: Новое литературное обозрение.

- Некряч, Т. Є., & Чала, Ю. П. (2008). *Через терени до зірок: труднощі перекладу художніх творів*. Вінниця: Нова книга.
- Сарыгёз, О. В. (2018). Жесты как невербальные лакуны и сопровождающие их устойчивые выражения (на материале турецкого языка). *Вестник Адыгейского государственного университета*, 1, 81–86.
- Серякова, І. І. (2013). Семіозиз невербальних знаків комунікації. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія*, 16(2), 121–126.

ZU EINIGEN ASPEKTEN DER KOGNITIVEN UND SPRACHLICHEN GESTALTUNG

Bezmertna I.Ju.

Kyjiwer Nationale Linguistische Universität

Jeder bewusst gestaltete und in schriftlicher Form festgehaltene Text, der zielgerichtet eine kommunikative Aufgabe erfüllen soll und dementsprechend das kommunikative Bedingungsgefüge optimal zu berücksichtigen hat, ist das Ergebnis eines komplizierten kognitiv-sprachlichen Prozesses. Die erfolgreiche Lösung dieser Problematik kann nicht allein durch linguistische Fragestellungen herbeigeführt werden, sondern Aspekte der Psycholinguistik und kognitiven Linguistik müssen vor allem umfassend berücksichtigt werden (Brandes, 2004).

Wir verstehen diesen Texterzeugungsprozess als einen mehrfach gegliederten Auswahlprozess, der auf der Grundlage des Kommunikationsbedürfnisses und der Kommunikationsbedingungen erfolgt, und unterscheiden folgende drei Phasen:

1. den denotativen Auswahlprozess
2. den kompositionellen Auswahlprozess
3. den linguistischen Auswahlprozess

In allen drei Auswahlprozessen werden Prinzipien sichtbar, die herauszuarbeiten und zu verallgemeinern unsere Aufgabe ist.

1. Der denotative Auswahlprozess

Unter der Voraussetzung, dass jeglicher Beschäftigung mit einem Problem bzw. einem Text eine gesellschaftlich begründete oder begründbare Ziel- und Aufgabestellung zugrunde liegt, gilt die erste Frage dem WAS einer Darstellung.

Erstes Prinzip: Umfassende Kenntnis und richtige Analyse der objektiven Realität

Das erste Prinzip eines kognitiven und sprachlichen Gestaltens ist die allseitige Erfassung eines Sachverhalts als Abbild der objektiven Realität. Dabei sind die faktologischen Erhebungen immer kritisch.

Zweites Prinzip: Nutzung des erkannten Sachverhalts für die kommunikative Aufgabenstellung

Dieses Prinzip ist der eigentliche Kern jeder produktiven gedanklichen Arbeit. Aus der aktuellen Aufgabenstellung ergibt sich die Notwendigkeit, aus der umfassend

erkannten objektiven Realität auszuwählen und diese Elemente der Wirklichkeit entsprechend dem strategisch-kommunikativen Ziel zu akzentuieren.

2. Der kompositionelle Auswahlprozess

Am Ende des denotativen Auswahlprozesses steht der Gedanke als Gegenstand einer Mitteilung. Es ist zu entscheiden WIE, in welcher Weise die ausgewählten Stoffelemente durch Anwendung der gewiesenen Kommunikationsverfahren zu einem Kommunikationsplan, zu verarbeiten sind.

Drittes Prinzip: Gedankliche Diskursivität

Die Forderung nach Verwirklichung dieses Prinzips ergibt sich aus unserer Gewohnheit zum Denken in Abläufen und Zusammenhängen. Dabei soll betont werden, dass neben der Überzeugungskraft des ausgewählten Denotats (des neuen Gedankens) vor allem der Komposition des Textes, d.h. dem Kommunikationsplan, entscheidende Bedeutung zukommt.

Viertes Prinzip: Optimaler Ausgangspunkt

Auf Grund des Prinzips der Diskursivität ist der Ausgangspunkt einer Gedankenkette entscheidend für den weiteren Ablauf der Gedankenentwicklung. Es wird von den individuellen Fähigkeiten und Fertigkeiten des Textproduzenten abhängen, diese beiden Prinzipien mit der größten Wirkung auf den Textempfänger miteinander zu vereinen.

Fünftes Prinzip: Aktivierende Argumentation

Dieses Prinzip zielt auf den Leser als Kommunikationspartner. Die Aktivierungsfunktion dieses Prinzips wird vor allem im Kompositionsdetail wirksam, z.B. in der Anwendung spezifischer Kommunikationsverfahren (Schmidt & Harnisch, 1974) und in der Methode des Darlegens.

Sechstes Prinzip: Beschränkung in der Ausführlichkeit

Bei diesem Prinzip handelt es sich um den Grad an Vollständigkeit, mit dem das ausgewählte Denotat dargestellt werden soll. Sicher spielen dabei subjektive Faktoren eine Rolle; die kommunikative Aufgabe (Absicht) muss aber stets die Dominanz haben.

3. Der linguistische Auswahlprozess

Beim linguistischen Auswahlprozess, der eigentliches Kernstück der modernen Stilistik ist, geht es um das WIE durch das konkrete sprachliche Detail.

Siebtes Prinzip: Fasslichkeit und Verständlichkeit

Aus der kommunikativen Bestimmung des Textes leitet sich zwangsläufig die Forderung nach Fasslichkeit und Verständlichkeit des Textes ab, die eine nahezu untrennbare Einheit bilden.

Achstes Prinzip: Rationalität und Emotionalität

Das rationale und das emotionale sprachliche Gestaltungsprinzip ist nicht zu trennen. Das Rationale und Emotionale bildet wirklich eine Einheit und zwar nicht nur in den polemischen Schriften, obwohl es auch häufig in den Schriften – gegenstandsbedingt – unterschiedliche Grade der Expressivität gibt (Kirchgäßner, 1971).

In gleicher Weise gelten für die sprachliche Gestaltung noch weitere Prinzipien, die in Alternative auftreten und in der Fachliteratur genauer untersucht sind.

LITERATUR

Брандес, М. П. (2004). *Стилистика текста*. Москва: Московский университет “Книжный дом”.

Vgl. Schmidt, W., & Harnisch, H. (1974). Kommunikationspläne und Kommunikationsverfahren. *Linguistische Studien*, 8, 31-49.

Vgl. Kirchgäßner, W. (1971). *Probleme der Einheit von Rationalem und Emotionalem im Erkenntnisprozess*. Berlin: Akademie-Verlag.

CÁDIZ EN LA POESÍA ESPAÑOLA: ASPECTO ESTILÍSTICO

Bobchynets L. I.

Universidad Nacional Lingüística de Kyiv

La belleza de Cádiz está descrita en poesías de los poetas españoles de diferentes épocas que admiraban sus paisajes y la naturaleza (Miguel de Cervantes, Rafael Alberti, Antonio Pardal, Fernando Villalón, José María Pemán, Manuel Machado, Fernando Quiñones, Juan Ramón Jiménez, etc.). Las poesías reflejan la cultura, historia y geografía de Andalucía percibidas por el poeta, expresados de manera particular del autor, ya que los sentimientos relacionados al lugar son individuales, el paisaje descrito en la poesía también es único. Cádiz es una ciudad antigua, trimilenaria con rica historia y cultura. Siendo el puerto en el océano Atlántico Cádiz era el centro de comercio, religión, carnaval y recreación. Los poetas llaman la ciudad de Cádiz *señorita del mar*, *novia del aire* (J. M. Pemán), *tacita de plata*. Los estudios de las poesías consagradas a Cádiz, sus contenidos históricos y semánticos están representados en la obra de Ana Sofía Pérez-Bustamante Mourier “*El Reino que estaba para mí*”: Cádiz en la poesía hispánica del siglo XX (y XXI) (Pérez-Bustamante Mourier, 2013).

La playa gaditana más famosa y pintoresca rodeada por los Castillos de San Sebastián y de Santa Catalina, es La Caleta. Analicemos la poesía de Fernando Villalón dedicada a La Caleta, describiendo su preciosidad y belleza:

*Qué hermosa eres La Caleta,
Qué bonita está esta tarde,
un lujo para la vista
de quien pueda contemplarte.*

*Y esa brisa marinera,
que va perfumando el aire.*

*Cuando paseo por tu orilla,
se calman todos mis males,
porque te quiero Caleta,
desde el mismo día y hora,
en el que me parió mi madre.*

*Qué bonita eres Caleta,
sueño con solo mirarte,
y una barquita preciosa,
se mece entre tu oleaje,
deja que el viento la lleve,
y que la mezan las olas,
y que la escolten los peces,
y le canten las sirenas,
por tanguillos y soleares.
Qué bonita eres, barquita,
qué alegría me da verte,
qué hermosa que se te ve,
entre esas aguas tan verdes.*

*Barquita de mi alegría,
barquita de mis amores,
cuanto más te balanceas,
más se te ven tus colores (Villalón, F., 2010).*

El autor apela a La Caleta como al ser vivo componiendo su poesía en la forma del diálogo con la playa. La Caleta, la barquita se personifican por el poeta que expresa su admiración por la belleza de las vistas magníficas del océano que estilísticamente se revela en el uso de los epítetos con la evaluación positiva: *hermosa, bonita, lujo para vista, preciosa*. Las metáforas *barquita de mi alegría, barquita de mis amores* son recursos expresivos para describir los sentimientos del poeta que está contemplando el paisaje marítimo. Las peculiaridades fonéticas de expresividad son el ritmo, la rima, aliteración, asonancia: *Qué bonita está esta tarde, Y esa brisa marinera*. Los recursos sintácticos de expresividad son: 1) la repetición: *Qué hermosa eres La Caleta, Qué bonita eres Caleta, Qué bonita eres, barquita*; 2) el paralelismo: *y que la mezan las olas, y que la escolten los peces, y le canten las sirenas*. La personificación se expresa por la apelación a la playa y a la barca como a los seres vivos: *Qué bonita eres Caleta, sueño con solo mirarte*. El poeta trata de tú a la playa y habla con ella como si fuera un ser vivo, expresando su admiración y amor.

La bella playa de La Caleta era y sigue siendo musa para muchos poetas que describen su hermosura impresionante. Las peculiaridades estilísticas de las poesías consagradas a la ciudad de Cádiz se revelan en el uso de la rima, el ritmo, la repetición, epítetos y metáforas del autor, la apelación a la ciudad como a un ser vivo (personificación).

La perspectiva de los estudios poéticos reside en el análisis estilístico de las poesías dedicadas a las ciudades y los pueblos de Andalucía y otros lugares de España. Merecen el estudio especial las traducciones de las poesías, sus peculiaridades de transmisión en otras lenguas del contenido, la emoción, las imágenes, conservando la forma, el ritmo, la rima, sobre todo, el espíritu o el alma del poema.

LITERATURA

- Pérez-Bustamante Mourier, A. S. (2013). “*El Reino que estaba para mí*”: Cádiz en la poesía hispánica del siglo XX (y XXI). Retrieved from http://revista.raha.es/13_ingreso01.pdf
- Villalón, Fernando. (2010). *Qué hermosa eres La Caleta*. Retrieved from <http://poesiasdelagaditana.blogpost.com/2010/11/poesia-a-la-caleta-de-cadiz.html>

CONFLICT-MANAGEMENT STRATEGIES IN FICTIONAL DISCOURSE

Chernenko O.V.

Kyiv National Linguistic University

The conflict communication is characterized by an ability to use constructive strategies to resolve conflicts. Either productive or counterproductive conflict strategies are realized in the successive stages of its development, which generally comprise at least five phases of its development, such as: latent phase, the emergence of real contradiction between different values, interests and needs of communicants, the object of conflict is hidden and becomes apparent only on the second phase of conflict interaction development – the incident as the first collision of communicants, expressed verbally or with the help of non-verbal means of communication; initiation or escalation phase – the strengthening of opponents collision, intensified by different carries of conflict meaning, such as negative, emotional, evaluative vocabulary, utterances, expressing threat, order, accusation etc., the peak of conflict, its culmination is realized on the next stage, when communicants consider the opportunity to resolve the conflict, either in constructive or destructive way; conflict settlement phase, which is defined as conflict termination, cessation of conflict verbal or non-verbal actions, resulted in elimination, settlement, waning or resolution of a conflict communicative situation (Черненко, 2008).

Conflict conversational strategies may be realized on different stages of conflict discourse development, which reflects the difference between a competitive and cooperative conflict orientation, when the communicant chooses to demonstrate a willingness to resolve a conflict in a mutually satisfactory way, or must defeat the other party in order to attain victory. Conflict-handling modes are reflected in conversational strategies with one of two perspectives: competition or cooperation.

Conflict-management strategies in fictional discourse are presented in the following five main strategies, characterizing the illocutionary force and perlocutionary effect on the speaker, while the communicants condemn or perceive the other person's position: 1) competing, the counterproductive conflict strategy, when a person defends the position, which he believes to be correct, or simply tries to beat the other side, 2) avoiding, the counterproductive conflict strategy, postponing an issue until a better time or simply withdrawing from a conflict situation, 3) accommodating, the counterproductive conflict strategy, yielding to another's point

of view, 4) compromising, the productive conflict strategy, the option of assertiveness, seeking a quick solution in the middle ground, 5) collaborating, the productive conflict strategy, which requires developed conflict resolution skills based on mutual willingness to resolve a conflict (Gamble, 2012).

To illustrate the productive conflict-management conversational strategy let us consider the following example:

“Listen, David,” she said briskly. “Let’s stop arguing. I want to talk about the girls. You’re going to have to be in touch more frequently, and you’ve got to come to visit them soon,” she added firmly. “Robin is taking the separation very badly and needs to see you.”

“They can come to London next weekend,” he said.

“They bloody well won’t,” Isabel said immediately. “I can’t afford the plane fare for both of them and, even if I could, I don’t want them travelling on their own. Naomi’s too young. Be realistic, will you?”

“OK, OK. I’ll come the weekend after next. The good news is I’ve managed to get enough money to pay off the mortgage arrears and the building society isn’t going to repossess The Gables. Isn’t that great?”

Isabel was stunned. They still owned the house all? That was fantastic. (Kelly, 171).

Pragmatic markers, which serve to define the conflict resolution phase, are reflected verbally and signal the speaker’s potential communicative intention to resolve the conflict situation. They are represented in author’s narrative, in the utterances, expressing promise, apology, defense, summarizing utterances *Let’s stop arguing, be realistic, will you?, OK. I’ll come the weekend after next* etc.

The conflict-management compromising strategy is realized on the final phase of conflict interaction, when parents decided to make a compromising decision about the future of their children. The mutual goal is achieved by the definite set of tactics, such as explaining, compromising tactics, argumentative expressions *Robin is taking the separation very badly and needs to see you, let’s stop arguing. I want to talk about the girls* performative utterances, commissives *I’ll come the weekend after next*.

Therefore, the conflict-management strategies in fictional discourse vary from constructive, or productive, to destructive or counterproductive conversational strategies, depending on one of two orientations or perspectives: cooperation or competition, reflecting either assertiveness or non-assertiveness as the main types of communicative behavior. The main conversational strategies realized in conflict communication are competing, accommodating, avoiding, compromising and collaborating. The conflict conversational strategies, both constructive and destructive, are realized through the set of communicative tactics, such as approval, explaining, apology, defense, argument, regret and others.

LITERATURE

Gamble, T. K. (2012). *Communication works*. New York: Random House.

Kelly, C. (1998). *She’s the one*. London: Headline.

Thomas, K. W. (1990). *Thomas-Kilmann conflict mode instrument*. New York: XICOM.

Черненко, О. (2008). *Лінгвокогнітивні та прагматичні особливості дискурсивного втілення завершальної фази конфліктної взаємодії (на матеріалі англомовної прози ХХ століття)*. (Дис. канд. філол. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.

DIALOGIC DISCOURSE: A METACOMMUNICATIVE APPROACH

Chkhetiani T.D.

Kyiv National Linguistic University

In the course of interaction the structure of any dialogic discourse is shaped and regulated by participants (Кравченко, 2017), both active and passive, i.e. those who tend to be listeners rather than speakers and who instigate speakers to further talking. Alongside determined norms and conventions of speaking, discourse syntax, thematic integrity and the type of discourse, metacommunicative units are of crucial importance as far as they fulfill a regulative function aimed to organize the interaction in such a way that it will run smoothly from the beginning till the end and have a positive perlocutionary effect.

The *object* of the discussion in this paper is English dialogic discourse of interlocutors within the frame of a daily conversation, and the *subject* of the discussion is a metacommunicative aspect of interaction, or otherwise, metacommunication which helps to provide a discursive and conversational syntax upon which the interaction is built.

Interactional metacommunication is pragmatically and conversationally related in that both pragmatics and conversational analysis are concerned with arrangement of communication contact with the focus on the establishment, maintenance and termination of talk, turn-taking system, self- or other-repair (self-/other-editing), topic selection or transitions from topic to topic (more often than not, they are unlinked topic “jumps”), hesitation and pause-filling, overlapping, gap bridging, etc. Here, the role of metacommunicative verbal and nonverbal means cannot be overappreciated as they best serve a purpose of integrity and effectiveness of co-participants’ speech behaviour in their efforts to build up a mutually successful dialogue.

It is obvious that the system of English as of any other language possesses a repertoire of specific language means which are assigned to perform a regulative metacommunicative function. Hence, a metacommunicative approach to the analysis of dialogic discourse aims to explore interlocutors’ techniques manifested by these metacommunicative means / markers. Here belong a number of linguistic items which are by and large purposefully employed to maintain contact. This is one of their particular features. Among others, is a partial or complete desemantisation of metacommunicative markers due to their routine formulaic character. This particularly refers to routine formulas of greeting and parting (pragmatically meaningful only in case of their absence), as well as to pragmatic particles like *you*

know, you see, I say, numerous contact maintaining questions, which do not request for clarification but ask to share the speaker's point of view instead, thus showing solidarity and cooperation. To the category of metacommunicative questions belong greetings *How do you do? How are you? How are you going on?* etc., including greetings of surprise: *Where did you spring from?* (J. Dailey), *Hasn't it been ages since I saw you last?* (E. Goffman), tag-questions (*She is so cool, isn't she?* (J. Dailey)), rhetorical questions (*Can a man of any sanity do so? Can we say in these days who is mad and who is sane?* (M. Berman)), echo-questions – actually requests for repetitions (*A: The Browns are emigrating. B: They are emigrating?* (G. Leech)), intriguing questions (*Oh, guess what? Hhm, y'wanna know who I got stoned with a few weeks ago?* (A. Terasaki)), verifying questions (*Are you sure of what you say? Can it really be so?* (G. Kaufman)), feed-back (check) questions (*Can you hear me well from over there or shall I speak up?* (E. Albee)), ego-centric questions (reflective questions in terms of other scholars (Падучева, 1985), i.e. those questions which the speaker asks himself and is the only one who is able to answer them as far as they are personally related to the speaker's inner feelings, his attitudes, likes and dislikes, facts from his private life and experience: *Do you think I love it? D'you know what I have to confess to you?* (J. Dailey). By and large, they serve either as attention-getters or as markers sharing common ground with co-participants.

Metacommunicative markers are widely used in turn-taking (Чхетіани, 2017), initiating a turn by using pre-sequences (S. Levinson): pre-announcements (*I forgot to tell you the two best things that happen' to me today* (A. Terasaki)), pre-requests (*I would like to have your attention for a minute if I can*), pre-invitations (*You're most welcome to proceed, Mrs. Le Moyne* (M. Rishel)), pre-offers (*Please let me advise you on the statement to make* (M. Rishel)) and the like.

As opposed to some other types of speech activity within the frame of which the roles are strictly assigned to the participants (cf. a chairperson at the meeting, interviewer in talk show, lecturer or judge in the court), in dialogic discourse, conversations in particular, interlocutors' roles of a speaker and hearer are freely exchanged, so that the rule "one speaker at a time" (Sacks, 1977) is overwhelmingly flouted by overlapping, interrupting (*I gather you are trying to say that..., Now you listen to me*), repairing concerned with the correction of misunderstandings, mis/non-hearings which take the form of self-initiated contrasted to other-initiated repair – i.e. "repair by a speaker without prompting vs. repair after prompting, done by another party" (S. Levinson), silencing (*You'd better shut up for a while*), yielding the floor (*That's all I meant (wanted) to say, There's so little I could talk about, I find no thing worth mentioning, Been at a loss for words* (Cobuild) or picking up the speaker's talk being mutually agreeable with him (*Apparently, Very moving, Swell, A much better idea, A nice situation indeed* (Cobuild)). Brought together, they *co-organize* the sequential arrangement of talk-in-interaction.

LITERATURE

Кравченко, Н. К. (2017). Дискурс и дискурс-анализ: Краткая энциклопедия. Киев: "Интерсервис"

- Levinson, S. C. (1985). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sacks H., Schegloff E., & Jefferson G. (1977). A Simplest Systematics for the Organization of Turn-Taking for Conversation. *Language*, 50(4), 696–735.
- Terasaki, A. (1996). *Pre-announcement Sequences in Conversation*. School of Social Science. Paper 99. Irvine: University of California.

ROSE AUSLÄNDER – DEUTSCHSPRACHIGE SCHRIFTSTELLERIN MIT MIGRATIONSHINTERGRUND?

Ivanenko S. M.

Nationale Pädagogische Mykhajlo-Drahomanov-Universität Kyjiw

In den letzten Jahrzehnten des 20. Jhs. und Anfang des 21. Jhs. wird oft von der Globalisierung als einem der Merkmale unserer Epoche diskutiert. Es scheint aber, dass es sie auch früher gab. Weltkriege sind leider auch Merkmale einer globalisierten Welt, weil sie einen planetarischen Charakter haben und Menschen samt ihren Schicksalen, Erfolgen und Niederlagen unausweichlich beeinflussen.

Der Lebensweg von Rose Ausländer (1901-1988) demonstriert augenscheinlich, wie die objektiven Prozesse ihren Werdegang als Lyrikerin zum Teil beeinträchtigt, zum Teil gefördert haben. Aber auch subjektive Entscheidungen spielten sehr stark mit.

Sie wurde in der Bukowyna, in Chernivtsi, geboren, musste aber ihre kleine Heimat zuerst 1916 (Budapest, Wien – Flucht vor der zweiten russischen Besetzung, Rückkehr 1920) dann 1921 verlassen und nach Amerika emigrieren, weil nach dem Tod ihres Vaters ihre Mutter zwei Kinder nicht unterhalten konnte. In 10 Jahren kehrte sie nach Chernivtsi zurück. Als der zweite Weltkrieg in ihre Heimat kam, geriet sie ins Ghetto. Mit viel Glück hatte sie es geschafft, in der schwierigen Kriegssituation am Leben zu bleiben. 1944 ging sie wieder nach den USA.

Es ist bekannt, dass Rose Ausländer bis 1956 in Englisch gedichtet hat. Sie schrieb Lyrik in Amerika und veröffentlichte ihre Werke in Englisch. Erst unter dem Einfluss von Paul Celan begann sie wieder Deutsch zu dichten. Gerade mit ihrer deutschsprachigen Dichtung erntete sie den echten großen Erfolg.

Nach vielen Nachkriegsreisen in Europa, entschied sie sich zuerst in Österreich, dann in Deutschland zu leben. Die Frage der sprachlichen Identität blieb für sie eine der wichtigsten ihres Lebens. Sie ist im deutschsprachigen Milieu von Österreich-Ungarn in Chernivtsi aufgewachsen, ihre jüdischen Wurzeln waren ihr aber sehr wichtig. Sie übersetzte aus dem Jiddischen und identifizierte sich mit der jiddischen Kultur, wie im Gedicht “Jerusalem”: “*Ich bin fünftausend Jahre jung*” (Ауслендер, 1998, с. 96). Im Vers “Stammbaum” (eben da, S. 232) reflektiert sie über ihre Herkunft und gibt an, dass sie vom Stamme Levy kommt und auf den Blättern ihres Stammbaums Thora geschrieben steht.

Die Identitätsfrage bestand für Rose Ausländer nicht nur bezüglich der Sprache, durch Weltkriege und ihre Folgen, entstand das Problem der Staatsangehörigkeit, das für Juden, “Heimatlosen” (eben da, S. 224) ein besonderes Problem war.

Die Identitätsproblematik wird in der Literaturkritik zum Schaffen von Rose Ausländer von vielen Wissenschaftlern aufgegriffen, z. B. von Maria Kłańska (Kłańska, 1998) und nicht nur von ihr. Die Opposition "Identität und Fremdheit" betonte bei seinem kritischen Blick auf die Lyrik von Rose Ausländer Jens Birkmeyer (Birkmeyer, 2010 c. 7). Eher "Identität und Integration" (Hainz, 2010) sahen in ihrem Schaffen Martin A. Hainz und Clemens K. Stepina. Sie selbst schrieb darüber im Gedicht "Selbstporträt" (Ауслендер, 1998, c. 132):

*Judische Zigeunerin
deutschsprachig
unter schwarzgelber Fahne
erzogen
Grenzen schoben mich
zu Lateinern Slawen
Amerikanern Germanen
Europa
in deinem Schoß
träume ich
meine nächste Geburt*

Diese Zeilen bekräftigen die These ihrer jüdischen Kulturidentität und ihrer deutschsprachigen Identität, weil diese Sprache für sie sozusagen Muttersprache war, wie sie darüber im Vers "Mutterland" (Ауслендер, 1998, c. 130) reflektiert:

*Mein Vaterland ist tot
sie haben ihn begraben
im Feuer
Ich lebe
in meinem Mutterland
Wort*

Dabei drückt sie nachdrücklich aus, dass das Wort dieser Sprache den Mittelpunkt ihres Lebens ausmacht. Diesen Gedanken entfaltet sie in weiteren Werken, wenn sie schreibt: "[...] *ohne Wort und Menschen muss ich verhungern*" (eben da, S. 218), "[...] *wir wohnen im Wort. Und das Wort ist unser Traum und der Traum ist unser Leben*" (eben da, S. 174). Noch treffender sagen darüber die Zeilen aus dem Gedicht "MUTTER SPRACHE". Im Titel geht es um das Wortspiel, weil die Mutter von Rose Ausländer deutsche Jüdin war. Deutsch war für sie einerseits die Sprache ihrer Mutter und andererseits die Sprache ihrer Kindheit und Jugend, die Sprache ihrer Lyrik, in der sie ihre kreativsten Einfälle ausleben konnte. Um dieses Wortspiel zu betonen, wurde ein grapho-stilistisches Mittel benutzt und zwar, ein Zwischenraum zwischen den beiden Teilen des Kompositums. Sie nennt sich *Menschmosaik* in diesem Gedicht und nur *Mutter Sprache* konnte sie, die *in Stücke zersplittert* war, *auf dem Wortweg* zusammensetzen.

Heute nennt man die nach Deutschland zugewanderten Schriftsteller, die deutschsprachige Literatur schreiben, Autoren mit Migrationshintergrund. Das war auch Rose Ausländer, die den ihr gebührenden Platz in der deutschen Dichtkunst neben Nelly Sachs und Marie Luise Kaschnitz eingenommen hat.

LITERATUR

- Ауслендер, Р. (1998). *Час Фенікса: Вибрані вірші*. Чернівці: “Молодий буковинець”.
- Birkmeyer, J. (Hrsg.). (2008). *“Blumenworte welkten”. Identität und Fremdheit in Rose Ausländers Lyrik*. Bielefeld: Aisthesis Verlag.
- Hainz, M. A., Stepina C. K. (Hg.). (2010). *Identität und Integration: Rose Ausländer als Dichterin*, Wien: Edition Art Science.
- Kłańska, M. (1998). Zur Identitätsproblematik im Schaffen Rose Ausländers. In M. K. Lasatowicz, J. Joachimsthaler (Hrsg.), *Nationale Identität aus germanistischer Perspektive*. (S. 143–160). Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.

THE MOTIF OF PAIN IN BRITISH AND AMERICAN MODERNIST PROSE: TEXTUAL TRIGGERS

Koliesnik I.O.

Kyiv National Linguistic University

Literary text is currently studied from within the heterogeneous nexus of linguistics, poetics, narratology, semiotics, and literary studies. The main discussion that started in the second half of the 20th century revolves around textual meaning-making resources and properties as well as transformations of meaning within macrostructures of a text (Грищанов, 2007, с. 647). Lately the focus of studies has shifted to the cognitive aspect of what a text is and what constitutes a narrative within the scope of cognitive narratology (Herman, 2013, pp. 21–114). The investigative line of the latter falls into: a) an extensive research on narrative as a target of interpretation with the emphasis on mental processes that enable an interpreters’ understanding of the narrative and their navigation within the narrative’s “storyworld” (op.cit., p. 103); b) perceiving narrative as a tool that triggers individual’s meaning-making faculties (op.cit., pp. 225–311), known as semiosis (Kress, 2010, pp. 28–42).

What is a motif in the light of current narratological studies? Though, the work on motif in the context of cognitive narratology is yet to be done, the following definition elucidates its nature. A literary motif is defined as a) as a concrete realization of a fixed abstract idea; and b) a movable stock device (Herman, 2005, p. 446). With a view of recent studies in cognitive neuroscience mind activity is seen as “pattern extracting” with “the “primary mode” of thought to be a “pattern recognition” (Edelman, 2006, p. 103). This encourages scholars to adopt a new outlook on a literary motif and its structure.

Pain has been under scrutiny of scholars who strive to find out how language is capable (and if it even is) of verbalizing pain and what conceptual structures are employed while it does so. A comprehensive study has been offered on the topic by Zoltan Kövesces (2000) as its frontier. He devised three conceptual prototypes of pain along with a number of respective conceptual metaphors and metonymies. It all hints at the fact that our mind is able to recognise what pain is and we do have the linguistic tools or, as G. Kress puts it, “affordances”, to express it (Kress, 2010). So, one may

speak of textual triggers “of fictional consciousness-enactment” (Caracciolo, 2014, p. 112). Otherwise, images or scenes that trigger the re-enactment of the cognitive pattern which in turn signals the presence of pain-depiction in a literary text.

The key premise of our research is that a literary text contains a certain set of textual triggers that are indicative of the motif of pain being present in the narrative. Those triggers are further divided into semantic – the ones that contain semes that immediately refer to pain (e.g., “hurt”, “burn”, “pain”) – and figurative, relying on imagery, as well as descriptive, referring to a personage’s trauma or an act leading to the character’s sufferings. The bulk of British and American modernist prose has been chosen as a material for the research due to high saturation of sensitive topics of loss, war, and suffering in such novels and short stories (Parsons, 2007).

The analysis shows that textual triggers can be not only specialised but also mixed. An example of such blended kind of textual triggers is a fragment from Virginia Woolf’s “The Waves” (1931), where pain that is represented is of psychological nature, while the character’s thoughts about this painful experience echo the events of the novel:

But for pain words are lacking. There should be cries, cracks, fissures, [...] flesh being gashed and blood spurting, a joint suddenly twisted - beneath all of which appears something very important, yet remote, to be just held in solitude (The Waves, p.118)

Here a semantic textual trigger manifested by the word “pain” and the isotopic chain of lexical units that denote actions that accompany the experience of pain (e.g., “cries”, “cracks”, etc.) are followed by a series of images related to traumas that the narrator immediately associates with pain. However, the torment that the character feels is purely psychological, though, as it becomes from the context, is understood in terms of physical pain.

The figurative kind of trigger can be illustrated by an excerpt from Ernest Hemingway’s “For Whom the Bell Tolls” (1940), where the character, Robert Jordan, is described as severely injured, e.g.:

Robert Jordan spread the cloth with his hands and looked at the stretch of his thigh. Ten inches below the hip joint there was a pointed, purple swelling like a sharp-peaked little tent and as he touched it with his fingers he could feel the snapped-off thigh bone tight against the skin. His leg was lying at an odd angle. (FWBT, p. 462)

This piece of fiction lacks semes that signal pain, nevertheless, there is a graphic image that describes the character’s injury inferring an intense pain experience: “a pointed, purple swelling”, “the snapped-off thigh bone”, “[leg lying] at an odd angle” (dislocation due to a broken bone). The image serves as a textual trigger that spurs nuclear action sequence of the motif of pain (Herman, 2005, p. 446).

LITERATURE

Edelman, G. (2006). *Second Nature: Brain Science and Human Knowledge*. New Haven, CT: Yale University Press.

- Caracciolo, M. (2014). *The Experientiality of Narrative. An Enactivist Approach*. New Orleans: De Gruyter.
- Herman, D. (Ed.) (2005). *Routledge Encyclopedia of Narrative Theory*. New York: Routledge.
- Herman, D. (2013). *Storytelling and the Sciences of Mind*. Cambridge: MIT Press.
- Kövesces, Z. (2000). *Metaphor and Emotion*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kress, G. (2010). *Multimodality. A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication*. London: Routledge.
- Parsons, D. (Ed.) (2007). *Theorists of the Modernist Novel James Joyce, Dorothy Richardson, Virginia Woolf*. New York: Routledge.
- Грицанов, А.А. (Ред.) (2007). *Новейший философский словарь. Постмодернизм*. Минск: Современный литератор.

NON-VERBAL CONTEXTUALIZATION MARKERS OF TEASING

Kolodyazhna K.V.

Kyiv National Linguistic University

Interpersonal communication is a complex process, which, apart from the interlocutors' knowledge of grammar and vocabulary, also involves the awareness of some sociocultural aspects. The respective sociocultural knowledge is displayed in a certain way in a speech act itself, which enables the addressee to decode it correctly. The sociocultural aspect of communication is represented by verbal and non-verbal elements, which are called contextualization markers, or cues (according to J. Gumperz) (cit. after Prevignano, 1995, p. 8). Contextualization markers are indexical signs which serve to reveal contextual presuppositions. These presuppositions make the basis for the communicators' understanding of what they see and hear during the interaction. Unlike lexical units, contextualization markers do not have a referential meaning: they do not function outside the context. This means that contextualization markers cannot be decontextualized.

The influence of contextualization markers on the interpretation of a speech act is indirect. The addressee has to make an inference from the utterance under consideration. The inference is based on the information that is already known from the context of a situation along with contextualization markers whose meaning is superimposed on the verbal content of the utterance.

Contextualization markers are of two types: verbal and non-verbal (Auer, 1992, p. 24). Any **speech act of teasing**, i.e. the one whose illocutionary force is to tease the addressee both in a friendly and aggressive way, may include two groups of non-verbal contextualization markers. They are a) **prosodic** (a change of sound intensity, tone change, emphasis, laughter, imitation of the interlocutor's intonation) and b) **kinesic** (gestures, facial expression, body/eye movement, eye contact). Also, it is worth mentioning that pragmatic and interpersonal presuppositions (social status, relationships between communicators, gender, age, etc.) play an important role in

teasing communication. Let us discuss some of the prosodic contextualization markers of teasing:

(1) [Conversation via telephone] *“I was calling to see if you would be free around lunchtime, Uncle Jules.”*

“Are you asking me out to lunch, young lady?” His teasing laughter lifts her spirits. “Because if you are, I’m accepting.”

“Actually, I am,” she chuckled visualizing the rotund, ever smiling face on the opposite side” (Dailey, 1989, p. 28).

The addressee (Erica) is able to decode the utterance as a speech act of teasing because of her uncle’s **laughter** that serves as a contextualization marker which modifies the direct meaning of the speech act. Here, laughter transforms the illocutionary force of the speech act and signals its indirect nature.

Other contextualization markers discussed here concern a change of sound intensity and **imitation of the interlocutor’s intonation**. The use of such markers allows the addresser to attract attention to his/her speech, e.g.:

“Why can’t you leave me alone?” she whispered tautly, staring at the whiteness of his shirt collar and idly wondering if he still wore the gold medallion.

“I thought women liked to have their husbands pay attention to them,” Rafael teased her loudly mocking her intonation.

“You may not be my husband for long,” was her tart reply on his teasing” (Dailey, 1989, p. 147).

Rafael is teasing his wife who wants to get a divorce in an effort to mitigate the wife’s aggressive behaviour. The teasing utterance is accompanied by two prosodic contextualization markers: description of a change of sound intensity (*“loudly mocking”*) and imitation of the interlocutor’s intonation (*“mocking”*). The co-occurrence of two contextualization markers in the same speech act enables the addressee to maximize the correct interpretation of the utterance as it helps to minimize the level of ambiguity.

Another example illustrates a **tone change** as a contextualization marker of teasing:

“Then don’t fight me,” she cried angrily. “Let me be free!”

“I am not able to do that.” His sardonic tone teased her temper and cut her ears. She heard it before. “I, too, must fight for what I believe.” Erica laughed shortly, without humour” (Dailey, 1989, p. 164).

This is a talk between a young couple, Rafael and Erica. Rafael is trying to avoid his wife’s aggressiveness and makes her listen to his words. The change of the tone informs the addressee that the communicative behaviour of her vis-a-vis is being modified and the addresser is attracting attention to his utterance. The fact that the change of the addresser’s tone of speech is occurring is proved by the target’s reaction (perlocution): *“His [Rafael’s]sardonic tone teased her temper and cut her ears.”* Thus, the locution of the speech act of teasing, being transformed under the influence the tone change, refers to its indirect meaning: the target (Erica) makes inferences on the basis of this contextualization marker.

To sum up, a speech act of teasing can be accompanied by one or more prosodic contextualization markers which completely or partially modify the direct meaning of a teasing utterance. The function of prosodic contextualization markers is to reveal the pragmatic and interpersonal presuppositions which make the teasing communication possible.

LITERATURE

- Auer, P. (1992). Introduction: On Gumperz approach to contextualization. In P. Auer & A. Di Luzio (Ed.), *The Contextualization of Language* (pp. 1–37). Philadelphia, PA: John Benjamins.
- Prevignano, C., & Luzio, A. D. (1995). *A Discussion with John J. Gumperz*. Access: <http://vm136.lib.berkeley.edu/ANTH/emeritus/gumperz/gumpc.pdf>.

CONCEPTUAL AMBIVALENCE AS A CATEGORY OF NONTRIVIAL TEXT

Kravchenko N.K., Udenko O.I.

*Kyiv National Linguistic University
National Academy of Fine Arts and Architecture*

This abstract elucidates Conceptual Ambivalence (CA) as a nontrivial text constitutive category with the focus on the CA types and their realizations in a literary text. The nontrivial text is understood here as a text involving additional efforts for its interpretation, while presuming their multiplicity. Conceptual Ambivalence is viewed either as the result of combining contradictory concepts or bringing together contradictory facets of the same concept within the textual conceptual space.

It is hypothesized that Conceptual Ambivalence provides the complexity of nontrivial text as a multidimensional semantic space, where a linear definition of its key concept transforms the text into a simple moral. Subjective entropy of the text, its 'interestingness' rely on the ambivalent structuring of the concept-idea even if such ambivalence is not intended by the author.

Actually, such texts are created for the purpose of delineating a new 'fresh' facet of some conventional concept. Conceptual ambivalence is consistent with the basic mechanisms of comprehension, since one of such mechanisms involves the integration of inconsistencies, up to incompatible things (Воробйова, 2011).

The purpose of the study is to identify two principal types of Conceptual Ambivalence, which presumably encompass the marked CA (a more explicit one) and the unmarked CA (an implicit one).

The first type of Conceptual Ambivalence occurs when different ambivalent concepts or ambivalent facets of the same concept are identified within the textual conceptual space, reflecting its internal dialogicality and possible alternative interpretations. One of the manifestations of a literary text conceptual ambivalence is a pattern of its metaphorical conceptualization, as conceptual metaphors "usually

form a certain set of oppositions (LIFE – DEATH, LIGHT – DARKNESS), cumulatively revealing the basic text concept or mega-image (Воробьёва, 2004).

The unmarked CA is grounded in the text dialogicity with regard to social and cultural contexts (in their cognitive projections). Such contexts correlate with multifaceted concepts, each of which constituting a dichotomous counterpart of the text concept. An extra-textual counterpart embodies a more or less traditional conceptualization of the state of affairs based on the scientific, naive, institutional, etc. worldviews, being opposed to a new conceptual parameterization of the state of affairs represented in the text.

It is the “nontraditional” concept facet that foregrounds a macrosemiotic value of the text in the semiosphere (Лотман, 2000, 2002), as well as its subsequent recognition as a meaning-generating intertextual resource.

In a literary text, the marked (that is significant for text reproduction in semiosphere) conceptual facet is ‘outlined’ against the unmarked (traditional) concepts typical of everyday consciousness or of the dominant paradigm (literary-aesthetic or philosophical). Thus, ‘madness as a deviation from the norm’ is an unmarked counterpart of the marked (nontrivial) conceptual parameter ‘madness as the norm in the modern world’ integrating the conceptual space of Saul Bellow’s ‘Herzog’ (1970).

The conceptual dichotomy (as a variant of the dialectical interpretation of reality) is, in our opinion, the mechanism of semantic complication of any non-trivial texts (literary, artistic, ideological, scientific), providing an alternative, dialogical interpretation of their meaning.

Conceptual Ambivalence is derived from a deeper level of value dichotomy and might be explained within the framework of conceptual motivators – alternative models of conceptualization represented by knowledge structures of the collective experience generalizing the universal values, needs, qualities in the form of archetypes, prototypes, stereotypes, cultural concepts, idiologemes (Кравченко, 2017).

The Conceptual Ambivalence is eliminated by a conceptual code revealing the relationship between contradictory concepts / facets of the same concept. As a result, communicants resolve a specific psychological, moral, ideological, or philosophical problem. For example, in International Legal Discourse, the conceptual opposition “equality vs. inequality”, motivated by value opposition of “legal justice” (equal right for equal subjects) and “actual justice” (unequal right for unequal subjects) is neutralized by the following conceptual code: violation of the principle of equal rights by providing additional rights to states and individuals who are deprived of the opportunity to enjoy equal rights (equation of conditions for achieving equality of results).

LITERATURE

- Воробьёва, О. П. (2004). Вирджиния Вульф в аспекте языковой личности: когнитивный этюд. В Т. А. Фесенко (Ред.), *Языки и транснациональные проблемы* (с. 28-90). Тамбов: ТГУ.
- Воробийова, О. П. (2011). Когнітологія як експерієнтаційний міф: методики концептуального аналізу тексту. В І. С. Попова (Ред.). *Актуальні проблеми*

філологічної науки та педагогічної практики (с. 8-10). Дніпропетровськ: ДНУ.

Кравченко, Н. К. (2017). *Дискурс и дискурс-анализ: краткая энциклопедия*. Киев: "Интерсервис".

Лотман, Ю. М. (2000). *Семиосфера. Культура и взрыв. Внутри мыслящих миров*. Статьи. Исследования. Заметки. Санкт-Петербург: "Искусство-СПБ".

Лотман, Ю. М. (2002). *Статьи по семиотике культуры и искусства*. Санкт-Петербург: Академический проект.

Bellow, S. (1970). *Herzog*. New York: Fowcett Crest Book.

AUSDRUCKSMITTEL DER KATEGORIE DER NEGATION IM DEUTSCHEN

Krepel V.I.

Nationale Linguistische Universität Kyjiw

Heute gibt es eine große Anzahl von Monographien, Beiträgen und Dissertationen, die der Theorie der Negation gewidmet sind, trotzdem bleibt es eines der schwierigsten Probleme, womit die Philosophen und Linguisten beschäftigt sind. Einen großen Beitrag zur Erforschung der Negation haben solche Linguisten geleistet wie K. Adamzik, H. Blühdorn, G. Falkenberg, G. Frege, H. Genzmer, W. Heinemann, G. Helbig, E. Hetschel, L.F. Horn, A.T. Kriwonosow, G. Stickel und andere. Die neuesten Studien werden von Alla Paslowska geführt, dennoch bleibt die Negation für die Grammatikschreibung weiterhin eine Herausforderung.

Die Deutschlerner werden im praktischen Unterricht Deutsch als Fremdsprache oft mit Schwierigkeiten konfrontiert, die sich unter anderem auch dadurch erklären lassen, dass das moderne Deutsch als eine mononegative Sprache hauptsächlich nur eine Verneinung im Satz zulässt, während der Satz im Ukrainischen mehrere Verneinungen enthalten kann. Je nach dem Teilgebiet der Wissenschaft und dem Blickpunkt der Recherchen gibt es viele Interpretationen des Begriffs Negation. Dadurch lässt sich auch die Heterogenität der theoretischen Auslegung und der praktischen Behandlung der Negation erklären. Die Vielfältigkeit der Versuche, den Begriff zu definieren, liefert uns ein umfassendes Bild über die Negation. Viele Definitionen lassen schlussfolgern, dass die Negation als eine semantisch-kommunikative Kategorie betrachtet wird, die den Wahrheitswert einer Aussage verkehrt, eine Erwartung verwirft, etwas in Abrede stellt und dabei solche Funktionen wie Zurückweisung, Widerspruch, Bestreiten, Ausnehmen und Absprechen ausdrückt. Die Negation im weitesten Sinne ist eine Ablehnung, Verneinung oder Aufhebung von etwas. Als Sprachuniversalie ist die Kategorie der Negation eine funktionalsemantische Kategorie, die die Sprach- und Redemittel verschiedener Ebenen mit gemeinsamem verneinendem Inhalt integriert. Das Gegenteil einer Satznegation, also eine bejahende bzw. bekräftigende Aussage, bezeichnet man als Affirmation.

Deutsche Sprache wie auch ukrainische verfügt über eine ganze Palette von sprachlichen Mitteln verschiedener Ebenen zum Ausdruck der Negation. Das sind

morphologische, syntaktische, semantische, prosodische und pragmatische Negationsmittel. Auf der morphologischen Ebene gibt es bestimmte wortbildende Affixe, die eine verneinende Bedeutung haben. Das sind Präfixe *un-* (*uninteressant, ungefährlich, Unanständigkeit, Unvernunft*), *a-* (*atypisch, apolitisch*), *an-* (*anorganisch*), *des-* (*desillusioniert*), *dis-* (*disproportional*), *in-* (*inhuman*), *il-* (*illegal*), *im-* (*immateriell*), *ir-* (*irreal*), *miss-* (*missgelaunt, missfallen, Misserfolg*), *nicht-* (*nichtamtlich, Nichtbeachtung*), *un-* (*unmöglich, Unvereinbarkeit*), *non-* (*nonverbal*). Zu den morphologischen Negationsträgern gehören auch Suffixe *-los* (*erfolglos, gefahrlos, gedankenlos*), *-frei:* (*hitzefrei, bleifrei*) und *-leer* (*menschenleer*). Wörter mit verneinender Semantik innerhalb bestimmter Wortarten wie die Partikel *nicht*, Konjunktion *weder...noch*, Präpositionen *ohne, außer*, Indefinita *niemand, niemals*, etc. nennt G. Helbig explizite lexikalische Negationsträger.

Das Vorhandensein einer Negation im Satz bedeutet nicht immer, dass der Satz inhaltlich eine Negation ausdrückt: *Was weiß er nicht alles!* (gemeint wird: *Er weiß so vieles*). Andererseits gibt es Fragesätze mit Verneinung wie *Kannst du mir nicht helfen?*, die eine bejahende Antwort verlangen.

Zusammenfassend sei betont, dass es manche Unterschiede in der Realisierung der Kategorie der Negation im Deutschen und Ukrainischen gibt, die nicht unbeachtet gelassen werden dürfen. Der größte Unterschied besteht darin, dass Deutsch eine mononegative und Ukrainisch eine polynegative Sprache ist.

LE JOUAL EN TANT QUE VARIANTE DU FRANÇAIS QUÉBÉCOIS DANS LA PIÈCE DE M.TREMBLAY LES BELLES-SOEURS

Komirna E.V.

Université Nationale linguistique de Kyiv

La norme de prononciation et ses variantes faisant l'objet de l'étude phonostylistique ne sauraient être étudiées qu'à travers le discours oral et écrit. Pour citer des exemples du joyal parlé, il existe des ressources vidéo-visuelles accessibles grâce à l'Internet. Quant aux exemples du joyal écrit, on peut proposer d'analyser les oeuvres littéraires dont les auteurs font parler leurs personnages en joyal. Le joyal est un sociolecte du français québécois issu de la culture populaire urbaine de la région de Montréal. Le joyal est un parler populaire qui est le résultat de la rencontre entre le français rural et l'anglais industriel et commercial à la fin du vingtième siècle (Léon, 1993, p. 95). Les populations arrivant des campagnes pour chercher un emploi devaient trouver un moyen de communication pour s'intégrer. Ainsi, le joyal est devenu une espèce de compromis entre deux langues et s'est répandu jusqu'aux années 60, l'époque des réformes dans le domaine de la politique linguistique. À cette époque-là que le joyal a obtenu une certaine forme de reconnaissance sociale au cours de la deuxième moitié du XXe siècle grâce à certains auteurs et artistes québécois. Ayant pris chez certains auteurs une valeur identitaire, ce terme reste chez les intellectuels un moyen d'affirmation nationale pour désigner toute forme du français québécois parlée au Québec ou même dans les autres provinces du Canada jusqu'à la fin des années 70,

puis la polémique autour du joul perd son ampleur. Dans les années 60, la majorité de la population du Québec avait le sentiment d'infériorité de leur langue par rapport à la culture anglo-saxonne qui dominait, et ne la considéraient pas digne d'être affichée en public. Le joul, le parler populaire montréalais a fait son entrée en littérature sous la plume de Michel Tremblay, l'un des militants de la Révolution tranquille. Dans sa pièce de théâtre *Les Belles-Sœurs*, montée pour la première fois le 28 août en 1968 au Théâtre de Rideau-Vert, les personnages, nés dans un quartier ouvrier de Montréal, parlent joul. De vives polémiques qui suivent la première sont dues à la langue que parlent les héroïnes de la pièce. L'apparition de cette pièce sur la scène est un événement remarquable pour le théâtre de la province francophone, c'est le début du théâtre québécois. Michel Tremblay expliquait les facteurs qui l'ont poussé à faire parler ses héroïnes en joul dans sa pièce: "Tout est parti d'un film québécois dont j'étais sorti agacé par la langue des personnages qui parlaient un français lissé. J'ai eu envie de me lancer dans l'écriture d'une saynète où l'on s'exprimerait comme ma mère. Je n'y avais jamais pensé auparavant. Deux jours plus tard, j'avais quinze personnages. J'ai continué, en réaction au théâtre de l'Amérique du Nord où les femmes étaient rarement les personnages principaux. Les auteurs québécois n'étaient jamais considérés comme de vrais écrivains. Je suis arrivé au bon moment. Les Québécois, même pas considérés comme un peuple ou une nation, avaient besoin de s'entendre parler sur une scène." (Raspiengeas, 2012, 14 mars).

Pour analyser les moyens d'expression orale par les moyens d'expression écrite dans cette pièce, il est nécessaire de déterminer la norme phonétique et ses variantes au Québec. Si la prononciation du français québécois est une variante du français standard de France (notamment, de sa province historique Il-de-France), le joul est une variante du français québécois. Les moyens phonétiques du joul sont alors des variantes par rapport à la prononciation standard du Québec. Pour exprimer par écrit les phonèmes, Michel Tremblay utilise l'alphabet français, mais surtout les moyens combinatoires des graphèmes: *entéka* – le résultat de la soudure de trois mots phonétiquement modifiés en tout cas; au lieu de la prononciation standard [wa] de oi l'utilisation des néographèmes pour prononcer [we] *toé, moé* – toi, moi; *pantoute* – pas en tout; *bécosses* – du mot anglais backhouse (maison arrière); à l'aide des modifications phonétiques, morphologiques, grammaticales, lexicales ce qui entraîne les liaisons qui n'ont pas lieu en français standard: *sept-z-enfants, les huit z'erreurs, chus-t-énarvée*, d'autres changements: *ch't'une maudite menteuse, icitte, touttes, est-tait, tu-suite*; l'utilisation de l'apostrophe: *quand a'l'a fini ses études primaires, on y'a demandé c'qu'a voulait faire*; la chute de la consonne [l] dans le pronom personnel il, la chute de la consonne [d] et, par conséquent, devant une voyelle le phénomène de jotisation: *y'a un escalier, y'a les mariés, ça fait qu'y'a un journaliste, bonyeu*; la chute de la voyelle [ô]: *j's'rais, quequ'menutes, d'la tranquilliser, p'tite, v'nu, ça, si j'me r'tenais pas*; la chute des voyelles [y], [ɛ], [w]: *t'élèves, c't'élève-là, c't'aussi ben, v'là*; la chute des consonnes liquides [l], [r] après une consonne bruit: *pauv'p'tite, d'aut'moyen, c'est de not'faute*; l'ouverture du timbre: *j'arais, farmer, a'pourra pas dire que j'l'ai pas avartie, enarvez-vous pas*; la terminaison –ing est traduite par écrit à l'aide de la combinaison de deux lettres gn: *poudigne*; la

prononciation de la consonne [t] dans le participe passé du verbe faire fait [fɛt] et même dans les mots qui ne contiennent pas [t] à la finale *icitte* au lieu d'ici (Tremblay, 2007). Le joul des héroïnes issues des quartiers ouvriers enrichit le lexique, les constructions syntaxiques des monologues, des dialogues et mêmes des chœurs qui rappellent les tragédies grecques: “Aïe, les filles imaginez-vous donc que j’ai trouvé les huit z’erreurs dans le journal d’la semaine passée...”, “J’ai-tu l’air de quelqu’un qui a déjà gagné quelque chose!”, “...j’vas toute avoir c’qu’y’a d’dans!”, “Chut, ferme-toé, pis mêle-toé de tes affaires!”, “Moé, chus ben sûre que tu vas aller au paradis tout dret, Rhéauna”, “Que c’est que tu fais icitte, toé? J’t’ai déjà dit que j’voulais pus te voir!”, “T’es ben smatte, Gaby!” (Tremblay, 2007).

En tant que conclusion, on peut espérer que l’étude phonostylistique de la pièce de M.Tremblay *Les Belles-Soeurs* enrichirait les connaissances des étudiants dans le domaine de la norme de prononciation et de ses variantes aussi bien que donnerait plus de vivacité aux cours pratiques de phonostylistique et aux séminaires de phonétique théorique.

LITTERATURE

Léon, P. R. (1993). *Précis de phonostylistique*. Paris: Nathan.

Tremblay, M. (2007). *Les Belles-Soeurs*. Montréal: Leméac.

Raspiengeas, J.-C. (2012, 14 mars). Michel Tremblay, la voix du Québec populaire. *La Croix*. Взято з https://www.la-croix.com/Culture/Livres-Idees/Livres/Michel-Tremblay-la-voix-du-Quebec-populaire-_EP_-2012-03-14-778426

PARÖMIEN DES DEUTSCHEN FÜR DIE BEZEICHNUNG DES ALTERS: KULTURELLE ASPEKTE

Kulyk N.D.

Nationale Linguistische Universität Kyjiw

Das Alter ist ein soziales Phänomen und der Gegenstand der Untersuchungen in der Sprachwissenschaft, Soziologie, Medizin und anderen Wissenschaften (Krüger, 2009, S. 49). Das Alter wird als (1) “höhere Anzahl von Lebensjahren, Bejahrtheit, letzter Lebensabschnitt”; als (2) “lange Zeit des Bestehens, des Vorhandenseins”; als (3) “Anzahl der Lebensjahre, Lebenszeit, Lebensabschnitt, jede Altersstufe”; (4) “(veraltet) Zeitraum, Zeitalter, Epoche”; (5) “alte Menschen, Menschen einer bestimmten Altersstufe” definiert (Duden).

In der vorliegenden Untersuchung wird das Alter generell als Lebenszeit, Lebensabschnitt, jede Altersstufe verstanden. Das Lexem “alt” dient als Indiz für die Parömien des Deutschen für die Bezeichnung des Alters. Die Parömien sind erstarrte, kurze, reproduzierbare Sprüche, die die Lebenserfahrung verallgemeinern, indem sie einen abgeschlossenen Gedanken bildhaft und mit lehrhafter Tendenz ausdrücken.

Die deutschen Parömien mit dem Lexem “alt” decken ein breites Spektrum der Bilder über das menschliche Alter auf. Die Parömien für die Bezeichnung des Alters visualisieren die Erscheinungen wie Lernfähigkeit (*Je älter man wird, desto mehr*

muss man lernen. Man lernt, solange man lebt. Man lernt nie aus. Zum Lernen ist keiner zu alt); Weisheit und Erfahrungheit (Alt Fleisch gibt fette Suppen. Viel Jahr und Gefahr bringt Weisheit gar. Die Alten zum Rat, die Jungen zur Tat. Alt Holz gibt gut Feuer. Wenn ein alter Hund bellt, soll man hinausschauen. Erfahren kommt mit den Jahren. Erfahrung ist ein langer Weg. Jahre lehren mehr als Bücher. Eine alte Geige klingt besser als eine neue); Kraft des Alters (Alte Böcke haben steife Hörner. Alte Ochsen treten hart. Ein alter Adler ist stärker als eine junge Krähe) und keine Lernfähigkeit im Alter (Alte Hunde sind übel zu bändigen. Alte Bäume sind schwer zu biegen. Was Hänschen nicht lernt, lernt Hans nimmermehr).

In den Parömien für die Bezeichnung des Alters werden äußerliche Veränderungen (*Andere Jahre, andere Haare. Alter macht zwar immer weiß, aber nicht immer weise. Graue Haare machen niemand alt, die Haut tut es, wenn sie runzelt. Viel Runzeln, viel Jahre*) und Veränderungen im Charakter wie Torheit, Altersmilde, Bequemlichkeit (*Alter schadet der Torheit nicht. Ofen, Bett und Kanne, sind gut dem alten Manne. Alte Katzen sitzen gern am Ofen. Alte Leute sitzen gern warm. Wild in der Jugend, bringt im Alter Tugend*) sowie die listigen, schlaunen, bösen, „nörgeligen“ (*Alter Fuchs kommt nicht ins Garn. Je grauer, desto schlauer. Alte Kirche, dunkle Gläser. Junger Alter, alter Teufel*) und die intoleranten Alten (*Alte Kuh gar leicht vergisst, dass sie ein Kalb gewesen ist. Der Jungen Spiel wird den Alten oft zuviel*) thematisiert.

Die deutschen Parömien unterstreichen Inkompatibilität von Alter und Jugend (*Altem Wein gehört kein neuer Kranz. Alter Schlauch fasset neuen Most nicht. Junges Weib ist altem Mann das Postpferd zum Grabe. Junges Weib bei altem Mann ist bei Tag Weib und bei Nacht Witwe*), Liebe im Alter (*Junge Weiber, alte Männer, gewisse Kinder. Alte Weiber, junge Männer, gewisse Sünder. Alte Eier, alte Freier, alter Gaul sind meistens faul. Liebe hat kein Alter*), Altersvorsorge (*Junge Schlemmer, alte Bettler. Denk auf den alten Mann. Junges Blut, spar dein Gut, damit dir's im Alter wohl tut. Faule Jugend, lausig Alter. Jugendfleiß belohnt sich im Alter. Die Jugend soll erwerben, was das Alter verzehrt. Schwere Arbeit in der Jugend ist sanfte Ruhe im Alter*) und seelische Empfindlichkeit des Alters (*Alte Schäden bluten leicht. Alte Leute, alte Häute*).

In den Parömien wird die Missachtung der Alten in der Gesellschaft (*Graue Haare allein machen kein Ansehen. Wenn der Wolf alt wird, reiten ihn die Krähen. Altem Wein gehört kein neuer Kranz. Wenn der Löffel neu ist, braucht ihn der Koch, wenn er alt ist, wirft er ihn ins Feuer*) dargestellt. Parömien zeigen die Stereotype auf: alte Frauen sind Hexen (*Wo der Teufel nicht hin mag kommen, da schickt er ein alt Weib hin. Alles hat seine Zeit, nur die alten Weiber nicht*). Die negativen Altersstereotype sollen bedauerlicherweise eine lange Tradition haben (Krüger, 2009, S. 52–53).

Die Parömien des Deutschen sensibilisieren für die Unabänderlichkeit (*Wer nicht alt werden will, muss sich jung hängen lassen. Schulden, Alter und Tod schleichen unversehens ins Haus. Auf den Winter folgt ein Sommer, aber alte Leute werden nie wieder jung*), Gebrechlichkeit des Alters (*Alter kommt mir mancherlei. Das Alter ist ein Spital, das alle Krankheiten aufnimmt. Das Alter ist an sich selbst eine Krankheit*) und für den Tod (*Das Alter hat den Kalender am Leib. Der Junge kann sterben, der Alte muss sterben. Das Alter ist eine Krankheit, daran man sterben muss. Graue Haare sind Kirchhofblumen*).

Die analysierten Belege des Deutschen lassen Schlussfolgerungen über die Wahrnehmung und Bewertung des Alters in der Sprachgemeinschaft ziehen. In der Sprachgemeinschaft überwiegt der pejorative Umgang mit dem Alter bis zur Altersfeindlichkeit. Zu den positiven Bewertungen des Alters zählt man Weisheit. Es sei bemerkt, dass die deutschen Parömien für die Bezeichnung des Alters menschliche Erfahrungen und kulturelle Aspekte enthalten, die auch für das Ukrainische typisch sind. Die Parömien für die Bezeichnung des Alters sind als Hinweis auf universale Konzepte zu betrachten.

LITERATUR

Krüger, C. (2009). *Zur Repräsentation des Alter(n)s im deutschen Sprichwort* (Lang ed.). Retrieved from https://books.google.com.ua/books?id=0v37Pxxg_CEUC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false
Duden. Retrieved from https://www.duden.de/rechtschreibung/Alter_Lebensabschnitt

RENDERING ENGLISH ARTICLES AND TENSE FORMS IN INTERPRETATION

Maksimov S.E.

Kyiv National Linguistic University

Researchers in the field of interpretation believe that grammatical aspects are less challenging for interpretation comparing with the lexical ones due to the natural redundancy of grammar, especially if the languages involved belong to the Indo-European family (Рецкер, 2004, c. 84). However in interpreting, there may be problems with “hearing” and rendering English articles and tense forms of the verb.

1. Difficulties in rendering English articles

Practice shows that articles are often omitted by the speakers of English. Thus, P. Rastall writes that nowadays “there is a tendency for the definite article to be used in English only for its communicational purpose of indicating definiteness, i.e. that the referents named by a given noun are specific or known ones <...>. Changes in the occurrence of the definite article are part of the “synchronic dynamics” of English and a normal part of the tendency towards the minimisation of communicative effort through reducing redundancy” (Rastall, 1995, p. 37), e.g.: *Stephen Sackur, the BBC presenter: <...> My guest today was till 2002 a senior British diplomat at *United Nations.* (BBC World). Normally the definite article “*the*” should be used before names of the international organisations (marked by the asterisk).

The same tendency is observed with the indefinite article. Examples of such omissions are: a) *If somebody is successful that is reason enough for me to listen to their advice;* b) *A student of mine appeared with bottle of medicine.* Normally the indefinite article “*a*” should be used before “*reason*” in the first sentence and before “*bottle*” in the second. In such cases the omitted articles require no rendering in interpreting (ESL Forums).

However, communicational purposes of indicating definiteness require the use of the lexically charged articles, which are often marked by the intonation, e.g.: *We gonna talk about (↑) the system at some length <...>* (BBC World). In such case the article requires rendering into Ukrainian, otherwise the translation would be incomplete: *Ми поговоримо про цю систему (або: про систему Британської дипломатії) трохи пізніше <...>*. Other instances of mandatory rendering English lexically charged articles in written translation were described in detail by I.V. Korunets (Корунець, 2003). The same rules apply to interpretation and usually result either in addition of certain words or in rendering English articles by Ukrainian pronouns, adjectives, etc., e.g. *the Johnsons – подружжя Джонсонів; the problem is in the focus of our attention – ця проблема знаходиться у центрі нашої уваги; He is the fellow I'm looking for – це саме той хлопець, якого я шукаю; He did not go out in the morning – Він не вийшов на вулицю наступного (if the context tells so) ранку; He didn't say a word – Він не сказав жодного слова; It was only for a moment – Це тривало тільки одну мить; There is a woman waiting for you – Там якась жінка чекає на вас.*

The indefinite article, which indicates the rheme of the utterance often, requires changes in the word order, so that the rhematic noun is placed at the end of the utterance, e.g.: *A girl entered the room – До кімнати увійшла дівчина.*

2. Difficulties in rendering tense and aspect forms of the verb

Rendering of the tense and aspect forms of the verb presents no serious problems because tense forms are usually “backed up” by adverbs, pronouns and other deictic markers of time, which ensure high level of temporal redundancy in oral discourse. Thus, even ungrammatical utterances *Yesterday I *come home and I *see that my wife *is not in* (recorded in Birmingham, England), are easily interpreted in the given context. However, interpreters should be always on alert when the speaker uses the Perfect group of the English tenses. Thus, the Past Perfect often requires lexical addition (expansion), e.g. *His wife had been beautiful – Його дружина колись (ог коли була молодю) була красунею.*

There are also multiple ways of expressing future time in modern English and some authors even claim that English “has no future tense, because it has no future tense inflections” (Nordquist, 2017). Thus, the most common ways of expressing future are: 1. The Present Indefinite Tense (e.g.: *We leave tonight for Texas*); 2. The Present Continuous Tense (e.g.: *You are publishing a book in just a few weeks' time called “The Independent Diplomat”<...>*) (BBC World); 3. Verbs *shall, will* or the reduced form *'ll* with the base forms of the verb which are treated rather as modal verbs implying a deliberate predetermined action (Webb, 2019) (implying Ukrainian *неодмінно, обов'язково, напевно*, etc.) or used in the official (e.g. legal) discourse with the meaning of obligation; 4. A form *to be* with the Infinitive (e.g. *Our flight is to leave at 11:00 a.m.*); 5. Semi-auxiliaries such as *to be going to* or *to be about to* with the base form of the verb (e.g.: *We are going to leave your parents some money*).

In all these cases interpreters either use the relevant Ukrainian options for rendering *shall, will*, or *'ll* in the official discourse (e.g. the Simple Present which in Ukrainian may acquire the modal meaning of obligation *сторони здійснюють*,

зобов'язуються здійснювати, etc.) or use expansion by adding some Ukrainian markers of the future (e.g.: будуть здійснювати; здійснюватимуть; неодмінно; обов'язково, etc.)

LITERATURE

- Корунець, І. В. (2003). Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця: Нова Книга.
- Рецкер, Я. И. (2004). Теория перевода и переводческая практика. Москва: Р.Валент.
- Nordquist, R. (2017). Does the English Language Have a Future Tense? Retrieved from <https://www.thoughtco.com/does-the-english-language-have-a-future-tense-1691004>
- Rastall, P. (1995). Definite article or no definite article? English Today, 11(2), 37-39.
- Webb, J. (2019). Ways of Expressing the Future in English. Retrieved from <https://www.usingenglish.com/articles/ways-expressing-future-in-english.html>
- SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL
- ESL Forums. Retrieved from <http://www.eslhq.com/forums/esl-forums/>
- HARDTalk BBC World, 05.02.2007. Retrieved from <http://www.bbcworld.com/>

WANDEL DER GENERATIONEN: WERTEORIENTIERUNG UND ARBEITGEBERWAHL

Malynovska I. A.

Nationale Linguistische Universität Kyjiw

“Generation ist ein geschichtlicher Grundbegriff” (Koselleck, 2000, S. 36). Er verspricht, eine spezifische Ausprägung des Denkens, Fühlens und Handelns zu erklären, indem die unterstellte dauerhafte und gleichartige Wirkung von Sozialisationsbedingungen auf eine Gruppe von Menschen als kollektive Erfahrung aufgefasst wird. Generationen sind mehr als Menschen gleichen Alters. Sie sind verbunden durch gleiche Generationenerlebnisse, durch die sie geprägt sind und die ihnen eine bestimmte Identität gegeben haben.

In Literatur und Medien werden in immer kürzeren Abständen neue Generationen und Generationsbegriffe, wie zunächst die “Nachkriegsgeneration”, die “68er”, die “Babyboomer”, die Generation X (oder Golf) später die “Generation Y (Prekär, Millennials)” und die “Generation Z (Digital Natives)” mit ihren unterschiedlichen Lebensbedingungen und -entwürfen diskutiert. Generationen unterscheiden sich in ihren Kompetenzen und Fähigkeiten, in ihrem Wissen, ihren Erfahrungen und Einstellungen. Generell muss festgehalten werden, dass jedes Individuum sich eigenständig entwickelt und eigene Werte und Ziele ausprägt.

Die Einteilung in verschiedene Generationen versucht dabei nur, die Hauptmerkmale zu benennen und zusammenzufassen. “Neue Generationen grenzen sich immer wieder, bewusst oder unbewusst, von der bestehenden ab (Generationenkonflikt). Generationen lassen sich nicht strikt nach

Geburtenjahrgängen klassifizieren: Innerhalb einer Generation gibt es deswegen eine beachtliche Streuung (Intragenerationsvarianz). Dennoch lassen sich klare Unterschiede zwischen den Mittelwerten der verschiedenen Generationen feststellen (Intergenerationsdifferenz)” (Brandt, 2017, S. 1).

Die Besonderheiten von Generationen wahrzunehmen, ist die Basis für vertieftes Verständnis und Wertschätzung. Ein grundlegendes Problem der Generationenbeziehungen, sind “die loser werdenden Kontakte zwischen den Generationen außerhalb der Familie” (Künemund, Szydlik, 2009). Die im Allgemeinen lockeren Beziehungen zwischen Jung und Alt im Alltagsleben sind eng mit der Tatsache verknüpft, dass heute jede Generation weitgehend ihr eigenes, selbstständiges Leben führt; eine Situation, die im Übrigen wesentlich zur Verringerung offener Generationenkonflikte beiträgt.“Generationen sind in diesem Fall politisch interessensorientierte Altersklassen bzw. -gruppen, deren Verhältnis zueinander durch einen potenziellen oder aktuellen Konkurrenzkonflikt um knappe Ressourcen, besonders um sozial bzw. wohlfahrtsstaatliche, geprägt ist” (Majce, 2010, S. 107). In einer langlebigen Gesellschaft kann diese altersspezifische Segregation zwar offene Generationenkonflikte reduzieren, gleichzeitig aber zu unterschwelligen Missverständnissen und Stereotypen der verschiedenen Generationen untereinander beitragen.

Mit dem Übergang von der Industriegesellschaft in die Wissensgesellschaft gewinnen im 21. Jahrhundert der intergenerationelle Austausch in Unternehmen und das intergenerationelle Lernen zunehmend an Bedeutung. Jede der Generationen hat unterschiedliche Anforderungen an den Arbeitsplatz. Mitarbeiterbindung wird somit zu einer der größten Herausforderungen für Arbeitgeber. Damit Unternehmen trotz der vielfältigen Bedürfnisse und Erwartungen ihrer Belegschaft effektiv kommunizieren und gleichzeitig gute Mitarbeiter gewinnen; halten und binden können, müssen sie innovativer sein als je zuvor. Arbeitgeber machten die Erfahrung, dass sich die Generationen X und Y stark in ihrem Verhalten und ihren Wertvorstellungen unterscheiden. Während die Generation X als ehrgeizig, ambitioniert und materialistisch, aber auch skeptisch und zurückhaltend galt, wurde mit der Generation Y vieles anders.

Das Leben der jüngsten Generation wurde von einem rasanten technologischen Fortschritt geprägt. Sie sind die Generation, die komplett mit digitalen Technologien aufgewachsen ist: Internet und Smartphone gehören zu ihrem Leben selbstverständlich dazu – auf der Arbeit wie im Privatleben. Generation Z sind komplette Digital Natives und würden sich in einer nicht-digitalen Welt schlecht zurechtfinden. Sozial Media nimmt einen beträchtlichen Anteil ihres Lebens ein, sei es privat oder auf der Arbeit. Sie sind weniger optimistisch als die Generation Y, vorsichtig und sicherheitsorientiert, aber dafür realistischer und inspiriert, die Welt zu verbessern. Anders als die Generationen Y differenziert die Generation Z wieder mehr zwischen Arbeit und Privatleben.

Ziel sollte es sein, gemeinsam mit den unterschiedlichen Generationen Rahmenbedingungen zu schaffen, die ein effizientes Miteinander ermöglichen. Gerade im Hinblick auf die Generation Y, die derzeit auf den Arbeitsmarkt strömt

und sich der großen Nachfrage an hochqualifizierten Nachwuchskräften durchaus bewusst ist, werden sich die Unternehmen in Zukunft einiges einfallen lassen müssen, um im “War for Talents” zu bestehen. Durch eine generationsübergreifende Belegschaft entstehen Diversity, Gleichstellungsabteilungen und Beauftragte für die Zusammenarbeit von Generationen. Unternehmen veranstalten spezielle Workshops, um die Zusammenarbeit zu verbessern. Die verschiedenen Generationen müssen lernen, ihre unterschiedlichen Arbeitsauffassungen zu akzeptieren.

LITERATUR

- Brandt, S. (2017). *Wöchentliche Brandt – Kolumne und Gedankengänge*. Online unter http://www.academia.edu/35950326/14_2017_Lasurmeisen_in_Kleimachnow.docx.pdf
- Koselleck, R. (2000). *Erfahrungswandel und Methodenwechsel*. Eine historisch-anthropologische Skizze. Frankfurt am Main: Campus.
- Majce, G. (2010). *Generationenbeziehungen und Generationenverhältnisse*. Wien: WISDOM.
- Künemund, H., & Szydlik, M. (2009). *Generationen. Multidisziplinäre Perspektiven*. Wiesbaden: VS-Verlag.

LES COMPÉTENCES DE BASE D’UN INTERPRÈTE DE CONFÉRENCE

Olefir H.

Université nationale linguistique de Kiev

De nos jours, il n’y a guère de forum international qui ne fasse appel à l’interprétation de conférence. L’interprétation permet à des personnes ne parlant pas la même langue de communiquer dans les circonstances les plus diverses: dans le cadre de sommets internationaux, de conférences internationales ou de colloques professionnels, lors d’échanges bilatéraux ou multilatéraux entre chefs d’État ou de tête-à-tête entre deux personnalités, dans le contexte des rencontres professionnelles ou informelles, dans des entreprises ou des tribunaux, lors d’une démarche administrative, etc. Dans ces rencontres, les interprètes permettent aux interlocuteurs et aux publics de prendre connaissance des messages de chacun, car les interprètes sont censés restituer aussi rapidement que possible des messages fugitifs, avec peu de temps pour la réflexion et la recherche de style.

Ainsi, un interprète de conférence est un spécialiste de la communication orale auquel une formation spécialisée et une parfaite connaissance d’une ou plusieurs langues et cultures étrangères permettent de restituer un discours d’une technicité souvent élevée.

L’interprète assure une restitution aussi fidèle que possible des interventions dans les différentes langues donc il doit avoir un bon niveau intellectuel. Il doit également faire preuve de souplesse et de capacité d’analyse. La diversité des sujets abordés prescrit une recherche documentaire approfondie et une préparation systématique préalable à la mission. Sil’interprète se rend compte que pour une raison

linguistique il risque de ne pas être capable d'exercer correctement sa fonction, il doit refuser la mission avant son début. C'est l'honnêteté et le bon sens qui l'exigent.

L'interprète doit avoir l'esprit vif puisqu'il doit avoir à la fois une compréhension immédiate du sens d'un discours prononcé en langue étrangère à la vitesse moyenne de 150 mots/minute, et un excellent niveau d'expression dans sa langue maternelle. Il doit comprendre à fond les deux langues dans lesquelles il travaille et les significations secondaires de leurs énoncés. Il doit conserver fidèlement les sens cachés du discours original, sans introduire d'associations importunes qui le parasiteraient dans la langue de traduction. Plus importante encore est la capacité à saisir l'intention de l'orateur au-delà des simples mots. Dans tout discours, une partie du message n'est pas énoncée mais demeure implicite, donc l'interprète doit s'appuyer sur une solide culture générale et connaître les différences des cultures représentées. Les interprètes œuvrent pour qu'une réunion multilingue se déroule comme si chacun parlait la même langue, une tâche relativement ardue même dans des conditions normales. Si l'on y ajoute les difficultés du sujet traitée, les discours lus à la plus grande vitesse possible, les interventions d'orateurs étrangers à la syntaxe et la prononciation approximatives, les incidents liés au dispositif technique comme les bruits et chocs autour du microphone de l'orateur ou les accidents de contrôle du système, qui perturbent l'intelligibilité de ce que l'interprète entend, elle devient un exercice extrêmement éprouvant.

Sur le plan humain, l'interprète doit être doté d'une grande capacité de concentration et de mémorisation, avoir une voix agréable et une élocution irréprochable, et posséder une bonne résistance physique aussi que mentale. Il doit pouvoir faire preuve de tact et de souplesse, et avoir le sens du détail. Enfin, l'interprète de conférence doit être disposé à voyager car son travail l'amène souvent à se déplacer hors du pays.

Les interprètes de conférence exercent pour la plupart leur profession comme prestataires de service indépendants auprès de clients privés multiples et d'organisations internationales. D'autres deviennent fonctionnaires, recrutés sur concours, auprès d'organisations et d'institutions nationales ou internationales. De nos jours la révolution numérique permet également l'interprétation à distance, à coups de caméras interposées et de connexion internet ultrarapide.

Comme toutes les professions libérales, l'interprète de conférence est responsable à l'égard de ses clients de la qualité des prestations qu'il assure. Dans tous les cas il existe une obligation de résultat et une exigence de rigueur dans la transmission du message. Il est soumis à des règles issues du code d'éthique professionnelle, qui impliquent, notamment, le strict et absolu respect du secret professionnel, et exigent entre autre de ne jamais être en retard pour une réunion, même si les délégués le sont.

L'interprétation de conférence est réalisée par des généralistes. Un travail de préparation en amont leur permet de s'adapter à tous les sujets. L'expérience acquise au fil du temps dans un domaine précis (droit, finance, pharmacologie, médecine, construction, agriculture, écologie, etc.) peut constituer un critère de distinction qui se rapproche d'une certaine spécialisation.

Il faut noter que l'interprétation de conférence est destinée exclusivement à l'auditoire pendant les assises. Nul enregistrement, y compris par les auditeurs, ne peut être fait sans le consentement préalable des interprètes intéressés, conformément aux dispositions des conventions internationales applicables en matière de droit d'auteur. En cas d'autorisation et donc de renoncement au droit d'auteur, un supplément est demandé pour cet enregistrement et/ou une mise en ligne par internet.

Le métier de l'interprète de conférence reste le fait d'une élite qui, travaillant depuis toujours dans l'ombre, n'en est aujourd'hui que plus indispensable avec l'intensification des échanges et des besoins de communication multilingue suscités par la mondialisation des politiques et des économies.

BIBLIOGRAPHIE

- Israël F., Lederer M. (2005). La Théorie interprétative de la traduction – III De la formation à la pratique professionnelle. Paris-Caen, Lettres modernes Minard, coll. Cahiers Champollion.
- Ouvrard, G. (2015, Décembre 15). L'interprétation consécutive officielle. Traduire. Retrieved from [http:// www.journals.openedition.org/traduire/](http://www.journals.openedition.org/traduire/)
- Seleskovitch, D. (1968). L'Interprète dans les conférences internationales. Paris, Lettres modernes Minard, coll. Cahiers Champollion.

EINSATZ DER GRAMMATISCHEN STRUKTUREN IM FREMDSPRACHENUNTERRICHT

Opanasenko T. W.

Nationale linguistische Universität Kyjiw

Bei der Beherrschung einer Fremdsprache spielt die Grammatik eine große Rolle. Und beim Erlernen der Grammatik geht es sowohl um Aneignung der grammatischen Formen, als auch darum, morphologische Formen und syntaktische Konstruktionen des lexikalischen Materials in der Sprachpraxis zu verwenden. Diesem Zweck dienen die Theorie des lexikalisch-grammatischen Feldes (LGF) und ihre Anwendung im Fremdsprachenunterricht. Unter dem System des lexikalisch-grammatischen Feldes (LGF) versteht man unterschiedliche Mittel auf der grammatischen und lexikalischen Ebene, die allgemeine Bedeutungen auszudrücken und zu benennen haben, die miteinander durch solche Verhältnisse, die bestimmte Gesetzmäßigkeit ausdrücken lassen, verbunden sind. Für die Studenten des 3. Studienjahres wird das Erlernen der Grammatik mittels des lexikalisch-grammatischen Feldes vorgesehen. Das Curriculum unterscheidet das Subjektfeld, das Prädikatfeld, das Objektfeld, das Attributfeld das Lokalfeld, das Modalfeld, das Kausalfeld, das Konditionalfeld sowie das Konsekutivfeld und das Zweckfeld.

Für die Vermittlung des Modalfeldes ist es nötig, die Methoden und Leistungen der pädagogischen Grammatik zu verwenden, die Prinzipien der Sprachexistenz bei den realen kommunikativen Verhältnissen zu berücksichtigen. Die pädagogische Grammatik (PG) benutzt also die linguistische Grammatik für die Einteilung des

grammatischen Lehrstoffes und seine Verwendung im Lehrprozess. Darum transformiert die PG die Regeln und andere Materialien der linguistischen Grammatik in Instruktionen, Modelle und Algorithmen, die im zweckmäßigen Umfang in den Fremdsprachenunterricht eingesetzt werden müssen.

Da das Modalfeld den Studierenden eine besondere Schwierigkeit bereitet, könnte es gerade anhand des Teilthemas "Irreale Wunschsätze" behandelt werden. Es geht um eine bestimmte Struktur in dem Satzbau und dem Gebrauch der morphologischen und syntaktischen sprachlichen Mittel.

Der Prozess der Aneignung der irrealen Wunschsätze lässt sich in einige Schritte einteilen.

Schritt 1. (rezeptiv). Die Arbeit an dem Text, die Systematisierung der Lexik und Einführung der Struktur. Der Lehrer demonstriert die Struktur in einem Hörtext, einem Lesetext oder in einem Gespräch und die Studenten sollen die angeführten Wunschsätze verstehen und im Text unterscheiden.

Schritt 2. (rezeptiv-reproduktiv). Dialog zum Thema mit dem Gebrauch der neuen Struktur mit der leitenden Position des Lehrers im Takt: Lehrer – Studentengruppe. Dieser Schritt enthält folgende Aufgabenstellung: Markieren Sie alle Wunsch-Sätze!

Schritt 3. (reproduktiv). Formulierung der Regel und Bildung der Struktur im Plenum. Dieser Schritt enthält folgende Aufgabenstellung: Nennen Sie alle Mittel zum Ausdruck der Wunsch-Sätze!

Die Studierenden nennen die morphologischen Mittel (*Konjunktiv Präteritum* und *Plusquamperfekt*, *Konditionalis I* und *II*) und die syntaktischen Mittel (*Satzstruktur* und *Konjunktion wenn*). Daraus kann ein solches Chema folgen:

Zeitstufe	Tempusform	Andere wichtige Mittel
Gegenwart und Zukunft	Präteritum Konjunktiv bzw. Konditionalis I	1. Konjunktion <i>wenn</i> und Endstellung des finiten Verbs. 2. Uneingeleiteter Satz mit dem finiten Verb am Satzanfang 3. Ausrufezeichen.
Situation: Mir fällt die Grammatik schwer. <i>Wenn mit die Grammatik nicht so schwer /leichter fiele!</i> <i>Fiele mir die Grammatik nicht so schwer /leichter!</i>		
Vergangenheit	Plusquamperfekt Konjunktiv bzw. Konditionalis II	1. Konjunktion <i>wenn</i> und Endstellung des finiten Verbs. 2. Uneingeleiteter Satz mit dem finiten Verb am Satzanfang 3. Ausrufezeichen.
Situation: Ich hatte im vorigen Jahr viele Probleme. <i>Wenn ich im vorigen Jahr nicht so viele /keine Probleme gehabt hätte!</i> <i>Hätte ich im vorigen Jahr nicht so viele /keine Probleme gehabt!</i>		

Schritt 4. (reproduktiv). Lesen Sie das Märchen. Welche Wünsche hat .../

1. Müsste ich ! 2. Wenn ich ! 3. ... !

Schritt 5. (rezeptiv-reproduktiv). Die Sätze im Text drücken in anderer Art und Weise Wünsche aus. Formen Sie die Sätze in irrealen Sätze um!

Schritt 6. (rezeptiv-reproduktiv). Erklären Sie, was der Konjunktiv bedeutet! Wie sieht die Realität aus?

Dabei wird in jedem Satz die Bedeutung des Konjunktivs erklärt. Das kann zuerst im Plenum und dann von den Studenten zu zweit erledigt werden.

Schritt 7. (produktiv): Und jetzt äußern Sie Ihre eigenen Wünsche zum bevorstehenden und zurückliegenden Jahr.

Die angeführten Beispiele und große praktische Erfahrung bestätigen die Wirkung dieser Methode im Fremdsprachenunterricht während der Vermittlung des Modalfeldes.

APPRECIATION AND JOB SATISFACTION AT WORKPLACE

Padalko Y. V.

Kyiv National Linguistic University

The business world has acknowledged that employee satisfaction is a key component of employee retention. Lower turnover means less money spent on recruitment, less time lost on training and development, and a higher retention of job knowledge and expertise. It is estimated that the cost of replacing an employee is roughly 20% of that employee's annual salary and up to two times the annual salary for highly paid employees.

Appreciation is one of the principal motivators for any employee at his or her workplace. Research has shown that words of appreciation at workplace are directly connected to job satisfaction and happiness at workplace. Studies show that more than 70% of workers admit that they get motivated to work with sincerity when their higher authorities express appreciation for the efforts they put in.

The employees who comprise a workforce should be the most valued assets of a company and money, power and position should only be small parts of the equation when the objective is to take care of these assets.

Appreciation is recognition of the magnitude, significance, value, or quality of things or people. Appreciation is one of the basic human needs. When an employee and his work are appreciated, his satisfaction and thus his productivity improve. Showing gratitude and employee recognition from employers also plays an important role in retaining workers. Employees get attached to workplaces where ethical climates prevail.

Money is not the only reward that expresses appreciation. Many employees would feel more satisfied and happy if their employers treated them unexpectedly with "thank you" notes, gifts, lunches or dinners. Many would also love a reward like a company sponsored day out or vacation. Even cost-effective means of appreciation are enough to express that the employees are valued. Means of No-Cost Appreciation might be: thanking the employee by name, involving the employee in decision-making procedures, particularly stating the trait or job that is being appreciated, offering lucrative career opportunities.

Compensation is less important than appreciation. Studies show that most employees leave their jobs due to a lack of recognition and appreciation. Compensation or salary is often the less important factor. It is possible for an employer to create and maintain a workplace where workers feel that they are valued, and recognized. Importance of appreciation is greater than compensation. Profitability will automatically grow.

Appreciation is one of the core values that hold enduring and successful companies together. It is a value that helps a company grow and be powerful. According to studies, lack of sufficient appreciation is the primary reason why employees leave jobs. Anyone who thinks appreciation is simple is wrong. Expressing appreciation as well as receiving it is challenging.

Employee Appreciation at Work Rules:

- Employees should be treated as though they are the company's most valued assets. A mere verbal expression is insufficient.
- Communication should be clear, transparent, and regular.
- An employer should be formulating reward programs that would positively influence employees to grow their potentials as powerful workers.
- The employer should listen to everybody in his company. Active suggestion programs should be created. *Employees should be asked questions and should be encouraged to offer feedback.*
- The employer or management should pay close attention to their employees' work environments, making sure that the employees have good working conditions.
- Successes should be celebrated generously. Time should be set at regular intervals during a year and on completion of a challenging project or day for celebrating the success of a team or department.
- Managers should be encouraged to work for their employees and be the kind of leaders that employees love to work for.
- Employers should remember that employees need to be valued just as customers are.

Many companies struggle to implement effective appreciation programs. The explanation may lie in the idea that appreciation is different from recognition and awards. Many companies have programs that recognize employees for years of service, quality of work, goal achievement, etc. While these kinds of programs have their benefits, they can miss the mark when it comes to the true nature of appreciation. True appreciation cannot be mass-marketed or generated by numbers. It is individual, personal, and sincere in quality and complexion.

Expressing and receiving sufficient appreciation at work is an essential skill that most employees and managers should exercise more frequently than they already do.

An employer, leader, or manager, on understanding the importance of gratitude and appreciation and their direct impact on the workplace, should formulate a positive appreciation plan that would fit the values, culture, and mission of the company and would engage and benefit all employees.

Appreciation at workplace is supposed to be a timely, formal, or informal acknowledgment of an employee's effort, behavior, or productivity that has supported the goals of the organization and has been outstanding.

LITERATURE

- Cranny, C. J., Smith, P. C., & Stone, E. F. (1992). *Job Satisfaction: How People Feel About Their Jobs and How It Affects Their Performance*. New York: Maxwell Macmillan International.
- Greenberg, J., & Baron R. A. (2000). *Behavior in Organizations*. New Jersey: Prentice Hall.
- Spector, P. E. (1997). *Job Satisfaction: Application, Assessment, Causes, and Consequences*. Thousand Oaks, CA: SAGE.

ENGAGING LAW-LEVEL BUSINESS ENGLISH STUDENTS

Parfenova L. V.

Kyiv National Linguistic University

Today many students believe that the key to the English language proficiency is the vocabulary acquisition. So they learn it through formal study of vocabulary, as in a class or through the exposure to the language. In this case the main aim is the use of vocabulary items not the study of English language. So they get vocabulary reading English books, newspaper articles or watching movies or documentaries. And these are effective ways of enlarging vocabulary. But it does not mean that it will be easy to communicate with native speakers. Such words as aim, purpose, target are translated similarly into Ukrainian, but have different connotations. For example:

The aim is to increase sales in Europe.

It is a dual-purpose tool.

He shoots off the target.

We can say: "I did it on purpose." But we cannot say: "I did it on aim", which will be incorrect.

Damage, injure, harm, mischief are synonyms but can be translated differently as well as words like participate – share; affair – matter – business; ascend – mount – climb – scale; miss – loose; argument – discussion, etc. depending on the context.

There is no sense in studying long lists of vocabulary items or learning texts by heart. It is more useful to build vocabulary while reading and listening texts or watching video clips.

But nevertheless we start with learning new words and there make them a part of our active vocabulary. At this stage it is very important to study confusing words, such as e.g. borrow – lend; career – course; actually – currently, etc. not as solitary vocabulary items but using English texts proposing students to guess meaning from context or word's relationship with native language word, creating dialogues with the help of activity charts which they fill in paraphrasing sentences and short paragraphs. The activity depends on the level of the students and the goal of the class, so this

could be dialogues conducted for purpose of information exchange, for social purposes, monologues such as speeches or oral reports, opinion speeches, problem-solving speeches, predictions.

Next stage will be watching video-clips, documentaries, news and movies.

You can improve your understanding of English by reading and listening/watching video-clips, news. Students who can translate English texts often have problems with understanding native speakers. As a rule they use simple English but speak very fast. So it is more useful, first, to translate the text and then listen and watch news story several times and speak together with the speaker improving pronunciation and developing speaking skills.

Of course there are a lot of specially created teaching videos, but they are role-played especially when it is necessary to master the usage of this or that real-life situation by practice and actors tend to speak very carefully which is not the case with real life communication where people use slang, abbreviations, disjointed words, idiomatic expressions and have no intention to correct your mistakes.

So the better choice it seems is a film episode used for teaching purposes. For example we can do it in the following way:

1. Watch the original episode;
2. Watch the same episode with subtitles, or after reading and translating the film script;
3. Watch the episode for the third time and speak together with actors, trying to imitate their mode of speaking (this can be done several times until the result will satisfy you);
4. Replay the episode.

The choice of teaching strategy depends on many factors such as age, native language, level of education, motivation, culture but it is quite obvious that vocabulary has to be constantly repeated and needs to be constantly recycled and reintroduced for students to develop their communicative skills and use them effectively.

LITERATURE

Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. (1995). Oxford University Press.

Willson, J. J. (2015). Speak Out. Intermediate Student's Book with DVD–Rom by Antonia Clare, Pearson Education Limited. The 2nd Edition.

Schmitt, N. (2000). Vocabulary in Language Learning. Cambridge: Cambridge V. Press.

COSTRUTTO PARTICIPIALE ASSOLUTO. ALCUNE PARTICOLARITÀ DI TRADUZIONE

Petrova O.W.

Kyiv National Linguistic University

I participi assoluti, poco rappresentati nella varietà colloquiale dell'italiano ma frequenti nei registri elevati, specie di lingua scritta, sono strutture ereditate

dall'ablativo assoluto latino. Rientrano nell'ambito delle subordinate principali, entro cui rappresentano però un settore circoscritto: infatti, sono da considerarsi assolute soltanto quelle subordinate participiali in cui il soggetto è espresso e non coincide con quello della proposizione con verbo finito. Nel participio dell'esempio seguente i soggetti *compratore*, *soldi* sono realizzati all'interno della costruzione participiale: Fatto sta che il compratore, appena *pagati i venti soldi*, condusse il ciuchino sopra uno scoglio ch'era sulla riva del mare, e messogli un sasso al collo e legatolo per una zampa con una fune che teneva in mano, gli diè improvvisamente uno spintone e lo gettò nell'acqua. – Хоч-не-хоч, а покупець сплатив одну ліру і відразу ж повів ослика до берега. Там він почепив йому на шию великого каменя, прив'язав до його ноги мотузку, інший кінець якої залишився в руці чоловіка, і сильним поштовхом зіпхнув віслюка у воду (пер. Оксана Донічева).

La formazione dei participi assoluti è regolata, come tutte le strutture participiali, dalla semantica del predicato. I verbi intransitivi, per esempio, possono formare frasi participiali con il participio passato di verbi inaccusativi anche ergativi. Al contrario i verbi intransitivi inergativi non possono comparire in frasi participiali. Di conseguenza, la definizione di *assoluto* dipende da come si analizza in tali costruzioni la diatesi del verbo: – Le ho perdute!– rispose Pinocchio; ma disse una bugia, perché invece le aveva in tasca. Appena detta la bugia, il suo naso, che era già lungo, gli credebbe subito due dita di più. – Я їх загубив,— відповів Піноккіо. Він збрехав, бо монети лежали у нього в кишені. І тільки-но він сказав цю неправду, його ніс, що й так був довгий-предовгий, виріс одразу на два пальці (пер. Юрій Авдеєв).

Se il participio è analizzato come passivo, la frase participiale, provvista del proprio soggetto *la bugia*, è da intendersi come assoluta. Se, invece, il participio è analizzato come forma attiva del verbo, *la bugia* compie la funzione di oggetto diretto mentre il soggetto resta implicito. In tal caso non è una costruzione assoluta. Le frasi participiali assolute con verbi transitivi hanno, nell'italiano contemporaneo, soltanto interpretazione passiva: Arrestati i manifestanti, i tumulti cessarono. Sono perlopiù ridotte a formule le strutture assolute col participio presente: Stanti così le cose, non c'è paragone alcuno con gli obiettivi originali dell'organizzazione ("La Repubblica", 4 settembre 2007). Anche molti participi passati assoluti si sono cristallizzati: Date queste premesse non mi lasci sperare bene per il futuro.

Nella maggior parte dei casi il participio esprime una relazione temporale o causale; più di rado è possibile individuare un valore ipotetico o concessivo. Da un punto di vista diacronico molte preposizioni e connettivi nascono proprio dalla grammaticalizzazione di participi assoluti (durante, eccetto, nonostante).

Nella lingua moderna, tutti i complementi del participio, come anche il soggetto, normalmente seguono il verbo, mentre, nella lingua antica e letteraria, essi potevano precederlo.

Il costrutto participiale assoluto non ha un equivalente ucraino e non può essere tradotto in ucraino con un participio e per tradurlo bisogna perciò trasformarlo in una proposizione subordinata esplicita relativa, causale, ipotetica, temporale, concessiva o con un complemento di tempo, di causa, di concessione ecc. dello stesso significato:

Ma avvicinatele le figure, egli dimenticò del tutto quella visione. Una delle donne era Angiolina. – Але коли постаті наблизилися, видіння враз зникло. Одна з жінок була Анжоліна. Ora, smascherato il suo intrigo, era costretto a fuggire da Ombrosa. – Тепер, коли його інтриги були викриті, він був змушений тікати з Омбрози. Formulata in altri termini la domanda, avrei senza dubbio risposto. – Якби питання було сформульоване інакше, я, без сумніву, дав би правильну відповідь.

Se l'azione, espressa dal participio, si riferisce al soggetto della frase, il participio passato usato con valore passivo viene tradotto con il gerundio perfettivo ucraino: Fatto un altro mezzo chilometro, Pinocchio sentì la solita vocina fioca.– Проїшовши ще з півкілометра, Піноккіо почув той самий тоненький голосок. Quando è necessario esprimere il soggetto per mezzo del pronome, esso assume la forma del soggetto diretto: Queste erano le notizie che trovai. *Riunitele* tornai a cercare don Masini. – Ось таку інформацію мені вдалося відшукати. Зібравши все до купи, я вирішив ще раз поговорити з доном Мазіні.

In alcuni casi il participio è preceduto dalle congiunzioni di tempo che stabiliscono con precisione il tipo di legame della costruzione participiale con la parte reggente della frase (appena, una volta – щойно, як тільки, після того як): Una sera, chiacchierando con l'operatore, venni a sapere che quella bella baracca che avevano costruito in mezzo al prato, *una volta finito il film*, loro se la rivendevano. – Одного вечора з розмови з оператором я дізнався, що як тільки закінчаться зйомки, вони продадуть той затишний барак, побудований посеред луки.

Si sceglierà tra queste possibilità quella che risulta più adatta al contesto e alla situazione. Una funzione simile a quella che svolge la costruzione participiale assoluta svolge anche la costruzione descrittiva formata a base dell'aggettivo. A differenza della costruzione participiale quest'ultima non esprime un atto, bensì un processo.

BIBLIOGRAFIA

- Абраменко, Г.А. (2011). Итальянский язык. Трудности перевода. Часть 1. Учебно-методическое пособие для вузов. Москва: АСТ: Астрель: Восток-Запад.
- Dardano, M. (2012). Sintassi dell'italiano antico. La prosa del Duecento e del Trecento. Roma: Carocci.

LOGICAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF IDEOLOGY ENACTMENT: A DESCRIPTIVE APPROACH

Pinich I. P.

Kyiv National Linguistic University

The introduction of the notion ideology by Destutt De Tracy in 1796 incurred the distinction between the two branches of the science: a psychological and physiological (Kennedy, 1979: 363). The *idéologie physiologic* propounded the biochemical aspects of human sensibility in generating ideas, whereas *idéologie rationelle* involved the study of the rational aspects of intellectual abilities of a man

to produce ideas. Further, throughout the history of ideology critique the rational aspects of logical and psychological dimensions of ideas in the sociological perspective took over one another in a turnabout. Thus, either analytical or sensationalist views on ideology production and proliferation established the yardstick of the theories of ideologies.

The analytical view of ideology defines it as a “complex of ideas: theories, convictions, beliefs, and argumentative procedures” (Žižek, 1994: 9) grouped under an ideological doctrine. The doctrinal approach to ideas claims knowledge as a “zero-level of ideology” (Laclau, 1997: 300). Ideologies therefore exist in contrast with general knowledge, science, and truth and set the distinctions to them defined by the categories of truth and value (Sartori, 1969: 398). Accordingly, ideologies depart from ready-made belief systems (knowledge taken for granted) as the routinized clusters of ideas, the integrative function of which is the cultivation of group collectivity. Though, in the course of time doctrinal beliefs do not undergo testing either, and the perfect rationality of ideology translates to an “ought-to-be” principle (Larrain, 1994: 8) and the irreversibility of the existing state of things lacking the logical consistency.

As far as beliefs are mainly not produced by individuals but are predetermined by socially necessary preconceptions (Habermas, 1991: 88), ideological conditioning of mind results in knowledge indoctrination. Therefore, ideology is capable of “interpellating” its subjects, imbuing them with the formulation of their beliefs as if they were their own (Althusser, 2008: 55). Such deterioration of an accurate distinction between ideological and true or non-ideological yields the abandonment of a purely analytical category (Laclau, 1997: 300). There appear the notions of “false consciousness” (ibid., 290), and “ideological delusion” (Geuss, 1981: 12) as regards ideologies which do not recognize the extra-ideological vantage point from which the ideology could be viewed by a neutral gaze (Laclau, 1997: 300). The ideology acquires a pejorative sense (Geuss, 1981: 12) in the treatment of particular beliefs as false and misleading and finally reaches the point of an end (Bell, 2000: xi).

The claims of logical preeminence of ideology retain the “in-itself” approach to ideology which renders a non-coercive rational argumentation of an ideological edifice devoid of its true pragmatic presupposition (Žižek, 1994: 12). Ideology proliferation as a materialized externality of an ideological doctrine “for-itself” propagates knowledge through a gateway of ideological culture and establishes a persuasive treatment towards its subjects (Sartori, 1969: 400). Therefore, the production of ritualistic patterns by Ideological State Apparatuses (Althusser, 2008: 23) is aimed at cultivating the “dependence of inner belief on external behaviour” (Žižek, 1994: 12) through sensationalist social practices.

A psychological approach to ideology appeal focuses on the functional value of ideologisms in the sociology of knowledge. Ideological mentality provides for the subsequent establishment of internal coherence of ideological schemata and substantiates the primacy of non-logical conduct in a society. As Larrain highlights, worshiping “Reason”, “Truth” or “Progress” is akin to any other cult of non-logical

social action, and the ideology is a mechanism to ignore, explain or conceal them (1994: 8). Thus, the critique considers the efficiency of constructing symbolic orientation to action-oriented ideals in the political culture (Sartori, 1969: 400).

The modulation of belief systems resides both on the “dispositional and situational variables” of cognitive-motivational needs of citizens (Jost, 2006: 654) to propitiate the interests of a particular dominant ideology. Subsequently, political beliefs can be generated with reference to either rationalistic or empirical procedures, doctrine-loaded or emotion-loaded (Sartori, 1969: 402). The outcome is the distinction between rational and irrational ideologies with either rationalistic doctrine-driven action motivation or “unconditioned subordination to “irrational” sacrifice” (Žižek, 1994: 14). Therefore, the pragmatism of processing ideological knowledge encompasses both the cognitive dimension with closed or open belief systems and the emotive dimension which distinguishes ideologies in relation to the level of intensity of ideological passion.

Other modern approaches to ideology critique in the period of ideology resurrection adumbrate a turn to the physiology of idea production viewed as unconscious intellectual habits capable of directing semiosis (Eco, 1976: 289) in the biochemical dimensions of conditioned information processing (Bianca, 2017) and under the primacy of emotional intelligence (Slote, 2014).

REFERENCES

- Althusser, L. (2008). *On Ideology*. London, New York: Verso.
- Bell, D. (2000). *The end of ideology: on the exhaustion of political ideas in the fifties*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Bianca, M. L. (2017). *The nomiotic-wave theory of mind and inherent logic*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Eco, U. (1976). *A theory of semiotics*. Bloomington: Indiana University Press.
- Geuss, R. (1981). *The idea of a critical theory: Habermas and the Frankfurt School*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Habermas, J. (1991). *The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society*. Cambridge: The MIT Press.
- Jost, J. (2006). The end of the end of ideology. *American Psychologist*, 61 (7), 651–670. DOI: 10.1037/0003-066X.61.7.651
- Kennedy, E. (1979). “Ideology” from Destutt De Tracy to Marx. *Journal of the history of ideas*, 40 (3), 353–368. DOI: 10.2307/2709242
- Laclau, E. (1997). The death and resurrection of the theory of ideology. *Modern language notes*, 112 (3), 297–321.
- Larrain, J. (1994). *Ideology and Cultural Identity: Modernity and the Third World Presence*. Cambridge: Polity Press.
- Sartori, G. (1969). Politics, ideology, and belief systems. In *The American political science review*, 63 (2), p. 398–411.
- Slote, M. (2014). *A sentimentalist theory of the mind*. Oxford: Oxford University Press.

Žižek, S. (1994). The spectre of ideology. In S. Žižek (Ed.), *Mapping ideology* (pp. 1-33). London, New York: Verso.

DIE VERTEILUNG DER STIMMHAFTEN UND STIMMLOSEN GERÄUSCHLAUTE IN DEN GERMANISCHEN UND DEN SLAWISCHEN SPRACHEN

Rudkivskiy O.P.

Nationale Linguistische Universität Kyjiw

Wie bekannt, zerfallen die Sprachlaute in den Germanischen (z.B. Deutsch, Englisch, Niederländisch) und in den slawischen Sprachen (z.B. Ukrainisch, Russisch und Tschechisch) in zwei Gruppen: in Sonore und in Geräuschlaute. Zu der Klasse der Sonoren gehören die Vokale, der Halbvokal [j], die Liquiden und die Nasale. Die übrigen slawischen Konsonanten, nämlich Verschlusslaute, Affrikaten und Engelaute, mit Ausnahme des [v] und [v'], bilden die Klasse der Geräuschlaute. Beide Arten des stimmhaften Labiodentals verhalten sich vor sonoren Lauten desselben Wortes wie Sonore, doch in allen übrigen Fällen wie Geräuschlaute, daher nehmen sie im slawischen Lautsystem eine zweifache Stellung ein.

Die Verteilung der Geräuschlaute in stimmhafte und stimmlose hängt davon ab, was dem gegebenen Geräuschlaut im Lautstrom folgt. Nur [v] hat keinen selbstständigen Einfluss auf die vorangehenden Geräuschlaute; ihre Verteilung nach Stimmhaftigkeit und Stimmlosigkeit vor [v] und [v'] hängt davon ab, was nach diesem Laut folgt. Innerhalb eines einfachen oder zusammengesetzten Wortes werden die Geräuschlaute anders als am Wortende behandelt.

Die slawischen Geräuschlaute unterscheiden sich der Stimmhaftigkeit und Stimmlosigkeit nach nur in ihrer Stellung vor Sonoren desselben Wortes, gleichgültig, ob der Sonorlaut unmittelbar folgt, oder ob sich zwischen dem Geräuschlaut und dem Sonoren ein (hartes oder weiches) /v/ befindet: ukr. “жити” – [z'yt'] – “шити” – [s'yt'], “б'ю” – [b'j'u] – “п'ю” – [p'j'u], “візьми” – [viz'm'ɛ] – “вісьми” – [vas'm'i], russ. “гол” – [j'ol] – “кол” [k'ol], “даю” – [daj'u] – “таю” – [taj'u], “враг” – [vr'ak] – “фрак” – [fr'ak], “злой” – [zl'oɟ] – “слои” – [sl'oɟ], “под нас” – [pad n'as] – “от нас” – [at n'as]. In allen anderen Positionen ist nur eine Art der Geräuschlaute möglich: entweder die stimmhafte oder die stimmlose.

Falls in den slawischen Sprachen ein Geräuschlaut einem stimmhaften Geräuschlaut vorangeht, so wird auch der erste von den beiden stimmhaft, gleichgültig ob die beiden unmittelbar nacheinander folgen oder zwischen ihnen ein einfaches oder langes, hartes oder weiches /v/ auftritt. Im Inneren des Wortes: ukr. “просьба” – [-z'b-], “трьохденний” – [-ɥd-] russ. “отзыв” – [-dz-], “сдача” – [-zd-], “к жене” – [-jz-], mit dazwischen stehendem [-v-]; russ. “от вдовы” – [-dvd-], “с вдовой” – [zvd-], “к вдове” – [jvd-], “от взглядов” – [-dvzj-], “к вздохам” – [jvzd-]. Vor stimmhaften Geräuschlauten eines folgenden Wortes: russ. “этот город” – [-d|j-], “здесь же” – [-z'|z-], “хоть дома” – [-d'|d-]; mit dazwischen stehendem [v] im Anlaut, einfach oder lang: ukr. “як вдома” – [-j|vd-], “щоб

взяти” – [-b|vz’-]; mit dazwischen stehendem [v] oder [v’] im Auslaut: “*без жертв би*” – [-dv|b-], russ. “*ветвь даже*” [-d’v’|d-].

In allen übrigen Positionen ist der slawische Geräuschlaut stimmlos. Vor einem stimmlosen Geräuschlaut desselben oder des folgenden Wortes: ukr. “*нізми*” – [-Yt’-], russ. “*дядька*” – [-t’k-]. Selbst wenn die syntaktische Pause nicht verwirklicht ist, kann die Assimilation des Geräuschlautes an den folgenden stimmhaften Geräuschlaut unterlassen werden.

Es wurde außer Acht gelassen, dass in den slawischen Sprachen nicht der Laut [v] selbst den vorangehenden Geräuschlaut beeinflusst, sondern das, was nach /v/ folgt. Diese Regel ist nicht nur auf die russische Sprache anwendbar; wir finden eine ähnliche Verteilung der Geräuschlauten mit geringfügigen Besonderheiten im Tschechischen. Vgl. im Besonderen “*k vdove*” – [vd-] und “*k vlade*” – [kvl-], “*s vdolkem*” – [zvd-] und “*s vnukem*” – [svn-] oder “*s vrahem*” – [svr-], “*at’ vzejde*” – [-j|vz-] und “*at’ vleze*” – [-c|vl-] oder “*at’ vjede*” – [-c|vj-], “*az v breznu*” – [-z|vb-] und “*az v lednu*” – [-s|vl-], “*jak v horach*” – [-g|vλ-] und “*jak v mori*” – [-k|vm-].

In den germanischen Sprachen in der Stellung vor stimmhaften Geräuschlauten, insbesondere vor den Verschlusslauten, weist das /v/ eine stärkere Reibung und eine längere Dauer auf, als in der Stellung vor Sonoren. So entspricht dem verschiedenen Einfluss auf die vorangehenden Geräuschlauten ein gewisser Unterschied im phonetischen Wesen des Lautes [v] in beiden besprochenen Stellungen, das heißt vor Sonoren und vor Geräuschlauten. Diese Frage verdient eine akustische Untersuchung.

LITERATUR

- Beheydt, L., Dirven, R., & Kaunzner, U. A. (1999). *Uitspraak Nederlands. Tekst- en oefenboek*. Leuven: Amersfoort: Acco.
- Roman, J. (1962). *Selected writings. Phonological studies*. Paris: Mouton & Co The Hague.
- Горецкий, Я. (1971). Фонологическая система словацкого литературного языка. *Вопросы языкознания*, 1, 43–50.

PRAGMATISCHE FUNKTION DER IRONIE IN DEN ROMANEN VON TH. THIEMEYER

Sereda N. A.

Nationale linguistische Universität Kyjiw

Die Ironie ist ein Stilzug, der sowohl zu den Ersatzfiguren, als auch zu den Merkmalen vom Funktionalstil der Alltagsrede gehört. Mithilfe der Ironie kann es dem Schriftsteller gelingen, eine ausgewogene Bilanz zwischen der Todesangst und dem Lachen zu halten. Sie verleiht den Texten emotionelle Dynamik, Entlassung durch das Lachen und Spannung durch die Angst. Die Natur der Ironie ist doppelseitig, weil sie dazu dient, die echte Absicht des Sprechenden zu verhüllen, offen für mehrere Interpretationen zu machen. Das ermöglicht eine implizite Bewertung des Sachverhalts. Diese Eigenschaft der Ironie ermöglicht es, die

Bedeutung einer Aussage zu manipulieren und somit schafft die *Aktualität* der weiteren Untersuchung der pragmatischen Funktion von Ironie. *Das Material unserer Untersuchung* bilden die Beispiele aus den Romanen von dem modernen deutschen Schriftsteller Thomas Thiemeyer “Medusa”, “Nebra” und “Reptilia”.

Ironische Ausdrücke besitzen einen hohen Grad der Unbestimmtheit, wenn sich der Zweck der Rede vom tatsächlichen Inhalt unterscheidet. In der Literaturwissenschaft versteht man unter der **Ironie** eine implizite lächerliche Andeutung, die zu den Tropen oder zu den Ersatzfiguren gehört. Das Phänomen der Ironie erscheint, weil jeder von Gesprächspartnern es versucht, das Gesagte vom Opponenten im Sinne der kommunikativen Absicht zu interpretieren. Die Ironie hilft, die Stellungnahme zu äußern, ohne konventionelle Forderungen zu verletzen. Ironischer Effekt, der aus dem Gedankenausdruck entsteht, wird durch folgende Verstöße gegen die Regeln der Rede verursacht:

- Es wird zu viel oder zu wenig zum Thema gesagt;
- Es werden unbegründete Tatsachen genannt;
- Es wird vom Gesprächsthema abgekommen;
- Es wird nicht klar geäußert;
- Die Rede ist nicht gut organisiert;
- Die Äußerung ist zweideutig;
- Die Rede enthält unklare Wörter.

Diese Fehler beim Sprechen lassen ironischen Effekt zu.

Im Roman “Reptilia”, z.B. erzählt eine der Hauptgestalten namens Sixpence über die Bedeutung seines Namens so: *“Das ist der Preis, für den meine Mutter mich an die Maloneys verkauft hat”, antwortete er. “Sechs Pennys und eine Flasche Whisky, dass war alles, was Stewarts Vater im Handschuhfach des Wagens hatte, doch das hatte für den Deal gereicht. Wahrscheinlich hätte sogar nur die Flasche gereicht, aber ich bin dankbar, dass er noch etwas Kleingeld dabei hatte, sonst würde ich heute Whisky heißen. Ich war damals noch ein Baby und meine Mutter Alkoholikerin”.*

Die Geschichte ist traurig, weil die Eltern ihr Kind für Münzen und eine Flasche Alkohol verkauft haben. Sixpence äußert seine Meinung über seine Mutter und ihre Billigkeit, wenn er den Namen “Whisky” vermutet, weil diese unbegründete Tatsache unglaublich übertrieben klingt. Sixpence äußert seine Vermutung, und seine Bewertung wird außersprachlich entschlossen.

Ein weiteres Beispiel der Ironie basiert auf dem extralingualen Faktor. Im Roman “Medusa” spottet Malcolm über seinen Kollegen: *“Hannah sah zu, wie Albert zwei Umhängetaschen mit Nahrungsmitteln und Wasserflaschen voll stopfte und eine davon Chris um den Hals hängte. Dann schulterte er das Gewehr, tastete prüfend nach dem Funkgerät, nickte ihnen noch kurz zum Abschied zu und marschierte davon. Chris warf Hannah einen letzten traurigen Blick zu, dann humpelte er hinterher. “Da haben wir uns ja eine richtige Laus im Pelz eingefangen”, spottete Malcolm, während er Hannah eines der zwei verbliebenen Funkgeräte reichte”.* Die Äußerung von Malcolm ist zweideutig, es wird nicht klar gesagt, von wem die Rede ist. Auf diese Weise drückt die Romanfigur ihre Assoziation aus.

Im Roman "Nebra" gibt es noch ein Beispiel des ironischen Wortspiels, das mithilfe der Redewendung gebildet wird: "Er lehnte sich zurück. "Wie Sie wissen, habe ich mich mit Haut und Haaren der Archäologie verschrieben". Lächelnd strich er mit der Hand über seinen kahlen Kopf".

Die Ironie der Aussage besteht im Widerspruch des Tatsächlichen und des Gemeinten. Trotzdem soll der implizite Inhalt nicht immer dem wörtlichen widersprechen. Der Mechanismus der Ironie ist durch den impliziten Inhalt charakterisiert, der dem wörtlichen widerspricht.

Die heutige Literaturwissenschaft weist die Tendenz nach, Sarkasmus als eine Abart der Ironie zu betrachten. Wir teilen diese Meinung nicht, weil der Sarkasmus beleidigend und bössartig ist. Sein Ziel ist es, negative Handlungen zu entlarven und an ihnen Kritik zu üben, während die Ironie keinen Zweck hat, scharfen Widerspruch widerzuspiegeln und die explizite Bewertung dem Rezipienten aufzudrücken.

Aus der pragmatischen Analyse der Ironie in drei Romanen von Th. Thiemeyer lässt sich schlussfolgern, dass unaufdringliche und humorvolle Ersatzfiguren wegen des Widerspruchs zwischen dem Gesagten, den Tatsachen und dem Gemeinten entstehen. Das Hauptprinzip der ironischen Mittel besteht in ihrer Zweideutigkeit.

SERIOUSNESS OF HUMOUR IN ENGLISH-LANGUAGE SENRYU

Shershnova A.V.

Kyiv National Linguistic University

For poetry readers, English-language senryu might be a lesser-known genre than its "sibling" – haiku in English. Originated in Japan between three and four centuries ago, both poetic forms, often confused (Jones, 2012; Reinhold, 2013), have gained popularity across the globe, and the number of English-speaking poets willing to try their hand at composing haiku and senryu verses keeps increasing (Digregorio, 2014). Although English-language haiku and English-language senryu might be identical in terms of construction (most haiku and senryu in English are three line verses with a limited number of syllables) (Dubnov, Burns, & Kiyoki, 2016), their semantic differences are much more salient. While the former is exclusively focused on nature (Kacian, Rowland, Burns, & Collins, 2013), an English-language senryu is human-centered and has been most often viewed as a poetic genre with a touch of good-natured humour, e.g.:

*a new face on TV –
the regular weatherman
under the weather*

Michael Dylan Welch

The image of "the regular weatherman" who is "under the weather" is created by a sort of wordplay. The poet uses a literary technique in order to achieve a humorous effect based on defeated expectancy: surprisingly, the person who is supposed to be a weather expert turns out to have been affected by weather conditions. The poem might resonate with the readers if it calls to their memory any

cases of inaccurate weather forecasting. Describing an ordinary, everyday situation is another basic feature of English-language senryu alongside its humorous tone.

However, considering the fact that the English-language senryu generally aims at portraying the vicissitudes of human experience, it can go beyond light-hearted humour and have a much more serious undertone. As American poet and literary critic Ce Rosenow (2010) puts it, senryu is focused on “human activities of great difficulty” and “offers moment of reiterations of human persistence in the face of adversity” (p. 228). For this reason, there are a number of English-language senryu poems written in “honey and razor” style: they could be light yet intense at the same time, rather than remind of witty jokes penned in three lines, e.g.:

*hearing aid
mom tells dad
what I said*

Dave Read

The poem describes in eight simple but precise words an easy to picture situation, which is likely to evoke the reader’s sympathy towards the speaker’s old father suffering from hearing loss. His wife repeats their son’s or daughter’s words to him, making the speaker associate mother with a “*hearing aid*”, a subtle metaphor embodying a whole range of emotions and feelings: gentle humour, empathy, patience, and love. Read’s verse illustrates English-language senryu’s ability to find “the funny in the serious and the serious in the funny” (French, 2013).

While the senryu above has room for warm humour even though the background to the situation described could be characterized as disheartening, the senryu poem below is far from being funny:

*on his youth in Japan
my neighbour falls silent...
the clear summer sky*

Chuck Brickley

The poet skillfully juxtaposes the two central images of the verse: the image of the elderly Japanese suddenly gone quiet and that of “*the clear summer sky*”. Without much effort, the reader can get an insight into what the Japanese is silent about. The contrast between the sky implied in the Japanese’s memories and the one he and the speaker are observing now serves as shock treatment: people should never take such things as peaceful skies for granted and remember to appreciate every minute of their lives.

The analysis of English-language senryu shows that the poems of this genre can go far beyond a joke factor. Senryu in English may display all shades of humour, from warm mockery to bitter irony, ridicule and scorn. Even though it may address everyday practices of people through the prism of humour, English-language senryu should be viewed as a serious and thought-provoking poetic genre of Oriental origin.

LITERATURE

Digregorio, C. (2014). *Haiku and Senryu: A simple guide for all*. Winnetka: Artful Communicators Press.

- Dubnov, S., Burns, K., & Kiyoki, Y. (2016). *Cross-Cultural Multimedia Computing: Semantic and Aesthetic Modeling* [electronic book]. Springer.
- French, T. (2013). Editor's note. *Prune Juice: Journal of senryu, kyoka, haibun & haiga*, 10. Retrieved from <https://prunejuice.files.wordpress.com/2009/08/pj-issue-10-summer-20132.pdf>.
- Jones, G. (2012). *The Complete Poetry Guide and Workbook*. North Vancouver: First American Edition.
- Kacian, J., Rowland, P., Burns, A., & Collins, B. (2013). *Haiku in English: The first hundred years*. New York: W.W. Norton & Company.
- Reinhold, J. (2013). Should senryu be part of English-language haiku? *Modern Haiku*, 44(1), 57–62.
- Rosenow, C. (2010). Written in the face of adversity: The senryu tradition in America. *Literary Imagination*, 12(2), 210–228.

THE PROBLEM OF HARMONIZING THE DEFINITION “PERFORMANCE ART” PHENOMENON IN ENGLISH AND UKRAINIAN CULTURES

Shkliarenko Zh.

Kyiv National University of Culture and Arts

The problem of harmonizing the academic definition of the popular performance art today is determined by the ambiguity of the English word itself, which can be put on par with such discursive notions as "art" and "culture" (Carlson, 1998), which are both present in the context of art and societies, but often distinguished by scholars (Auslander, 2003). The depth of the term is deepened (complicated) by the general meaning of the word performance, which means the process of complementing an action or a task (Oxford Dictionary, 2019) and the interpretation of what "performance" is by anthropological discipline of performance studies as that of embodied behaviour (Schechner, 2002).

The process of replacing the notion of "performance" used earlier as a universal term for any public performance and the introduction by critics a term "performance art" instead to refer to a new phenomenon in contemporary art in 1973 was accompanied by a rejection of the artistic environment through its close association with theatre and entertainment (Stiles, 1996) The word "art" as it is present in the English version is absent in the Ukrainian language. This often leads to the use of the word in contradictory meanings and spurs the use of this very phenomenon in questionable contexts in the Ukrainian cultural environment.

Available vocabulary articles on performance include the following features: discrepancy of definitions and contradictory review of elements of the phenomenon. Inconsistency also stems from the uncertainty of placement of performance in the structure of the arts. So in different definitions performance may be referred as a "kind", "type", "direction", "form", "phenomenon" of art, or not related to any of these notions. The separation of performance as an independent unit would enable its

separation from similar areas of performative and procedural art, and to preserve its “identity” in the cultural space.

In addition to the available English-language meanings in the native culture, the transliterated borrowing has acquired a number of new meanings and turned into a cultural field itself. There are currently trends in the use of word “performance”: in relation to any unexpected public action (from city traffic accidents to political actions) and, thanks to the media, “performance” is used in a sense that has nothing to do with art (that is, “process”). Thus, the domestic recipient sometimes recognizes the meaning of the borrowed word only by conceiving of the context, or using it in a figurative sense, turning it into an element of a laughing culture with authentic connotations.

The performance has no problem entertaining the viewer. The Oxford Dictionary of American Art and Artists defines performancy as an interdisciplinary, “time-bound” statement, focusing on bodily and mental fitness, where the origins of conceptualism, anti-commercialization and cultural individualism are added. Along with the priority of processuality in the performance other features stand out as well, one of them being the synergy of place and time; indefinite continuity; unexpected probability; delegation, rather than directing, enabling authenticity as an important element of the performance and permanent opposition to the theatre with the search and violation of certain boundaries of this kind of art.

Among the basic elements of artistic performance are the following: an attempt to merge something that cannot be merged, which creates interesting new solutions; the presence of the author; employment of the specifics of place and time; in order to create the effect of foreignness, where a character relives a situation in such a way that makes it a performance; a bluntly represented demonstration of affinity with relevant social, physical or any other living conditions; provoking a situation where recreation of certain conditions is the main task; well thought out movements; multidimensional purpose; the need to engage in “reading” between the lines; topicality; a special canvas of a piece; boldness; discourse; a creation of documentation (Gnirenko, 2018).

The main difference between performances and other arts is the obligatory presence of an author in the work of art, because, since the work exists only as long as there is “the author” in it, the performance is possible only in the ongoing present. The performance of a real life may also be part of the performance. Elements of social performance are represented by a multilayered system of collective representations as cultural codes; actors as performers; audience as accidental viewers; means of symbolic reproduction are used as requisite for the creation of the atmosphere; a mise-en-scene as an action; public authority as a system of public-voluntary people relations focused on the organization of common activities (Alexander, 2004).

Consequently, a new interdisciplinary phenomenon in culture and art, performance, a word that is an English borrowing as a viable equivalent, is often interpreted by an average person within the scope of its new interpretation, that is often based on indirect associations, which lead to ambiguous understanding and biased attitude to the phenomenon. Performance in the public consciousness is associated not only with contemporary art, but also with any ephemeral action.

REFERENCES

- Carlson, M. (1998). *Performance: A Critical Introduction*. London and New York: Routledge.
- Auslander, Ph. (2003). *Critical Conception Literary and Cultural Studies*. New York: Berkley.
- Stiles, K., & Selz, P. (1996) *Theories and Documents of Contemporary Art*. New York: Berkley.
- Performance. (2019). Oxford Dictionaries, “performance”. Retrieved from <https://en.oxforddictionaries.com/definition/performance>
- Schechner, R. (2002). *Performance Studies*. New York: Routledge.
- Performance art, (2014). *The Oxford Dictionary of American Art and Artists*. Retrieved from <http://www.oxfordreference.com.ezproxy.cul.columbia.edu/view/10.1093>
- Alexander, J. (2004) “Cultural Pragmatics: Social Performance between Ritual and Strategy”. *Sociological Theory*, 22(4), 527-73.
- Gnirenko, Yu. (2018). *Performans kak yavlenie sovremennogo otechestvennogo iskusstva*. Retrieved from: http://www.gif.ru/texts/txt-gnirenko-diplom6/city_266/fah_348/.

THE PRAGMATICS OF THE DRESS THROUGH THE PRISM OF POLITENESS

Sieriakova I. I., Kokoza G. A.
Kyiv National Linguistic University

In the age of increasing globalization, expansion of multi-national contacts and ever-present culture of political correctness, it is imperative for interactants to exercise tact and sensitivity as well as to demonstrate respect and appreciation of each other to ensure a smooth flow of communication. The above-mentioned facets of the communication process relate to the linguistic phenomenon of politeness.

While a plethora of studies have been conducted on the verbal manifestation of politeness, there is scant knowledge of how it is implemented by having recourse to non-verbal means of communication. Our research makes an attempt to explore the pragmatic significance of the non-verbal sign “dress” (hereinafter – the dress) through the prism of politeness. The thrust of the argument to be developed is that far from being a sign of personal (Calefto, 2004) and social characteristics (Коваленко, 2008) of its wearer, the dress is used to establish rapport and to mitigate a social distance between communicative partners.

In the realm of linguistics politeness has been conceptualized as a form of social indexing (Hill et al., 1986), that is recognition of the social position of interactants and conveying such recognition through the use of proper linguistic means, as well as communication strategy of conflict avoidance (Lackoff, 1989; Leech, 1983) and that of satisfying face-oriented needs (Brown & Levinson, 1987). The latter is premised upon every interlocutor having a face representing a set of

human wants: positive face (the want to be approved by others) and negative face (the want to be unimpeded by others). Communication poses a threat to the face, which has to be counterbalanced by politeness. The extent to which politeness has to be exercised depends on the set of three variables: the social distance between the speaker and the hearer, the relative power between them and the degree of imposition. Essentially, politeness is viewed a redressive action taken to mitigate a face-threatening act that relies on three maxims (Lakoff, 1989): do not impose, give options and make the hearer feel good.

The politeness strategy is manifested in the discourse by the arsenal of verbal and non-verbal means of communication. Non-verbal cues are easily remembered and invested with greater degree of trust by the hearer. In the field typology of non-verbal signs (Серякова, 2014) the dress is defined as an artefactual non-verbal sign of communication that can be used by the addressee for the purposes of self-representation as well as to create a positive/negative image of public people (Кокоза, 2011). Drawing on the existing research and the politeness strategy we have found that the dress is deliberately used by the speaker to identify with the hearer, to mitigate the social distance between them (if the speaker's social position is significantly higher than that of the hearer) and to establish emotional rapport. Specifically, we have delineated the following tactics that the speaker resorts to in order to achieve his/her communicative goals: tactic of identification, tactic of social distance mitigation and tactic of emotional facilitation. *“Princess Diana often wore informal floral crepe-de-Chine dress in vibrant colours of blue, red, yellow and pink when she visited sick and suffering children in hospitals. She called it her ‘caring dress’ because its cheerful print evoked a positive emotional response from the children and would make them more relaxed in her presence”* (Daily Telegraph, 29.11.2008). The addressee, being aware of the social distance between herself and her target audience deliberately, chose to mitigate it with the use of the dress, which was described as *informal* and *floral* while its vibrant colours *cheerful print* helped to establish emotional rapport *evoked a positive emotional response from the children*. Thus, the politeness strategy was used to enable the communication process by establishing emotional comfort and minimizing the social distance between the interactants.

The politeness strategy is an indispensable part of the communication process that enables the speaker and the hearer to maintain their face wants by paying attention the social distance between the speaker and the hearer, the relative power between them and the degree of imposition. The pragmatics of the dress lies in its ability to be used as an instrument of identification with the hearer, of social distance mitigation and of emotional facilitation.

ЛІТЕРАТУРА

- Коваленко, Г. М. (2008). Семіотика англомовних альтернативних культур другої половини ХХ століття. В А. Д. Белова (Гол. ред.), *Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження та перспективи* (сс. 197-204). Київ: ЛОГОС.
- Кокоза, Г. А. (2011). Семіотика одягу в сучасному англомовному публіцистичному дискурсі. *Нова філологія*, 44, 68–71.

- Серякова, И. И. (2014). Типология невербальных знаков коммуникации. *Science and Education a New Dimension. Philology II* 5 (28), 84-89.
- Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Calefato P. (2004). *The Clothed Body*. Berlin: Berg Publishers
- Hill, B., Ide, S., Ikuta, S., Kawasake, A., & Ogino, T. (1986). Universals of linguistic politeness: Quantitative evidence from Japanese and American English. *Journal of Pragmatics*, 10, 347-371.
- Lakoff, R. (1989). The limits of politeness: Therapeutic and courtroom discourse. *Multilingua*, 8, 101-129.
- Leech, G. (1983). *Principles of pragmatics*. London: Longman.

CROWDSOURCING AS A NEW OBJECT OF TRANSLATION STUDIES

Skriabina V.B.

Kyiv National Linguistic University

Crowdsourcing as an emerging mass phenomenon has yet to be explored. Though, it has been recently addressed by scholars (Cronin, 2010; Díaz-Cintas & Muñoz Sánchez, 2006; Ferrer Simó, 2005; García, 2010; O'Hagan, 2009; Pérez González, 2006; Perrino, 2009), a deeper look into the 'ittranslation' is required. Crowdsourcing can influence the way the translation industry develops in the coming years; as big corporations rely on crowdsourcing in translating some of the content of their websites and applications, new business models and synergies can arise in the short term (Costales, 2013).

The essence of new collaborative phenomena lies in individuals and groups of people sharing information, collaborating on projects, and creating new digital content such as wikis, forums, podcasts or websites as a community. Different names and labels were given to such activity: "wiki-translation" (Cronin, 2010), fan translation, amateur translation, crowdsourcing, collaborative translation and community translation.

Crowdsourcing (a word compound created from "crowd" and "outsourcing") implies the massive outsourcing of tasks to volunteers and reduces the gap between professionals and amateurs. Jeff Howe (2008) defines **crowdsourcing** as the act of taking a job traditionally performed by a designated agent (usually an employee) and outsourcing it to an undefined, generally large group of people in the form of an open call.

Besides journalism and photography, which are typical examples of areas in which the crowd is replacing the professional, translation is another one. Crowdsourcing can lead to a loss of quality and professionalism in order to save money or cut costs (Bogucki, 2009). Many well-known companies such as Google, LinkedIn and Facebook have relied on crowdsourcing to have their online content translated into different languages (García, 2010; O'Hagan, 2009). The user interface of Facebook has been translated into 23 languages by volunteers who have agreed to

participate in the crowdsourcing process launched by the company. Even though some professional translators and agencies worked on this project, mostly amateurs or fan translators adapted the content. This provoked bitter protests from professional translators (Kelly, 2009).

There are no empirical data on the total amount of information translated by people on a voluntary basis. Neither the number of documents adapted by the masses through the process of crowdsourcing could be estimated, even when some companies partially reported their figures concerning volunteers' translation. One thing is clear, as the number of users reading online content in different languages has grown (Cronin, 2010), the need for translation and the number of people creating, editing and sharing online content will continue to grow in the coming years. One of the most famous examples of a rapid "fan" translation assignment was the adaptation of the last book in the Harry Potter series into Chinese in less than 48 hours by a group of amateur translators and volunteers (Munday, 2001, p. 190).

In Translation Studies, the motivation behind crowdsourcing has been investigated. There are many different grounds to explain why people get engaged in amateur translation. This can be the personal desire to contribute to the spread of information or to allow other people to read and access materials in their own language. Some people simply do it for pleasure or to improve their writing skills in a foreign language. For some, this activity also has a positive effect on their self-confidence. Furthermore, students can produce translations to improve and showcase their skills, build a positive personal image online, collaborate with peers and exercise the freedom to contribute.

Researchers assess the possible ways in which professional quality can be achieved by means of crowdsourcing translation. Zaidan and Callison-Burch (2011) state that "although many of the individual nonexpert translators produce low-quality, disfluent translations, we show that it is possible to get high quality translations in aggregate by soliciting multiple translations, redundantly editing them, and then selecting the best of the bunch".

To sum up, the Translation Studies face an unprecedented number of issues connected with the development of modern technologies. Crowdsourcing is one them and it is being widely discussed at international conferences and congresses. Strategies of volunteer translation, cultural aspects and criteria of their assessment could be interesting for further research.

LITERATURE

- Bogucki, L. (2009). Amateur Subtitling on the Internet. In Díaz-Cintas, Jorge and Gunilla Anderman (Eds.). *Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen*. New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Costales, A.F. (2013). Crowdsourcing and collaborative translation: mass phenomena or silent threat to translation studies? *Hermeneus: Revista de la Facultad de Traducción e Interpretación de Soria*, 15, 85-110.
- Cronin, M. (March 2010). The IT Crowd. *Tradumática* 8. Retrieved from <http://www.fti.uab.es/tradumatica/revista/num8/articles/04/04art.htm>

- García, I. (17 March 2011). The Proper Place of Professionals (and Non-Professionals and Machines) in Web Translation. *Tradumática* 8. Retrieved from <http://www.fti.uab.es/tradumatica/revista/num8/articles/02/02art.htm>
- Howe, J. (2008). *Crowdsourcing: Why the Power of Crowd Is Driving the Future of Business*. London: Randomhouse.
- Kelly, N. (19 June 2009). Freelance Translators Clash with LinkedIn over Crowdsourced Translations. *Common Sense Advisory*. Retrieved from <http://www.globalwatchtower.com/2009/06/19/linkedin-ct3/>
- Munday, J. (2001). *Introducing Translation Studies*. 2nd Edition. New York, NY: Routledge.
- O'Hagan, M. (2009). Evolution of User-generated Translation: Fansubs, Translation Hacking and Crowdsourcing. *Journal of Internationalisation and Localisation* 1, 94-121.
- Zaidan, O.F., & Callison-Burch C. (2011). Crowdsourcing Translation: Professional Quality from Non-Professionals. *In Proceedings of ACL*, Portland, Oregon: 1220-1229.

TIPOLOGÍA DEL SISTEMA CONSONÁNTICO DEL ESPAÑOL Y EL UCRANIANO

Skrobot A.I.

Universidad Nacional Lingüística de Kyiv

La comparación, como método científico, se emplea con profusión en la lingüística actual para detectar rasgos comunes y específicos de fenómenos parecidos en diferentes lenguas del mundo, sea con fines experimentales o puramente teóricos. La comparación tipológica posibilita no sólo revelar con más precisión la singularidad de los fenómenos que se estudian en cada lengua, sino también comprender su carácter común, específico e individual.

Las lenguas española y ucraniana son lenguas literarias nacionales de amplio uso. El español es la lengua estatal en España, en una serie de países de América Latina y Africa. El ucraniano es la lengua estatal en **Ucrania**.

En el sistema consonántico tienen lugar en el español y el ucraniano contraposiciones fonológicas por el modo de formación, por los órganos de articulación, por el punto de articulación, duración, grado de palatalización, por la forma de la lengua, por el tono y la aspiración. Los rasgos fonéticos distintivos de las consonantes en las lenguas comparadas son: el órgano de articulación, la participación de las cuerdas vocales y en el ucraniano, también, el grado de palatalización y duración. El tono, el punto de articulación, la forma de la lengua y la forma de la abertura no tienen distinción fonemática en ninguna de las dos lenguas, aunque son muy importantes en las relaciones acústicas y de articulación. Por el grado de la palatalización existen las siguientes contraposiciones: palatales y no palatales (alomórficamente en el ucraniano). Son palatales nueve sonidos apicales ucranianos: [д'], [т'], [з'], [с'], [з'], [ц'], [н'], [л'], [р'] (Жовтобрюх, 1977, с. 15).

Según la tensión de las cuerdas vocales las lenguas comparadas tienen sonidos sonoros y sordos. La articulación de las consonantes del ucraniano se diferencia mucho de la articulación de las consonantes españolas. Examinemos la pronunciación de las consonantes [t], [d], [n], [s]. Los fonemas [t] y [d] en el español son dentales. El dental oclusivo sordo [t] coincide por su punto y modo de articulación con el correspondiente sonido ucraniano, aunque la oclusión de éste es algo más fuerte que en la pronunciación española. En el español a final de sílaba suele pronunciarse, en lugar de este sonido sordo [t], el sonido fricativo sonoro [d̪]: *atlas, atletismo, rítmico* (a[d̪]las, a[d̪]letismo, ri[d̪]mico). La [d] española y la [д] ucraniana se pronuncian con la misma disposición de los órganos articulatorios que el sonido [t], aunque la oclusión es menos fuerte y las cuerdas vocales vibran ligeramente al paso de la corriente expiratoria (Llorach, 1975, p. 25).

El fonema alveolar [n] es sonoro, oclusivo, nasal. En contraposición al sonido ucraniano correspondiente, el español jamás se palataliza, conservando el matiz ante los sonidos vocales palatales: *nido, nieto, neno*. Ante los sonidos consonantes velares [k], [g], [x] el fonema [n] cambia el punto de articulación, debido a la asimilación de este sonido por los arriba indicados: *nunca, banquete, mango, monja*.

El fonema [s] no coincide con el sonido ucraniano [c] por su órgano activo de articulación. En el español es un sonido predorsal, sordo, fricativo: *suele, caso, raso, asunto*. El sonido ucraniano [c] es apical, sordo, fricativo: *світанок, сім'я, сучасний*. La variante española sonorizada de este fonema [z] aparece por asimilación delante de los sonidos [b], [d], [g], [m]: *esbelto, desdén, rasgo, mismo*. La pronunciación, en este caso, se acerca a la pronunciación del sonido ucraniano [з] en las palabras: *зараз, знахідка*.

El análisis comparativo de los sistemas consonánticos muestra que la pronunciación de los sonidos españoles se diferencia de la pronunciación ucraniana. La atención especial hay que prestar al estudio de las consonantes españolas [θ], [s], [ř], [ʎ], [ɲ] cuyos equivalentes no existen en la lengua ucraniana. La práctica lingüística de los últimos años muestra que una condición necesaria para el exitoso estudio de las lenguas extranjeras es la de enseñar la lengua extranjera con apoyo de la lengua natal. En este caso debemos tener en cuenta no solo los rasgos diferenciales y semejantes en la pronunciación de algunos sonidos, sino también las particularidades de la base de articulación, toda la estructura de los órganos del habla, todo el sistema de los movimientos de articulación, típico para la lengua dada en general durante la pronunciación de los sonidos (Quilis, 1999, p. 55).

Sobre la base de la investigación hecha y también de los datos de otras fuentes podemos llegar a la conclusión de que la base de articulación española a diferencia del ucraniano, tiene las siguientes particularidades:

La tensión muscular de los órganos de articulación es distinta al pronunciar los sonidos consonánticos. Al pronunciar una consonante, la tensión muscular se concentra en el punto de formación de obstáculo. La fuerza de la corriente expiratoria es mucho mayor al pronunciar un sonido consonántico, especialmente cuando emitimos un sonido consonántico sordo. En la lengua ucraniana, la articulación de los sonidos se caracteriza por poca tensión muscular, los labios se mueven mucho

durante la pronunciación de las consonantes. Según la duración, los fonemas consonantes son largos y cortos solo en la lengua ucraniana: [н] – [н:] (картина – картинна). La base de articulación de las lenguas española y ucraniana se caracteriza por poca tensión muscular durante la pronunciación de los sonidos finales sordos.

En la pronunciación de los sonidos bilabiales ambos labios son órganos activos. En el español el labio inferior es más activo que en el ucraniano. En el ucraniano no existen consonantes interdentes y por eso los estudiantes ucranianos encuentran dificultades en la pronunciación del sonido [θ]. El órgano activo es la punta de la lengua y el pasivo, el borde de los dientes superiores. La lengua se asoma un poco entre los dientes. El fonema [s] no coincide con el sonido ucraniano por su órgano activo de articulación. En el español es un sonido predorsal, sordo, fricativo, en el ucraniano es apical, sordo, fricativo.

LITERATURA

- Жовтобрюх, М.А. (1977). Основні тенденції розвитку сучасної української літературної мови. Київ: Наукова думка.
- Alarcos Llorach, E. (1975). Fonología española. La Habana: Ed. Pueblo y Educación.
- Quilis, A. (1999). Tratado de fonología y fonética españolas. Madrid: Gredos.

POWER OF LANGUAGE AND RHETORIC

Sokolets I. I.

Kyiv National Linguistic University

The study of the forms of communication and argument started about two centuries ago in ancient Greece where it became important to get success in public, political and legal life. In ancient Greece and Rome people participated in the life of their society and took an active part in public and political events and legal forums. They suggested or rejected laws during their assemblies, praising or criticizing them, and spoke themselves, on their own behalf. But to reach their goals, to gain victory in different cases in public life, civil ceremonies, assemblies and courts it was necessary to use all available methods of persuasion, be skillful public speakers and master principles and techniques of oratory.

The best practices and experiences of ancient orators became the basis for elaboration of rules, principles and methods indispensable for the art of public speaking. Since the ancient Greeks highly evaluated participation of the citizens in public and political life, rhetoric emerged as an important tool in this field, thus having a political origin. But with time good rhetoricians were able to speak convincingly on any topic regardless of their experience in that or other domain.

Understanding the power of language, early rhetoricians wrote manuals which were based on the juridical speeches delivered in the courts. Rhetoric began to be taught in universities as one of three original liberal arts with the aim to guide the students on their way to truth and understanding, especially in the church. Poetry and letter writing became the major components of rhetorical study, poetry being a tool

for rhetorical training and letter writing – a primary form for conducting business in state and church, thus becoming an important aspect of rhetorical education (P.Prill).

With the rise of democratic institutions rhetoric was considered as a resource for social success for common citizens. It was believed that training in public speaking would help improve both the speaker and the public who would offer better service to the community and contribute to human excellence.

Later, in high schools and universities, public speaking and speech analysis courses were developed for the listeners. There they were able to participate in different forums, could hear skillful speakers and sharpen their debate skills. Rhetorical study was broadening the scope of their knowledge not only in the field of politics but also marketing, literature and many other areas.

As far as orators are concerned, they, as Cicero considered, should not only be well aware of the definite case or event but of general questions from which they derived. And what was even more important was that orators should be knowledgeable about all areas of human life and culture, including law, politics, history, literature, ethics, warfare, medicine, arithmetic and geometry. This idea of an successful orator, who should be well-versed in all branches of learning, still lives on today and can be traced in general education requirements in colleges and universities, departments of rhetoric and speech in academic institutions, national and international professional organizations.

It is amazing how rhetoric evolved as an important art which provided the orators with the forms, means and strategies for persuading the audience of the correctness of their arguments, and became a multifaceted phenomenon.

So, first it was a kind of art influencing the minds by means of words, concerned with great issues and small, not only in courts and other public gatherings but in private places also (Socrates). Those scholars who classify rhetoric as a civic art believe that speech was responsible nearly for all the inventions, helping people to gather together and found cities, write laws and invent arts; and there was no institution founded which the power of speech had not helped people to establish. Rhetoric was a fundamental part of civic life in every society, which was necessary for forming and developing all aspects of its functioning, since it has the power to form communities, shape the character of citizens and greatly effect civic life (Socrates, Aristotle).

Nowadays the use of written, spoken and visual language is among the concerns of rhetoric. The use of language in organizing and maintaining social groups, as well as mediating power, coordinating behavior and producing change is also the concern of rhetoric. Language constructs meanings and identities and helps create knowledge, so far rhetoricians see it as constitutive, dialogic, closely connected to thought. It is integrated with social culture, economics and other areas. It is viewed as techniques, art of persuasion which rules and recipes can convince the audience, even in false ideas. It is also a subject of education and training, material for examination, lessons, texts and exercises. It is a science which subject is meta-language, argumentative language, and figures of language. It is also an ethic, which, as a system of rules, a

code of ethical prescriptions, helps permit or eliminate deviations of emotive language (R. Barthes).

Contemporary scholars consider that rhetoric is related to a greater number of domains, compared with those in ancient times. Classical rhetoric trained speakers to be effective persuaders in public forums and institutions (such as, for instance, courtrooms and assemblies), and contemporary rhetoric investigates human discourse “at large”. Nowadays rhetoricians study the discourses of a wide variety of areas, including the natural and social sciences, fine art, religion, journalism, digital media, fiction, history, cartography, and architecture, along with the more traditional domains of politics and the law (J. Nelson, A. Megill, D. McCloskey).

Among scientists there are those who treat rhetoric as human communication that includes purposeful and strategic manipulation of symbols (J. Kuypers, A. King). They apply this term to media forms other than verbal language, for instance visual rhetoric, which is employed in linguistics and is aimed at developing the rhetoric theory. Modern technological achievements, the increasingly mediated environment, the rise of advertising and mass media such as photography, telegraphy, radio, and film renewed the importance of language and persuasion, therefore public relations, lobbying, law, marketing, professional and technical writing, and advertising cannot do without specialists in rhetoric.

“New” rhetoric is related to the “linguistic turn” and draws attention to the habits and conventions of the language and at the same time specific techniques and conceptions of persuasion are identified with rhetoric.

UKRAYNA YER ADLARININ TÜRKÇE TRANSLİTERASYONU ÜZERİNE BAZI DÜŞÜNCELER

Sorokin S.V.

Kıyiv Ulusal Dil Bilimi Üniversitesi

1991 yılında bağımsızlığına kavuşan Ukrayna’da, o zamandan beri bu yana dil bilimi uzmanları arasında ve hatta kamuoyunda, başta Ukrayna’nın başkenti *Kıyiv* olmak üzere Ukrayna yer adlarının Latin harfleri ile transliterasyon biçimleri konusunda tartışmalar sürmektedir. Ukrayna yer adlarının Latin harfleri ile aktarılması; sırf Ukrayna’da güncel bir konu olmadığına göre Ukrayna sınırları içinden çıkmış, ABD gibi İngilizce konuşan ülkelerde de kamuoyunda ve dilbilimsel çevrelerde tartışmalara yol açmıştır.

Tartışma konusunun kökü; tarihi gelişiminin farklı aşamalarında Ukrayna’nın, Rusçanın hakim dil olduğu Rus İmparatorluğu ve Sovyetler Birliği’nin bir parçası olmasındadır. Dolayısıyla hem haritalarda hem de günlük kullanımlarda Ukrayna yer adlarının Latin harfli transliterasyonu, Rusça yazılışlarından kaynaklanırdı. Ukrayna yer adlarının Ukraynaca ve Rusça varyantları arasındaki fark, sadece yazılışta değil, söylenişte de görüldüğü için Ukrayna yer adlarının söylenişi de Türkçeye Rusça vasıtasıyla geçmiştir.

Bahsedilen tartışmalarda öncelikle Ukrayna'nın başkenti ve en büyük şehri olan *Kıyiv (Kiev)* isminin transliterasyonu söz konusu olduğu halde, *Lviv (Lvov)*, *Odesa (Odessa)*, *Dnipro (Dniepr)*, *Harkiv (Harkov)* olmak üzere en büyük yerleşim birimlerinin yanı sıra bütün yer adları da aynı şekilde tartışma konusu olarak değerlendirilebilir. Yukarıda parantez içinde gördüğümüz, Rusça üzerinden geçmiş Latin harfli transliterasyona konu olan şehir adları, Ukrayna'nın devlet dili olan Ukraynacadaki yazılış ve söylenişlerine aykırı gelmektedir.

Rusça'dan kaynaklanan *Kiev* yazılışına karşıt olarak, İngilizce konuşanlara yönelik olmak üzere Ukrayna başkentinin Latin harfli transliterasyonu olarak *Kıyiv* biçimi; Ukrayna Hukuki Terminoloji Kurulu (Українська комісія з питань правничої термінології, 1995a, 1996b) ve Bakanlar Kurulu kararnamesi (Кабінет Міністрів України, 2007a, 2010b) ile tasdik edilmiştir. Bu yazılış biçimi BM ve ABD yönetimi başta olmak üzere birçok hükümet ve uluslararası kuruluş tarafından kabul edilmiştir (Guide, 2018). Aynı zamanda Ukrayna resmi makamları tarafından tasdik ve ısrarla tavsiye edilen *Kıyiv* transliterasyon biçiminin gerçekte İngilizceye ne kadar uygun bir yazılış olduğu, tartışılabilir. İngilizce konuşan bir vatandaş, hususi bir izahat ya da transkripsiyon olmadan, o ismi doğru düzgün okuyabilir mi diye çok esaslı şüphelerimiz vardır. Zira *Kıyiv (Київ)* isminin Ukraynacasında görülen 'i' sesi İngilizcede yoktur, 'y' harfi de İngilizcede bir seslinin önünde 'i' ya da 'i'ye benzeyen bir ses vermez. Nasıl olsa İngilizce konuşanlara yönelik bu transkripsiyon biçimi tartışmalı olmasına karşın incelememizin konusu değildir; bu küçük makalemizde, Ukrayna yer adlarının Türkçede nasıl aktarılması gerektiği sorusuna cevap vermek niyetindeyiz.

Bu soruya cevap verilmeden önce birkaç düşüncüyü belirtmede yarar görülmektedir. Türkçede yabancı yer adlarının ve Türk olmayan özel isimlerin yazılışı pratikte sabit değildir. Bu yüzden esas biçimleriyle Latin harfli adların bile Türkçede yazılışı; *calque* (örneğin *Washington*) ve fonetik transliterasyon (örneğin *Vaşington*) olmak üzere iki türlü olur. Yazım Kılavuzuna göre Türk olmayan ama orijinalde Latin harfleri ile yazılan isimlerin çoğu için birinci varyant (*calque*) geçerlidir (TDK Yazım Kılavuzu). Aynı zamanda, orijinal yazılışı *Warszawa*, Türkçe yazılışı da *Varşovag* ibtarihte yazılışı sabitleşmiş bulunan yer adları mevcuttur. İncelediğimiz konu çerçevesinde, *İngiltere*, *Londra*, *Almanyagibi* birtakım Avrupa ülke ve kent isimlerinin, Latin harfleri kullanan kaynak dillerde oldukları biçimlerde değil Fransızcadan alınmış şekillerde Türkçeye geçmiş olması, ilgi çekicidir. Bir yer adının doğrudan kaynak dilden değil belirli başka bir dil vasıtasıyla alınarak dile geçmesi, birçok dil için tipik bir durum teşkil etmektedir. Almanca *Deutschland*, Ukraynaca *'Nimeççina'* (*Німеччина*), Polonyaca *Niemcy*, Rusça *'Germaniya'* (*Германия*) gibi, bir dilde, kendisine has olan ve orijinal isim ile hiç bir alakası olmayan yer adlarının bulunması da sık sık görülen bir durumdur.

Latin harflerini değil Kiril alfabesi olmak üzere diğer grafik sistemleri kullanan diller hususunda tarih içinde kullanılagelmiş yer adları transliterasyon biçimleri mevcuttur. Örneğin, Latin harfli Türkçe haritalarda uzun yıllardır Ukrayna başkentinin ismi *Kiev* olarak geçerdi, aynı zamanda *Kiyef* gibi pek yaygınlaşmış olmasa da transliterasyon biçimlerine rastlanır. Polonyacadaki *Kijów* gibi başka

dillerde kendilerine has isimler görülür. Ukrayna başkentinin adının Latin harfleri ile transliterasyonu konusunun günümüzde siyasi temelli olduğu bir gerçek, ancak bu temelin kaynağı ortadadır. Bağımsız devlet kurma çabasında Ukrayna, uzun bir yol kat etmiş, yüzyıllar boyu emperyalist politikalar gütmekte olan komşu ülkeler Polonya ve Rusya aleyhine mücadele etmiştir. Ve bugünlerde bile tüm uygar dünyanın gözünde bağımsız bir devlet olarak tanınan Ukrayna'nın, totaliter rejime sahip birtakım ülkeler tarafından varlığı ve bağımsızlık hakkı reddedilir. Dolayısıyla Ukrayna'nın, komşu bazı ülkelerin saldırgan politikalarından kurtulmak üzere dilsel açıdan olsa da o ülkeler ile kendi arasında bir sınır çizerek ayrıca da yer adlarının Ukraynacadan kaynaklanan transliterasyon şekilleri yardımıyla hürriyet ve bağımsızlık isteğini ortaya koymak için sarf ettiği çabaları anlamak zor değildir. Ukrayna milleti için Latin harfli isimlerde Rusça değil Ukraynaca kaynaklı varyantların kullanılması, yabancıların Ukrayna milletine karşı saygı gösterdiklerinin bir işaretidir.

Yukarıda sözü edilen noktalardan hareketle Ukrayna başkentinin Ukraynaca varyantından kaynaklanan en uygun ve doğru Türkçe transliterasyon biçiminin, *Kıyiv* olduğunu iddia ederiz. Bu varyant; yukarıda bahsedildiği üzere İngilizcede bulunmayan 'ı' sesinin Türkçede bulunması, böylece de Ukraynaca ismin ses yapısının tümüyle aksettirilmesi, üstelik Türkçenin başlıca fonetik prensibi olan Büyük Ünlü Uyumuna ve kökte iki ünlünün yan yana gelememesi kuralına uygunluğu açısından da doğru görülmektedir.

Sonuç olarak şunları belirtelim: 1) doğrudan kaynak dilden alınmasa da tarih boyunca nesnel sebeplerden dolayı kullanılagelmiş yer adları transliterasyon biçimleri söz konusu iken o biçimleri dil bilimsel açıdan doğru kabul etmek gerek. Dolayısıyla tarihte kullanılagelmiş ancak fonetik açıdan uygun olmayan ve siyasi açıdan yanlış olan yazılış biçimi *Kiev*; ses sistemi ve yazılış bakımından doğru ve orijinal yazılış ve söylenişe en yakın olan bir transliterasyon şekli *Kıyiv*; uluslararası kuruluşlar dahil resmi düzeyde kabul edilmiş *Kyiv* olmak üzere tüm üç varyant doğru, ancak Türkçede ikinci varyantın en uygun olduğunu sanmaktan yanayız; 2) tarihte sabitleşmiş transliterasyon biçimleri olmayan ve/ veya Türkçe kaynaklarda az kullanılan Ukrayna yer adları söz konusu iken Ukraynacadaki yazılış ve söylenişlerini esas olarak kabul etmek doğrudur. Böylece *Lviv*, *Harkiv*, *Odesa*, *Dnipro* vs. Ukrayna yer adlarının Türkçe transliterasyon biçimlerini yerinde bulmak gerek.

Son olarak da ülkenin isminden bahsetmek, yerinde olur. Orijinal ismi en iyi yansıtan *Ukrayna* sözcüğü, tarih süreci içinde Türkçede kökleşmiştir. Ukraynacada, bu adın esasında *memleket*, *diyar* ya da *kenar* anlamına gelen 'kray' kökü vardır. Ukrayna dilinde *Ukraina* biçiminde kullanılan bu ismin etimolojisi tartışma konusu olduğu halde en yaygın düşünceye göre, *kenarda bulunan diyar* anlamındadır. Galiba Almanya, İspanya gibi adlar ile bir çağrışım olsun diye kimi Ukraynalı Türkologlar tarafından kullanılan *Ukranya* ve ara sıra görülen *Ukrayina/ Ukrayına*, *Ukraina* transliterasyon biçimlerini uygun tanımak zordur. Ukrayna dili için uzun yıllardır kullanılan *Ukraynaca* sözcüğü varken *Ukrain Dili*, *Ukraince* vs. varyantları da;

anlamsal ve yapısal motivasyonunun belirsizliği yüzünden epeyce isabetsiz birer terim olarak değerlendirilmek mecburiyetindeyiz.

КАУНАКÇA

Українська комісія з питань правничої термінології. (1995a). *Рішення Української комісії з питань правничої термінології № 5* (протокол від 01 жовтня 1995 р. № 1). Взято з http://www.uazone.net/Kiev_Kyiv.html.

Українська комісія з питань правничої термінології. (1996b). *Рішення Української комісії з питань правничої термінології № 9* (протокол від 19 квітня 1996 р. № 2). Взято з <http://www.brama.com/art/transliterationu.html>.

Кабінет Міністрів України. (2007a). *Постанова КМУ від 26 червня 2007 р. № 858 “Про затвердження технічного опису та зразка бланка паспорта громадянина України для виїзду за кордон та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України”*.

Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-2007>

Кабінет Міністрів України. (2010b). *Постанова КМУ від 27 січня 2010 р. № 55 “Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею”*. Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2010>

Guide. (2018). *Interinstitutional style guide. Annex A5. List of countries, territories and currencies. European Union Publications Office. 2018-10-30*. Retrieved from <http://publications.europa.eu/code/en/en-5000500.htm>.

TDK Yazım Kılavuzu. *Yabancı Özel Adların Yazılışı*. Retrieved from <http://www.tdk.gov.tr>.

ECHO QUESTIONS REALIZING ELABORATION IN ENGLISH CONVERSATIONAL DISCOURSE

Strelchenko N.S.

Kyiv National Linguistic University

Echo questions in English conversational discourse serve to implement a number of communicative strategies: information-cognitive, directive, argumentative, evaluative, and metacommunicative. Information-cognitive strategy aims at building mental context model of the communicative situation by means of inquiring for information / providing answers, whereby echo questions serve to elaborate on the elements of the context model which influence communicators' further interaction (reference, time and place of action, the interlocutor's attitude, or rhetorical relations between the stimulus utterance and previously provided information) (Стрельченко, 2016).

Structurally, *requesting elaboration* (one of the tactics realizing information-cognitive strategy) may take the form of the syntactic process of *specification* (a subtype of expansion), which presupposes that “a syntactic element represents semantic development of another element, often involving a narrowing of meaning in order to provide a more specific and precise characterization of a certain quality or

object” (Почепцов, 2009, p. 126). Typically, echo questions are characterized by *ellipsis* of the element of the stimulus utterance being elaborated on:

Poirot: *A most distressing time for you, Madame.*

Mrs Hill: *Nurse, maid, and companion I was, cook and cleaner all those years. Then he goes, just like that. Not a "thank you" for all my trouble. **Not a penny by way of remembrance.***

Poirot: ***Not even a small legacy in the will for your services?***

Mrs Hill: *There was no will!* (Eastman & Rye, *Four and twenty blackbirds*).

In her study of the syntactic process of specification in the noun phrase, G.I. Studenets (1977, p. 166) points out that the elements of specification (proper and common nouns and pronouns) are “expressed by units which name the same object or notion” (p. 171). In this case “specification is achieved by adding new features” by means of a different nomination (Студенец, 1977, с. 113).

It is noteworthy that elaboration in echo questions (apart from the syntactic process of specification) may be realized by combining *extension* (“modification – on the basis of syntactic subordination – of a sentence element by another, dependent one” (Иванова, Бурлакова, & Почепцов, 1981, p. 227) and *ellipsis*. In the following example, Poirot's echo question semantically corresponds to an adverbial modifier of manner if correlated with the preceding utterance:

Poirot: *Hastings, where of an evening can a man be seen to enter a place as one character and emerge as another completely different character?*

Hastings: *Well, there's a boarding house or a hotel.*

Poirot: ***Without arousing the slightest suspicion?***

Hastings: *After the masquerade at the restaurant he'd need to abandon his disguise* (Eastman & Rye, 1989).

Another means of elaboration on relevant details (often involving contextual knowledge) is the use of special questions. Let us analyze how requesting elaboration is realized in the discourse fragment below.

Benedict Farley: *I shoot myself. I just lift the gun to my head and shoot myself. What do you make of that? I've already consulted a specialist in Harley Street.*

Poirot: ***And what does this specialist tell you?***

Farley: *He was preposterous! He asserted my life is so unbearable to me, I deliberately want to end it. He is a fool. Why should I want to kill myself? One of the richest men in the country, I have everything I could possibly want. I am a happy man.* Poirot: ***Mm. So, where do I come in, Monsieur Farley?***

Farley: *Supposing someone wants to kill me. Could they do it this way?*

Poirot: ***Hypnotism, you mean?*** Farley: *You see what I'm getting at?*

Poirot: ***Who is it that you suspect of wanting to kill you, Monsieur?***

Farley: *Nobody, nobody at all.* Poirot: ***You had no one specific in mind?***

Farley: *Certainly not* (Eastman & Bennett, 1989).

The general echo questions in bold realize the syntactic processes of *specification* (*this way – hypnotism*), together with *ellipsis*, and *extension* of an object, expressed by a negative pronoun, by a postposed attribute (*nobody – no one specific*), while special echo questions inquire about the alleged doer of an action

(*Who is it that you suspect of wanting to kill you, Monsieur?*), someone's expert opinion (*what does this specialist tell you?*) as well as the relevance of addressing the questions to Poirot and his role in the set-up, which is introduced by a conjunction (*So, where do I come in, Monsieur Farley?*).

Proceeding from the discourse function, we may conclude that echo questions requesting elaboration correlate with the stimulus utterance as special questions as well as involve a number of syntactic processes (specification, extension, and ellipsis).

LITERATURE

- Иванова, И. П., Бурлакова, В. В., & Почепцов, Г. Г. (1981). *Теоретическая грамматика современного английского языка*. Москва: Высшая школа.
- Почепцов, Г. Г. (2009). *Избранные труды*. Харьков: ХНУ имени В. Н. Каразина.
- Стрельченко, Н.С. (2016). Функціонування питань-перепитів в англомовному діалогічному дискурсі: стратегії й тактики. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*, 5(2), 122-125.
- Студенец, Г. И. (1977). *Структурно-семантические особенности конструкций расширения (на материале именных конструкций в современном английском языке)* (Кандидатская диссертация). Киевский национальный лингвистический университет, Киев, Украина.
- Eastman, B. (Producer), & Bennett, E. (Director). (1989). *The dream* [Motion picture]. United Kingdom: Picture Partnership Productions.
- Eastman, B. (Producer), & Rye, R. (Director). (1989). *Four and twenty blackbirds* [Motion picture]. United Kingdom: Picture Partnership Productions.

EMOTION CONCEPTS: A CHALLENGE OF INTENSIONAL DEFINITION

Vakhovska O.V.

Kyiv National Linguistic University

Intensional definitions for emotion concepts prove largely metaphorical because of ineffability of qualia in general. In a metaphor, comparison of a structured target to a structured source produces a set of systematic semantic correspondences. Results of this comparison are captured by a schema and are stored as an abstracting generalization (see Gentner, Forbus, 2011; see also Kövecses, 2017). Schemas “can be used to produce and understand linguistic expressions. Linguistic expressions are categorized by schemas in production and comprehension; in other words, they are licensed to occur by those schemas. In this way expressions are linked to the knowledge structures that produce them and make them interpretable” (Kemmer, 2003, p. 70). Schematic representations are the prerequisites that enable interpretation of conceptual material and data extraction on it. While emotion concepts in the analysis prove to depend for their intensional definitions and structure on both

metaphorical and non-metaphorical schemas, metaphor is shown to govern the lexical meanings of the involved emotion names. Schemas capture specific mapping patterns, each linking particular features in the emotion concepts with those in various source concepts. The involved properties are used to establish a meaningful metaphorical relation between the concepts.

Each schema captures a new (metaphorical) conceptualization of the emotion concept. In the mappings, information from various source concepts is transferred to the concept and hypothetical knowledge about the involved emotion is introduced. Sets of schemas come from (Жаботинская, 2013). Each schema encodes knowledge about the emotions in the naïve world model and represents the world knowledge necessary to compute respective metaphorical expressions that come from ordinary discourse situations.

Iteration rates for each schema in the data determine the ranking of the respective property and its distribution into the intension or different regions of the implication of meaning (see НИКИТИН, 2007). Properties in the intension of meaning are a stable structure formative and obligatory for this emotion category by virtue of its name; properties in the strict implication of meaning are most probable associates of the intension, but their absence, with a greater or lesser degree of probability, does not exclude an emotion concept from its category; properties in the weak implication are free, their compatibility with the intension is equally probable or improbable provided different grounds for categorization. Whereas the intension of meaning results from constructivization of reality and is a deterministic abstraction from the infinity of referents and their relations, the implication of meaning reflects the probable, indeterministic nature of the world. Each emotion name carries therefore information that is composed of an obligatory and invariant semantic core and of an optional and variable periphery. The periphery of linguistic meaning is always an open structure of an infinite number of semantic components. The level of generalization for this structure is determined by particular research objectives and by the problem addressed.

Intension and the strong implication of meaning are distilled into dictionaries and thesauri of a language as signified meanings. Distribution of designated features into various regions of the implication of meaning depends upon prominence of respective schemas. The numerical thresholds for the strict, highly probable and weak implication are common-sense and arbitrary; they are conditioned by the scope of the data collection.

The natural language data are empirical evidence for preferred interpretations of metaphors captured in intensional definitions. What these definitions also show is cultural prominence of the designated properties of the emotion concepts.

LITERATURE

- Gentner, D., & Forbus, K.D. (2011). Computational models of analogy. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 2(3), 266–276.
- Kemmer, S. (2003). Schemas and lexical blends. *Motivation in Language: Studies in Honour of Gunter Radden*, 69–97.

- Kövecses, Z. (2017). Levels of metaphor. *Cognitive Linguistics*, 28(2), 321–347.
- Жаботинская, С. А. (2013). Имя как текст: концептуальная сеть лексического значения (анализ имени эмоции). *Когниция, коммуникация, дискурс*, 6, 47–76.
- Никитин, М.В. (2007). *Курс лингвистической семантики*. Санкт-Петербург: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена.

INNOVATIVE LEARNING MODELS

Vasylenko O. B.

Kyiv National Linguistic University

Innovative development of education is a vital need of the information society, where the human intellect, its scientific, educational and cultural level act as a strategic resource of social and historical development. Modern society is also called the lifelong learning society, in which the population learns its entire active working life.

We live in an oversaturated information environment, and the task of education is to teach people to live in this turbulent flow, to create prerequisites and conditions for continuous self-education. Adaptation of a person to a large amount of information is slow, therefore it is necessary to teach them to such methods of mental activity as: finding patterns, comparing, seeing the general and distinguishing differences, searching for dependencies between objects and concepts, thinking by analogy, building logical conclusions. This is what education should teach to, and traditional methods, principles and methods of teaching often do not meet these requirements.

E. Morin argues that education is “a force for the future” because it is one of the most powerful tools for change. At the same time, one of the biggest problems is how to customize our way of thinking to get an answer to the challenge of a complex, changing, unpredictable world. This leads to the need to revise the way knowledge is organized, break down traditional barriers between disciplines and restructure educational policies and programs (Morin, 1999, p. 1).

A group of scientists from the Institute of Educational Technologies of the Open University of Great Britain in the report on innovations in pedagogy for 2014 identify 10 existing innovative models that greatly influence and will continue to influence education in the world (Синельников, 2014).

An important model of innovation in education was called the model of attracting analytical data for the development of pedagogical methods and approaches. The idea to collect data for educational needs appeared in the field of education. Knewton, which specializes in computer-based education as an interactive learning tool, has developed an online platform to personalize educational content. Technologies on the Knewton website allow educational institutions of different levels to develop and effectively use ready-made programs as part of an adaptive learning technology to determine the strengths and weaknesses of each student. In the future, they send the training content to the student and the student taking into account his personal needs, instantly reacting to each student’s action, adapting to his style and pace of learning (Синельников, 2014).

The method of inverted learning (flipped learning) is that the entire theoretical part of the planned material is studied by the student independently from notes, video lectures, a list of references or other resources. The class examines the tasks in detail, discusses key issues and organizes a discussion on problem points, makes exercises on the topic.

The concept of BYOD (Bring Your Own Devices) is a principle where smartphones, laptops and tablets are actively used in the classroom.

Meta-learning is a system for teaching students how to learn correctly. It is an important element of any training that is expressed in understanding and the ability to determine one's own training needs and includes the development of open communication and teamwork skills, flexibility and creativity in new situations, gives confidence in one's ability to take appropriate and effective measures in changing circumstances.

Storytelling method is when all training will be incorporated in the stories of different genres, which will develop at different but interconnected levels. Anecdote, fairy tale, short phrase, life story – all this refers to a kind of storytelling (Кларин, 2016).

Dynamic assessment – system of assessment not for solving individual problems, but for the progress in learning in general, assessing the potential for learning.

Education through events – organization of educational projects, events, holidays and festivals.

The concept of thresholds – according to which the teacher identifies thresholds that are difficult for students to understand and tries to overcome them using a number of techniques.

New time requires new approaches to learning. Of course, the future belongs to interactive educational technologies, but one should not forget that the use of the most recent developments of information technologies cannot completely replace the personality of the Teacher. The importance of the Teacher in innovative education is particularly noted by Academician V. S. Lazarev: “It is not enough just to know about the existence of innovative educational models ... The teacher must have a good understanding of the conditions for their effective use. Any change in teaching should not only be relevant, but also realistic” (Лазарев, 2008, сс. 24-30).

LITERATURE

- Кларин, М. В. (2016). Инновационные модели обучения: исследование мирового опыта. Москва: Луч.
- Лазарев, В. С. (2008). Творчество и инновационная деятельность учителя. Инновационные проекты и программы в образовании, 2, 24-30.
- Morin, E. (1999). Seven Complex Lessons in Education for the Future. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001177/117740eo.pdf>
- Синельников, В. (2014). Мы можем собирать данные и исправлять учебники на лету. Retrieved from <http://www.edutainme.ru/post/my-mozhem-sobirat-dannye-i-ispravlyat-uchebniki-na-letu/>

INTERACTIVE FUNCTIONS OF *SO*

Volkova L.M.

Kyiv National Linguistic University

The unit *so* can be described as a multifunctional device because it possesses numerous functions revealing its nature both as a textual language unit and a communicative speech unit.

It is obvious that textual functions of all conjunctive units (we distinguish five groups of them – additive, contrasting, parallel, summarizing and sequencing) are responsible for the coherence of discourse. The interactive functions of the unit in question are revealed in specific conversational situations and are predetermined by the speaker's strategies and tactics.

Of all the units of five groups mentioned above, *so* is one of the most common and frequent. It is a summarizing connecting unit by definition, and in the discourse, it functions as a marker of logical inference or conclusion. In order to see how this small unit works in the dialogical discourse let us turn to the example.

“Ermano is a very good teacher,” Luigi was saying.

“You have used him before?” Marco asked casually.

“Yes.”

“So how often do you bring in someone like me and turn him into an Italian?”

Luigi gave a smile and said, “From time to time” (Grisham, 2005, p. 69).

The presence of *so* in this fragment shows that the speaker has come to a certain logical conclusion. At the same time, its use in the question that looks more like a statement reveals the speaker's hidden intention to induce the hearer (an FBI agent) to tell the truth. Therefore, in this case *so* is a component of the indirect inducement strategy.

The inducing nature of *so* is revealed more explicitly in the following example, where it is used as an independent interrogative utterance.

“This is not funny. Do you know Robert Critz?”

Marco paused for a moment. “I met him a few times over the years. Never had much use for him. Just another political hack, like me, I guess.”

“Close friend of President Morgan, chief of staff, campaign director.”

“So?”

“He was killed last night in London. That makes five people who died because of you” (Grisham, 2005, p. 96).

The main interactive function of *so* here is to induce the hearer to make a certain inference by correlating the preceding event (the murder of four politicians) and the ongoing event. The speaker considers it important to share this piece of information with Marco as he suspects that the man's life is also in danger.

Analogously, there are cases when it is essential for the speaker to make the hearer (hearers) arrive at some conclusions, and *so* in case is a perfect device if there is a communicative gap left intentionally by the speaker after it. Sometimes, however, this gap may be left by the speaker unintentionally. For example,

“Oh, give it to me, dear. Anyway, the point is, Vile Richard sent her this insulting message, then **BLOCKED** her so...” Tom started laughing. “So...”

“We’re going to make up a person on PlentyofFish, finished Jude (Fielding, 2013, p. 18).

In the following example, *so* is used in its summarizing function but at the same time, acts as an important component of the hidden evaluative strategy.

“We’re taking a trip, Baxter. The four of us. We’re gonna check you into another clinic, sober you up, then see if they can put you back together.”

“**So** this is an intervention?” (Grisham, 2009, p. 73).

By using *so* in the interrogative utterance, the speaker does not share any logical conclusion but instead demonstrates his negative attitude to the news. In this case *so* is an illocutionary indicator of the indirect strategy of negative evaluation, which, in its turn, is a component of the hedging strategy.

It should be noted that the use of *so* in interrogatives nearly always suggests that the speaker has decided to resort to the inducing tactic. In addition, *so* is a common marker of the turn-taking strategy used in conversations to return to the topic that is no longer the subject of discussion. Consider the following example.

The subject of children came up during another of their weekend getaways, this time to historic Gettysburg. They were just nearing the end of the mile-long hike along the Big Round Top Loop when three adolescent boys raced past them, almost knocking Casey over. “So, how many children would you like?” Warren asked, grabbing her elbow to keep her from falling. (Fielding, 2010, p. 47).

Using *so* makes it possible for the speaker to return to the topic that Casey refused to discuss before. The presence of teenagers and the inferential character of *so* allows Warren to apply a turn-taking manipulation tactic.

Sometimes the summarizing function of *so* inherent in its semantic structure makes it possible for this unit to act as an imitation of the re-continuation strategy:

“**So!**” *broke in Melissa.* “I’ve got down for dinner with Pierre tomorrow night. This afternoon I want you to talk to the surfers, and then drinks early evening with some other boys” (Fielding, 2003, p. 73).

The evident interactive function of the unit under analysis is that of interrupting the communication partner to change the topic of conversation. It is also confirmed explicitly by using *broke in*. The purpose of the speaker, however, is to mask the interruptive force of *so* to pretend that it is continuation of the previous topic of discussion. This masking strategy allows the speaker to save face in the process of interaction.

LITERATURE

Grisham J. (2005). *The Broker*. N.Y.: A Dell Book.

Grisham J. (2009). *The Associate*. N.Y.: A Dell Book.

Fielding H. (2003). *Olivia Joules and the Overactive Imagination*. L.: Penguin Books.

Fielding J. (2010). *Still Life*. Doubleday: Seal Books.

Fielding H. (2013). *Bridget Jones: Mad About the Boy*. N.Y.: Random House.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

АВТОМАТИЗОВАНИЙ ПЕРЕКЛАД І ПРОБЛЕМА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Асоянц П. Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Штучний інтелект є центром всієї комп'ютерної революції. Все більше людей розуміють не тільки те, що комп'ютери змінюють спосіб, за допомогою якого наше суспільство обробляє інформацію, але й те, що ці ідеї обчислень приносять деякі інтелектуальні традиції в це питання, змінюючи те, як ми думаємо про себе. Сьогодні багато вчених, інженерів та програмістів вивчають технологію штучного інтелекту та розробляють відповідні системи. Було сформовано національні та інтернаціональні організації присвячені штучному інтелекту, і зараз вони активно розвиваються. В США Американська асоціація штучного інтелекту кожні 3-4 роки проводить конференції, на яких доповідаються результати досліджень, пропонуються навчальні програми та проводяться виставки обладнання та літературних джерел.

Особливе місце в теорії й практиці машинного перекладу займають системи, засновані на статистичних моделях перекладних відповідностей. Говорячи про системи перекладу третього рівня, що пов'язані з поняттям штучного інтелекту, слід зазначити, що системи такого типу розроблені лише для деяких дуже обмежених тематичних сфер. У цих системах остаточне рішення про вибір перекладного еквівалента приймається "блоком прийняття рішень" на основі так званої "бази знань" – формального опису фрагмента реального світу (його складових і можливих відносин між ними). Складність концептуальної й програмної реалізації таких систем очевидна.

Відповідно до статистичного підходу до конструювання систем автоматичного перекладу будь-яке слово однієї мови може бути перекладено будь-яким словом іншої мови тільки з різною ймовірністю. На першому етапі, етапі навчання, автомат повинен порівнювати оригінальні тексти і виконані людиною переклади цих текстів і реєструвати величини ймовірності різних перекладних еквівалентів. Паралельно на етапі навчання автомата, залежно від використовуваної моделі, реєструється або порядок слів у вихідному і вхідному реченні, або ймовірність перекладу двох-трислівних словосполучень. В результаті на підставі аналізу паралельних двомовних текстів автомат після етапу навчання складає словник найбільш імовірних еквівалентів. Після цього настає етап перекладу, коли автомат, користуючись складеним у такий спосіб імовірнісним словником, перекладає новий текст. У випадку неповноти словника навчання автомата продовжують на новому масиві паралельних текстів. Такою є загальна ідея. Звичайно, вона представлена спрощено – у дійсності обчислення ймовірності перекладних еквівалентів здійснюється з використанням складних формул, що враховують текстове оточення вихідного і

вхідного слова. Ідея статистичного машинного перекладу з'явилася ще в п'ятидесяті роки, але зараз вона знову стає популярною. Відродження ідеї статистичного машинного перекладу можна пояснити:

а. Великими технологічними можливостями сучасних комп'ютерів (пам'ять, швидкодія);

б. наявністю великих обсягів двомовних паралельних текстів на машинних носіях;

в. відсутністю чіткої і несуперечливої теорії перекладу, що змогла б витримати перевірку на комп'ютерній моделі.

З огляду на велике число факторів, що визначають якість перекладу (значна частина яких або не відома, або не піддається формалізації), статистичні моделі представляються поки єдиним надійним засобом опису перекладацького процесу.

Статистичні моделі перекладу активно розробляються в США й у деяких інших країнах. Ці моделі перекладу мають велике майбутнє.

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ MOODLE У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Бесклінська О. П.

Київський національний лінгвістичний університет

У Київському національному лінгвістичному університеті для забезпечення керуванням навчанням створено "Освітній портал КНЛУ". Сайт створено на платформі Moodle.

Moodle від англійського Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment (модульне об'єктно-орієнтоване середовище дистанційного навчання) – безкоштовна система керівництва навчанням або віртуальне навчальне середовище. Платформа Moodle розповсюджується безкоштовно як програмне забезпечення з відкритим кодом (Open Source) під ліцензією GNU Public License. Moodle перекладена на десятки мов, є і переклад на українську. Зараз система використовується у 230 країнах світу, має 92206 активних сайтів, 18 030 550 розроблених курсів, 148 004 180 користувачів. Кожен день ці показники збільшуються. В Україні зараз зареєстровано 612 сайтів (Moodle Statistics, 2019).

Головним розробником системи є Martin Dougiamas з Австралії. Цей проект є відкритим, у ньому бере участь велика кількість інших розробників. Система знаходиться в постійному розвитку. В закладах вищої освіти України Moodle набуває все більшого поширення.

У КНЛУ Moodle використовується в навчанні студентів і при підвищенні кваліфікації викладачів. Викладачі мають можливість працювати з системою у комп'ютерних класах університету або у звичайних аудиторіях використовуючи мобільні пристрої студентів. Важливою функцією освітнього порталу КНЛУ є організація самостійної роботи студентів. Студенти та

викладачі, за попередньо погодженими видами роботи та індивідуальним графіком діяльності в часі, мають можливість здійснювати спільну навчальну діяльність у зручному для них місці. Це дає змогу зробити навчальний процес більш ефективним, індивідуалізованим та мобільним. Мобільність забезпечує можливість встановлення на смартфони та планшети мобільної версії системи дистанційного навчання Moodle. Тоді, практично всіма матеріалами та видами робіт, які розміщені на сайті у системі Moodle, можна користуватися й у мобільній версії сайту.

На Освітньому порталі КНЛУ зареєстровано понад 600 дисциплін і більше ніж 6000 користувачів.

Управління курсом у віртуальному середовищі Moodle контролюється викладачем, який його створює. Він може додавати модулі і різноманітні ресурси та діяльності. До діяльностей відносяться: анкета, база даних, вибір, відвідування, вікі, глосарій, завдання, заняття, зовнішній засіб, обстеження, семінар, субкурс, тест, форум, чат, Interactive Content, Listening Landscape, Read Media, Scorm пакет, Screencast-o-Matic. До ресурсів – веб-сторінка, книга, нотатка, пакет IMS, папка, файл, URL. Частіше за все викладачі включають до своїх курсів такі діяльності, як завдання і тести. З ресурсів – файл, папка, URL посилення та нотатка.

Серед діяльностей, що направлені на активізацію навчальної діяльності студентів, виділяється технологія педагогіки співробітництва, яка орієнтована на спільну роботу викладача і студентів. В середовищі Moodle є багато активних модулів для реалізації принципів педагогіки співробітництва – “Форум”, “Глосарій”, “Вікі” та інші. Цікавою щодо реалізації дидактичних функцій в організації взаємодії “викладач-студент” та “студент-студент” є діяльність “Семінар”. Основним призначенням “Семінару” є акумуляція, перегляд, рецензування та взаємне оцінювання робіт студентів (Workshop activity).

“Семінар” надає викладачу спробу не тільки реалізувати роль організатора навчальної діяльності (керувати процесом, контролювати хід роботи в групах, координувати роботу студентів, проводити консультації, відповідати на запитання, надавати допомогу), а й дає змогу враховувати вподобання студентів, їх взаємовідносини у групі, уміння спілкуватися між собою, дотримуватися правил спільної роботи, критичного відношення до своєї роботи та робіт інших студентів. Викладачі не часто застосовують активний елемент “Семінар” для організації навчальної діяльності студентів – це пов’язано зі складнощами його налаштування.

Діяльність в модулі “Семінар” складається з п’яти основних етапів: етап налаштування семінару, етап задачі робіт та їх розподіл на рецензування, етап оцінювання, етап оцінювання оцінок та етап закінчення семінару (підсумовування). Кожен етап має свої цілі й завдання. Викладач робить налаштування етапів робіт і встановлює критерії оцінки за їх виконання. Студенти подають власну роботу, а потім отримують ряд робіт від інших студентів, які вони повинні оцінити відповідно до вимог і критеріїв, які встановив викладач. Студенти також можуть оцінювати свою власну роботу,

якщо викладач просить це зробити. В налаштуваннях можна встановити вимогу щоб представлені на рецензію роботи, а також самі рецензії бути анонімними. Реалізуючи поставлені викладачем завдання, студенти можуть представляти свою роботу у вигляді будь-яких файлів (текстові документи, електронні таблиці, малюнки, звукові та відео файли тощо), а також можуть набрати текст безпосередньо за допомогою вбудованого в Moodle текстового редактора. Всі представлені матеріали оцінюються з використанням заданих викладачем критеріїв. За свою роботу студенти отримують дві оцінки – оцінку за власну роботу та оцінку за якість рецензування робіт своїх однокурсників.

Отже, застосування діяльності “Семінар” створює сприятливі умови для ефективної навчально-пізнавальної діяльності студентів і дає змогу оптимізувати навчальний процес, заощаджуючи час викладача і студентів.

ЛІТЕРАТУРА

- Moodle Statistics.* (2019). Moodle.org: Moodle Statistics. Взято з <https://moodle.net/stats>
- Workshop activity.* (2018). Moodle. Взято з https://docs.moodle.org/36/en/Workshop_activity

МЕТОДИЧНИЙ СІНКВЕЙН-КОЛАЖ ЯК МУЛЬТИМЕДІЙНИЙ ФОРМАТ ПЛАНУ-КОНСПЕКТУ УРОКУ/ АУДИТОРНОГО ЗАНЯТТЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Бігич О.Б.

Київський національний лінгвістичний університет

З-поміж технологій формування у майбутніх учителів і викладачів іноземних мов методичної компетентності виокремлюється технологія ед’ютейнмент (Бігич, 2017, 2018), яку характеризують такі ознаки: упровадження до традиційних організаційних форм навчання в закладі вищої освіти сучасних форм розваг з одночасними формуванням у студентів стійкого інтересу до учіння шляхом активізації їхнього захоплення й усуненням психологічного дискомфорту учіння; неформальний стиль подання викладачем навчальної інформації через візуальні засоби із залученням ігрових й інших сучасних, зокрема інформаційно-комунікаційних, технологій навчання.

Мій досвід використання технології ед’ютейнмент на практичних заняттях з методики навчання іноземних мов і культур оприлюднюється на авторському освітньому сайті (<http://bigich.knlu.edu.ua/Magistr.htm>) у рубриці “З досвіду формування методичної компетентності викладача іноземної мови”.

На лекціях у бакалавраті й практичних заняттях з методики навчання іноземних мов і культур у магістратурі я використовую такий візуальний засіб презентації навчального матеріалу як сінквейн-колаж, гіпертекстовий формат якого уможливорює подання великого обсягу інформації лише на одному слайді (Бігич, 2016а-е).

З-поміж методичних умінь учителя / викладача іноземної мови вагомим є вміння укласти план-конспект уроку / аудиторного заняття. На лекції й практичному занятті я презентую зразок плану-конспекту уроку / аудиторного заняття іспанської мови лише на двох слайдах (рис. 1), ілюструючи прикладами (через гіперпосилання) кожен мету й кожен етап уроку / аудиторного заняття. У такий спосіб у студентів формується цілісне бачення цієї основної організаційної форми навчання іспанської мови в закладі середньої / вищої освіти. Так, гіперпосилання “аудіювання” уможлиблює перехід до розміщеного на авторському освітньому сайті (<http://bigich.knlu.edu.ua/FragmentListeningSpanish.htm>) фрагменту з навчання аудіювання тексту “Los Reyes Magos” з освітнього сайту “don Quijote” (<http://www.donquijote.org>). У такий спосіб гіпертекстовий формат плану-конспекту уможлиблює залучення різних видів мультимедіа.

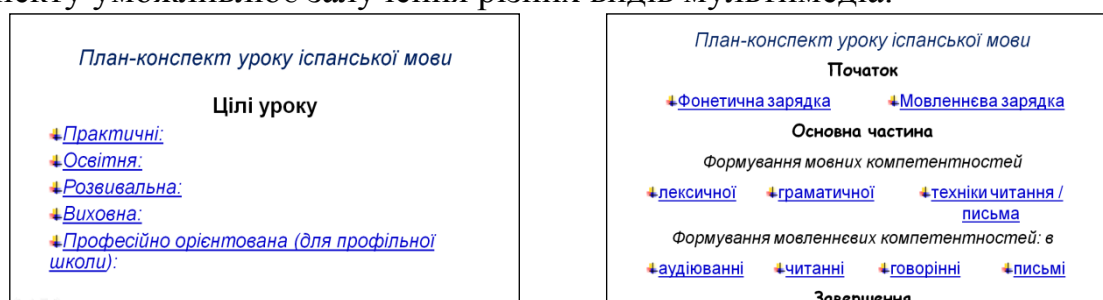

Рис. 1. Мультимедійний план-конспект уроку іспанської мови

Сучасні студенти не розлучаються зі своїми гаджетами в аудиторії, тому викладачеві варто взяти їх на службу. З оперттям на ці два слайди (на кшталт матриці) студенти укладають плани-конспекти уроку / практичного заняття іспанської мови й зберігають їх у своїх гаджетах як заміник їхніх паперових аналогів.

ЛІТЕРАТУРА

- Бігич, О. Б. (2012). Сінквейн як прийом формування іншомовної комунікативної компетентності. *Найновітє постиження на європейската наука – 2012*. Матеріали за УІІ міжнародна научна практична конференція, 17–25.06.2012 (сс. 51-53). Софія: “Бял ГРАД-БГ” ООД.
- Бігич, О. Б. (2016а). Лінгвокраїнознавчий мультимедійний сінквейн-колаж «Квіти України». *Лінгвістичні та лінгвокультурологічні аспекти навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах України*. Матеріали У Всеукраїнської науково-практичної конференції, Дніпропетровськ, 31 березня-1 квітня (сс. 7-9). Дніпропетровськ: ДНУ.
- Бігич, О. Б. (2016б). Мультимедійні засоби і прийоми професійно орієнтованого навчання іноземної мови: сінквейн-колаж і цифрове розповідання. *Когнітивно-прагматичні дослідження професійних дискурсів*. Матеріали У наукової конференції з міжнародною участю (сс. 15-19). Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна.

- Бігич, О. Б. (2016с). Мультимедійний сінквейн-колаж й освітнє цифрове розповідання як сучасні засіб і прийом навчання іноземної мови. *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики*, 11-12(1), 44-47.
- Бігич, О. Б. (2016d). Мультимедійний сінквейн-колаж “Las Navidades en España” як сучасний засіб унаочнення країнознавчої лексики. *Інноваційні технології у контексті іноземної підготовки фахівця*. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (сс. 127-130). Полтава: ПолтНТУ.
- Бігич, О. Б. (2016e). Професійно орієнтований мультимедійний сінквейн-колаж як сучасний засіб унаочнення. *Дослідження та впровадження в навчальний процес сучасних моделей викладання іноземної мови за фахом*. Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з питань методики викладання іноземної мови (сс. 7-10). Одеса: ОНУ імені І.І. Мечнікова.
- Бігич, О. Б. (2017). Ед'ютейнмент як технологія формування методичної компетентності викладача іноземної мови. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*, 4, 119-126.
- Бігич, О. Б. (2018) Технології формування методичної компетентності викладача іноземної мови. *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія*, 28, 189-197.

**“ПЕРЕВЕРНУТИЙ КЛАС” ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
З ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ
АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОФЕСІЙНО
ОРІЄНТОВАНОМУ МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ**

Бойко Г. А.

Київський національний лінгвістичний університет

Зміна освітньої парадигми, згідно з якою завданням вищої освіти є формування фахівця, який здатний приймати творчі професійні рішення, є неможливою без розвитку самостійного мислення. Таким чином, особливої актуальності набуває організація самостійної роботи студентів, зокрема з метою формування компетентності в професійно орієнтованому монологічному мовленні.

Аналіз останніх досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів показав, що все більшої актуальності набуває використання випереджальних завдань до практичних занять (Трубавіна, 1995; Фіцула, 2006, сс. 151-152; Гладуш & Лисенко, 2014, сс. 247-248). І. В. Нікітіна виділяє доаудиторну самостійну роботу як один з рівнів самостійної роботи (Нікітіна, 2010, с. 92). Серед закордонних науковців актуальнішою стає така технологія організації самостійної роботи як “flipped classroom” (Bergmann & Sams, 2012; Bishop &

Verleger, 2013) або “inverted classroom” (Lage, 2000; Papadopoulos, 2010), тобто “перевернутий клас”.

За визначенням М. Lage, “перевернутий клас” означає, що завдання, які традиційно виконувались під час аудиторної роботи, тепер виконуються під час позааудиторної роботи (Lage, 2000, с. 32). Якщо в традиційному навчанні знання надаються студентам під час аудиторної роботи, то в “перевернутому класі” більшість дослідників пропонує, щоб студенти набували знання під час позааудиторної роботи за допомогою відео-лекцій, а під час аудиторної роботи виконували проблемні завдання в малих групах (Lage, 2000; Kaner, and Fiedler, 2005; Demetry, 2010; Bergmann, Sams, 2012; Bishop, Verleger, 2013).

Екстраполюємо цей підхід до теми нашого наукового дослідження. Так як переважна кількість завдань для формування англомовної компетентності в професійно орієнтованому монологічному мовленні має практичний характер і спрямована на формування навичок і вмінь, і лише завдання підготовчого етапу спрямовані на набуття знань, технологія “перевернутий клас” застосовується саме на підготовчому етапі.

Оскільки темою нашої наукової розвідки є монологічне мовлення, яке визначають як розгорнуте мовлення однієї особи, вважаємо доцільнішим під час аудиторної самостійної роботи виконання індивідуальних проблемних завдань, а не проблемні завдання в малих групах.

Важливим залишається питання, які завдання студенти мають виконувати під час доаудиторної роботи з іноземної мови. D. Mohan пропонує читання, перегляд відеолекцій і виконання завдань (Mohan, 2018, р. 3). На думку М. Cogea, 58% доаудиторної роботи з іноземної мови повинні присвячуватись читанню, 21% – перегляду відео лекцій, 15% виконанню завдань і 6% підготовці запитань (Cogea, 2015, р. 118).

Для набуття знань про комунікативні наміри фахівців з харчових технологій, про структуру монологу-повідомлення та монологу-опису та засоби міжфразового зв'язку корисно застосовувати читання фахових текстів і виконання завдання до них, а для набуття знань про невербальні засоби спілкування – перегляд автентичних відео лекцій.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в розробленні системи вправ для формування англомовної компетентності в професійно орієнтованому монологічному мовленні з використанням технологія “перевернутий клас” на підготовчому етапі.

ЛІТЕРАТУРА

- Гладуш, В. А., & Лисенко, Г. І. (2014). *Педагогіка вищої школи*. Дніпропетровськ.
- Нікітіна, І. В., & Яровий, В. Л. (2010). *Психологія та педагогіка вищої школи*. Київ: НУХТ.
- Фіцула, М. М. (2006). *Педагогіка вищої школи*. Київ: Академвидав.

- Bergmann, J., & Sams, A. (2012). *Flip Your Classroom: Reach Every Student in Every Class Every Day*. Washington: International Society for Technology in Education.
- Correa, M. (2015). Flipping the Foreign Language Classroom and Critical Pedagogies: A New (Old) Trend. *Higher Education for the Future*, 2 (2), 114-125.
- Lage, M. J., Platt, G. J., & Treglia, M. (2000). Inverting the classroom: A gateway to creating an inclusive learning environment. *The Journal of Economic Education*, 31(1), 30–43.
- Mohan, D. (2018). Flipped Classroom, Flipped Teaching and Flipped Learning in the Foreign/Second Language Post-Secondary Classroom. *Nouvelle Revue Synergies Canada*, 11. DOI: <https://doi.org/10.21083/nrsc.v0i11.4016>

КРЕАТИВНЕ ПИСЬМО – ШЛЯХ ДО ПРОФЕСІЇ ВЧИТЕЛЯ

Бориско Н. Ф.

Київський національний лінгвістичний університет

У Концепції розвитку педагогічної освіти в Україні основним завданням проголошено підготовку педагогічних працівників нової генерації, а важливою характеристикою цієї професії названо її багатогранність і педагогічну майстерність, яка у своїх вищих проявах підіймається до мистецтва (Наказ МОН України №776 від 16 липня 2018). Як досягти такої мети підготовки вчителя іноземних мов (ІМ) – майстра і митця одночасно – у закладах вищої освіти (ЗВО)? Одним із шляхів є навчання креативного письма (КП) студентів на практичних заняттях з ІМ.

Проблема навчання КП не нова, вона очолювала хіт-парад методичних тем у західноєвропейській методиці з 70-90-х роках минулого сторіччя, і сьогодні переживає своєрідний ренесанс. На наші методичні терена проблема навчання КП прийшла пізніше, теоретично досліджується й до тепер, зокрема у підготовці вчителів ІМ, але практично впроваджується повільно і мляво. Цей сумний факт підтверджують результати аналізу чинних програм і підручників з ІМ для ЗВО, спостереження за навчальним процесом та результати опитувань.

Аналітичний огляд численних дефініцій креативності і КП як процесу і як результату свідчить про велику кількість різноманітних точок зору на цей феномен стосовно навчання ІМ: E. Beno, I. Böttcher, G. Brenner, Donnelly D. Establishing, N. Everett, R. Faistauer, M. Fix, M. Gay, F. Gesing, G. Harper, J. Kroll, F. Meisinger, G. Pommerin, I. Schreiter, K. H. Spinner, I. Ф. Андрійко, О. Б. Бігіч, Л. М. Близнюк, І. М. Ветрова, Г. Ф. Кривчикова, О. Стогнієва, О. Б. Тарнопольский, Ю. Хворостова, А. А. Фетисова та інш.

В основі уміння КП лежить креативність, найсуттєвішими рисами якої вважають здатність особистості мислити і діяти нестандартно, по-новому, уміння і бажання уявляти, фантазувати, імпровізувати, експериментувати, спонтанно і непередбачувано поводитися з ідеями, думками і діями, комбінувати їх незвичним способом, виходячи за межі звичних стандартів,

створювати в тексті нову фантазійну реальність, суб'єктивно забарвлену і особистісно детерміновану, поєднувати асоціативними зв'язками елементи, які не поєднуються, і надавати їм таким чином нових якостей і рис. Креативна діяльність передбачає відкритість особистості відносно нового досвіду, уміння саморефлексії і самовираження.

Для навчання КП студентів практично не існує вікових і психолого-педагогічних меж. Латинські дієслова “creare” (творити) і “crescere” (рости, дорослішати) мають спільні корені. Те, що зв'язок між ними не тільки етимологічний, доведено в численних психолого-педагогічних дослідженнях молоді студентського віку. Саме молоді люди володіють особливим апаратом почуттів, який робить їх відкритими і здатними для творчості. Вони менш схильні, ніж дорослі, до тверезо-раціонального мислення, менш обмежені жорсткими соціальними ролями, частіше заглядають у свій внутрішній світ, ставлять неочікувані питання, знаходяться в пошуках власної ідентичності, мріють і фантазують, вони сміливіші і відвертіші.

Отже, до основних чинників і переваг КП як форми і засобу підготовки до професії вчителя-митця належать: схильність молоді студентського віку до творчості та її неабиякий досвід (написання віршів, укладання текстів у власних блогах, спілкування у соціальних мережах, де високо ціняться нестандартність, винахідливість і дотепність); суттєвий мотиваційний, виховний і розвивальний потенціал КП (на ринку праці потребують сьогодні не слухняних робітників-виконавців, а творчих креативних особистостей); великий професійний потенціал (Нова українська школа чекає на нових учителів ІМ, які не тільки самі пройшли школу КП, але й спроможні навчати його); можливості реалізовувати індивідуалізоване навчання, взаємо- і самонавчання (шлях до розвитку автономної особистості студента) і деякі інші.

У навчальному процесі ЗВО мають місце й аргументи проти КП. Це насамперед прив'язка підручників і практичних занять з ІМ до “класичних” тем; відсутність у більшості підручників відповідних завдань, відносно велика кількість помилок у креативних текстах студентів і відповідно психологічна і технічна складність їх виправлення (тексти КП – це результат глибоко інтимного процесу, який вимагає від викладача особливого підходу до помилок студентів); великі витрати зусиль і часу студентів на створення креативних текстів і часу викладачів на їх перевірку; небажання деяких викладачів і студентів займатися незвичними видами роботи; їхня невпевненість в доцільності і результатах; не володіння студентами елементарними літературними прийомами тощо.

Однак нейтралізувати зазначені перешкоди можна за умов: включення індивідуального і колективного КП до програм і підручників, розробки і видання посібників для різних курсів з навчання КП, розподілу різних жанрів і типів креативних текстів по курсах з поступовою прогресією від відносно простих і легких (асоціограм і Mind-maps, Brainstorming, мовних ігор, завдань типу “Предмети розповідають”, уявних діалогів з героями, діалогів з фотографіями, текстів із слів, акровіршів, сінквейнів та інших малих

віршованих форм тощо) до більш складних і важких (трансформацій і реконструкцій літературних текстів та імпровізацій з ними; створення анти-текстів або паралельних текстів; укладання спільних текстів, безглузвих або загадкових історій, фантазійних історій “Якби я...” тощо), розширення нормативних курсів методики навчання ІМ і культур за рахунок спеціальних розділів з навчання КП, розробка відповідних курсів за вибором і навіть включення КП в контрольні роботи.

Звернення сьогодні до проблем навчання КП – це повернення інтересу до особистості, до індивідууму, це погляд особистості усередину, намагання боротися з глобалізацією, це самоствердження в анонімному інформаційному і бюрократичному світі. І це у повній мірі відповідає Закону України “Про освіту” (2017), який називає метою освіти всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, необхідних для успішної самореалізації.

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Гундоров С. І.

Київський національний лінгвістичний університет

Поточний контроль знань є важливим чинником забезпечення ефективності навчального процесу і повинен проводитися практично на кожному занятті. Оскільки усне опитування та інші традиційні форми контролю забирають занадто багато часу, в останні роки все ширше використовуються різні технології масового тестування, що дають змогу іншою мірою автоматизувати процес.

Зокрема використовуються такі спеціалізовані засоби, як JOOMLA і MOODLE. Проте, найчастіше їх можливості, а також трудовитрати на освоєння і підтримку, є надмірними. Отже більшість викладачів обмежують інформатизацію використанням електронної пошти.

Цікаві альтернативні можливості з'явилися з розвитком хмарних технологій і соціальних мереж. Їх застосування в комбінації з можливостями електронної пошти вирішує основні проблеми ІКТ підтримки навчального процесу.

Наразі більшість популярних Інтернет-порталів надають користувачеві набори різноманітних інтегрованих між собою сервісів. Одним із найрозвиненіших порталів є Google. Серед його різноманітних сервісів важливе місце займає хмарне сховище для файлів користувача (Google-disk) з гнучкою системою надання доступу і широким набором хмарних додатків.

Важливо, що Google-disk не просто надає дисковий простір, а є свого роду хмарною операційною системою з широким вибором додатків. Це дає змогу створювати і редагувати документи (текстові, електронні таблиці і ін.) безпосередньо хмарними засобами – не потрібно мати на своєму комп'ютері ніяких програм, окрім браузера. При цьому можлива одночасна робота над

документом декількох співавторів, що дуже зручно для організації групової роботи студентів над проектами. Документ у будь-який момент може бути скачаний в одному з популярних форматів.

У Google-disk легко реалізується обмін “завдання – виконана робота – оцінка”, а із залученням інших сервісів – і автоматизоване тестування, і хмарний електронний журнал та інше.

Особливо сприятливо те, що робота з описаними сервісами на сьогодні знайома і звична для більшості студентів і значної частини викладачів. А добре продуманий і пророблений інтерфейс та довідкова система дозволяють легко і швидко освоювати незнайомі сервіси та їх функції.

Таким чином, комбіноване використання сервісів Google створює гнучке і зручне середовище спілкування, дозволяє направляти і контролювати самостійну роботу студента та істотно підвищує ефективність аудиторних занять.

Однак залишається одна істотна проблема: необхідність раціонального комбінування можливостей різних сервісів і розробки технології їх взаємодії для вирішення тих чи інших завдань ІТ-підтримки навчального процесу. Потрібно розробити технологію використання наявних можливостей інтегрованих веб-сервісів, що забезпечує вирішення поставленого завдання. Це вимагає певної комп'ютерної підготовки та винахідливості. Проте, будучи одного разу розробленою і описаною, технологія може використовуватися широким колом викладачів, які володіють лише початковим рівнем комп'ютерної підготовки.

Автором розроблена така технологія, що дозволяє реалізувати виключно на основі можливостей хмарних сервісів Google наступне:

- Електронний журнал групи, реалізований в хмарному додатку Google-tables. Журнал доступний студентам в режимі on-line і забезпечує автоматичне обчислення підсумкового рейтингового балу за формулою, яка враховує оцінки за всі види навчальної діяльності.

- Автоматизований поточний контроль знань, що виконується шляхом тестування з використанням сервісу Google-forms. Тестові завдання в такій реалізації розсилаються електронною поштою, хоча можливі й інші способи розсилки. Відповіді збираються в хмарні електронні таблиці, що знаходяться в тому ж документі Google-tables, що й журнал групи.

- Автоматизоване оцінювання відповідей на тестові запитання, що виконується виключно засобами Google-tables без використання режиму тестування Google-forms, який некоректно працює з деякими типами тестових завдань. Є можливість призначити будь-яку кількість балів, що нараховуються за правильну відповідь, окремо для кожного тестового завдання. Сумарні кількості балів, набрані кожним студентом, перетворюються за формулою, що допускає зміни за бажанням укладача тесту, в оцінки. Оцінки автоматично заносяться в колонку журналу, що відповідає даті проведення тестування.

Реалізація хмарного журналу і автоматизованого контролю знань, природно, вимагають від викладача певної підготовчої роботи з формування тестових завдань і правильних відповідей, а також з введення формул для автоматичної

обробки отриманих відповідей. Однак ці трудовитрати не перевищують таких при будь-якому іншому способі тестування, а процес перевірки відповідей та виставлення оцінок у журнал займає дуже невеликий час, який не залежить ні від кількості студентів, ні від кількості тестових завдань.

Хмарний електронний журнал дає змогу виставляти оцінки як автоматично – за тести, так і вручну – за усні опитування та інші види роботи. Підсумковий рейтинговий бал обчислюється в повністю автоматичному режимі.

Більш розгорнуто ця технологія організації хмарного електронного журналу та автоматизації поточного контролю знань студентів описана в статті автора (Гундоров, 2017, сс. 64-71).

ЛІТЕРАТУРА

Гундоров, С. (2017). Реалізація електронного журналу та автоматизованого поточного контролю знань студентів на основі хмарних технологій. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*, 2(56), 51-63.

ОСНОВНІ СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Дмітренко Н. Є.

Київський національний лінгвістичний університет

Застосування стратегій формування міжкультурної комунікативної компетентності в умовах навчання іншомовного професійно орієнтованого спілкування у ЗВО залежить від етапу навчання.

На початковому етапі навчання, домінування ситуативного і контекстного типу навчання, який відтворює предметний і соціальний контекст майбутньої професійної діяльності студента, передбачає *навчання мовного репертуару*, тобто застосування певних висловлювань для виконання конкретних функцій (звертання, привітання, знайомство, висловлювання згоди / незгоди, вибачення, схвалення, пропозиція, прохання, порада та інше). Слід зазначити, що навчання мовного репертуару відбувається насамперед у процесі навчання діалогічного мовлення з приділенням особливої уваги розвитку функціональної компетентності. Стратегія навчання мовного репертуару в типових ситуаціях професійного спілкування також включає навчання мовленнєвого етикету і *навчання основам невербальної комунікації*, що передбачає в передачі знань відносно значень невербальних знаків (міміка, жести), типових для ситуацій професійно орієнтованого спілкування.

На просунутому етапі навчання іноземної мови для професійного спілкування стратегії розвитку міжкультурної комунікативної компетентності у сфері професійно орієнтованого спілкування залежать від сформованості умінь адекватного розуміння прочитаного (прослуханого) професійно орієнтованого тексту, його інтерпретації і умінь зробити власні висновки на

основі прочитаного (прослуханого) матеріалу. Відповідні стратегії будуть *спрямовані на ідентифікацію і засвоєння*:

– жанрово-стилістичних особливостей мовленнєвих матеріалів професійної спрямованості;

– особливостей структурної побудови писемних мовленнєвих висловлювань сфери професійного спілкування;

– прийнятних моделей аргументації;

– типової для даної професійної культури логіки розгортання професійно орієнтованого тексту (наукового, науково-популярного, публіцистичного);

– можливих відступів від формального реєстру у процесі усної або писемної професійної комунікації та інше.

Формування міжкультурної комунікативної компетентності, основи якої закладаються у процесі вивчення іноземної мови для професійного спілкування у ЗВО, продовжується у процесі професійної діяльності. Головна відмінність полягає в тому, що умови застосування зазначених стратегій будуть принципово різними, оскільки: навчання відбувається на фоні виробничої, а не навчальної діяльності; когнітивна база включає дані, які є релевантними до їх безпосередньої професійної діяльності; пошук рішення конкретних завдань, які пов'язані з виробничою діяльністю (Куликова, 2006, с. 77).

Зазначені умови формування міжкультурної комунікативної компетентності у процесі професійної діяльності дозволяють виділити додаткові стратегії, які є типовими для корпоративного навчання, а саме: *стратегію застосування сценарного методу* у процесі формування міжкультурної комунікативної компетентності, що обумовлено знанням співробітниками реальної ситуації і приблизних шляхів вирішення виробничих проблем, а також *стратегію активізації неявних знань* з метою вирішення конкретних професійно релевантних завдань (Стернберг, 2002). Неявні знання і навички контекстуально обумовлені, тобто містять інформацію про аспекти практичної ситуації і про дії, які можна застосувати в даній ситуації. Зазначені знання можуть бути використані у процесі вирішення аналогічних практичних проблем пов'язаних з професійною діяльністю. Вони дозволяють зробити вибір відносно найоптимальнішої поведінки, в тому числі і мовленнєвої, у певній ситуації, включаючи ситуації міжкультурного професійно орієнтованого спілкування.

Отже, неперервність освіти, у тому числі у навчанні іноземної мови як засобу міжкультурного професійно орієнтованого спілкування, виявляється не тільки у продовженні формування професійно релевантних компетентностей в умовах реальної професійної діяльності, але і в наступності між системою навчання ЗВО і системою підвищення кваліфікації і додаткової професійної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. (2003). Ніколаєва, С. Ю. (Ред.). Київ: Ленвіт.

Куликова, О. В. (2006). Соотношение лингвистической и профессиональной компетенций при обучении иностранному языку студентов нелингвистических специальностей. Вестник МГЛУ, вып. 509, Серия Лингводидактика. Москва: РЕМА.

Стернберг, Р. (2002). Практический интеллект. Санкт-Петербург, Питер.

РОЗВИТОК ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРАКТИЦІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ”

Коваль Т. І.

Київський національний лінгвістичний університет

На сьогодні формування професійної компетентності у майбутніх докторів філософії неможливе без застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), оскільки процес інформатизації всіх сфер людської діяльності набув цілеспрямованого характеру загальнодержавного значення з прийняттям Закону України “Про освіту”, Закону України “Про концепцію національної програми інформатизації” (1998 р.) і закону “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки”.

ІКТ-компетентність доктора філософії – це підтверджена здатність особистості автономно та відповідально застосовувати набуті знання, уміння і навички в галузі ІКТ для задоволення власних індивідуальних потреб і розв’язування суспільно-значущих, зокрема професійних та дослідницько-інноваційних задач наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження та моніторингу впровадження його результатів (Спірін, Одуд, 2016).

Доцільність застосування ІКТ у процесі навчання в аспірантурі майбутніх докторів філософії обґрунтована в низці наукових досліджень, зокрема: у працях В. Ю. Бикова (Биков, 2002); роботах О. М. Спіріна і О. А. Гальчевської (Гальчевська, 2015); публікаціях С. М. Іванової (Іванова, 2013); у наукових розвідках Н. В. Сороко (Сороко, 2012) та інших.

Аналіз наукових джерел з проблеми використання новітніх технологій у процесі науково-дослідницької діяльності майбутніх докторів філософії показав, що їхня ІКТ-компетентність є своєрідною пропедевтикою науково-дослідницької діяльності на всіх етапах підготовки дисертаційного дослідження, а саме: *проектувальному* (вибір теми, обґрунтування її актуальності і визначення рівня її розробленості, вибір об’єкта, предмета і мети дослідження, визначення завдань і програми дослідження); *інформаційно-пошуковому* (накопичення необхідної наукової інформації, пошук потрібних джерел інформації, їх вивчення та аналіз, вибір напрямів дослідження згідно його мети); *аналітично-моделювальному* (аналіз методологічних і теоретичних передумов дослідження, підходів і принципів організації дослідження, визначення базових понять дослідження та визначення їх тлумачення, вибір

гіпотези і методів дослідження, побудова моделі наукового дослідження); *експериментально-дослідницькому* (обробка і аналіз результатів наукового дослідження згідно із розробленою програмою і методикою); *нарративному* (написання і оформлення за певними чинними вимогами тексту роботи, вступу і висновків, оформлення додатків та списку використаних джерел) і *практичному* (підготовка презентації наукового дослідження і його захист).

Існує певна складність пошуку оптимального варіанту перенесення знань із галузі ІКТ у професійно спрямовану практичну діяльність майбутнього доктора філософії, що вимагає обґрунтованого відбору хмарних, мультимедійних, проєкційних, інформаційно-пошукових, аналітико-дослідницьких технологій і комп'ютерно-орієнтованих засобів, критичного їх аналізу і розміщення у контекст навчальної дисципліни для виконання певних видів науково-дослідницької діяльності аспірантів у процесі їхнього навчання.

Навчальна дисципліна “Інформаційні технології у практиці наукових досліджень” має на меті ознайомити майбутніх докторів філософії із сучасними ІКТ, які доцільно використовувати на всіх етапах підготовки наукового дослідження з метою формування в аспірантів здатностей: оперувати основними поняттями ІКТ, аналізувати, відбирати ІКТ для реалізації науково-дослідної діяльності; використовувати наукометричні бази даних, зокрема Web of Science, Google Академією та ін., пошукові системи і бази даних у практиці наукових досліджень; організувати науково-дослідну діяльність з використанням ІКТ використовуючи текстові процесори, електронні таблиці та програмні засоби візуалізації даних, зокрема створення інтелект карт, презентацій, smart-схем тощо, для оформлення результатів наукових досліджень; використовувати комп'ютерне забезпечення статистичних методів дослідження в практиці наукових досліджень; спілкуватися з колегами, зокрема зарубіжними, з використанням інтерактивних технологій; планувати науково-дослідницьку діяльність, самовдосконалення й саморозвиток з використанням ІКТ; нести персональну відповідальність за виконану роботу.

ЛІТЕРАТУРА

- Спірін, О., Одуд, О. (2016). Модель формування інформаційно-комунікаційної компетентності доктора філософії на основі використання хмарних сервісів Google Scholar, *Інформаційні технології і засоби навчання*, 56(6), 204–216.
- Биков, В. (2002). Теоретико-методологічні засади створення і розвитку сучасних засобів та е-технологій навчання. *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002*, зб. наук. пр. до 10 – річчя АПН України. Харків: ОВС, 2, 182–199.
- Гальчевська, О. (2015). Використання міжнародних наукометричних баз даних відкритого доступу в наукових дослідженнях, *Інформаційні технології в освіті*”, 23, Херсон: Херсонський державний університет. Взято з <http://lib.iitta.gov.ua/10636/>

Іванова, С. (2013). Проектування інформаційно-комунікаційної підтримки наукової діяльності на базі системи EPrints, *Інформаційні технології і засоби навчання*, 5(37). Взято з <http://journal.iitta.gov.ua>

Сороко, Н. (2012). Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів філологічної спеціальності в умовах комп'ютерно орієнтованого середовища (Дис. канд. пед. наук). Інститут інформаційних технологій і засобів навчання, Київ.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ ТЕКСТУ ЯК КОМПОНЕНТ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ СФОРМОВАНOSTІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Король Т. Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Багатокомпонентність та складність перекладацької компетентності як об'єкта контролю спонукають методистів до невпинного пошуку нових форм та засобів, здатних максимально оптимізувати його реалізацію в умовах сучасних вітчизняних закладів вищої освіти. Зважаючи на амбівалентність контролю сформованості у майбутніх філологів перекладацької компетентності, зумовленої її проявом, як у процесі реалізації цієї діяльності, так і безпосередньо в її продукті (отриманому тексті перекладу), пропонуємо розробляти й застосовувати такі засоби контролю, які, з одного боку, спрямовуватимуть і впорядковуватимуть перебіг перекладу, інтегруючись у його структуру, а з другого – свідчитимуть про ефективність його реалізації й дозволитимуть оцінити рівень сформованості у студентів відповідних перекладацьких знань, навичок, умінь та здатностей.

З метою пошуку і відбору таких природних форм та засобів контролю звертаємося до аналізу структури перекладацької діяльності та розглядаємо її як послідовність чотирьох взаємопов'язаних етапів: 1) підготовчого, що базується на вміннях спілкуватися з потенційним замовником перекладацьких послуг; з'ясовувати умови виконання перекладу; адекватно оцінювати свої можливості виконати подібне професійне завдання на належному рівні; аналізувати й синтезувати інформацію про автора тексту оригіналу й орієнтовного користувача тексту перекладу; звертатися до широкого контексту, вивчаючи відповідні додаткові джерела інформації; 2) розуміння й інтерпретації тексту оригіналу, що передбачає здійснення перекладацького аналізу тексту; 3) формулювання змісту тексту оригіналу засобами мови перекладу, тобто власне перекладацький; 4) коригування й редагування тексту перекладу, а саме зіставлення повноти й адекватності передачі інформації з тексту оригіналу в тексті перекладу, виправлення стилістичних, пунктуаційних й орфографічних помилок і невправностей, оцінка повноти втілення обраної перекладацької стратегії в кінцевому результаті. У цьому контексті неабиякий потенціал вбачаємо у перекладацькому аналізі тексту як складній когнітивній

діяльності, безпосередньо включеній у загальний перебіг перекладу, спрямованій на розуміння змісту й сенсу тексту, визначення його прагматичних, жанрово-стилістичних, синтаксичних і лексичних особливостей з метою вибору оптимальної стратегії перекладу, здатної забезпечити необхідний рівень адекватності, еквівалентності й гармонійності отриманому продукту. Адже саме на цьому етапі перекладацької діяльності визначаються потенційні перекладацькі труднощі, формулюються перекладацькі проблеми та окреслюються перспективні напрямки їх вирішення, що згодом реалізуються та відображаються в наступних етапах перекладу. Задля можливості перетворити перекладацький аналіз тексту на дієвий засіб реалізації контролю в умовах вітчизняних ЗВО маємо, у першу чергу, дослідити його зміст. Попри існування чималої кількості підходів до укладення схем / моделей перекладацького аналізу тексту (функціональний, дискурсивний, синергетико-інформаційний тощо), загалом усі вони, незважаючи на відмінності у структурі, порядку подачі елементів й ступені їх розгорнутості, мають приблизно однаковий зміст, що полягає у визначенні: 1) характеристик автора тексту й прогнозованого адресата перекладеного повідомлення; 2) загальних /зовнішніх характеристик тексту оригіналу (час створення, форма, обсяг, канал передачі, джерело, галузь знань); 3) змісту та логіко-сислової структури тексту, видів інформації, поданої в ньому; 4) типу й змісту комунікативного завдання; 5) його жанрово-стилістичних характеристик; 6) співвідношень вербальних та екстралінгвістичних елементів; 7) стилістичних характеристик тексту оригіналу; 8) його синтаксичних особливостей; 9) лексичного наповнення.

Очевидно, що всі наведені вище критерії аналізу тексту носять швидше декларативний науково-філологічний, а не прикладний перекладацький характер. Крім того, розглянуті схеми надто громіздкі й узагальнені для того, щоб добути та представити конкретну інформацію, яка здатна слугувати своєрідною орієнтовною основою дії на власне перекладацькому етапі формулювання змісту повідомлення засобами мови перекладу й відповідно використовуватися на етапі редагування як набір критеріїв оцінки якості виконаного перекладу студентами. Крім того, на наш погляд, в умовах вітчизняної підготовки майбутніх філологів, формування перекладацької компетентності яких відбувається паралельно з засвоєнням іноземної мови, зміст перекладацького аналізу тексту має бути переглянутий з урахуванням необхідності безпосередньо перевіряти адекватність сприйняття й інтерпретації ними змісту текстового повідомлення, особливо на початкових етапах навчання перекладу, що дозволить уникнути низки помилок вже власне під час його виконання або навпаки з'ясувати й пояснити їх причини. Крім того, зміст перекладацького аналізу тексту має бути уточнений з точки зору переліку знань, навичок і вмінь релевантних цьому етапу перекладацького процесу субкомпетентностей перекладацької компетентності. Цілком зрозумілим видається й той факт, що структура і зміст схеми перекладацького аналізу тексту має детермінуватися специфікою текстів певної галузі, видом перекладу та етапом навчання. Вона має реалізовуватися у різноманітних зручних для

подальшого практичного застосування формах, наприклад, у вигляді тестових завдань різного типу й виду на паперових та електронних носіях, у вигляді опитувальників, самозвітів тощо. З одного боку, це дозволить студентам опанувати послідовність та зміст дій для виконання перекладацького аналізу тексту й представити його результати у зручному вигляді для реалізації подальшої перекладацької діяльності, а з другого – викладачеві відстежити процес перебігу роботи студентів над перекладацькими завданнями.

ОБ'ЄКТИ КОНТРОЛЮ СФОРМОВАНOSTІ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЧИТАННІ ТА АУДІЮВАННІ МАЙБУТНІХ ТЕХНІКІВ-ТЕХНОЛОГІВ

Котковець А. Л.

Київський національний лінгвістичний університет

Глобалізаційні та інтеграційні процеси у суспільстві, а також посилення міжнародних зв'язків зумовлюють необхідність володіння іноземними мовами для здійснення успішної комунікації у професійній діяльності. Знання англійської мови як мови міжнародного спілкування забезпечує можливість академічної мобільності, професійного розвитку та конкурентоспроможності на ринку праці майбутніх фахівців технічної галузі. Знання лексики не лише є одним із складників, який забезпечує здатність студентів спілкуватися англійською мовою, а й важливою умовою формування та розвитку інших мовних і мовленнєвих компетентностей. Це зумовлює необхідність здійснення ефективного контролю сформованості лексичної компетентності.

Лексичну компетентність визначають як здатність до правильного оформлення власних висловлювань і розуміння мовлення інших, що існує на основі складної взаємодії відповідних навичок, знань і лексичної усвідомленості (Бігич та ін., 2013, с. 215). У своїй професійній діяльності техніки-технологи мають справу з науковою лексикою, що поділяється на загальнонавчальну, загальнонаукову та термінологічну (Саєнко, 1998, с. 31). У процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування акцент слід робити на навчання та контроль термінологічної лексики зокрема. Таким чином, англійськомовну лексичну компетентність майбутніх техніків-технологів можна визначити як здатність правильного розуміння та використання англійськомовної термінологічної лексики у процесі професійного спілкування, що формується на основі комплексу лексичних навичок, знань та лексичної усвідомленості. Сформованість англійськомовної лексичної компетентності у читанні та аудіюванні майбутнього фахівця технічного профілю забезпечує можливість коректного сприйняття та розуміння англійськомовного професійно-орієнтованого усного або письмового тексту. Відповідно до Програми з англійської мови для професійного спілкування та Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти, прийнятним рівнем володіння іноземною мовою для бакалавра інженерних наук є рівень B2+ (Незалежний користувач), а сформованість лексичної компетентності у читанні

та аудіюванні має бути достатньою для забезпечення розуміння основних ідей тексту як на конкретну, так і на абстрактну тему, у тому числі й технічних дискусій за своїм фахом (Загальноєвропейські Рекомендації, 2003, с. 47). Важливість формування лексичної компетентності зумовлює необхідність здійснення її ефективного контролю. Більшість дослідників вважають контроль обов'язковою складовою системи навчання та визначають його як перевірку або процес визначення рівня знань, навичок, умінь тих, хто навчається (О. О. Миролюбов, О. В. Мусницька, С. Ю. Ніколаєва, О. О. Українська). Завдяки низці функцій, серед яких навчальна, управлінська, діагностична, коригувальна, попереджуюча, стимулююча, оцінювальна, узагальнююча, виховна, розвивальна, дисциплінуюча (Мусницкая, 1996, сс. 5-10), контроль дає змогу підвищувати ефективність процесу вивчення мови в цілому, та формування окремих компетентностей.

Оскільки контроль є невід'ємною складовою освітнього процесу, що сприяє його інтенсифікації та оптимізації, контроль сформованості англійської лексичної компетентності заслуговує на увагу та розглядається як процес перевірки сформованості мовленнєвих лексичних навичок, засвоєння лексичних знань та здатності до лексичної усвідомленості. Саме ці складові лексичної компетентності є об'єктами контролю її сформованості. В основі англійської лексичної компетентності у читанні та аудіюванні лежать мовленнєві рецептивні лексичні навички, що забезпечує автоматизоване сприймання і розуміння лексичних одиниць в усному та письмовому мовленні (Бігич та ін., 2013, с. 216). Відповідно, контролю підлягатиме здатність студентів впізнавати, диференціювати та ідентифікувати термінологічні одиниці в процесі читання та аудіювання, співвідносити їх з об'єктом дійсності та здогадуватися або розуміти їх значення. З метою перевірки сформованості рецептивної лексичної навички можна використовувати тестові завдання з вибірковою відповіддю (множинного, альтернативного або перехресного вибору). Контроль лексичних знань полягатиме у перевірці знань студентів усної та письмової форми термінологічної одиниці; значення лексичної одиниці у різних технічних сферах; здатність терміна мати антоніми, синоніми, омоніми; сполучуваність лексичної одиниці; правила словотвору англійської мови; відмінність терміносистем англійської та української мов. Лексичні знання не доцільно контролювати окремо від лексичних навичок, їх можна актуалізувати лише опосередковано, як складову лексичної компетентності, що на ряду з лексичними навичками дозволяє краще розуміти зміст інформації, отриманої в процесі читання чи аудіювання. Лексична усвідомленість – це здатність студента розмірковувати над процесами засвоєння лексики та запам'ятовування лексичних одиниць, аналізувати лексичну сторону свого мовлення (Бігич та ін., 2013, с. 216). Як об'єкт контролю сформованості англійської лексичної компетентності лексична усвідомленість може підлягати самоконтролю студента у процесі роботи з англійськими усними чи письмовими текстами. Отже, об'єктами контролю сформованості англійської

лексичної компетентності майбутніх техніків-технологів є англomовні лексичні навички, лексичні знання та лексична усвідомленість.

ЛІТЕРАТУРА

- Бігич, О. Б., Борецька, Г. Е., Бориско, Н. Ф., Гапонова, С. В., Майер, Н. В., Ніколаєва, С. Ю., ... Шукліна, С. І. (2013). *Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика*. Київ: Ленвіт.
- Ніколаєва, С. Ю. (Уклад.) (2003). *Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання*. Київ: Ленвіт.
- Саенко, Н. С. (1998). *Тестовый контроль уровня сформированности лексического навыка чтения у студентов I этапа неязыкового вуза (на материале английского языка)*. (Кандидатская диссертация). Киев, Украина.

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ І КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

Кузьменко Ю. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови і культури (ІМіК) – складний і тривалий процес, який здійснюється у двох планах: лінгвістичному і методичному. У мовному плані – це оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю, зокрема її складниками: мовними, мовленнєвими, лінгвосоціокультурною та навчально-стратегічною компетентностями; у методичному – це оволодіння специфікою професійної діяльності вчителя ІМіК, яку складають певні професійні знання, вміння і педагогічні здібності.

Володіння іншомовною комунікативною компетентністю, котра ототожнюється із знанням та володінням певною ІМ, передбачає здатність особи вільно користуватися засобами ІМ з метою успішного вирішення завдань спілкування в умовах прямого чи опосередкованого контакту. Ключовим для цього твердження є поняття “спілкування”, з котрим власне й асоціюється у суспільстві поняття “володіння ІМ”.

У сучасній методиці навчання ІМіК спілкуватися іноземною мовою означає бути здатним до реалізації як рецептивних, так і продуктивних видів мовленнєвої діяльності в різних життєвих ситуаціях. Навчання “живого” іншомовного спілкування в говорінні становить неабияку трудність для студентів, а навчання ведення діалогів різних типів у різноманітних ситуаціях спілкування в умовах уроку англійської мови (АМ) – особливу трудність.

Вміння спілкуватися у діалогічній формі неможливо ототожнити з умінням формувати/ розвивати в іншій особі, в нашому випадку учня, такого ж уміння. І це доводять наші спостереження за освітнім процесом протягом педагогічної практики студентів бакалаврату Київського національного лінгвістичного

університету, де в реальних умовах студенти демонструють хороші вміння іншомовного діалогічного мовлення (ДМ) з учнями на уроках АМ, проте деяку неспроможність у формуванні учнівської компетентності в іншомовному ДМ.

Так, володіючи знаннями теорії з курсу “Методика навчання іноземних мов”, студенти можуть назвати загальні характеристики іншомовної компетентності в ДМ, охарактеризувати типи діалогів й основні види діалогічних єдностей, пояснити етапи формування компетентності в ДМ і т.і., вони виявляються безпорадними скористатися цими знаннями на практиці, зокрема у процесі навчання англійського ДМ. А це означає, що їхні професійні вміння з відповідної теми сформовані недостатньо і потребують подальшого вдосконалення.

Ключ до подолання цієї проблеми ми вбачаємо у навчанні студентів:

- конкретизації/ деталізації комунікативних ситуацій, пропонує учням, в яких має відбутися діалогічне спілкування. До компонентів таких ситуацій, на які слід звертати увагу і учнів під час навчання англійського ДМ, і студентів, належать: а) комуніканти та їхні стосунки (хто, який/ які?), б) об’єкт/ предмет розмови (про що розмовляти?), в) відношення комунікантів до об’єкта розмови (що думають, знають, відчують з приводу об’єкта розмови тощо), г) умови мовленнєвого акту (де, як, за яких обставин відбувається спілкування тощо);

- створення навчальних/ штучних опор для учнів. Такими опорами можуть бути: підстановчі таблиці відкритого і закритого типів – для оволодіння діалогічними єдностями різних видів, мінідіалогів; структурно-мовленнєві та функціональні схеми – для навчання складання міні діалогів; серії малюнків, сюжетні малюнки з неправильним порядком дій – для навчання складання діалогів різних функціональних типів, тощо;

- використанні прийомів оптимізації навчання іншомовного ДМ: “карусель”, “рухомі шеренги”, “натовп”.

Таким чином, для розвитку професійних (методичних) умінь студентів з курсу “Методика навчання іноземних мов” в рамках теми “Формування іншомовної компетентності в ДМ учнів закладів загальної середньої освіти” найефективнішими постають тренувальні вправи, спрямовані на оволодіння студентами відповідними навичками й вміннями конкретизації комунікативних ситуацій, розробки навчальних опор, впровадженні в освітній процес прийомів оптимізації навчання іншомовного ДМ учнів.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Кузьмицька М. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Проблема формування фонетичної компетентності продовжує займати одне з важливих місць у процесі практичної мовної підготовки фахівців у галузі освіти. Відсутність чітких програмних вимог щодо періоду і кінцевої мети

навчання, а також відсутність єдиного визначення поняття “фонетична компетентність” у методиці підтверджує актуальність цієї проблеми як об’єкту дослідження.

Серед фахівців поширена думка, що оволодіння фонетичними знаннями і вдосконалення фонетичних навичок ефективно здійснювати в процесі самостійної роботи, що підтверджують дослідження Задорожної (2011), Долини (2012) та ін. Варто зазначити, що слідом за Задорожною (2011) під фонетичними навичками розуміємо не лише слухо-вимовні та інтонаційні, а й навчальні фонетичні навички, такі як навички транскрибування, інтонування, графічного зображення інтонації (тонограми), тощо. Процес формування фонетичних навичок здійснюється за Шатиловим (1986) у три етапи: орієнтовно-підготовчий, стереотипно-ситуативний, варіюючи-ситуативний. Діяльність студентів з формування фонетичних навичок регулюється і направляється комплексом вправ, які послідовно і логічно розподілені між вище вказаними етапами, де некомунікативні вправи застосовуються на орієнтовно-підготовчому та частково на стереотипно-ситуативному, умовно-комунікативні – на стереотипно-ситуативному та варіативно-ситуативному, а комунікативні – на варіативно-ситуативному етапі, як стверджує Задорожна (2011). Безумовно, вправи повинні за можливості моделювати різні умови із використанням вимови-зразка, який демонструє різні акценти.

На користь ефективності самостійної роботи як форми організації освітньої діяльності студента говорить і той факт, що формування фонетичної компетентності на належному рівні, зокрема фонетичних навичок, потребує високого ступеня їх автоматизації, що у свою чергу потребує тривалого вправління, яке неможливо забезпечити виключно в умовах аудиторних занять за браком часу.

Подолання інтерференції з боку рідної мови також у значній мірі потребує індивідуального підходу та організованої самостійної роботи, особливо якщо йдеться про навчальні групи, до складу яких входять представники різних країн (наприклад, студенти-іноземці). Так, з метою усунення труднощів спричинених рідною мовою студента у процесі вивчення іноземної мови – англійської – та попередження виникнення фонетичних та фонологічних помилок варто забезпечити оволодіння студентами фонетичними знаннями та навичками, а також забезпечити формування фонетичної усвідомленості, як складової фонетичної компетентності. Саме остання становить підґрунтя свідомого підходу до освітньої діяльності студента і дасть змогу самостійно продовжити освіту у подальшому.

Окрім лінгвістичних особливостей на процес формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) впливає ряд психологічних особливостей, серед яких окремі дослідники виділяють “іншомовну тривожність” (*foreign language anxiety*). Так, тривожність і стрес можуть пригнічувати процес оволодіння ІКК, у той час як позитивні емоції підсилюють його (Shao, 2013).

Під тиском мовних і культурних норм іншомовна тривожність має розвинути до сором’язливості, яку Keller (2013) визначає як форму соціального

відсторонення, що призводить до надання переваги індивідуальним формам роботи за рахунок взаємодії з іншими учасниками комунікації. Така особливість поведінки спостерігається у студентів-іноземців, особливо представників Далекого Сходу: при повному усвідомленні необхідності іншомовного спілкування студенти відчувають тривожність, сором'язливість і намагаються уникати форм роботи, які передбачають іншомовну взаємодію. Keller (2013) підтверджує, що тривожні та сором'язливі мовці уникають комунікації за відсутності мовленнєвих здібностей високого рівня розвитку. Однак за умов належної підтримки та допомоги у подоланні труднощів вони розвивають упевненість та надалі охоче беруть участь у іншомовній комунікації.

На нашу думку, це говорить на користь провідної ролі мотивації у процесі організації самостійної роботи студента над вимовою, особливо якщо йдеться про студента-іноземця у змішаній групі.

Отже, з метою ефективного оволодіння фонетичними знаннями, формування автоматизованих слухо-вимовних, інтонаційних та навчальних навичок, а також з метою подолання інтерферуючого впливу рідної мови та психологічних бар'єрів процес формування фонетичної компетентності доцільно доповнювати інтенсивною індивідуальною самостійною роботою.

ЛІТЕРАТУРА

- Задорожна, І. (2011). Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки [монографія]. Тернопіль: Видавництво ТНПУ.
- Keller, K., Troesch, L. M., & Grob, A. (2013). Shyness as a risk factor for second language acquisition of immigrant preschoolers. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 34 (6), 328-335.
- Shao, K., Yu, W., & Ji, Z. (2013). An exploration of chinese EFL students' emotional intelligence and foreign language anxiety. *Modern Language Journal*, 97 (4), 917-929.

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ДІЛОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИЗМУ

Кукса Б. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Розвиток туризму в Україні зумовлює необхідність удосконалення якості підготовки майбутніх фахівців даної галузі закладами вищої освіти. У сучасних умовах галузь туризму потребує спеціалістів, які б відповідали міжнародним стандартам у сфері послуг, зокрема у них має бути сформована міжкультурна компетентність в англомовному діловому спілкуванні. Саме ділова гра є ефективним засобом формування такої компетентності, оскільки сприяє інтенсифікації навчального процесу у закладах вищої освіти.

Аналіз наукової літератури показав, що проблемою використання ділових ігор у закладах вищої освіти займалися такі дослідники, як Л.Г. Вишнякова, Ю.А. Гапон, С.С. Коломієць, Л.Б. Котлярова, А. Davison, К. Jones.

Перш за все необхідно дати визначення поняття “ділова гра”.

Вслід за Гайденом (2016, с. 7) вважаємо, що ділова гра – це моделювання практичної професійної діяльності майбутніх фахівців туризму з використанням наявних знань з предмета їх подальшої спеціалізації, вдосконалення їх мовного спілкування в різних навчально-мовних ситуаціях. Таким чином, ділова гра забезпечує моделювання практичної діяльності майбутнього фахівця туризму, яка потребує спілкування англійською мовою, для вирішення професійних завдань і сприяє формуванню міжкультурної англомовної компетентності в діловому спілкуванні майбутніх фахівців галузі туризму.

Слід зазначити, що рольова гра – явище поліфункціональне. До функцій, які виконує ділова гра при навчанні міжкультурного ділового спілкування майбутніх фахівців туризму належать: 1) формування у студентів цілісного уявлення про професійну діяльність та її динаміку; 2) набуття наочно-професійного, соціального досвіду, зокрема ухвалення індивідуальних і колективних рішень; 3) розвиток професійного, теоретичного та практичного мислення; 4) формування пізнавальної мотивації, забезпечення умов появи професійної мотивації; 5) формування якостей, умінь і навичок, необхідних для успішної професійної діяльності (Фединець, 2013, с. 367); 7) формування і розвиток міжкультурної ділової компетентності.

Поведений нами аналіз наукової літератури, дав нам змогу виділити наступні ознаки ділової гри для навчання міжкультурного англомовного ділового спілкування майбутніх фахівців туризму: 1) імпровізоване виконання ролей; 2) умовність професійних ситуації, в якій відбувається гра; 3) наявність ролей та їх розподіл між учасниками; 4) стимулювання колективно-особистісного спілкування; 5) створення умов для розкриття творчих здібностей майбутніх фахівців туризму; 6) поетапність ділової гри; 7) наявність конфліктних ситуацій; наявність різних моделей спілкування, які становлять систему професійного спілкування майбутнього фахівця; 8) відмінність цільових установок учасників гри, які виконують різні ролі; 9) рольова взаємодія; 10) наявність спільної мети в усій групі студентів, які беруть участь у діловій грі; 11) альтернативність рішень та можливість діяти відповідно до умов конкретної ситуації; 12) наявність системи групового та індивідуального аналізу результатів діяльності учасників групи під час ділової гри; 13) можливість керувати емоційною напругою, яка виникає під час ділової гри (за необхідності – зменшувати, чи, навпаки, – підвищувати її), спонукаючи тим самим студентів до вибору адекватної комунікативної стратегії (Пасічник, 2014, Тернопольський, 2011, Тер-Саакянц, 1988).

Слід додати, що поетапність пояснюється тим, що будь-яка ділова гра відбувається як дискусія та прийняття певного професійного рішення, кожне з яких обумовлено попередніми та обумовлює наступні. Конфлікти є невід’ємними характеристиками ділової гри, адже вони притаманні дискусіям

професійного характеру, тому що без них не можуть прийматися професійні рішення. Наявність конфліктних ситуацій у ділових іграх дає змогу уникнути конфліктів у процесі професійного англомовного спілкування майбутніх фахівців галузі туризму. Для менеджера туризму надзвичайно важливим є вміння долати конфліктні ситуації у сприйнятті інших культур, оскільки у своїй діяльності він має прагнути стати посередником між культурами, намагаючись забезпечити максимально ефективне міжкультурне спілкування.

Варто підкреслити, що проведення ділової гри потребує значної підготовки як зі сторони викладача, так і зі сторони студентів. Для їх проведення необхідно ретельно підбирати тематику та матеріали, які б сприяли ефективній участі учасниками гри у дискусії у ситуації міжкультурного спілкування. Ролі та функції гравців мають відображати реальну картину професійної діяльності, що моделюється у грі. За умови вдалого розподілу ролей кожен студент може повною мірою реалізувати свій мовний і мовленнєвий потенціал.

Отже, ми дали визначення поняття “ділова гра”, описали функції та ознаки ділової гри, вивчення яких, є важливим для ефективного формування міжкультурної англомовної компетентності в діловому спілкуванні майбутніх фахівців у галузі туризму.

ЛІТЕРАТУРА

- Гайденко, Ю. О. (2016). Методичні рекомендації до організації та проведення ділових ігор на заняттях з іноземної мови у технічних університетах. Київ: Електронне навчальне видання.
- Пасічник, О. О. (2014). Особливості використання ділових ігор на заняттях з іноземної мови у ВНЗ. Науковий вісник Ужгородського університету, Педагогіка. Соціальна робота, 30, 125-126.
- Тарнопольський, О. Б. (2011). Ділові ігри у навчанні іноземних мов для спеціальних цілей у вищій школі. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету, Педагогічні науки, 85, 231-234.
- Тер-Саакянц, Г. М., & Красовская, Н. А. (1988). Применение ролевой игры. Методика интенсивного обучения иностранным языкам. Київ: Радянська школа.
- Фединець, Н. І. (2013). Ділові ігри – активний метод навчання у підготовці фахівців з менеджменту. Науковий вісник НЛТУ України, 23(1), 365-370.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ТЕСТОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР

Майєр Н. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Тестова компетентність майбутнього вчителя іноземних мов і культур – це його здатність добирати, самостійно розробляти тести й ефективно

використовувати тестові технології для реалізації контролю рівня сформованості в учнів іноземної комунікативної компетентності та окремих її компонентів. Компонентами тестової компетентності є специфічні методичні знання і методичні вміння.

Для контролю набутих методичних знань за темами “Класифікація тестів з іноземних мов”, “Комп’ютерне тестування рівня сформованості іноземної комунікативної компетентності та її складників”, “Методика тестування рівня сформованості іноземних мовленнєвих навичок”, “Методика тестування рівня розвитку іноземних рецептивних вмінь”, “Методика тестування рівня розвитку іноземних продуктивних вмінь” використовуються тестові завдання. Рекомендуємо створювати їх в системі управління навчанням Moodle, що забезпечить об’єктивність оцінювання та оперативність отримання результатів навчальних дій студентів. При цьому застосовується єдиний критерій оцінювання – “правильність відповіді на тестове завдання”.

Засобом контролю рівня розвитку методичних умінь як складника тестової компетентності майбутніх вчителів іноземних мов і культур є індивідуальне проектне завдання, що полягає в укладанні тестових практикумів, зокрема електронних з використанням спеціальних інструментальних програм або інтернет-ресурсів. Тестовий практикум – це навчальний посібник, який містить тренувальні тестові завдання, необхідні інструкції щодо їх виконання і ключі для самоконтролю (Балыхина, 2006, с. 162).

У процесі виконання індивідуальних проектних завдань формуються і розвиваються такі методичні вміння майбутнього вчителя іноземних мов і культур: визначати об’єкт контролю, типи і види тестових завдань, добирати навчальний матеріал, розробляти тестові завдання, критерії і шкали оцінювання, аналізувати і добирати інструментальні програми у разі планування комп’ютерного тестування тощо.

Наведемо приклад індивідуального проектного завдання.

Ви – майбутній вчитель іноземних мов і культур. Розробіть електронний тестовий практикум для контролю вмінь аудіювання на матеріалі трьох аудіотекстів у межах циклу уроків з однієї теми (клас, тема, аудіотексти визначаються самостійно відповідно до вимог чинної навчальної програми з іноземної мови для закладів загальної середньої освіти). Довжина тесту до кожного аудіотексту – 8 тестових завдань різних видів.

Індивідуальні проектні завдання студенти виконують в процесі самостійної роботи, а результати презентують на практичному занятті з навчальної дисципліни “Сучасні підходи до тестування у навчанні іноземних мов і культур”. Організоване викладачем обговорення створеного і презентованого студентом продукту проектної діяльності спонукає інших студентів академічної групи до аналізу методичної ситуації, обговорення доцільності й ефективності запропонованого способу її вирішення. Це сприяє розвитку методичного мислення, активізації методичної рефлексії та творчості майбутніх учителів іноземних мов і культур.

Оцінювання викладачем результатів виконання індивідуального проектного завдання відбувається за такими критеріями:

1. *Відповідність обраного типу і виду тестових завдань об'єкту оцінювання*, адже важливим принципом контролю є адекватність тестового завдання діяльності, що перевіряється (Рапопорт, Сельг & Соттер, 1987, с. 217).

2. *Коректність формулювання інструкцій до тестових завдань* (інструкції повинні бути чіткими, лаконічними, доступними, що сприяє ефективній організації і та успішному контролю діяльності учнів).

3. *Правильність визначення критеріїв і параметрів оцінювання* (майбутній вчителів повинен вміти визначати критерії і параметри оцінювання відповідно до об'єкту тестування).

4. *Мовна правильність* сформульованих іноземною мовою інструкцій та укладених тестових завдань для контролю рівня розвитку в учнів закладів загальної середньої освіти іншомовної комунікативної компетентності та окремих її складників.

Нараховуючи кількість балів за окресленими критеріями, слід виходити з того, що вони є рівнозначними та однаковою мірою засвідчують готовність майбутнього вчителя іноземних мов і культур до ефективної реалізації тестового контролю.

ЛІТЕРАТУРА

- Балыхина, Т. М. (2006). *Словарь терминов и понятий тестологии*. Москва: Русский язык.
- Рапопорт, И., Сельг, Р., & Соттер, И. (1987). *Тесты в обучении иностранным языкам в средней школе*. Таллин: Валгус.

КОМПЕТЕНТІСНА ПАРАДИГМА НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З КОМП'ЮТЕРНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ АНГЛОМОВНОГО АУДІЮВАННЯ

Матковська Н. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Аудіювання є нелегким видом мовленнєвої діяльності для опанування багатьом студентам напрямку підготовки інформаційні технології (ІТ). На заняттях з англійської мови застосовуються такі види аудіювання: аудіювання з розумінням основного змісту; аудіювання з метою пошуку необхідної інформації, аудіювання з повним розумінням змісту. Останній вид аудіювання є найскладнішим для наших студентів і з свого досвіду зазначимо, що студенти не завжди можуть відтворити почуте. Проте є і такі студенти які відчують труднощі в перших двох видах аудіювання на розуміння основного змісту та на пошук необхідної інформації.

Поняття "Компетентність в аудіюванні" ми, поділяючи думку Бігич (2012, с. 19) розуміємо *здатність слухати автентичні тексти різних жанрів і видів із*

різним рівнем розуміння змісту в умовах прямого й опосередкованого спілкування” компетентність в аудіюванні складається з таких компонентів як уміння, навички, знання та комунікативні здібності.

Що стосується вмінь аудіювання, у програмі з англійської мови для професійного спілкування (Бакаєва та інш., 2005) розміщено по-перше “стандартні вимоги на здобуття ступеня бакалавра” РВМ В2, що містять основні мовленнєві вміння з аудіювання та по-друге в програмі наведено таблицю “дескрипторів професійного володіння мовою в аудіювання”.

Беручи до уваги стандарти Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (ЗЄР) та програму з англійської мови для професійного спілкування (Бакаєва та інш., 2005) рівень володіння мовою (РВМ) для випускників закладів вищої освіти (ЗВО) що отримують ступінь бакалавр, повинен бути В2 та вище. Отже для досягнення рівня В2 в аудіювання студенти повинні мати такі загальні вміння: “розуміти основні ідеї та розпізнавати відповідну інформацію в ході детальних обговорень, дебатів, офіційних доповідей, лекцій, бесід, що за темою пов’язані з навчанням та спеціальністю” (с. 4) та інші дескриптори розуміння та сприймання повідомлення на слух. Сфери та тематика спілкування можуть бути такими: обслуговування комп’ютерних систем та мереж та технічна підтримка користувачів; створення та дизайн веб-сайті, програми антивіруси та захист персональних даних; комп’ютерні додатки та прикладні програми; великі дані (Big Data) система управління даних; мови програмування; програмне забезпечення; характеристики якісного програмного забезпечення; архітектура комп’ютера; комп’ютерні мережі; топологія.

Крім того в програмі наведено таблицю дескрипторів професійного володіння мовою в аудіювання (та інших видах мовленнєвої діяльності) за такими рівнями В1, В2 та С1. Ці дескриптори дають повну змогу побачити, чого студенти повинні навчитись і що повинні вміти по завершенню відповідного курсу або для досягнення певного рівня. Кожен вид дескрипторів має свої пункти для конкретного рівня. Перелік цих видів дескрипторів: загальні дескриптори аудіювання (*overall listening comprehension*); дескриптори взаємодії з носієм мови (*interaction between native speaker*); дескриптори аудіювання будучи учасником лекцій, доповідей тощо (*as a member of a live audience*); дескриптори аудіювання оголошень, коротких повідомлень, інструкцій (*announcements, messages and instructions, media and recordings*). Наприклад для рівня В1 виду “загальні дескриптори аудіювання”, наведемо такий пункт: “розуміти основні ідеї чіткої звичайної мови на знайомі теми які зустрічаються в академічному чи професійному середовищі”. Для комп’ютерних інженерів теми можуть бути пов’язаними з такими напрямками, а саме: комп’ютерні системи та мережі; технології програмування для комп’ютерних систем та мереж. Приклади професійних вмінь у аудіюванні: *Understanding interview about the TPS Report gaming blog; following the discussion about WANs and satellite; understanding an extract from a lecture on networks; following to an interview with a specialist in telecommunications; listening to a job interview and; understanding a lecture about Java; following to an interview with a*

web designer describing how to design a website. (Santiago Remacha Esteras, 2008); *Understanding explanation or feedback in discussion about upgrading computer components (processor type, memory capacity / speed / type, screen size / resolution, optical drive speed* (Glendinning, McEwan, 2007); Understanding lectures/ presentations/ talks on following topics Artificial Intelligence AI, Graphical User Interface GUI; Operating Systems; MOOC etc.

Таким чином у тезах ми розглянули необхідний рівень володіння мовою для випускників освітнього рівня бакалавр та деякі приклади умінь в аудіюванні для випускників рівня бакалавр, також надали зразки видів дескрипторів професійного володіння мовою. Навели визначення поняття англомовна аудитивна компетентність та зобразили складники аудитивної компетентності.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в формулюванні цілей та обґрунтування змісту англомовної професійно орієнтованої аудитивної компетентності майбутніх бакалаврів з комп'ютерної інженерії.

ЛІТЕРАТУРА

- Бакаєва, Г. Є., Борисенко, О. А., Зуєнок, І. І., Іваніщева, В. О., Клименко, Л. Й., Козимирська, Т. І., ... Ходцева, А. О. (2005). *Програма з англійської мови для професійного спілкування*. Київ: Ленвіт.
- Бігич, О. Б. (2012). Методика формування компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*, 02(70), 19-30.
- Esteras, S. R. (2008). *Infotech, English for Computer Users*, student's book, 4th edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Glendinning, E. H., McEwan, J. (2007). *Oxford English for Information Technology*, 2nd edition. New York: Oxford University Press.

ЕТАПИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

Міщай Є. П.

Київський національний лінгвістичний університет

Формування здатності до міжкультурного спілкування є провідною метою навчання майбутніх учителів англійської мови (АМ) в закладах вищої освіти, реалізація якої передбачає впровадження в освітній процес змодельованих комунікативних ситуацій на практичних заняттях з АМ, обов'язкових для опанування студентами майбутньої професії.

Розв'язання комунікативних завдань під час практичних занять з АМ передусім уможливується завдяки мовленнєвій взаємодії учасників спілкування, а саме англійському діалогічному мовленню (АДМ). В науковій літературі ядро АДМ – *діалог* (Д) розглядають як основну, домінуючу форму мовлення в практиці навчання АМ, де в межах мовленнєвого акту кожен зі студентів поперемінно виступає як слухач і мовець.

Специфіці навчання іншомовного ДМ присвятили свої праці багато вчених (Алхазішвілі, 1974; Зимня, 1978; Розенбаум, 1975; Соловова, 2005; Шубін, 1972; Якубинський, 1986; Скалкін, 1989; Черниш, 2012 та ін.).

Вивчивши досвід науковців, ґрунтовнішим вважаємо тлумачення АДМ Скалкіна (1989), котрий визначає його як форму усномовленнєвого спілкування – сполучення усних висловлювань, послідовно народжених двома або більше співрозмовниками в безпосередньому акті спілкування, яке характеризується спільністю ситуацій і мовленнєвих намірів мовців, де між комунікантами відбувається Д, найпоширенішою структурною схемою якого є сполучення двох реплік: запитання й відповіді. Кожен Д складається з окремих взаємопов'язаних висловлювань, що супроводжуються жестами, мімікою й іншими невербальними засобами. Висловлювання, для яких характерною є зміна мовця, називаються реплікою (Р). За комунікативною функцією Р може сприйматися як прохання, розпорядження, повідомлення, запит, інформація, висловлення сумніву тощо (Сікалюк та Грушою, 2007). Зазвичай, це одна чи декілька фраз. Вони складають діалогічну єдність (ДЄ) у разі структурної, інтонаційної та семантичної завершеності. Слідом за Сікалюк та Грушою (2007), розрізняємо першу Р ДЄ як керуючу (спонукальну, ініціативну), другу Р – залежною (реактивною, відповідною). Остання зазвичай виступає й реактивно-ініціативною.

Погоджуємося з Черниш (2012) щодо двох шляхів навчання АДМ: 1) шлях “зверху-вниз” передбачає прослуховування Д, який є зразком мовлення в певній ситуації, та створення схожих і відповідних Д; 2) шлях “знизу-вверх” зорієнтований на попереднє засвоєння елементів Д, де Д створюється самостійно за змодельованою ситуацією.

Другий шлях, на нашу думку, є доцільнішим, оскільки студент, вживаючи вже засвоєні ДЄ, створює висловлювання АМ відповідно до мовленнєвої ситуації. За цим шляхом навчання АДМ відбувається поетапно (рис. 1).

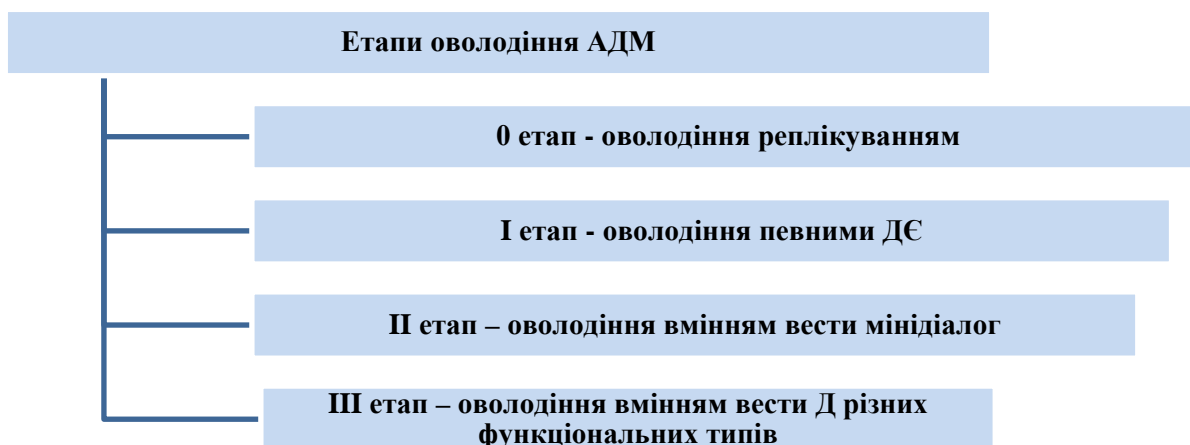

Рис. 1. Етапи оволодіння АДМ

Етапи навчання АДМ передбачають виконання відповідних типів вправ (табл. 1).

Таблиця 1

Типи вправ для навчання АДМ

Етап навчання	Типи й види вправ
Нульовий	Рецептивно-репродуктивні (підстановка, відповіді на запитання, запит інформації за зразком)
Перший	Рецептивно-продуктивні (обмін репліками між комунікантами)
Другий	Рецептивно-продуктивні (створення студентами мінідіалогів на основі створених вербальних опор)
Третій	Рецептивно-продуктивні (складання Д різних функціональних типів)

Отже, завдяки поетапному навчанню АДМ і вдало дібраним вправам передусім можливе виникнення певного комунікативного наміру та його успішна реалізація студентами засобами АМ.

ЛІТЕРАТУРА

Скалкин, В. Л. (1989). *Обучение диалогической речи*. Киев: Радянська школа.
 Черниш, В. В. (2012). Навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*, 4, 11-27.

**ВПЛИВ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ
 З МОВНОЇ ОСВІТИ НА НАВЧАННЯ
 ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР В УКРАЇНІ**

Ніколаєва С. Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (“Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment”) вперше були опубліковані у 2001 році (Council of Europe, 2001). З того часу навчання іноземних мов у більшості європейських країн, в тому числі і в Україні, відбувається з урахуванням наданих рекомендацій (далі – ЗЄР). Нагадаємо принципово важливі з них.

- Визначення орієнтовних рівнів володіння іноземною мовою: А Елементарний користувач (А1 Інтродуктивний або “відкриття” та А2 Середній або “виживання”), В Незалежний користувач (В1 Рубіжний та В2 Просунутий) та С Досвідчений користувач (С1 Автономний та С2 Компетентний).

- Опис ілюстративних дескрипторів до кожного з рівнів володіння аудіюванням, читанням, діалогічним та монологічним мовленням, писемним мовленням.

- Конкретизація загальних і комунікативних мовленнєвих компетенцій (за вітчизняною термінологією “компетентностей”) користувача мовою.

Зазначені Рекомендації мають значний вплив на навчання іноземних мов і культур у різних типах закладів освіти України. Насамперед, правомірно пригадати, що цю публікацію було переведено на українську мову у 2003 році.

Практично відразу після появи ЗЄР в Україні було розпочато створення державних стандартів загальної середньої освіти з урахуванням визначених рівнів володіння мовою. Найновіший Державний стандарт початкової освіти затверджено у 2018 році. Згідно цього стандарту оновлено програму “Іноземні мови: навчальна програма для загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладів. 1-4 класи” та розроблено “Методичні рекомендації з іноземних мов для експериментальних загальноосвітніх закладів”. Експеримент проходить успішно. Стандарт базової школи має стартувати з 1 вересня 2022 року, а стандарт старшої школи – з 1 вересня 2027 року.

Протягом 2001 – 2018 років згідно ЗЄР та оновлених програм з іноземних мов розроблено або оновлено підручники для навчання першої та другої іноземних мов, створено мовне портфоліо для учнів різних класів.

Значних успіхів досягнуто і в реалізації зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) з іноземних мов: з кожним роком ЗЄР враховуються все в більшому обсязі. Так, програма ЗНО 2019 містить вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учасників з цього навчального предмета, а також конкретизує, що повинен знати та вміти випускник навчального закладу в межах визначених тематичних розділів для рівнів володіння іноземною мовою для рівнів В1 і В2.

Для закладів вищої освіти протягом цього періоду часу розроблено та впроваджено програми (стандарти) з іноземних мов для студентів мовних і немовних спеціальностей, в яких було максимально враховано ЗЄР. Насамперед, слід назвати Програму з англійської мови для університетів, укладену у 2001 році колективом авторів за участю та під керівництвом С. Ю. Ніколаєвої, Програму з німецької мови для студентів мовних спеціальностей, укладену у 2004 році колективом авторів за участю та редакцією Н. Ф. Бориско. На жаль, ці програми до цього часу не оновлено і заклади вищої освіти продовжують ними користуватися. Для студентів немовних спеціальностей також розроблено дві рамкові програми: з англійської мови (2005 р.) та з німецької мови (2006 р.). Останню було осучаснено і перевидано у 2014 році під керівництвом Д. Гіллеріх. Слід звернути увагу і на те, що наразі не існує ні державних стандартів, ні (типових) програм з іноземних мов для університетів, що, на нашу думку, негативно впливає на якість підготовки студентів.

На основі Програми з англійської мови для університетів 2001р. представниками різних вузів України було розроблено схему укладання робочої навчальної програми, в якій відповідно до ЗЄР детально описувалися: тематика

для спілкування, відведена кількість годин і цілі навчання, конкретизовані вміння у 4-ьох видах мовленнєвої діяльності, граматичні функції та мовний матеріал, соціокультурний компонент, навчальні та професійні вміння, завдання для самостійної роботи, методика оцінювання та відібраний додатковий матеріал до теми. Така схема укладання робочих навчальних програм використовувалася багатьма університетами України аж до 2018 р. Нова схема укладання робочих навчальних програм для закладів вищої освіти, введена в Україні у 2018 році, не відповідає специфіці навчання іноземних мов.

Крім того, в Україні було розроблено кілька мовних портфоліо (напр.: для економістів, для перекладачів) і захищено значну кількість дисертацій з методики навчання іноземних мов з урахуванням ЗЄР.

У 2018 році Радою Європи підготовлено та опубліковано осучаснений варіант ЗЄР, який в Україні поки що майже не враховано. Вважаємо, що в нових державних стандартах вищої освіти, програмах і робочих навчальних програмах з іноземних мов для студентів мовних і немовних спеціальностей насамперед необхідно врахувати зміни у дескрипторах до рівнів володіння іноземною мовою А1 – С2, до проміжних рівні В1+, В1.2. Відкоригувати треба шкали оцінювання фонологічних та просодичних умінь. Особливу увагу необхідно приділити змінам у рекомендованій концепції навчання медіації.

ЛІТЕРАТУРА

Council of Europe. (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment (CEFR)*. Strasbourg, France: Council of Europe. Взято з <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>

Council of Europe. (2018). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Companion Volume with New Descriptors*. Strasbourg, France: Council of Europe. Взято з <https://www.coe.int/en/web/education/-/the-cefr-companion-volume-with-new-descriptors-is-now-available-online->

НАВЧАЛЬНА АВТОНОМІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ ТА ПИСЬМІ МАЙБУТНІХ ТУРИЗМОЗНАВЦІВ

Окопна Я. В.

Національний університет харчових технологій

Процес формування німецькомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності (НПОКК) в говорінні та письмі майбутніх туризмознавців, за умови задоволення потреб світового ринку праці, передбачає відповідної модернізації в закладах вищої освіти (ЗВО) шляхом його цілеспрямованої орієнтації на поглиблений розвиток аналітичних умінь

студентів, їх стратегічного мислення, уміння синтезувати отриману інформацію для вирішення проблем, пов'язаних із професійною діяльністю, працювати в команді та швидко адаптуватися до змін, застосовувати фахові знання на практиці під час професійно орієнтованого усного й писемного спілкування німецькою мовою (НМ) як другою іноземною мовою (ІМ) після англійської.

Відтак, новітнє суспільство потребує фахівця сфери міжнародного туризму, здатного до навчання протягом усього життя, постійного вдосконалення здобутих знань, навичок та вмінь. Значні можливості у формуванні готовності й прагненні майбутнього туризмознавця до постійного самовдосконалення і самоосвіти відкриває навчальна автономія (НА), яка не лише сприяє оволодінню студентами НПОКК у продуктивних видах мовленнєвої діяльності (МД), а й забезпечує їх досвідом самостійної навчальної діяльності.

Значення НА особливо зростає в межах кредитно-модульної системи навчання в ЗВО, де передбачено збільшення годин на позааудиторну самостійну роботу, розширення її видів й урізноманітнення форм контролю із гнучкістю термінів виконання.

В контексті особистісно-орієнтованого та особистісно-діяльнісного підходів НА майбутнього туризмознавця з оволодіння НПОКК у продуктивних видах МД слід реалізувати через модель активної пізнавальної діяльності студента: “це діяльність, яка організується самим студентом відповідно до особистісних внутрішніх пізнавальних мотивів, у раціональніший для нього час, контрольована ним самим у процесі та за результатами на основі опосередкованого системного управління нею з боку викладача (навчаючої програми, дисплейної техніки)” (Фридман, 1975, с. 27), із урахуванням інтересів, професійних потреб та можливостей майбутнього фахівця.

Ці підходи, як підтверджують отримані результати після здійснених нами наукових експериментальних розвідок (Bihuch, Okorna, 2018), надають змогу організувати навчання за принципом поступового зростання НА майбутніх туризмознавців і передбачають використання сучасних засобів, методів, технологій з метою розвитку мобільності, креативності та активності студентів аж до проектування індивідуальних програм самостійного навчання, побудованих з урахуванням їхніх можливостей та професійних інтересів. Організація ефективної моделі НА за підтримки Moodle (модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища) в ЗВО для формування НПОКК майбутніх туризмознавців передбачає дотримання психолого-педагогічних і методичних передумов організації самостійної позааудиторної роботи з НМ як другої ІМ після англійської, створення можливостей для розвитку в майбутніх туризмознавців творчості (заохочення їх до виконання різноманітних творчих завдань, наприклад, створення презентацій туристичних послуг, ведення ділової документації тощо), рефлексії (добір стратегій і прийомів; самовизначення, співробітництво та саморегуляція; самореалізація, демонстрація та рефлексивне (само)оцінювання) та продуктивності (самостійне продукування усного та письмового професійно орієнтованого повідомлення).

Підвищити якість формування НПОКК у продуктивних видах МД майбутніх туризмознавців у процесі НА можливо завдяки використанню авторського дистанційного курсу “Deutsch nach Englisch 4”, у якому представлено інформацію, що містить ситуації ділового усного й писемного спілкування НМ як другою ІМ після англійської, забезпечує безперервність і повноту процесу НА через різні форми контролю результатів навчальних досягнень студентів і визначених стратегій керування їхньою навчально-пізнавальною діяльністю. Цей курс переслідує мету реалізації дидактичної функції (навчальну, координаційно-інтегровальну, інформаційно-пізнавальну, прогностичну, розвивально-виховну й організаційно-управлінську) та містить навчальний і додатковий (вступний, інформаційно-довідковий, блок для розвитку навчально-стратегічної компетентності) блоки програми (Кравченко, 2011; Bihych, Okopna, 2018). Самоконтроль, самоаналіз і усвідомлення рівня володіння НПОКК у говорінні та письмі відбувається через ознайомлення майбутніх туризмознавців із рекомендаціями та правилами просування туристичного продукту відповідно до певних ситуацій ділового усного та писемного спілкування, перегляд та вивчення нових слів і словосполучень та URL-посилань на різноманітні корисні Інтернет-ресурси на платформі Moodle. Модель НА, яка містить підсистеми з відповідними групами вправ є доцільною для формування НПОКК другою ІМ.

ЛІТЕРАТУРА

- Кравченко, О. І. (2011). Методологічні засади розвитку дистанційного навчання в педагогічному університеті. *Витоки педагогічної майстерності*, 8 (І), 182–187.
- Фридман, Л. М. (1975). О концепции управления процессом учения в советской психологии и педагогике. Н. Ф. Талызина (Ред.), *Теоретические проблемы управления познавательной деятельностью человека*. Доклады Всесоюзной конференции, Москва, 11-13 июля 1975 г. (с. 197-215). Москва: Изд-во МГУ.
- Bihych, O., & Okopna, Ya. (2018). E-Learning in Professionally Oriented German Communicative Competence Formation of Students Majoring in Tourism Management. *Edvanded Education*. 9, 114-125. DOI: <https://doi.org/10.20535/2410-8286.132499>

СТАН НАУКОВОЇ ДОСЛІДЖЕНОСТІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ ДО ВИКЛАДАННЯ ПЕРЕКЛАДУ

Пасічник Т.Д.

Київський національний лінгвістичний університет

Якісна професійна підготовка фахівців з усного та письмового перекладу можлива за умови її здійснення кваліфікованими викладачами перекладу з

високим рівнем сформованості у них як професійної перекладацької компетентності, так і методичної. Аналіз наукових досліджень дозволяє дійти висновку, що проблема підготовки викладача перекладу частково розглядалася низкою вітчизняних і зарубіжних вчених.

О.Г. Тарева у своїх дослідженнях описує поняття професійної компетентності викладача перекладу, який повинен мати досвід перекладу, розуміти сутність перекладацької діяльності, умови та проблеми роботи перекладача. У нього повинна бути сформована професійна перекладацька компетентність на високому рівні. Крім того, викладач перекладу повинен досконало знати іноземну і рідну мови, бути обізнаним з соціокультурними особливостями мов, знати термінологію тощо. Викладач перекладу, як зазначає автор, повинен також володіти знаннями про стратегії навчання, підходи до організації навчального процесу, бути обізнаним щодо новітніх напрямків у сфері навчання. Крім того, він повинен постійно удосконалювати свою компетентність, займаючись дослідженнями у галузі теорії і практики перекладу, мовознавства, педагогіки і психології (Tareva, 2012).

Проблему професійної компетентності викладача перекладу розглядала Т. Крюкова, яка вважає що ця компетентність повинна відповідати цілій низці вимог, включати всі компоненти перекладацької компетентності та перевершувати її за обсягом знань та вмінь (Крюкова, 2003). До базових компонентів професійної компетентності викладача перекладу автор відносить загальнопедагогічну (психолого-педагогічну й методичну), предметну, лінгвокраїнознавчу, філологічну, творчу, дослідницьку, а також професійно-значущі якості особистості. Викладати переклад, на думку Т. Крюкової, може спеціаліст з вищою педагогічною освітою, у якого сформована професійна компетентність, що включає перекладацькі і педагогічні знання, вміння і навички, та який здатен здійснювати свою педагогічну діяльність на високому професійному рівні (Крюкова, 2003).

Існує серед дослідників інша думка щодо підготовки викладачів усного і письмового перекладу. Вона полягає у тому, що такими фахівцями можуть стати дипломовані викладачі іноземних мов та досвідчені перекладачі, які прослухають курси з перекладознавства та методики навчання різних видів перекладу. Ця ідея також частково знаходить відображення у поглядах Д. Кіралі та Д. Гуадеса, які наголошують на тому, що викладач іноземних мов без перекладацького досвіду не зможе сформувати у студентів професійні вміння перекладача (Gouadec, 2007). Д. Келлі вважає, що у викладача перекладу перш за все повинна бути сформована педагогічна компетентність (Kelly, 2018).

Експертною групою проекту “Європейський магістр з перекладу” запропоновано орієнтовний перелік компетентностей, якими повинен володіти викладач усного і письмового перекладу. До них віднесено галузеву, міжособистісну, організаційну, інструктивну компетентності, а також компетентність оцінювання (EMT, 2013).

Аналіз наукових джерел свідчить про те, що однастайності серед вітчизняних та зарубіжних науковців щодо підготовки викладачів перекладу

немає. На наш погляд, це зумовлено низкою причин, однією з яких є відсутність загальноприйнятого науково обґрунтованого підходу до визначення структури професійної компетентності викладача перекладу Іншою причиною є невизначеність структури і змісту власне методичної компетентності викладача усного перекладу і методичної компетентності викладача письмового перекладу. Вирішення зазначених проблем дозволить окреслити шляхи підготовки таких фахівців у вищих закладах освіти України.

ЛІТЕРАТУРА

- Крюкова, Т. В. (2003). *Методическая система подготовки студентов по специальности “Преподаватель перевода” в языковом вузе* (Автореферат кандидатской диссертации). Москва: Московский государственный университет.
- The European Commission. (2013, September 12). *The EMT translator trainer profile*. Retrieved from http://europa.eu/dgs/translation/programmes/emt/key_documents/translator_trainer_profile_en.pdf 2013
- Gouadec D. (2007). *Translation as a profession*. Ireland: John Benjamins Publishing.
- Kelly, D. (2018). Training the trainers: towards a description of translator trainer competence and training needs analysis. *TTR : traduction, terminologie, rédaction*, 21(1), 99–125.
- Tareva, E.G. (2012). Translator and interpreter (t&i) educators: steps of professional skills development. *Humanities & Social Sciences*, 6 (2012 5), 889–896.

ЗНАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЯК НЕВІД’ЄМНИЙ КОМПОНЕНТ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Прилипко Д. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасні процеси глобалізації, бурхливий технічний прогрес та стрімкий розвиток суспільства висувають нові вимоги до підготовки спеціалістів, а саме фахівців з перекладу, професійна діяльність яких безпосередньо пов’язана з міжкультурною комунікацією.

Ефективне виконання професійних завдань пов’язано з високим рівнем сформованості у майбутніх перекладачів міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності, складниками якої є знання, вміння, навички здібності.

Для успішної реалізації комунікації з носієм мови, окрім володінням іноземною мовою, майбутньому перекладачу необхідний певний багаж фонових знання. Фурманова В. П. класифікує їх на знання *історико-культурного фону* про встановлення і розвиток етносу країни, основні історичні події, географія, клімат, тощо, *соціо-культурного* про суспільство, органи влади й управління, права, обов’язки громадян, економіко і соціальний устрій країни,

науку, культуру, мистецтво, освіту, релігію, тощо, *етно-культурного фону* про національний стиль життя, духовні цінності, свята, звичаї і традиції, фольклор, особливості менталітету, кухню тощо; *семіотичного фону* про прийняття в країні символи, піктограми, значки тощо (Фурманова, 1994).

Майбутні перекладачі мають опанувати *культурно-специфічні* знання певних правил і норм спілкування, ритуалів і моделей комунікативної поведінки представників іншої культури (привітання, прощання, вибачення, запиту інформації, висловлення прохань, скарг, пропозицій, вдячності, компліментів тощо), навчитися адекватно їх розуміти і правильно інтерпретувати, а в деяких випадках і користуватися ними, а також демонструвати готовність бажання взаємодіяти з іншими, бути здатними до емпатії, толерантності і неупередженості (Ніколаєва, 2013).

Наприклад, в іспаномовному середовищі є звичним хвалити їжу та господиню, супроводжуючи захоплення компліментами та своїми враженнями, і наголошувати увагу, вдаючись до повторень. З іншого боку, недостатньо відповісти лише вдячністю. Парадокс заключається в тому, якщо носій мови заперечує хвалу, він насправді визнає та погоджується з люб'язністю співрозмовника. (A: Está muy bueno!,eh. B: mhm. A: bueno, bueno! B: ¿está bueno? A: está buenísimo! B: no sé) (Unternbaumen, 2015).

Також, перекладачі мають здобути знання *ритуалів і стандартизованих моделей* комунікативної поведінки, які притаманні культурі, мова якої вивчається та уміти ними користуватися. Такі знання і вміння можна віднести до готовності до проживання у чужій країні. Це, наприклад, вміння виконувати звичні для носія мови ритуальні дії під час користування громадським транспортом, відвідування банку, пошти, аптеки, лікаря, супермаркету тощо.

Зокрема, сучасні іспанці практично виключили із своєї мови звертання на "Ви". Прикладом можуть слугувати ситуації спілкування з іспанськими лікарями, банківськими працівниками, держслужбовцями, тощо. Навіть, до людей похилого віку багато хто звертається на "ти", що ні в якому разі не є ознакою невихованості.

Велику роль у міжкультурній комунікації відіграють *паравербальні і невербальні засоби спілкування*, які є також культурно-обумовленими. Вони, на думку фахівців можуть передавати від 60-90 відсотків інформації про предмет, ситуацію спілкування і про самих комунікантів та їх наміри.

До паравербальних засобів відносяться сила голосу, тембр, темп мовлення, паузи тощо. Серед невербальних засобів спілкування виділяються: мова тіла (кінесика) жести міміка, контакт очей, вираз обличчя, посмішки; мова простору (проксемика) постава позиція, відстань під час різних видів спілкування: інтимного персонального, офіційного і публічного; дотики поцілунки потискання рук та інші фізичні контакти, частота і інтенсивність вживання яких представниками контактних і дистантних культур є також дуже різними.

Відомо, що іспанці – дуже дружній та комунікабельний народ. Так, фізичний контакт при спілкуванні та порушення особистого простору вважаються в іспаномовному середовищі досить нормальними, в інакшому

випадку дотримуючись великої дистанції може бути розціненим як зневага до співрозмовника. Наприклад, ситуації вітання супроводжуються поцілунками в обидві щоки. В свою чергу, поплескування по спині чи плечам, або ж дотик до руки, для іспанців є проявом дружелюбності та щирості. Вони розмовляють на різні теми одночасно та занадто голосно, також, не менш важливим є утримання зорового контакту.

Отже, у навчанні іноземної мови і культури слід сформувати фонові і знання, ознайомлювати студентів з нормами спілкування і моделями комунікативної поведінки, вербальними і невербальними засобами спілкування та формувати в них уміння правильно їх розуміти і навіть уміти поводитися типових повсякденних ситуаціях.

Але оскільки у процесі навчання неможливо оволодіти усіма знаннями про культуру країни і засвоїти національно-культурні особливості спілкування з її представниками, то дуже важливо розвивати у студентів соціокультурну спостережливість і вміння рефлексії (усвідомлення та аналізу) культурних розбіжностей, а також здатність бачити, розуміти та інтерпретувати ситуацію і предмет спілкування, висловлювання і дії іноземного партнера у подвійній перспективі: через свої і чужі “соціокультурні” окуляри. А це є запорукою адекватного самосприйняття та самооцінки особистості. Тобто пізнання іншого “чужого” стимулює самопізнання і в цьому полягає потужний виховний потенціал формування міжкультурної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

- Бігич, О. Б., Бориско, Н. Ф., Борецька Г. Е. ... Ніколаєва, С. Ю. (Ред). (2013). Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: Підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ: Ленвіт.
- Фурманова, В. П. (1994). Межкультурная коммуникация и культурно-языковая прагматика в теории и практике обучения иностранным языкам. Саранск: Изд-во Мордовского ун-та.
- Unternbaumen, E. H. (2015). Cultura y competencia sociocultural en la enseñanza del español como lengua extranjera. Una breve introducción para profesores en formación. Madrid: Unternbaumen.

КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ ЛЕКСИЧНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ГАЛУЗІ БУДІВНИЦТВО ТА ЦИВІЛЬНА ІНЖЕНЕРІЯ

Рубцова С. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Знання фахової лексики є важливою складовою у професійному зростанні студентів технічних спеціальностей. Як і більшість науковців, вважаємо навчання фахової лексики складним аспектом навчання іноземної мови (ІМ).

Фахова ІМ інженера постійно розвивається разом з інженерією, поповнюючись новими напрямками з технічними термінами, скороченнями, неологізмами тощо. Викладачі ІМ за професійним спрямуванням мають бути завжди готові до нових викликів.

Слід зазначити, що питання відбору лексичного матеріалу для навчання читання з фаху в методиці викладання ІМ не є новим. Критерії відбору лексичних одиниць (ЛО) тісно пов'язані з формуванням словника-мінімуму, проте чіткої відповіді на питання які ЛО мають бути засвоєні в конкретному випадку і як їх краще обирати досі не існує (Морська, 2001; Семенчук, 2007). При аналізі сучасної наукової літератури ми враховували особливості нашого дослідження і виокремили критерії відбору лексичного матеріалу, якими керуються насамперед науковці при його відборі для навчання фахової іншомовної діяльності:

Критерій професійної спрямованості – кожна ЛО обирається за цінністю її використання у професійній сфері майбутнього спеціаліста. Обрані ЛО надають можливість студентам читати і розуміти автентичні матеріали з фаху, висловлювати свої думки під час обговорення професійних тем і готувати власні виступи на технічних студентських конференціях, що сприяє подальшій реалізації майбутнього інженера в сфері його професійної діяльності (Семенчук, 2007; Тарасюк, 2018).

Критерій частотності – відбір ЛО з коефіцієнтом повторюваності за деякими джерелами не нижче п'яти. Ю. О. Семенчук слідом за Ю. І. Пасовим наголошує, що при відборі ЛО слід приділяти увагу не глобальному критерію частотності, а частотності, що має місце при вирішенні мовленнєвого завдання в конкретній ситуації (Семенчук, 2007; Пасов, 1991).

Критерій практичної необхідності – відібрані ЛО мають практичне застосування при подальшому вживанні в різних професійних ситуаціях (Семенчук, 2007; Тарасюк, 2018). Практична необхідність обумовлюється низкою особистих потреб формування студента як майбутнього фахівця, а саме, для одержання нової професійної інформації, самоосвіти і навчання та пізнавальних потреб студентів (Барабанова, 2005).

Критерій тематичності – розглядається науковцями, як відповідність змісту лексичного матеріалу за тематичною ознакою щодо фахових дисциплін і навчальної програми. Групування лексичного матеріалу за тематичним критерієм має важливе значення для запам'ятовування і засвоєння ситуативно пов'язаних ЛО (Леонт'єв, 1988).

Тематичний текстовий матеріал, що має місце у нашому дослідженні охоплює окремі професійні напрямки, та є наразі актуальними і перспективними на думку фахівців. Завдання майбутніх інженерів лежить у площині не тільки розуміння ЛО при читанні текстового матеріалу з фаху, а й урахуванні можливості і бажання подальшого оперування ЛО у навчальних і професійних цілях.

Слідом за Ю. О. Семенчук (2007) поділяємо точку зору науковців, що вважають важливим починати відбір ЛО для професійно-орієнтованого читання

з відбору текстового матеріалу для навчання читання з фаху. Важливо також враховувати відповідність лексичного матеріалу комунікативним інтересам і потребам студентів.

З огляду на сказане вище, враховуючи особливості нашої роботи, обираємо для нашого дослідження такі критерії відбору ЛО: *критерій професійної спрямованості, критерій частотності, практичної необхідності, критерій тематичності.*

ЛІТЕРАТУРА

- Барабанова, Г. В. (2005). Методика навчання професійно-орієнтованого читання у немовному ВНЗ. Київ: ІНК ОС.
- Леонтьєв, А. А. (1988). Преподавание иностранного языка в школе: мнение о путях перестройки. Иностранные языки в школе, 4, 19-23.
- Морська, Л. І. (2001). Формування вмінь професійного спілкування англійською мовою у студентів факультету фізичного виховання. (Дис. канд. пед. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
- Пассов, Е. И. (1991). Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. Москва: Просвещение.
- Семенчук, Ю. О. (2007). дисертація. Формування англійської лексичної компетенції у студентів економічних спеціальностей засобами інтерактивного навчання. (Дис. канд. пед. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.
- Тарасюк, Н. М. (2018). Формування у майбутніх інженерів - будівельників англійської лексико-граматичної компетентності у читанні. (Дис. канд. пед. наук). Національний університет ім. Тараса Шевченка, Київ.

ПРИЙОМИ КОНТРОЛЮ ТА ВЗАЄМОКОНТРОЛЮ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АНГЛІЙСЬКОМУ МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ

Стельмах Д. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Створення сучасної української школи, процес розробки нових освітніх і професійних стандартів суттєво підвищують вимоги до підготовки учителя іноземних мов. Одним з важливих показників готовності такого фахівця є вільне володіння усним монологічним мовленням (ММ). Навчання цього виду мовленнєвої діяльності (МД) реалізується через використання різних методичних прийомів, що знайшли відображення у численних наукових дослідженнях з навчання ММ як у мовних (Асадчих О. В., Білоус С. М., Бориско Н. Ф., Кіндрась І. В., Кукса Б. В., Паустовська М. В. та ін.), так і в немовних закладах вищої освіти (Бондар Л. В., Кіржнер С. Е., Несин Ю. М., Петранговська Н. Р. та ін.). Не зважаючи на значні досягнення у сфері

навчання монологу, до сьогодні дослідниками не виокремлювались прийоми контролю (КН) та взаємоконтролю (ВК) володіння цим видом МД. Окремі прийоми було висвітлено з позицій тестування вмінь говоріння у працях О. О. Молокович, О. П. Петрашук, І. А. Рапопорта, О. О. Української, та у дослідженнях з організації контролю усно-мовленнєвого спілкування М. В. Мітіної та О. О. Парнюгіна.

Метою цієї публікації є огляд прийомів навчання ММ та виокремлення з них тих, що мають використовуватись для різних видів КН та ВК рівня сформованості компетентності майбутніх учителів у ММ.

Насамперед варто зупинитись на самому понятті “прийом”. Так, А. В. Конишева слідом за М. В. Ляховицьким трактує прийом (наводимо у власному перекладі) як “елементарний методичний вчинок, спрямований на вирішення конкретного завдання на певному етапі практичного заняття” (Конишева, 2004, с. 59). Відповідно прийоми КН та ВК компетентності у ММ визначаємо як завдання, спрямовані на перевірку та взаємоперевірку, оцінювання та взаємооцінювання, корекцію та взаємокорекцію навичок та вмінь, що входять до складу цієї компетентності. Розглянемо їх детальніше.

Одним з найдавніших прийомів навчання ММ є *переказ*. Горчев (1986) стверджував також, що саме *переказ прослуханого тексту* є найоптимальнішим прийомом КН ММ. Не заперечуючи важливості *переказу для навчання монологу*, все ж не погоджуємося з використанням його як прийому реалізації тематичного, рубіжного чи підсумкового КН, адже він вимагає інтегрованої перевірки вмінь читання чи аудіювання та ММ, що створює додаткові труднощі для студентів, і має досить обмежене коло використання природних комунікативних ситуацій. Різні варіації переказу доцільно використовувати для поточного КН чи ВК, зокрема для перевірки вмінь монологу-розповіді.

Традиційними прийомами навчання монологічних висловлювань є *виступ за певною темою чи ситуацією та опис малюнків/фотографій/серії малюнків, розповідь за ними, їх порівняння*. Перевагами першого прийому, як зазначає Українська (2009), є продукування монологів різних функціональних типів (доповідь, повідомлення, роздум, презентація тощо), комунікативність та автентичність. Застосування другого допомагає урізноманітнити процедуру перевірки вмінь ММ, створити додаткові невербальні стимули для мовця. Використання обох прийомів можливе для всіх видів КН та ВК.

До ефективного прийому тематичного КН та ВК відносимо підготовку різноманітних *проектів та їх презентацію*. Недоліком такого прийому вважаємо те, що мовлення є заздалегідь підготовленим, а тому проекти не можуть використовуватись для рубіжного чи підсумкового КН.

Відносно новим прийомом навчання ММ є *веб-квест*. Вважаємо, що і *веб-квест*, і *дискусія*, повинні використовуватись для тематичного чи рубіжного контролю, адже вони потребують тривалої підготовки як викладача, так і студентів, готовності останніх до такого виду роботи, проте створюють необхідну спонтанність для відпрацювання різних типів монологічних висловлювань.

Використання різних прийомів, з одного боку, забезпечує належну об'єктивність, всебічність та “нешаблонність” (термін Ю. К. Бабанського) КН та ВК компетентності у ММ, а з іншого, мотивує студентів та сприяє удосконаленню їхніх умінь.

ЛІТЕРАТУРА

- Горчев, А. Ю. (1986). Объекты и приёмы контроля в обучении грамматической стороне устной речи. В. А. Слободчиков (Ред.), *Контроль в обучении иностранным языкам в средней школе* (с. 19-28). Москва: Просвещение.
- Коньшева, А. В. (2004). *Контроль результатов обучения иностранному языку*. Санкт-Петербург: КАРО, Минск: Четыре четверти.
- Українська, О. О. (2009). *Методика тестування рівня сформованості мовленевої компетенції майбутніх викладачів у говорінні французькою мовою* (Дис. канд. пед. наук). Київський національний лінгвістичний університет, Київ.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ У НАВЧАННІ ПИСЬМОВОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Стрілець В. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасний письмовий перекладач науково-технічних текстів звертається до електронних ресурсів під час інформаційно-довідкового і термінологічного пошуку. Тому процес навчання студентів спеціальності 035 “Філологія” письмового науково-технічного перекладу має включати широке використання електронних ресурсів: довідково-інформаційних джерел (довідників, електронних енциклопедій, сайтів професійних спільнот, компаній певної галузі тощо), електронних словників і тезаурусів, перекладацьких баз даних, корпусів електронних текстів.

Здійснюючи пошук, відбір й опрацювання інформації з довідників, електронних енциклопедій, сайтів професійних спільнот і компаній, студенти-філологи з'ясовують значення аббревіатур, правильність написання власних назв (ергонімів, антропонімів, топонімів тощо), вживаність термінів; поповнюють фонові й предметні знання. Відеоінформація, представлена на сайті *YouTube*, допомагає візуалізації специфічних для конкретної галузі технологій, механізмів, матеріалів тощо.

Корисним для майбутніх перекладачів науково-технічних текстів є електронний оф-лайн словник “*АВВУ Lingvo* хб Англійська мова. Професійна версія”, який крім словників загальної лексики й тлумачних словників включає 46 галузевих секцій, що охоплюють різні сфери діяльності: економіку, банківську справу, бухгалтерський облік, медицину, право, спорт, обчислювальну техніку й програмування, телекомунікації, машинобудування й автоматизацію виробництва, будівництво й архітектуру, нафтогазову галузь,

хімію, фізику та багато інших. Продукт містить курс англійської граматики і додаток для вивчення слів, який надає можливість прослухати вимову слова, переглянути його транскрипцію, налаштувати розклад, за яким будуть запускатися вправи. Цей словник допоможе студентам знайти відповідники, зокрема термінів певної галузі, у фазі термінологічного пошуку, а також під час виконання завдань в умовах самостійної позааудиторної роботи.

Значною популярністю як серед перекладачів-практиків, так і серед студентів користується постійно оновлюваний багатомовний он-лайн словник *multitran*. Крім загальноновживаних слів, словник пропонує еквіваленти загальнонаукових, загальнотехнічних і вузькогалузевих термінів за категоріями, які корелюють із галузями / підгалузями, наприклад, геологія, видобування нафти й газу, переробка нафтогазової сировини тощо. Цей продукт відзначається великою базою даних, що є одночасно і перевагою, і недоліком, оскільки вимагає від студента вмінь вибирати лексичну одиницю з-поміж великої кількості запропонованих відповідників, серед яких трапляються терміни з дуже вузьким значенням, а також невідредаговані словникові статті, які додаються зареєстрованими користувачами.

Одномовні ресурси, на думку деяких дослідників, зокрема С. Догерті (2016), є навіть вагомішими для письмового перекладача, ніж двомовні, оскільки вони допомагають краще зрозуміти значення та особливості вживання лексичної одиниці, зокрема терміна. До них належать тезауруси (наприклад, *Power Thesaurus*), які пропонують дефініцію, список синонімів і антонімів, а також приклади вживання слова чи словосполучення в реченні. Одномовний ресурс *Ludwig*, який пропонує речення з автентичних джерел, що містять задану в пошуку лексичну одиницю, допоможе студентам з'ясувати лексичну сполучуваність та вживання слова в контексті.

Reverso Context – онлайн ресурс, який надає користувачам швидкий переклад слів і словосполучень та демонструє їх вживання в різноманітних контекстах. Система постійно вдосконалюється її розробниками, які аналізують зауваження від користувачів. *Reverso Context* стане корисною студентам у фазі термінологічного пошуку. Її недоліком є відсутність англо-українських й україно-англійських відповідників, а також незастрахованість від проникнення невдалих або невідредагованих перекладів, що вимагає від студентів уміння критично ставитися до її змісту.

Електронні корпуси текстів є цінним для перекладачів ресурсом автентичного лінгвістичного матеріалу. С. Догерті (2016, с. 955) наголошує на тому, що корпусні технології допомагають позбутися суб'єктивності й неоднозначності під час обґрунтування вибору відповідника, а також оцінювання, наскільки грубою є перекладацька помилка. Згідно з С. Фрерот (2016), корпуси текстів і корпусні технології доцільно використовувати в освітньому процесі як викладачами перекладу під час підготовки навчальних матеріалів, так і студентами під час самостійної роботи, які можуть створювати власні корпуси текстів (*Do-It-Yourself corpora*) певних галузей (нафтогазової,

будівельної, архітектурної, машинобудівної тощо) чи жанрів (інструкцій, специфікацій, патентів, наукових статей, анотацій тощо).

Використання електронних ресурсів допоможе майбутнім перекладачам науково-технічних текстів поповнити фонові й предметні знання, знайти еквіваленти лексичних одиниць, зокрема термінів, з'ясувати особливості їх вживання у контексті.

ЛІТЕРАТУРА

- Doherty, S. (2016). The impact of translation technologies on the process and product of translation. *International journal of communication*. 10, 947-969.
- Frerot, S. (2016). Corpora and Corpus Technology for Translation Purposes in Professional and Academic Environments. Major Achievements and New Perspectives. *Cadernos de Tradução*. 36, no. 1, 36-61. Retrieved from: http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S2175-79682016000500036.

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ КОНТРОЛЬНО-ОЦІНЮВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВ

Українська О. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Професійно орієнтоване навчання широко визнається пріоритетним на сучасній стадії розвитку вищої освіти в Україні. Знаходимо численні праці, присвячені професійно орієнтованому навчанню студентів іноземної мови (ІМ), для яких вона не є провідною дисципліною, однак все ще бракує методик з використанням професійного орієнтованого підходу до формування методичної компетентності майбутніх викладачів ІМ, а саме не лише виконання студентами професійно орієнтованих завдань вдома чи на заняттях, а професійно орієнтованої інтеракції студентів між собою, з викладачами та з потенційними учнями. Тому вважаємо нагальним формувати в студентів навички та вміння професійно значущої взаємодії, як вагому складову їхньої контрольно-оцінювальної компетентності, а не продовжувати надавати їм певну сукупність предметних знань, адже формування особистості майбутнього викладача передбачає оволодіння професійно орієнтованими навичками та вміннями разом із розвитком особистісних якостей, заснованих на спеціальних знаннях.

Узагальнюючи роботи з методики професійно орієнтованого навчання, Н. Ю. Федорова (2014) до професіоналізації підготовки включає орієнтацію змісту навчання на практичну діяльність спеціаліста, реалізацію особистісних елементів змісту професійно орієнтованого навчання, формування адекватних уявлень про майбутню професійну діяльність (сс. 52-53). Це, у свою чергу, передбачає моделювання близьких до реальних умов викладання ІМ, а саме

створення професійно орієнтованого середовища (термін О. М. Соловової). За Н. Ф. Федоровою (2014) моделювання професійної діяльності означає відображення в навчальному процесі з метою унаочнення її соціальних, етичних, пізнавальних та мотиваційних аспектів за допомогою проблемних завдань із чіткими інструкціями щодо їх виконання (с. 54, 56).

У цій публікації ми трактуємо *професійно орієнтоване навчання* як процес формування активної та творчої особистості майбутнього викладача англійської та французької мов (АМ та ФМ), здатного ефективно набувати та застосовувати спеціальні методичні знання, навички та вміння з контролю та оцінювання компетентностей студентів молодших курсів в читанні, аудіюванні, говорінні та письмі в майбутній професійній діяльності в конкретних ситуаціях з урахуванням потреб та вікових особливостей студента. Окреслимо формування методичної контрольної-оцінювальної компетентності майбутніх викладачів АМ та ФМ в межах професійно орієнтованого підходу. Наприклад, Н. В. Майер (2014) серед складових професійно-методичної діяльності викладачів ФМ виокремлює методичну діяльність, до якої включає підготовку засобів контролю та укладання різноманітних контрольних завдань (с. 177). При тому не зрозуміло, чи включає авторка до цієї підготовки такі необхідні методичні дії, як збір інформації про інтереси та потреби студентів (опитування чи анкетування), пілотування розроблених завдань серед вибірки представників цільової групи, їхню рецензію колегами, пілотування шкал оцінювання з метою їх уточнення, збір усних та письмових зразків відповідей, адже ці дії є вкрай важливими для укладання якісних контрольних завдань.

Отже, навчальна діяльність майбутніх викладачів АМ та ФМ має включати навчальні заняття (лекції, семінари) та самостійну роботу, а їхня контрольна-оцінювальна діяльність реалізується на семінарах, під час самостійної роботи та протягом науково-педагогічної практики. При цьому важливою умовою організації семінарів виокремлюємо професійно орієнтовану методичну інтеракцію між студентами групи. Умовою ж організації самостійної роботи та педагогічної практики є інтеракція майбутніх викладачів із студентами молодших курсів та їхніми викладачами. Реалізація зазначених умов відбувається за методом активізації можливостей особистості та колективу Г. О. Китайгородської на основі принципів колективної взаємодії й особистісно-орієнтованого спілкування. Так, рольове спілкування студентів передбачає виконання ними ролей викладача та колеги. Таким чином, студенти виступають повноцінними суб'єктами контрольної-оцінювальної діяльності під час професійно орієнтованого спілкування з частковим керівництвом свого викладача-методиста. У процесі професійно орієнтованого рольового спілкування в майбутніх викладачів формуються такі спеціальні вміння:

- домовитися з викладачем, який викладає АМ чи ФМ для студентів I-IV років навчання, про виділення часу на роботу з його/її студентами;
- домовитися зі студентами I-IV років навчання про виділення часу на заповнення анкет, виконання пілотних контрольних завдань;

- пояснити студентам I-IV років навчання мету опитування, анкетування, виконання пілотних варіантів контрольних завдань;
- надати студентам I-IV років навчання чітку інструкцію виконання завдань;
- зафіксувати усні відповіді студентів I-IV років навчання;
- заміряти час складання завдань студентами I-IV років навчання;
- домовитися з однокласниками про рецензування своїх робіт;
- коректно висловити критичні зауваження однокласникам щодо якості їх анкет, контрольних завдань, шкал (само)оцінювання.

ЛІТЕРАТУРА

- Майєр, Н. В. (2014). Особливості професійно-методичної діяльності майбутніх викладачів французької мови. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*, 1, 175-180.
- Федорова, Н. Ю. (2014). *Технологія розробки професійно орієнтованого учебного пособия по иностранному языку для студентов гуманитарных специальностей* (Дис. канд. пед. наук). Государственный университет, Санкт-Петербург.

ЦІЛІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ “ПРОЕКТНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР УЧНІВ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ”

Устименко О. М.

Київський національний лінгвістичний університет

Вибіркову дисципліну “Проектна технологія навчання іноземних мов і культур учнів закладів середньої освіти” пропонується викладати на першому (бакалаврському) рівні студентам четвертого курсу, які здобувають вищу освіту за спеціальністю 014 Середня освіта. Цілі вивчення дисципліни полягають в ознайомленні майбутніх учителів іноземних мов із теоретичними основами і методикою використання проектної технології навчання іноземних мов і культур учнів закладів загальної середньої освіти. Завданнями викладання дисципліни є оволодіння студентами методичними знаннями і вміннями планування, прогнозування, організації, реалізації, координування, аналізу та оцінювання іншомовної проектної діяльності школярів.

Однією з передумов вибору студентами цієї дисципліни має бути успішне опанування нормативного курсу “Методика навчання іноземних мов і культур у закладах середньої освіти”, знання теоретичних основ педагогіки, психології, лінгвістики, культурології, використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні іноземних мов.

Під час лекційних і практичних занять студенти опановують основи проектної методики навчання іноземних мов і культур. У студентів розвивається методичне мислення, формується проектна компетентність майбутнього вчителя

іноземних мов. Студенти оволодівають такими методичними знаннями і вміннями: аналізувати, відбирати і самостійно розробляти навчальні матеріали для організації проектного навчання іноземних мов і культур та контролю за його результатами; відбирати і використовувати сучасні методи, технології, прийоми та засоби проектного навчання іноземних мов і культур; формувати і розвивати іншомовну проектну компетентність учнів; відбирати і самостійно розробляти інструменти поточного та підсумкового контролю проектного навчання іноземних мов і культур; відбирати і застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології для організації, реалізації, координування та оцінювання іншомовної проектної діяльності учнів.

Передбачається, що в процесі вивчення дисципліни “Проектна технологія навчання іноземних мов і культур учнів закладів середньої освіти” в майбутніх учителів формуються та/або вдосконалюються такі загальні компетентності (за Рашкевич, 2016): здатність до абстрактного, аналітичного мислення та генерування ідей; здатність навчатися та самонавчатися; здатність спілкуватися державною мовою усно та письмово; здатність спілкуватися іноземною мовою; знання і розуміння предметної галузі та розуміння професії вчителя іноземних мов; здатність застосовувати знання на практиці; здатність проводити дослідження з методики навчання іноземних мов і культур на відповідному рівні; здатність бути критичним та самокритичним; здатність відповідально ставитися до завдань та обов’язків; здатність працювати автономно; здатність виявляти, ставити і розв’язувати проблеми; здатність приймати обґрунтовані рішення; здатність знаходити, систематизувати та аналізувати інформацію з різних джерел; здатність генерувати нові ідеї (креативність); здатність до планування та розподілу часу; здатність до розроблення та управління навчальними проектами; здатність працювати в команді; здатність взаємодіяти з іншими людьми в конструктивному ключі, в тому числі при вирішенні складних питань; здатність мотивувати людей і досягати спільних цілей; здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології в освітньо-виховному процесі; здатність оцінювати і підтримувати якість роботи; здатність дотримуватися вимог академічної доброчесності.

На завершення вивчення вибіркової дисципліни “Проектна технологія навчання іноземних мов і культур учнів закладів середньої освіти” у майбутніх учителів іноземних мов мають бути сформовані такі фахові компетентності: здатність демонструвати знання та розуміння теоретичних основ і методики використання проектної технології у навчанні іноземних мов і культур учнів закладів загальної середньої освіти; здатність, на засадах педагогіки партнерства і дитиноцентризму, планувати, прогнозувати, організовувати, реалізовувати, координувати, аналізувати та оцінювати міждисциплінарну іншомовну проектну діяльність учнів на всіх її етапах; здатність аналізувати, відбирати і самостійно розробляти навчальні матеріали для організації проектного навчання іноземних мов і культур та контролю за його результатами; здатність відбирати і використовувати сучасні методи, технології, прийоми та засоби проектного навчання іноземних мов і культур, враховуючи індивідуальні психологічні

особливості учнів різного віку; здатність мотивувати учнів до іншомовного проектування; здатність впроваджувати диференційований підхід до організації іншомовної проектної діяльності школярів; здатність формувати і розвивати навчально-стратегічну компетентність та навчальну автономію учнів для здійснення ними індивідуальної та групової іншомовної самостійної навчально-пізнавальної проектної діяльності; здатність формувати і розвивати іншомовну проектну компетентність учнів; здатність відбирати і самостійно розробляти інструменти моніторингу, поточного та підсумкового контролю проектного навчання іноземних мов і культур; здатність відбирати і застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології для організації, реалізації, координування та оцінювання іншомовної проектної діяльності учнів; здатність залучати учнів до активної участі в довготривалих міжнародних телекомунікаційних проектах із міжкультурного іншомовного спілкування; здатність вчасно виявляти і коректно долати труднощі проектного навчання іноземних мов і культур на різних етапах.

ЛІТЕРАТУРА

Рашкевич, Ю. М. (2016). *Методичні рекомендації для розроблення профілів ступеневих програм, включаючи програмні компетентності та програмні результати навчання* (пер. з англ.). Київ: ТОВ "Поліграф плюс".

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЙ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Черниш В. В.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасна освіта та її простір характеризується бурхливим розвитком і застосуванням нових інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і засобів навчання. Застосування інформаційних ресурсів для навчання іноземних мов (ІМ) в цілому англійської мови (АМ) зокрема викликають необхідність переосмислення і нового розуміння освітнього процесу в закладах вищої освіти (ЗВО). Сучасні інформаційні ресурси освітнього призначення надають доступ до джерел новітньої та актуальної інформації, підвищують результативність самостійної роботи користувачів АМ, надають нові можливості до розвитку творчості та креативності майбутніх учителів АМ, формування у них англомовної комунікативної компетентності, набуття професійних знань, формування професійно орієнтованих навичок і розвиток відповідних умінь. При цьому, особливої актуальності набуває запровадження дистанційного навчання до освітнього процесу, який забезпечується відповідними освітніми технологіями, що реалізується переважним чином завдяки використанню інформаційно-комунікаційних мереж задля опосередкованої (дистанційної) взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Проте аналітичний огляд відповідної

науково-методичної літератури свідчить про цілу низку недоліків такого навчання, серед яких можна назвати відсутність особистого контакту суб'єктів освітнього процесу, що не може не вплинути на його якість. Компенсувати його може так зване “комбіноване” / “змішане” навчання (*blended learning*) під яким розуміється цілеспрямовано організований інтерактивний процес взаємодії суб'єктів навчання безпосередньо та опосередковано за допомогою ІКТ.

Однією із освітніх технологій змішаного навчання, що не викликає жодних сумнівів і довела свою ефективність, є “електронна освіта” (*e-learning*). Остання передбачає застосування розподілених інформаційних та освітніх ресурсів різного типу на спеціальних електронних платформах в процесі очного навчання з використанням асинхронної та синхронної дистанційної освіти. На сучасному етапі така освіта застосовується на всіх освітніх щаблях – від середньої освіти до університетської та післядипломної. На її користь говорить той факт, що її навчально-методичний потенціал застосовують і для самоосвіти, про що свідчить те, що більшість університетів за кордоном створюють безкоштовні навчальні електронні курси фахового спрямування, а також для самостійного опанування ІМ.

Використання змішаного навчання в освітньому процесі ЗВО надає можливість: 1) реалізовувати освітній процес у ЗВО на базі основних положень комунікативного, компетентнісного, особистісно-діяльнісного, автономного, рівневого та рефлексивного підходів до навчання та викладання ІМ; 2) створювати та керувати навчальним контентом освітнього процесу; 3) врівноважити рівень базових знань студентів завдяки залученню дистанційного опанування навчальним матеріалом (можливість завчасного самостійного вивчення матеріалу, представленого на освітній платформі); 4) зумовлювати доступ до навчальної інформації у будь-який зручний для суб'єктів навчання час; 5) будувати освітній процес залучаючи різноманітні форми (поєднання традиційних аудиторних занять із телеконференціями, спілкування за допомогою інформаційно-комунікаційних засобів у режимах синхронного й асинхронного спілкування тощо); 6) підвищувати й активізувати пізнавальну діяльність усіх учасників навчання та викладання; 7) утворювати цільові групи, поширювати навчальну інформацію та необхідні ресурси; 8) забезпечувати індивідуалізацію та диференціацію освітнього процесу ЗВО з урахуванням індивідуальних інтересів та особливостей усіх його суб'єктів; 9) покращувати організацію самостійної роботи з опанування ІМ; 10) надавати необмежений доступ до наданої інформації та уможливує багаторазове виконання завдань різного виду та типу; 11) організувати онлайн контроль, обробляти отримані результати та здійснювати зворотній зв'язок; 12) підтримувати мотивацію до оперування великим обсягом навчальної інформації; 13) підсилювати комплексний вплив на канали сприйняття особистості залежно від її репрезентативної системи; 14) організувати колективні роботи студентів задля виконання певних навчальних завдань з ІМ; 15) трансформувати стиль навчання – від накопичення знань до створення умов для розвитку вмінь самостійно їх здобувати, опрацьовувати, критично оцінювати й ефективно

застосовувати інформацію різного типу тощо (Черниш, 2012); 16) реалізовувати дистанційне навчання; 17) формувати потребу в навчанні упродовж усього життя та інше.

Загально прийнято, що запровадження змішаного навчання до освітнього процесу підготовки майбутніх учителів АМ можливе за умови наявності відповідної технічної бази ЗВО (комп'ютерного та супутнього технічного обладнання), створення корпоративної мережі ЗВО та відповідного освітнього сайту (порталу) та доступу до нього усіх учасників освітнього процесу; розробки власне освітнього інформаційного контенту та його розміщення на освітньому порталі ЗВО.

Особливої ваги набуває спеціальна технічна та медіапідготовка викладачів і студентів до роботи на освітньому порталі ЗВО, їх готовність до інтеграції традиційних методів і форм навчання із змішаним.

Перспективою подальших теоретико-методичних досліджень ми вважаємо в розробленні методики запровадження форм і методів змішаного навчання до освітнього процесу ЗВО, що готують майбутніх учителів ІМ.

ЛІТЕРАТУРА

Черниш, В. В. (2012). Інформаційно-комунікаційні засоби професійно-педагогічного спілкування та навчання іноземних мов. *Бібліотечка журналу "Іноземні мови" 1(69)*. Київ : Ленвіт.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Юхименко В. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасна військова система освіти потребує пошуку шляхів підвищення професіоналізму та культури військовослужбовців. Оскільки методика навчання іноземних мов базується на принципах і підходах, які мають створити комфортні психолого-педагогічні передумови для розвитку навчально-пізнавальної діяльності під час навчання професійно орієнтованого англomовного діалогічного мовлення майбутніх офіцерів, необхідно виділити психологічні та педагогічні положення, які будуть покладені в основу розроблюваної методики навчання і зроблять її ефективною та придатною до застосування на практиці.

Науковці вже досліджували в своїх роботах психологічні особливості майбутніх офіцерів (Романов, 2009; Колотуша, 2009; Фролова, 2005; Лукічева, 2008). Але питання врахування психолого-педагогічних засад при формуванні англomовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні майбутніх офіцерів досі залишається невирішеним.

Враховуючи це, проаналізуємо особистісно-діяльнісний підхід, як психолого-педагогічну основу при формуванні англomовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні курсантів. Основи особистісно-діяльнісного підходу викладені в психології у працях Б. Г. Ананьєва, Л. С. Виготського, О. М. Леонтьєва, С. Л. Рубінштейна, де особистість розглядається як суб'єкт діяльності. Особистісно-діяльнісний підхід – це один з різновидів діяльнісного типу навчання, в якому той, кого навчають, виступає як активний, творчий суб'єкт навчальної діяльності. (Азимов і Щукин, 2009). Саме тому урахування психологічних особливостей навчання курсантів слід здійснювати паралельно з розвитком їхніх творчих здібностей, які становлять для переважної більшості курсантів значні або часткові труднощі (Несин, 2014). На творчу діяльність курсантів відводиться лише 2 – 3% навчального часу, хоча 25% курсантів зазначили саме на англійську мову, як на навчальну дисципліну, яка розвиває їхні творчі здібності (Сніцар, 2001). На нашу думку, на розвиток творчих здібностей майбутніх офіцерів на заняттях з англійської мови впливає: створення різного типу комунікативних ситуацій – від простих до проблемних; надання курсантам можливості висловлювати максимально велику кількість ідей з приводу створеної ситуації; надання можливості вирішити, або продовжити нові нестандартні ідеї; моделювання навчального процесу англomовного діалогічного мовлення відповідно до реальних умов спілкування; залучення курсантів до пізнавальної діяльності через співпрацю (Железняк, 2003; Роговенко, 2012); тренування швидкості мислення, багатосторонньої уяви, розвинутої інтуїції, спостережливості, психологічних функцій; виявлення позитивних мотиваційних та ціннісних орієнтирів до подальшого навчання англomовного діалогічного мовлення; диференціація курсантів за індивідуально-психологічними особливостями (підбір завдань різних рівнів складності); використання гуманістичного підходу (взаємодіючі курсанти – центр пізнавальної активності); використання електронних засобів навчання. Все це позитивно впливатиме на формування майбутніх фахівців, а також сприятиме їх адаптації у різних ситуаціях міжкультурного спілкування з іноземними колегами.

Крім того, слід урахувати вмотивованість курсантів до навчання. Мотивація – це безпосередня, відображена у психіці людини причина конкретних дій, її визначення безпосередньо впливає на успішність (Леонтьєв, 1971). Навчання англійської мови у Військовому закладі вищої освіти поділяється на загальну англійську – перший рік навчання та англійську за професійним спрямуванням 2 – 5 рік навчання. У курсантів першого року навчання існує брак знань для повного розуміння змісту свого фаху, що впливає на їхню успішність. Але, здобувши знання за попередні роки, майбутні офіцери на третьому курсі починають глибше осмислювати тонкощі своєї професії. У майбутніх військових фахівців з високим рівнем соціальної зрілості добре виражене професійне самовизначення, основні ознаки якого – осмислена й тверда готовність (активна діяльність за обраною спеціальністю), прагнення

постійно удосконалюватися. Досліджено, що 90% курсантів мають бажання та готовність продовжувати роботу з самовдосконалення (Блощинський, 2002).

Отже, головними психолого-педагогічними засадами формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх офіцерів є: створення комфортної атмосфери в аудиторії, стимулювання творчих здібностей курсантів до розвитку в особистісному та професійному напрямках (ініціативність, самостійність, активність, ввічливість тощо), а також моделювання навчального процесу відповідно до реальних умов спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

- Азимов, Э. Г., & Щукин А. Н. (2009). Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва, Российская Федерация: Издательство Икар.
- Блощинський, І. Г. (2002). *Формування самооцінки курсантів вищих військових закладів освіти у процесі навчання іноземної мови*. (Автореферат докторської дисертації). Національна академія прикордонних військ України ім. Богдана Хмельницького, Хмельницький, Україна.
- Железняк, И. Л. (2003). *Педагогические условия формирования творческой активности курсантов военных вузов при изучении общепрофессиональных дисциплин*. (Кандидатская диссертация). Челябинский государственный университет, Челябинск, Российская Федерация.
- Зимняя, И. А. (2000). *Педагогическая психология*. Москва, Российская Федерация: Логос.
- Колотуша, Е. Э. (2009). *Формирование профессиональной направленности курсантов вуза ФСБ России пограничного профиля в процессе обучения иностранному языку*. (Автореферат кандидатской диссертации). Голицынский пограничный институт ФСБ России, Москва, Российская Федерация.
- Леонтьев, А. Н. (1971). *Потребности, мотивы, эмоции*. Москва, СССР: Московский университет.
- Лукичев, И. Г. (2008). *Формирование социально значимых качеств у курсантов военно-инженерного вуза*. (Автореферат кандидатской диссертации). Костромской государственный университет им. Н. А. Некрасова, Кострома, Российская Федерация.
- Несин, Ю. М. (2012). *Лінгвометодичні характеристики англомовних військових брифінгів*. Острог, Україна: Острозька академія.
- Роговенко, М. М. (2012). *Теоретико-методологічні засади розвитку творчості курсантів органів внутрішніх справ*. Київ, Україна: Гілея.
- Романов, Д. В. (2009). *Формирование духовно-ценностных ориентаций у курсантов в воспитывающей среде военного вуза*. (Автореферат кандидатской диссертации). Костромской государственный университет им. Н. А. Некрасова, Кострома, Российская Федерация.

- Сніцар, І. В. (2001). *Педагогічні умови розвитку творчих здібностей курсантів у процесі навчання англійській мові*. (Кандидатська дисертація). Національна академія прикордонних військ України ім. Богдана Хмельницького, Хмельницький, Україна.
- Фролова, Н. В. (2005). *Психолого-педагогічні умови формування мовної компетенції майбутніх військових спеціалістів в університеті: На матеріалі вивчення дисципліни “Іноземні мови”*. (Автореферат кандидатської дисертації). Академія ФСО Росії, Курск, Російська Федерація.

ВИЗНАЧЕННЯ КУЛЬТУРИ ДЛЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Ярошенко О.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Процес глобалізації суспільно-економічного життя потребує міжнародних контактів. Проте, у процесі міжкультурної взаємодії кожен стикається з проблемами, серед яких знання мови далеко не єдина. Відмінності у сприйнятті носіями різних культур може привести до непорозуміння і, навіть, конфлікту. А все тому, що людина сприймає іншу культуру через призму своєї і, відповідно, її висновки обмежені рамками власної культури.

У Словнику термінів міжкультурної комунікації подається таке визначення: “Комунікація міжкультурна – це процес спілкування (вербального і невербального) людей, які належать до різних національних лінгвокультурних спільнот, як правило, послуговуються різними ідіоетнічними мовами, мають різну комунікативну компетенцію, яка може стати причиною комунікативних невдач або культурного шоку в спілкуванні” (Бацевич, 2007).

З огляду на визначення, культура для такого виду спілкування виступає предметом виникнення проблем і невдач. Існує багато підходів до тлумачення феномену культури, кожен з них трактує культуру по-різному. Так, перші шість підходів були виокремлені ще у 1952 році (Kroeber & Kluckhohn, 1952): описовий, історичний, нормативний, психологічний, структурний і генетичний, проте на сьогодні розвиток технологій і науки додав нові підходи, а саме: аксіологічний, технологічний, соціальний, функціональний, герменевтичний, інформаційний символічний, типологічний, когнітивний, семіотичний тощо. З огляду на велику кількість підходів не можна підібрати єдиного правильного визначення культури, а тому, виділимо ті підходи, які враховують роль мови у формуванні та існуванні культури. Адже багато науковців ще у середині ХХ століття стверджували, що “кожна мова є носієм культури” (Bloomfield, 1945, с. 625) і “дуже важко відділити культуру від мови і дати їй визначення без посилання на мову” (Voegelin, 1950, с. 432).

До таких підходів можна віднести *герменевтичний*, за яким культура – це сукупність текстів як знаково-символічних систем в їх соціокультурному та

історичному контексті, а слово, яке складає текст, за Г. Г. Шпет, – це явище не лише природи, але й факт і річ світу культурно-соціального, це ознака наявності культури і приналежності індивіда до певного вузько усвідомленого кола людської культури і людського співжиття, пов'язаних єдністю мови (Шпет, 1989, сс. 384-385).

Соціальний підхід описує культуру “як цемент будівлі суспільного життя” (Смелзер, 1994, с. 48). Культура індивіда не може бути ізольована від групи, а культура групи не може бути відокремлена від суспільства (Eliot, 1948, с. 24). Вона передається від однієї людини до іншої у процесі соціалізації і формує у людей відчуття приналежності до певної групи. Мова – це соціальне явище, яким не можна оволодіти без спілкування з людьми (Смелзер, 1994, с. 52).

За *когнітивним* підходом культура може розглядатися в термінах мисленневих реалій, структур і процесів. Культура за цим підходом є сферою, в межах якої вивчається мова і смисли / значення, яких вона набуває і, в той же час, мова є предметом вивчення, щоб виокремити культурні особливості (Foley, 1997). Культура – процес створення значення, які не завжди є лише мовними (Brown, 2006, с.101). Культура – це підґрунтя, завдяки якому досліджується і відчувається світ (Jourdan, 2006, с.142). Культура – це спільні значення, які продукуються і використовуються у мові (Hall, 1997), це засіб завдяки якому ми розуміємо речі і явища. Значення передаються через мову. Тому, кажучи, що дві людини належать до однієї культури, означає, що у них однакове світосприйняття, і вони можуть висловити свої думки, почуття зрозуміло один одному (Hall, 1997).

Семіотичний підхід трактує культуру як унікальний зв'язок знакових систем (Salupere & Topor, 2013, с.15). Культура – це система знаків, яка репрезентує світ, і може використовуватися як засіб спілкування (Елизарова, 2005, с.18). Усі прояви культури є актами комунікації, оскільки несуть у собі значення і створюються з метою його передачі (Елизарова, 2005, с. 20). Семіотичні форми культури є втіленням культурної практики в межах контекстуально значущих культурних аспектів, що не відображаються формальною знайом, але розуміються усіма носіями культури (Елизарова, 2005).

Кожен з цих підходів не лише пояснює значення культури як феномена, але й показує важливість мови у процесі передачі і зберіганні культурних надбань. А тому вивчення мови повинно бути не просто засвоєнням графічних знаків, лексичних одиниць і граматичних структур тощо, але й занурення у культуру країни, мова якої вивчається, визначення мовної картини світу, аналіз стереотипів тощо.

ЛІТЕРАТУРА

- Бацевич, Ф. С. (2007). Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра.
- Елизарова, Г. В. (2005). Культура и обучение иностранным языкам. Санкт-Петербург: КАРО.
- Смелзер, Н. (1994). Социология (пер. с англ.). Москва: Феникс.

- Шпет, Г. Г. (1989). Сочинения. Москва: Правда.
- Bloomfield, L. (1945). About Foreign Language Teaching. *Yale Review*, 34, 625-641.
- Brown, P. (2006). Cognitive anthropology. In C. Jourdan & K. Tuite (Eds.), *Language, Culture and Society* (pp. 96-114). Cambridge University Press.
- Eliot, T. S. (1948). *Notes Towards the Definition of Culture*. Faber&Faber Ltd, London.
- Foley, W. (1997). *Anthropological Linguistics: An Introduction*. Oxford: Blackwell.
- Hall, S. (1997). *Introduction to Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. Milton Keynes, UK: Open University.
- Jourdan, C. (2006) Pidgins and creoles genesis. In C. Jourdan & K. Tuite (Eds.), *Language, Culture and Society* (pp. 135-155). Cambridge University Press.
- Kroeber, A. L., & Kluckhohn, C. (1952). *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions*. Peabody Museum, Cambridge, MA.
- Salupere, S., & Torop, P. (2013). *Beginnings of the Semiotics of Culture* S. Salupere, P. Torop, K. Kull (Eds.). University of Tartu Press.
- Voegelin, C. F. (1950). A "Testing Frame" for Language and Culture. *American Anthropologist*, 52 (3), 431-435.

LE TRAVAIL DE PROJET AU COURS DU FRANÇAIS

Cherstyuk O. M.

L'Université Nationale Linguistique de Kyiv

Dans les sources pédagogiques francophones la place du travail de projet est très importante. La démarche de projet a été d'abord l'affaire de certains courants de pédagogie active. Le projet, comme "l'école du travail", le "texte libre", la "correspondance" ou la "classe coopérative", s'inscrivaient dans une opposition à une école publique autoritaire, centrée sur l'apprentissage par coeur et l'exercice. La pédagogie du projet est, d'une part, considéré comme mode ordinaire de construction des savoirs et des compétences dans la classe. A l'autre extrême, c'est une activité parmi beaucoup d'autres, qui jouxte la résolution d'énigmes, les mots croisés ou le concours de calcul mental dans la panoplie des démarches qui visent à rendre les apprentissages moins arides et à impliquer les élèves que le "savoir pur" mobilise peu. Une démarche de projet est une entreprise collective gérée par le groupe-classe (l'enseignant(e) anime, mais ne décide pas de tout) qui s'oriente vers une production concrète (au sens large : texte, journal, spectacle, danse, chanson, bricolage, création artistique ou artisanale, fête, enquête, sortie, manifestation sportive ou interdisciplinaire, concours, jeu etc.) Cette démarche induit un ensemble de tâches dans lesquelles tous les élèves peuvent s'impliquer et jouer un rôle actif, qui peut varier en fonction de leurs moyens et intérêts. Le projet suscite l'apprentissage de savoirs, savoir-faire et compétences (p.ex., communicatives ou socio-culturelles) de gestion de cette activité (décider, choisir, planifier, coordonner, formuler etc.). Bien sûr, la démarche du projet favorise en même temps des formations identifiables figurant au programme d'une ou plusieurs disciplines (français, musique, éducation

physique, histoire-géographie, etc.). Que peut-on attendre d'une telle démarche ? Elle n'est connectée à aucune discipline particulière. Une démarche de projet en sciences, par exemple pour initier à la démarche expérimentale, présente des spécialités. En français, si l'on vise développer une posture d'auteur ou une attitude métalinguistique, cela imprégnera la démarche.

Citons quelques exemples du travail de projet pris des Méthodes de français langue étrangère.

- (1) Formez quatre groupes. Vous avez dix minutes pour écrire l'alphabet et attribuer à chaque lettre un prénom typique de votre pays. Le groupe qui aura le plus de prénoms qui ne sont pas identiques à ceux des autres groupes sera le gagnant.
- (2) Formez deux groupes. A l'aide d'une carte, préparez la présentation de votre pays, ainsi que celle des autres pays où l'on parle votre langue. Pour départager les gagnants, chaque groupe choisit de réciter un poème ou de chanter une chanson, d'abord dans sa langue, puis en français. Tout le monde vote en secret.
- (3) Par groupes, préparez un jumelage entre une ville de votre pays et une ville française, en réalisant, à l'aide de belles photos, un dépliant de présentation des deux villes.
- (4) Par groupes, faites un tableau comparatif de la scolarité de votre pays et de la scolarité en France. Puis indiquez tous les membres de votre collège et de votre classe, avec leurs noms. Vous pouvez trouver des idées pour illustrer vos tableaux. Que le meilleur gagne !
- (5) Projet : organiser un voyage. Tu veux faire un voyage-réel ou imaginaire-dans ta région, dans ton pays ou dans un pays étranger ! (Pourquoi pas en France ou dans un pays francophone ?)
 - Prépare ton voyage ! (Réponds aux questions et écris les réponses sur une feuille pour réaliser ta fiche-projet ! (1. Tu veux aller où ? ... Qu'est-ce que tu souhaites voir ou visiter ? ... 2. Tu vas faire un circuit (voyage avec plusieurs étapes) ? ... Décris-le ! ... 3. ...)
 - Prépare ton séjour et tes affaires ! 1. Trouve sur Internet ou dans une encyclopédie des informations (histoire, culture, traditions, etc.) sur la région ou le pays que tu souhaites visiter. Note les informations les plus intéressantes ! ... 2. ... 3. ...
 - Compare maintenant tes réponses avec celles de ton voisin ou de ta voisine.
 - Présente ton voyage à la classe ! Ton idée pourrait être retenue pour le voyage de classe de fin d'année !

Bon voyage !

LES SOURCES

- Gislou, C., Selle, M. G., Jamet, V-C., & Gruneberg, A. (1999) *Bien Joué ! – 1. Méthode de français*. Hachette, Français langue étrangère.
- Perrenoud, P. (1999). *Apprendre à l'école à travers des projets : pourquoi ? comment ?* Cité d'après [http : //www.unige.ch/fapse/SSE/teachers/perrenoud/php main/php 1999/1999 17.htm/](http://www.unige.ch/fapse/SSE/teachers/perrenoud/php_main/php_1999/1999_17.htm/)
- Des projets pour mieux apprendre ?* 1 Edupass/ <https://edupass.hypotheses.org>

Samson, C. (2008). *Amis et compagnie 2. Méthode de Français – Livre de l'élève. Cahier d'activités*. Clé International. Paris, France.

ORAL PRESENTATION IN THE FOREIGN LANGUAGE UNIVERSITY MEDIUM

Mel'nyk A. I.

Kyiv National Linguistic University

For the students of today to succeed in the university environment and in their future jobs, it is necessary to be able to express their ideas clearly in the foreign language. This competence occupies a specific place in the higher educational system in the era of high technologies and provides efficiency in performing of professional activity. Thus, presentation skills are considered to be valuable for professional and personal development as well as formation of foreign language communicative competence.

Based on this, it is correctly to claim that oral presentation (OP) provides teachers with a learner-centered activity that can be used in the foreign language classroom as an effective tool for improving their students' foreign language communicative competence.

Speaking about the definition of word "presentation" it should be noted that it is the process of presenting a topic to an audience. It is typically a demonstration, introduction, lecture, or speech meant to inform, persuade, inspire, motivate, or to build good will or to present a new idea or product (English Oxford Dictionaries, 2018). It is considered to be the way in which some ideas are shown, arranged or explained. Presentations may describe, narrate, persuade or communicate ideas.

Interpretation of OP as a communicative learner-centered activity is known to have the main benefits in the foreign language classes.

Using OP allows students to engage in a cooperative task that requires them to use foreign language to explain their ideas and to negotiate meaning with a larger community of language learners while they are planning and practicing their presentations. OP in the classroom presents for learners to use foreign language to communicate with others in a natural way, thinking beyond the measures of book, taking initiative using the language interactively and meaningfully.

OP has been shown to be extremely successful with respect to improving students' foreign language skills as well increasing their autonomy. Girard, Pinar and Trapp (2011) found that OP leads to better group interaction and participation. It requires the students who are giving the presentation to use only foreign language to communicate to one or more interlocutors.

To the mind of King (2002), OP has been shown to help bridge the gap between language study and language use; presentations require students to use all four language skills in a naturally integrated way, as well as to encourage students to become autonomous learners. The good teacher's job in the classroom is to provide

the best conditions for learning. And the teacher is a means to an end: an instrument to see that learning takes place.

One of the issues facing Ukrainian university students today is that very few of them standing in front of their peers give their presentations properly. While secondary school teachers seem to recognize the benefits of having their students engage in communicative activities, at times they are under extreme pressure to prepare their students for the B1 and/or B2 levels of the Ukrainian school-leaving examinations in English (Independent External Evaluation (ZNO)), which often results in them focusing on vocabulary, reading, listening, use of English and writing as speaking gets left by the wayside.

We still support the claim that most university students are not being taught how effectively to give presentations. This lack of familiarity with OP causes them to feel uncomfortable and shy. If such communicative activity is not properly scaffolded, participating cannot provide students with a necessary learning experience that would allow them to interact with others using only their foreign language competence.

One of the drawbacks of using presentations in the foreign language classroom is that students often find giving OP extremely challenging. If the presentations are not set up correctly, the difficulty of the tasks involved in presenting in front of others can take away from the pedagogical benefits of using presentations in the classroom.

Furthermore, OP that are not set up correctly can be too difficult for students to do effectively and this creates a learning environmental medium that is not conducive to foreign language competence formation. An example of the worst-case scenario is where the presenter stumbles through his long and formally written presentation speeches while the rest of the group would find themselves drifting off.

What is more, using OP in the classroom is a time-consuming activity. For this reason, OP are often not used in foreign language classes or are only used as one-time summative assessment at the end of the unit or course, with very little class time spent on getting the students ready to present. The result of this is that students often do not find the presentations to be a positive learning experience.

While there are a number of potential problems surrounding the use of presentations in the classroom, many of these issues can be avoided if the use of presentations is properly implemented. The lack of opportunities to practice OP in the foreign language classes means that students do not get to experience the positive impact that these communicative learning activities can have on their foreign language communicative competence. Because of this it is important that the foreign language teacher understands the skills involved in giving presentations, and the potential difficulties oral presentations can present.

Consequently, it is important to use a clear, step-by-step method for teaching presentations in foreign language classes. It is not enough to simply tell students to go and do a presentation. Students have to be taught the skills involved in giving presentations and effective techniques to organize them.

LITERATURE

English Oxford Dictionaries. (2018). <https://www.oxforddictionaries.com/oed>

Girard T., Pinar A.M., & Trapp P. (2011). An exploratory study of class presentations and peer evaluations: Do students perceive the benefits? *Academy of Educational Leadership Journal*, 15(1), 77-93.

King J.(2002). Preparing EFL learners for oral presentations. *Dong Hwa Journal of Humanistic Studies*,4, 401-418.

AVE GLOBAL COMO UNO DE LOS RECURSOS PARA EL APRENDIZAJE INDIVIDUAL DE ELE / EL2

Ruban A.

Universidad Nacional Lingüística de Kyiv

El tema de la redacción presente se debe a que últimamente se van reduciendo las horas prácticas en las clases tradicionales del español y, a su vez, se va aumentando considerablemente el tiempo que los estudiantes de las facultades filológicas en las universidades ucranianas deben dedicar al aprendizaje individual. La tendencia actual abarca tanto las horas prácticas de ELE (Español como Lengua Extranjera) como EL2 (Español como Segunda Lengua) y resulta que los aprendientes se ven obligados a aprender individualmente la mitad o dos tercios del material determinado por el Currículo como obligatorio para tal o cual año de estudios. A su vez, tal organización del proceso de enseñanza-aprendizaje lleva a la pérdida de motivación e interés en los estudios por parte de los estudiantes y a las actitudes más superficiales hacia la preparación para las clases por parte de los docentes justificándose con la carencia de tiempo para los detalles y trasladando la responsabilidad del aprendizaje de todo lo necesario a los aprendices. En definitiva, es lo que provoca la decadencia común del proceso de enseñanza-aprendizaje y un bajo nivel de conocimientos de los graduados que conduce a la disminución de número de los que quieren aprender ELE y hasta aún más EL2.

En esta intervención no tenemos por objetivo criticar las políticas del gobierno en el campo formativo sino al revés nos gustaría presentar una de las formas de abordar el problema surgido. Prejuzgando la cuestión, subrayamos que nuestra sugerencia no debe ser considerada como obligatoria para implantarla en el proceso de enseñanza-aprendizaje ya que lo que abordaremos adelante tiene una peculiaridad material, o sea financiera, por eso aplicarla o no en sus estudios es el asunto privado de cada participante del proceso educativo. Sólo quisiéramos acentuar que en todo que se nos ofrece hay algo que pueda ser modificado y ajustado a cada situación concreta. Lo único que se requiere es tener ganas de captar las ventajas y analizar los desperfectos para no repetirlos.

Así pues, procedemos al grano. Estamos tratando aquí que los estudiantes se encuentran en una situación de necesidad de aprender individualmente un montón de material y es lo que no siempre puede ser controlado y verificado por los profesores en las aulas tradicionales. Debido al progreso tecnológico y a los avances de las tecnologías de la información y de la comunicación, existen así llamadas *Aulas Virtuales de Español* (AVE en adelante) que sirven para transmitir

los conocimientos a los aprendices a través del Internet. La principal ventaja de tales Aulas consiste en la flexibilidad, es decir, el mismo estudiante decide cuándo empieza y finaliza los cursos, cuánto tiempo dedica a tal o cual tema y compone su propio horarios de estudio. De hecho, los creadores ya tienen estimada la duración de los cursos en determinadas horas lectivas pero se puede distribuirlos según las necesidades y tiempo disponible del aprendiente.

En esta redacción ofrecemos para examinar *AVE Global* del Instituto Cervantes que son los cursos de español en línea desarrollados de acuerdo a los niveles del *Marco común europeo de referencia para las lenguas* desde el nivel A1 hasta el C1 y están formados por un total de 16 cursos y 48 temas, apoyados en materiales didácticos, vídeos y ejercicios interactivos. Con estos se puede aprender español cuando quiera y desde donde quiera, a través de dispositivos móviles, de una manera eficaz, autónoma y divertida.

Los cursos *AVE Global* realizan un recorrido completo de actividades en el nivel elegido. Cada uno de 16 cursos dura 30 horas. Los estudiantes pueden acceder a los contenidos del nivel escogido durante tres meses. Entre estos contenidos se encuentran materiales y actividades diseñados con el enfoque más moderno para aprender español. En la modalidad autónoma, el usuario recibirá una notificación académica, que justifica el nivel alcanzado, siempre y cuando complete más del 80% de sus contenidos. Para conocer el nivel más adecuado a sus conocimientos de español, se ofrece a los aprendientes una prueba de nivel.

Las unidades temáticas de los cursos *AVE Global* tienen una duración de 10 horas y se podrán realizar durante un período máximo de acceso de 21 días, que se inicia en el momento en que el usuario recibe las claves de acceso. Están destinadas a los que quieren conocer o reforzar temas específicos de la vida cotidiana en español. Se agrupan de acuerdo con los requisitos de los niveles comunes de referencia y corresponde en gran medida al Currículo de las facultades filológicas en las universidades ucranianas. La distribución de los temas está expuesta en la pestaña de *AVE Global* en la página web oficial del Instituto Cervantes (<https://ave.cervantes.es/AVEGlobal/cursos-espanol-en-linea-ave-global-autonomo.html>)

Además, en los cursos *AVE Global* los estudiantes pueden contar con el asesoramiento de un especialista. Al inicio del curso el tutor les envía un primer correo electrónico de bienvenida con los detalles del programa. Así empieza su colaboración. Los tutores realizan el seguimiento de su evolución, dándoles pautas para realizar las actividades, sugiriéndoles materiales complementarios o dándoles las indicaciones oportunas para participar en grupos de trabajo, junto a otros estudiantes.

Asimismo, la plataforma dispone de una serie de herramientas de comunicación (foros, chats, blogs, wikis o correo electrónico), ideales para interactuar con otros alumnos o con el tutor del curso en cualquier momento.

Entonces, hemos presentado en breve uno de los recursos que pueden ayudar a los estudiantes a desarrollar sus habilidades y destrezas lingüísticas y mejorar sus conocimientos de español en tal o cual área comunicativa. Claro está que hay

muchos más recursos que facilitan el proceso de enseñanza-aprendizaje de ELE / EL2, cada uno de los cuales tiene sus propias peculiaridades, ventajas y orientaciones; unos sirven mejor para ser utilizados en las aulas tradicionales como un material didáctico adicional, otros se encaminan hacia ser una contribución importante a la hora del aprendizaje individual etc. Pero todos ellos tienen un objetivo común que consiste en invitar a los aprendientes al mundo hispano y favorecer el aprendizaje de ELE / EL2 disfrutando.

REFERENCIAS BIBLIOGRÁFICAS

¿Qué es AVE Global? Recuperado de <https://ave.cervantes.es/AVEGlobal/cursos-espanol-en-linea-ave-global.html>

ПЕДАГОГІКА

ХРИСТІЯНСЬКІ ТА УКРАЇНСЬКІ ЕТНОПЕДАГОГІЧНІ ЦІННОСТІ В ТЕОРІЇ ВИХОВАННЯ І. ОГІЄНКА

Тхоржевська Т.Д.

Київський національний лінгвістичний університет

Професійна педагогічна освіта українського вчителя зазнала значних змін у період незалежності України, у тому числі й за рахунок нових імен з історії української педагогічної думки, поповнилась десятками нових імен, майже нікому невідомих ще тридцять років тому. У цьому списку почесне місце займає тепер уже добре відомий І. Огієнко (митрополит Іларіон). У незалежній Україні І. Огієнко визнаний одним з найяскравіших діячів української культури. Його постать є знаковою в сучасній Україні як у науковій, так і духовній сферах. Ідея служіння Богу та Україні, яка набуває все більшого поширення в сучасній Україні, була лейтмотивом багатьох його праць. Це наклало особливий відбиток на його уявлення про основні завдання виховання, а також на його практичну діяльність.

Життя й творчість І. Огієнка вивчалась такими дослідниками, як П.В. Калашников, Ю.О. Кисельов, М. Ковальський, К. Крутій, Л. Ляховицька, В. Ляховицький, Н. Маковецька, А.А. Марушкевич, Т. Роняк, М. Тимошик, О.В. Шевченко та ін. Аналіз праць професора Огієнка та матеріалів, присвячених його спадщині, указує на те, що у своїх педагогічних висновках учений був дуже близький до української етнопедагогіки. Він не уявляв собі виховання свідомого громадянина України засобами чужої мови; уважав, що чиста єдина літературна мова, яка звучить вдома, у школі, церкві, громадській установі, є запорукою усвідомлення українцями своєї єдності, приналежності до народу, котрий займає чільне місце у світовій культурі; багато зробив для того, щоб ця мрія могла в майбутньому здійснитися.

“Рідномовне” навчання за Огієнком невіддільне від виховання на національних традиціях: використання всього розмаїття свят, видів народного

мистецтва, фольклору, вивчення народного календаря дає змогу зануритися в світ моральних, естетичних, етичних, трудових відносин народу.

Щодо ролі родини в процесі виховання дітей, то митрополит покладав на неї великі надії в плані релігійного виховання, називаючи домашньою церквою. Він не уявляв української домівки без рідної мови, національних традицій, Біблії, душею якої називав Новий Завіт.

Віддаючи визначальне місце родинному вихованню, І. Огієнко доводив, що фундаментом родинних виховних традицій мають бути загальнонародні традиції, що склалися впродовж історії народу. У позашкільному вихованні митрополит Іларіон перше місце відводив церкві.

Особливістю педагогічних поглядів митрополита Іларіона була впевненість у нерозривному зв'язку виховання та релігії. При цьому вчений виходив з тези про невідривність процесів розвитку культури і релігії. Більше того, він був переконаний, що розуміння культури народу неможливе без вивчення його віри. Виховання на основі національних традицій священник пов'язував з обізнаністю шкільних учителів з історією язичницької, православної віри, церкви. Повчально, що, служачи Богу в лоні Української православної церкви, сповідуючи християнські моральні цінності, він багато часу присвятив вивченню національних релігійних традицій, що склалися до прийняття християнства на Русі.

За висновками митрополита Іларіона українська духовна національна культура виникла як синтез української народної та християнської культур, що спричинило її самобутність. Українська православна церква з часом стала невід'ємною складовою життя українця, охоронницею його національного духу, запорукою його свідомості. Тому вчений не уявляв собі виховання громадянина України без допомоги церкви; звертаючись до священників, закликав їх до культурно-просвітницької діяльності.

Родину, школу та церкву І. Огієнко називав “трьома китами”, на яких має триматися виховний вплив на підростаюче покоління. У цілому ряді праць учений розглядав питання морального самовдосконалення. У читанці „Криниця любові” він визначив і розтлумачив на основі Біблії та прикладів повсякденного життя основні напрямки самовдосконалення особистості: оволодіння вмінням любити, прощати, творити добро; знаходити радість у праці; бути милосердним; уміти боротися зі злом. Зміст читанки “Бог і світ”, яку священнослужитель назвав своїм посланням до української молоді, також розкриває традиційні християнські поняття: “Найбільший божий твір – це людина”, “Совість – око боже в людині” та ін.

Слід зазначити, що, на наш погляд, педагогічна спадщина І. Огієнка не є надзвичайно оригінальною в плані виховних ідей. Навпаки, його теорія виховання базується на незмінних у віках християнських та етнопедагогічних цінностях. Але саме І. Огієнко як учений і священнослужитель розкрив перед нащадками особливості розвитку культурних традицій українців, у тому числі виховних, релігійних, і тих перешкод, які стояли на його заваді. Внесок І. Огієнка в розвиток вітчизняної теорії виховання є неоціненним, оскільки в

часи, коли в Україні й мови не було про виховання на основі всієї духовної спадщини українського народу, у його науково-педагогічній творчості розвивалися кращі народні виховні ідеї. Крім того, повага, з якою православний священнослужитель розкрив дохристиянські культурні традиції, дала зразок високої толерантності та віротерпимості. Також слід відзначити, що прихильність І. Огієнка ідеї служіння національним інтересам Батьківщини була такою самою сильною, як і в російських священників, котрі впроваджували ідею православного виховання на засадах народності в Російській імперії. Але митрополит Іларіон (І. Огієнко), на відміну від останніх, не підміняв національні інтереси одного народу національними інтересами іншого. Важливо пам'ятати й те, що, навчаючи любити все українське, він залишив у спадок і такі слова: “Держава, що не дає своїм меншинам змоги нормально розвивати свої літературні мови, робить з них своїх неприхильників, що завжди загрожуватимуть політичній силі її” (Огієнко, 1994, с. 9).

ЛІТЕРАТУРА

Огієнко, І. (1994). Наука про рідномовні обов'язки: Рідномовний катехизис для вчителів, робітників пера, духовенства, адвокатів, учнів і широкого громадянства. Київ: АТ “Обереги”.

ІСТОРІЯ

НІМЕЦЬКА СПІЛЬНОТА КИЄВА У ХХІ СТОЛІТТІ

Васильчук В.М.

Київський національний лінгвістичний університет

В Україні існувало чимало етносів різного походження з власною історичною долею. Одні з них вже зійшли з цивілізаційної арени, інші залишилися і живуть на теренах нової Батьківщини. Знання і врахування ролі таких етносів в цивілізаційному поступі України мають неоціненне значення для розуміння її непростого шляху до сьогодення.

Цікаво що, низка етнічних спільнот в Україні, з'явившись на її теренах в різні часи, зуміла зберегти свою присутність аж до наших днів. Більше двадцяти століть життя німців нерозривно пов'язано з українським етносом. У II–III столітті на українських землях з'явилося германське плем'я готів. У варязьку епоху політичним центром Києва (поруч з торговим Подолом і Оболонню) був сьогоденний Печерськ, де ще в XVII ст. існували Варязькі печери, колодязь та ін. Про німецьких купців, ремісників, місіонерів, дипломатів у місті на Дніпрі неодноразово згадують стародавні джерела.

Перші зафіксовані контакти між германцями і слов'янами починаються в VIII ст., за часів правління імператора Карла Великого (Холмський, 1949). Наприкінці VIII – на початку IX ст. успішна зовнішня політика Києва сприяла швидкому зростанню масштабів його дипломатичних зв'язків. Недаремно

територія Русі (Руслагена) згадується в скандинавських сагах як “Гардаріка” – “країна міст”.

Західноєвропейські джерела дають цінний і об’єктивний матеріал про Київ. Велич столиці давньоруської держави настільки вражала сучасників, що Київ часто називали “другим Константинополем”. У другій половині XVIII ст. у Росії фактично вже склалися необхідні передумови для переселення іноземців. Однією з головних причин державної переселенської політики, започаткованої Катериною II, була нагальна необхідність господарського освоєння придбаних територій.

Київська громада німців обіймала чільні посади в міській адміністрації і це сприяло їхній інтенсивній розбудові. Німецькі художники, архітектори, будівничі та інші майстри своєї справи залишили добрі сліди в житті Києва. 1911 р. робітник заводу “Арсенал” Ф. Андерс сконструював і побудував дирижабль “Київ”. Сьогодні ім’я Федора Андерса увічнено в назві однієї з київських вулиць, а його портрет займає почесне місце в галереї ушлавлених випускників Київської політехніки (Рибаков, 1997).

Яскравою постаттю київського наукового життя був фізіолог, академік Г.В. Фольборт. Перший із Фольбортів, Карл Фрідріх, прибув до Росії з місіонерською метою. Він був пастором євангелічно-лютеранської кірхи в Могилеві. У Петербурзі К.Ф. Фольборт заснував притулок для хлопчиків, незабаром став віце-президентом петербурзької євангелічно-лютеранської консисторії, доктором теології. Його син, Олександр Фрідріх, за освітою медик, був академіком наук із палеонтології (у спеціальних працях його називали “батьком” російської палеонтології). Його ім’ям названий мінерал фольбортит (ванадієво-кисла мідь). Дід А. Фольборта, Георгій, став академіком Української академії наук, фізіологом, учнем академіка І. Павлова (*Zentrale Deutsche Zeitung*, 2002).

Воєнні дії Першої і Другої світових війн стали жорстоким випробуванням для німців України. Друга половина 40-х – 80-ті роки XX ст. стали в історії німців періодом боротьби за свої політичні і національні права, яка вилилась у масовий рух, що мав у своєму розвитку спади та піднесення й об’єднував німців навколо ідеї зняття з них ганебних звинувачень тоталітарної держави. У 1964 р. були зняті всі необгрунтовані звинувачення з них і німці звільнилися від адміністративного нагляду. 1972 р. їм дозволили селитися не тільки в Україні. Новий етап у розвитку етнічних груп почався після розпаду СРСР, в умовах становлення суверенних держав.

2001 р., за Всеукраїнським переписом населення, в Україні проживало понад 33 тисячі осіб, які склали німецьку спільноту. Найчисленніші групи німців проживають у Києві, Донецькій, Дніпропетровській, Закарпатській і Одеській областях та АР Крим.

З проголошенням незалежності України німецька громада у Києві розпочала створювати та розширювати мережу своїх органів самоорганізації. Ключова роль у цій справі належить всеукраїнському товариству німців “Відергебурт”, яке об’єднало найактивніших, свідомих представників німецької

меншини. Товариство має центральні структури та регіональні ланки. Його перші структури було сформовано в Києві, Донецьку, Одесі, Криму та ін. Визначною подією став Перший Всеукраїнський з'їзд німців України (21–23 листопада 1996 р., Київ). З метою об'єднання інтересів молодих громадян-німців у квітні 2000 р. почала роботу Всеукраїнська громадська організація “Німецька молодь в Україні”. Від 2000 р. у Києві діє “Асоціація німців України”, видається газета “Deutsche Zentrale Zeitung”. Проводячи роботу за територіальним принципом та об'єднуючи регіональні осередки, Асоціація продемонструвала високу результативність своєї діяльності.

У місцях компактного проживання німців створювалися релігійні громади. Найчисельнішою з них стала київська громада, яка однією з перших оформилась організаційно та домоглася повернення церковного приміщення. Німецька євангелічно-лютеранська громада в Києві у 2007 р. святкувала свій 240-річний ювілей (1767 р. відбулося вперше лютеранське богослужіння).

Пам'ятки духовної і матеріальної культури, господарсько-економічних традицій залишені представниками німецького етносу, що працювали у Києві, є цінними джерелами інформації. Вони дають правдиве уявлення про історію та людей, які творили і жили в даний період.

ЛІТЕРАТУРА

Холмський, І. (1949–1952). *Енциклопедія українознавства*. Мюнхен, Нью-Йорк.
Рибаків, М. (1997). *Невідомі та маловідомі сторінки історії Києва*. Київ: Кий.
Zentrale Deutsche Zeitung, 2002.

ВПЛИВ ДОКТРИНИ СЛОВ'ЯНОФІЛЬСТВА НА СУСПІЛЬНУ ПОЗИЦІЮ М.І. КОСТОМАРОВА

Гедін М.С.

Київський національний лінгвістичний університет

Значний вплив на українське національно-культурне відродження мали популярні у Західній Європі світоглядні концепції. Незважаючи на домінування у сучасній українській науці думки про європейську культурно-цивілізаційну приналежність України, залишаються малодослідженими альтернативні європейській орієнтації, інтелектуальні течії та явища. Серед таких інтелектуальних явищ вагоме місце належить слов'янській цивілізаційній ідентичності, ідеї якої позначилися на становленні політичних поглядів українських учених, письменників і громадських діячів ХІХ століття.

Український романтизм, з яким були пов'язані погляди видатного українського вченого М.І. Костомарова, був особливістю слов'янського відродження, яке виступало як складова європейських національних рухів, викликаних добою Великої французької революції та наполеонівських воєн. У цей період М.І. Костомаров дійшов висновку, що жоден слов'янський народ, у тому числі й російський, не мав необхідних умов для вільного розвитку, що, на

його думку, було зумовлено історичними розбіжностями між слов'янами. Відтак, ідеї романтизму та популярна тоді концепція слов'янофільства стимулювали до вивчення історії слов'янських народів.

Існує думка, що саме М.І. Костомаров вперше висловив ідею незалежного слов'янства, яку поклав в основу діяльності Кирило-Мефодіївського братства. Відомо, що вчений був прихильником ідеї слов'янської єдності, однак, на відміну від слов'янофілів, вважав, що слов'янське відродження має починатися з відродження кожної слов'янської народності. У 1840 р. у Харкові М.І. Костомаров проголосив ідею зближення слов'ян, акцентуючи на збереженні самобутності кожного слов'янського народу. На відміну від слов'янофілів, ідею слов'янської єдності М.І. Костомаров розумів у моральному сенсі, а передумови вибору вченим слов'янської ідеї сформульовані у листі П. Куліша до М.І. Костомарова: це “почуття відповідальності за майбутнє батьківщини, бо її сучасне, як і її історія, надто сумні”. Натомість, слов'янська ідея “будила віру і надію у здобуття якщо не повної незалежності, то принаймні політичної і культурної автономії у федерації слов'янських народів” (Костомаров, 1991).

Протягом своєї діяльності М.І. Костомаров послідовно відстоював ідеї української державності, однак дотримувався при цьому федералістсько-автономістських засад. Учений був прихильником конфедерації, виступав за створення панслов'янського союзу, який мав базуватися на культурній і релігійній спільності слов'ян і водночас на демократично-правових принципах рівноправної міждержавної організації на зразок США або давньогрецьких полісів (Пінчук, 2012).

Учений вважав, що для досягнення зазначеної мети необхідно: надати свободу слов'янським народностям; організувати їх у самобутні політичні спільноти з федеративним зв'язком між собою; викоринити у слов'янських суспільствах будь-які ознаки рабства; скасувати станові привілеї і переваги; мати релігійну свободу і віротерпимість; у богослужіннях усіх існуючих церков вживати єдину слов'янську мову; забезпечити свободу думки, преси і викладання слов'янських мов і літератур в учбових закладах слов'янських народів. М.І. Костомаров одним з перших робить ідею народу центральною проблемою історіописання, відстоює самостійність української нації та окремішність національного історичного процесу, який, на його думку, є втіленням волелюбного демократичного духу українців (Костомаров, 1991).

На відміну від слов'янофілів, у поглядах М.І. Костомарова дух народу виступає як першооснова світу історії, що стає внутрішньою суттю народу і керується власними морально-етичними засадами як найвищими позачасовими цінностями. На переконання вченого, рух того чи іншого народу в історії є лише розкриттям начал, уже закладених у “народному дусі”. Зокрема, схема руху української історії, як вважав М.І. Костомаров, вписується у християнську модель історичного процесу, що є проявом месіанізму в історіософії вченого. Таким чином, учений привніс у славістичні дослідження концепцію “народної історії”, чим започаткував вивчення проблем історії слов'янських народів

представниками народницької школи української історіографії (Костомаров, 1991).

Таким чином, вплив російського слов'янофільства як на погляди М.І. Костомарова, так і на українську інтелектуальну думку був неоднозначним. На нашу думку, найбільше М.І. Костомаров сприймав основоположну тезу слов'янофілів – про цивілізаційну самотність Слов'янського світу, унікальність його історичного минулого й відмінність від германсько-католицької Європи, а також про православ'я як “істинне” християнство. У своїх суспільно-політичних візіях М.І. Костомаров активно проводив слов'янофільську тезу про “зраду” Польщею Слов'янщини. Водночас інший основоположний мотив слов'янофільства – протиставлення патріархальної допетровської Русі та зреформованої за європейським взірцем Росії – у творчості М.І. Костомарова, як і в українській історіографії не знайшов належного висвітлення.

ЛІТЕРАТУРА

Костомаров, Н. И. (1991). *Две русские народности*. Харків: Майдан.
Пінчук, Ю. (2012). *Вибрані студії з костомаровознавства*. Київ: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України.

ОФІЦЕРСЬКИЙ КОРПУС В УМОВАХ ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ В УНР НАВЕСНІ 1918 РОКУ

Комова О.С.

Київський національний лінгвістичний університет

Зростання небезпеки політичної кризи в Україні на тлі виборчої кампанії 2019 р., що супроводжується численними спробами конкуруючих політичних сил повернути на свій бік офіцерський корпус, зумовлює потребу вивчення уроків історії. Зокрема, увагу дослідників привертають буремні події весни 1918 р. Їх докладний аналіз міститься у цілому ряді сучасних наукових досліджень (Лободаєв, 2010; Тинченко, 2011; Пінак, Чмир, 2015; Сидоренко, 2015, сс. 140–151; Сідак, Осташко, & Вронська, 2009; Голубко, 1997; Колянчук, Литвин та Науменко, 1995).

Слід звернути увагу на те, що після повернення до столиці перед Центральною Радою (далі ЦР) постала нагальна потреба пошуку ефективних засобів виведення країни з політичного хаосу та економічної руїни, спричинених численними прорахунками у внутрішній та зовнішній політиці, наслідками військового протистояння з Раднарком РРФСР та фактичної окупації більшості територій УНР австро-німецькими військами. Найкращим з таких засобів було б переформатування правлячої коаліції за рахунок розширення спектру політичного представництва в Раді та запрошення до її складу проукраїнських представників ліберальних та консервативних кіл,

встановлення паритетного представництва соціал-демократів, соціалістів-федералістів та самостійників. Однак, вузько партійні інтереси взяли гору, заклавши передумови майбутнього краху ЦР. У прагненні до одноосібної влади проесерівська більшість ЦР навіть знехтувала інтересами власної безпеки. Намагаючись усунути від активної політичної діяльності популярного в армії С. Петлюру, урядовці відправили на фронт прихильних до нього вояків Гайдамацького кошу Слобідської України, козаків та старшин з Богданівського, Дорошенківського, Полуботківського та інших революційних полків у складі Запорізького загону генерала О. Натієва. Для охорони правопорядку у Києві залишили тільки Січковий полк. Як показали подальші події, цієї сили було недостатньо проти добре зорганізованої опозиції, підтриманої австронімецьким командуванням (Тинченко, 2011, с. 97). Серед тих, кого не влаштувала політика ЦР опинилося чимало представників ліберального та консервативного офіцераства, що походили з дворян, різночинної інтелігенції, статечного селянства, духовенства. Загалом, аналізуючи поведінку певних груп старшинства у період політичної кризи весни 1918 р., слід зважати на зміни, які відбувалися в офіцерському середовищі протягом 1917 – на початку 1918 р.

Варто пригадати, що від часу Жовтневого перевороту у Петрограді 1917 р. й до березня 1918 р. офіцерський корпус в Україні пережив кілька фаз трансформації. Так, до кінця 1917 року серед старшин різного рангу абсолютну більшість склали політично нейтральні особи, які не належали до жодної з політичних течій. Декого з них цілком задовольняла служба у лавах збройних сил новостворених республік. До того ж, ні Тимчасовий уряд, ні Раду Народних Комісарів, ні Центральну Раду вони не сприймали всерйоз, вважали їх тимчасовим явищем. Тому й службу в українізованих частинах розглядали як звичайне виконання службових обов'язків. Однак, після розгортання масових репресій з боку більшовиків в Росії та в Україні наприкінці осені 1917 р. – взимку 1918 р. їх позиція докорінно змінилася. Одні офіцери приєдналися до білогвардійських загонів. Інші вступили на службу до командних інституцій та підрозділів армії УНР, хоча й не поділяли соціалістичної ідеології. Встановлення Гетьманату більшість з них сприйняли цілком лояльно та залишилися на своїх посадах. Були й такі, хто свідомо долучився до підготовки державного перевороту генералом П. Скоропадським. Лише невелика меншість все ще зберігала нейтралітет, готова радше емігрувати з країни, ніж воювати на будь-якій стороні.

Не менш суттєві перетворення відбулися у національно-демократичному таборі українського офіцераства. Трагічні події листопада 1917 р. - січня 1918 р., що характеризувалися загостренням військового протистояння між ЦР та Раднаркомом РРФСР та його сателітами в Україні, стали своєрідним рубіконом на межі двох періодів військового будівництва. На зміну безмежному популізму українських соціалістів, пацифістській риторичі, закликам до заміни регулярної армії народною міліцією, гальмуванню процесів створення боєздатного війська прийшла нова доба. Війна з Раднаркомом з усією очевидністю продемонструвала хибність військової політики ЦР. Замість багатотисячної армії прихильників на її

захист встало не більше двох тисяч українських вояків, серед яких значний відсоток складала офіцери-українці. Парадоксально, але першими боронити Центральну Раду стали саме ті старшини, яким її провідники найменше довіряли. Серед них – командир 1-го (34) армійського корпусу генерал-лейтенант П. Скоропадський, який зупинив збільшований 2-й Гвардійський корпус (Сидоренко, 2015, с. 140). Під час оборони Києва від більшовиків та бойових операцій на Волині особливу мужність проявили керований С. Петлюрою Гайдамацький кіш Слобідської України, офіцерські загони з числа співробітників Військового міністерства під командуванням підполковника О. Жуковського та капітана П. Болбочана, добровольчі формації соціалістів-самостійників (військового лікаря І. Луценко), кінний полк ім. К. Гордієнка під командуванням полковника В. Петріва, січові стрільці Євгена Коновальця. Серед її оборонців можна було побачити й поважних генералів – В. Бронського, І. Мартинюка та К. Прісовського, підполковника В. Павленка - колишнього начальника Київської військової округи, відстороненого від посади за спроби формування регулярних сердюцьких дивізій (Пінак, & Чмир, 2017, сс. 19–24). Водночас, такі заповзяті популісти, як полковник Ю. Капкан, штабс-капітан М.Шинкар (есер, тогочасний начальник КВО), штабс-капітан О. Мацюк мало чим прислужилися в організації оборони держави від ворожого наступу (Тинченко, 2011, сс. 94–95).

Перед загрозою втрати державності керівники ЦР були змушені переглянути основи військової політики, погодившись з аргументами військового міністра, підполковника О. Жуковського та офіцерів Польового штабу на користь поступового переходу від добровольчої до регулярної армії. Попри велику недовіру до кадрового офіцерства есерівська більшість Ради все ж не знайшла достатніх аргументів проти розгортання в країні масштабної військово-адміністративної реформи із залученням до її лав сотень професійних військових фахівців. Вперше за весь час існування ЦР замість партійно-політичних принципів кадрових призначень на керівні посади в армії навесні 1918 р. керівництво збройних сил отримало змогу відбирати кандидатів за діловими та професійними якостями. І така політика скоро принесла перші успіхи. Було налагоджено роботу Військового міністерства, Головного та Генерального штабів, Головного управління постачання, всієї вертикалі повітових комендатур, розроблено плани реорганізації системи управління армією та нові статuti, відкрито Інструкторську школу старшин. Разом з цим військове командування проводило активні бойові дії на фронті, в результаті яких до кінця квітня майже вся територія УНР була звільнена від більшовицьких військ. Надійним фундаментом будівництва нової армії стало кадрове офіцерство. Серед його найкращих представників можна назвати й генералів О. Осецького, В. Стойкіна, І. Мартинюка, О. Астафієва, О. Грекова, полковників О. Жуковського, О. Сливинського, В. Петріва, В. Сікевича, капітана П. Болбочана, штабс-капітана О. Удовиченка та багатьох патріотично налаштованих офіцерів української армії. Проте їх подвижницька праця вже не могла знівелювати деструктивних наслідків правління Центральної Ради.

Невдовзі загострення політичного протистояння в країні спричинило до ліквідації УНР. На жаль, одним з факторів її швидкої поразки стала вкрай суперечлива військова політика, нездатність належним чином оцінити потенціал українського військового руху та внесок офіцерського корпусу у державне будівництво. Сучасним українським політикам слід було б зважати на негативний досвід попередників, аби не повторити їх долю.

ЛІТЕРАТУРА

- Лободаєв, В. М. Революційна стихія. Вільнокозацький рух в Україні 1917–1918 рр. (Наукове видання). Київ: Темпора.
- Тинченко, Я. (2011). Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917–1921). (Книга II: Наукове видання). Київ: Темпора.
- Тинченко, Я. (2007). Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917–1921). (Наукове видання). Київ: Темпора.
- Тинченко, Я. (2002). Українські збройні сили. Березень 1917 р. – листопад 1918 р. (організація, чисельність, бойові дії). Київ: Темпора.
- Пінак, Є., Чмир М. (2015). Військо української революції 1917–1921 років. К. Галушко (Ред.). Харків: Книжковий клуб “Клуб Сімейного Дозвілля”.
- Сидоренко, А. (2015). Військова політика Української Держави П. Скоропадського. Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія “Історія, економіка, філософія”. 20, 140–153.
- Сідак, В., Осташко Т., & Вронська Т. (2009). Полковник Петро Болбочан: трагедія українського державника. (Наукове видання). Київ: Темпора.
- Голубко, В. (1997). Армія Української Народної Республіки 1917–1918. Утворення та боротьба за державу. Львів: (б.в.).
- Колянчук, О., Литвин М., & Науменко К. (1995). Генералітет українських визвольних змагань. Біографи генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ століття. Львів: (б.в.).

ЗАРОДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АНГЛОСАКСОНСЬКУ ДОБУ

Лебедєва І.М.

Київський національний лінгвістичний університет

Англосаксонська доба історії Британії починається з появи на острові германських племен англів, саксів та ютів у V ст. Вона тривала протягом шести століть і завершилася перемогою Вільгельма Завойовника у 1066 р. Під час підкорення південно-східної частини Британії, яка згодом отримає назву Англії, у давніх германців розпочався процес державотворення. Створення “варварських королівств” на завойованих теренах та зародження ранньофеодальних відносин супроводжувалося відповідними культурними процесами. Внаслідок місіонерської діяльності ченців кельтської (ірландської)

церкви, які здійснювали євангелізацію острова з півночі, та зусиль римського престолу у VI–VII ст. у нових королівствах міцно закріплюється християнство.

Християнізація значно прискорила культурний розвиток англосаксів. Нова релігія принесла з собою писемність і традиції книгописання. Численні монастирі, що засновувалися у Британії діячами кельтської церкви, перетворилися на культурно-освітні центри. Найбільш відомими серед них, інтелектуальні впливи яких досягали континенту, були Айонський монастир св. Колумби, Ліндісфарнський монастир св. Кутберта, монастир Джарроу у Нортумбрії, де провів своє життя “батько англійської історії” Беда Високоповажний. За кельтською традицією, при монастирях діяли школи, існували бібліотеки. У скрипторіях при монастирях ченці переписували книги, прикрашаючи їх мініатюрами.

Книги, створені у британських монастирях, увійшли до золоті скарбниці культурної спадщини людства. Серед них виділяються “острівні Євангелія”: Ліндісфарнське Євангеліє, Келлська книга (вважають, що її почали писати на Айоні, згодом ченці, рятуючись від вікінгів, перебралися в Ірландію й вже там закінчили роботу), Книга з Дарроу. Це ілюміновані рукописи, багато декоровані й прикрашені мініатюрами, виконаними у стилі, що поєднує англосаксонські та кельтські мотиви. Такий синтез робить рукописи британських ченців надзвичайно яскравими й оригінальними. Англійська ранньосередньовічна книжкова мініатюра справила великий вплив на розвиток континентального книгописання.

Особливості процесу християнізації англосаксів позначились на розвитку їхньої літератури. Поруч з творами, писаними латиною – інтернаціональною мовою освіченої частини тогочасного суспільства, на острові створюються літературні твори на давньоанглійській мові. Зокрема, абат Альдхельм (пом. у 709 р.), який вважається першим відомим англосаксонським письменником, писав свої твори обома мовами, хоча до нашого часу дійшли лише його латинські тексти. Потреба зробити церковну літературу зрозумілішою для місцевого населення спричинила до виникнення і поширення перекладацької діяльності. Ченці у скрипторіях перекладали передусім релігійну літературу – Євангелія, літургійні тексти, твори агіографічного змісту тощо. Перші спроби перекладу фрагментів біблійських текстів давньоанглійською належать до VIII ст. Цікавим з точки зору історії перекладу є Ліндісфарнське Євангеліє, оскільки між латинських рядків манускрипту записаний їхній переклад давньоанглійською. Це було зроблено єпископом монастиря св. Кутберта Алдредом (пом. у 968 р.), який не лише дослівно переклав священний текст, але й дав пояснення найважливіших термінів.

Великий внесок у розвиток давньоанглійської літератури зробив король Вессексу Альфред (871–899). Його також можна вважати одним з перших перекладачів давньоанглійською. Правління Альфреда припало на складні часи, пов’язані з норманським завоюванням Британії. Король Вессексу зміг зупинити просування датчан і встановив кордон між ними і своїми землями. За свідченням біографа Артура єпископа Ассера, йому була притаманна

“ненаситна жага до науки” (Ассер). Король значну увагу приділяв поширенню освіти і розвитку культури у державі. Він відкривав школи для англосаксонської молоді знатного походження і запрошував учених з континенту для викладання в них різних наук. Водночас Альфреда турбувало те, що через незнання латини його піддані не можуть опанувати знання, накопичені людством. Вже зрілою людиною він вивчив цю мову, а потім організував переклад латиномовних творів давньоанглійською. Альфред займався перекладацькою діяльністю сам і залучив до цієї роботи декількох учених. Вражає своєю ґрунтовністю та раціональним підходом список текстів, з якими король вважав за потрібне ознайомити підданих: “Про втіху філософією” Боеція, “Історія проти язичників” Орозія, “Церковна історія народу англів” Беди Високоповажного, праці, присвячені християнській етиці та богословського змісту. Вважається, що принаймні три твори Альфред переклав самостійно, чим зробив значний внесок у розвиток давньоанглійської мови.

Про те, що перекладацька діяльність була не лише справою поодиноких ентузіастів, але й існував суспільний запит на перекладені твори, свідчить праця ченця Ельфріка (955–1020). Серед його творчої спадщини (проповідей, агіографічних творів та ін.) залишилися навчальні посібники для тих, хто опановує латину – з граматики, правильній вимові, словник. Ельфрік Граматик залишив цікаві повчання з методики перекладу. Зокрема, він радив: “Той, хто перекладає... з латини на англійську мову, має так розташовувати слова, щоб його англійський зберігав особливі властивості тієї мови” (Мельникова, 1987). Таким чином, в англосаксонську добу паралельно із зародженням і розвитком давньоанглійської мови відбувалося становлення перекладацької діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

- Ассер. *Жизнь Альфреда, короля англо-саксов*. Взято з <http://www.vostlit.info/Texts/rus17/Asser/text1.phtml?id=12515>.
- Глебов, А. Г. (2007). *Англия в раннее средневековье*. Санкт-Петербург: Евразия.
- Мельникова, Е. А. (1987). *Меч и лира. Англосаксонское общество в истории и эпохе*. Москва: Мысль. Взято з <http://svr-lit.ru/svr-lit/melnikova-anglosaksonskoe-obschestvo/index.htm>.

ПРАВО

СУЧАСНІ КРИМІНОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ

Бугера О.І.

Київський національний лінгвістичний університет

Стрімкий розвиток мережі Інтернет здійснює значний вплив на усі сфери життєдіяльності суспільства в більшості країн світу. Цей процес також

стосується України, і зокрема, щодо використання мережі інтернет-технологій для підвищення рівня ефективності запобігання злочинності.

Як вказує міжнародний досвід основними напрямками використання інтернет-технологій для запобігання злочинності є: використання технологій великих даних (Big Data Technologies) для кримінологічного прогнозування злочинності; використання хмарних технологій (Cloud Technologies) для збору, аналізу та зберігання оперативної інформації; використання Інтернету речей (Internet of Things) для фіксування та передачі в режимі онлайн інформації щодо місця злочину, потенційних підозрюваних у скоєнні злочину, їхнього переміщення, наявності свідків та ін.

Зокрема, поліцейськими підрозділами Лос-Анджелеса і Санта-Крус було використано програмне забезпечення PredPol для аналізу даних з метою кримінологічного прогнозування злочинності. Програмне забезпечення дозволяє передбачити, де можуть статися злочини з точністю 500 квадратних футів. Використання вказаного програмного забезпечення в Лос-Анджелесі дозволило знизити рівень крадіжок на 33% та рівень кількості насильницьких злочинів на 21%. Після того, як PredPol був застосований Департаментом поліції Атланти, в місті відбулося загальне зниження злочинності на 19%. Програмне забезпечення PredPol в даний час проходить випробування в більш ніж 150 містах США (Kwarpien, 2016).

Департамент поліції штату Північна Кароліна використовуючи технології великих даних за чотири роки забезпечив зменшення рівня насильницьких злочинів на 39-50% (Kumar, 2016).

Загалом сьогодні у світі відбувається інтенсивне переведення майже всієї доступної інформації в цифровий формат. За деякими експертними оцінками, “цифрою” не охоплено лише близько 4-5% інформації, переважна більшість якої зберігається на магнітних носіях інформації в комп’ютерних системах, що мають доступ до глобальної мережі. Це відкриває необмежені можливості для оперативного пошуку інформації. Практичне використання в оперативно-розшуковій діяльності технологій обробки Big Data, дозволить вирішувати широкий спектр оперативно-розшукових завдань: забезпечити пошук, збирання та систематизацію інформації про суб’єктів оперативної уваги; фіксувати соціальну активність названої категорії осіб, виникнення та зміни їх мережевих зв’язків, аналізувати ступінь їх інтересів до конкретних тем, що обговорюються в місцях мережевого спілкування; відстежувати появу в кіберпросторі інформації із характеристиками, що вказують на високу ймовірність підготовки або вчинення злочинів, із наступним орієнтуванням на цю інформацію оперативних працівників; будувати та перевіряти в автоматизованому режимі оперативно-розшукові версії; виявляти угруповання кримінальної спрямованості, визначати їх спеціалізацію, ступінь організованості, розподіл ролей, характер неочевидних зв’язків між фігурантами та їх причетність до тих чи інших подій; будувати “поведінкові профілі” для осіб, які вчиняють злочини певних видів, і формувати на цій основі поведінкові гіпотези; покращувати планування оперативно-розшукових дій за допомогою обліку складної

сукупності численних факторів, що впливають на розвиток конкретної оперативно-тактичної ситуації; визначати оптимальні варіанти ефективного управляючого впливу на виявлені в соціальних мережах спільноти і групи кримінальної спрямованості на основі моделювання характеристик таких груп; формувати комплекс методичних рекомендацій на основі аналізу інформаційного масиву Big Data всіх оперативно-розшукових ситуацій і варіантів їх розвитку (Пеньков & Шедрик, 2017, сс. 83-84).

Отже, розвиток інтернет-технологій та підвищення рівня доступу до мережі Інтернет створює якісно нові можливості для кримінологів щодо попередження злочинності. При цьому якісні зміни арсеналу науково-технічних засобів, що відбулися останніми роками під впливом науково-технічного прогресу, відкрили нові можливості в роботі з інформацією також і для криміналістів. Вони дозволяють фіксувати й опрацьовувати інформацію в найкоротші терміни, уникаючи складних лабораторних процесів. Водночас перехід на якісно новий рівень роботи з інформацією потребує глибокого наукового осмислення практичних напрацювань, підготовки більш досконалих, науково обґрунтованих методик застосування цих технологій (Бірюков, 2001, с. 2).

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що запобігання злочинності з використанням мережі інтернет-технологій – це комплексна діяльність із задіянням технологічних можливостей всесвітньої мережі Інтернет щодо вивлення причин і умов злочинності, розроблення заходів для їх обмеження, нейтралізації та усунення на загальносоціальному, спеціально-кримінологічному, індивідуальному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

- Kwapien, A. (2016). *How Big Data Helps To Fight Crime?* Retrieved from <https://www.datapine.com/blog/big-data-helps-to-fight-crime/>.
- Kumar, D. (2016). *Role of Big Data in Crime Prevention*. Retrieved from <https://www.linkedin.com/pulse/role-big-data-crime-prevention-deepak-kumar/>.
- Пеньков, С. В., & Шедрик В. В. (2017). Впровадження інтернет-технологій у діяльність Національної поліції України для отримання оперативно-розшукової інформації. *Право і безпека*, 2 (65), 80-85.
- Бірюков, В. В. (2001). *Використання комп'ютерних технологій для фіксації криміналістично значимої інформації у процесі розслідування* (Автореферат кандидатської дисертації). Національна академія внутрішніх справ, Київ, Україна.

ПОДАТКИ ТА ЗБОРИ ЗАКРІПЛЕНІ В КОНСТИТУЦІЇ ШВЕЙЦАРІЇ

Златіна Н.Е.

Київський національний лінгвістичний університет

Податкове право є складовою частиною фінансового права яке тісно пов'язане із самостійними галузями права. Як і фінансове право в цілому,

податкове право найбільш тісно пов'язане із конституційним та адміністративним правом. Конституційне право можна вважати основою для формування як галузі фінансового права в цілому, так і безпосередньо як інститут податкового права. Конституційне право має базове значення для всіх правових галузей та інститутів, тому воно відіграє таку саму роль і щодо податкового права.

Норми щодо регулювання системи оподаткування у конституціях європейських країн є основою податкового законодавства, що втілюється у відповідних законах тієї чи іншої країни.

Особливої уваги заслуговують норми Конституції Швейцарії, у змісті якої чітко прописані особливості основних податків (податок на доходи фізичних осіб, юридичних, ПДВ, тощо), із детальним описом та фіксованими відсотковими ставками за ними.

Так, статтею 126 передбачено, що Конфедерація слідкує за рівновагою доходів і видатків. Конфедерація гасить можливий дефіцит свого бюджету; здійснюючи цей процес, береться до уваги економічна ситуація.

Принципи, що застосовуються для обчислення, передбачені у статті 127 Основного закону. Так, загальні принципи, що визначають режим оподаткування, зокрема коло платників податків, предмет обчислення та порядок розрахунку податку встановлюється законом. Крім того, у цій статті закріплюється норма, яка передбачає, що подвійне обчислення кантонами заборонене. Конфедерація вживає з цього питання необхідні заходи.

Не зважаючи на те, що вище зазначена стаття містить норму щодо принципів оподаткування, Конституція Швейцарії все ж закріплює ряд статей з переліком і загальною характеристикою податків (зборів), що діють на території країни.

Відповідно до статті 128 Конфедерація може стягувати прямі податки:

- а) максимальний податок у розмірі 11,5 відсотка на доходи фізичних осіб;
- б) максимальний податок у розмірі 9,8 відсотка на чистий прибуток юридичних осіб;
- в) максимальний податок у розмірі 0,825 відсотка на тисячу франків капіталу і резервного грошового фонду юридичних осіб.

Якщо Конфедерація встановлює тарифи, то беруться до уваги обтяження, що виникають внаслідок обчислення прямими податками з боку кантонів і комун.

Негативні наслідки прогресії на податок, яким обчислюються доходи фізичних осіб, періодично підлягають компенсації.

Кантони здійснюють обчислення і стягнення податків. Три десяті чистого збору податку належить кантонам; принаймні, шоста частина суми, призначеної кантонам, виділяється для міжкантонального рівномірного розподілу.

Згідно із статтею 130 Конфедерація може стягувати податок на додану вартість з максимальним розміром в 6,5 відсотка, що нараховується на поставки майна і надання послуг, включаючи послуги самої Конфедерації, а також на

імпорт товарів. П'ять відсотків збору цього податку передбачені для здійснення заходів на користь населення з низьким рівнем доходів.

Статтею 131 передбачено, що Конфедерація може стягувати податок на спеціальні витрати відносно таких товарів:

- а) оброблений і необроблений тютюн;
- б) очищення алкогольних напоїв;
- в) пиво;
- г) автомобілі та їх складові частини;
- е) нафта, інші нафтові продукти, природний газ, продукти їх очистки.

Конфедерація може стягувати додатковий податок на пальне.

Десята частина чистого прибутку від податку на очищення алкогольних напоїв перераховуються кантонам. Кантони використовують ці фонди для боротьби проти причин і наслідків зловживання речовинами, що породжують стан залежності.

Статтею 132 визначено, що Конфедерація може стягувати гербовий збір на цінні папери, на страхові поліси та інші документи комерційних операцій; документи на операції з нерухомістю та іпотечні документи звільняються від гербового збору.

Конфедерація може стягувати попередній податок на прибуток з рухомого майна, на виграші в лотереї та на страхові відшкодування.

ЛІТЕРАТУРА

Маклаков, В. В. (Сост.). (2002). *Конституции зарубежных государств* (3-е изд.). Москва: Издательство БЕК.

ДЖЕРЕЛА СУЧАСНОГО СІМЕЙНОГО ПРАВА ТУРЕЧЧИНИ

Мацегорін О. І.

Київський національний лінгвістичний університет

Сьогоднішня Туреччина – це світська держава, згідно прийнятого 07 листопада 1982 року Основного Закону: “Республіка Туреччина – демократична, світська і соціальна держава, заснована на нормах права” (Конституція Турецької Республіки, 1982).

Стаття 41 Конституції проголошує: “Сім’я становить основу турецького суспільства, яка базується на юридичній рівності подружжя”. Проте сім’я не завжди перебувала у сфері відповідальності держави, процес її переходу із сфери релігійної компетенції історично відбувся достатньо недавно. Сталося це після турецької революції (1908), проголошення Турецької Республіки 1923 року, внаслідок державно-політичних і правових реформ Мустафи Кемалю Ататюрка (1881–1938).

Незадовго до офіційної ліквідації Османської імперії були зроблені спроби першої кодифікації сімейно-шлюбного права. Так, 1915 року видається два укази султана, першим із яких дружині надавалось право вимагати через суд

розлучення у разі тривалої відсутності чоловіка, за умови якщо він не надав їй утримання, а другий указ – закріплював право дружини вимагати розлучення за наявності невиліковної хвороби чоловіка (Тория, 2010).

Наступний етап в історії розвитку джерел сімейного права пов'язаний з прийняттям 1917 року при Мехмеді V османського сімейного закону (Hukuk-ı Aile Kararnâmesi) – першого законодавчого акта сімейного права в мусульманських країнах (Сюкияйнен, 1986).

Зазначений Закон складався із 157 статей, якими досить детально регулювались питання шлюбу та сім'ї. В його основі лежали положення ханафітського спрямування, хоча в окремих випадках використовувались традиції інших правничих шкіл. Крім того, як зазначає Сюкияйнен (1986), османський закон закріпив низку норм, які взагалі не містили традиційного мусульманського права. Передбачалось, що у разі мовчання закону суддя повинен був керуватись висновками юристів ханафітського мазхабу.

У 20-ті роки, після офіційного скасування халіфата, тепер вже Турецька Республіка визнала за необхідне піти на наступний рішучий крок і 1926 року закріпила питання регулювання сімейно-шлюбних відносин за романо-германським законодавством, взявши за зразок Швейцарський цивільний кодекс і частково швейцарський зобов'язальний закон (в редакції 1911 року). Вибір саме Швейцарського цивільного кодексу був обумовлений його найбільшою сучасністю, загальновизнаною високою якістю, а також випадковими факторами (тогочасний турецький міністр юстиції вивчав право в Швейцарії). Кодекс був рецепційований з деяким корегуванням відповідно до мусульманського права і національного менталітету.

Перший Цивільний кодекс Турецької Республіки (ЦК ТР) містив положення стосовно правового регулювання сімейних відносин, основна ідея яких виражалась в тому, що сім'я – основний соціальний інститут, який перебуває під захистом держави. Появилась система нових принципів побудови сім'ї, таких як: обов'язковість і законність цивільного шлюбу, скасування полігамії; заборони одностороннього розлучення з ініціативи чоловіка; скасування нерівного поділу спадщини між синами і дочками; підпорядкування розлучення виключно компетенції суду, визнання інших традиційних видів розірвання шлюбних відносин недійсними, встановлення законного режиму поділу майна подружжя.

Введення нового Кодексу 1926 року призвело до різкого розриву з традиційними мусульманськими уявленнями сімейного права, тому з великими труднощами сприймався населенням, але згодом був досить суттєво підправлений законодавцем на основі судової практики.

Попри те, що Кодекс проголошував обов'язковість зареєстрованого цивільного шлюбу, більшість селян і значна частина міського населення продовжували залишатися вірними традиційному релігійному шлюбному обряду. В результаті число дітей, які, згідно писаного права вважалися позашлюбними, в очах населення визнавалися законнародженими. Поступово кількість таких дітей постійно збільшувалась і, коли досягла критичних

показників, прийшлося приймати спеціальні закони (1933, 1945, 1950, 1956, 1965 рр.)

В новітній період часу з урахуванням необхідності громадянської адаптації законодавства до сучасних соціальних, економічних та інших реалій життя турецький парламент 27 листопад 2001 року ухвалив новий Цивільний кодекс, який складається із 1030 статей. Серед найважливіших змін слід зазначити повне зрівняння в правах подружжя, підвищення мінімального шлюбного віку до 18 років, усунення юридичної дискримінації позашлюбних дітей, розширення свободи заповіту.

Сьогодні питання сімейного права в Туреччині в основному регулюються статтями 118-494 Закону № 4721 “Про цивільний стан”, який має ще одну назву – “Цивільний кодекс Турецької Республіки” (ЦК ТР), Законом про введення в дію і застосування ЦК ТР, Законом Турецької Республіки № 6284 “Про захист сім’ї та попередження насильства над жінками”, Правилами застосування Закону про захист сім’ї, Правилами застосування положень ЦК ТР про утримання, опікунокство і спадщину, Положенням про усиновлення, Законом Турецької Республіки № 5718 “Про міжнародне приватне і процесуальне право” та іншими законодавчими і підзаконними актами.

ЛІТЕРАТУРА

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). Kanun No.: 2709 Kabul Tarihi: BAŞLANGIÇ (Değişik: 23/7/1995-4121/1 md.) -dan alındı https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf.
- Тория, Ж. Н. (2010). Брак и развод по мусульманскому праву. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, 12, 304-308.
- Сюкияйнен, Л. Р. (1986). Мусульманское право. В В. А. Туманов (Ред.), *Вопросы теории и практики* (с.159-160). Москва: Издательство “Наука”.

ТУРИЗМ

ВЕКТОРИ ГЛОБАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СФЕРИ ТУРИЗМУ

Гаврилюк О.В.

Київський національний лінгвістичний університет

Глобалізація справедливо називається економікою, що базується на знаннях. Інформаційно-комунікаційні технології дедалі сильніше загострюють конкуренцію, привносять у туризм різкі зміни, особливо в області маркетингу, диференціації й спеціалізації турпродуктів. З розвитком нових форм і засобів зв’язку, електронної торгівлі відбувається формування єдиного інформаційного простору, відкриваються можливості купувати-продавати туристичні продукти одночасно в різних регіонах світу. Внаслідок цього виникає взаємозалежність ціни на турпродукт у всьому світі, що не виключає у перспективі формування єдиного віртуального туристичного ринку. Даний виступ присвячено

висвітленню ряду ризиків, з якими наразі стикається туристична індустрія (The Global Risks Report, 2019), а також напрямів її подальшої динаміки, які мають бути враховані у практичній діяльності фахівців із туристичного обслуговування.

Відбувається диверсифікованість видів туризму за різними ознаками як на традиційних, так і нових ринках, а також ускладнення туристичного продукту й поява його нових різновидів. Інтенсивно розбудовується комерційний і соціальний туризм. Посилюється поглиблення спеціалізації фірм і центрів туризму (The Travel & Tourism Competitiveness Report, 2017). При постійній жорсткості конкуренції на світовому ринку туристичних послуг відкриваються нові маршрути та з'являються нові види туризму (наприклад, такі незвичні, як суїцидальний). Збільшується просторовий розкид туристичних потоків, які стають дедалі більш інtrarегіональними. При цьому туристична пропозиція стає перенасиченою й перевищує попит. Наразі також констатується істотний ріст інтересу з боку населення до онлайн-бронювання, тобто переходу певної частини аудиторії до самостійного туризму, який найчастіше є більш економним, оскільки в процесі планування подорожі усувається посередник в особі туроператора.

Відзначені аспекти вимагають посилення фахової та психологічної складової туристичного обслуговування, знань ментальності населення/туристів різних країн та усвідомлення їхньої мотивації до здійснення подорожей (Vasant & Kalaiivanthan, 2016). Непересічну роль тут відіграють локалізація та мультикультуралізм.

Одним із векторів глобальної трансформації галузі виступає покращений транспорт (Jovanović & Pić, 2016). Розвиток пасажирських перевезень вкупі з удосконаленням повітряного сполучення генерували можливості масового переміщення людей і товарів по всьому світу. Водночас іншим ефектом/наслідком цього є забруднення довкілля. Збільшення обсягів туристів і торгівлі пов'язано з необхідністю застосування більше транспорту, який у свою чергу використовує дедалі більше палива й спричиняє забруднення довкілля. Зміна клімату складає серйозну загрозу для майбутнього.

Підвищені вимоги до якості транспортної інфраструктури, дотримання єдиних стандартів при експлуатації усіх видів рухомого складу змушують переходити на логістичні методи обслуговування туристичних маршрутів на основі синхронної взаємодії всіх видів транспорту, митних і прикордонних служб. Поява гігаполісів детермінує нові критерії до здійснення екскурсійного обслуговування, оптимізації його часу та місць відвідування.

Таким чином, інфраструктура стає водночас як стримуючим, так і стимулюючим фактором розвитку міжнародного туризму. З одного боку, відсутність інфраструктури обмежує розвиток туризму. Останній у значній мірі залежить від щільності транспортної й комунікаційної інфраструктури, а реалізація масштабних спільних проектів по будівництву нових доріг, портів, газо- й нафтопроводів, електромереж змушує країни вести тісний діалог, відкриваючи нові можливості для туристичних взаємин.

Водночас не можна абстрагуватися від політичної складової в рамках трансформації туристичної галузі та використання інфраструктури як знаряддя експансії. Прикладом слугує наступальна геополітична стратегія Китаю за рахунок реалізації ініційованого Китаєм одного з найдорожчих інфраструктурних маршрутів ХХІ століття “Один пояс, один шлях” – для переміщення вантажів і пасажирів по суші та морем із Китаю до багатьох країн. Амбіційний план полягає в тому, щоб простягнути через усю Євразію автомобільні та залізничні шляхи, нафтогазові трубопроводи й електростанції, побудувати морські порти й аеропорти, зв’язати материк єдиною високошвидкісною транспортною інфраструктурою для мінімально короткого строку переміщення людей і товарів з одного місця до будь-якого іншого, у т.ч/насамперед на маршрутах, які зв’яжуть Китай із країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону, Перської затоки, Центральної Азії, Африки і Європи.

Небезпека реалізації проекту пов’язана з налагодженням залежних економічних зв’язків та дипломатичних відносин, що також неминуче відіб’ється на функціонуванні/трансформації туристичної сфери.

Урахування вищезазначених чинників сприятиме оптимізації державної стратегії розвитку туризму, а також фахових компетенцій працівників туристичної сфери.

ЛІТЕРАТУРА

- The Global Risks Report* (2019). 14th Edition. World Economic Forum: Geneva.
- The Travel & Tourism Competitiveness Report* (2017). Paving the way for a more sustainable and inclusive future. World Economic Forum. Cologny: Geneva, Switzerland.
- Jovanović, S. & Ilic, I. (2016). Infrastructure as Important Determinant of Tourism Development in the Countries of Southeast Europe. *Ecoforum Journal*, 5(1), 288-294.
- Vasant, P. & Kalaiivanthan, M. (2016). *Handbook of Research on Holistic Optimization Techniques in the Hospitality, Tourism, and Travel Industry*. USA: Business Science Reference.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Гедін М.С., Комова О.С.

Київський національний лінгвістичний університет

Важливою умовою прискорення темпів розвитку туризму у будь-якій країні світу є фактор державної підтримки галузі. Її зміст, форми й методи застосування значною мірою зумовлюють характер діяльності туристичних підприємств, впливають на інвестиційний клімат в державі, визначають спрямованість основних туристичних потоків. За оцінкою Всесвітньої туристичної організації ООН (ЮНВТО), внесок туризму до світового валового внутрішнього продукту з

урахуванням непрямого ефекту станом на 2017 р. становив 10 відсотків. Загальна кількість робочих місць, що прямо або опосередковано стосуються сфери туризму, становила 11 відсотків. Лише у 2018 році частка міжнародних туристичних прибуттів (ночівель) у світі порівнянні з попередніми періодами збільшилася на 6% і становила 1,4 мільярда, що на два роки випередило прогнозовані у 2010 р. показники ЮНВТО. 2018 р. продемонстрував позитивну динаміку розвитку й був визнаний другим найсильнішим роком з 2010 р. завдяки сприятливій економічній кон'юнктурі і високим попитом з боку основних ринків збуту. ("Всемирный туристический барометр"). Як бачимо, сфера туризму та курортів стає однією з основних галузей, що впливає на загальний стан і тенденції світової економіки. Чимала роль у розбудові туристичної галузі належить державі.

Аналізуючи загальні тенденції формування державної політики у сфері туризму України останнього десятиліття, маємо констатувати, що здебільшого вона мала декларативний характер. Попри наявне представництво нашої держави у численних міжнародних туристичних установах і організаціях, участь у міжнародних і регіональних програмах співпраці в галузі туризму, спеціалізованих професійних форумах, виставках, фестивалях, українська туристична галузь все ще суттєво відстає за рівнем розвитку інфраструктури та якості послуг. Головною причиною такого становища можна назвати відсутність довготривалої стратегії розвитку туризму та усвідомлення його ролі в процесах економічного відродження країни.

Незважаючи на ресурсну забезпеченість та потенційні туристичні можливості, Україна на даний час не має можливості конкурувати з розвинутими туристичними державами. Для раціонального і ефективного використання туристичних, природних, лікувальних та рекреаційних ресурсів України необхідно сформувати туристично-рекреаційний простір шляхом створення та забезпечення функціонування зон розвитку туризму та курортів, розробити, впровадити та запропонувати споживачеві конкурентоспроможний національний туристичний продукт.

Єдиний шлях розв'язання системних проблем у сфері туризму та курортів – це стратегічно орієнтована державна політика, основним завданням якої є визнання туризму одним з головних пріоритетів держави, впровадження економіко-правових механізмів успішного ведення туристичного бізнесу, інвестиційних механізмів розвитку туристичної інфраструктури, інформаційно-маркетингових заходів з формування туристичного іміджу України.

Певні позитивні зрушення у сфері державного регулювання туристичної галузі відбувалися після Помаранчевої революції 2004 року, оскільки в цей період зріс інтерес до нашої країни з боку світової громадськості, що стимулювало активізацію в'їзних потоків. Проте, економічна криза 2008 р. пригальмувала цей процес, і лише після проведення в Україні і Польщі ЄВРО-2012 в'їзні потоки відновилися. Проте з початком військової агресії проти України з боку Російської Федерації, втрати контролю над Автономною

Республікою Крим, певними територіями Донецької та Луганської областей, в'їзні туристичні потоки знов скоротилися, що негативно вплинуло на структуру туризму та реалізацію потенціалу країни на внутрішньому і зовнішньому туристичних ринках. Тоді чисельність іноземних туристів зменшилася вдвічі. На кілька наступних років Україна фактично втратила популярність як туристичний напрям, оскільки у потенційних туристів склалося враження повномасштабної війни і країна сприймалася як “гаряча точка”. І лише активна дипломатична робота уряду, широка інформаційна діяльність туристичних організацій України, впровадження системних програм розвитку галузі на державному й регіональному рівнях поступово відновлюють її позитивне реноме. Досвід подолання кризових явищ у сфері туризму та курортів засвідчує нагальну потребу удосконалення державної політики у зазначеній сфері, пріоритетів і принципів її реалізації, повноважень і компетенції суб'єктів туристичної діяльності, впровадження ефективних організаційно-правових, економічних, інформаційних механізмів розвитку сфери туризму та курортів як високорентабельної галузі національної економіки.

Цілком очевидно, що умовами сталого розвитку сфери туризму та курортів є:

- забезпечення координуючої ролі держави в реалізації національної туристичної політики із застосуванням принципів державно-приватного партнерства, організації наукових досліджень, розвитку людського потенціалу;
- концентрація ресурсів держави на пріоритетних завданнях розвитку сфери туризму та курортів;
- створення загальнодержавної інформаційної системи у сфері туризму та курортів та її інтеграція до світової інформаційної туристичної мережі;
- удосконалення законодавства з питань регулювання суспільних відносин у сфері туризму та курортів;
- сприяння розвитку міжрегіонального та міжнародного співробітництва у сфері туризму та курортів;
- удосконалення на постійній основі бізнес-клімату та розвиток добросовісної конкуренції;
- запровадження інституту саморегульованих організацій у сфері туризму та курортів (створення національної туристичної організації);
- розроблення національних стандартів відповідно до міжнародних стандартів;
- популяризація нашої держави у світі та просування якісних національних туристичних продуктів у світовому інформаційному просторі;
- розвиток туристичних територій.

Подолання негативних тенденцій, створення сприятливих умов для розвитку сфери туризму та курортів повинні стати основними напрямками прискорення економічного та соціального зростання країни.

Зазначені завдання сформульовані у новій Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. № 168-р (2017 р.), затвердженні

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. (“Стратегія розвитку туризму”).

Останнім часом значно посилюється увага держави до розвитку туристичної галузі. Державні органи влади поступово переносять акцент своєї діяльності у сфері туризму у русло координації зусиль суб’єктів підприємницької діяльності. Крім того, українські урядовці все частіше намагаються популяризувати туристичний потенціал нашої держави під час щорічних міжнародних економічних форумів (в Давосі, Києві), міждержавних переговорів та зустрічей з представниками бізнесових кіл. Навіть у перспективній стратегії розвитку країни, презентованій діючим Президентом України П.О.Порошенком, туризму відведено почесне 5 місце у списку пріоритетів (“Порошенко наголошує”).

Отже, без забезпечення дієвої державної підтримки подальший прогрес туристичної галузі як вагомій складовій національної економіки України не представляється можливим.

ЛІТЕРАТУРА

- Всемирный туристический барометр ЮНВТО*. 17 (1). (2019, Январь). Взято з <https://www.e-unwto.org/action/doSearch?startPage=0&KeywordStored=&ContribStored=&target=&text1=&field1=AllField&Ppub=&AfterYear=2018&BeforeYear=>
- Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. № 168-р (2017). Взято з <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249826501>
- Порошенко наголошує на потребі розвитку в Україні туризму*. (2019, Лютий, 28). Взято з <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2650218-porosenko-nagolosue-na-potrebi-rozvitku-v-ukraini-turizmu.html>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОДІЄВОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Кобилянська Л.М.

Київський національний лінгвістичний університет

Подієвий туризм є одним із найбільш масових, цікавих та видовищних різновидів туризму у світі. Організація та проведення тематичних івент-заходів класифікується за такими основними напрямками:

- громадські (гастрономічні фестивалі, фестивалі та виставки квітів);
- мистецькі (музичні й театральні фестивалі і конкурси, кінофестивалі, фольклорні обряди, свята і фестивалі);
- спортивні (спортивні змагання, фестивалі, ралі, перегони і регати);
- культурно-історичні (театралізовані шоу, національні фестивалі і свята, карнавали);
- економічні і політичні (аукціони, покази мод, ярмарки і виставки, автомобільні й авіаційні салони, форуми);
- релігійні (релігійні свята, ходи і події) (Смаль, 2010).

Надзвичайно важливим чинником залишається невичерпність подієвих ресурсів. Наразі в Україні спостерігається відродження національних культурних, релігійних традицій, народних традиційних ремесел, через що набувають дедалі більшої популярності такі етнографічні фестивалі, як “Сорочинський ярмарок”, “Берегфест”, “Маланка-Фест”, “Лемківська ватра”, “Забави у княжому місті”, “Стародавній Луцьк”, “Епоха Доблесті”. Набуває поширення і проведення історичних фестивалів, серед яких – “Середньовічний Хотин”, “Срібний Татош”, “Форпост”, “Русь пересопницька”, історичне арт-шоу “Ніч у Луцькому замку” (“30 українських фестивалів”).

Україна здавна славилась своєю гостинністю та національною кухнею, отже, гастрономічні фестивалі залишаються невід’ємною складовою подієвого туризму. “Свято полтавської галушки” та “Свято сала”, “Фестиваль дерунів”, “Коропфест”, “Фестиваль полуниці”, “Борщ’їв”, “Український кавун – солодке диво”, “Фестиваль хліба”, “Галицька дефіляда”, “Свято пива”, “Фестиваль вина”, “Фестиваль національної кухні”, “Вулична їжа” – перед такими промовистими назвами важко встояти вітчизняним та іноземним туристам (“Гастрономічні фестивалі українців”).

Відомою в Україні є традиція організації щорічних популярних винних івент-заходів. Зокрема, у Закарпатській області відбувається низка фестивалів, присвячених виробництву продукції вітчизняних виноробів: “Червоне вино”, “Біле вино”, “Сонячний напій”, “Угочанська лоза”, “Закарпатське Божоле”, які проводяться у Берегівському, Ужгородському, Мукачівському та Виноградівському районах. Регіон також славиться проведенням щорічних гастрономічних фестивалів, серед яких: “Гуцульська бринза”, “Золотий гуляш”, “Сливовий леквар”, “Верховинська яфіна”, “Фестиваль ріплянки”, “Закарпатський фестиваль пряників”, “Парад миколайчиків”, “Берлибашський бануш”, “Фестиваль голубців”, “Фестиваль тушкованого півня”.

У всьому світі практикується кластерна модель ведення туристичного бізнесу. Кластери сприяють економічному розвитку регіонів, підвищенню конкурентоздатності індустрії туризму та суміжних галузей, розробці нових видів туристичних продуктів, організації маркетингових мереж та просуванні туристичної продукції на вітчизняному і світовому ринках. В Україні одним із перших організовано туристичний кластер у Кам’янці-Подільському, нині започатковано Прикарпатсько-Сколівсько-Бескидський, Розтоцький, Надбузький, Верхньо-Наддністровський кластери. Створення туристичних кластерів є перспективним, однак, дана модель ведення туристичного бізнесу все ще перебуває на стадії впровадження.

Цікавим є досвід залучення туристів до Львова, відомого як “місто 100 фестивалів”. Розвиток індустрії туризму у Львові визнано найбільш перспективним та прибутковим. У місті-кластері створено громадське об’єднання “Львівський туристичний альянс”, Громадську Раду. Починаючи з 2016 р., спільними зусиллями громади та підприємців здійснюється розвиток нового бренду – “Львів – креативне місто” та подальше формування позитивного туристичного іміджу Львова, що сприятиме посиленню

конкурентних позицій на українському та міжнародному ринку туристичних послуг.

Креативно представленою туристичною дестинацією постає Луцьк, де створено Центр туристичної інформації, туристичний сайт та мобільний додаток, розроблено сучасний різновид екскурсій у форматі 3D. Щороку в місті відбувається близько 50 івент-заходів, до участі у фестивалях залучаються тисячі туристів.

Значні перспективи розвитку має замковий туризм, оскільки на території України збереглася велика кількість споруд – пам'яток історії та архітектури з високим рівнем атрактивності, що можуть бути задіяні у якості готелів, ресторанів, приміщень для виставкової діяльності.

Очевидно, що для розвитку подієвого туризму в Україні є всі умови, тоді як стратегічним напрямом діяльності залишається створення інноваційних туристських послуг, що максимально задовольнятимуть потреби туристів, забезпечать розвиток локальних територій та регіонів, примножать історичну, архітектурну та культурну спадщину українського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

- Смаль, І. В. (2010). *Туристичні ресурси світу*. Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.
- 30 українських фестивалів, про які не знає 98% українців. Взято з https://stezhkamu.com/articles/80_30_ukrainskykh_festyvaliv_pro_jaki_ne_zna_e_98_ukrainciv_chastyna_1
- Гастрономічні фестивалі українців. Взято з www.liet.lviv.ua/filemanager/files/file.php?file=2374

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Кучерява Г. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Туристична індустрія виступає однією з головних складових сучасної міжнародної торгівлі послугами, що активно та динамічно розвивається. Туризм сприяє диверсифікації економіки країн, стимулює розвиток суміжних галузей, зокрема транспортного комплексу, будівництва та ринку нерухомості, готельно-ресторанної сфери, роздрібною торгівлі, сувенірної промисловості тощо. Туристична діяльність виступає важливим джерелом валютних надходжень та позначається на платіжному балансі країни, а також засобом забезпечення зайнятості населення та скорочення безробіття. Міжнародний туризм є важливим фактором політичної, соціально-економічної, культурної інтеграції країн, відіграє провідну роль у зовнішньоекономічних відносинах, що підтверджує актуальність його дослідження, у тому числі у регіональному вимірі.

Важливою особливістю міжнародного туризму є його нерівномірність поширення, що викликано розбіжностями у соціально-економічному розвитку держав, відмінностями у туристсько-рекреаційному потенціалі країн та умовах його використання. З погляду на важливість туризму в економіці країн, виокремлюються країни, в яких туризм не забезпечує суттєвих надходжень до місцевого бюджету, у зв'язку з чим зацікавленість у збільшенні туристичних потоків відсутня. Виділяються також країни, які дуже залежні від міжнародного туризму та є туристично привабливими. Третю групу утворюють країни, туристичний потік до яких суттєво коливається у зв'язку з нестійкою туристичною репутацією, наприклад, Єгипет, Туреччина, Ізраїль, Туніс, Кіпр та ін. Туристам у країнах цієї групи пропонуються досить якісні послуги та комфортний відпочинок за помірні ціни, проте різні події політичного, економічного, військового характеру відлякують відвідувачів, формуючи негативний туристичний імідж (Даниленко-Кульчицька, 2011).

Відповідно до регіонального поділу світу, запропонованого Всесвітньою туристичною організацією, виділено наступні туристичні макрорегіони: Європейський, Американський, Азіатсько-Тихоокеанський, Африканський та Близькосхідний. Основними критеріями виділення зазначених макрорайонів є географічне положення та туристсько-рекреаційний потенціал територій, особливості політичної ситуації та соціально-економічного розвитку, сучасний стан туристичної інфраструктури, спрямування туристичних потоків та їх динаміка, надходження від туризму тощо.

Провідним туристичним макрорегіоном світу є Європейський регіон, який у 2017 р. відвідали 670,6 млн туристів, що на 8% більше, ніж у 2016 р. (619,5 млн осіб). Беззаперечними лідерами за кількістю туристичних прибуттів у цьому регіоні є Франція (86,9 млн туристів), Іспанія (81,8 млн), Італія (58,3 млн), Велика Британія (37,7 млн), Туреччина (37,6 млн), Німеччина (37,5 млн) тощо.

Серед туристичних районів вказаного макрорегіону найбільш туристично привабливим є Південно-європейський, приріст туристичних потоків до якого 2017 р. становив 12,3%.

Друге місце за кількістю туристичних прибуттів у 2017 р. посів Азіатсько-Тихоокеанський туристичний макрорегіон, який відвідали 24% всіх туристів світу. В цілому цей регіон прийняв 323,1 млн туристів, що на 5,6% більше попереднього року (306 млн осіб). Серед туристів найбільш популярними є країни північно-східної та південно-східної Азії (159,5 та 120,4 млн туристів відповідно). Найбільш динамічними темпами збільшується туристичний потік до південно-східної Азії. Кількість туристів, що відвідали цей туристичний район у 2017 р. зросла на 8,6% проти 2016 р.

У цілому Азіатсько-Тихоокеанський макрорегіон вважається одним з найперспективніших у туристичному відношенні. Туристів приваблюють нові індустріальні країни, такі як Сінгапур, Малайзія, Таїланд, Індонезія, Філіппіни, Південна Корея та ін., унікальність яких проявляється у поєднанні екзотичних природних об'єктів, історико-культурних та релігійних пам'яток з інноваційними підходами у сфері розваг та готельно-ресторанного

обслуговування, які забезпечують високий рівень сервісу. Надзвичайно швидкими темпами розвивається туристична галузь Китаю, якому пророкують лідерство у світовій індустрії туризму до 2020 р. Крім цього, найбільшим постачальником туристів на туристичні ринки світу є Японія.

Американський туристичний регіон у 2017 р. відвідали 208,7 млн туристів, що на 4% більше показників 2016 р. Слід вказати на суттєві внутрішньо регіональні відмінності туристичного потоку. Майже 77,4% туристичних прибуттів до регіону забезпечують країни північної Америки, лівова частка з яких припадає на США. Країна є світовим лідером за кількістю доходів від міжнародного туризму (210,7 млрд дол. США). Країни Карибського басейну акумулюють 9,7% туристичного потоку регіону, 9% припадає на країни південної Америки, 3,9% – на країни Центрально-американського туристичного району.

Африку в 2017 р. відвідали рекордні для даного туристичного макрорегіону 62 млн туристів. У цьому регіоні спостерігається найбільший приріст туристів – на 8,6% більше показників 2016 р. Регіон Близького Сходу у 2017 р. відвідали 58,1 млн туристів, що на 4,6% більше показників 2016 р. (55,6 млн осіб) (UNWTO Tourism Highlights, 2018).

Отже, розвиток міжнародного туризму характеризується суттєвими регіональними відмінностями, а його географія залежить від пріоритетних для туристів чинників туристичної привабливості.

ЛІТЕРАТУРА

Даниленко-Кульчицька, В. А. (2011). Особливості розвитку міжнародного туризму в світі. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*, 20(І), 388-392.

UNWTO Tourism Highlights (2018). Взято з <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/978928441987>

РЕБРЕНДИНГ УКРАЇНСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

Лукашенко А. І.

Київський національний лінгвістичний університет

Перебуваючи на стику Західної та Східної цивілізації, Україна синтезувала в собі якості і ментальні паттерни поведінки і тієї і іншої, але в той же час внесла у їх розуміння своє національне начало. Характерною ознакою східного менталітету є колективізм, який проявляється у домінуючому становищі лідера, в руках якого зосереджується відповідальність за його підданих. Цим обумовлюється і соціальна поведінка громадян таких країн – пріоритет колективних інтересів, які уособлює в собі лідер держави (чи інший державний інститут) над інтересами індивідуальними. Індивідуальне самовираження можливе через колективну форму діяльності, яка пропонується громадянину.

Характерною ж ознакою західного менталітету є пріоритет індивідуального над колективним, що є можливістю для самореалізації, яка дає поштовх до нових колективних організаційних форм. Тому відкритість до нового, плюралізм, лібералізм – очевидні ознаки західного ментального типу. Як перша, так і друга ментальність сформувались під впливом природно-географічного фактору, який сформував, так би мовити, генетичну обумовленість соціальної поведінки, суспільно-правових та політичних реалій. Українцям історично не характерний пріоритет колективного над індивідуальним, що підтверджується низкою фактів, які не потребують доведення. Чого варте простонародне твердження, глибинна мисленнева установка: “Там де два українці – там три гетьмани”. Перебуваючи тривалий час під владою Московської держави, Російської імперії, окупаційного більшовицького режиму, українці щоразу демонстрували спротив, який обумовлений зовсім іншим ментальним типом, в якому індивідуальне самовираження не сумісне з силовими методами диктату більшості, від імені якої виступає одна особа чи група осіб. Українці – не росіяни, що до кінця не усвідомлюється на теренах Західної Європи. Крім того, на теренах Російської Федерації пропагується ідея того, що українці, “укропи” – росіяни, які під впливом чужорідного європейського тіла “бандерівців” втратили розум і їх треба “врятувати”.

В той же час Україна підтверджує російські варіації у трактуванні того, хто такі українці тим, що населення не зважаючи на виражений індивідуалізм, прагне до правління “сильної руки”, а лібералізм знаходить мало схвалення, що підтверджується роками президентства В. Ющенка. Проте прагнення до “сильної руки” є загальною тенденцією у будь-яких суспільствах, де панує криза і безлад. Це аж ніяк не вступає у суперечку із пріоритетом індивідуальної совісті над гуманістичним диктатом більшості. Підтвердженням чому слугує революція гідності.

В умовах гібридної війни формування позитивного іміджу України можливе і за рахунок використання потенціалу туризму. Формування мисленнєвого посилення для Західної Європи: “українці – це європейці”, які зберегли свою європейську ментальну ідентифікацію, не зважаючи на тиск Росії, і витворюють свою національну ідею у революціях, як свого часу і всі європейські народи, близькі нам по системі цінностей.

В зазначеному контексті вважаємо актуальними екскурсійно-пізнавальні тури “дорогами нескорених революціонерів”, які мають показати дух українця і занурити його в обставини, які спонукали українців тоді і зараз, а європейців до ХХ ст. піднімати революції. Тур “Дорогами нескорених революціонерів” – це ментальний міст між українцями і європейцями, це історичний діалог і порозуміння, не кажучи вже про прибутки від туристичних подорожей. Ще один із можливих складових варіантів оновленого туристичного портфоліо – це пригодницький туризм, націлений на висвітлення історичної правди реальних учасників націоналістичного руху ОУН. Дати змогу туристам окунутися у прожиття реальних буднів націоналістів, метою чого має бути демонстрація мотиваційного елементу їх діяльності (Кузьмук, 2017).

Також перед Україною постає завдання створення оновленого духовного образу, що може стати додатковим стимулом для релігійного та паломницького туризму у нашу державу. Незламність та ментальна стійкість у роки війни породили оновлені духовні цінності України (спадкоємиці Русі і Візантії) та перетворили державу у сіль Європи, берегиню східного ментального кордону європейської цивілізації.

Для того, щоб деталізувати оновлене туристичне портфоліо, доцільним було б оголошення конкурсу на створення турів за вищезазначеними (та додатковими) критеріями. За результатами конкурсу створити оновлене “туристичне меню” України. Переможці конкурсу мали б отримати першочергові права на обслуговування туристів. Завдання ж Міністерства закордонних справ мало б полягати у популяризації Українського туристичного бренду.

Отже, в умовах гібридної війни і стагнаційних процесів в українській економіці, в тому числі і туризмі, вважаємо за доцільне формування оновленого туристичного портфоліо, завдання якого полягає у популяризації українського ментального типу, який співзвучний із європейським, шляхом занурення туристів у світоглядні установки українців різних епох (ОУН-УПА, сучасні революції і т.д.) та транслявання оновлених духовних та національних цінностей, як свого унікального шляху, що лише доповнить західноєвропейську мультикультуру і не становить для останньої жодної загрози.

ЛІТЕРАТУРА

- Кузьмук, О. І. (2017). Культурний туризм як інструмент впливу на економіку. Взято з <http://old.niss.gov.ua/Monitor/desember08/23.htm>.
- Любіцева, О. О. (2015). Ринок туристичних послуг. Взято з http://tourlib.net/books_ukr/lubiceva_rtp32.htm

ДИНАМІКА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗНАНЬ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ТУРИЗМУ ТА ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

Яворська О.Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Знання дедалі ширше визнається в якості найбільш важливого і цінного активу інноваційних організацій, а також як ключовий бізнес-фактор(Stewart, Baskerville, Storey, Senn, Raven & Long, 2000). Багато дослідників стверджують, що саме активи знань сприяють розробці успішних стратегій і досягненні організаційних загальних цілей (Syman & Kruger, 2004; Maier & Remus, 2002). Управління знаннями (УЗ) бере свій початок з 1959 р., коли Пітер Друкер увів термін “працівник знань”, а дещо пізніше, в 1986 р., Карл Віг – “Knowledge Management” (Wiig, 1997).

На думку Т. Давенпорта та Л. Прусак, саме УЗ “управляє корпорацією” і формує організаційну структуру в рамках підприємства (Davenport & Prusak, 2000). К. Госвами (Goswami, 2008) вважає, що метою управління знаннями є

захоплення “неявних знань” різних зацікавлених сторін організації, наприклад, клієнтів, акціонерів, співробітників, постачальників і т.д., перетворення його на явне, так щоб інші співробітники могли скористатися цими знаннями. Такий обмін інформацією дозволяє поліпшувати та швидше приймати рішення на користь організації. На думку провідних економістів, саме управління знаннями здатне сьогодні реально сприяти у вирішенні актуальних питань організаційної адаптації та збільшення прибутків за умов перманентно нестійкого бізнес-середовища, а також втілити в собі організаційні процеси, що спрямовані на синергію та комбінацію знань, підвищення інформаційної ємності обробки інформації, творчого та інноваційного потенціалу людських ресурсів (Civi, 2000).

Таким чином, УЗ являє собою динамічний процес, завдяки якому інтелектуальна власність і наукові результати перетворюються в можливості підприємства діяти оперативно та виважено, з метою забезпечення довгострокової життєздатності та комерційного успіху. В організаційному контексті, УЗ підприємств сфери туризму та гостинності може включати в себе: орієнтовані на клієнта знання; управління інтелектуальними активами; інновації та створення знань; використання інформації для організації процесів генерації, ідентифікації, засвоєння і поширення знань (Shariq, 1997). Такі дослідження дозволяють організаціям використовувати знання і навички як для задоволення клієнтів, так і задля використання ринкових можливостей всередині країни і на міжнародному рівні. Динамічний підхід УЗ передбачає, що організації та підприємства сфери туризму та індустрії гостинності збільшать власні можливості щодо підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності.

ЛІТЕРАТУРА

- Civi, E. (2000). Knowledge Management as a competitive asset: a review. *Journal of Marketing Intelligence and Planning*, 18, 166-174.
- Davenport, T. & Prusak, L. (2000). *Working Knowledge: How Organizations Manage What they Know*. Harvard Business School Press.
- Goswami, C. (2008). Knowledge Management in India: A Case Study of An Indian Bank. *The Journal of Nepalese Business Studies*, 3, 37-49.
- Maier, R. & Remus, U. (2002). Defining process-oriented knowledge management strategies. *Knowledge and process management*, 9, 103-118.
- Shariq, S. Z. (1997). Knowledge Management: An Emerging Discipline. *The Journal of Knowledge Management*, 1, 75-82.
- Stewart, K., Baskerville, R., Storey, V., Senn, J., Raven, A. & Long, C. (2000). Confronting the assumptions underlying the management of knowledge: an agenda for understanding and investigating knowledge management. *ACM SIGMIS*, 31, 41-53.
- Syman, R. & Kruger, C. (2004). The interdependency between strategic management and strategic knowledge management. *The Journal of Knowledge Management*, 8, 5-19.
- Wiig, K. (1997). Knowledge Management: An Introduction and Perspective. *The Journal of Knowledge Management*, 1, 6-14.

ПОСТЕПІСТЕМОЛОГІЯ ЯК ТРЕНД ФІЛОСОФСЬКО-ГУМАНІТАРНИХ СТУДІЙ: ВІД ЛІНГВІСТИЧНОГО ПОВОРОТУ ДО АНАЛІТИЧНОЇ ГЕРМЕНЕВТИКИ

Комісар Л.П.

Київський національний лінгвістичний університет

Сучасна методологія гуманітарного пізнання (або гуманітарна епістемологія, попри всю суперечливість такого формулювання) базується передусім на структурних особливостях міждисциплінарної взаємодії у філософських і наукових дослідженнях. Фактично дослідник-гуманітарій ХХІ сторіччя формує власні настанови сприйнятливості до смислових зсувів дослідницького поля, маючи на меті забезпечення адекватних концептуально-методологічних засад наукової компетентності.

У найширшому сенсі, актуальні гуманітарні студії, точніше поступ сучасних “гібридних” проектів на кшталт методології гуманітарних наук / філософської герменевтики / аналітичної метафізики / епістемології JTВ-теорій (justified-true-belief) / аналітичної герменевтики теоретично і методологічно ґрунтуються на:

- базових етапах, принципах та напрямках розвитку універсальної концепції науки в новоевропейській філософії, їх взаємозв’язку з генезою та особливостями диференціації наукових дисциплін;
- відмінностях поняттєвої будови та структурної організації найбільш впливових у галузі гуманітарних досліджень парадигм сучасної філософії науки;
- провідних методологічних стратегіях та техніках аналітичного опису предметного поля гуманітарних студій та концептуально-методологічних наслідках їх трансформації в соціальні науки;
- особливостях формування, оцінки можливих ризиків та евристичного потенціалу міждисциплінарних дослідницьких проектів.

Якщо звернути увагу на потужну модерну традицію філософії науки від математичного природознавства/ гносеології до епістемології гуманітарного пізнання/ соціальних наук, передусім, слід виокремити так званий “аксіологічний поворот” ХІХ сторіччя. Тож окреслена традиція має тенденцію до певного трансформаційного поступу і вміщує такі етапи:

1) раціональна наука (science) та ідеал універсальної науковості як осьова тема модерної філософії;

2) філологічно-історична модель “наук про дух”: європейська традиція ренесансної “studia humanitatis”;

3) неокантіанське розрізнення “наук про природу” і “наук про дух”: проблема методу та об’єкту в світлі “аксіологічного повороту”;

4) соціальні науки та соціологія науки: наука як ціле-раціональна та ціннісно-раціональна дія. Конфлікт П. Рікера та Г.-Г. Гадамера з приводу розрізнення методологій “пояснення / розуміння”;

5) поступістемологічна доба і проект науки як міждисциплінарних досліджень.

Стосовно подальшої трансформації гуманітарної епістемології, звернімо увагу на “онтологічний”, “лінгвістичний” і “культурологічний” повороти, що сприяли розвитку філософської герменевтики, семіотики/ семіології і наратології як новітніх у ХХ сторіччі стратегій гуманітарних і філософських студій. У найширшому сенсі, зазначені поворотні моменти можна окреслити крізь призму таких проблем: 1) герменевтика як “філософія розуміння”: від філософії життя до герменевтичної онтології (М. Гайдегер, Г.-Г. Гадамер); 2) феноменологічний поворот герменевтики: від мови та тексту до часу та наративу (П. Рікер, В. Кебуладзе). 3) епістемологічний статус сучасної наратології: криза модерних метанарацій як криза європейської раціональності (Ж.-Ф. Ліотар, М. Фуко).

Серед сучасних дослідницьких проектів у заданій галузі показовими є праці А. Богачова (*Досвід і сенс*, 2012), В. Кебуладзе (*Феноменологія досвіду*, 2012), А. Лактіонової (*Філософія дії*, 2016), М. Соболевої (*Философская герменевтика*, 2014), А. Гольдмана (*Epistemology: a Contemporary Introduction*, 2014).

Врешті-решт, ХХ сторіччя продемонструвало нечувану до того тенденцію урізноманітнення різних поворотних трендів, серед яких особливо показовим є напрям аналітичної філософії в контексті повороту від логічного аналізу мови науки до лінгвістичної філософії, філософії мови та філософії свідомості. Як видно, провідними маркерами цих міждисциплінарних студій є: 1) “лінгвістичний поворот” і філософія як “критика мови” та “логіка науки” (Л. Вітгенштайн та філософія логічного аналізу); 2) поворот логічного позитивізму до критичного раціоналізму, історико-методологічної моделі науки і методологічного анархізму (К. Попер, П. Феєрабенд); 3) прагматичний поворот аналітичної філософії: між лінгвістичною філософією, лінгвістикою, філософією мови та філософією свідомості (Г. Райл, Дж. Остін, Дж. В. Серл); 4) філософія свідомості (mind) та когнітивні науки; 5) поступістемологічна доба: аналітична метафізика, аналітична епістемологія JTB-теорій (justified-true-belief) та аналітична герменевтика.

Отже, підсумуємо. На часі особливо актуальними є сучасні знання про логіко-методологічні й епістемологічні зсуви у новітніх наукових парадигмах та засоби їх репрезентації, концептуалізації, аналізу, референції й інтерпретації у провідних напрямках західних філософських студій. Поглиблення знань про стратегії та форми взаємодії між гуманітарними течіями, приміром, філософією і філологією (зокрема, між епістемологією і лінгвістикою) у їх плюральних та периферійних розгалуженнях сприяє набуттю сучасним науковцем ефективних умінь вибору, комбінування і практичного застосування методологічних

проектів наукових досліджень та інноваційної освітньої практики у вищій школі.

ЛІТЕРАТУРА

- Богачов, А. (2012). *Досвід і сенс* Київ: ДУХ І ЛІТЕРА.
- Кебуладзе, В. (2012). *Феноменологія досвіду* Київ: ДУХ І ЛІТЕРА.
- Лактіонова, А. В. (2016). *Філософія дії*: монографія Київ: Київський університет.
- Соболева, М. Е. (2014). *Философская герменевтика. Понятия и позиции* Москва: Академический проект; Гаудеамус.
- Goldman A. (2014). *Epistemology: A Contemporary Introduction* Oxford: Oxford University Press.

NBIC-ТЕХНОЛОГІЇ ТА ПОСТЛЮДИНА

Саволайнен І.П.

Київський національний лінгвістичний університет

Характерною особливістю життєдіяльності сучасного суспільства є значне розширення масштабів явищ та процесі які в попередні часи були локалізовані в просторі та часі. В ХХІ ст. стрімко розвиваються фундаментальні науки, а разом з ними і наукоємні технології, суттєво збільшуючи межі пізнання як макро, мікро, так і мега світів, експериментуючи з живою і неживою матерією, трансгендерними формами життя. Впровадження результатів наукоємних технології в соціокультурний простір зумовлює трансформацію соціально-економічних, політичних, правових сфер життя суспільства.

Соціальний статус науки поступово змінювався під впливом розвитку самого суспільства. Спочатку наука як мудрість і знання, потім сила та влада, і в кінці кінців товар та стратегічний ресурс цивілізації. В умовах глобальної ринкової економіки знання та технології перетворюються в товар, джерело потенціальних благ та утилітарної користі, постають викликом самій людині, її фізичному існуванню.

Традиційно, головною метою та призначенням науки було здобуття істинного знання з подальшим застосуванням в предметно-практичній діяльності людини. Розвиток і поєднання різних технологій спричинили виникнення нового знання, нових технологій, більш спеціалізованих галузей науки, де найбільш значимі відкриття з'являються саме на стику різних технологій.

Для традиційних галузей промислового виробництва знання відігравали другорядну роль, то в інформаційних технологіях кодифіковане знання перетворюється на стратегічний ресурс. Основною характеристикою індустріальної економіки є домінування виробництва матеріальних благ, в інформаційній економіці, увага зосереджена на розвитку нових технологічних досягнень, а ріст економіки залежить в першу чергу, від розвитку та

впровадження новітніх інформаційних технологій. Широке застосування останніх прискорює темпи змін, що з необхідністю призводять до перебудови соціальних структур, системи освіти, як вітчизняним суспільством так і світовим співтовариством. Осьовим принципом постіндустріального суспільства є величезне значення теоретичного знання і його роль в якості спрямовуючої сили соціальних змін. Будь-яке суспільство функціонувало на основі знань, але тільки в другій половині ХХ ст. відбулося злиття науки та інженерії, що змінило саму суть технології. (Белл, 1986, с. 330).

Прискорений розвиток науки та наукоємних технологій зумовив першу хвилю революційних змін в інформаційній та комунікаційній сфері, яка дала інструментарій для розвитку біотехнології та нанотехнології, а в подальшому і когнітивної сфери. Аналіз таких явищ дає нам підстави говорити про формування нового етапу НТП, а саме NBIC-конвергенція (NBIC-технології). Вперше цей термін був введений в науковий обіг в доповіді М. Роко та У.Бейнбриджем 2002 році у Всесвітньому центрі оцінки технології (WTEC) (Roco & Bainbridge, 2002).

Становлення технологічної конвергенції пов'язано з розвитком інформаційно-комунікативних технологій. Першопочатково, розвиток комп'ютерних технологій був направлений на збір, обробку та аналіз інформації, до якої пізніше приєднуються комунікаційні та медійні технології. В результаті “відбувся процес технологічної конвергенції: з комп'ютером поступово поєдналися комунікаційні та медійні технології” (Казанецов, 2014, с. 25).

Незаперечне позитивне значення використання NBIC-технології в науковому та технологічному процесі зумовлюють культурні та соціальні потрясіння, оскільки занурюються в фундаментальні поняття буття людини, її онтологічний статус, свідомість, саме існування людини, сприяють розмиванню межі між живим та неживим.

Наука, як двоголовий Янус, одночасно може виконувати як гуманні так і антигуманні соціальні функції. Найбільш очевидні наслідки розвитку біотехнології - утворення нових вірусів, гмо продукції, що призводять до токсичних реакцій, все це очевидні речі, тому не настільки загрозливі, як використання NBIC-технології в нейрофармакології, для створення препаратів, по генетичному профілю, для лікування або вдосконалення когнітивних якостей людини (Фукуяма, 2004, с. 21).

Біотехнологічна революція є набагато ширшим явищем ніж генна інженерія. Розшифровка ДНК та маніпуляція з її структурою призводять до нових відкриттів і в суміжних галузях: молекулярній біології, когнітивній біології, популяційній генетиці, нейрофамакології. Так Хабермас наголошував: “Разом з втручанням в геном людини, панування над природою обертається на акт підкорення людиною самої себе, здатним змінити наше саморозуміння, з позиції етики виду і торкнуться умов необхідних для автономного життя і універсального розуміння моралі” (Хабермас, 2002, с. 60).

Експерименти в генній інженерії по створенню нових організмів, клітини, розвивають уявлення про народження та смерть. “Не потрібно забувати про те, що невід’ємними якостями людини, без яких вона неможлива, є прагнення до свободи, творчості, любові не можуть бути технологізовані в принципі. Якщо ми спробуємо технологічно на них вплинути, управляти нами, ми знищимо саму людину” (Лекторский, 2011, с. 46).

Отже, традиційна дихотомія живе-неживе, розумне-нерозумне, людина-штучний інтелект розвиваються під впливом NBIC-технологій, що призводить до необхідності формування нових філософських підходів в світоглядному осмисленні еволюції людини, усвідомленої еволюції.

ЛІТЕРАТУРА

- Бел, Д. (1986). Социальные рамки информационного общества. Москва: Прогресс.
- Казанецов, А. К. (2014). NBIC-технологии. Инновационная цивилизация XXI века. Москва: Инфра.
- Лекторский, В.А. (2011). Рациональность, социальные технологии судьба человека. Эпистемология и философские науки, №3(29), 35-48.
- Фукуяма, Ф. (2004). Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической революции. Москва: ООО Издательство АСТ.
- Хабермас, Ю. (2002)/ Будущее человеческой природы. Москва: Весь Мир.
- Kurzweil, Ray. The Singularity is Near: When Humans Transcend Biology. US, Viking Adult, 2005. Pages 652. ISBN 0-670-03384-7.
- Roco, M. C., & Bainbridge, W. S. (2002) Converging Technologies for Improving Human Performance: Nanotechnology, Biotechnology, Information Technology and the Cognitive Science. Arlington, VA: National Science Foundation.

ЗМІСТ

МОВОЗНАВСТВО

Алексеева Т. С.	Диалогическая речь на занятиях по русскому языку со студентами-иностранцами	3
Аліменко О. С.	Тема “переодягання” у сучасному корейському мас-медіаконтексті: сучасний тренд чи відлуння автохтонної літературної традиції?	4
Бабенко В.А.	Релігійний образ-символ як стильовий чинник поетичного мовлення Федеріко Гарсія Лорки	5
Бакуменко О.О.	Способи вираження граничності у дієсловах німецької мови	7
Бажура Т. А.	Дискурсивні маркери <i>you know / you see</i> як контактозавершувальні метакомунікативні сигнали	9
Барабанщикова О.Ю.	Неологизация лексики (на примере СМИ)	11
Беля В. В.	Основні труднощі в процесі оволодіння артикуляційною базою китайської мови	13
Бешлей О.В.	Модусне моделювання структури концепту <i>молодість</i>	15
Беседіна В.В.	Фонові знання перекладача як важливий фактор успішного перекладу	17
Білоус А.А., Деркач І. В.	Формування комп’ютерної і комунікативної культур майбутнього інженера-програміста у процесі комп’ютерного навчання англійського діалогічного мовлення	19
Бойцан Л.Ф.	Роль апозитивних конструкцій у репрезентації концепту <i>кохання</i> у поезії Джона Мільтона: когнітивний аспект	21
Ботвинова К. В.	Подкасты как инструмент изучения РКИ	23
Бохун Н.В.	Лексико-семантичні засоби кінетичної характеристики персонажа (на матеріалі іспанського роману ХХ століття)	25
Бочарова С.А.	Риторичне питання як засіб аргументативного впливу в сучасній китайській мові	27
Бумар К.С.	Лінгвофілософський аспект дослідження соціально-маркованої лексики	29
Бурка Н.А.	Історичні зміни синтагматики приголосних фонем в англійській мові	31
Буць Ж.В.	Інтерпретація поняття маніпулятивний вплив у гуманітарних науках	33
Валігура О.Р.	Вимовний акцент: причини та умови виникнення в іншомовному мовленні	35

Варчук Л.В.	Етнокультурна орнаменталістика роману Льюїс Ердріч “Love medicine”: лінгвoseміотичний аспект	37
Василенко Д.В.	Неологізми-композиції з компонентом <i>generation</i> в англійській мові	39
Векла І.О.	До проблеми інверсії в сучасній китайській мові	41
Вишинський Д. О.	Корейська мова: історія та сучасність	43
Власенко С. М., Прищепа О. К.	Адаптирование сказок А. С. Пушкина для студентов-инофонов на начальном этапе изучения русского языка	46
Волинець Н.В.	Поняття мовного табу та особливості його трактування	47
Вольфовська О. О.	Теоретичні засади вивчення національної специфіки мовленнєвої поведінки представників різних етносів	49
Галенко Т.Ю.	Інтернет-дискурс в умовах сучасного інформаційного суспільства	51
Гамалія В.В.	Вплив фоностилістичного фактору на варіювання голосних в озвученій рекламі	53
Гебре Д. А.	Лінгвокультурний типаж як складова міжкультурної комунікації	55
Геворгян К.Л.	Функціональні особливості прислівника ступеня “很” у граматичній будові речення в сучасній китайській мові	57
Глущенко М. П.	Особливості перекладу французьких технічних текстів французькою мовою	59
Гмиря Л.В.	Структурно-семантичні типи речень з двовалентними дієслівними предикатами	61
Голець О. Я., Ставинська І. В.	Буддизм в Японії (на прикладі буддійського впливу на формування японського алфавіту)	63
Голінко А.М.	Проблематика викладання англійської мови як другої іноземної для студентів-сходознавців	65
Голос Г.	Шкільне виховання в Японії: досвід для України	67
Гольцова М.Г.	Порушення кооперативних максим у конвенційних імплікатурах	69
Гранський О. І.	Сучасні технології у викладанні англійської мови студентам-іноземцям	71
Грежук Ю. В.	Вираження невпевненості крізь призму гендерного фактора в англomовному діалогічному дискурсі	73
Гутник В.М.	Роль “фільтру рідної мови” у формуванні фонетичної компетентності у вступному корективному курсі	75
Дейнеко І.В.	Огляд актуальних проблем ринку перекладацьких послуг в Україні	77

Декало О.О.	Специфіка асиметричності відносин комунікантів сучасного німецькомовного ділового дискурсу	79
Доброштан Т. В.	Развитие и становление лингвострановедческой лексикографии	81
Довбня К.В.	Цілі навчання та виховання учня в традиційній системі освіти давньої Індії	83
Долішня Н. Ю.	Інтенція мовця у світлі теорії релевантності	85
Дружнова А.Ю.	Особливості функціонування дієслова-прийменника 在 в сучасній китайській мові	87
Дячук О. В.	Комунікативна модель соціальної реклами	89
Єремєєва І.А.	Стратегії ухилення від відповіді на квеситив у діалогічному дискурсі	90
Ермоленко Н.В.	О преподавании грамматики русского языка как иностранного на начальном этапе обучения	92
Єсипович К.П.	Французький фольклорний дискурс в контексті простору та часу	94
Жуковська А.В.	Такесичні засоби конфліктного менеджменту (на матеріалі англomовного художнього дискурсу)	96
Журавель Т.В.	Комунікативно-прагматичний підхід до аналізу кінотексту	98
Задорожна А.І.	Результативний комплемент 好 в сучасній китайській мові: структурно-семантичний аспект	100
Замкова Л. В.	Інклюзивна освіта в Іспанії	102
Зєня Л. Я., Роман С. В., Коломінова О. О.	Вимоги до сучасних шкільних підручників в контексті нових навчальних програм з іноземних мов	104
Кагановська О.М.	Синтаксичний ракурс розгортання текстових концептів французької художньої прози	106
Казимирова Ю.А.	Трансформації у синхронному перекладі	108
Кан Д. С.	Роль Китая в процессе денуклеаризации и мирного преобразования корейского полуострова	110
Каратєєва Г.М.	Структура аналізу текстового концепту-константи подорож (на матеріалі прози Ж.-М. Г. Ле Клезію)	112
Карпенко Ю.В.	Функціонально-стилістичні засоби негативного маркування іміджу артиста в україномовному газетному дискурсі	114
Каціон І.О.	Філософсько-культурні основи дослідження концептів <i>життя</i> і <i>смерть</i> у турецькій мовній картині світу	116
Качур І.В.	Метонімічна мотивація голофрастичних конструкцій у текстах британської кінорецензії	118
Кирилова В. А.	До проблеми співвідношення перекладу й інтерпретації художнього твору	119

Кириченко Т.С.	Етапи дослідження дискурсивної реалізації явища перебивання в сучасному англomовному діалогічному дискурсі	121
Кіржнер С.Е.	Методичний потенціал ресурсів <i>ted talks</i> для формування вмінь іншомовного говоріння	123
Клепак А.В.	Характеристика ономотопеїчної лексики в японській мові	125
Коваль І.І.	Засоби репрезентації гумору в німецькій мові	127
Ковальчук Ю.Ю.	Проблематика перехідності неперехідності дієслів у сучасній китайській мові	129
Козир А. В.	Аналітичний огляд освітнього сайту <i>deutsch.info</i> для навчання німецької мови	131
Козирєва З. Г.	Власні імена в публіцистиці Є. Сверстюка	133
Козуб Л.С.	Структурно-композиційні, лінгвостилістичні та прагматичні особливості текстів-анотацій англійської художньої літератури	135
Коломієць В.О.	Нові явища в граматиці сучасної англійської мови (корпусне дослідження)	137
Кононенко В. Г.	Лексико-граматичні трансформації: антонімічний переклад в процесі перекладу (на матеріалі арабської мови)	139
Кордун Т.Г.	Имена прилагательные с основой на мягкий согласный <i>н'</i> на начальном этапе обучения рки	140
Кравець О.І.	Щодо проблем визначення молодіжного соціолекту у світовій та японській лінгвістиці	142
Кравченко О.Г.	Мовна картина світу та комбінаторика лексичних одиниць	144
Крикніцька І.О.	Символи в англійських фразеологізмах з кулінарним компонентом	145
Ксьондзик Н.М.	Алтайська епоха у розвитку тюркських мов	147
Кузьменко Т.М.	Темпоральні параметри наголошених голосних фонем у спонтанному німецькому мовленні	149
Кулешір М. М.	Апокаліптичний роман Брайана Олдіса "Босоногий в голові: європейська фантазія"	151
Кульбіда Д.П.	Іспано-англійське перемикання кодів у США	154
Куранда В. В.	Переклад лексико-словотвірних гніз з вершиною тварина в концепті особа, що виконує дію	156
Курбаль-Грановська О.О.	Принципи укладання фахових словників з гомеопатичної термінології	158
Кушніров М.О.	Викривлення інформації: лінгвістичний аспект	160
Кючюкплікчі О.О.	Етапи формального моделювання креолізованого віршованого тексту	162
Ликіна В.В.	Вербалізація концепту демократія у промові прем'єр-міністра великої Британії на з'їзді	165

	консервативної партії: когнітивно-риторичний ракурс	
Ликова К.І.	Лексичні прояви гендерних характеристик персонажної мовної особистості	167
Лиса Г. І.	Форми двоїни в Єфремівській кормчій XII ст.	169
Лисенко Н.Є.	Цитування як один із засобів створення множинності світів у художньому тексті	171
Лихошерстова М.Ю.	Особливості арабо-української лексичної інтерференції	173
Ліннік Л. А.	Змішане навчання в мовному ВНЗ	175
Ляшко О.В.	Проблема функцій інтертекстуальності в сучасній лінгвістичній літературі	177
Любимова Ю.С.	Роль модальних часток у процесі комунікативного взаєморозуміння (на прикладі модальної частки 吗 MA)	179
Макатер С. В.	Важливість розвитку фахових компетентностей у підготовці студентів мовних ВНЗ для успішного здійснення професійної діяльності у сфері рекреації і туризму	181
Максименко Ю.В.	Вираження емоції “інтерес” у термінах теорії прагматичного транспонування речення	183
Мандзюк Б.Р.	Роль стереотипів у процесі формування лінгвосоціокультурної компетентності	185
Мартинюк О.С.	Використання відео в навчанні майбутніх перекладачів монологічного мовлення	187
Мащенко А.-М. А.	Засоби напруженості в рекламному тексті	189
Мелешкевич Л.М.	Просторово-часовий континуум як форма цілісності енциклопедичного тексту	191
Мелещенко В.О.	Лексико-семантичні засоби вираження сімейної самоідентифікації у романах Доріс Лессінг	193
Мельникова О.В.	Локативи 前 і 后 як засоби реалізації категорії часу в сучасній китайській мові	195
Мерзлюк Д. О.	Модифікатор напрямку як засіб реалізації семантики граничності в сучасній китайській мові	197
Мироненко Я.В.	Семантичні особливості використання мовних засобів у китайськомовних текстах дипломатичного дискурсу (на матеріалі промов Сі Цзіньпіна)	199
Мінчак Г. Б.	Функційно-стилістичний потенціал займенників у збірці М. Дочинця “Світло семи днів”	201
Могила О. А.	Національно-культурний компонент у лексиці українських говорів	203
Могила Ю.А.	Фольклорні жанри в новелістиці С. Васильченка	205
Мірошниченко К.С.	Білінгвальна освіта в Японії як засіб міжкультурної комунікації	207

Молокова О.Ф.	Наративна структура псевдоавтобіографії П. Модіано	209
Мудринич С. Ю.	Ідея новизни та засоби її передачі в інавгураційних промовах американських президентів	211
Мусієнко Ю.А.	Функціонування фреймових структур у просодичному оформленні параболічних текстів	213
Наумова Ю.С.	Активізація самостійної роботи студентів	215
Наумович Т. В.	Суб'єктивний відрізок часу “ніколи” у фразеологічних одиницях німецької мови	217
Ніколаєнко С.В.	Проталама як жанрова інновація Едмунда Спенсера	219
Насікан З.С.	Фоносемантична природа спеціального підйому на матеріалі сучасних англомовних кіно- та мультиплікаційних фільмів	221
Образцова Т.В.	Функції сполучників у сучасній арабській мові	223
Огородник Н.Є.	Особливості формування змісту навчання англійської мови майбутніх моряків	225
Осядла Т.В.	Сучасна іранська художня проза в контексті вчення про стилістику перської літератури	227
Охріменко В. О.	Суфіксальний спосіб утворення ономотопів у сучасній корейській мові	229
Охріменко М.А.	Міжмовні подібності і відмінності семантичних моделей емотивних фразеологічних одиниць (на матеріалі сучасних перської і української мов)	231
Охріменко Т.В.	Семантична структура феноменів грошової та економічної діяльності	233
Палатовская Е.В.	Бессоюзные сложные предложения с позиции новейшего синтаксиса	235
Панченко Р. Б.	Вплив білінгвізму у формуванні професійної компетентності майбутніх перекладачів	237
Парк С.	Моделі фонемної будови слів у готській мові	238
Паршикова О.О	Підготовка майбутніх учителів до комунікативно- ігрового навчання іноземної мови у новій українській початковій школі	240
Паустовська М. В.	Зміст навчання творчого усного мовлення засобами театральної педагогіки	242
Пашинська Л. М.	Порушення літературних норм у мові прямого телебачення	244
Пашкова Н. І.	Походження та семантика української лексеми <i>курінь</i>	247
Пащенко О.М.	Діахронічні моделі формування віддієслівних східнослов'янських фігонімів із значенням “почуття”	248

Петриченко І.А.	Дескриптивний аналіз феномену японської газетної реклами	249
Петрова Ю.І., Джавад А.Г.	Типологічні особливості арабського прибережного діалекту Сирії	250
Петрочук Н. О.	Модель сприйняття іншомовного мовлення	252
Пирогов В.Л.	Інтерпретація енергетичної теорії мовлення з точки зору дихтомії “ієрогліфічне-буквено-фонетичне письмо”	255
Пілик В.В.	Англомовні запозичення у сучасному турецькому газетному тексті	256
Плахотнюк Є.І.	Активний словник: критерії “активності” та загальні принципи укладання	258
Подсєвак К.С.	Лексичні засоби прямої атрибутивної номінації у науково-фантастичних текстах Р. Бредбері	261
Пожар А.Б.	Українська школа невербалістики: підходи та перспективи	263
Поздняков К.О.	Сучасні напрями дискурсивного аналізу	264
Польова О.С.	Метафорична репрезентація образів міфічних птахів у промовах турецьких політиків	266
Пономаренко А.Г.	Міфологема ОРЛА у гіндімовній картині світу	268
Поплавець О. Є.	Формування та розвиток педагогічної термінології в сучасній українській мові	270
Попович Ю.О.	Відтворення фонетичних відхилень у перекладі англомовних художніх творів	272
Потапова Г. Н.	Древнерусская лексика в историческом дискурсе современного “неисторического” романа	274
Прокопчук М.М.	Система вправ для навчання техніки письма учнів молодшої школи у посібнику “Write with Buddy”	275
Пророченко Н.О.	Соціально-економічний розвиток Ірану в контексті санкційної політики на сучасному етапі	277
Раренко Н.В.	Сценічність і драматичність як вияви театралізації англомовної постмодерністської художньої прози	279
Редковська Т. О.	Префіксальна деривація у когнітивному аспекті	281
Реутов Є. А.	САНТ ЕКНАТХ – “ГАРУР ЕК БГАРУР” або кілька рядків поезії гінді в контексті махараштрійського бгакті	283
Решетник О.А.	Проблема визначення внутрішньоособистісного конфлікту та його конструктивних функцій	285
Рибалкін С.В.	Проблематика творчості Хасана Тауфіка	287
Рибакова К.А.	Неологічна лексика доби кримської війни 1853-1856 рр. як засіб вербального створення образу вікторіанської Англії	289
Рибачківська Л. Є.	Дослідження словотвірного гнізда з позицій основоцентричного підходу	291

Рогоза О.Б.	Структура листів у французькому епістолярному романі	293
Родзінська О.Ю.	Англомовні запозичення в японському рекламному дискурсі	295
Романенко В.Г.	Концепт <i>непохитність</i> у сучасній американській мультикультуральній прозі	297
Романенко О. П.	Наукові передумови для розробки теорії сполучуваності	299
Рубан В.О.	Англомовні запозичення-транспозити у сучасній французькій мові	301
Сабо О.А.	Деякі особливості використання “традиційних” і “сучасних” граматик англійської мови у вивченні курсу практичної граматики	303
Савчук Р.І.	Наративна стратегія “калейдоскоп” та її гештальт-структура у французькому художньому текстотворенні	305
Самаркіна А.О.	Функціонально-семантичні особливості прислівника 就 в сучасній китайській мові	307
Свердлова Т.Г.	Підвищення мотивації студентів до вивчення граматичних явищ японської мови на старшому етапі	309
Семеряко О. В.	Колороніми у складі корейських ідіоматичних виразів: семантичний аспект	310
Середа О.М.	Розвиток жанрової компетенції майбутніх перекладачів (на прикладі перекладу юридичних текстів)	312
Сидоренко Т.В.	Глобальні символи в художньому дискурсі (на матеріалі романів Дж. Харріс)	313
Сидоркіна А.О.	Специфіка сучасного японського медіа простору: офіційні та незалежні канали інформації	315
Синегуб С.В., Артьомцев А.В.	Роль прийому редагування в процесі відтворення німецькомовних різногалузевих текстів українською мовою	317
Синявская О. Е.	Демократизация языка в научном дискурсе: индивидуализация авторского “Я”	319
Сіленко Н.В.	Категорії оцінки у турецькому газетно-публіцистичному тексті	320
Сінілкіна О.В.	Еволюція художньої образності у японській поезії епохи Хейан	322
Сірош В. В.	Лексико-граматичні та структурні особливості корейського ділового листування	324
Слаба О. В.	Англо-американські запозичення в лексичній системі німецької мови як результат міжкультурної комунікації	325

Сніцар В.П.	Термінотворча динаміка англійської фахової мови косметології	327
Соловійова О.А.	Структура бінарних концептів та засоби їх аксіологічної параметризації	329
Соломко З. К.	Рефлексія та мовна усвідомленість як складові навчально-стратегічної компетентності	331
Сорочан В.О.	Функціонально-семантичні особливості імперативного дієслова 使 в сучасній китайській мові	333
Сотников А. В.	Сучасні тенденції маніпулятивного політичного дискурсу в Україні	335
Сташко Г.І.	Гіпербола в англійськомовних рекламних текстах	337
Степаненко К.В.	Знаки-репрезентанти локуса як посередники між чарівними світами	339
Степанюк О. В.	Терміни як засоби створення образу автора (на матеріалі творів Л. Костенко)	341
Стратілат Ю.В.	Семантичні особливості японських фразеологізмів із зоонімічними компонентами	343
Стрельник О. О.	Формування проектної компетентності в умовах полікультурного освітнього середовища	345
Стрижак Є.М.	Лексичні трансформації у процесі перекладу турецького тексту	346
Субота С.В.	Фонетичні особливості кримсько-готської мови	350
Судорженко Г.П.	Характеристика мовленнєвої поведінки комуніканта в конфліктному дискурсі (на матеріалі твору Хасінто Рея “Скажи Марії, що її люблю”)	352
Сунг О.М.	Відтворення іноземного акценту в персонажному мовленні (на матеріалі українського перекладу драми Т. Джонсона “Істерія”)	354
Терехова Д. І.	Динамічні риси мовної свідомості українців	355
Терехова С. І.	Поліпарадигмальне вивчення репрезентацій особової референції в українській, російській та англійській мовах: загальні тенденції	358
Терещенко Н. Г.	Методи обучения русскому языку как иностранному	359
Тищенко И. Ю.	Мир природы в лирике Ф.И.Тютчева	362
Тімкова Т.М.	Розвиток перекладацької діяльності у Туреччині в період республіки	364
Ткаченко Н.Д.	Функціонування лінгвокультурних номінацій простору в дискурсі (на матеріалі британських та американських репрезентацій)	367
Тучкова О.О.	Ампліфікація автобіографічного наративу	369
У Г. С.	Види колокаційних конструкцій (на матеріалі сучасних юридичних текстів корейської мови)	371

Удяк К.П.	Граматичні засоби етнокультурного відтворення стратегій позитивної ввічливості в україно- та англomовній діловій кореспонденції	372
Урядова В. Д.	Специфіка корейської фразеології. Фразеологічні одиниці коса соно (고사성어) та саджа соно (사자성어), що притаманні тільки корейській мові	374
Фабрична Я.Г., Шевелько К.О.	Ефективність використання засобів ІКТ у позааудиторній роботі з майбутніми перекладачами	376
Фахурдінова М.А.	Функціональні особливості перифрастичних конструкцій з дієсловом “робити” у західногерманських мовах	378
Філоненко Н.Г.	Синтаксичні трансформації текстоїдних речень при перекладі сучасного французького художнього тексту	379
Ходаковська Н. Г.	Верлібр у німецьких віршованих текстах	381
Хоменко А.В.	Вплив ненормативної лексики в онлайн спілкуванні на свідомість підлітка	383
Хоменко Н.В.	Проблеми перекладу японської художньої літератури українською мовою (на матеріалі оповідання Какута Міцуйо “Гурток для новеньких”)	386
Хоменко О.В.	Тенденції іншомовної підготовки в контексті глобалізації	387
Цимбал С.В.	Особливості репрезентації концепту час (时间) у японських фо йодзідзюкуго (四字熟語)	389
Чала С.О.	Поняттійна сутність категорії емотивності у мові науки	391
Черхава О.О.	Метафоризація концепту каяття у релігійно-популярному дискурсі (на матеріалі англійської та німецької мови)	393
Чибіс Л.В.	Реалізація принципу міждисциплінарності у вихованні екологічної свідомості британців	395
Чобітько В.І.	До вивчення фразеологізмів на заняттях з німецької мови	397
Чубай В.І.	Складові дискурсу, які відтворюють лексико-синтаксичні відношення фрази	399
Чуботіна І.М.	Особливості формування глосарію для теми “чоловічий костюм 1960-1970-х рр. в Україні”	401
Швець В. В.	Омонімія в корейській мові	403
Шевченко А.С.	Метонімічні перенесення в межах образного компонента концепту СПРАВЕДЛИВІСТЬ / JUSTICIA	404
Шихизаде И.А.	Особенности перевода терминологии	406

	автомобильного спорта на азербайджанский язык (на примере “Формулы-1”)	
Шкута О.Г.	Міжмовна асиметрія у художньому перекладі	408
Школьна О.О.	Шляхи формування професійної лексики в мові іврит у сфері ІТ-технологій	410
Штепура А.П.	Використання засобів дистанційного навчання у підготовці майбутніх вчителів англійської мови	412
Шульга А.А.	Категоризація як процес систематизації явищ навколишнього світу у свідомості людини	414
Щербань Н.І.	Концептуальне поле “АЙМАЙ” у японській лінгвокультурі	416
Щигло Л.В.	Словотвірна синонімія у контексті лінгвістичної синергетики	418
Юровських К.А.	Явище стратегічного непорозуміння у дискурсі	420
Юшак В.М.	Функціональний потенціал сучасних англійських назв мобільних застосунків	422
Янішевська З.В.	Впровадження стандартів болонського процесу в Україні	425
Янчук О. В.	Діалог як умова активізації пізнавальної діяльності студентів юридичних спеціальностей в процесі вивчення іноземних мов	427
Alimova A. Yu.	Rendering nominations of nonverbal communication in translation: a linguistic and cultural aspect	429
Bezsmertna I. Ju.	Zu einigen aspekten der kognitiven und sprachlichen gestaltung	431
Bobchynets L. I.	Cádiz en la poesía Española: aspecto estilístico	433
Chernenko O. V.	Conflict-management strategies in fictional discourse	435
Chkhetiani T. D.	Dialogic discourse: a metacommunicative approach	437
Ivanenko S. M.	Rose ausländler – deutschsprachige schriftstellerin mit migrationshintergrund?	439
Koliesnik I. O.	The motif of pain in british and american modernist prose: textual triggers	441
Kolodyazhna K. V.	Non-verbal contextualization markers of teasing	443
Kravchenko N. K., Udenko O. I.	Conceptual ambivalence as a category of nontrivial text	445
Krepel V. I.	Ausdrucksmittel der kategorie der negation im deutschen	447
Komirna E. V.	Le joual en tant que variante du français québécois dans la pièce de M. Tremblay les belles-soeurs	448
Kulyk N. D.	Parömien des deutschen für die bezeichnung des alters: kulturelle aspekte	450
Maksimov S. E.	Rendering English articles and tense forms in interpretation	452

Malynovska I. A.	Wandel der generationen: werteorientierung und arbeitgeberwahl	454
Olefir H.	Les compétences de base d'un interprète de conférence	456
Opanasenko T. W.	Einsatz der grammatischen strukturen im fremdsprachenunterricht	458
Padalko Y. V.	Appreciation and job satisfaction at workplace	460
Parfenova L. V.	Engaging low-level business English students	462
Petrowa O.W.	Costrutto partecipiale assoluto. Alcune particolarità di traduzione	463
Pinich I. P.	Logical and psychological aspects of ideology enactment: a descriptive approach	465
Rudkivskyi O.P.	Die verteilung der stimmhaften und stimmlosen geräusche in den germanischen und den slawischen sprachen	468
Sereda N. A.	Pragmatische funktion der ironie in den romanen von Th. Thiemeyer	469
Shershnova A.V.	Seriousness of humour in english-language senryu	471
Shkliarenko Zh.	The problem of harmonizing the definition "performance art" phenomenon in English and ukrainian cultures	473
Sieriakova I. I., Kokoza G. A.	The pragmatics of the dress through the prism of politeness	475
Skriabina V.B.	Crowdsourcing as a new object of translation studies	477
Skrobot A.I.	Tipología del sistema consonántico del Español y el ucraniano	479
Sokolets I. I.	Power of language and rhetoric	481
Sorokin S.V.	Ukrayna yer adlarinin türkçe transliterasyonu üzerine bazi düşünceler	483
Strelchenko N.S.	Echo questions realizing elaboration in English conversational discourse	486
Vakhovska O.V.	Emotion concepts: a challenge of intensional definition	488
Vasylenko O. B.	Innovative learning models	490
Volkova L.M.	Interactive functions of <i>so</i>	492

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Асоянц П. Г.	Автоматизований переклад і проблема штучного інтелекту	494
Бесклінська О. П.	До питання використання системи MOODLE у навчальному процесі	495
Бігич О.Б.	Методичний сінквейн-колаж як мультимедійний формат плану-конспекту уроку/ аудиторного заняття іноземної мови	497

Бойко Г. А.	“Перевернутий клас” як технологія організації самостійної роботи майбутніх фахівців з харчових технологій у процесі формування англомовної компетентності в професійно орієнтованому монологічному мовленні	499
Бориско Н. Ф.	Креативне письмо – шлях до професії вчителя	501
Гундоров С. І.	Автоматизація поточного контролю знань студентів	503
Дмітренко Н. Є.	Основні стратегії формування міжкультурної комунікативної компетентності у системі неперервної професійної освіти	505
Коваль Т. І.	Розвиток ІКТ-компетентності у майбутніх докторів філософії у процесі вивчення навчальної дисципліни “інформаційні технології у практиці наукових досліджень”	507
Король Т. Г.	Перекладацький аналіз тексту як компонент системи контролю сформованості перекладацької компетентності	509
Котковець А. Л.	Об’єкти контролю сформованості англомовної лексичної компетентності у читанні та аудіюванні майбутніх техніків-технологів	511
Кузьменко Ю. В.	Формування у майбутніх учителів іноземної мови і культури професійної компетентності у процесі навчання англійського діалогічного мовлення	513
Кузьмицька М. О.	Особливості організації самостійної роботи з формування англомовної фонетичної компетентності	514
Кукса Б. В.	Формування міжкультурної ділової компетентності майбутніх фахівців туризму	516
Майер Н. В.	Особливості оцінювання тестової компетентності майбутніх вчителів іноземних мов і культур	518
Матковська Н. В.	Компетентнісна парадигма навчання майбутніх бакалаврів з комп’ютерної інженерії англомовного аудіювання	520
Міщай Є. П.	Етапи навчання майбутніх учителів англійського діалогічного мовлення	522
Ніколаєва С. Ю.	Вплив загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти на навчання іноземних мов і культур в Україні	524
Окопна Я. В.	Навчальна автономія як складова процесу формування німецькомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності в говорінні та письмі майбутніх туризмознавці	526
Пасічник Т. Д.	Стан наукової дослідженості проблеми	528

	методичної підготовки майбутніх філологів до викладання перекладу	
Прилипко Д. О.	Знання особливостей міжкультурної комунікації як невід’ємний компонент міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів	530
Рубцова С. В.	Критерії відбору лексичного матеріалу для майбутніх інженерів галузі будівництво та цивільна інженерія	532
Стельмах Д. О.	Прийоми контролю та взаємоконтролю рівня сформованості компетентності майбутніх учителів іноземної мови в англійському монологічному мовленні	534
Стрілець В. В.	Використання електронних ресурсів у навчанні письмового науково-технічного перекладу	536
Українська О. О.	Професійно орієнтований підхід до формування контрольної-оцінювальної компетентності майбутніх викладачів англійської та французької мов	538
Устименко О. М.	Цілі викладання дисципліни “проектна технологія навчання іноземних мов і культур учнів закладів середньої освіти”	540
Черниш В. В.	Особливості технологій змішаного навчання у підготовці майбутніх учителів англійської мови	542
Юхименко В. О.	Психолого-педагогічні засади формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх офіцерів	544
Ярошенко О.В.	Визначення культури для методики викладання іноземних мов	547
Cherstyuk O. M.	LE TRAVAIL DE PROJET AU COURS DU FRANÇAIS	549
Mel’nyk A. I.	ORAL PRESENTATION IN THE FOREIGN LANGUAGE UNIVERSITY MEDIUM	551
Ruban A.	Ave global como uno de los recursos para el aprendizaje individual de ele / EL2	553

ПЕДАГОГІКА

Тхоржевська Т.Д.	Християнські та українські етнопедагогічні цінності в теорії виховання І. Огієнка	555

ІСТОРІЯ

Васильчук В.М.	Німецька спільнота Києва у ХХІ столітті	557
Гедін М.С.	Вплив доктрини слов’янофільства на суспільну позицію М.І. Костомарова	559

Комова О.С.	Офіцерський корпус в умовах політичної кризи в УНР навесні 1918 року	561
Лебедева І.М.	Зародження перекладацької діяльності в англосаксонську добу	564

ПРАВО

Бугера О.І.	Сучасні кримінологічні дослідження щодо використання інтернет-технологій для запобігання злочинності	566
Златіна Н.Е.	Податки та збори закріплені в конституції Швейцарії	568
Мацегорін О. І.	Джерела сучасного сімейного права Туреччини	570

ТУРИЗМ

Гаврилюк О.В.	Вектори глобальної трансформації сфери туризму	572
Гедін М.С., Комова О.С.	Державна політика в галузі туризму на сучасному етапі	574
Кобилянська Л.М.	Сучасні тенденції розвитку подієвого туризму в Україні	577
Кучерява Г. О.	Регіональні аспекти розвитку міжнародного туризму	579
Лукашенко А. І.	Ребрендинг українського туристичного продукту в умовах інформаційної війни	581
Яворська О.Г.	Динаміка організаційних знань підприємств сфери туризму та індустрії гостинності	583

ФІЛОСОФІЯ

Комісар Л.П.	Постепістемологія як тренд філософсько-гуманітарних студій: від лінгвістичного повороту до аналітичної герменевтики	585
Саволайнен І.П.	NBIC-технології та постлюдина	587

Підписано до друку 17.04. 2019 р. Формат 60x84 1/16
Папір друк. №1 Спосіб друку офсетний. Умов. друк. арк. 41,33
Умов. фарб. відб. 41,44 Обл. вид. арк. 41,44
Тираж 100. Зам. № 19 -

Видавничий центр КНІУ
Свідоцтво: серія ДК № 1596 від 08.12.2003 р.

Віддруковано «Видавництво Ліра – К»
03115, м. Київ, вул. Ф. Пушиної, 27, офіс 20-22
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
серія ДК № 3981